
Digitized by Google

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0499 3306

DANMARKS

GAMLE FOLKEVISER,

UDGIVNE

AF

SVEND GRUNDTVIG.

FÖRSTE DEEL.

KJÖBENHAVN.

MED OFFENTLIG UNDERSTÖTTELSE

FORLAGT AF SAMFUNDET TIL DEN DANSKE LITERATURS FREMME.

THIELES BOGTRYKKERI.

1853.

Indhold af 1ste Deel.

Forord.

"Danmarks ældste poetiske Literatur er den Kreds af Folkesange fra Middelalderen, som sædvanlig benævnes Kæmpeviser. Uagtet den store Indflydelse paa den nyere danske Poesi, som den alt har udøvet, og uagtet dens væsenlige Betydning for dennes videre Udvikling i ægte national Retning, saavelsom for Nationalhistorien i alle dens Dele, alt længe har været erkjendt, saa har dog hidtil kun den allermindste Deel af, hvad vi af den have bevaret, været tilgængelig for Almenheden, og det endda fra første Færd af stærkt blandet med forskjellige Udgiveres Forandringer og Tilsætninger.

"Denne Folkesang, oprindelig tilbleven i Folkemunde og i den bevaret igjennem Aarhundreder, inden nogen tænkte paa at føre den i Pennen, er derfor kun ægte i samme Grad, som den tro og nøjagtig er optegnet som den har lydt i Folkemunde: som den har bevaret sig i det ulærde Folks mundtlige Tradition.

"Ingen Folkevise er nu tilstede i sin Urform: den oprindelige Skikkelse, hvori den først er fremstaaet. Denne Urform er tidlig, længe for nogen Optegning fandt Sted, opløst og splittet i mange forskjellige afledte Skikkelser, forskjellige ofte i selve Æmnet, altid i Fremstillingen. Naar en Folkevise i en af disse sine vexlende Skikkelser er bleven fæstet til Papiret, da have vi en Opskrift. Mangen en Vise er kun i een saadan Opskrift naaet til os, andre i flere, ingen i alle de Former, hvori den har levet til forskjellige Tider og i Landets forskjellige Egne.

"Det er altsaa kun Levninger af vor gamle Folkedigtning, som nu staae til vor Raadighed. Den største Deel af disse er optegnet i det 16de Aarhundrede af Folk, mest Kvinder, i hvis Minde de endnu levede, og fra hvis Munde de endnu lode. Disse Optegnelser ere komne til os deels i en Række af skrevne Visebøger fra det 16de og 17de Aarhundrede, deels i Vedels og Syvs Udgaver fra samme Tidsrum og deels i særskilt trykte Flyveblade. Men endnu er Kilden ikke udtørret: endnu i det 19de Aarhundrede er mangen en Vise bleven optegnet, som den lever i Landalmuens Minde.

"Af disse Levninger er hidtil ikke fuldt en Femtedeel bleven tilgængelig for Almenheden: kun det halve Antal af de opbevarede Viser er hidtil udgivet, og det — paa faa Undtagelser nær — hver kun i een Opskrift, medens der haves i Gjennemsnit tre Opskrifter af hver Vise. Og hvad der saaledes er udgivet, er endda ofte fremtraadt i en vilkaarlig tilstudset eller udpyntet Skikkelse.

"Det maa derfor være enhver Dansk, der bekymrer sig om sit Folks aandelige Liv i Fortid og Fremtid, kjært og magtpaaliggende at see alt hvad vi endnu have tilbage af vor gamle Folkedigtning reddet fra Undergang og overgivet til Offenligheden i saa ægte og oprindelig en Skikkelse som muligt.

"Og dette er Hensigten med den bebudede nye Udgave. Denne vil derfor meddele alle de Opskrifter af gamle danske Folkeviser, som ere komne Udgiveren tilhænde, og meddele disse hver for sig, hele og holdne, med Troskab og Omhu og med de Oplysninger, som det staaer i Udgiverens Magt at give.

"Enhver Vise vil komme til at staae som et heelt for sig. En kort Indledning vil give Oplysning om dens Historie, med Henvisning til, hvor dens Æmne ellers maatte forekomme, samt hvilke Sidestykker den maatte have i andre Folks Literatur. Dernæst ville dens forskjellige Opskrifter følge, for saa vidt flere saadanne haves, ordnede indbyrdes saaledes, at den af disse, der i det hele taget synes Udgiveren simplest og fuldkomnest at udtrykke Visens Grundtanke, stilles i Spidsen og følges af de andre efter deres nærmere eller fjærnere Slægtskab med den. Texten meddeles reen og klar: uden alle Anmærkningstegn og i Regelen med den forefundne Skrivemaade, der dog i de fleste Tilfælde vil blive underkastet visse regelbundne Ændringer, der uden at gribe ind i Lydforholdene ville tjene til at lette Læsningen. Umiddelbart efter enhver Vise følger endelig en Række af Anmærkninger for Varianter og Textkritik, hvor enhver i Texten foretagen Afvigelse fra den til Grund lagte Afskrift angives, tilligemed de mærkeligste Varianter af de under samme Opskrift hørende Afskrifter.

"Samlingen deler sig i fire Hovedafsnit: den egenlige Kæmpevises, Tryllevisens, den historiske Vises og Riddervisens. Ligesom Viseopskrifternes nysnævnte indbyrdes Følge, er ogsaa disse Afsnits væsenlig chronologisk, og Aldersforholdet vil ligeledes, hvor det af Visens Stof og Behandlingsmaade lader sig bestemme, blive taget til Følge ved de enkelte Visers Opstilling i Afdelingerne.

"Udgaven vil blive ledsaget af et Glossarium og de fornødne Registre, der kunne tjene til at lette dens videnskabelige Benyttelse i forskjellige Øjemed, saasom Sagregister, Fortegnelser over Personers og Steders Navne, over samtlige Omkvæd m. m., Kildernes Beskrivelse, samt endelig en æsthetisk-historisk Udsigt over Danmarks Folkepoesi."

Med disse Ord indbødes under 18de September 1851 til Subscription paa nærværende Værk, og de maae altsaa betragtes som det Program, der ved dets Udførelse bliver at følge. Udgiveren skal hertil først føje den nærmere Betegnelse af de Regler, efter hvilke Aftrykkene ere gjorte. Disse Regler, der grunde sig paa en Overeenskomst med Bestyrelsen for "Samfundet til den danske Literaturs Fremme", ere følgende:

§ 1. Verseliniernes Inddeling og Læsetegnenes (Interpunctionens) Anvendelse tilhører overalt Udgiveren.

Anm. Til Læsetegnene regnes, tillige med Anførelsestegnene ("), ogsaa Bindetegnet (-). Sidstnævnte tilsættes dog ikke i Aftryk efter de tre gamle Udgaver (Vedel, Tragica, Syv), men beholdes hvor det findes.

§ 2. Alle i Haandskrifter eller Udgaver forekommende Forkortelser (Abbreviaturer) opløses og udfyldes, men fremhæves ved Cursivskrift (han*nem*, hend*is*, rid*er*, th*ett*).

§ 3. Almindelige Klammer ( ) betegne i Texten Indskydelsen af Ord eller Bogstaver, der i Originalen ere afrevne eller paa anden Maade udslettede. Kritiske Klammer [ ] betegne

Udgiverens Indskud paa Steder, hvor ingen synlig Lacune findes i Originalen. Ikke udfyldte, men i Originalen kjendelige, Lacuner, samt for Udgiveren ulæselige Steder betegnes ved Stjærner (* * *).

§ 4. De tre gamle Udgaver gjengives, for saa vidt de aftrykkes, med uforandret Skrivemaade, ogsaa med store Begyndelsesbogstaver, hvor saadanne findes.

§ 5. Karen Brahes Foliohaandskrift gjengives ligeledes bogstavelig, kun med den Indskrænkning, at store Begyndelsesbogstaver anvendes, uanseet hvor de findes i Originalen, kun i Egennavne og efter Punctum.

Anm. Den i dette Haandskrift hyppig forekommende Skrivemaade **oh** for Bindeordet **og** gjengives ved **och**, hvilken Skrivemaade ligesaa ofte forekommer i samme.

§ 6. Alle andre Texter, aftrykte efter Originaler, ældre end Aar 1700, gjengives med den forefundne Skrivemaade, der dog er underkastet følgende Ændringer:

a) Store Bogstaver anvendes som i § 5 er angivet.

b) Fordoblede Medlyde i Begyndelsen af en Stavelse ombyttes med enkelte.

c) Tredobbelte Selv- eller Med-Lyde i samme Stavelse ombyttes med dobbelte.

d) For **sch**, **sh**, **sc** og **sch**, saavel som for **sk**, anvendes ene denne sidstnævnte Betegnelse.
Anm. Hvor **sh** staaer for simpelt **s**, beholdes denne Skrivemaade.

e) **ss** ombyttes med **ss** og behandles som saadant (**sss** bliver altsaa til **ss**).

f) **j** ombyttes overalt med **i**, hvad enten det staaer som Medlyd eller som Selvlyd.

g) Hvor en Stavelse ellers savner et Selvlydstegn, men indeholder et **v** eller **w**, forandres dette til **u**.

§ 7. Alle Texter, aftrykte efter Originaler, yngre end Aar 1700, gjengives med den i Indledningerne m. m. benyttede Skrivemaade.

Endnu kan med Hensyn til Textaftrykkene bemærkes, at til disse benyttes en fra den i Udgiverens Indledninger anvendte forskjellig Skrift. Den samme bruges i de efter Viserne følgende Anmærkninger til at udhæve alle Anførelser af Texten eller Originalerne, medens de tilføiede Bemærkninger gives med Corsivskrift, hvilken dog ogsaa i disse Anmærkninger anvendes efter § 2.

De ovenfor under § 6 angivne Ændringers Nytte eller Nødvendighed kan maaskee drages i Tvivl. De ere fra Udgiverens Side en Indrømmelse og blive altsaa for hans Vedkommende kun at forsvare som uskadelige: som saadanne, der ifølge Sprogets Lydforholde ikke kunne udøve nogen Indflydelse paa den af Skriverne tilsigtede Lydbetegnelse, altsaa ikke i nogen Maade svække Udgavens sproglige Troværdighed, — og som consequent kunne gjennemføres og indbefattes under bestemt udtalte Regler, altsaa ikke give Vilkaarligheden noget Spillerum.*)

*) Andre gjennemgaaende Ændringer i Skrivemaaden, der vilde stode saa mod eet af disse to Hensyn, ere derfor ikke iværksatte. Som saadanne kunne nævnes:

a) y staaer ofte for i, men er ingensteds ombyttet med dette Tegn, deels fordi det vilde være uvist, hvor det staaer for enkelt (aabent) i, og hvor for dobbelt (lukket) i, og deels fordi det ogsaa anvendes som Betegnelse for den virkelige y-Lyd (ny, synd — ni, sind).

b) th kan ikke udelades, da det svarer baade til t og d.

c) gh og c kunne ikke udskydes, fordi de lige saa hyppig betegne g som k.

d) u for v, der saa ofte forekommer, kan ikke med Sikkerhed i ethvert Tilfælde skjelnes fra u for u. Allerede Skrivemaader som tyue, tyus frembringe Tvivl, men endnu mere Betegnelsen uu, der kan staae baade for av (ow), for vu og for en endnu i Folkesproget lydende Tvelyd uu.

Det meste af hvad der findes anført i de efter Texterne trykte Anmærkninger vil kun have Interesse for de færreste Læsere, noget deraf maaskee for slet ingen, eller i det høieste for en Recensent eller senere Udgiver. Som saadant kan i Almindelighed betegnes Angivelser af aabenbare Trykfejl og Skrivfejl i Originalerne; de maatte dog medtages for Principets Skyld, saaledes som ogsaa i det foranstaaende Program var behudet. De i selve Texterne af Udgiveren indbragte Rettelser eller Indskud ere ikke mange; thi da Udgaven ikke i sin Textmeddelelse gaaer ud paa en Restitution af Visen, men kun vil bevare denne i sine givne Overleveringsformer, saa ere de i Texten gjorte Rettelser kun Berigtigelser af saadanne Fejl, som vedkommende Skriver selv ved større Opmærksomhed i Opskrivningen — eller som oftest: i Afskrivningen — vilde have kunnet undgaae. Kun hvor det rette laae ganske utvivlsomt for, er Berigtigelsen optagen i Texten; i andre mere tvivlsomme Tilfælde er den kun foreslaaet i Anmærkningen. Hvor flere Afskrifter haves, henhørende under een og samme Opskrift, det er: stammende fra en fælles skriftlig Kilde, lægges den af disse til Grund for Aftrykket, der i det hele taget synes at ligge den oprindelige Forskrift nærmest, og dette vil da i de fleste Tilfælde blive den ældste, da man i de senere Afskrifter, der ofte kun gjennem en Følge af flere gjentagne Afskrivninger stamme fra den fælles Forskrift, hyppigere vil stöde paa nyere Læsemaader, der ikke ere hjemlede ved nogen folkelig Tradition, men ene fremkomne ved Misforstaaelse af det ældre Sprog eller den ældre Skrivemaade. Ofte ville dog forskjellige, indbyrdes uafhængige Afskrifter kunne supplere hinanden, og det vil da i det enkelte undertiden kunne være tvivlsomt, hvilken af dem der ligger den oprindelige Forskrift og altsaa den ægte traditionelle Form nærmest. Undertiden kunne ogsaa sproglige Egenheder i nogle af de ikke til Grund lagte Afskrifter fortjene Opmærksomhed. I begge disse Tilfælde ere de forefundne Afvigelser anmærkede. Da imidlertid Afvigelserne imellem saadanne paa samme skriftlige Grundlag hvilende Afskrifter ere saa mangfoldige og ofte saa lidet sigende (et som for et der, et skal for et skulle), saa vilde kun lidet være vundet ved en fuldstændig Gjengivelse af saadanne, medens de derimod vilde optage megen Plads og saa at sige ganske skjule de Afvigelser, der virkelig kunne have nogen Betydning, og som her alene ere anførte, saarere — vil man vel finde — i for vid end i for snæver en Udstrækning.

Med Hensyn til de Viserne forudskikkede Indledninger skal Udgiveren indskrænke sig til at bemærke følgende. De ere naturligviis langt fra fuldstændige: mangt og meget er vistnok ikke kommet til hans Kundskab, som han, om han havde kjendt det, vilde der have givet en Plads. Herpaa vil dog tildeels blive bødet ved de for et Værk som dette altid uundgaaelige Tillæg, hvortil Udgiveren haaber at kyndige Læsere i Sagens Interesse ville yde ham deres Bistand. Ofte ere Undersøgelser, der kunde staae i Forbindelse med en Vise, ikke forfulgte, fordi de naturligere vilde henhøre andensteds. Naar saaledes en Vise kun er en forholdsviis ubetydelig Aflægger af et andensteds i større Fylde og Fuldstændighed fremtrædende Æmne, har Udgiveren indskrænket sig til at paavise Forbindelsen og at angive det særegne ved

e) a og å-Lyden kunde ikke her med nogen Sikkerhed bringes i Orden, da deels ofte virkelig dobbelte Former ligge til Grund for Skrivemaaden (som var og vaar, haand og hand, aand og and), og deels en svævende Mellemlyd, der endnu findes i Landskabsmaalene, kan have givet Anledning til den dobbelte Betegnelse (ved enkelt og dobbelt a).

f) Fordobling af Tegn, saavel for Selv- som Med-lyde, er ofte i Haandskrifterne dreven meget vidt; men dog vilde man ikke her vel kunne gaae videre end skeet er i § 6 (*b. c.*), uden at komme ind paa en al sproglig Paalidelighed forstyrrende Vilkaarlighed. End ikke en Regel, der kunde udtrykkes: fordoblede Medlyde efter en anden Medlyd i samme Stavelse ombyttes med enkelte — vilde være forenelig med den første af de ovenfor angivne Grundsætninger; thi det er meget sandsynligt, iaifald muligt, at man f. Ex. ved det dobbelte t i lagtt og det dobbelte s i Kranss har villet betegne Stavelsens korte Tonehold.

den meddeelte Vise, uden her at ville udbrede sig over det hele Æmne, hvormed den staaer i Forbindelse. Derimod har Udgiveren ikke troet at burde afholde sig fra at meddele enkelte Opklaringer af tidligere gængse Vildfarelser, enkelte Vink til fremtidig videre Benyttelse, selv om saadanne maatte staae i en noget løsere Forbindelse med hans egenlige Æmne, naar kun dette lod sig gjøre i al Korthed. Saavidt om Indledningernes Omfang; hvad deres Væsen angaaer, da har Udgiveren ladet sig det være særdeles magtpaaliggende at efterstræbe den højeste Grad af **Paalidelighed**: at ihvor meget der end maatte savnes, som kunde eller burde været sagt, men ikke er det, saa maatte dog det, som blev sagt, være nøjagtigt og rigtigt. Han har derfor overalt søgt til Kilderne, hvor saadanne stode ham aabne; han har ingensteds citeret paa anden Haand, uden at dette er udtrykkelig bemærket; han har ikke gjentaget Uddrag, hvor han havde Adgang til Originalen, ikke gjentaget Udsagn, uden selv at prøve dem; han har overalt stræbt kun at udsige som vist, hvad der er vist, og at lade staae som andres eller egne Formodninger, hvad endnu ikke kunde siges at være mere; han har anvendt den største Opmærksomhed paa, at lige saa lidt som noget Bogstav i Aftrykkene skulde være fejlagtig læst eller gjengivet, noget Tal i en Henvisning skulde være urigtig angivet. Udgiverens Bestræbelse er i det hele gaaet ud paa, vel ikke her at udtømme noget Æmne eller afslutte noget Arbejde, ligesaa lidt som han har turdet vente i nogen Retning fuldkomment at have løst sin Opgave eller naaet sin Hensigt; — men at lægge den faste og paalidelige Grundvold, som man her hidtil ganske har savnet, en Grundvold, der i det hele taget kunde forblive urokket, og hvorpaa kommende Forskere med Tillid kunde bygge.

Det er ikke Hensigten med dette Forord at gaae ind paa nogen almindelig Betragtning af vor gamle Folkedigtning eller paa nogen derhen hørende Paavisning af de forskjellige Retninger, i hvilke den har Krav paa Nutidens Opmærksomhed. Foruden den æsthetiske, har den en meget væsenlig sproglig og historisk Betydning, og Hensyn hertil have havt megen Indflydelse paa Valget af den her vedtagne Udgivelsesmaade. Her skal kun i saa Henseende gjøres et Par Bemærkninger, der kunne tjene til foreløbig at vække Opmærksomheden for vore Folkeviser i disse Retninger. For det første kan, som et Beviis paa deres **sproglige** Betydning, og tillige som et Beviis paa Nødvendigheden i denne Henseende af en Udgave som nærværende, henvises til den af Etatsraad Molbech nylig begyndte gammeldanske Ordsamling, hvor næsten paa hver Side Folkeviser ere anførte som Hjemmel for der optagne Ord og Ordføjninger; men disse i Regelen anførte efter den abrahamson-nyerup-rahbekske Udgave, der for største Delen er et fejlfuldt og tildeels moderniseret Optryk efter Vedels og Syvs Udgaver, der allerede i sproglig Henseende ere ganske upaalidelige og idelig moderniserede.*) Det vil da let indsees, hvor forringet og forvansket det sproglige Udbytte paa denne Maade maa blive.

For det andet kan henvises til en Art af **historisk** Udbytte, som vore Viser ere istand til at yde, foruden deres almindelig anerkjendte væsenlige Betydning for Kjendskabet til Middelalderens Liv og Sæder, saavel som til enkelte Punkter i Danmarks Historie; i hvilken sidste Henseende det maa være nok at henvise til Personligheder som Marsk Stig og Niels Ebbesen, der uden Folkevisens Hjælp vilde være klangløse Navne, medens de nu for ethvert dansk Øje fremmane lyslevende, kæmpestore

*) Et godt Exempel er følgende: Vedel har (I, Nr. 11 [her X, G] V. 52):

Saa **fast** holt hand om gyldene **Haandfang**, at Blodet **sprang** aff Negla roed,

hvor hans skrevne Kilde, som endnu er tilstede (X, C, 39) har:

Saa **hart** halt hand om **hendinge**, thet blodet **sprack** udaff negle-roed.

(Exempler paa Behandlingen i Abr., Nrp. og Rahb.'s Udg.: see "Etatsraad Molbech og Kæmpeviserne". 1848. S. 77-82.)

Billeder fra Folkets Fortid. Udbyttet for de to sidstnævnte Retninger maa naturligviis søges i Rækken af historiske Viser og i Ridderviserne, der gribe deres Stof ud af deres egen Samtid: af Middelalderen fra det 12te til det 16de Aarhundrede. Men den Art af historisk Udbytte, hvorpaa Opmærksomheden her særlig skulde henledes, er det, som maa søges i vore ældste Viser, navnlig i dem, som denne 1ste Deel indeholder, og det bestaaer da i det Vidnesbyrd, som de aflægge om det danske Folks Oprindelse og om dets tidligste Forbindelser.

Det har længe nok været en uden tilhørlig Undersøgelse eller Beviis antagen Sætning, ikke alene, at dansk er nordisk, men ogsaa, at nordisk er dansk, og at derfor den saakaldte oldnordiske, det er: norsk-islandske Cultur og Literatur ogsaa var dansk. Denne forudfattede Mening har i den seneste Tid mødt den bestemteste Modsigelse, navnlig fra Norge, hvor man i Modsætning hertil har opstillet den Sætning, at Danmark og det danske Folk ikke skulde kunne hjemle sig nogen Andeel i den gammel-nordiske Udvikling, og hvor man videre har dannet en Folkevandrings-Hypothese, hvorefter vore, de danskes, Forfædre ikke skulde være af ægte nordisk Æt, men for en Deel tilhøre en sydgermanisk, en tydsk Stamme. Denne Tale klinger ikke godt i noget dansk Øre; men vi maa dog i Grunden være vore nordlige Frænder meget taknemmelige for, at de derved have henviist os til, istedenfor at vedblive blindt hen at gjentage uhjemlede, forudfattede Meninger, med Alvor at ransage vor egen Fortids Mindesmærker, for derved at komme til Klarhed over, hvad der er det sande Forhold: at see, om vore ældste folkelige Minder vise mod Norden eller mod Syden. Og her ville vore gamle Folkeviser da kunne skjenke os de klareste Beviser for, hvad Folket i det hele: ikke nogen opdigtet herskende Stamme, men det hele talende, syngende, levende Folk, gjennem alle Tider har ført i sit Skjold, hvad det har Ret til at kalde sin Odel og Eje.

Saxos Danmarkskrønike er vistnok et uskatterligt Eje, og man vil vistnok mere og mere lære at paaskjønne og benytte den Skat af gamle danske Sagn, som ere bevarede i dens første ti Bøger; men deels have disse Sagn tabt en Deel af deres hjemlige Duft ved at iføres den fremmede Dragt, og deels kunne vi, naar vi beraabe os paa Saxo som Vidne for vore Fædres Deelagtighed i Nordens Tro og Nordens Aand, bestandig mødes med den Indvending, at det er uvist, om han har øst dette eller hiint af det danske Folks egne Sagn, eller om han har modtaget det fra Islænderne, der alt i hans Dage havde dannet en Literatur, og som han selv indrømmer at skylde adskillige Oplysninger om de nordiske Oldsagn. Saa fremt det da er os om at gjøre, med uimodsigelig Vished at kunne hævde os Enheden i Byrd og Blod, i Aand og Udvikling, med den Folkestamme, for hvis Vugge Eddakvadene lødo, bliver det os derfor af Vigtighed at kunne fremføre et andet Vidne, hvis Vidnesbyrd ikke kan være tillært af en enkelt vandrende islandsk Skjald eller Sagamand. Og dette Vidne er da selve det danske Folk, der endnu har saa mange af sine gamle Viser tilbage, at vi med Sikkerhed kunne slutte os til, at det fra Arilds Tid har havt en Rigdom paa Sang og paa Sagn, der ikke har staaet tilbage for nogen anden Stammes, og — hvad det her kommer os an paa — netop de samme Sagn og de samme Sange, hvoraf en Deel ere bevarede i en anden nordisk Stammes 400 Aar ældre Optegnelser. At dette er saa, vil næppe kunne nægtes af nogen opmærksom Læser af nærværende Værk, hvor i det mindste Viserne 1, 2, 3, 4, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 27 og 28 ere rundne af gammel fællesnordisk Rod, medens en stor Deel andre Viser, saasom 5, 6, 7, 8, 9, og sagtens endnu flere, derimod skyldes det danske Folks gamle Forhold til sine sydlige Naboer. Altsaa: det danske Folks ældste Viser ere deels saadanne, som oprindelig have tilhørt det som en Deel af den nordiske (skandinaviske, nordgermaniske) Stamme: Viser, som i den fjærneste Oldtid have lydt over hele Norden, og deels saadanne, som senere (i 12te og 13de Aarhundrede, eller maaskee alt før) ere modtagne fra de neder-

tydske Stammer, der mod Syd grændsede til dets Landemærker, til hvilke alt tidligere Udvandringer herfra havde fundet Sted, og med hvilke en livlig Forbindelse til Lands og til Vands vedblev at herske.

Folkevisen er Sagnets oprindeligste Form; Kunstdigtet og Sagaen ere Folkevisens Børn; Stedsagnet dens sidste forsvindende Gjenlyd. Folkeviserne om Sivard og Brynild, om Regnfred og Kragelil, om Hagbard og Signe ere derfor umiddelbare Affødninger af de samme Viser, som ligge til Grund for de eddiske Sigurdskvad, for Regners Saga og for Saxos Fortælling om Kong Sigar. Viserne om Grimild og om Diderik ere overgangne i det danske Folks Tradition umiddelbart fra de gamle Sange, hvorpaa Nibelungenlied er grundet.

Hvad ovenfor er anført turde vel for Tiden være tilstrækkeligt til Vejledning ved Benyttelsen og Bedømmelsen af nærværende Værk og navnlig af denne dets første Deel. Det staaer da kun tilbage for Udgiveren at opfylde den behagelige Pligt offenlig at aflægge sin Tak for al den Forekommenhed og Velvilje, hvormed man paa mange forskjellige Maader er kommen ham og hans Arbejde imøde.

Allerførst maa han da frembære sin allerunderdanigsts Tak til

HANS MAJESTÆT VOR ALLERNAADIGSTE KONGE,

der ved et rigeligt Tilskud har sat "Samfundet til den danske Literaturs Fremme" istand til at bekoste dette Værks Udgivelse.

Dernæst har han at bevidne sin Taknemmelighed for den Liberalitet, hvormed en Række af Haandskrifter ere blevne stillede til hans Disposition af:

Hans Exellence Grev *Bille-Brahe* til Grevskabet Brahesminde, som Patron for Odense-Frøkenkloster, hvis Bibliothek, opnævnt efter Stifterinden Frøken Karen Brahe, blandt flere værdifulde Haandskrifter, saa vel som en Mængde af de ældste Flyveblade, er i Besiddelse af den uden Sammenligning ypperste og hidtil ubenyttede Samling af gamle danske Folkeviser: det her saakaldte Karen Brahes Foliohaandskrift;

Hr. Hofjægermester Grev *Holstein* til Ledreborg, fra hvis Bibliothek Udgiveren har modtaget en hidtil ubenyttet haandskreven Samling af Folkeviser;

Hr. Professor *N. V. Dorph*, der ligeledes har overladt Udgiveren til fri Afbenyttelse et ham tilhørende, hidtil ukjendt Haandskrift (Kirstin Basses);

Hr. Pastor *N. F. S. Grundtvig*, hvis tvende haandskrevne Viseboger bestandig have været til Udgiverens Raadighed;

Hr. Kongelig Bibliothekar og Ridder *Adolf Iwar Arwidsson*, der med udmærket Liberalitet har tilstedet Udlaanet af trende Stokholms kongelige Bibliothek tilhørende Haandskrifter, af hvilke de to indeholde danske, det tredie islandske Folkeviser;

Odense Stiftsøvrighed, der har tilstedet Udlaanet af et Odense-Stiftsbibliothek tilhørende Hdskr.

Ikke mindre Taknemmelighed er Udgiveren de Mænd skyldig, som med Redebonhed have beviist ham og hans Arbejde andre Tjenester af forskjellig Art, blandt hvilke her navnlig maae anføres:

Hr. Conferenceraad Professor *E. C. Werlauff*, der har i høj Grad lettet Udgiverens Arbejde ved at tilstede det successive Hjemlaan af de det store kongelige Bibliothek tilhørende Vise-Haandskrifter, ligesom ogsaa ved Meddelelse af adskillige literære Oplysninger og Henvisninger;

Hr. Etatsraad Professor *J. N. Madvig*, der baade som Universitetsbibliothekar beviste Udgiveren lignende Velvilje, og senere som Cultusminister anbefalede Værket til den det allernaadigst tilstaaede Understøttelse;

Hr. Professor *P. G. Thorsen*, der baade som Bibliothekar ved Universitetsbibliotheket har aabnet Udgiveren den frieste Adgang til dettes Benyttelse, og desuden paa flere andre Maader har viist Værket og dets Udgiver væsenlige Tjenester;

Hr. Lector *C. R. Unger* i Christiania, der har viist Udgiveren den Godhed efterhaanden at tilstille ham de færdigtrykte Ark af den af ham besørgede Udgave af Diderika Saga (Vilkina), af hvilke de første dog kom Udgiveren for sent til Hænde for at kunne benyttes til de sex første Ark af nærværende Værk;

Hr. Mag. *I. A. Ahlstrand* ved det kgl. Bibl. i Stokholm, der har meddeelt Udgiveren nogle utrykte svenske Viseopskrifter, af hvilke een er omtalt S. 143 (Lin. 14 flg.);

Hr. Lector *George Stephens*, der baade ved at aabne Udgiveren Adgang til sine sjældne Samlinger af forskjellig Art, og ved Meddelelsen af forskjellige Vink med Hensyn til Sagnenes Udbredelse og Forbindelser har erhvervet sig det største Krav paa Udgiverens Taknemmelighed;

Hr. Archivar *Jon Sigurdsson*, der har været Udgiveren behjælpelig med at finde det af P. E. Müller betegnede Citat i Ordbøgerne, som er anført her S. 56, og som har opgivet ham, i hvilke Haandskrifter den S. 199—201 omtalte Landreaþáttr var at finde, ligesom endnu en Oplysning fra hans Haand findes anført S. 371 i Noten;

Hr. Cand. theol. *V. U. Hammershaimb*, der har viist Udgiveren en væsenlig Tjeneste ved at aabne ham Adgang til alle de af ham indsamlede Opskrifter af færøiske Viser, ligesom han ogsaa har reguleret Retskrivningen i den meddeelte Nr. 13, E;

Hr. Cand. phil. *Sophus Schyth*, der godhedsfuldt har besørget Oversættelsen af det Stykke i den spanske "Historia de Cataluña", hvoraf et Udtog er meddeelt S. 186—87;

Hr. Pastor *N. F. S. Grundtvig*, hvem Udgiveren her særlig maa nævne, fordi han skylder ham Hypothesen om Bermer-Rises Forhold til de af Saxo nævnte "athletæ Biarmenses" (S. 85), og Henvisningerne til det angelsaxiske "Byrthan-byrig" (S. 92) og til det gammeldanske Ord "vonved" (S. 236).

Sidst men ikke mindst har Udgiveren at takke de mange danske Kvinder og Mænd, som have efterfulgt den i Aaret 1844 udstedte offenlige eller senere private Opfordringer til ved Optegnelse og Indsamling af endnu i Folkets mundtlige Minde bevarede gamle Viser at bidrage til Fuldstændiggjørelsen af denne Samling. Disse ere, foruden nogle unævnte (hvoriblandt en Dame, som ikke ønsker at navngives, hvem Udgaven skylder en fortrinlig Række af Optegnelser fra Stevnsherred), følgende:

Hr. Student *P. K. Algreen* i Kjøbenhavn,
- Skolelærer *Andersen* i Mæhrn ved Præstø,
Fru *Emilie Bech* i Holbek,
Jomfru *M. E. Bentzen* i Kjøbenhavn,
Hr. Organist *A. P. Berggreen* i Kbhn.,
- Cand. theol. *C. J. Brandt* i Kbhn.,
Fru Professorinde *P. Bredsdorff* i Sorø,
Hr. Pastor *N. S. Bøgh* i Skamstrup ved Holbek,
Frøken *Frantziscu de Carlsen* af Gamle Kjøgegaard,

Hr. Stud. art. *Nikolaj Chr. Christensen* fra Vensyssel,
Frøken *Collett* i Norge, forhen paa Lundhygaard i Sydsjælland,
- *Sysette Dalgas* i Kjøbenhavn,
Hr. Student og Dannebrogsmand *N. K. F. Dyrlund* i Tudse ved Holbek,
- Cand. theol. *M. V. Fausbøll* i Kjøbenhavn.
- Pastor Lic. theol. *J. F. Fenger* i Ljunge ved Sorø,
- Proprietær Cand. jur. *H. V. Fiedler* til Sevedø ved Skjelskør,
- Pastor *E. C. Fischer* til Øen Fuur ved Skive,
- Stud. theol. *Th. Flensburg*,
Jomfru *Elisa Galskjøt* i Roskilde,
Hr. Pastor *Johannes Galskjøt* i Korsør,
- Pastor *H. Egede Glahn* i Sommersted ved Haderslev,
- Student *A. C. Grejbe* fra Fanø ved Ribe,
- Skolelærer *O. L. Grønborg* i Vester-Brønderslev, Vensyssel,
- Pastor Lic. theol. *Eiler Hagerup* i Solt ved Flensborg,
- Cand. theol. *V. U. Hammershaimb* fra Færoerne,
- Pastor *H. P. Kofod-Hansen* i Haderslev,
- Etatsraad Professor *B. S. Ingemann* i Sorø,
- Skolelærer *I. M. Kjeldgaard* i Emb paa Mors,
- Cand. theol. *J. Lassen Knudsen*, Rødding-Højskole ved Haderslev,
- Pastor *Frederik Krarup* i Gjerløv ved Roskilde,
- Naturmaler og Oldgransker *F. H. Kruse* paa Fuur ved Skive,
- Godsforvalter *Anton Levinsen* paa Rosenvold ved Horsens,
- Professor *Frederik Liebmann* i Kjøbenhavn,
- Pastor *O. D. Lütken* til Karleby paa Falster,
- Gaardejer, forhen Skolelærer *H. D. Matras* paa Viderø blandt Færøerne,
- Universitetspedel *Valdemar Müller* i Kjøbenhavn,
- Skolelærer *Nyboe* i Øster-Assels paa Mors,
- Lieutenant *L. C. Nyholm* af Artilleriet,
Fru Pastorinde *Pauline Petersen* i Allerslev ved Præstø,
Hr. Auditeur *P. Rasmussen* i Farum,
- Tingskriver *H. C. Refslund* i Tønder,
- Student *Gotfred Rode* fra Vallø,
Fru *Rousing*, født Munthe af Morgenstjerne,
Hr. Pastor *P. Rørdam* i Mæhrn ved Præstø.
- Skolelærer *C. Schive* paa Fuur ved Skive,
- Pastor emer. *J. H. Schrøter* i Thorshavn (†),
Jomfru *Christiane Schrøter* fra Færoerne,
Hr. Amtsforvalter *Laurids Skau* i Haderslev,
Jomfru *Vilhelmine Skovgaard* i Vejby ved Frederiksborg,
Baronesse *Elisa Stampe* af Nysø ved Præstø,
Hr. Skolelærer *I. O. Storm* i Stillinge ved Slagelse,
- Districtslæge *Ole Strøm* i Vordingborg,

Hr. Skolelærer *P. C. Sørensen* i Tæbring paa Mors,
- Student *P. Theil* i Kjøbenhavn,
- Etatsraad Professor *J. M. Thiele* i Kbhn.,
- *Hinrich Thomsen* fra Ulderup, Elev paa Rødding-Højskole,
- Proprietær *Severin Toxværd* til Højet paa Falster,
- Seminarist *Urbrandt* paa Møen,
- Skolelærer *Wad* i Alsted paa Mors,
- Pastor Mag. art. *K. F. Viborg* til Rynkeby i Fyen,
- Pastor *A. F. Winding* til Himmelev ved Roskilde.

Maatte kun endnu mange danske Kvinder og Mænd føle sig opfordrede til at tage Deel i den Kjærligbedsgjerning at redde fra Glemselens Dyb de endnu omdrivende Vrag fra vor sangrige Fortid. Hvad der saaledes i de sidste Aar er unddraget den truende Undergang, er allerede meget; men dog er det kun lidet imod, hvad der endnu vilde være at redde, om kun ret mange, hver i sin Kreds, vare opmærksomme derpaa og ikke agtede noget af Folkets Sang eller Sagn, som kom for deres Øren, for ringe til at fæstes paa Papiret, ordret som det lyder. Umagen derved er ikke stor, og Udbyttet kan for den enkeltes Vedkommende synes saare lidet, men samlet og sammenstillet vil det dog udgjøre en Skat, som kommende Slægter med Taknemmelighed ville regne til deres bedste aandelige Arvegods.

Fortegnelse over Subskribenterne.

Aabye, Sognepræst til Heils og Veistrup i Slesvig.
Aagaard, Assess., til Iselinge.
Aagaard, *G.*, Prokurator.
Aagaard, *J.*, Cand. theol.
Aarestrup, Stiftsphysikus i Fyens Stift.
Abrahams, *N. C. L.*, Prof., Not. publicus.
Abrahamson, *D.*, Frøken.
Adeler, *C. S. T.*, Stud., Baron.
Aggersborg, Mægler.
Algreen, *P. K.*, Stud. theol.
Allen, Mag. art., Professor.
Andersen, Forpagter p. Gunderslevholm.
Asbjørnsen, *P. C.*, Kandidat, Christiania.
Athenæum.
Aumont, *C.*, Bankassistent.

Bang, *F. S.*, Gross., London.
Barfod, *Fr.*, Student.
Barfod, *J.*, Sognepr. i Oversø i Slesvig.
Bauer, *L. A.*, Skrivelærer.
Bech, *H.*, Sognepr. til Stenbjerg i Slesvig.
Beck, *L.*, Stud. jur., Lieutenant.
Beck, Stud. theol.
Becker, *G. Burmann*, Stud. juris.
Becker, *T.*, Professor.
Berg, *C.*, Overlærer ved Metropolitanskolen.
Berg, Sognepræst i Visby.
Berggreen, Organist.
Berling, Mag., Bibliothekar i Lund.
Bertelsen, *H.*, Stud. theol.
Bertelsen, Student.
Berthelsen, Student.
Binzer, Cand. theol.
Birch, *F.*, Rector i Horsens.
Blicher, *L.*, Student.
Blom, Lieutenant.
Bojesen, Prof., Rektor i Sorø.
Boisen, *O. H. B.*, Sognepr. i Medolden, ved Ribe.
Boisen, *P. O.*, Cand. theol.
Borgen, *V.*, Skole-Directeur, Professor.
Borgen, *C. J.*, Student.
Bornemann, Lic. jur., Prof.
Boye, Stud art.
Brammer, Dr. theol., Biskop i Aarhuus.
Brandt, *C. J.*, Cand. theol.
Bregendahl, Fuldmægtig.
Brodersen, Cand. phil.
Bruhn, *C. H.*, Stud. theol.
Brünich, Student, Christiania.
Brunn, *J.*, Cand. jur.
Buchholz, Sognepræst i Vallensved ved Nestved.
Bülow, Kammerjunker.
Bugge, Cand. theol.
Bützow, *V.*, Mægler.
Bøttzauw, Handelsbetjent.

Carlsen, Frue.
Christens, *C. F.*, Adjunkt.
Christensen, *P. C. B.*, Cand. theol.
Christensen, *E.*, Dessinatør i Generalstaben.
Clausen, Dr. og Prof. theol.
Collin, *E.*, Student.
Clément, Bogbinder.

Dahl, Landsoverrets-Prokur., Moesgaard ved Aarhuus.
Dahl, *J.*, Boghandler i Christiania.
Dahlenborg, Stud. philol.
Dalsgaard, *J. N. L.*, Student.
Danchell, Grosserer.
Diørup, *Fr.*, Districtslæge.
Dorph, Sognepræst til Øster-Egitsborg i Sjælland.
Dorph, Kammerraad, Gjørslev i Sjælland.
Drechsel, Toldinspekt. i Nakskov.
Drewsen, Etatsraad.
Drewsen, *C.*, Papirfabrikant, Strandmøllen.
Duus, Lieutenant.
Dyrlund, Student.

Ebbesen, Kateket.
Eckardt, *G. A. E.*, Kontorist.
Elvius, *N. E.*, Cand. theol., Inspektør v. Opfostringsh.
Engberg, Fuldmægtig.
Engberg, *L. P. E.*, Stud. jur.
Engelsted, *S.*, Cand. med.
Engelstoft, Dr. theol., Biskop, Odense.
Erichsen, *Th.*, Prok. i Rønne.
Esmann, *W. A.*, Student.
Estrup, *J.*, Godseier, Kongsdal ved Holbek.

Faber, *J.*, Papirhandler.
Fabricius, Kancelliraad.
Falkenberg, *Chr.*, Kommis.
Feilberg, Boghandler i Christiania.
Feilberg, *H. F.*, Student.
Fenger, *Th.*, Sognepræst i Aale, Aarhuus Stift.
Fick, Justitsraad.
Flor, Etatsraad.
Fohrmann, *S. C.*, Kopist.
Frandsen, Skovrider, Jægersborg.
Freund, *Chr.*, Billedhugger.
Friberg, Student.
Friis, *P.*, Cand. theol.

Gad, *G.*, Kommis.
Garlieb, Politimester i Flensborg.
Gemzøe, Lithograph.
Gerson, Grosserer.
Gjerløff, *L. T.*, Cand. theol.
Glahn, *Egede*, Sognepræst i Sommersted v. Haderslev.
Goldschmidt, Cand. phil.
Grave, Madame.
Greibe, *A. C.*, Kandidat.
Grove, Student.
Grundtvig, Præst.
Grundtvig, *J.*, Cand. theol., Lieutenant.
Grundtvig, *S.*, Lieutenant.
Grundtvig, Frue.
Gudmann, *F.*
Gyldenfeldt.

Hage, *A.*, Konsul.
Hagerup, *H.*, Boghandler.
Hammer, Premierlieutenant, Maler, Slesvig.
Hammerich, *F.*, Mag. artium, Præst.
Hammerich, Mag. art., Prof.
Hammershaimb, Cand. theol.
Hammershøi, Skolel. i Viborg.
Hannover, Underbibliothekar
Hansen, *M. M.*, Sognepræst i Feldsted i Slesvig.
Hansen, *P.*, Konferentsraad.
Hansen, Sognepr. i Slangerup.
Hansen, *H. P. Koefoed*, Sognepræst i Haderslev.
Hansen, *L. C.*, Student.
Hansen, *Constantin*, Historiemaler.
Hansen, *H. P. F.*, Student.
Hansen, *C. G.*, Student.
Hansen, *J.*, Sognepr. i Grumtoft i Slesvig.
Hansgaard, Justitsraad.
v. Harthausen, Staldmester.
Harthausen, *Fr.*, Cand. phil.
Hegel, *F. V.*, Boghandler.
Heiberg, Etatsraad, Theaterdirecteur.
Heldt, Skolelærer.
Hellemann, Sognepræst i Ry ved Roeskilde.
Helweg, *L.*, Cand. theol.
Helweg, *Fr.*, Præst i Haderslev.
Henningsen, *C. A.*, Kateket.
Henrichsen, *J. P.*, Papirhdler.
Henrichsen, *Chr.*, Adjunkt, i Bergen.
Henrichsen, *C. W.*, Vexelmægler.
Heramb, Sognepræst i Errindlev paa Laaland.
Hertel, *J. W. T.*, Exam. jur.
Herzog, Billedhugger.
Hjelm, *W.*, Cand. jur., Christiania.
Hjort, *P.*, Dr. phil., Prof.
Hjort, *J.*, Cand. theol.
Hohlenberg, Student.
Holck, *J. C.*, Kateket.
Holm, *C. F.*, Konferentsraad.
Holm, *A. V.*, Sognepræst for Jersl og Kirkeskjensved i Sjælland.
Holm, *C. A.*, Stud. theol.
Holm, Kapitain, Kontrollør i Aalborg.
Holm, Stud. jur.
Holst, Kapitain, Horsens.
Holstein, Postmester i Nykj. i Sjælland.
Homann, Urtekræmmer.
Hostrup, Cand. theol.
Huus, Præst i Kjerteminde.
Hvass, Cand. jur.
Hvidtfeldt, Stud., Christiania.
Høedt, kgl. Skuespiller.
Høgsbro, *S.*, Cand. theol., Forstander for Rødding Høiskole i Slesvig.
Høst, *Andr. Fr.*, Universitetsboghandler, Cancelliraad.
Høyen, Professor.

Ibsen, Copist.
Ingemann, Dispachør, Christiania.
Ingerslew, Student.
Iversen, Boghandler.

Jacobsen, *F. W.*, Student.
Johansen, Seminarist, Farum.
Johnsen, *A.*, Lærer.
de Jonquieres, Departementschef, Justitsraad.
de Jonquieres, Bureauchef, Cancelliraad.
Juel-Rysensteen, Kammerherre og Baron.
Jørgensen, *L. A.*, Kommis.

Kamman, *C.*, Kommis.
Kemp, Madame.

Kerrn, Adjunkt ved Metropolitanskolen.
Kielsen, kgl. Fuldmægtig.
Kielsen, Adjunkt ved Herlufsholm Skole.
Kittendorff, Lithograph.
Knudsen, Stud. theol.
Knudsen, J. L., Cand. theol.
Knudsen, A., Cand. phil.
Knutzen, Proprietær til Lysholm.
Koch, H. C. Ehlers, personel Kapell. i Veggerløse paa Falster.
Koefoed, H. J., Konferentsr.
Kopp, C., Student.
v. Krag, A., Kapit., Rendsborg.
Krag, W. H., Kammerherre.
Kragh, P., Cand. theol., Nordborg paa Als.
Krarup, N. T., Stud. theol.
Krieger, Andr. Fr., Lic. jur., Professor.
Krossing, N., Kantor.
Kruse, Inspect., paa Samsø.
Krøyer, H., Dr., Professor.

Langball, A., kgl. Fuldmægtig.
Langballe, J. F., Cand. theol.
Langballe, H., Student.
Lange, Dr. phil., Professor.
Lange, C. E., Kateket i Vordingborg.
Lange, Skuespildirektør.
Langhoff, Boghandler.
Larsen, Etatsr., Prof. jur.
Larsen, F., Assistent.
Larsen, Prokurator.
Lassen, Adjunkt, Odense.
Laurent, H. A., Præst i Nørre-Borup, Aarhuus Stift.
Lautrup, Student.
Lefolii, Overlærer, i Rønne.
Lefolii, J. R. B., Grosserer.
Lehmann, Orla, Amtmand, i Veile.
Lehmann, E., Medl. af Appellationsretten for Slesvig, i Flensborg.
Leimann, Toldassistent.
Lemvigh, Grosserer.
Leth, Præst i Aabenraa.
Levin, J., Cand. phil.
Levinsen, C., Præst ved Fredr. Hospital.
Levinsen, N., Adjunkt.
Levinsen, Cand. pharm.
Levinsen, Forvalter, Rosenvold.
Liebe, Etatsraad.
Liebe, Stud. med.
Liebenberg, F. L., Cand. phil.
Liebenberg, Adjunkt, i Sorø.
Lindberg, Stud. theol.
Linstow, Kammerjunker, kgl. Fuldmægtig.
Listov, A., Sognepræst til Sønder Tranders, Aalborg.
Listov, C., Rektor for Herlufsholms Skole.
Lose, Materialist.
Lund, Skomagermester.
Lund, M., Cand. med.
Lund, C. F., Stud. theol.
Lunde, Malermester.
Lundholm, P., Cand. theol.
Lynge, H. H. J., Boghdler.

Marcussen, Sognepr. i Dalby ved Ringsted.
Marschall, A., Student.
Meinert, Cand. theol.
Meyer, M. J., Grosserer.
Michaelsen, Boghdl.-Kommis.
Milo, T. A., Cand. theol.
Molbech, Etatsraad.
Molbech, Chr., Prof. i Kiel.
Moltke, L., Kopist under Landsoverretten.
Monrad, Mag. art., Biskop, Nykjøbing paa Falster.
Muhle, C. A., Cancellist,
Müffelmann, Forstkandidat.
Müller, Professor, Stabslæge.
Müller, L., Professor.
Müller, Paludan-, res. Kapellan i Aalborg.
Münster, Cand. theol.
Mynster, Dr. theol., Biskop.
Møller, D., Sognepr. i Vonsbek i Slesvig.
Møller, F. Joh., Stud. theol.
Mønster, Adjunkt, Flensborg.
Mørch, Overlærer, Randers.
Mørch, Kjøbmand i Aarhuus.

Nathanson, Redaktør.
Neergaard, A., Student.
Neergaard, C., Stud. phil.
Neergaard, P., Student.
Neve, Cand. theol.
Nielsen, Rektor ved Realskolen i Aarhuus.
Nielsen, Cand. phil.
Nielsen, Instruktør.
Nutzhorn, H., Stud. theol.
Nyholm, Overretsprokurator.

Ollendorff, Kjøbmd., Holbek.
Olsen, F., Student.
Otterstrøm, Pastor i Langaa.
Overskou, Professor.

Paludan, Kateket.
Paulli, praktis. Læge.
Paulli, Hof- og Slotspræst.
Paulsen, J., Reservemedicus.
Pedersen, H. A., Cand. math.
v. Petersen, L., Kapitain.
Petersen, N. M., Professor.
Petersen, C. L., Overlærer.
Petersen, H. G., Kontrollør.
Petersen, Proprietær, Barfredshøi.
Philipsen, C. A., Grosserer.
Piper, Kapellan, Karlebo.
Ploug, C., Journalist.
Poulsen, Dr. phil., Justitsr.
Prieme, praktiserende Læge, Frederiksberg.

Rafn, Etatsraad.
Rasmussen, M. N. C. Kall-, Registr. ved Geh. Arch.
Rasmussen, Kall-, Cand. theol.
Rasmussen, H. W., Sognepr. i Halk, Slesvig.
Rathje, F. E., Cand. theol.
Ravn, Læge.
Ravnkilde, Musiklærer.
Regenburg, Departementschef, Etatsraad.
Rehder, Etatsraad.
Rist, L., Kammerraad.
Rode, V., Stud. jur.
Rode, G., Cand. phil.
Roed, Medl. af Kunstakadem.
Rosenørn, Kammerherre.
Rovsing, K., Institutbestyrer.
Rudelbach, Dr. theol., Konsistorialraad, Sognepræst i Slagelse.
Rugaard, Lærer.
Rundin, Møller, i Frederiksborg.
Rung, Kancelliraad, Inspektør ved Vaisenhuset.
Rømer, L. F., Student.
Rørdam, Cand. theol.

Scavenius, Kammerherre.
Schade, J., Sognepr. i Nebelunde, Laaland.
Schjerning, Cand. theol.
Schjørring, J. N. L., Kapellan for Lydersløv og Frøsløv i Sjælland.
Schjørring, Stud. jur.
Schlegel, Kolonialsekretær, Kammerraad.
Schmidt, Justitsraad, Toldkasserer i Helsingør.
Schmidt, Cand. theol.
Schmidt, C.
Schou, Underlæge.
Schumacher, Fuldmægtig.
Schurmann, Sognepr. og Seminarieforst. i Skaarup i Fyn.
Schønberg, Carl.
Secher, C. E., Cand. philol.
Sehested, N. F. B., Jægermester, Broholm i Fyn.
Seidelin, P., Cand. philol.
Seidelin, Apotheker i Skanderborg.
Selmer, Overl. ved Helbredelsesanstalten f. Sindssvage i Nørrejylland.
Sidenius, Chr., Sognepræst i Nykjøbing paa Falster.
Sigurdsson, J., Sekretær.
Simony, Etatsraad.
Skolebiblioteket i Ribe.
Skovgaard, Landskabsmaler.
Smith, H., Auditør, Herredsfoged i Lundtoft Herred i Slesvig.
Sommersted, A., Cancellist.
Sonne, Sognepræst i Møgeltønder, Ribe Stift.
Sonne, Maler.
Spang, Student.
Sporon, Konferentsraad.
Spleiss, C., Student.
Stampe, Baron, Nysø.
Steenstrup, Professor.
Stephens, George, Professor.
Stolpe, Fuldmægtig.
Studenterforeningen.
Svane, Mægler.
Svendsen, D., Cand. theol.
Søeborg, H., Stud. theol.
Sørensen, Cand. theol.
Sørensen, C., Stud. theol.
Sørensen, J. A., Stud. theol.
Sørensen, S., Adjunkt.
Sørensen, N., Boghandler i Aabenraa.
Sæve, Professor, i Upsala.

Tang, Lærer.
Thiele, J. M., Etatsraad.
Thoboll, H., Navigationslærer, Flensborg.
Thomsen, Chr., Adjunkt.
Thomsen, C. W., Adj., Sorø.
Thorsen, Prof., Universitetsbibliothekar.
Thrige, S., Rektor i Haderslev.
Timm, Sognepræst til Store Magleby, Amager.
Topsø, Præst, Hirschholm.
Torm, E., Bankkass., Flensborg.
Tregder, Professor, Rektor i Aalborg.
v. Trepka, Lieutenant.
Treschow, Konferentsraad.
Tryde, Sognepr. i Qvislemark i Sjælland.
Tuxen, Kapitain.
Tuxen, Sognepr. i Tanslet paa Als.

Ulrich, Student.
Ussing, J. L., Professor.

Vaupell, Cand. theol.
Verdelin, C., Urtekræmmer.
Volteten, Student.

Wedel, Konferentsraad.
Weeke, Student.
Wegener, Konferentsraad.
Weilbach, Student.
Werlauff, Konferentsraad.
Westberg, Brygger.
Westengaard, Sognepræst i Odense.
Westergaard, N. L., Prof.
Westesen, Præst til Vinding, Bryrup og Vrød.
Wichfeldt, Kammerherre, til Engelstofte, Laaland.
Wiehe, Overlærer, Aarhuus.
Wilkens, Professor.
Willemoes, Cand. jur.
v. Wilster, Kammerjunker, Oberst.
Winsløv, Cand. phil.
Winther, C. A., Sognepræst til Giessing og Nørager, Aarhuus Stift.
Winther, Chr., Professor.
Wissing, A. C., Boghandler, Aarhuus.
Wittrup, M., Stud. theol.
Wolff, Ferd., Kjöbmd., forh. dansk Konsul paa Manilla.
Worsaae, Inspektør.

Zahle, Cand. theol.

Øckenholdt, Pakhusforvalter, Kammerraad.
Østerby, S., Jomfru.

1.

Tord af Havsgaard.

Om end ikke det eneste af det gamle Nordens Gudesagn, der har bevaret sig i Folkemunde indtil vore Dage — thi af saadanne findes der flere, ogsaa om Thors Kampe med Jætterne, skjøndt for det meste overførte paa christelige Heroer, navnlig paa den norske Konge Hellig-Olav, — saa er denne Vise dog den eneste i sit Slags: det eneste reent mythiske Eddadigt, der heelt og holdent er gaaet over i en middelalderlig Folkevise, udbredt over hele Skandinavien. Den fortjener derfor en særlig Opmærksomhed og forsvarer sin Plads som den første i Rækken. Navnene have vel undergaaet nogen Forvanskning, men ere dog ingenlunde blevne ukjendelige; og seer man bort fra en enkelt Anachronisme som Udtrykket christen (i V. 12) og bærer over med det overdrevne i Beskrivelsen af Brudens allerede i Edda fremhævede Madlyst, der med de samme Ord beskrives her og i den senere Grev Genselins Vise (denne Udgaves Nr. 16), saa har man her noget forkortet og heeltigjennem ligesom reduceret til en mindre Maalestok, men dog væsenlig uforandret, selve det gamle Hamarsheimt eller þrýmskviða.

Folkevisen haves paa **dansk** kun i den ene Opskrift, der her meddeles under A. Denne er tilstede i to Haandskrifter fra det 16de Aarhundrede, af hvilke Vedel øste en stor Deel af sine Viser. Vedels Redaction (I, Nr. 22), der dog næppe er andet end en Bearbejdelse af begge disse, er her meddeelt under B.

De nævnte to Afskrifter (a og b) tilhøre aabenbart en og samme Opskrift (A); dog ere de indbyrdes uafhængige: den ene er ikke nogen Copi af den anden. Deres Forskjelligheder ere ikke betydelige, dog ere her undtagelsesviis — paa Grund af Visens Ælde og Mærkelighed og de to Afskrifters lige Berettigelse — alle meer end blot orthographiske Afvigelser anmærkede i Noterne. Een Afvigelse findes der dog, som bestemt tyder paa en afvigende Tradition: den som finder Sted i Benævnelsen paa Loke, der af a bestandig kaldes Ilden Lokke, men af b Lôkke Lejmand. Begge Benævnelser tilhøre sikkert Traditionen; men hvilken der har tilhørt Grundskriften, og hvilken der er indbragt af en Afskriver, som andenstedsfra har kjendt Visen, det lader sig nu vanskelig afgjøre. Navnene paa Freya: Fredensborg og Frederiksborg tage sig naragtigt nok ud, navnlig i deres Sammenstilling; dog maa bemærkes, at ved førstnævnte ikke kan tænkes paa Slottet af samme Navn, der er 150 Aar yngre end Haandskriftet. Det andet derimod maa være indkommet ved fejl Læsning, Uopmærksomhed eller Caprice af Afskriveren. Sverrig, som samme Haandskrift har i Omkvædet for det dunkle suerchen (Vedels Suerekind), er sikkert en vilkaarlig Ændring, der kun viser, at Afskriveren ikke har forstaaet det forefundne Ord.

Endskjøndt Tidens og Troens Vexel har forvandlet Gudemythen til et Kæmpeæventyr, saa findes dog i den danske Opskrift et Udtryk, der maaskee kunde forklares som en mythisk

Reminiscens. Tord kaldes i V. 13: vor gamle Fader og atter i V. 23: vor Fader; medens det ellers (af V. 2 og 10) fremgaaer som Visens Mening, at Tord og Lokke ere Brødre. Vedel, der ikke kjendte Edda, har misforstaaet dette, som om det slet ikke var Tord, men hans og Lokkes fælles Fader, der spilte Brudens Rolle; men Jac. Grimm troer (Deutsche Mythol. Cap. VIII) i disse Benævnelser paa Visens Tord at gjenfinde Tordenguden. Han henviser til Thors mythiske Tilnavn Atli (der forekommer i Skálda) og forklarer dette ved: Bedstefader *). Ogsaa mindes Thor, netop som Tordneren, endnu i Norge under Navnet "gamle Thor" (Fayes Norske Folkesagn, S. 5), og Ihre anfører som svenske Folkeudtryk om Tordenen: "godgubben åker" (Gloss. I, S. 740; II, S. 926) og "godgubben går" (Gloss. I, S. 696) **). Endelig betegne baade Esther, Letter og Finner Tordenguden som den gamle Fader.

Hvad Vedels Version (B) angaaer, da troer jeg ikke, at han har kjendt til nogen anden traditionel Form af Visen, end den i de to nysnævnte Haandskrifter foreliggende. De Afvigelser, der kunne være hentede fra en os nu ubekjendt ægte Kilde, ere Navnene Nordnes Field og Fridleffsborg (hvilket sidste han egenhændig har tilføjet et Sted i a), samt 4de Linie af V. 25 og hele V. 26; men de kunne ogsaa være og ere sandsynligviis hans egne ***). Nordnæs er Navnet paa et Forbjærg i Bergens Stift, og Navnet Fridlev kjendte Vedel fra Saxo og kunde derfor let falde paa at sætte istedenfor det liguende men nyere Frederik. Versene 19, 21 og 22 ere derimod utvivlsomt hans eget Arbejde, ligesom Forandringerne i V. 13, 17 og 20.

Visen har som Flyveblad oplevet mange Udgaver. Hos Abr. (I, S. 398) nævnes fire saadanne: af 1697, 1701, 1709 og 1726; en Udgave uden Aarstal (Kbhn. trykt hos Svares Enke) er i min Besiddelse, og en sjette uden Sted eller Aar, fra Slutningen af det 18de Aarhundrede, paa det kgl. Bibl. De 4 førstnævnte vare, ligesom de 2 sidstnævnte, trykte i Forbindelse med Verner Valravns Vise og utvivlsomt, ligesom disse, kun Aftryk af Vedels Redaction. Denne staaer aftrykt hos Nyer. og Rasm. (II, Nr. 60), og er bearbejdet af Grundtvig (Danske Kæmpeviser til Skolebrug, S. 138). W. Grimm har oversat den paa tydsk (Altdänische Heldenlieder, Nr. 27).

En **norsk** Opskrift af denne Vise var i P. Syvs Besiddelse, men han meddeler (Nr. 10, optr. hos Nyer. og Rasm. II, Nr. 68) kun 1ste Vers af den, saalydende:

Torekal kom af Skogie heim, Trætte var han og mode:
Tiuvan har stole bort hammeren hans, Han viste eike, hvem det gjorde.
Torekal tommaa foelen sin med toumaa.

og tilføjer den Oplysning, at der var 19 Vers til, og at "der er [kun] lidet forskel" imellem den og den danske, at Havsgaard kaldes der "Asgaalen", Lokke faaer Tilnavnet "Lagenson", og "Jotulen" staaer i Tossegrevens Sted. Endnu lyde i Thelemark Sagn om "Thor med tungum Hamri" (Fayes Norske Folkesagn, S. 3—5), og en norsk Folkevise om Sjugur (el. Sjugul) og "Trol-brura" lader Helten, for at befrie en Kongedatter, der er bortstjaalen af Jutulen og Thusserne, paa Skrømt bejle til en Troldebrud, men ved Brylluppet, hvor alle Thusserne ere forsamlede, slaae baade hende og alt Troldpakket ihjel med sin Jærnkølve. (Kiüwer: Norske Mindesmærker, 1823. S. 138. Moe: Norske Viser og Stev, Nr. 27.)

*) Finn Magnussen giver dog i Lexicon Mythologicum en anden Forklaring, som N. M. Petersen bifalder (Mythol. S. 285 i Noten), nemlig: den frygtelige.

**) Afzelius anfører (Swenska Folkets Sago-Häfder, I, S. 16) Udtrykkene: "Go-far donar" og "Goa går."

***) Imidlertid er Fridlevsborg som Navn paa Freya allerede taget til Indtægt af W. Müller (Geschichte und System der altdeutschen Religion, S. 271) for hans Gætning om Freys og Fridlevs Identitet.

Paa **svensk** haves ligeledes kun een Opskrift (i to Afskrifter fra det 17de Aarhundrede). Rask indførte de 3 første Vers i Fortalen til sin Angelsaksiske Sproglære (Stockh. 1817. S. 29). Et mindre nøjagtigt Aftryk af den hele gaves i det svenske Tidsskrift "Iduna" for 1820 (VIII, S. 122). Fuldstændig, med alle Varianter, findes den hos Arwidsson (Nr. 1). Begyndelsen, forskjellig baade fra dansk og norsk, saavel som fra Edda, lyder saa:

Torekar sitter i sina säte, rimmar af sin ferd:
"Trolltram haar min guldhammar stuhlet, däth var en usell ferd".
Thorer tämjer fahlen sin i tomme.

De øvrige Navne ere: Locke Lewe eller Loye og jungfru Frojenborg eller Floyenborg. Af Afvigelser fra den danske ere at nævne: 1) Thors Bolig nævnes aldeles ikke; 2) Loke kaldes her af Thor "legedrängen min" (om nogel Slægtskab imellem dem er ingen Tale); 3) her nævnes ingen Fjederham, men Loke "låtte sig giora guldvinger", og 4) da Loke kommer første Gang til Trolletrams Gaard, staaer denne og smedder. Medens disse fire Afvigelser fra Dansken ere ligesaa mange Afvigelser fra Edda, har den svenske et Træk, der har sit tilsvarende i Mythen, men savnes i den danske Vise, nemlig Freyas Harme, der her beskrives ved, at "däth sprack af hvar finger bloden uth och rann på jorden nidh."

A.

(a. Svanings Haandskrift, I, Bl. 6^v. b. Rentzels Haandskrift, Nr. 35.)

1. Thet vor Tord aff Haffsgaard,
rider offuer di grønne ennge:
tapte hand sin hammer aff guld,
oc borthe vor hand saa linge.
Saa vinder mand suerchen.

2. Thet vor Tord aff Haffgaard,
taler till broder sin:
"Du skallt fare till Norre-field
oc liuse epther hammer mine."

3. Thet vor liden Locke,
setter sig i fiedder-hamme:
saa fløg hand till Norre-field
alt uffuer thet salthe vand.

4. Mit udi den gaard
ther axler hand sin skinnd:
saa gick hand i stoffuen
alt for then thosse-greffue ind.

5. "Du ver velkommen, lidell Locke,
du ver velkommen her:
huor stander landen i Haffsgaard,
oc huor stander landen der?"

6. "Vell stander landen i Haffsgaard,
oc vell stannder lannden ther:
men Tuord haffuer sin hammer mist,
fordi er ieg kommen her."

7. "Icke fanger Tord sin hammer igien,
dig siger ieg disse ord:
for xv faffn oc IIII oc X
der ligger hand graffuen i iord.

8. Icke fanger Tord sin hammer igien,
dig siger ieg talen saa:
met mindre i giffuer mig Fredens-borgh
met alt det godz, i aa."

9. Thet vor liden Locke,
setter sig i fedder-ham:
saa fløg hand till-bage igien
alt offuer det salte vannd.

10. Mit udi den gaard
der axler hand sin skind:
saa ganger hand i stuffuen
alt for sin broder ind.

11. "Icke fanger du din hammer igien,
dig siger ieg talen saa:
met mindre wi giffuer han*nem* Fredens-borgh
met alt det godz, wi aa."

12. Ther-till da suared then stalthe iumfru,
paa bencken som hun sad:
"Giffuer mig held*er* en christen mand,
end delig en trold saa led."

13. "Da vill vi tage vor gamle fader,
gandske well vilge wi herste hans haar:
førre wi hannem till Nørre-feld
for en saa stalt iomfru."

14. Førde di den unge brud,
di forde hinder i brollups-gaard:
det vill ieg for sandingen sige:
der vor icke guld for lieggerne spart.

15. Saa toge di den unge brud,
satte hinde i brude-benck:
for da gick den tosse-greffue,
hand lyster fur hinder at skiennck.

16. En oxe-krop saa sade hun op,
vell xxx suine-flocke:
vii^c brod hinders renthe vor,
saa lyste bruden at dricke.

17. En oxe-krop saa aade hun op,
vell xxx suine-flocke:
xii tonder oll saa drack hun ud,
for hun kunde torsten slocke.

18. Tosse-greffue hand gick at stuffue-gulffuen,
hand monne sig saa ilde kiere:
"Huen saa er then unge brud?
hun vill saa megit æde."

19. Suarede liden Locke,
smiler under skarlagen-skind:
"Y vii dage fick hun icke mad,
saa haffuer hun stundet hiem till din."

20. Otte vor di kiemper,
der hammeren bar ind paa træ:
det vill ieg for sandingen sige:
di lagde hannem offuer brudens knæ.

21. Thet vor da den unge brud,
tog hammeren i sin haand:
det vill ieg for sandingen sige:
hun slonget hannem som en vand.

22. Nu slog hun tosse-greffue ihiell,
den lede trold oc langh:
saa slog hun ihiell di andre smaa trolde,
at brollupen monne hun gang.

23. Thet vor liden Locke,
monne sig saa vell um tencke:
"Nu vill wi fare hiem till vor egne land,
skone vor fader en enncke."
Saa vinder mand suerchen.

B.

(Vedel, I, Nr. 22.)

Tord aff Haffsgaard sender sin Broder offuer til Norge til Tosse Greffuen om sin Hammer, som hand haffuer funden. Huilcken hand ingenlunde vil antuorde fra sig met andre Vilkaar, end at de skulle giffue hannem deris Syster Iomfru Fridleffsborg til ecte. Men de skuffe hannem oc sende deris Fader vd i hendis stæd, saa at der holdis it seldsomt Bryllup, at Bruden slaar Brudgommen oc Gesterne ihiel oc drager saa der fra met Hammeren etc. Er fast lige ens Dict oc Fabel met Greffhe Guncelins Vise, som er tilforn omscreffuit.

1. Det vaar Tord aff Haffsgaard,
rider offuer de grøne Enge:
Der tahte hand sin Hammer aff Guld,
oc borte vaar den saa lenge.
Saa vinder mand Suerckind.

2. Det vaar Tord aff Haffsgaard,
hand taler til Broder sin:
"Du skalt fare til Nordness Field
oc liuse effter Hammer min."

3. Det vaar Locke Leiemand,
aetter sig vdi Fædre Ham:
Saa fliffuer hand til Nordnes Field
alt offuer det salte Vand.

4. Mit vdi den Borgegaard
oc der agselet hand sin Skind:
Saa ganger hand i Hoyeloft
for læden Tosse Greffue ind.

5. "Vær vel kommen, Locke Leiemand,
du vær vel kommen her:
Hure stander til vdi Haffsgaard,
oc hure stander Landet der?"

6. "Vel stander til paa Haffsgaard,
oc vel stander Landet der:
Tord haffuer sin Hammer mist,
derfaare da kommer ieg her."

7. "Icke fanger Tord sin Hammer igien,
du føre hannem saa for Ord:
Vnder Femtan Faffne oc Firetiue
der ligger hand graffuen i Iord.

8. Icke fanger Tord sin Hammer igien,
end aiger ieg dig saa:
Met minde i giffue mig Iomfru Fridleffsborg
met alt det Gods, i aa."

9. Det vaar Locke Leiemand,
setter sig vdi Fædre Ham:
Saa fløg hand tilbage igien
alt offuer det salte Vand.

10. Mit vdi den Borgegaard
der Agseler hand sit Skind:
Saa gaar hand vdi Borgestue
for kiæriste Broder sin.

11. "Icke fanger du din Hammer igien,
der maa du lide paa:
Met minde hand fanger Iomfru Fridleffsborg
oc alt det Gods, wi aa."

12. Der til suarede den stolte Iomfru,
paa Bencken som hun sad:
"I giffue mig helder en Christen Mand
end denne her Trold saa læd.

13. Da ville wi tage vor gamle Fader,
saa vel wi børste hans Haar:
Føre wi hannem til Nordnes Field,
for mig hand Brud fremgaar."

14. Førde de denne gamle vnge Brud,
førde hende i Bryllups Gaard:
Det maa ieg for sanden aige:
der vaar ey Guld for Lægeren spard.

15. Saa toge de den væne Brud,
sette hinde paa Brudebenck:
Faare da gick hand Tosse Greffue,
hannem lystet for Bruden at skencke.

16. Femtan Oxe Kroppe dem aad hun op,
der til Tredine Suine flycke:
Siu hundrede Brød hendis Maaltid vaar,
forend hun begered at dricke.

17. Vel Tolff Lester Øll dem drack hun vd,
forend hun kunde torsten slycke:
End drack hun vd den Haneke ballie.
saa tog hun til at hicke.

18. Tosse Greffue gaar at Gulffuit frem,
sine Hender monne hand vride:
"Hueden er oss den vnge Brud?
hun vil saa megit æde."

19. Tosse Greffue taler til Kelder Suend:
"forsømme du Tappen icke:
Her haffuer giest saa vnderlig en Brud,
saa meget vil hun dricke."

20. Suarede det liden Locke,
oc smiler hand vnder Skind:
"I Otte Dage haffuer hun icke ædt,
saa saare da stunder hun hiem."

21. Melte det læden Tosse Greffue,
oc saa tug hand paa:
"I kalde mig at de Taffel Suenne,
hede dem for mig ind gaa.

22. I hente mig ind den Hammer aff Guld,
ieg vil den gierne ombære:
Kand ieg ellers ved Bruden skillies
enten for Skam eller ære."

23. Otte da vaare de Kemper,
aum Hammeren bare ind paa Træ:
Saa lagde de den aaa anildelig
tuert offuer Brudens Knæ.

24. Det da vaar den vnge Brud,
tog Hammereu i sin Haand:
Det vil ieg for Sanden sige:
hun vende den aom en Vaand.

25. Forst da slog hun Tosse Greffuen,
den Trold baade læd oc lang:
Saa slog hun de andre amaa Trolde,
at dørren den giordis dem trang.

26. Sorgfulde da vaare de Geate
oc alle de Nurdnes Mend:
De finge Hug oc Dødelige Saar,
der aff saa blegnedis Kind.

27. Det vaar Locke Leiemand,
monne sig aaa vel omtencke:
"Nu ville wi fare hiem til vort Land
oc apune vor Fader en Encke.
Saa vinder hand Suerckind.

A. *Vers* 1, *Lin.* 1. **b**: Thett war Tord aff Hauffsgardt (*i V.* 2: Tordt aff Hassgardt; *i V* 6: Tuor; *i V.* 7 *og* 8: Tordt; *i V.* 5 *og* 6: Haffgardt). *Lin.* 5. mand. **a**: hand (*ligesaa ved V.* 23). **b**: mandt (*de to andre Gange, Omkvædet findes:* mand). *Lin.* 5. suerchen. **a**: Suerigh (*ved V.* 23: Suerrigh). **b**: suerchen (*ligesaa de to andre Gange, Omkvædet findes; kun fattes Toddel over u i V.* 23).
- *V.* 2, *Lin.* 2. taler. **b**: hand talir. *Lin.* 3. Nørre-field. b: Norigeffell (*i V.* 3: Norgeffeildt; *i V.* 13: Norieffell). *Lin.* 4. mine. **b**: myn.
- *V.* 3, *Lin.* 1. liden Locke. **b**: Luchy Leymandt (*ligesaa i V.* 9 *og* 23; *i V.* 5: Lochii L.; *i V.* 19: Loche L.).
Lin. 2. **b**: for [y] syn feidiir ham. *Lin.* 4. alt offuer. **b**: offuer (*ligesaa i V.* 9).
- *V.* 4, *Lin.* 1. gaard. **b**: borge gardt. *Lin.* 2. axler. **b**: axelit. *Lin.* 3. **b**: aaa ganger hand y huffuit loffl.
- *V.* 5, *Lin.* 1. Du ver. **b**: wer.
- *V.* 6. *Lin.* 1. lauden. **b**: landet (*ligesaa i næste Linie*). *Lin.* 3. men Tuord. **b**: Tuor hand.
- *V.* 7, *Lin.* 1. hammer igieu. **b**: hamer (*ligesaa i V.* 8). *Lin.* 3. faffn oc Illl. **a**: faffn Illl. **b**: fagne och Illl.

A. *Vers* 8, *Lin.* 2. dig aiger ieg. **a**: det vill ieg sige. **b**: tig siger ieg. *Lin.* 3. met mindre. **a**: men mindre. **b**: *mett* minde. *Lin.* 3. Fredens-borgh. **a**: Frederichs burgh (*Vedel har under Linien skrevet:* Frue Fridleff). **b**: Fredena borrig. *Lin.* 4. **b**: mett alt godz y ager.
- *V.* 9, *Lin.* 2. **b**: aett sig y sin feider ham. *Lin.* 3. till-bage. **b**: til bagiis.
- *V.* 10, *Lin.* 1. den gaard. **b**: garren. *Lin.* 2. axler. **b**: axlit. *Lin.* 2. ain. **b**: aine. *Lin.* 3. band, *fattes i* **b**. *Lin.* 4. **b**: alt for kierre broder syn.
- *V.* 11, *Lin.* 1. du din hammer. **a**: Turd sin hammer. **b**: tu thin hamer. *Lin.* 2. dig. **a**: det. **b**: tiig. *Lin.* 3. met mindre. **a**: men mindre. **b**: mett minde. *Lin.* 3. Fredens-borgh. **a**: Frederichs borgh. **b**: Fredena borig. *Lin.* 4. **b**: *mett* alt gutz wy aager.
- *V.* 12, *Lin.* 1. da snared. **b**: auarith thaa. *Lin.* 4. **a**: end then lede trold. **b**: en delig en trold aaa ledt.
- *V.* 13, *Lin.* 1. vill. **b**: ville. *Lin.* 2. vilge. **b**: vill. *Lin.* 4. **b**: fur en akien iomfru.
- *V.* 14, *Lin.* 2. hinder. **b**: hind. *Lin.* 2. brollups-gaard. **b**: brølup gaardt. *Lin.* 3. sandingen. **b**: sandigen. *Lin.* 4. icke. **b**: ey. *Lin.* 4. lieggerne. **b**: lieger.
- *V.* 15, *Lin.* 1. Saa. **b**: Nu. *Lin.* 2. satte.

b: setthe. *Lin.* 2. i. **b**: paa. *Lin.* 3. for da. **a**: for. **b**: for thaa. *Lin.* 4. lyster. **b**: lostidt. *Lin.* 4. hinder. **b**: hinde sielff.

A. *Vers* 16, *Lin.* 1. En. **b**: Femthen (*ligesaa i V.* 17). *Lin.* 1. aade. **b**: aadt. *Lin.* 3. hinders renthe. **b**: hende vanthe (*?*). *Lin.* 4. **a**: saa lyste bruden at skienck. **b**: saa ville hund haffue til drich.

- V. 17, *Lin.* 1. saa aade. **a**: aade. **b**: saa aadt. *Lin.* 2. flocke. **b**: floche (: sloche). *Lin.* 3. ud. **a**: op. **b**: udt. *Lin.* 4. for hun kunde. **b**: for ind hund kund.

- V. 18, *Lin.* 1. greffue. **b**: greffuen (*ligesaa i V.* 22). **b**: Th. hand ganger att stoffue gullit. *Lin.* 2. **b**: mone sig saa ille sorge. *Lin.* 3. Huen. **a**: huem. **b**: huen.

- V. 19, *Lin.* 1. Suarede. **b**: Suarit. *Lin.* 2. **b**: hand smiler under skindt. *Lin.* 3. **b**: y VIII dage haffuer hund iche edit. *Lin.* 4. stundet. **a**: standet. **b**: stundit.

A. *Vers* 20, *Lin.* 1. vor di. **b**: war tha thy. *Lin.* 2. der. **b**: som. *Lin.* 3. **b**: thet siger ieg for sandigen. *Lin.* 4. lagde hannem. **b**: lagden. *Lin.* 4. knæ. **a**: been. **b**: kne.

- V. 21, *Lin.* 3. sandingen. **b**: sanden. *Lin.* 4. **b**: hund slog som en mandt.

- V. 22. *Lin.* 2. **b**: then sleme troll och then lange. *Lin.* 3. trolde. **b**: troll. *Lin.* 4. at (*Skrivfejl for* aff?). **b**: at brolupit motthe aff gange.

- V. 23, *Lin.* 2. tencke. **a**: tenck. **b**: tenche. *Lin.* 3. vor egne. **b**: voris. *Lin.* 4. akone. **b**: och spone (*el.:* spome).

B. *Overskrift:* Tord aff Haffsgaard oc Tosse Greffue.

- *Indledning*, *Lin.* 2. Huilcken. *Vedel:* Huilcken. *Lin.* 2. end. *Vedel:* and.

- V. 1, *Lin.* 5. mand. (*Saaledes overalt — 10 Gange — undtagen i sidste Vers.*)

2.

Sivard Snarensvend.

I det vi med denne Vise aabne Rækken af de sparsomme Levninger, vi nu have tilbage af danske Kæmpeviser, tilhørende den store Heltesaga om Völsungeætten, dette Gothefolkenes Arvegods fra den graa Oldtid, kan det ikke være Hensigten her at gaae ind paa nogen Betragtning af denne Sagnkreds i sin Almindelighed eller paa nogen omfattende Sammenligning af de forskjellige Skikkelser, hvori den er kommen til os. Derom er alt skrevet mange tykke Bøger, og vil sagtens blive skrevet endnu flere, inden Æmnet kan siges at være udtømt, inden Forskningens Resultater kunne samle og klare sig, og den hele sande Sammenhæng staae reen og klar for alles Øjne *). Men hvad jeg ikke kan undlade, er paa det bestemteste at modsige og

*) De to Hovedværker over dette Æmne ere endnu P. E. Müllers Sagabibliothek, 2den Deel (1818) og W. Grimms Die Deutsche Heldensage (Göttingen, 1829). Dette Oldsagn har iøvrigt været — og er da endnu — Gjenstand for de forskjelligste og æventyrligste Forklaringer, navnlig af tydske Skribenter. Nogle have villet hjemle Historien det; og her har da den Mening, at Sigurd var den samme som en frankisk Konge Sigbert i det 6te Aarhundrede, havt de fleste Tilhængere. Udførligst er denne Anskuelse behandlet og forsvaret af Emil Rückert (Oberon von Mons und die Pipine von Nivella. Leipz. 1836). Andre have formodet, at Sigurd kunde være den samme som Armin den Cherusker, som Claudius Civilis eller som den romerske Kejser Victorinus. Sidstnævnte Mening opstilledes endnu 1841 (A. Crüger: Ursprung des Nibelungen-Liedes). Andre have forsøgt paa mythologiske eller allegoriske Forklaringer, hvorved da Sigurd

advare imod den Mening: at vore Kæmpeviser om Sigurd Fafnersbane kun skulde være Gjenlyd af tydske Sagn og tydske Sange. Denne Helt, hvis Navn, som Völsungasaga siger, "ganger i alle Tungemaal for norden Græklands Hav, og saa mon være, medens Verden stander," — hans Minde har ogsaa fra Arilds Tid forplantet sig fra Muud til Mund paa Danmarks Sletter, har lige saa fuldt hjemme der, som noget andet Sted paa Jorden.

Ogsaa denne Vise bekræfter Sandheden heraf. Man har hidtil aldeles ikke kunnet faae den indordnet i den store Sagnkreds, hvortil den ifølge Heltens Navn skulde høre. W. Grimm, som har oversat den paa tydsk (Altdänische Heldenlieder, Nr. VII), mener, at der ikke kan være Tvivl om, at jo Navnet er forbyttet og urigtigt, og P. E. Müller erklærer (Sagabibl. II, S. 416), at "Visen om Sivard Snarensvends Endeligt har intet tilfælles med Sigurd Fafnersbanes Skæbne". Og saaledes kunde det ogsaa let synes, saa længe man kun kjendte Vedels Text og altsaa i Visen saae en Beretning om "Sivard Snarensvends Endeligt". Men heldigviis have vi endnu de Kilder, hvoraf Vedel har øst, og i disse, saa lidt som i den svenske Optegnelse af Visen, forekommer noget om Heltens Endeligt: de handle kun om hans forvovne Udfart i Verden. Der er for mig ingen Tvivl om, at Vedel selv har tildigtet denne sørgelige Opløsning, der har gjort Visen ukjendelig og uforenelig ikke blot med fremmede, men ogsaa med vore egne bevarede Traditioner om Heltens Liv og Død. Blandt de ellers bekjendte, indbyrdes uenige Sagn om Sigurds Ungdom findes intet, der omtaler det Træk, hvormed den danske Vise begynder: hans Drab paa sin Stiffader. Dette kan muligviis grunde sig paa en senere Forvanskning eller paa en Forvexling med hans Drab paa Fosterfaderen Regin. Intet forbyder os imidlertid at tænke os Muligheden af, at der alt i Oldtiden kan have existeret et saadant Sagn. Sigurd opvoxte, efter Sæmunds Edda og Völsungasaga, i sin Stiffader Kong Hjalpreks Gaard (Snorra-Edda lader ham være Konge á þjóði ɔ: i Thy?), fik af ham Hesten Grane, og hans første Fart er nu til Morbroderen Griper, der forudsiger ham hans Skæbne. Denne Rejse beskrives i det eddiske Digt Gripisspá; og denne Sigurds Udfart er det, jeg finder beskreven i efterfølgende Vise, hvis Indhold jo kortelig er, at Sivard, efter af sin Moder at have faaet Hesten Graamand (Gram, Skimling Gram), gjester sin Morbroder, der her kaldes Dannerkonge. Denne Sivards Hest, aabenbart den samme som Grani (el. Gráni ɔ: den graa), hvis graa Lod udtrykkelig nævnes i Brynhildarkviða (V. 6: grár jór), forekommer slet ikke i tydske Sagn, medens den i de nordiske er uadskillelig knyttet til Sigurds Bedrifter: den er Slejpners Afkom, og Odin selv lærer Sigurd at vælge den af de mange, Stiffaderen tilbyder ham, paa dens Ryg bortfører han Fafners Skat, paa den rider han gjennem Luerne, den sørger ved hans Lig. Dens Forekomst her er altsaa nok til at vise, at dette Kvad ikke er af tydsk Oprindelse.

Den **danske** Vise er kommen til os i to Opskrifter fra det 16de Aarhundrede, herunder meddeelte som **A** og **B**. Endvidere meddeles her som **C** Vedels Text (1, Nr. 17; Abr. Nr. 11; bearbejdet af Øhlenschlæger i hans Kæmpeviser, S. 40), som man ved Sammenligning vil finde at være en Sammensætning af de to første, saaledes at Verseue 6 og 9 ere hentede fra **A**, Versene 1—5, 8 og tildeels 10, samt 12—16 og 19 fra **B**. Som Vedels eget Arbejde blive da tilbage: Verseue 7, 11, 17, 18, 20 og 21. Uægtheden af V. 17 og 18 falder lettest i Øjnene:

snart bliver Odin, snart Thor, snart Balder og snart Freyr, og Forfægteren af den sidste Mening (Wilh. Müller: Versuch einer mythologischen erklärung der Nibelungensage. Berlin, 1841) seer da i hans Historie en billedlig Fremstilling af — Naturens Vexel i Aarstiderne. (En anden, mere værdig mythisk Opfattelse fremtræder i vor P. E. Müllers philosophisk-didaktiske Forklaring i Sagabibl. II, S. 367.) Man har forresten ogsaa en naturvidenskabelig Forklaring af en Hr. v. Trautvetter (Schlüssel zur Edda), der gjør alle Personerne til Repræsentanter for forskjellige chemiske Stoffer. Sigurd bliver da Saltsyre, og hans Mord til Saltsyrens Fordampning. En sagnhistorisk Undersøgelse af samme Æmne af Alb. Scholl (Indledn. til Vollmers Udgave af Gûdrûn. Leipz. 1845) forfægter den Mening, at Völsungsagnet er det selvsamme som det græske Iliassagn, og Sigurd identisk baade med Achilles og Menelaos. Ogsaa i det græske Gudesagn om Persephones Rov har man (W. Müller. A. Scholl) villet gjenfinde samme Grundæmne, hvorved da Sigurd bliver til Guden Dionysos o. s. v., o. s. v.

hverken Skytter eller Fadeburskvinder have hjemme i Kæmpeviserne, og det er en aabenbar Selvmodsigelse, at Kongen lader Porten aabne, og Sivard rider igjennem den, efter at Hesten først er sprungen "over de Tinde". V. 20 vilde allerede være mistænkeligt derved, at det lader Sivard, efter at han (anden Gang) er kommen ind i Borggaarden, paany begynde at lade sin Hest springe over den højeste Muur. V. 7, der er indskudt for at berede Vejen for de tilføjede V. 20 og 21, seer ogsaa i og for sig heel mistænkeligt ud: det lader Moderen udsige som en afgjort Sag, at Hesten vil blive hans Død; men i næste Vers, der er ægte, gaaer hun ikke videre, end at advare ham mod dens Nykker.

Den **svenske** Opskrift af Visen (Runa, III. 1843. S. 33) er fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede. Den bærer Præg af, at Optegneren kun ufuldstændig har erindret og forstaaet den. Navnene ere Sibol og Gramm unge; men naar 1ste Vers istedenfor de danskes Stiffader har Syster, saa er dette vistnok kun en Fejltagelse af samme Slags, som naar den senere har, at Grammens Øjne brændte som "siälar i sjöar" istedenfor stjernor i sky, og at de "dinrade" Hesten, hvormed menes, at de gjordede den. Denne svenske Opskrift har hverken Afskeden fra Moderen, det æventyrlige Ridt over Heden eller Springet over Borgetinde. Sibol kommer ganske fredsommelig til Kongsgaarden, tjener der i 8 Aar for Kongens yngste Datter og faaer Riget efter Kongens Død. Dog siger han etsteds, at han er en Kongeson, og at "hemma stå åttio fålar på stall", hvilket minder om Kong Hjalpreks Stod.

A.

(a. Langebeks Folio-Haandskr. Nr. 46. b. Magd. Barnewitz' Haandskr. Nr. 170. Kun første Vers; derefter en Række hvide Blade.)

1. Syffuertt hand slogh sin stiffader ihiell,
det giorde handt for sin moders heste:
och loater Siffuert thil hoffue att ride,
sin mandom vil hand friste.
Saa listelig da rennder handt Gramandt under Siffuur.

2. Siffuertt hand ganger for sin moder at atannde
med suerdt vedt vennstre side:
"Kier moder, ieg vil thil hoffue,
ieg løster thill hoffue at ride."

3. "Da skall ieg giffue dig denn som folle,
som wel skal herre dig frem:
ieg skal giffue dig thendt samme hest,
som mand kaller Skimling Gram."

4. Siffuertt strog aff handske sin,
hans hennder di vorre modelige huide:
och selffuer giorde hand sin guode hest,
paa suenne thorde hand icke lide.

5. Selff giorde hand sin gode hest,
paa suenen thorde hand icke lide:
Skamling bode bed och slog,
och illenn dreff aff hans mille.

6. Siffuertt satte sig paa Skemlings bag,
och fuld vell kunde hand ride:
Skimling thyrte det unnderligt verre,
at sporrenn stud hannem y side.

7. Och det wur Siffuerttz kierre moder,
folde hannem saa langtt offuer hede:
"Du vocthe dig, Siffuert, kierre sonnen min,
vocte dig for Gramandt hans vrede."

8. "Hor y, min kierre moder,
i skall huerkenn sorge eller quide:
ieg haffuer saa lenge thil hoffue verrit,
min hest kand ieg vel ride."

9. Det var Siffuert Snarenn-suendt,
handt tog sin hest medt sporre:
hand spranck thre spreng i marckenn udt,
och di var icke guode.

10. Hand spranck thre springh i marcken udt,
och di var icke gnode:
det vil ieg for sandingenn aige:
hand suettia blodige taare.

11. I thre netter och thre dage
spranck hand offuer bierrig och dalle:
hand kom for saa hoyt it hus,
som mandt kaller Berner-qualle.

12. Kongenn stander y hoffue lofft,
och sher hand ud saa vide:
"Och hesset sher ieg enn druckenn mandt,
sin hest kand hand vel ride."

13. Det auarrit danaker dronning,
hun suarit it ordt med erre:
"Och det ehr Siffuert, min soster-sonn,
i-huedenn hand kommen er."

14. "Da raader ieg eder, min dannesuen,
ieg raader eder for gaatt:
er det Siffuert Snarenn-suendt,
hand lider alet ingen spott."

15. Det vor Siffuert Snarrenn-suend,
hand tog sin hest medt sporre:
det vil ieg for sandingenn sige:
hand spranck y den borge-gaardt.

16. Vel femthenn vorre di veetere,
der voger offuer murre-thinde:
det viste ingenn iorderigs mandt,
for end bode heat och mandt vor inde.
Saa listelig da rennder handt Gramandt
under Siffnor.

B.

(Sophia Sandbergs Haandskr. Nr. 118.)

1. Siuord hand alog sin stifader i-hiell
altt for siu moders beste:
och nu loster Siuord til hoffue att ride,
och lockenn vill hand freste.
Saa listelig tha rinder haund Grammen
under Siuord.

2. Dett war Siuord Snaren-suennd,
gaar for sinn moder att staa:
"Hnad heller tha skall ieg fra eder ride,
eller ieg skall gaa?"

3. "Icke skalldtt du fra mig gaa,
om besten dig bere kannd:
ieg vill giffue thig thenn samme hest,
som drenngen di kalder Gram."

4. Dy lide frem thenn gode hest,
der ligger paa forgylte grime:
hanns ogenn er linse som morgen-stiern,
och ild springer aff hanna mile.

5. Siuord settis thill thenn gode hest,
hannd binder op hielm hin biertt:
hanns moder fulde hannem langtt aff bye,
och da modia hanns moders hierte.

6. Hanns moder fulde hannem saa langtt aff bye,
hinder war udi hierte wee:
"Du vogte dig vell for Grammen din hest,
hand kannd saa mange aned."

7. Grammen hannd tog da heden ud,
thett var icke altt aff gode:
saa viste er suennden y sadelen saar,
der suettis thenn rode blod.

8. Udi femtan natter och femten dage
rennde hannd offuer bierge och dale:
hannd kom for saa hogtt en huas,
och portenn vor alle y laaesa.

9. Konngenn hannd stannder paa hogenn wern,
och seer hannd ud saa wide:
"Och hesett seer ieg enn druckenn manud,
enn hest kannd hannd well ride.

10. Dett er enten en druckenn homannd,
som kand ain hest well ride,
eller thett er Siuord, min soater-son,
och haffuer werit y stride."

11. Grammeu hannd tog da mile for thennd,
uch hannd sprannq offuer dy thinde:
der frocted bude fruer och iomfruer for,
aaa mange som der var inde.

12. Der blegnit fruer och skonne iomfruer
under deria skarlagenn-skind:
och konngen hannd gick aaa gladelig
y-mod kiere soater-sonne sin.

13. "Ieg rader nu ether, alle mine,
att gor Siuordh gott:
ieg will ether for sanndigenn sige:
hannd thaaler alett inthed spott."
Saa listelig da rennder hannd Grammenn
unnder Siuord.

C.

(Vedel, 1, Nr. 17.)

Vdi denne Vise giffuis tilkiende, huad Siuard Snaren Suenda Endeligt haffuer værit: At hans Muder haffuer afferdiget hannem met ain Hest Graamand, huilcken render aaa lenge met hannem offuer Bierge oc Dale, ind til saa lenge hand kommer paa Daner Kongens, ain Morbroders, Huss oc Slot, oc øffued der Hoffuerck met huer andre, ind til paa det sidste at de begge omkomme elendeligen etc.

1. Siuard hand slog ain Stiffader ihiel
alt for sin Moders beste:
Oc nu lyster Siuard til Hoffue at ride,
oc Lycken saa vil hand friste.
Saa listelig da render hand Graamand
vnder Siuard.

2. Det vaar Siuard Snaren Suend,
gaar for sin Moder at staa:
"Huad helder skal ieg fra eder ride,
eller skal ieg til Hoffue gaa?"

3. "Icke da skalt du fra mig gaa,
um Hesten dig bære kand:
Ieg skal giffue dig Hesten god,
som Hoffdrenge kalde Graamand."

4. De lidde Graamand aff Staalden vd,
forgylt saa vaar hans Grime,
Hans Øyen vaar liuse aom klaren Stierne,
oc Ild sprang aff hans Mile.

5. De lidde frem den karske Hest,
hand binder op Hielm hin berte:
Saa hinder Siuard Suerd ved Side,
det tuingde hans Moders Hierte.

6. Siuard kaate aff aine Handske smaa,
hans Hender vaare mure huide:
Oc selff giorde hand ain gode Hest,
paa Suenden torde hand icke lide.

7. Det vaar Siuards kiære Moder,
vaar klæd i Kiortel rød:
"Siuard, du est min største Surg,
at Hesten skal bliffue din Død."

8. Oc hun fulde hannem saa langt aff Leed,
hende vaar i Hiertet saa vee:
"Du vocte dig vel for Graamand din Hest,
hand kand saa mange Sned."

9. "Hør i det, min kiære Moder,
oc i tør icke saa quide:
Men i haffue fød saa god en Søn,
saa vel sin Hest kand ride."

10. Graamand hand tog at Porten vd,
saa vel offuer Becke som Bro:
Saa trost vaar Suenden, i Saddelen sad,
hans Stoffle stode fulde aff Blod.

11. Hesten hand render at Heden vd,
frem faare de brede Tinge:
Der vndrede Folcket, paa Tinge stode,
den Hest hand kunde saa springe.

12. Vdi Femtan Netter oc Femtan Dage
rende hand offuer Bierge oc Dale:
Hand kom for saa hoyt it Hoaa,
Portene vaare i Laass met alle.

13. Dan Konning stander i høyen Vern,
oc seer hand vd saa vide:
"Hissed seer ieg en Dansker Hoffmand,
sin Hest kand hand vel ride.

14. Det er enten en drucken Hoffmand,
som kaud sin Hest vel ride,
Eller det er Sioard, min Syster Søn,
oc hand haffuer værit i Stride."

15. Graamand hand tog Mile for Tand,
oc hand sprang offuer de Tinde:
Der fryctet baade Fruer oc Iomfruer faare,
saa mange som der vaar inde.

16. Der blegnet Fruer oc skøne Iomfruer
vnder deris Skarlagen Skind:
Dan Kongen hand gaar saa gladelig
imod kiære Syster Søn sin.

17. Oc det vaar Daner Konning,
oc saa tog hand paa:
"I tale mig til de Skytter gode,
de lade min Port opslaa."

18. Det vaar Siuard Snaren Suend,
hand ind at Kongens Port reed:
Vel Tredue vaare de Fadeburs Quinder,
der daanede for Hesten i Knæ.

19. Kongen taler til alle sine Mend:
"ieg beder, i giøre Sioard gut;
Det vil ieg for Sanden sige:
hand taaler iu ingen Spot."

20. Det vaar Siuard Snaren Suend,
hand lued sin Hest der springe
Vel Femtan Alne offuer hoyeste Mor;
saa fick deris Liff en Ende.

21. Siuard dreff for Saddel hue,
oc Graamands Ryg i tho:
Alle da græde de i Kongens Gaard,
ret ingen vaar der, som lo.
Saa sørgelig da rende hand Graamand
vnder Siuard.

A. *Vers* 1, *Lin.* 5. da rennder. a *har undertiden blot:* render. b: Siffuertt hand slog sin stiffader i-hiel, dett giorde hand for sin moders beest: nu løster hand Siffuert til huus att ride, och lychen saa vil hand friste. Saa løstelig render hand Graa-mand onder Siffuert.

- *V.* 3, *Lin.* 4. mand. *Haandskr. maaskee:* mend.
- *V.* 7, *Lin.* 4. hans. *Haandskr:* hand.
- *V.* 14, *Lin.* 3. Snarenn-suendt. *Haandskr:* Soarenn suendt.

A. *Vers* 16, *Lin.* 3. mandt. *Haandskr. maaskee:* mendt.

B. *Vers* 7, *Lin.* 1. da. (*Skrivfejl for:* ad?)

C. *Overskrift:* Siuard Snaren Suend.

- *V.* 7, *Lin.* 3. du. (*Trykfejl for:* det?)
- *V.* 17, *Lin.* 1. Konning. *Vedel:* Konnig.
- *V.* 18, *Lin.* 4. daanede. *Vedel:* danede.
- *V.* 21, *Lin.* 5. *Samme Omkvæd ved forrige Vers; kun staaer der:* render.

3.

Sivard og Brynild.

Denne Vise er Tragicas Nr. 4 (Abr. Nr. 17); oversat paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. V). Opskriften C er desuden (efter Afskrift c) trykt i Nyerups Lævninger (II, Nr. 26). Den ældste og bedst bevarede Opskrift, vi have af den, findes her stillet i Spidsen (A). De to følgende Opskrifter (B og C) fattes Episoden om Dronningernes Trætte (A, V. 3—6), samt Trækket med de blodige Draaber i Sivards Sværd (A, V. 21—22), der dog ikke tilhører det gamle Sagn, og give Brynilds Ord (i A, V. 26) et nyere Tilsnit (B, V. 14; C, V. 13). Af andre Ejendommeligheder for disse to Opskrifter kunne bemærkes, at B (V. 3) sætter Skuepladsen i Nørrejylland, og at C har tabt Navnet paa Sivards Banemand og istedenfor Helled iiagen har et af de danske Folkevisers almindeligste Riddernavne: Hr. Nielus. Tragicas under D meddeelte Text er kjendelig sammensat af Opskrifterne A og C. Den første af disse maa dog være kommen Vedel for Øje i en anden Afskrift end den eneste, vi nu have, da det Haandskrift, hvori den findes (Karen Brahes Foliant), ikke kan antages at have været Vedel bekjendt. Den anden derimod staaer i et Haandskrift (Sophia Sandbergs), som Vedel har kjendt og oftere benyttet; og en Sammenligning viser, at han ogsaa her har havt netop dets Afskrift (C, b) for sig. Ved Benyttelse af begge disse Opskrifter ere Tragicas V. 1 og 7 fremkomne. Af A ere desuden hentede Versene 8—12, 15, 17, 24—25, 28 og 34; af C Versene 13—14, 16, 18—19, 21—23, 26—27, 29 og 31—33. Vedels eget Arbejde ere Versene 2—6, 20 og 30 (de to sidste med Benyttelse af A, V. 15—16 og 27), samt 35—37. Det eneste Indskud af nogen Betydning for Visens Indhold er det i Begyndelsen (V. 2—6), hvori fortælles, at Brynilds Fader har ladet hende sætte paa Glarbjærget, fordi han ingen vilde unde hende til Ægte, at mange Riddere forgæves have prøvet paa at bestige det, at der kommer Bud til Dankongens Hof, om nogen der tor vove et Forsøg, at Sivard da er den eneste der tør, og at han naaer til hende ad trange og farlige Veje. Uægtheden af dette Indskud fremlyser tilstrækkelig baade af dets Indhold og Form; det skiller desuden de to første Vers (V. 1 og 7) ad, der øjensynlig maae staae sammen, som de da ogsaa gjøre i alle de 3 ægte Opskrifter. En meget væsenlig Forandring har Vedel foretaget sig i Dronningernes Trætte, hvorved det bliver Brynild der bærer Guldringene og Signild der spørger hende om dem, istedenfor omvendt. Paa Visens Form har Vedels Bearbejdelse udøvet en gjennemgribende Indflydelse, navnlig har han heeltigjennem forandret Versemaalet ved at udfylde de to korte Linier (2den og 4de) til samme Længde som de to andre. Ved denne Udvidelse af Stavelsetallet uden tilsvarende Udvidelse af Indhold er Foredraget betydelig slappet, og desuden har han her som sædvanlig, tildeels for at hjælpe paa Rimene, paa mange Steder indbragt mattere Udtryk, saasom i Versene 7, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 23, 28 og 33. Af de to Navne, hans Forbilleder gave ham Valget imellem, har han optaget det yngre og uægte Hr. Nielus; og den "ædle Ring" i V. 19 og 23, der endog nævnes i den prosaiske Indledning, er en Misforstaaelse af Sværdets Navn: Adelring. Den sidst meddeelte Opskrift (E) er nylig optegnet paa Færøerne, hvor altsaa mærkeligt nok den danske Behandling af Æmnet har kunnet leve i Folkemunde ved Siden af den fuldstændigere og meget afvigende færøiske. Uagtet den i flere Punkter skiller sig fra den trykte Text, er det dog klart, at den stammer fra den, da adskillige Vers og Vendinger, der skyldes Vedels Omarbejdelse, gjenfindes i den (E, V. 9, 14 og 20). Paafaldende vilde det imidlertid være, at dog det nysomtalte Indskud i Visens Begyndelse ikke findes, saa lidt som Moralen i Slutningen, hvis man ikke turde udlede dette af Folkets kritiske Instinct, der da ogsaa har skilt sig af med den ædle Ring og sat hans "Brynje blaa" isteden. At det her, ligesom i A, er Brynild der spørger Signild om Ringene,

beviser intet: det følger af Forvexlingen i V. 2, hvorefter det bliver Signild der er tagen af Glasbjærget. Snarere kunde man fristes til at antage for ældre Afvigelser i Sagnet de to andre Egenheder ved denne Opskrift: nemlig Maaden, hvorpaa Hr. Niel kommer af Dage (V. 24), og at Dronningerne toe ikke Silke, men deres gule Haar. Den første af disse turde dog være en nyere Tilsætning, hvortil Sivards foregaaende Advarsel har givet Anledning. Den anden har den Mærkelighed, at den stemmer med det oldnordiske Sagn; dog tør vi ikke tage dette Træk til indtægt for den danske Tradition, da denne Opskrift netop er fra Færøerne, og det saaledes kan tænkes indkommet fra det færøiske Kvad, der heri stemmer med den oldnordiske Fortælling. Resultatet af denne Oversigt bliver altsaa dette, at kun de tre første Opskrifter (**A B C**) ere ægte: ene begrundede i den folkelige Tradition, at derimod den fjerde (**D**) er en vilkaarlig Bearbejdelse af to af disse, og at endelig den femte (**E**), uagtet sin tilsyneladende Ejendommelighed, dog ikke tør antagea for mere end en Afstamning af **D**.

De vigtigste Fremstillinger af det verdensberømte Oldsagn, der ligger til Grund for denne Vise, ere Oldtidens eddiske Sange, Middelalderens islandske Sagaer (Völsunga og Vilkina) og tydske Heltedigte (Nibelunge Nôt og Lied von den hürnen Seyfried). Dog spore vi det allerede i et angelsaksisk Digt fra det 8de Aarhundrede (Beowulf), og endnu lever hele Sigurds Historie i en Række af Folkesange paa Færøerne (Lyngbye: Færøiske Qvæder, 1822; Hammershaimb: Sjúrðar kvæðl, 1851). Det er eller har været udbredt over hele det skandinaviske og en stor Deel af det germaniske Europa. Det er tidlig blevet knyttet til Historien i Norden (Ragnar Lodbrok) som i Syden (Attila og Diderik) og paa mange Steder localiseret, navnlig i Nordtydskland*). Derimod savner det al Grund, naar Mone (Untersnchungen zur Geseh. der teutschen Heldensage) troer at gjenfinde det i det gammelfranske Digt "Garin le Loherain"; thi naar man undtager en fjærn Lighed mellem nogle Navne og Fællesskabet om nogle almindelige Situationer, saa søger man forgævea noget Tilknytningspunkt. Det samme gjælder om Grässes Henvisning (Die grossen Sagenkreise des Mittelalters) til gamle engelske og franske Digte om Kong Horn**), eller endog til et italiensk Æventyr (Basiles Pentamerone, Nr. 35: Lo Dragone), der ikke har anden Lighed med Sigurds Historie, end at Drager spille Roller paa begge Steder. Aldeles urimelig er ogsaa den ellers saa skarpsindige Lachmanns Indfald (Anmerkungen zu den Nibelungen, S. 340), at den danske Vise om Brudebyttet (Syvs Nr. 59) skulde indeholde en forblommet Fremstilling af Niflungsagnet. Naar endelig Brødrene Grimm og efter dem mange andre Samlere af folkelige Traditioner (senest Moe i Indledningen til Norske Folkeeventyr, 2den Udg. 1852) ville gjenfinde dette i forskjellige indo-europæiske Folkeæventyr, da vil dette, efter min Opfattelse, egenlig ikke sige andet, end at ogsaa dette Oldsagn, alt i de ældste Fremstillinger vi eje, har modtaget adskillige Indklædninger og Udsmykkelser, laante fra Æventyrets for den halve Verden fælles poetiske Forraadskammer; thi ihvor sandt og træffende man end hist og her kan paavise Overeensstemmelsen mellem enkelte Træk i Oldsagnet og snart eet, snart et andet af hine kosmopolitiske Æventyr, saa har jeg dog endnu i intet af disse gjenfundet enten Oldsagnets

*) Dog ogsaa i Sverrig: Folkesagnet henlægger saaledes Niflungskatten til Garphytteklint i Nerike (Geijer: Svea Rikes Häfder, I, S. 118), Sefredskullen og Sefre-ängen omtales af Afzelius (Sagohäfder, I, S. 55); samt paa Hveen (hvorom mere i Indledn. til denne Udgaves Nr. 5). Ved Landsbyen Seyfriedsburg i Unterfranken, hvor paa et nærliggende Bjærg et gammelt Slot af samme Navn skal have ligget, og hvor en Mose i Nærheden desuden bærer Navn af Lingwurmwiese, lyder Sagnet i vore Dage som følger: "Saufritz war der knecht eines sauhirten, daher sein name. schweine hütend, badete er öfter in dem waaser der Lingwurmwiese und wurde dadurch so hart, dass ihm keine waffen schaden konnte. Saufritz zog nun fort, verrichtete grosse heldenthaten, und kehrte zurück, nachdem er sich grosse schätze erworben hatte. damit baute er die Seyfriedsburg." (Panzer: Beitrag zur deutschen mythologie. München, 1848. S. 178.)

**) Fr. Michel (Horn et Rimenhild. Paris, 1845. S. LVI) siger i den Anledning: "C'est une des mille et une bévues de M. Grässe."

Grundstof eller noget Spor til den hele store tragiske Sammenhæng, der egenlig gjør Völsungsagnet til hvad det er *).

Den ældste, oprindeligste og mest omfattende, saavel som den ædleste og mest poetiske Skikkelse, hvori Oldsagnet er kommet til os, er at søge i Eddasangene, der optegnedes i det 11te Aarhundrede, og i den af disse udsprungne Völsungasaga fra det 13de. Og til denne Side af Sagnet hører ogsaa denne danske Vise. Ihvor svækket og forandret Sagnet end gjennem Tidens Løb er blevet i denne Vise, inden den for 300 Aar siden bragtes paa Papiret, saa er den dog afgjort runden af den nordiske Traditions Rod, uden mindste Spor af nogen Indflydelse af tydske Sagn; hvad derimod ikke kan siges om den Deel af det færøiske Kvad, der svarer til den. For at godtgjøre Rigtigheden af denne Sætning, maae vi sammenholde vor danske Vise med de tilsvarende nordiske og tydske Overleveringer. Af den ovenfor meddeelte Udsigt over den danske Vises forskjellige Opskrifter fremgaaer, at vi her kunne tage udelukkende Hensyn til den første af disse (A). Hvad Visens Personer angaaer, da er derved at mærke, **først** at Sigurd her nævnes med sit nordiske Navn (Sivard, Sivord, Sivert, Siver: dansk Form for Sigurðr af Sig-verðr), medens han i denne Udgaves 5te Vise, der grunder sig paa tydske og ikke paa nordiske Sagn, kaldes Sejfred (tydsk: Seyfried, Sigfrit), **dernæst** at Helied Hagen gauske er traadt i Broderen Gunnars eller Günthers Sted, og **endelig** at Navnet paa Sivards Fæstemø: Senild (Signild) er ganske forskjelligt baade fra den gamle nordiske og fra den tydske Benævnelse (Guðrún—Krimhild).

Strax de to første Linier af den danske Vise give os at forstaae, at vi her have en nordisk og ingen tydsk Tradition, ved den Maade, hvorpaa hans "Fole saa spag", skjøndt ubenævnt, her staaer fremhævet. (See Indledningen til forrige Vise.) Naar det dernæst hedder, at han tog stolt Brynild af **Glarbjærget**, da er denne Forestilling vel laant fra et udbredt Folkeæventyr, men ligger dog lige saa nær ved Eddas Hindarfjall, som ved det tydske Drachenstein, som Seyfriedslied har, medens Nibelungenlieds Isenstein er intet Fjæld, men en Borg. Dronningernes — her Jomfruernes — Trætte (V. 3—6) fortælles i Nibelunge Nôt og i Vilkinasaga, i Snorra-Edda og i Völsungasaga, samt i det færøiske Sjúrðarkvæði II, overalt temmelig overeensstemmende; dog er her den Forskjel mellem de tydske og de nordiske Beretninger, at de forstnævnte lade Trætten finde Sted i Kongsgaarden og ved Kirken, medens de nordiske lade den foregaae ved Aaen, hvor de bade sig; og her er den danske Vise da afgjort paa den nordiske Side. At Brynild efter denne Samtale lægger sig syg, stemmer ligeledes med Völsungasaga, medens hun efter Nibelunge Nôt sidder grædende i sit Kammer. Saavel de nordiske som de tydske Sagn lade nu Brynhild ægge sin Husbond Gunnar eller Günther til at dræbe Sigurd; men det Træk, at Sivard kun kan saares af sit eget Sværd Adelring (Edda kalder det Gram, Nibelunge Nôt: Balmung), og at Morderen derfor laaner det af ham, er ejendommeligt for den danske Vise. At Sivard her dræbes i Højeloft, stemmer hverken med nordiske eller tydske Beretninger, der lade ham myrdes enten sovende ved sin Hustrues Side (Sigurðarkviða III, Snorra-Edda og Völsungasaga), eller ude (Brot af Brynhildarkviðu): ved Floden (Guðrúnarkviða önnur), paa Vejen til Thinge (den prosaiske Efterskrift til Brot af Brynhildarkviðu), paa Jagten (Nibelunge Nôt, Vilkinasaga og det færøiske Sjúrðarkvæði) eller sovende ved en Kilde (Hans Sachs' Tragedie: der hörnen Seyfrid). At Hagen her er Sivards Morder, kunde ved første Øjekast synes en Tilnærmelse til tydske Sagn, der alle — med Undtagelse af det ellers ubekjendte, der anføres i det prosaiske Tillæg til den gamle Heldenbuch: at Diderik af Bern dræbte Sigfrit — lade Hagen, der efter Nibelunge Nôt staaer i Günthers Tjeneste, men efter Seyfriedslied og andre tydske Kilder, ligesom i de nordiske Sagn, er hans Broder, udføre Mordet, medens de nordiske Sagn lade

*) Nærmere at udføre selv kun dette ene Punkt, vilde føre os meget for vidt, saa jeg maa ogsaa her lade det blive ved Antydningen. Dog skal jeg som de Æventyr, jeg snarest kunde være tilbøjelig til at indrømme et inderligere Slægtskab med vort Oldsagn, nævne "Dornröschen" i Grimms Kindermärchen og det indiske om "Vidushaka"; men ogsaa disse have kun, hver paa sin Maade, Lighed med en enkelt Deel af Sigurds Historie: Erhvervelsen af Brynhild.

Gunnar og Högne formaae deres Broder Guttorm dertil; men dette er dog kun tilsyneladende; thi da den danske Vises Helled Hagen (eller Nielus) er traadt i Gunnars Sted som Brynilds Elsker, og det aabenbart er som saadan at han dræber Sivard, saa maatte man snarere sige, at Visen gjør Gunnar til Sivards Bane. (Det færøiske Kvad lader Gunnar og Høgni i Fællesskab udføre Mordet.) Der var desuden i den danske Vises sammentrængte Fremstilling, der ene holder sig til de fire Hovedpersoner, ja næsten lader sig nøje med de tre, saa at sige ingen Plads til nogen femte Mand. Til Resten af den danske Vise har intet tydsk Sagn det mindste tilsvarende. Ogsaa fra den gamle nordiske Fremstilling er denne betydelig afvigende. Istedenfor at Morderen her bringer Brynild Sivards Hoved, lader den ældre Edda (Sigurðarkviða III og Brot af Brynhildarkviðu) og Völsungasaga Brynhild erfare Mordet af Gudruns Klageskrig. Det paafølgende Optrin mellem Brynild og hendes Bejler finder sit tilsvarende i Sigurðarkviða III og Völsungasaga, hvor Gunnar, angrende sin Gjerning og forbittret over Brynhilds vilde Latter over Udaaden, gjør hende bittre Bebrejdelser. At Brynild her siger, at nu vil hun give ham sin Tro, gaaer ud fra den Forudsætning, der raader Visen igjennem: at Senild (Gudrun) er Sivards Fæstemø, ikke hans Hustru, og at Helled Hagen (Gunnar) er Brynilds Bejler, ikke hendes Husbond. Det sidste er ogsaa Tilfældet i det færøiske Kvad, hvor Brynild gjør det til Betingelse for sit Ja til Gunnar, at han skaffer Sigurd af Dage. Slutningen, hvor Helled Hagen, i Anger og Fortvivlelse over Mordet paa sin "gode Stalbroder," dræber først Brynild og derpaa sig selv, tilhører udelukkende den danske Vise. De tydske Sagn vide intet mere om Brynild, men de oldnordiske lade hende, der ej vil overleve Sigurd, den eneste Mand hun har elsket, og som hun kun lod dræbe, fordi hun ikke undte nogen anden Kvinde ham, selv støde sig Dolken i Brystet. I det færøiske Kvad brister hendes Hjærte af Sorg. Resultatet af denne Sammenligning bliver da det, at vi i denne danske Vise om Sivard og Brynild have en ejendommeligt udviklet Fremstilling af et gammelt nordisk Æmne, i mange Maader afvigende fra dettes ældre Skikkelser, men i ingen Henseende tilskaaret efter tydske Mønstre.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 34.)

1. Syffuertt hand haffuer en fuolle,
   den er saa spaag:
   han thog stallt Bryneld aff glarbieriett
   om liusen dag.
   Kongenn hans sønner aff Danmarck.

2. Hand thog stalt Bryneld aff glarberget
   om liusen dag:
   hand gaff hind Hellitt Hagenn
   til stalbroder-lag.

3. Sttalten Bryneld och stalten Sieneld,
   dy iomfruer thuo,
   dy gaar denom till strande,
   deris ailcke at thuo.

4. "Hor thu the*tt*, stallttenn Sienellild,
   kerre søster myn:
   huor finge du dy røde guld-ringe
   paa finger dynn?"

5. "Saa feck ieg dy røde guld-ringe
   paa fienger myn:
   denom gaff meg Syffuert Snarend-suend,
   kerre festemand myn.

6. Denom gaff meg Syffuert Snaren-suend
   til feestind-gauffue:
   hand gaff deg Helleett Haffue
   til staldbroder-laff."

7. Dett første stallten Bryneld-lild
   den tiden fruo,
   tha gick hun seg y hyffue-lofft,
   och siug hun ίno.

8. Sttalt Brynelllild ganger y hyffue-lofft,
och syg hun luo:
th*ett* wor Heellit Haffue,
hand gaar hind til och fraa.

9. "I siger meg, iumfrw Bryneldlild,
kerre feste-moo myn:
wed y slett inth*ett* y warden til,
th*ett* y haffue wilde?

10. Eer ther nu nogit y warden til,
der y huod kand aff faa:
skuld th*ett* kast allt th*ett* rode guld,
tha skal y th*ett* faa."

11. "Tther er slett inth*ett* y werden till,
ieg huod kand aff faa:
for-vdenn ieg kund Syffuertzs hoffuet
y myn hiender faa."

12. "Huor skulde y Syffuertzs hoffuet
y eders hiender faa:
th*ett* suerd eer icke y allwerden til,
hanom bider opaa.

13. Dett suerd er icke y all werden till,
hanom bider paa,
for-vdenn hans egett th*ett* guode suerdt,
th*ett* kand ieg icke faa."

14. "Daa ganger y eder y hyffuelofft
for Syffuert ind:
beder hanom ladde eder sitt guode suerd
for erre siynn.

15. Beder hanom lade eder sitt gode suerd
for erre syn:
y siger: Ieg haffuer loffuet en dystered
for kerreste myn.

16. Forste hand fanger eder th*ett* gode suerdt
aff hand fraa seg:
ieg beder [eder] for den wolde Gud,
y glemer icke meg."

17. Tth*ett* wor Hellitt Haffuen,
suoher seg hoffuit y skieend:
saa gaar hand y hyffue-lofft
for Syffuert ind.

18. "Her sedder thu, Syffuertt Snaren-suend,
kerr stalbroder mynn:
willt thu laane meg ditt guode suerd
for ere dyn?

19. Wielt du lane meg ditt guode suer
for erre dyn?
ieg haffuer loffuit meg ett dyste-red
for iumfru myn."

20. "Laner ieg theg mit guode suerdt,
heder Aadellring:
ret aldrig komer du y den strid,
du skalt io winde.

21. Mytt guode suerd, heder Adellring,
skalt thu wel faa:
thu wogte deg well for dy blodige thaare,
vnder hialth*ett* staar.

22. Du wogtte deg for dy bloddige thaare,
dy er saa rode:
och rinder dy neder att finger dyn,
daa bliffuer du dod."

23. Dett forste Helle Haffuen
th*ett* suerdt mone faa:
th*ett* wor hans kerre stalbroder,
der hand da wuo.

24. Saa tog hand th*ett* blodig hoffuet
op vnder sin skiend:
saa bar hand th*ett* y hyffue-lofft
for stalt Bryneld ind.

25. "Her haffuer thu th*ett* blodig hoffuet,
thu efter mone thraa:
for dyn skyld haffuer ieg wieett myn guode
stalbroder,
th*ett* anger meg nu."

26. "Thager y bortt th*ett* blodige hoffuett,
lader meg th*ett* icke siee:
nu well ieg giffue eder myn tro,
eder til stuor gled."

27. "Rett aldrig giffuer ieg deg myn thro,
th*ett* er meg ingen gledde:
for dyn skyld haffuer ieg wieeit min guode
stalbroder,
th*ett* gior meg stor wiee."

28. Tthett wor Hell Haffuen,
sin suerd vddrog:
sas thog hand staltenn Bryneldt
och hinder y mydien wuo.

29. Saa aaatte hand thend guode suerd
imod en stieen:
aadenn rade den kongen aonn
hans hiartte mien.

30. Sas saatte hand th*ett* guode suerdt
mod suorten mooldt:
aaaden*n* mone den kongens søn
hans hiartte quelle.

31. Ind war th*ett* saa ilde,
thend iumfru bleff fød:
for alig thuo edlig kongens bønn
skuld bliffue for-odd.
Kongen hans søner aff Danmark.

B.

(Dorothea Thotts Haandskrift, Nr. 127.)

1. Siuord hand haffuer een fuole,
den er vell spag:
der-med vandt hand frue Brynelill
om liussen dag.
Kongens sønner aff Dannemarch.

2. Vandt hand stolt fru Brynelill
om liussen dag:
hand gaff hinder Helled Haagen
for staldbroder-laug.

3. Det var stolt fru Bryne-lill,
fich soot och siug hun laa:
alle de fruer i Norre-Iutland
de vandret til hinder och fraa.

4. Det var stolt fru Brynelill,
fich sooet och siug hun laa:
det var Helled Haagen,
hand gaar hinder till och fraa.

5. "Hor i, stolten Brynelill,
hierte-allerkiæriste min:
er der alet intet i verden till,
der eders hu ligger paa?"

6. "Der er alet intet i verden till,
min hu ligger paa:
foruden Sivord hans hoffuet,
kunde ieg det faa."

7. "Det suærd er iche i verden till,
der biider oppaa,
foruden Sivord hans eget sværd,
kunde ieg det faa."

8. Det var Helled Haagen,
svøber sig ii skind,
sas gaar hand i høyeloft
for Sivord ind.

9. "Her sidder du, Sivord Snaren-suend,
kiære stalbroder min:
vilt du laane mig dit gode sværd,
som kaldisa Adel-ring?"

10. "Ieg vill laane dig mit gode sværd,
du est min ven:
du kommer ret aldrig udi den færd,
du vinder io den."

11. Det var Sivord Snaren-svend,
var staldbroder tro:
hand laante bort sit gode sværd,
sig aelff till uro.

12. Det var Helled Haagen,
det sværd uddrog:
det var Sivord Snarensuend,
hand hoffuedet frahug.

13. Saa tog hand det blodige hoffuett
under skarlagen-skind:
saa gaar hand aig i høyeloft
for fru Brynelill ind.

14. "I kaster bort det blodige hoffuet
fra ederss skarlagen-skind:
kommer hid saa i seng till mig,
allerkiæriste min."

15. "Nu haffuer ieg vuffuet min suuren stalbruder.
och giort det meen:
skulle ieg da nu gange i seng till dig,
fru Brynelill fiin!"

16. Det var Helled Haagen,
hand sit suærd uddrug:
det var stolten Bryne-lille,
hand hoffuedet strax affhug.

17. Det var Helled Haagen,
kaste skarlagen-skind:
saa satte hand hieltet i-mod den iord,
odden giurde hans hierte meen.
Kongens sønner aff Dannemarch.

C.

(a. Anna Munks Haandskrift, Nr. 31. b. Sophia Sandbergs Haandskrift, Nr. 69. c. Anna Basses Haandskrift, Nr. 60.)

1. Siuurd hanndt haffuer enn fuulle,
hannd rider saa gladt:
hanndt vanndt staltt-enn Brønild aff glarbiergitt
om liusenn dag.
Konngenns sønner aff Danmarck.

2. Hanndt vanndt stalthenn Brønildt aff bierigitt
om liusenn dag:
hennde gaff hanndt bolde her Nielus
y stalbroder-lag.

3. Thett var stalthenn Brønild,
fick suott och siug hnnn laa:
dett var holde her Nielus,
hanndt gick hennde thill och fra.

4. "Hore du, stalthenn Brønildt-lille,
aller-kieriste minn:
vedstu inngenn guode raadt
thill siugdom dinn?"

5. "Ieg vedt inngenn guode raadt
thill siugdom minn:
forudenn Siuord Snarenn-suennd
hanns huode faa."

6. "Hure skall ieg Siuord Snarenn-suendt
hans huode faa:
hanns hals er hord som blankenn iernn,
ther bider inthitt paa."

7. "Hore y, bolde her Nielus,
kiere herre minn:
laner y hanns guode suerdt
Adell-rinng."

8. Thett var bolde her Nielus,
suøber hand sig y skinndt:
saa gannger hanndt y høyenn lofftt
for Siuurdt Snarenn-suend.

9. "Hur du, Siuordt, kiere stalbroder minn,
lanner du mig ditt guode suerdt:
ieg vill mig udride
udi herre-ferdt."

10. "Ieg lanner dig mitt guode suerdt,
Adellring:
thu kommer aldrig y denn stridt,
du skalt io vinndt."

11. Thett var bulde her Nielus,
sitt suerd uddrog:
dett var Siuurdt Snarenn-suenndt,
hanndt hoffuitt aff hug.

12. Saa tog hanndt dett blodige hoffuitt
unnder sinn skarlagen-skindt:
saa gannger hanndt y heffuenn lofftt
for staltten Brønildt inndt.

13. "Liger y nu dett blodige hoffoitt
fra eders skarlagenn-skinndt:
y gannger y senngh, kiere herre minn,
unnder huidenn linn."

14. Thett var bold herre Nielus,
sitt suerdt uddrog:
dett var stalthenn Bronildt-lille
hand alle y stocker hug.

15. "Nu haffuer ieg veiedt minn stalbroder
ochsaa minn skionne iomffru:
ennd skall ieg veye denn thredie thill,
dett haffuer ieg y hu."

16. Saa satthe hannd dett guode suerdt
ymod enn stienn:
dett var odenn aff Siuords suerdt,
raade hanna hierthe mienn.
[Konngenna sonner aff Danmarck.]

D.

(Tragica, Nr. 4.)

Sivard Snaren Svend vandt stolten Bryniel aff Glarbierget, oc foræred der med sin Trofaste Stoldbroder H. Nielus; men hand lonte hannem ilde derfor: Thi Bryniel lagde sig siug oc sagde sig ingen Liffs Lægdom at kunde faae, uden hun maatte faae Sivard Snaren Svends Hierte Blod. Derofver laaner H. Nielus effter hendis Raad Sivards Sverd oc Ring, oc saa hugger hannem Hoffvedet fra, hvilcket saa hart fortryder hannem siden, at hand stinger baade Stolten Bryniel oc sig selff ihiel med sit eget Sverd.

A. S. V.

1. Sivard hand hafver en Fole,
Oc hand er alt saa spag:
Hand vand stolt Bryniel aff Glarbierget,
Det skeede om liuse Dag.
Kongens Son udaff Danmarck.

2. Hende rede til baade Ridder oc Svenne,
Oc fleest udaff de beste:
Ingen aff dennem det Bierg kunde stige,
Den stolte Iomfru at feste.

3. Det Bierg var baade hoit oc glat,
Hendis Fader lod hende der sette:
Den Svend var icke i Verden til,
Hand vilde hende unde til Ecte.

4. Der kom Bud til Dan Kongens Hoff,
Alt til de Kemper stercke:
Om der var nogen, der voffve torde
At proffve de gode Hoffvercke.

5. Den ene sagde til, den anden fra,
Sivard tog Bladet fra Munde:
Hand sagde: "Ieg profver min unge Fole,
Om Ieg kunde Brynield vinde."

6. Hand reed bort, den Vey var lang,
Den Sti var meget verre:
Sivard hand saae det Glarbierg kon,
Den Iomfru laae saa saare.

7. Saa tog hand bort stolt Brynild
Vdi saa lette Mag:
Hand gaff hende bolde H. Nielus
I got Stolbroder lag.

8. Stolt Brynild oc Stolten Signild,
De hoffske Iomfruer baade,
De ginge dennem til Strande,
Deris Silcke de der udtode.

9. "Hør du stolten Brynild,
Oc kieriste Søster min:
Hvor fick du de Guldringe,
Du bær paa Finger din?"

10. "Saa fick Ieg de Guldringe,
Ieg bær paa Finger min:
Dem gaff mig Sivard Snaren Svend,
Der hand mig feste til Sin."

11. "Oc hafver dig Sivard Snaren Svend
Dennem giffvet til Festengaffve:
Hand haffver dig loffvet Herre Nielus,
I got Stolbroder lag at haffve."

12. Det første Iomfru Brynild
Den Tidende monne faa:
Da gick hun sig i hoie Lofft,
Aff Harm saa aiug hun laae.

13. Det var stolten Fru Brynild,
Fick sot, oc siug hun laae:
Det var bolde Her Nielus,
Hand gaar hende til oc fra.

14. "Hør du Allerkieriste Brynild,
Saa bange er mit Sind:
Vidst du os ingen gode Raad
Til sot oc Siugdom din?

15. Er der noget i Verden til,
Der du kunde bod aff faae:
Du skalt det haffve, skulde det end koste
Alt det røde Guld, der leg Aar."

16. "Ieg veed i Verden til Siugdom min
Aldeelis ingen Raad:
Vden jeg fanger Sivard Snaren Svend
Hans reene Hierte Blod.

17. Der er slet intet i Verden til,
Der lindre kand min Pin:
Vden leg faar Sivard Snaren Svend
Hans Hoffvet i Hænderne min."

18. "Hvor skal leg Sivard Snaren Svend
Hans gode Hierte Blod faae:
Hans Hals er haard som blancken Iern,
Der bider ey Sverd oppaa."

19. "Harer mig, bolde Her Nielus,
Oc kiere Herre min:
I laaner aff hannem hans gode Sverd
Oc saa hans ædle Ring.

20. I siger, i trenger saa mangelund,
I skulle en Kamp bestaae:
Men naar i bliffver det mectig,
I hugger hannem Hoffvedet fra."

21. Oc det var bolde Her Nielus,
Svøber hand sig udi Skind:
Saa gaar hand i Hojelofft
For Sivard sin Stolbroder ind.

22. "Hør du gode Sivard Snaren Svend,
Du laane mig dit Sverd:
Ieg skal mig i Leding ride
Oc drage i Herreferd."

23. "End vil leg laane dig mit Sverd,
Der til min ædle Ring:
Du kommer aldrig i den Strid,
At dig skal nogen Mand tvinge.

24. Min gode Sverd, heder Adelring,
Oc den kandst du vel faae:
Du vocte dig for de blodige Taare,
Vnder Hioltet monne staae.

25. Du vocte dig for de blodige Taare,
Oc de ere alle røde:
Rinder de ned ad Fingre din,
Da bliffver [du] slagen til døde."

26. Opstod bolde Her Nielus,
Saa snart det Sverd uddrog:
Det var Sivard Snaren Svend,
Hans Hoffvit hand affhug.

27. Saa tog hand det blodige Hoffvet
Vnder sit Skarlaggen Skind:
Saa ganger hand i Hojelofft
For stolten Fru Brynild ind.

28. "Her haffver du det blodige Hoffvet,
Du monne saa efftertræe:
For din skyld vog jeg Stalbroder min,
Det qvæler mit Hierte saa."

29. "Ligger i nu det blodige Hoffvet
Fra eders Skarlaggen Skind:
I ganger i Seng, kiere Herre min,
Alt under saa hvid en Liin."

30. "Icke er leg saa lystig oc fro,
Det tør du icke tencke:
Du varst mig saa stor Aarsage,
Min Tro oc Ære at krencke."

31. Det var bolde Her Nielus,
Oc hand sit Sverd uddrog:
Det var stolten Fru Brynild,
Hand all i stycker hug.

32. "Nu hafver jeg veyet min kiere Stalbroder
Oc saa min stolte Frue:
End skal ieg veye den tredie til,
Det haffver jeg nu i hue."

33. Saa satte hand sit gode Sverd
Imod den harde Steen,
At Aadden vendte i Hierte rod
Oc giorde hannem Dødsens meen.

34. End var det saa meget ilde,
Den Iumfru bleff nogen tid fød:
For slige to ædelige Konge Born
Fur hendis skyld bleffvo for ode.

35. Nu vil Ieg raade hver ærlig Mand
Til pricke sig at besinde:
Vel er Mands svig oc snig behend,
Qvinde List haffver ingen Ende.

36. Hun leer med Mund, naar hun vil lee,
Oc græder, naar hun vil græde;
Hun giffver dig Ord oc snack i verde,
Naar hun dit Hierte vil bede.

37. Hvad hun er kranck eller vel til Pasz,
Du tro hender vel til maade.
Her Nielus gaff det icke i act,
Thi ramte hand der aff skade.
Kongens Søn udaff Danmarck.

E.

(Optegnelse fra Videro blandt Færoerne ved Skolelærer H. D. Matras.)

1. Det var Siver Snarensvend,
han ledte ud Gangere spag:
han tog stolt Signelille af Glasbjærg ud,
det skete om lysen Dag.
Hvad heller I vinde mig eller en saa vænen Mo.

2. Han tog stolt Signelille af Glasbjærg ud,
det skete om lysen Dag:
han gav hende bolden Hr. Niel
i godt Stalbrødrelag.

3. Signelille og stolten Frue Brinild,
de hoviske Jomfruer baade,
de gik dennem til Strande,
deres gule Haar de toede.

4. "Hører I, Jomfru Signelille,
allerkjæreste Søster min:
og hvem haver dig de Guldringer givet,
du bærer paa Armen din?"

5. "Dem gav mig Siver Snarenavend,
der han gav mig ain Tro."
Det var stolten Frue Brinild,
fik Sot og syg hun laae.

6. Det var stolten Frue Brinild,
fik Sot og syg hun laae:
det var bolden Hr. Niel,
han gaaer hende til og fra.

7. "Er der noget i al Verden til,
som dig kan raade Bod:
jeg vil det gjærne, om det koster
det Rødergald, jeg har."

8. "Der er intet i al Verden til,
som mig kan raade Bod:
uden jeg faaer af Siver Snarensvend
hans røde Hjærteblod.

9. Der er intet i al Verden til,
som lindre kan min Pine:
uden jeg faaer af Siver Snarensvend
hans Hoved i Hænderne mine."

10. "Hvorledes kan du af Siver
hans gode Hoved faae:
hans Hals den er som haardeste Jærn,
der bider ej Staal oppaa."

11. "Du siig, du trænger i Ledingsfærd,
du vil den Kamp bestaae:
du beed ham laane dig sit gode Sværd,
dertil hans Brynje blaa."

12. Det var bolden Hr. Niel,
han svøber sig i Skind:
og saa gaaer han i Højeloft
for Siver sin Stalbroder ind.

13. Det var bolden Hr. Niel,
han ind ad Døren treen:
og det var Siver hans Stalbroder,
han stander hannem op igjen.

14. "Jeg siger, jeg trænger i Ledingsfærd,
jeg vil en Kamp bestaae:
du laane mig dit gode Sværd,
dertil din Brynje blaa."

15. "Mit gode Sværd og ædle Brynje
dem skal du fuldvel faae:
du vogte dig for de blodige Draaber,
som under Jærnet staae.

16. Du vogte dig for de blodige Draaber,
thi de ere alle røde:
falde de ned paa din hvide Haand,
saa bliver du slagen tildøde."

17. Det var bolden Hr. Niel,
og han sit Sværd uddrog:
det galdt Siver hans Stalbroder,
han Hovedet af hannem hug.

18. Saa tager han det blodige Hoved
saa lønlig under Skind;
saa gaaer han i Højeloft
for stolten Frue Brinild ind.

19. "See her haver du det blodige Hoved,
læg under dit Skarlagenskind." —
"Gak nu til Sængs, Allerkjæreste min,
læg dig i det hvide Lin."

20. "Mener du, at jeg er saa lystig og glad,
det skal du ikke tænke:
for din Skyld slog jeg Stalbroder min,
det monne mit Hjærte krænke.

21. Mener du, at jeg er saa lystig og glad,
det skal du ikke troe:
for din Skyld slog jeg Stalbroder min
alt baade mod Tro og Love."

22. Det var bolden Hr. Niel,
og han sit Sværd uddrog:
det galdt stolten Frue Brinild,
han Hovedet af hende hug.

23. "Nu haver jeg slaget min Stalbroder
og saa min skjønne Jomfrue:
nu vil jeg være den tredje selv,
det haver jeg nu i Hue."

24. Det var bolden Hr. Niel,
han leger med Draaber rød:
og de faldt ned paa hans hvide Haand,
saa blev han slagen tildøde.

25. Det blev aldrig nogen Tid saa vel,
den Jomfru var ingen Tid fød:
for to saa ædle Kongeborn
for hendes Skyld maatte døe.
Hvad heller I vinde mig eller en saa væn Mo.

A. *Vers* 1, *Lin.* 1. Syffuertt. *Regist:* Siuffuer.
- *V.* 2, *Lin.* 2. liuaen. *Haandskr:* linaen.
- *V.* 11, *Lin.* 3. hoffuet. *Haandskr:* hoffuet.
- *V.* 15, *Lin.* 1. lade. *Haandskr:* lader.
- *V.* 21, *Lin.* 1. Adellring. *Haandskr:* Aldellring (*det første l er i Haandskr. udslettet eller rettet til et d*).

A. *Vers* 22, *Lin.* 2. rode. *Maaskee der staaer:* rodt.
B. *V.* 1, *Lin.* 4. liussen. *Haandskr:* liuase en.
C. *V.* 1, *Lin.* 1. Siuord. *Rettet i a til:* Syuerd. **b**: Siuor. **c**: Siguord. *Lin.* 2. **c**: hand ere saa spag. *Lin.* 3. staltt-enn. **b**: staltt (*ligesaa i næste V.*). *Lin.* 3.

Bronild. **b**: Brymell (*ligesaa i V.* 2; *i V.* 12: Brymild; *ellers*: Brymil lild, Bryme lild *og* Brymi lild). **c**: Brynelille (*saaledes tre Gange til; i V.* 12: Bronnelille *og i V.* 14: Bronelille). *Lin.* 3. glarbiergitt. **b**: glar hierge. *Lin.* 5. aonner. **b**: sonn (*ligesaa ved sidste Vers*).

C. *V.* 2, *Lin.* 1. bierigitt. **b**: glar bierge. **c**: glarbierged.

- *V.* 3, *Lin.* 1. stalthenn. **b**: staltte fru.
- *V.* 4, *Lin.* 4. singdom. **b** *og* **c**: sott och siugdom.
- *V.* 5. **b** *og* **c**: Ieg wid icke raad thill siugdom min, for-udenn herre Gud: udenn ieg fannger Siuord Snsren-suennd hanns hierte -blod.
- *V.* 6, *Lin.* 1. Hure. **b** *og* **c**: Huor. *Lin.* 3. hord *o. s. v.* **c**: hasrder end edt iern. *Lin.* 4. **a**: hider inthitt paa. **b**: ther bider inth*ett* suer oppsa. **c**: der bidder ingen suerd der pas.
- *V.* 7, *Lin.* 4. **b** *og* **c**: och saa hanns Ædel rinng (**c**: Adel rinng).
- *V.* 8, *Lin.* 4. Snare*n*-suend. **b**: sin stoldbroder ind. **c**: stalbroder innd.
- *V.* 9, *Lin.* 1. Siuordt. **a**, **b** *og* **c**: Siuordt Snarenn-suenndt. *Lin.* 1. kiere. **b**: kieriste. *Lin.* 2. lanner. **b**: lane. **c**: laan. *Lin.* 3. **c** *udeloder denne Linie; gjør altsaa to Linier af* 1*ste og taber Rimet.*

C. *V.* 10, *Lin.* 2. **b**: och Ædel ring. **c**: och Adelring.

- *V.* 11, *Lin.* 4. banndt. **a**: hanns. **b**: hannd hans. **c**: hannd aldt.
- *V.* 13, *Lin.* 2. **c**: kiere here minn. *Lin.* 3. **c**: ganger i saa i seng thil mig.
- *V.* 15. *Hele Verset fattes i* **c**. *Lin.* 2. skionne. **b**: stolte.
- *V.* 16, *Lin.* 1. dett. **b**: sinn. *Lin.* 3. dett vsr odenn aff., **b**: att odenn ud-aff. *Lin.* 4. raade. **b** *og* **c**: giorde.

D. *Indledn.* *Lin.* 3. Hierte. *Trag:* Herte.

- *V.* 1, *Lin.* 5. udaff. (*Ved nogle Vers staaer:* udi.)
- *V.* 10, *Lin.* 3. Dem. *Trag:* Den. Lin. 3. Snsren. *Trag:* snaren.
- *V.* 18, *Lin.* 1. Snaren. *Trag:* Svaren.
- *V.* 25, *Lin.* 1. blodige. *Trag:* blodie.
- *V.* 32, *Lin.* 1. veyet. *Trag:* været. *Lin.* 3. veye. *Trag:* være.
- *V.* 34, *Lin.* 2. Iomfru. *Trag:* Iomfeu.
- *V.* 35, *Lin.* 4. ingen Ende. *Trag:* ingen Ende.

4.

Frændehævn.

Sigurd Fafnersbanes Drab, der behandles i foregaaende Vise, slutter ikke det store Heltedrama, hvortil det hører; det er kun Begyndelsen til Enden. Nu følger Hævnen: Gjukungernes eller Niflungernes Undergang. Denne Dramaets sidste Act tilhører baade den nordiske og den tydske Fremstilling, om end Forskjellen mellem dem heri allerstærkest fremtræder. Efter det nordiske Sagn indbyder Kong Atle, der har faaet Gudrun til Ægte, sine Svogre Gunnar og Høgne og dræber dem i sin Gaard. Gudrun, der forgæves har sogt at forhindre dette, bærer rolig Atles Forhaanelser, men hævner dem frygteligt, ved først at dræbe sine og Atles to Børn og give ham deres Kjød at æde og deres Blod at drikke, og derpaa at dræbe ham selv paa Lejet. Saaledes berette de to eddiske Sange Atlamál og Atlakviða og efter dem Snorra-Edda og Völsungasaga. Heelt anderledes lyder Sagnet fra Tydskland: Krimhild (Gudrun) indbyder sine Brødre

og ægger sin Husbond til deres Mord. Saaledes har Nibelunge Nôt, saaledes Vilkinasaga; saalunde var Sagnet allerede i det 12te Aarhundrede fra Tydskland kommet til Danmark (see næste Vise og Indledningen til den) og saalunde gjenfinde vi det mærkelig nok ogsaa i det færøiske Kvad (Lyngbye, Nr. 4: Högnar Thaattur. Hammershaimb: Sjúrðarkvæði III: Högni).

Den danske Kæmpevise, der her meddeles, har hidtil ikke været regnet til denne Kreds, om end W. Grimm har gjort opmærksom paa dens Lighed med den nordiske Fremstilling af Niflungsagnet; dog synes der mig at være overvejende Grund til at betragte den som en vistnok meget forandret, men dog endnu i sine Hovedtræk uforvansket Gjenlyd af det nordiske Sagn. En grusom Kæmpe — thi at vi her befinde os i Oldsagnenes Verden, ikke i Middelalderens Ridderliv, det ligger klart nok for Dagen — myrder sin Hustrues Brødre, der gjeste hende efter lang Tids Forløb. Hun skjuler sin Harm og gjemmer sin Hævn til den belejlige Tid. Da dræber hun hans nærmeste Frænder, byder ham deres Blod at drikke og dræber ham saa i hans Sæng, ja skaaner end ikke hans og sit eget Barn, thi det er "af det samme Blod".

Visen har forhen været trykt i Tragica (Nr. 21), optrykt hos Abr. (Nr. 129), oversat af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. 62). Tragicas Text (C) er ingen ægte Opskrift. Den er sammensat af de to i Haandskrifter bevarede (A og B). Lovmors Navn og Versene 2, 4, 5, 8, 21, 26, 28, 30—33, 38—45, 47, 50, 54, 57—61 ere laante fra A, Sinilds Navn og Versene 1, 6, 7, 10, 12—17, 19, 20, 22, 24, 27, 29, 36, 37, 48, 49, 56, 62—64, 66 fra B, og Versene 3, 9, 11, 18, 25, 35, 46 fra dem begge. Der bliver da tilbage Versene 23, 34 51—53, 55 og 65. De to første og de to sidste af disse antager jeg for Vedels egne. V. 51—53 derimod ere sikkert laante fra en anden Vise, hvoraf hidtil kun er trykt en Opskrift i mine "Engelske og skotske Folkeviser" (under Titel "Jomfruens List", i Anmærkning til Nr. 37), hvor de tilsvarende Vers staae som V. 28—30. Dog har Vedel her sagtens fulgt en anden Opskrift af hiin Vise, end nogen af dem, vi nu have. At Vedel skulde have kjendt nogen anden Opskrift af nærværende Vise (Frændehævn) end de to her meddeelte, og fra en saadan have laant disse Vers, er derimod gauske uantageligt; thi en saadan tredie ægte Opskrift vilde have havt mange flere Afvigelser fra de to, vi nu have, og maatte da have efterladt sig flere Spor i Resten af Vedels Text. At Vedel ikke har kjendt nogen saadan, skjønnes bedst af de Steder, hvor han, navnlig for Rimets Skyld, afviger fra de to bevaredes Ordlyd (som i V. 19, 22, 36, 37 og 44), og hvor Udtrykket er kjendelig nyt og selvgjort.

De to Opskrifter, hvormed vi altsaa ene have at gjøre, ere A og B. Disses Afvigelser ere, foruden Navnene: Lovmor og Ellin — Lenno og Sinild, disse: at A lader Lovmor være sin Hustrues Faders Banemand, hvormed kan sammenholdes det dunkle Sted i Atlamál (V. 53), hvor Gudrun bebrejder Atle, at han har taget hendes Moder af Dage; at det i A er Lovmors syv Sønner, i B hans syv Søskende der dræbes; at A har otte Aars Mellemrum mellem Udaaden og Hævnen, medens B lader dem følge Slag i Slag, hvorved maa tænkes paa en lignende Uovereensstemmelse mellem de to Eddasange; at kun B har Barnemordet, og endelig, at A lader hende gaae i Kloster, medens hun efter B drager hjem til sin Faders Land. Intet af Navnene har mindste Lighed med Eddas *), og Visen fremtræder i det hele aldeles løsreven fra al Forbindelse med Sivards Historie, med mindre man vilde see en saadan i Sinilds Navn, der her i B, ligesom i forrige Vise, er traadt istedenfor Gudrun. Foruden de her meddeelte Opskrifter, ere tre Optegnelser af den danske Vise, som den nu lyder paa Færøerne, komne mig til Hænde. De variere indbyrdes og fra Vedels Text, men ere dog alle blotte Aflæggere af denne og grunde sig ikke paa nogen selvstændig, af den trykte Udgave uafhængig Tradition.

*) Lenno er et gammelt dansk Navn; det forekommer som Navnet paa en dansk Høvding samtidig med Stærkodder, hos Saxo i 8de Bog.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 9.)

1. Buortt-giiffuenn daa bleff ssa ween en moo,
dy gaff hind offuer saa bred en ayo.
Hun fielldtt saa muodig thaare.

2. Hun bleff bortt-giffuenn saa langtt aff laand,
dy gaff hynder synn faders baann y haand.

3. Tthett bleff standendis saa y otte aar:
stalltt Ellind hun aldrig synn brodder suo.

4. Stalltt Eellinnd lader broge och blende wyn,
hun byuder synn broder hiem till synn.

5. Saa hiarttellig luo da her Luomour,
hand luo icke førrind da y otte aar.

6. Stalltt Ellind hun stander y hyffue-lofftts sualle,
hun hordde synn broder y gaardenn taalle.

7. Sttalltt Ellind hun suober seg hoffuett y skeend,
hun gaar y lofftt for her Luo-muor ind.

8. "Mynn herre, om th*ett* nu saa ware,
th*ett* mine vij broddere kam herre?"

9. "Ttha villde ieg saa giorre imod broder dinne,
som di war alle sonner myne."

10. Sttalltt Ellinnd hun setter syn brodder till buord,
hun skenckitt dennom moyd aff dyrenn skaall.

11. Hun skenckitt her Luomuor den mod saa sød:
hun gaff hindis brørder denn melrk saa hoid.

12. Hun redde dieria sengge paa stieenne:
hunn wilde dem soffne*n* formieenne.

13. Thennd første soffuenn, stalltt Ellind hun feck,
her Luomuor aff hindis arume gick.

14. Her Luomuor gaar seg till hielle,
stalltt Ellinnd hindis brodder hand qualdde.

15. Hand drog vd buod suerdt och knyff,
hand skielde denom alle wed derris liffue.

16. Saa thog hand enn skaalle med blod,
hand bar denom y lofftt for stalt Ellind buode.

17. Her Loffmuor ind aff dørenn thrennd,
stalt Ellind hun falmer rosenns-kynnd.

18. "I sigger meg, her Loffmor, herre myn:
huor haffuer y weritt om natter-thid?"

19. "Ieg war meg vde paa helde,
som ieg hørde dy hogge dy gieldde."

20. "Saa lennge snackitt du om høge dynn,
herre Gud rade well for brøder myn!"

21. "Thu drecke nu, du dreeke nu, stalt Ellind guod,
du drick nu aff dinn vij brøders deris blod."

22. "Tha paser ieg ickind om myn brøder vij,
men ieg haffuer edder, m(yn) her, y lyff."

23. Tth*ett* stuod saa y otte aar:
her Luomor hand alldrig syn sønner suo.

24. Her Luomor lader broge och blende wynn,
och saa biuder hand synn vij sønner hiem.

25. Tha luo staltenn frw Ellind guod,
hunn luo ickeud førre y otte aar.

26. Her Luffmor stander y hyffuelofftts sualle,
hand hørdde syn sønner y gaardenn thaalle.

27. Her Loffmor snober seg hoffuett y skeend,
hand ganger y lofft for stallt Ellind ind.

28. "Stalltt Ellind, om th*ett* nu saa ware,
th*ett* mine vij søner kaam herre?"

29. "Ttha vilde ieg saa giore imod søner dynn,
som dy war alle brøder mynn."

30. Hun saatte her Luoffmors sønner tilbords,
hun skenckitt denom mod aff dyrenn skiould.

31. Her Luffmor hand drack th*ett* wyn saa klaar,
hand thog saa fiditt aytt liff till waard.

32. Stallt Ellinnd giorde deris senge paa duone:
hun vilde [denom] soffuen well vnde.

33. Hun redde deris senge paa bolster blaa,
saa skreff hun soffuene-runer der-paa.

34. Tth*ett* første soffuen, her Luffmor feck,
stalt Ellind aff hans arum gick.

35. Hun gick aeeg tiill stocke,
som suerdit stuod i flocke,
her Loffmuor sonner dem vilde hun wecke.

36. Sttallt Ellind gaar seg nedder till hellde,
her Luoffmuor sonner hun der quolde.

37. Saa thog hun denom y gullen lock,
hun wuo denom offuer ett aenge-stock.

38. Sidenn thog hunn en skaalle med blaad,
hun bar den y lofft for her Loffmuor.

39. "I drreker nu, drecker nu, her Luoffmuor,
y drecke aff edera vij sønner deris blod."

40. "Ieg paaser ickind paa min soner vij,
men ieg haffuer theg, stalt Ellind, y lyff."

41. Her Luoffmand tog efter sin brune brand:
stalltt Ellind haffde bunditt ham fuod och hannd.

42. "Hulltt op, stallt Ellind, du hog icke meg:
rett alldrig da well ieg suigo deg."

43. "Meg thogtte, ther wor stuur suig y deg,
den thid du wou myn fader fraa meg.

44. Forat thogst du myn fader aff lyffue,
och saa myn raske brøder vij.

45. Thu haffuer denom allo wed lyffuett skyeld,
ieg maa nu leffuee med stuor sorrig och quid.

46. Saa vest skall ieg nu heffnet paa deg,
sum du haffuer slagitt denom alle fraa meg."

47. Hun thog her Luoffmor y gulen lock,
hun wou hanom [offuer] den sennge-stock.

48. Sttalltt Ellind hun saallde alld syn guld saa rød,
sydenn gaff hun seg y chloster vnder ee.
H[un] f[ielditt] saa muoddige thaarre.

B.

(Langebeks Foliohaandskrift, Nr. 69.)

1. Stolt Sinnelilles brodre dy thoge thill raadt:
och giffto derisa søster y fremmede land.
Stollt Sinnelille och hindiss brodre.

2. Dy loffuit, at di ville thill hinde komme
aiue gange y huer sommer.

3. Det stodt saa y otte aar:
stolt Sinnelille icke sinne brodre saa.

4. Stolt Sinnelille staar y loffte,
och ser hun udt saa offte.

5. Saa ser hun udt saa vide:
hun sehr hindiss brødre ride.

6. Stolt Sennelille sueher ait hoffuit y skind,
hun gaar y lofft thil herre sin:

7. "Och hor y det, kierre herre min,
huor vil y tage modt brødre mine?"

8. Lenno hand begyenthe att lee:
denn haarde mur hand reffnet der-vedt:

9. "Saa kier ehr ieg aff [brødre] dinne,
som di vaare alle minne."

10. Suaret det barnn, y wuggenn laa,
det thalde aldrig for:

11. "Det ehr icke for guode:
min fader leer aff min moder."

12. Det leed fast att afftenn-maall,
at dy skulle thil borde gaa.

13. Sin herre satte hun up thil bordh,
sinne brødre satte hun for paa stoell.

14. Lenno skenckthe hun denn klarre vin,
och sodt melck for sin brodre sin.

15. Di viste icke andet, enn Lenno drack,
da slog hand det under denn bencke-stock.

16. Hun gick sig thill senge,
hun reede under raske drennge.

17. Hun lagde nnder therriss side
deriss suerd och dragnne kniffue.

18. Det lacket fast att afftenn-maall,
der dy skulle thil sennge gaa.

19. Denn forste soffn, stolt Sinnelille fich,
Lenno aff hindiss arme gick.

20. Hand gick sig thill senge,
hand vong siuff raske drenge.

21. Saa tog hand deriss blodt,
hand lodt det y derriss hornn.

22. Saa tog hand det brodre-blodt,
hand baar det ind for Sinnellille guodt:

23. "Hor du det, du Sinnelille guodt,
du dricke nu aff dinne brodre blodt."

24. "Konn gaar y seng, herre min,
ieg skytter saa lidit om min brodres dodt.

25. Det gior mig huerckenn vell eller vee,"
Och saa begonthe hun aff hannem att lee.

26. Den forste soffn, der Lenno fiek,
stolt Sinnelille aff hans arm hun gick.

27. Hun gich sig aff gaardenn frem,
hun slog y-hiell hanss brodre fem.

28. Det giorde hun, for hun vaar vredt:
hun slog der-thil hans søster thre.

29. Saa tog hun deria hiertte-blod,
hun lodt det y deriss hornn.

30. "Voger nu op, Lenno guodt,
och dricker udt-aff eders søskenn blodt."

31. "Alt skal ieg verre fuld saare thorstig,
om ieg skal haffue thil blodit thorst.

32. Kun gack thil seng, Sinnelille fin,
ieg akytter saa lidit om syskenn min."

33. Hun drog kniff aff ermit rødt,
saa slog hun her Lenno thil sin dodt.

34. Suarit det barnn, y vuggenn laa:
"Maa ieg leffue, da gior ieg och saa."

35. Hun stotte paa vuggenn med sin foedt,
det barned gaff op sit hiertte-blodt:

36. "Du erst aff det samme blodt,
du bleffuer mig ret aldrig guodt."

37. Och alt denn nat hun vogede,
di iorde-kleder hun magede.

38. "Nu haffuer ieg veyet mandt for mandt,
nu vil ieg thil min faders land."
Stolt Sinnelille och hindiss brodre.

C.

(Tragica, Nr. 21.)

Stolt Senilds Syskende giffter hende med Her Loumor, deris Faders Banemand, oc giffver der med Aarsage til større Ulycke end skeet var: Thi som de en gang kommer at besøge deris Søster, dræber Her Loumor dennem alle, oc aff Spot biuder Stolt Senild til at dricke aff deris Blod. Fru Senild, som vel saa, at det var tid at fire, lod som hun tog sig det slet intet til, mens som hans Søskinde komme at besøge hannem, giører hun dennem den samme Skiel, som hendis Søskinde var timet, oc veyer siden Her Loumor med. Saa kommer de icke alle for Riber Ret, som ere mode nock til at henge.

1. Stolt Senilds Syskinde toge paa Haand,
De giffte deris Søster i fremmede Land.
Stolt Senild oc hendis Brødre.

2. De toge paa Haand,
De giffte deris Søster i fremmede Land.
Hun bleff bortgiffven saa viit aff Land,
De gafve hende sin Faders Bane i Haand.

3. Saa viit aff Land,
De gafve hende sin Faders Bane i Hand.
Oc det stod saa i otte Aar:
Stolt Senild sine Brødre aldrig saa.

4. I otte Aar:
Stolt Senild sine Brødre aldrig saa.
Stolt Senild lader brygge oc blande Viin,
Hun biuder sine Brødre hiem til sin.

5. Blande Viin,
Hun biuder sine Brødre hiem til sin.
Saa hiertelig lo da Her Loumor,
Hand lo icke føre i otte Aar.

6. Da Her Loumor,
Hand lo icke føre i otte Aar.
Stolt Senild gaar i Loffte,
Oc seer hun ud saa offte.

7. I Loffte,
Oc seer hun ud saa offte.
Hun seer sig under lide:
Sine siu Brødre seer hun der ride.

8. Vnder Lide:
Sine siu Brødre seer hun der ride.
Stolt Senild hun stander paa Høyeloffts Svale,
Hun hørde sine Brødre i Gaarden tale.

9. Høyeloffts Svale,
Hun hørde sine Brødre i Gaarden tale.
Stolt Senild svøber sit Hoffvit i Skind,
Hun gaar i Loffte for Her Loumor ind.

10. Hoffvit i Skind,
Hun gaar i loffte for Her Loumor ind.
"Hør i Lonmor, Herre fiin,
Hvor vil i faffne siu Brødre min?

11. Herre fiin,
Hvor vil I faffne siu Brødre min?"
"Saa vel vil Ieg faffne siu Brødre dine,
Som de vare allesammen mine.

12. Brødre dine,
Som de vare allesammen mine."
Her Loumor begynte atter at lee:
Den haarde Muur hand reffnede ved.

13. Atter at lee:
Den haarde Muur hand reffnede ved.
Melte det Barnet, i Vuggen laa,
Det talde aldrig førend daa.

14. I Vuggen laa,
Det talde aldrig førend daa:
"Det er icke for det gode:
Min Fader leer at min Moder.

15. For det gode:
Min Fader leer ad min Moder."
Hand støtte paa Vuggen med sin Fod,
Da opgaff Barnet sit Hierte Blod.

16. Med sin Fod,
Da opgaff Barnet sit Hierte Blod.
Det lide fast at Afftenmaal,
Der de skulle alle til Borde gaa.

17. At Afftenmaal,
Der de skulle alle til Borde gaa.
Her Loumor satte hun op til Bord,
Sine Brødre paa Stole uden for.

18. Op til Bord,
Sine Brødre paa Stole uden for.
Her Loumor skencket hun Vjnen røde,
Sine Brødre skencket hun Meleken søde.

19. Viinen røde,
Sine Brødre skencket hun Melcken søde.
Her Loumor lod som hand monne dricke,
Hand slog det paa lorden oc drack dog icke.

20. Monne dricke,
Hand slog det paa Iorden oc drack dog icke.
Stolt Senild gaar sig til Senge,
Hun reder under raske Drenge.

21. Til Senge,
Hun reder under raske Drenge.
Hun rede deris Senge paa Steene,
Hun vilde dennem Søffnen formeene.

22. Paa Steene,
Hun vilde dennem Søffnen formeene.
Hun lagde undor deris side
Deris Kniffve, de kunde paa lide.

23. Deris Side
Deris Kniffve, de kunde paa lide.
Hun lagde under deris Hoffvit gierd
Deris Brynie oc deris dragno Sverd.

24. Hoffvit gierd
Deris Brynie oc deris dragne Sverd.
Det lide fast ad Afften paa,
Der de skulle alle til Senge gaa.

25. Afften paa,
Der de skullo alle til Senge gaa.
Den første Søffn, stolt Senild firk,
Her Loumor aff hendis Arme gick.

26. Senild fick,
Her Loumor aff hendis Arme gick.
Hand gaar sig til heldo,
Stolt Senilds Brødre hand qvelde.

27. Til helde,
Stolt Senilds Brødre hand qvelde.
Hand gaar sig til Senge,
Hand slaar ihiel raske Drenge.

28. Til Senge,
Hand slaar ihiel raske Drenge.
Hand drog ud baade Sverd oc Kniff,
Hand skilde dem allo ved deris Ljff.

29. Sverd oc Kniff,
Hand skilde dem alle ved deris Ljff.
Saa tog hand det Brødre Blod,
Hand bar det ind fur Senild god.

30. Det Brødre Blod,
Hand bar det ind for Senild god.
Her Loumor ind ad Doren treen,
Stolt Senild falmer hendis Rosens Kind.

31. Doren treen,
Stolt Senild falmer hendis Rosens Kind.
"I siger mig, Her Loumor, Herre blid:
Hvor haffver I været om Natter tjd?

32. Herre blid:
Hvur haffver I været om Natter tjd?"
"Ieg var mig ude paa helde,
Ieg hørdo de Gøge der gelde.

33. Paa helde,
Ieg hørde de Høge der gelde."
"Saa lenge snacker du om Høge din:
Herre Gud raado vel for Brødre min!

34. Om Guge din:
Herre Gud raade vel for Brødre min!"
Hand tog frem hendis Brødris Blod,
Hand satte det ned for hendis Fod.

35. Brødris Blod,
Hand satte det ned for hendis Fod:
"Du drick, Stolt Senild, min Frue god,
Du drick aff dine siu Brødris Blod.

36. Min Frue god,
Du drick aff dine siu Brødris Blod."
"Alt skulle mig tvinge en Tørst fuld stor,
Om jeg skulde dricke effter eders Ord.

37. Tørst fuld stor,
Om jeg skulle dricke effter eders Ord.
I gaar i Seng, kier Herre fiin,
Fuld lidet passer jeg paa Brødre min.

38. Herre fiin,
Fuld lidet passer jeg paa Brødre min.
Ieg passer icke mine Brødre siu,
Men jeg haffver eder, min Herre, i Ljff.

39. Brødre siu,
Men jeg haffver eder, min Herre, i Ljff."
Det stod saa hen i otte Aar:
Her Loumor aldrig sine Søskende saa.

40. I otte Aar:
Her Loumur aldrig sine Søskinde saa.
Her Loumor lader brygge oc blande Vjn,
Saa biuder hand sine Søskinde hiem til sin.

41. Blande Vjn,
Saa biuder hand sine Saskinde hiem til ain.
Da lo Stolt Senild, den venne Maar,
Hun lo icke føre i otte Aar.

42. Den venne Maar,
Hun lo icke føre i otte Aar.
Hun satte H. Loumords Syskinde til Bord,
Hun skencket dennem Mød oc faure Ord.

43. Syskind til Bord,
Hun skencket dennem Mød oc faure Ord.
Her Loumor hand drack Vjnen hin klare,
Hand tog saa lidet ait Ljff til vare.

44. Vinen hin klare,
Hand tog saa lidet ait Ljff til vare.
Hun rede deris Senge paa Dunen blød,
Hun vilde dennem unde Søffnen sød.

45. Paa Dunen blød,
Hun vilde dennem unde Søffnen sød.
Hun rede deris Seng paa Bolster blaa,
Saa skreff hun Søffne Runer der paa.

46. Bolster blaa,
Saa skreff hun Søffne Runer der paa.
Den første Soffn, Her Loumor fick,
Stolt Senild aff hans Arme gick.

47. Her Loumur fick,
Stolt Senild aff hans Arme gick.
Hun tog Sverd, som stode i flocke,
Her Loumords Syskinde vilde hun vecke.

48. Stode i flocke,
Her Loumords Syskinde vilde hun vecke.
Hun gaar sig ad Gaarden frem,
Hun slar ihiel hans Brodre fem.

49. Ad Gaarden frem,
Hun slaer ihiel hans Brodre fem.
Hendis Hierte det var saa meget væ,
Hun giorde saa ved hans Sostre tre.

50. Saa meget væ,
Hun giorde saa ved hans Søstre tre.
Saa tog hun det Syskind Blod,
Hun bar det ind for H. Loumor god.

51. Det Syskind Blod,
Hun bar det ind for H. Loumor god.
Saa tog hun en Silcke Snor,
Hun bandt der med hans Fod oc Laar.

52. En Silcke Snor,
Hun bandt der med hans Fod oc Laar.
Saa tog hun ain Flettebaand,
Hun bandt den om Her Loumors Haand.

53. Sin Flettebaand,
Hun bandt den om Her Loumors Haand.
"Vaag op, Her Loumor, oc tal med mig,
I søffne vil jeg icke svige dig.

54. Tal med mig,
I søffne vil jeg icke svige dig.
Drick nu, drick nu, H. Loumor god,
Du drick nu aff dine Søskendis Blod.

55. Her Loumor god,
Du drick nu aff dine Søskindis Blod."
"Alt skulle den Tørst være ond at slycke,
Der mig skulle tvinge det Blod at dricke.

56. Ond at slycke,
Der mig skulle tvinge det Blod at dricke.
Du gack i Seng, min Senild sød,
Saa lidet passer jeg paa mine Soskindis Død.

57. Min Senild sød,
Saa lidet passer jeg paa mine Søskendis Død."
Her Loumor tog effter ain brune Brand:
Hun haffde hannem bundet Fod oc Haand.

58. Sin brune Brand:
Hun haffde hannem bundet Fod oc Haand.
"Holt op, Stolt Senild, du slag icke mig,
Ret aldrig saa vil jeg svige dig.

59. Slag icke mig,
Ret aldrig saa vil jeg svige dig."
"Mig tyckis, der var stor Svig i dig,
Den tjd du veyet min Fader fra mig.

60. Stor Svig i dig,
Den tjd du veyet min Fader fra mig.
Først tog du min Fader aff Ljff,
Oc saa mine raske Brodre ain.

61. Fader aff Ljff,
Oc aaa mine raske Brødre siu.
Saa vist vil jeg det heffne paa dig,
Som du haffver veyet dem alle fra mig.

62. Heffne paa dig,
Som du haffver veyet dem alle fra mig."
Stolt Senild tog Kniff aff Erme rød,
Hun slog Her Loumor til sin Død.

63. Aff Erme rød,
Hun slog Her Loumor til sin Død.
Det melte Barnet, i Vuggen laa:
"Ieg heffner det, om jeg leffve maa."

64. I Vuggen laa:
"Ieg heffner det, om jeg leffve maa."
"Ieg veed, du est aff det samme Blod:
Ieg venter, du bliffver mig aldrig god.

65. Det samme Blod:
Ieg venter, du bliffver mig aldrig god."
Saa tog hun det lidet Nap,
Hun slog det imod den Senge Knap.

66. Det lidet Nap,
Hun slog det imod den Senge Knap.
"Nu haffver jeg veyet Mand for Mand,
Nu vil jeg til min Faders Land."
Stolt Senild oc hendis Brødre.

A. *Vers* 3, *Lin.* 1. aar. *Haandskr:* aaar.
- *V.* 10, *Lin.* 2. skenckitt. *Haandskr:* skenskitt.
- *V.* 13, *Lin.* 1. første. *Haandskr:* forste.
- *V.* 24, *Lin.* 1. brøge. *Haandskr:* brøger.
- *V.* 27, *Lin.* 1. suøber. *Haandskr:* søber.
- *V.* 30, *Lin.* 2. mød. *Rettet til:* møid.
- *V.* 41, *Lin.* 2. bannd. *Haandskr:* hannd *eller* haand.
- *V.* 44, *Lin.* 1. thogst. *Haandskr:* thogst.

B. *Versene ere i Haandskriftet saaledes inddeelte, at V. 1 har 2 Linier foruden Omkvædet, V. 2—13 og 15—19 (denne Udgaves V. 2—25 og 29—38) hver 4, og V. 14 (denne Udgaves V. 26—28) 6 Linier. (Rettelserne i Haandskriftet ere ikke ældre end fra seent i det 17de Aarhundrede.)*
- *V.* 1, *Lin.* 3. brødre. *Haandskr:* brodre.
- *V.* 6, *Lin.* 1, suøber. *Haandskr:* suober.
- *V.* 7, *Lin.* 1. berre. *Rettelse for:* moder.
- *V.* 10, *Lin.* 2. thalde. *Rettet til:* talede ræt.
- *V.* 13, *Lin.* 1. up. *Rettet til:* inden.
- *V.* 21, *Lin.* 1. hand. *Rettet til:* band af. *Lin.* 2. derrisa hornn. *Skrivfejl for:* dyrris-hornn? (*Ligesaa i V.* 29.)

B. *Vers* 24, *Lin.* 1. Konn. *Rettet til:* Kom.
- *V.* 25, *Lin.* 2. aff hannem. *Overstreget af Retteren.*
- *V.* 28, *Lin.* 1. hun vaar. *Rettelse for:* handt vaar. *Lin.* 2. der-thil. *Rettelse for:* thil.
- *V.* 31, *Lin.* 1. skal. *Rettelse for:* skalt.
- *V.* 32, *Lin.* 1. Kun. *Rettet til:* Kom.
- *V.* 33, *Lin.* 1. kniff. *Rettet til:* sin kniff. *Lin.* 2. sin. *Udslettet af Retteren.*

C. *Indledning*, *Lin.* 2. til. *Trag:* til til. *Lin.* 2. Søster. *Trag:* Svater. *Lin.* 3. dræber. *Trag:* græber. *Lin.* 3. deris. *Trag:* derib.
- *V.* 1, *Lin.* 2. fremmede. *Trag:* fremmede.
- *V.* 7, *Lin.* 2. Oc. *Trag:* Oe.
- *V.* 8, *Lin.* 3. Høyeloffts. *Trag:* Hoyloffts.
- *V.* 11, *Lin.* 2. faffne. *Trag:* hafve.
- *V.* 13, *Lin.* 3. Vuggen. *Trag:* Uggen. *Lin.* 4. daa. *Trag:* da.
- *V.* 19, *Lin.* 4. slog. *Trag:* flog.
- *V.* 23, *Lin.* 2. paa lide. *Trag:* paalide.
- *V.* 30, *Lin.* 4. Rosena. *Trag:* Roaers (*ligesaa i næste Vers*).

3.

Grimilds Hævn.

Saguet om Niflungernes Undergang, som jeg i sin nordiske Form har troet at gjenfinde i den nærmest foregaaende Vise, møder os her i sin tydske Skikkelse. Og at det i denne meget tidlig er kommet vore Fædre for Øre, sees af Saxo, hvor han i sin 13de Bog fortæller om en saxisk Sanger, der, for at advare Knud Lavard, sang en Vise om "Grimilds velbekjendte Forræderi mod sine Brødre"; thi disse faa Ord give os netop, som P. E. Müller bemærker (Sagabibl. II, S. 401), at forstaae, "at i det mindste til hans (Saxos) Tid, mod Enden af det 12te Aarhundrede*), var den tydske Indklædning af Sigurds Historie almindelig bekjendt i Danmark; thi vi have forhen seet, at just den characteristiske Forskjel mellem det tydske og nordiske Sagn beroede paa, at Gudrun kaldtes af Tydskerne Grimhild, og at Atles Troløshed mod Niflungerne blev hende tilskrevet." Den danske Vises Forhold til andre Fremstillinger af det tydske Sagn har W. Grimm tildeels efterviist (Altdän. Heldenl. S. 423—30. Deutsche Heldensage, S. 306); men hvad han ikke synes at være bleven vaer, er den ikke umærkelige Omstændighed, at der i den danske Grimildsvise aldeles intet mældes om Kong Diderik, der oprindelig heller ikke har noget med Niflungsagnene at gjøre, men som allerede i Nibelunge-Nôt fra Begyndelsen af det 13de og i Vilkinasaga fra det 14de Aarhundrede spiller en vigtig Rolle. Dette kunde nemlig tyde paa, at det gamle tydske Folkesagn, endnu da det fandt Vej herind, intet vidste om den Sammenblanding. Ved den nysnævnte Sammenligning kommer W. Grimm til det Resultat: at om end Stoffet er afgjort tydsk, Visen som saadan dog maa erklæres for "ægte dansk Original." Det kan imidlertid næppe være nogen Tvivl underkastet, at jo Stoffet til denne og de her nærmest følgende Viser (om Diderik af Bern) er kommet herind i Viseform, hvad allerede tildeels fremgaaer af det anførte Sted hos Saxo. I Karl den stores Dage vare disse Sagn (i alt Fald Diderikssaguene) behandlede i tydske Sange, som man alt dengang kaldte ældgamle**), og af disse have vi endnu en lille Prøve tilbage i Brudstykket af Digtet om Hildebrand og Hadebrand, der ikke kan være yngre end det 9de Aarhundrede. Men disse gamle Sange kunne, lige saa lidt som Eddasangene, kaldes Folkeviser. Ogsaa var deres Form en anden end vore Kæmpevisers: de ældste tydske Digte vi kjende ere, ligesom de ældste nordiske og engelske (angelsaxiske), forfattede i korte Linier med Stavrim (Alliteration). Men spørge vi, hvorledes vel de Folkeviser***) have seet ud, der danne Grundlaget for Nibelungenlied, Gûdrûn og flere samtidige og senere tydske Heltedigte, da vil allerede disses Verseform, der har saa stor en Lighed med vort Kæmpevise-Metrum, bringe os paa den Formodning, at disse Viser maae have havt en lignende Form, der vel i den digteriske Bearbejdelse er bleven mere afmaalt og afpudset, men dog endnu skinner igjennem****). Denne Formodning bestyrkes ved den Kjendsgjerning, at hvad vi sædvanlig kalde Kæmpevisestiil ikke er indskrænket til Folkeviserne fra Skandinavien, fra Skotland og England, men gjenfindes netop i de ældste af de endnu sungne tydske, navnlig nedertydske Viser †); men den kan nu siges at være bleven til Vished, ved en nylig

*) Burde hedde: Begyndelsen af det 13de, thi før kan Saxo ikke vel have skrevet.

**) "Barbara et antiquissima carmina, quibus veterum actus et bella canebantur." (Eginhardi Vita Caroli Magni).

***) Saadanne omtales allerede ved Aar 1000 i Chronicon Quedlinburgense, der nævner "Thideric de Berne, de quo cantabant rustici olim."

****) Jævnf. W. Müller: Über die Lieder von den Nibelungen. Göttingen. 1845.

†) Niflungsagnene og Niflungsangene synes ogsaa i Tydskland egentlig kun at have havt hjemme: havt Rod i

opdaget og udgiven nedertydsk Folkevise om Kong Diderik af Bern (Konine Ermenrikes Dôt, herausgeg. v. Karl Gödeke. Hanover, 1851), thi denne, optegnet i det 16de Aarhundrede, ligner i den Grad vore til samme Tid optegnede, til samme Sagnkreds henhørende Viser, at man over Ligheden er nærved at glemme og oversee den Forskjel, som Sproget gjor. Efter denne Vises Fremkomst troer jeg ikke, at der vil kunne rejses nogen Tvivl om, at jo de danske Viser om Grimild og om Diderik af Bern i Grunden ere de selvsamme som de, der fordum lode over hele det nordvestlige Tydskland, omformedes og udtværedes i lange Heltedigte og dernæst forstummede i deres Hjemstavn.

Vor danske Vises Personer ere, foruden Kremold (hvem kun Vedel kalder Grimild): 1) Helled Hagen og 2) Falkvor Spillemand, der i A begge kaldes Hertugborn*) og i B gjøres til Brødre. Hagen kalder i A Kremold for Søster, og i B siger hun, at de begge ere hendes Brødre. H. Hagen har dræbt Kong Sejfred, og Kremold bærer derfor Nag til ham; men at denne var hendes Husbond, siges ikke. I B fortælles endvidere, at han har ligget for Troja og har vejet Kong Geffred (der aabenbart er den samme som Markgreve Gelfrât, hvem Hagen og hans Broder Dankwart efter Nib. Nôt dræbte paa Rejsen til Worms) samt en Kong Otte eller Ottelin**). Hans Moder omtales og kaldes Bodil (A). Han fører i Skjoldet en Høg (A) eller en Ørn (B); Falkvor fører en Fedel. (Om Helled Hagen og Falkvor see mere i Indledn. til Nr. 7.) 3) Hr. Gynter og 4) Hr. Gjerlo (ɔ: Gernôt = Gernolt; Vedels Text C har Grimmer og Germer) nævnes een Gang (i A) ganske i Forbigaaende; de tænkes dog maaskee ogsaa som Brødre til Hagen og Kremold (i A, V. 43 taler Hagen om "alle [sine] Brødre") ***). Naar der paa to Steder i A (V. 22 og 24) omtales tre Helte, der komme til Kremold, men lige ved Siden ad (V. 21 og 23) kun to, da seer jeg i det første Udtryk en Levning af det oprindelige Sagn: at det var Kremolds tre Brødre: Hagen, Gynter og Gernolt (Högni, Gunnarr, Guttormr), der gjestede hende; Falkvor var med som deres ypperste Kæmpe. Da han imidlertid som saadan tilligemed Hagen spiller saa væsenlig en Rolle, medens Gynter og Gernolt her, som i de andre tydske Fremstillinger, ere meget lidet fremtrædende, saa har man efterhaanden næsten reent glemt dem og i deres Sted gjort Falkvor til Hagens og Kremolds Broder. Nogle Texter af det tydske Digt "Der Rosengarte" lade ham ogsaa være Grimilds Søsterson. (W. Grimms Udgave, S. XI.) 5) Kong Kanselin (A) kan ikke være Etzel, Grimhilds anden Husbond (Læsemaaden i A, V. 36, der kunde synes at gjøre ham hertil, er nok blot en Skrivfejl; see Noterne). Vedel gjør ham til Greve Hr. Guncelin. (Om denne see Indledningen til Nr. 7.) Han svarer her ganske til Etzels Broder Blødelin i Nibelungenlied. 6) Unge Obbe Jærn, der nævnes i A, er mig ellers ganske ubekjendt, hvis han ikke er den samme som Ulv van Jærn, om hvem Oplysning findes i Indledningen til Nr. 7. (Jfr ogsaa Bjørn i Hvenske Krønike.)

Den danske Folkevise er forhen trykt hos Vedel i tre forskjellige Recensioner (I, Nr. 7, 8 og 9), optrykte hos Abr. (Nr. 14—16), oversatte paa engelsk af R. Jamieson (Illustrations of

---

Folket, saa vidt som den nedertydske, med Skandinaverne nærmest beslægtede Stamme naaede. Saavel Mone (Untersuchungen zur Geschichte der teutschen Heldensage) som Schönhuth (Die Nibelungen-Sage und das Nibelungen-Lied) antage, at kun nedertydske Viser danne Grundlaget for den i middel-højtydsk forfattede Nibelunge-Nôt. Dette stemmer ogsaa med Vilkinasaga, der netop nævner Saxland som Hjemmel for de Viser, hvoraf den øste, ligesom det jo ogsaa netop var en saxisk Sanger, om hvilken Saxo taler.

*) Mærkværdigt nok kaldes de ellers saa i ingen enten tydsk eller nordisk Kilde, men kun hos en ungarsk Historieskriver fra det 16de Aarh., der omtaler ungarske Folkeviser om Grimild saa vel som om Diderik af Bern. (Grimms Deut. Heldens. S. 304.)

**) Om Læsemaaden see Noten til B, V. 21. Skal Navnet læses Ottelin, saa kan man vel med W. Grimm tænke paa Etzel (Gjenstandsform: Ezzelin), dog nok saa godt paa Ortwin, Volkers Banemand. Er det derimod Otte, da kan tænkes paa Otte der degen, en af Etzels Kæmper (Biterolf, Lin. 1239), paa Künig Otte (Gûdrûn, V. 611) eller Atte Kong, der nævnes i en svensk Opskr. af Visen Nr. 7 som Fader til en af Kong Dideriks Kæmper. (Arw. Nr. 4, C.)

***) De nævnes endnu eet Sted i en dansk Vise (Nr. 8), men ere der blevne til een Person: Gynter Hr. Gernavl, en af Kong Dideriks Kæmper. (Jfr. Indledn. til Nr. 7.)

Northern Antiquities, S. 275), paa tydsk af v. d. Hagen (Büsching u. Kannegiesser's Pantheon. 1810) og af W. Grimm (Daub u. Creuzer's Studien. 1808. Altdän. Heldenl. Nr. 1). De to sidste af Vedels Texter (der findes aftrykte herunder i Noterne) ere intet andet end Omarbejdelser af de her meddeelte ægte Opskrifter B og A, hvilke Vedel har kjendt netop fra det samme Haandskrift, hvori de ere komne til os. Af de ved denne Bearbejdelse fremkomne Forandringer er i Særdeleshed vigtig den af Vedel, i Overeensstemmelse med den ham bekjendte "hvenske Krønike," indbragte Localisation, idet Haandskriftets hedenske overalt ombyttes med hvenske. Hermed falder P. E. Müllers Antagelse (Sagabibl. II, S. 415): at disse Viser skulde have givet Anledning til Sagnets Localisation paa Hveen. Begge de ægte Opskrifter (A og B) ere komne til os i en mindre vel bevaret Skikkelse. De ere kun ufuldstændig erindrede og forstaaede af Optegnerne; de ere skrevne med samtidige Hænder, dog synes B at være en Afskrift, medens A synes at være selve den originale Optegnelse. Herpaa tyde f. Ex. Rettelserne i V. 43, samt den Omstændighed, at vi midt inde i den støde paa nogle Vers (XV—XVI, Textens V. 1, 2, 25 og 26), som slet ikke her have deres Plads, men som Optegneren først nu mindedes at have hørt. Som Opskrift C er i Texten optagen Vedels Nr. 7; thi om der end kunde rejse sig nogen Tvivl om, hvorvidt Vedel har kjendt nogen tredie ægte Opskrift og derpaa grundet den første af sine Texter, saa troer jeg dog, at dette maa antages. Største Delen af denne Text lader sig vel udlede af de to andre, men Versene 7, 16, 20 og 26 lede mig dog til at antage, at han har kjendt en tredie Opskrift og deraf laant navnlig disse Vers. Versene 21, 22, 27, 30, 31 og 34—39, der ej heller findes andensteds, synes at være hans eget Arbejde, hvilket med Vished gjælder om V. 40—43. Hveneland, Hvenildsland og Nørborg ere upaatvivlelig ogsaa Vedels egne Forbedringer, i Lighed med de tilsvarende Forandringer, han har tilladt sig i sine to andre Texter *).

Vedels Indledning til Visen lyder som følger:

Her efftcrfølger Tre Viser om Heldt Hogen oc Frue Grimild, Om huilcke Saehso Grammaticus scriffuer wdi sin 13. Bog, wdi S. Kuuds Hertugis oc Martyris Historie. Huor aff er lettelige at mercke, at denne Dict er meget gammel. Men huad som Grimilds oc hendis Herkomstis Historie er anrorendis, vil det falde for langt den her at bescriffue, oc kommer dog frem paa en anden oc beleiligere tid oc sted. Hendis Fader vaar Nøgling, som oc kaldtis Niding **), oc hode paa den Ø imellem Kiøbenhaffu oc Kruneborg, som kaldis Huen aff Iomfru Huenild, met huilcken Heldt Hogen afflede sin Søn Rancke. Paa denne Ø kand mand end nu see Voldstede, Graffuer oc Grunduaal, som i fordom tid haffue standen disse fire Slotte: Nørborg, Sønderborg, Carlshøy oc Hammer. Her bode Frue Grimild, som haffde først til ecte Herr Sigfred Horn, som videligen omtalis vdi Heldenbog. Men til sin anden gifft indbød hun begge sine Brødre Herr Hogen oc Herr Folquard, oc lod dem begge dræbe, som Visen indeholder. Dog den Huenske Chronicke holder noget anderledis oc siger, at der Folquard haffde slaget Fru Grimilds Kemper ihiel, som hun haffde vdsæt paa hannem paa Carlshøye Slot, da sagde hun til hannem, at hans Broder vaar slagen paa Nørborg aff de andre Kemper. Oc der ved harmedis hand saa saare, at hand drack it Horn fult vd aff de dødis Blod, oc døde saa hoss de andre Kemper. Saa drog hun ocsaa til Nørborg, oc der hun formerckte, at Helt Hogen haffde faaet offuerhaand offuer Nørborgs Kemper, da giorde hun Pact met hannem, at der som hendis Kemper slog hannem først en gang til Iorden, da skulde hand icke mere staa op, men verie sig, som hand kunde best. Der met gick den listige Quinde til oc lod strø Erter paa vaade Hude vdi Porten. Oc der grebe tre

*) Af Visen (Læsn. II, Nr. 3) om Helt Haagen af Fru Hvenels Land og hans Broder Sivard Snarensvend, deres Gjesteri hos Svogeren Henrik Volmersen, kan ikke udledes noget, da den er et nyere Skæmtedigt med fingerede Navne, ophevaret i et Haandskr. fra 1610, altsaa 19 Aar yngre end Vedels første Udgave.

**) Hvorfra har vel Vedel dette Navn? Det forekommer ikke i hvenske Krönike, som vi nu have den, ikke heller i nogen af Visens authentiske Texter. Det er ellers bekjendt som Navnet paa den onde Konge i Volunds Historie. (Niðúngr i Vilkinasaga; Nnodung i Nibel. Nôt; Niþuþr og Niþaþr i Völundarkviða; Niðhad i Codex Exoniensis.)

Kemper til lige Helt Hogen an oc sloge hannem paa Knæene, oc fick [hand] der sit Banesaar, slog dog tilforn Kemperne ihiel oc afflede paa Sonderborg met Iomfru Huenild effter Grimilds samtycke en Son, paa det det meetlige oc ædele Kempe Slect skulde icke aldelis vndergaa. Denne Helt Hogens Son ved naffn Rancke heffnde sin Faders oc Farbroders Dod paa Grimild sin Farsoster, Huilcken hand vdforde met sig til Hammershoy, at vise hende Nidings Skat, som hans Fader haffde efferlat hannem Nogelen til. Thi der hand vaar kommen ind i Biergel met hende, da lob hand selff vd oc lucte Dorren for hende. Saa bleff hun der sidendis oc dode aff Hunger *).

Det mærkeligste ved denne Indledning er det deri givne Referat af den hvenske Kronike, der aabenbart har havt megen Indflydelse paa hans Betragtning som paa hans Behandling af nærværende Vise, og navnlig har givet ham Anledning til at localisere den paa Hveen, en Localisation der ikke tilhører nogen af de to nu bevarede Grundtexter, og næppe heller den tredie, som Vedel maa antages at have kjendt. Denne samme Kronike er endnu til, men er aldrig bleven udgivet. I det eneste Haandskrift, vi nu have af den, udgives den for en Aar 1603 udfort Oversættelse af en ældre latinsk Original. Men allerede 1591 har Vedel kjendt den **). P. E. Müller har i Sagabibl. (II, S. 408–14) leveret et Udtog af den, som W. Grimm har benyttet (Die Deutsche Heldensage, S. 305). Müller siger om Kroniken (anf. Sted, S. 415): "Muligen er det hele en vilkaarlig Bearbejdelse af det tydske Sagn. Dog er det mere analogisk at ansee Fortællingen for at have uddannet sig uvilkaarligen i Almuens Mund, fra fjortende til sextende Aarhundrede, maaskee just i Anledning af Viserne, hvor Hveen ved Navneforvexling var bleven Begivenhedernes Skueplads ***). Der findes desuden et Par Træk i Fortællingen, som synes at være gamle Minder. At Högnes Kone hedder Gluna, erindrer om Glumvöra, der ifølge Völsungasaga var Gunnars Dronning. Maaden, hvorpaa Högne adskilte den trælbaarne Kvinde fra Adelsjomfruen, har megen Lighed med Maaden, paa hvilken Kong Hjalprek ifølge Völsungasaga Cap. 21 opdagede Hjördises høje Stand ****). Den største Deel af Kroniken peger hen til de Sagn, som i Vilkinasaga ere blevne behandlede; men da Kroniken er forfattet paa en Tid, da man i Danmark kun saare lidet kjendte til islandske Sagaer, maa den være hentet fra tydske Kilder †). Dens Slutning kan saaledes tjene til Bevis for, at Fortællingen om Atles Død i Enden af Vilkinasaga, hvortil man hidindtil ej havde fundet noget Spor i de tydske Digte, ogsaa i nogle af disse maa være bleven saaledes fremstilt." Og videre hedder det (anf. Sted, S. 429), hvor de færøiske Kvads Beretning om Niflungmordet er omtalt: "Det er synderligt, at Sangenes sidste Deel har saa megen Lighed med den forben anførte hvenske Kronike, hvilket beviser, at denne Kronike ingenlunde er et vilkaarligt Digt, men et udbredt Folkesagn, der er blevet nedskrevet." Dette Bevis er afgjørende og udelukker altsaa den Mulighed, som samme Forfatter nævner i Begyndelsen af det foregaaende Citat. De færøske Kvad, hvorom her er Tale, ere Högnar táttur og Aldrians táttur (Lyngbyes Nr. 4 og 5), begge indbefattede under Benævnelsen Högni eller Sjúrðarkvæði III (Hammershaimb).

Det kan altsaa antages for afgjort, at Niflungsagnet, som det fremtræder i denne Kronike, er rundet af folkelig Rod, om det end nu er umuligt at udsondre dets forskjellige

*) Herefter staaer et latinsk Vers af Vedel "In Hvenam insulam", der findes aftrykt i Wegeners Hist. Efterretn. om A. S. Vedel, S. 148.

**) Stephanius, der ogsaa (Notæ uberiores in historiam Danicam Saxonis Grammatici. Soræ, 1645. S. 230) omtaler og excerperer Kroniken, som han kalder "Veteres Hvenensium annales", synes dog ikke at have kjendt den, uden af Vedels Omtale. Dog kalder han Hvenild en Jettinde (gigantissa), hvorom Vedel intet har, men som minder om det af Sjøborg anførte hvenske Sagn, hvorom siden mere.

***) Som ovenfor bemærket, er dette en Fejltagelse, begrundet i, at Muller antog Vedels Texter for ægte.

****) Hermed kan ogsaa sammenlignes Amlets Bemærkninger om den engelske Dronning i Saxos 3die Bog.

†) Müller kjendte ikke den nylig udgivne gammelsvenske Diderikssaga, hvorfra svenske Kronikeskrivere i det 15de—17de Aarhundrede hentede deres apokryphiske Kongerækker. Dog kan heller ikke denne antages at have havt nogen Deel i den hvenske Kronike.

Bestanddele og afgjøre, hvormeget deraf der har tilhørt de tydske Sagn, der ad den mundtlige Overleverings Vej ere trængte ind i det danske Folks Tradition, tildeels allerede 400 Aar før Vedels Tid, hvormeget der skyldes ældre danske Reminiscenser af Sagnets nordiske Form, og hvilke Forandringer det i Tidens Løb har undergaaet i Folkemunde. Endelig kunde der endnu blive Spørgsmaal om, hvorvidt Sagnet er nedskrevet ganske som det lød, eller om det ikke ved at overgaae paa Papiret endnu kunde have lidt yderligere Forvanskning. At hele Indklædningen og Sproget er ufolkelig, falder let i Øjnene, men bliver da ogsaa forklarligt nok, naar man antager det for, hvad det selv udgiver sig for: en Oversættelse fra Latin; men iøvrigt troer jeg ikke, at dette Spørgsmaal med nogen Grund vil kunne rejses, uden med Hensyn til den her opdukkende Skueplads for Begivenhederne: Hveen. Denne er fremmed for den danske Kæmpevise, som for det færøiske Kvad, og det af Sjøborg (Nomenklatur för Nordiska Fornlemningar. Stockh. 1815. S. 84) meddeelte hvenske Sagn om de to Jettekvinder Grimild og Hvenild beviser intet, da det jo først er optegnet 200 Aar efter Vedels Udgave, der sikkert paa Hveen, som overalt i Danmark, har været Almuen velbekjendt. Herfra ere sikkert Navnene laante, thi selve Sagnet hører til de allerhyppigst forekommende og har saa at sige allesteds hjemme *). P. E. Müller bemærker (anf. Sted, S. 407), at denne "synderlige Localisering maaskee foranledigedes ved, at Hunaland stundom skrives Hvenaland, hvilket efter den danske Udtale ogsaa kunde betyde Landet Hveen." At dette kunde være Oprindelsen, er vel ikke utænkeligt, dog naturligviis kun under den Forudsætning, at vi antage Localisationen for en Tilsætning ved Sagnets Overgang paa Papiret; thi at den danske Almue af Stavemaaden i tydske Bøger skulde tage Motiv til sine Sagn, kan da ikke være nogens Mening. Localisationen er imidlertid saa gjennemført (Kallekilde, Sigersteen, Hammershøj, Ginneslef), at der er god Grund til at antage den for folkelig **). Med Hensyn til, hvornaar og af hvem Krøniken er opskreven, haves foruden det vedelske Ultat ingen anden Vejledning end dens Efterskrift, der tillægger den en latinsk Original — ingen kan vide, hvor gammel — i M. Jens Jacobsens (ɔ: J. J. Venusinus, død 1608) Besiddelse, hvoraf denne Oversættelse skulde være gjort 1603 ***). Det eneste Exemplar af Krøniken, som man kjender, findes paa Universitetsbibl. (Additamenta, Nr. 107. fol.), men dette er ikke, som Müller synes at antage, Originalen (ɔ: selve Oversætterens Haandskrift), thi baade

*) Sjøborgs Ord ere disse: "En fornsägn på öen gör Grimild och Hvenild till 2:ne jättinnor och systrar, som bodde på Seland, då Hvenild tillskapade öen på det sätt, att hon ville bära stycken af Seland till Skåne, och kom först lyckligen dit med några jordstycken i förklädet, och blefvo af dessa Runeberga högar, men då hon sedan tog ett ända alltför stort stycke, brast förklädes-bandet midti sjön, så att hon tappade hvad hon bar, och tillkom således oen Hven. Då skall hon sedermera byggt S:t Ibs Kyrka, efter hvilken systern Grimild på Seland slungat en sten, som nedföll i sjön vid Karlshöga slott, der den ännu visas. Grimild säges sedan hafva bott på Hammar slott, men då hennes hämnande brorson kommit, kastade han (Trykfejl for: hon?) slottsnycklarna i sjön och trollade slottet, så att det sänktes ned i jorden. m. m." — Sjøborg bemærker endvidere, at endnu fandtes Spor af de 4 af Vedel omtalte Slotte, og at "nära Karlshöga Slott i norr har varit en stensättning, som kallats Fru Grimilds graf."

**) Derfor er det dog ingenlunde min Mening at tillægge Localisationen en saadan Betydning som P. A. Munch gjør (Det norske Folks Historie. 1851. I, S. 237). Han antager nemlig, at den og overhovedet det hvenske Sagn er ældgammel localt. Men at dette er urigtigt, og at Sagnet er i sin Oprindelse væsenlig tydsk, sees af Navnene: Gremild og Sigfred Horn.

***) Naar Müller (anf. Sted, S. 414) ytrer, at "Gyldigheden af denne Efterskrift kan drages i Tvivl, da det ikke er rimeligt, at Professor J. J. Venusinus, selv en Oldgransker, skulde have ladet sin Faders Manuscripter saaledes bortkomme, eller at han, hvis han havde kjendt dette Stykke, ikke skulde i sine haandskriftlige, paa det kjøbenhavnske Universitetsbibl. værende Samlinger have omtalt den hvenske Krønike," — da forekommer en saadan Tvivl mig at være ganske uden Grund. Thi selv om Venusinus ikke havde efterladt sig nogen Optegnelse desangaaende, vilde dette dog ikke kunne kaldes noget Beviis paa, at han ikke havde kjendt den. Men endnu løsere bliver denne Slutning, naar man veed, at mange af Venusini efterladte Optegnelser gik tabte i Ildebranden 1728. Ifølge Universitetsbibliothekar Thorsens Opgivende, ejer Universitetsbibl. nu slet intet Haandskrift af Venusinus; men i ethvert Tilfælde kan Müller ikke have kjendt alle de Optegnelser, han kan have efterladt sig.

ere Skrifttrækkene nyere (fra Slutningen af det 17de Aarh.), og Skrivfejlene saa mange og grove (f. Ex. Teodoricus Venorensis f. Th. Veronensis, nogelens f. Nagelings), at det er klart, vi her have en senere Afskrift for os. Da nu som sagt denne Krønike ikke tør kaldes "et Æventyr, hvis Alder næppe stiger højere op end til det 16de Aarhundrede" (Abr. I, S. 383), men maa antages for et gammelt dansk Folkesagn, om end for største Delen oprindelig en Gjenlyd af tydske, nu tildeels forgaaede Sagn, saa bliver den et ikke uvigtigt Actstykke i den nordiske Sagnhistorie og derfor vel værd engang at see fremdragen for Lyset i sin Heelhed. Og da den, baade som Sidestykke til Folkevisens ægte Texter og som et væsenligt Moment til den vedelske Bearbejdelse, faaer en stor Betydning for denne danske Vise, saa turde det vel kunne forsvares at unde den Plads her. Den aftrykkes efter de samme Regler, som gjælde for de øvrige haandskriftlige Kilder til nærværende Udgave.

Om Hueen imellem Sielandt og Skaane.

Nøgling en kiempe hafde tvende sonner, Høgen og Folgmar, og en daater, heede Gremild. Hand hafde og it merchelig stor liggende fæ af sølf og guld, indlagt og forwarit udi Hammerbierg, saa at ingen menniske det finde kunde; mens en trold-nøgel hafde hand, med huilchen hand oploed biergit, saa offte hand der indgaa wilde. Der hand nu døde, andtvordede hand sin søn Haagen samme troldnøgel med saadan wilchaar, at hand skulde af hierget forsiune sin anden brøder og søster; dog kunde hand aldrig fornøye sin søster Gremilde, huor megit hun fich, thi saa stor var hindis unyttige gierighed. Og altid *) brugte hun baade løchen og truen, at hun sielf kunde hafve samme nøgel; og der hun ey kunde i nogen maade afuinde hannem nøgelen, da blef hun megit forbittred og skiuldte sin wrede i lang tid, mens siden udbrød dend, som wi her-effter skulde faa at høre. Desimidlertid som [hun] nu tilwoxte, og Haagen betengte sig at wilde gifte hinde, omspurde hand sig grandgifvelig, huor hand skulde dend finde, som udi byrd, styrche og krigsbrug kunde were hindis lige. Nu faldt det sig saare wel til lafue, at til Wornitz **) war en kiempe wed nafn Sigfred Horn, saa kalled, fordi ingen kunde hugge saar paa hannem, uden ***) en sted paa hans ryg, thi saadan en horne-haardhed war udi alle hans lemmer, huilched er hannem wederfahren af en brynd, hand tøede sig udi, som en skou-quinde Meiusina wiste hannam. Paa dend tid heden-reigste af gandske nordiske parter i Europa de fornembste addel, krigsmænd og kiemper til Wornitz, lige-som fordumb de Greker til Olympum, og [der udi ****) kongens lyst-hafve uden byen at skermysere og øfve dennem udi allehaande krigsbrug. [Stod wore †) mange edle fruer og iomfruer at see derpaa, huilche med ald fafntag og kys toge imod dennem, som blef seyer-windere og dennem med krantze forærede. Did hen med Høgen og Folgmar reigste og Gremild, huilchen baade for hindis legoms høyhed, skichelighed og deylighed fremfor nogen anden, som da tilstedde war, [blef] af dronningen paa fruerstuen indbeeden, hvor hinde beuistes stor ære og weluillighed, efflerdi hindis sæder fuldte skabningen, som hun maate vere en forstinde; og naar dronningen med sit fruentimmer udgich, Gremild gich hinde nest, hvilch(et) gaf hver af de fremmede aarsag til at meene, hun war kongens daater. Hinde war ogsaa tilstæd at udgifve de fleeste krantze til dem, som udi krigsofuelse beholdt marchen. Samme tid kom og Teodoricus Veronensis ††) af Italien til Wornitz med sine gotheske krigsmænd, og da war der mange forsamblede af di nordiske lande og riger, iblandt hvilche hver særdelis lystede at kiempe og forsøge sig med disse Gother, som saa got war deris landsmend †††), slegt og foruandt; og omsider, før de ere kommen til streg ††††) med bin-anden, loed Haagen sig i besynderlighed for andre befalde denne Sigfred Horn, om hvilchen tilforn er rørd; hafde hand altid stir paa [hannem] og heldst wilde, at hand skulde egte hans søster Gremild. Derfor gich hand saa lenge Sigfred og

*) "aldrig." **) = Wormbs. Denne Form minder om Verniza (Vermista, Vermintza), som den islandske Text af Vilkinasaga har (Cap. 319). I den gammelsvenske Text finder jeg intet Navn paa denne Stad. ***) "udi." ****) "derudi." †) Skrivfejl for: Der wore? ††) "Venorensis." †††) "landmend." ††††) ɔ: strid?

Gremild imellum, at før de droge fra Wormbs blef bryllup holdit udi en megit stor forsamhling af edle kiemper, fruer og iumfruer, hvilked bryllop kongen bekostede; huor-efter at Sigfred med Haagen og sin hustru Gremild indreigste udi Dannemark og lader staa ofver til dend insul Hueen, hvor faderen Nogling hafde bygd 4re slotte, hvilche de sielf wenligen deelede mellem hin-anden. Nogen tid hereffter beklager Sigfred sig i londomb for sin suoger om dend store spot, hand lide af sin hustru: at hindis styrche war alt-fur stor, saa at naar hand om natten enten udi ord eller gierninger wilde tee sig nogit wenlig, da stoed hun strax op og tog baand, som hun altid hafde til reede, og bandt hannem, huorfore hand og sagde sig *) igien til Tydskland at vilde reigse. Mens Haagen gaf hannem saa for raadt, at hand en nat skulde welgiore det saa, at hun siden ingen spot skulde beuise sin mand. Saa staar de begge op om natten og paa en wis beramt stæd modis, hvor Haagen befohl Sigfred, at hand skulde indgaa og legge sig i sengen hos hans hustru, paa det at Gremild iche skulde af hinde forstaa, huor til gieh. Samme Haagens hustru [heede] Glura. Saa gaar da dend ene hen til dend andens hustru. Der Haagen, som nu huldt **) sig Sigfred, loed som vilde [hand] holde sig nogit wenlig, og hun iche widste andit end det uar hindis egen mand, begynder hun sin gamble wahne med broderen, ligesom med manden. Mens hand blef hinde for sterch og bandt sin søster med hender og fødder op til en stotte udi huusit ald nogen; gich saa ud, ligesom hand wilde hendte it ris, og kalder paa Sigfred, beretter hannem, hvor alting er tilgaait og siger hannem, huad hand skal giore, som war, at [haud] binde med riset saa lenge skuldo slaa, indtil hun lofvede hannem dend lydighed og wenlighed, hun burde. Og saa er ded tilgaait, at Gremild hafuer indbildet sig en meening um sin mandz store kraft og styrche, at hun yddermeere iche skulde underslaa sig nogit at udrette, som dend egteskabs kierlighed formindske kunde. Mens Sigfred betaldte Haagen ilde igien, thi da at hand indgich till Gluna Haagens hustru om natten, da igien-holdte hand sig iche fra Veneris spil, i-huilche[t] da ***) Haagen kunde understaa [hand loed] sig, som det burde, gaa saare nær til hierte; dog holdt hand saa lønlige hos sig denne uret, hannem war wederfarit, det lengste hand kunde, indtil hand kunde see sig lempe og lejlighed; og da engang hand kom hannem endelig til ords, hvor de begge wilde gaa dennem at forlyste, ledsagede hand hannem hen imod en kilde, kaldis Kalle-kilde. Der nu Sigfred war trett, nedlagde hand sig at driche af kilden. Strax tager Haagen Sigfredz suerd og gaar hannem effter, bebreider hannem hans slemme horeri, foræderi og utroskab og lader hannem for saadan blodskam nu lide og undgielde. Der sees endnu en stor steen ved samme kilde, som af Sigfred kaldis Sigersteen, paa hvilche[n] hand skulde ligged og udgifvet sin aand. Der Gremild nu fornamb sin mandz tilstand, hvilchen hun nu først hafde faait kierlighed til, af sin broder at vere ihielslagen, strax omløber hun paa alle huuse og slot, som it galit menniske skrigendis og raabendis, og med hindes piger og quindfolch hyle[r] og græde[r], løber ud ad porten, at see sin døde mandz lig, huor da mødte hinde it af Haagens bud, som wiste hinde sin mandz afhugne hofuit, huoraf hun blef saa wred og bedrofvit tillige, at hun daaned til iorden; og effter hun var kommen til sig igien, folger ****) hun til sit slot Catheldenborg, hvilche[t] hinde var i skiffte tilfalden, der lader hun henbære sin døde mands krup og effter dend tids sedvahne og leilighed loed det hederlig begrafve. Hos graluen for dennem, som af atskillige steder [vare] dertil budne, klager hun haardelig ofuer dend store uret, som hinde af hindis broder Haagen var wederfahren: at hindis kiere mand hinde uden ald aarsage war berøfvet, og aldrig hun eller hindis mand hannem nogen tid i ord eller gierninger forurettid hafde. Med denne hendis grædende talde og ynchelig klagemaal oprurde hun mange til stor medynch, at de aabenbarligen forbandit dend manddrabere Haagen. Der hun nu formeendte mange sig at were tilhengig, beder hun, at de med raad og daad hinde bistand giore wilde: thi — siger hun — det er befrygtendis, at hand iche med mig skulde giore som med min mand; siger sig at were en erlig quinde og ingen bistand af nogen at hafve, mens begge sine brødre at hafue oplagt raad imod hinde. Effter hun nu saadanne klagemaal offte repeterede, da de som tilstedde war loed sig dette allworligen gaa til hierte, lofuede og tilsagde hinde, at giore hinde deris yderste hielp og

*) "sig og." **) ɔ: kaldte? ***) ɔ: Oversættelse af det latinske: quod quum. ****) ɔ: flytter eller flygter?

bistand, is endog deris lif at sette i fahre, om hindis brodre hinde nogen wold og uret paafoere wilde. Der Haagen saadant hafde forstaaed, da, endelig hand vel kunde gifue tilkiende, af huad retferdig aarsage hand saa sig hefnit hafde, wilde hand alligevel iche, baade fordi hand hafde ingen widnisbiurd, desligeste, om saadant blef aabenbaret, da sig nogen tuist och uenighed *) imellum hannem og hans hustru tildrage skulde; hvorfore hand lader Folgmar sin broder forstaa sagen og med hannem raadføre[r] sig: at hand wilde indgifve sig udi Skaane, meenendis, at de ey tryggelige der inde paa een blifve kunde, at deris soster io altid, baade lonlig og obenbahrligen, med suig og hinderlist, saavelsom og med troldoms kunst, skulde dem effter lif og welferdt stille; hvorfore de nu lader indfore til skibs deris hoehafve og med deris folch lader staa [der som **) hafvit er smalist. Hagen indflytter der tverdt ofuer fra, som landit er hoiest, hvor hand bygde it huus, hvor hand og kunde vere fri for sin soster Gremild, og kunde hafve prospect og udsiun imod sit fæderne land; mens Folgmar indreigste i Suerrige i leding. Der nu 4re aar vare forlobne, gifter Gremild sig igien med en anden, og der hun paa Hueen vilde holde sit bryllop, indbyder hun til sig mange hindes goede wenner, hvilche hun hafde med ære og skiench beuilget, at de hindes brodre skade skulde; iblant hvilche ware mange fechtere, af dend aarsage, at de skulde udi saadan hoytid ofue selsom fechterie. Paa det uerligste indbiuder hun og sine brodre wed sine willige skrifvelse. Haagen, enddog hand wiste wel, dend gamle afuind war af hans sosters hierte iche afgifven, wilde hand dog alligevel iche afslaa ***) sin sosters begiering, hvorfore hand udsender sin thienere, hyrer ****) hannem skib, hvilchen som igien kom, sigendis: en haffrue at lade sig til siune og spaa ulycheligt, saa at huis hand indkom paa Hveen, hand da aldrig skulde igien udkomme. Der hans hustru Gluna dette horde, raade hun sin mand at blifue hiemme, mens Gremild at giore sig brollup med de giester hun hafde; mens hand hverchen for bon eller graad af sin hustru lader sig ofvertale, lader fordi staa need til stranden, der seer hand haffruen, spor hinde; hvorledis reigsen skulde gaa, og der hand horde, hun spaade hannem ulychelig, blef hand wreed, uddrager sit suerd og af-hugger hinde hoffuedit. Der hand gaar nu wed strandbachen, og hannem moder en fergemand, byder hand hannem til færgelohn en guldkiede, at hand hannem ofuerfore skulde; mens hand vilde iche, hvorfore de kommer til en skiendsel med hin-anden, og [hand] af wrede slaar fergemanden ihiel, tager siden fergen allene og roer sielf saa hardt med aarene, at dend ene gaar itu, der hand war nær landit for Hueen; hoorfore hand med dend anden aare og med sin skiold roer til landit. Der hand nu kommer op, moder hans broder Folgmar hannem, som samme timme, dog en anden stedz, komb i land. Der tager de hver-andre i fafn og med stor graad tilkiendegifver deris broderlige kierlighed, hvilchen graad blef dennem it ond tegn til efterkommendis ulyche. Der Gremild fornamb deris komme, gaar hun dem imod med sit fruentimmer og dem med allervenligste fagter tager imod. Dog hafde hun bestillet af de bedste krigsmend paa Nordborg-slot, hvilche skulde ihielslaa Haagen. Paa Catheideborg †) blef bestillet nogle fleere, som Folgmar skulde omkomme. Hvorfore hun beder dennem, at effterdi de ware hindis næste forunandte, de wilde fordi beuise hinde dend ære udi denne hendis hoytid, at de wilde imod hindis indbudne giester giore dem lystige og glade paa begge slottene, huilche[t] — sagde hun — kunde bedst skee, om Haagen blef kiogemester paa Nordborg, og Folgmar for de andre. De giorde deris sosters willie, og Haagen folgte strax Gremild, mens Folgmar ledsagedes hen til Catheideborg. Der de nu kumme ind, strax lugtis ††) Portene ofuer dennem, og Folgmar ufortofvet olverfaldis af dennem, mens hand stoed mandeligen imod og strax dræber af dennem 70, og de andre gafue sig ofver murene. Haagen war iche heller i mindre fahre, dog giorde hand it storre mord end Folgmar paa sine fiender. Der Gremild nu fornam effter hendis meening, at begge hendis brodre ware ihielslagen, begifver hun sig hen til Catheideborg. Dor saa hun igiennem suebuen og seer sin broder Folgmar staaendis iblandt de dode kroppe, med blod ofuerstencht. Til hannem tahler hun effter denne meening: O du wanartige skielm, nu skalt du lido for din skalched, at du med wor broder besuer

*) Haandskr. tilføjer her endnu et: sig. **) "dersom." ***) "afstaa." ****) a: at hyre. †) "Ctateideborg." ††) "lugtedis."

dig imod mig. Det skal nu gaa ofuer dig, thi din broder Haagen hafuer nu med sit blod bethalt mig og [er] allerede needfahren i Helfvede. Iche skalt du heller undgaa straffen. Der hand nu horde, at hans broder war ihielslagen, huilched hun lognagtig berettede, da vilde hand iche lenger lefve, mena had guderne, at de saadan uret, som hannem og hans broder af søsteren war wederfahren, hefne wilde, og strax derefter udi de dødis blod druchnede og qualde sig. Der Gremild nu [igien kom *]) tilbage til Nørborg, seer hun sin broder Haagen endnu at vere i arbeide at dræbe og ihielslaa. Saa taldte hun til hannem, sigendis: Og du wanartige, Gud skiende og forderfve dig! Hvor kommer det sig, at du iblandt alle menniskær er uofuerwindelig? Strax svarer hand: O du skalchagtige og unde quinde! [Weedst du iche, at mig af guderne er gifven **]), at saalenge ieg er i krig og ey falder, ieg da for ingen fiendis skud ellor suerd frygter mig. Hvilched hannem uforseendis faldt af munden. Mens der hun dette forstoed, optengte hun en anden svig: hun lued breede gulfvet med oxehuder udi porten, strøde saa der ofven paa erter, og ofuerbreede dennem atter med andre raa oxehuder, saa at de tue baade raa sider wendto mod hver-andre, meenendis i saa maader weyen for hannem at blifve slibrig, naar hand gich ud ad poerten. Saa loed hun op poerten for hannem, at hand maate udgaa. Mens Haagen fortofvede nogit og lesde nogle wærtz, med hvilche hand wilde beuebne sig imud sin søsters troldomb, og gich saa ud. Der kommer nu 3 storche bevebnede krigsmend, som af underfundig svig og bedrægerie ware bestillede imod hannem, og alle 3 tillige med deris glafvind løber ind paa hannem. Hand hafde end inted vented sig saadant, ligevel tager hand imod disse tre deris wold og anløb, saa at i det første anløeb skred hannem dend ene foed, saa hand faldt i knæ: mena hand kom strax paa foede igien og forfulde saa igien dend ene effter anden, at de alle 3 omkomme. Der -effter tog hand sig fore at vilde gaa need at stranden og ofuersette sig til Skaane; dog war det hans meening, at hand tilforn wilde besøge sin skat i bierget. Hand opleeder fordi nøgelen, og effter hand nu hafde læst ofver de ord, som dertil hørde, indgaar hand udi Hammersbierg og der indtil midnat fortofver; gaar siden hen til sin faders graf og der formedelst troldoms ord og ceremonier udkalder aanderne, af hvilche hand lærde sin og sines lyche, som war, at hand aldrig igien skulde komme til Skaane, til sin hustru Gluna, mena skulde der-inde hvile sine been: dog skulde hand tilforn besofve en iomfru af kiempe-slegt, hvilchen effter hans død skulde føde en søn, og dend søn skulde hefne sig ofuer sin faders søster. Gremild iligemaade dend samme nat, som war en Thisdags nat, effter sin throldoms ofuelse faar ***]) saadant svar, at Haagen kunde vel forbydes, at hand iche skoldo komme af landit og hiemb til sit egit; dog skulde hand iche doe, førend hand hafde besofvet en edel iomfru. Mens Folgmara svenne, der de om anden dagen sporde deris herre at vere ombragt, skiulte de dennem udi skofven; mens om morgenen seer de Haagen gaa ud at spatzere wed strandbachen, thil hvilchen de strax henløbe og tilbode hannem deris thieneste, om hand vilde ofuer til Skaane: de vilde vel findo it skib, med hvilche[t] de kunde komme ofuer til Skaane: mena hand var saare fortørnit, at de hafde forladt deris herre allene; dog undskyldte de sig, at saadant war skeed af deris herris egen befaling, at de ware hedenskiched til Sandreborg, meenendis, at hand endnu skulde were i lifve. Der de nu saa tahlede, kommer til dem en gammel mand ved nafn Biørn ****]), hvilchen som hafde †) werit baado Haagens og hans faders Noglings smaadreng. Hand forteller ordentlig, hvurledis alting dend neste dag war tilgaait, som war, at Folgmar, der hand troede de lognagtige tidender om sin broders død, da af sorrig og banghed [at hafue ††]) qualt og druchnet sig i de dødis blod; item at Gremild dend gandske nat igiennem hafde giort sit bedste med sine troldkoner, paa det at alt skulde ofuergaa Haagen hvad hun wilde, huis †††]) Haagen dend dag gaf sig ud paa hafvit. Hannem suarede Haagen saaledis: sig fast bedre end som nugen anden sin skiebne paa iorden nochsom at were witterlig, iche heller sig at tenche paa at wilde til skibs igien. Hand beder dog Biørn, at hand wilde gaa til Gremild og beede hinde, at hun iche meere med sin broders lig skulde tyrannizere, thi hand hafde sæt sig fore, det hæderlig at begrafve. Mens der Biørn det fornegtid, af frygt for qvindens bittre

*) "igienkom." **) "Weedst du iche af mig, af guderne er mig gifven." ***) "og faar." ****) Navnet minder om Kæmpevisens: Obbe Jærn. †) "baade hafde." ††) ɔ: hafde. †††) "at huis."

wrede, gaar hand sielf med sine heden til Norborg, begierendis at komme Gremild til ordz. Hun, seendis udaf slotzwindufet, tabler til hannem og spor, hvorfore hand war ankommen. Hand begierer, at sig maate gifves sin broders døde legome. Hun lofver hannem det om anden dagen at bekomme, hvorforu hun bestiller hans liig at aftorris og reent-waskis, siden udi en liigkiste at indleggis udi kustelig svøbelse og derefter at udbæris af porten. Haagen desimidlertid med sine grof hans graf, neat op til hans fader Nogling, og der nu mauge, baade fremmede og indlendinge, komme at følge liiget til sin leyerstæd, da begyndte Haagen ved grafuen at hafve *) statelig oration og table, [udi] hvilchen hand fortalde og opreignede Folgmars mandelig dyd, daad og gierninger, herhos og sin søsters utroskab og store forræderie, aampt hindis tyranie og umettelige gierighed med hindis falsk og svig, huorudi hun fast ofuergich alle mennisker; gaf og herudi tilkiende, hvad aarsage hand hafde dertil at ihielslaa Sigfred Horn, og soer ved guderne, at saa i sandhed war, at hafve [sig] tildragit. Der hans oration og table nu hafde ende, lod hand bedenweldte store steene paa sin broders graf, eftersom dend tid war sedwahne. Der dette nu altsammen war ufuerstanden, gifver hand sig med sine ind paa sit egit slot Syndreborg, mens indbyggerne, som vel ihuekomme de welgierninger, som Haagen de*nnem* tilforn bevist hafde, forskaffede hannem og hans huus, hvad hand skulde paaholdu **). Mens Gremild, efterdi hun saa forlengtis efter Haagens død, da skicher hun en af sine piger, som war kostelig klæd, hen op til Haagen, at hand binde besofue skulde. Denne tog hand warlig imod og bad hinde, at hun wilde ligge hos hannem; dog besoef hand hinde iche, thi hand meendte, som sandt war, at hun iche war af addels-persohner haaren; mens atrax om morgenen staar hand op, vilde fursoge, om saa war eller ey, og hinde hasteligen opvagte. Der hun wognede og saae dagen skinne, wiste hun aldrig, hvor hun war, kom og iche heller Haagen saa snart i hue, hvorfore hun siger sig at maa hen til sit arbeide, sigendis sig at hafve sofvet for lenge. Og der hun nefnte nogen arbeide, som iche sømmede en addelig iomfru, loed hand hinde uskamferet tilbage. Iligemaade hende det sig og om anden dagen, mens dend tredie gang, da Gremild fornamb, at hun ha*nnem* iche bedrage kunde, sender hun en af sine iomfruer ved nafn Huenild, hvilchen dog nødig vilde, af sin fruerstufve hen til hannem. Hinde kunde hand dog kiende ved nogen tegn, at hun iche var fød af gemeene folch; spoer hinde fordi om hindes foreldre og megit andit. Hun svarer ha*nnem* paa alt beskeedentlig noch, og paa det sidste, efter lang sambtale, gaar de baade til sengs sammen. Om morgenen, efter alt bestildt war, forteller hand hinde, hvor til war gaaet ved hans faders graf, og lærer hinde, huorledis til skulde gaa: at de ofuer Gremild skulde blifve befnde, og saa er alting tilgaait. Nogen tid her-efter er Haagen død, hvis liig Gremild iche vilde tilstæde at lade begrafve der inde i sit fæderne land, mens lued det ofuerføre til Skaane, hen til Glune, og hun loed det udi Glunesløf-bierg begrafve; mens Glune blef saa tidt af Haagens aander besvergit, at hun nødis til at inddrage udi Norge; mens indbyggerne af Glunes flugt kallede steden der-efter Glunesløf. Mens Huenild, der nu 9 maaneder forløbne ware, fødde en søn, hvilchen efterdi hand hafde større lemmer end hans alder ***) kunde tilsige, da kallede hun ha*nnem* Ranche. Og det hende sig, at Gremild gich ogsaa i barselseng sam*me* nat, fødde og en søn, hvilchen hun kallede med sin forrige mands nafn Sigfred. Nu indbeeder hun Huenild til sig, at de baade skulde ligge udi en stufve, wilde dog iche uhenbahre, hvad hun om Huenildes barn hafde i sinde. Huenild lyder hinde ad og indflytter til Gremild med sit barn. Dend første nat, der de alle sofve, kom hun wel ihue, hvad Haagen hafde hinde paamindt, hvorfore hun stiel Gremilds barn og legger det hos sig, tager saa hindis egit og legger hos Gremild igien. Iche mange dage her-efter staar Gremild op en nat og queler det barn, som laa hos Huenild. Der Huenild nu um morgenen opwaagnede og fandt barnet død hos sig, da skriger hun, gifver og klager sig ynchelig, saa at Gremild undertiden troster, undertiden skiender paa hinde, indtil saa lenge hun omsider ofuergaf graad. Saa hafver da Huenild snugt bedragit dend aller-snedigste og bedrageligste quinde Gremild, at hun, som tilforn hafde ladet umbringe begge sine brødre med fri willie og widskab, nu uden sin widskab og willie sielf omkommer sin egen søn [og] strax hereffter ofuerantvordade

*) ɔ: det latinske: habere orationem. **) ɔ: sig paa holde? ***) "lemmer."

Huenild hindis egit barn at opamme. Der hand nu tilvoxte og blef i sit femhtende aar, da meendte Huenild ret tid at vere, om huilchen Haagen tilforn hafde paamindt. Derfore kalder hun saa lønligen Ranche til sig og gifver hannem tilkiende, hvorledis Gremild hafde omkommit sin fader Haagen og farbroder Folgmar, item hvorledis hun hafde staaet hannem sielf effter lifvet, der hand war barn, og omkomb dog sin egen søn; og paa det hun saadant alt i hannem kunde indbilde, gaar hun udi marchen med hannem, hvor der laa en grusom stor steen, under hvilchen dend troldnøgel war forvaret af Haagen. Hun befahler, at Ranche skulde afvelte steenen, hvilched hand og lettelig giorde. Huenild skrabede sanden tilside og wiser ham saa nøgelen og derhos lærer hannem, hvorledis hand med sin falske moder, som mand meendte at vere sin rette moder, skulde handle og loche hinde til bierget, der at luche hinde inde og sveltis ihiel. Ranche tager nøgelen og med stor lyst og glede gaar [ind til *) Gremild, sigendis: O min allerkiereste, nu skall ieg giøre dig megit lychsalig ofuer alle mennisker. Hun spør: i hvad maade. Hand svarer: Ieg skal fly dig fat paa nøgelens **) klenodier. — Eya, det er umueligt; wi faar det aldrig, uden wi hafde nøgelen, med hvilchen min fader oploed bierget. Ranche svarede: Dend hafve wi alt, og strax wiser dend. Der hun saa dend, ofuergifver hun alting og heder, hand vilde følge hinde did strax till klenodiet; mens hand dvalde nogit og bad Gremild, at hun vilde tage mad med sig. Mens hun, som tørstede effter guldet, giørde sig ingen tanche om maden. Dog gaar hand ind i spisecammerit og tog 3 lefue med sig. Som hand gich, tahte hand med willie dend ene lef, som laa for Gremilds fødder. Hand bad, hun vilde tage op brødit: det kunde end gafne hinde. Mens hun war saa til guldit geneiget, at hun forglemhte brødet. Saa tahte hand det andet og bad iligemaade, hun vilde tage ded med sig. Mens hun svarede: Huad skulde wi med brød, mens her er saa megit guld for haanden. Hand loed det 3die brød falde, ligesom det skulde skeed med hans uwillie, og bad endnu, hun wilde det optage. Mens efflerdi hun hengte til guldet, saa skiøtted hun inted berom. Ranche sagde: Ieg frygter mig, at i angrer dette, thi naar i kommer ind i bierget til det megle guld, da skal i iche vilde der ud igien; saa maa i døe der inde i hunger; da skal i vel heller hafve brød end guld. Hun svarede: Min søn, gier ichun først saa, at ieg kand komme til guldet, siden wille wi wel handle om maden. Og som de saa tahler, kommer de ofverst [op paa ***) bierget, og Ranche føyer nøgelen til bierget og oplader det og gaar saa sielf der først ind, dernest Gremild. Og der hun fanged sin willie, da kunde hun iche mettis: nu tog hun det i hænderne [og] holdt det for øynene, ligge-som hun wilde ligget derpaa, saa at Ranche spurde paa det sidste, om hun ey vilde hiem igien. Da svarede hun, at hun hafde tid noch at gaa hiem: hun hafde inted hiemme at giøre, mens der vilde fortøfue nogit lidet. Mens hand sagde, at hand vilde gaa hiem at hendte mad; og strax hand udgich, lugte hand bierget ofver hinde. Om anden dagen kom hand igien om aftenen, stoed hos bierget og raahte til Gremild. Hun svarede: begyndte at lade ilde med hannem, at hand hafde ladet hinde saa allene i bierget og iche, som hand hafde lufvet hinde, hendt hinde mad. Mens Ranche gaf hinde saa [for suar ****): End om i hafde lyd mig ad paa weyen, der brødet faldt fra mig. Spaade ieg iche, saa skulde gaa eder? Nu, du forgiftige, unde quinde, nu skalt du lide for dine unde gierninger, thi, som du her-til meendte, est [du] ingenlunde min moeder, mens Huenild, huilchen som frastal dig din Sigfred og mig igien i stæden hos dig lagde, og i det du mig omkomme vilde, hafver du omkommit din egen søn. Min fader og min faderbroder hafuer du forrædelig og med diefvelskab umbragt, alleniste at du kunde bekomme guld. Nu hafuer du guldet hos dig, effter hvilched du alle dine dage hafuer hungred og tørsted, hvilched hafver verit dig en aarsage at forkrenche gudernis og menniskenes lowe, som skal nu sielf straffe og plage dig. Mens hun beeder for alle gudernis skyld, at hand iche imod sin uskyldige moder skulde vere umild, beretter, hvor kier hun hafuer haft hannem altid, hvor offte hun hafde baarit hannem i sin faufn, og stor uret at vere, at hun mod got skulde saadant ondt igien gielde[s]. Mens hand svarede og bebreidede hinde, hvis hun mod hans fader og faderbroder hafde bedrefvit; befoel hinde saa de unde i wold og gich bort. Dend 3die dag her-effter kommer hand igien med sin moeder Huenild og gaar saa ind i bierget. finder

*) "Indtil." **) ɔ: Nøgelings. ***) "oppaa." ****) "for-suar."

Gremild af hunger at vere død og uddrager hinde og kaster hinde uden for hierget; gaar saa hiem igien. De som nu ware hiemme spurde Ranche ad, om hand halde seet [sin] moder. *Dennem* svarede *hand*: Min moder seer ieg nærverende hos mig, mens Gremild saa ieg iche ret lenge siden sofve wed Ham*mers*-bierg. De gaar strax ud og finder hinde død liggendis, og enddog de her-paa høyelig forundrede sig og spør hin-anden om aarsagen til hindis død, dog er der iche en iblandt dennem, som for hinde felder taare, mens hver glæder sig, at de ved hendis tyranie war befriede. Tredie dagen derefter loed [de] dog hindis liig begrafve. Mens Ranche med nogle af sine welbewebnede træder frem og hafuer sin tahle, der aabenbarlig staaendis iblant allmufven; og effter hand nu ordentlig alle sager for indbyggerne hafde berettid, beeder hand de*nnem*, at de nu alle vilde were wed it frit moed, effterdi de alle wed gudernis hielp war wed dend pestilentze befriet, lofver og dealigeste enhver sin thieniste. Der tahlen hafde ende, uddeeler hand iblandt dennem, som tilstedde war, en stor summa guld, at i saa maader hand dennem kunde giore sig tilgefellig. Fire aar her-effter, da hand nu war 19 aar gammel, lader hand sine befestninger wel forwahre imod fiendernis anfald og indkalder saa af Skaane 12 weldige, sterche, beuebnede, føere og unge karle og dem med en goed aarlig besolding aflægger udi 2 aar og holder de*nnem* hos sig sielf, at hand med de*nnem* i allehaande fegterie og krigsøfvelse sig forfremmer. Hand bestillede sig og skiønne hæste med statelig waaben og wærie. Thredie aar indgich hand i bierget og udtog saa megit guld, som h*and* behøfvede, effterladende sin moder it liggende fæ heraf, mens dend trold-nøgel, ved hvilchen bierget oplodes *), at aldrig nogen effter dend dag skulde indkomme. Siden sagde hand sin moder og alt andit huusgesind god-nat og med sine inddrog igiennem Tyskland og Italien til de Gother, som da der regierede. Mens Huenild med liberalitet og fromhed sig saaledis imod indbyggerne forholdt, at mange til hinde er kommen, saadant at see, som sagt er, saa at dend stæd hun lefde paa blef effter hindis død kaldit Huenild. Effter hindis døed hafuer Carl Høfde, som var Haagens og Glune søn, der nogen kort tid var forloben, indkommet [der paa **) landet med nogen krigsmagt; og der hand nu imod indbyggerne ware alt-for streng, giorde de it anfald ind paa hannem, som hand sidder for retten og slaar hannem mange saar, indtil hand døde. Og i saa maader fich Noglings af-komb en ende, eller og i det mindste ofvergaf dette land til Dannemarch, thi Sigfred Ranche, effter hand udi Italien indreigste, kom aldrig hid ind tilbage igien.

Denne forsk*refne* historie paa danske er udskrefven i Nossebye *Anno* 1603, dend 26 og 27de Marty af it gammel musædet og refvit papir, og sagdes at skulde verit mester Iens Iacobsens, hand som er nu professor udi Kiøbenhafn, hvilchen er føed inde paa Hueen, og hans fader var siden provst og sognepræst udi Landscrone i mange aar, mens dette som formeldt fandtis skrefven paa latin.

A.

(a. Svanings Haandskrift, II, Bl. 27. b. Vedel, I, 9.)

[XV.] 1. Det vaar fru Kremold,
hun lader det møed blende:
det vaar saa mange helte,
der hun bud effter sende.

2. Hun bad dem komme til orloff
hun bud dem komme til krig:
der vaar saa mangen helt,
der skulde fordøie sit unge liff.

[I.] 3. Slig som Helle Hagen
oc Falquor Spilmand
oc raske hellet,
der ieg neffne kand.

4. Frem da gick hun Buodel,
Hellel Hagens moder:
"Mig tecte, de fogle
alle døde vaar.

5. Drømen haffuer at sæde,
huem hende forstande kand:
kommer du til den hedenske land,
det skader for mangen mand."

*) Sætningen er ufuldstændig, og noget er aabenbart udfaldet. Det har sandsynligviis været: kastede hand udi hafvet — eller noget lignende.

**) "derpaa."

[II.] 6. Herrer rider vide,
oc strømme rinder stride:
fandt hand selffue marre-mynd,
soffuind under lide.

7. "Vaag, vaag, marre-minde,
skøne lande-viff:
skal ieg til den hedenske land
fordoye mit unge liff?"

[III.] 8. "Vent dig, Helle Hagen,
du est en knect saa baald:
du haffuer paa dit egen land
saa mange borge oc vold.

9. Du haffuer paa dit eget land
saa meget gods saa fri:
kommer du til det hedenske land,
fordoit er dit unge liff."

[IV.] 10. Det vor Helle Hogen,
oc hand sit suerd ud-drog:
det vaar søllige marre-mind,
oc der hand hoffdet aff hug.

11. "Førend da skalt du dø
paa den huide sand:
ieg rider mig saa friskelig
oc ind til hedenske land."

[V.] 12. Herrer rider vide,
oc strømme rinder stride:
fand hand sollig ferre-mand,
soffuind hoss sin viff.

13. "Vog op, goden feri-mand,
du før mig offuer sund:
ieg giffuer dig min gulde-ring,
hun veier vel femtan pund."

[VI.] 14. "Haffue du selff din gulde-ring,
ieg maa hende icke eie:
ieg kommer aldri i den stad,
ieg bær ey for hender treie.

15. Ieg kommer aldrig i den stad,
ieg tager ey for hender nød;
ieg fører dig icke offuer sund y dag,
fru Kremoll mig det for-bød."

[VII.] 16. Det vaar Helle Haagen,
hand sit suerd ud-drog:
det vor den sellige ferri-mand,
der hand hoffden fra hug.

17. Saa kast hand det blodige hoffuit,
hand kaste hende udi sund,
saa kaste hand kropen effter,
hand bad, de skulde findis ved grund.

[VIII.] 18. Her Gynter oc her Giorlo
de styrede skib fra land;
der de komme der mit paa sund,
daa reiste veier til haan.

19. Sønder gick de orer
i Falquor Spilmands hsand;
Helle Hagen met sin forgylte skiold
styrde selff det skib til land.

[IX.] 20. Da kaste de deris ancker
paa det huide sand;
det vaar Helle Haagen,
hand tren der først paa land;
den neste mand, hannem effter tren,
det vor Falquor Spilmand.

[X.] 21. Ud da stander de kuorrer,
do trampeler paa de tynd:
"Her er kommen paa vor land
to saa stolt edeling.

22. Her er kommen paa vort land
tre saa modig mend,
de ere kled i iern,
deris hest kommer springend fr(em).

[XI.] 23. De ere kled i ierne,
deris hest er springend*is* frem,
den eno hand førde en høg,
er dot sinnor skiold;
den anden hand førde en feddel,
en hertugs søn saa bold."

[XII.] 24. Ud stander fruo Kremold,
hun kundo de ord vel skiøn:
"Hand før ingen feddel
oc icke for nogen her løn:
de ere tre saa friske helt,
tre hertugors børn saa skiøn."

[XVI.] 25. Ud stander frue Kremold
i siner skind grøn:
"Ver vel alle nu kommen,
for-uden Helle Hagen.

26. Ver mig alle vel-kommen
forinden disse rad;
ieg aiger aff kong Seifrids død
den stund ieg leffue maa."

[XIII.] 27. Det vaar kongen Kanselin,
hand taler til sin mend:
"Wi vil holde en rend i dag
met Helle Hagen.

28. Wi vil holde en rend i dag,
sla hannem til hans død:
saa maa wi volde hans grøne akrin
oc saa hans guld saa rød."

[XIV.] 29. Det suaret Helle Hagen
for inden ved den dør:
"Ieg vil det ether vel voffue,
om i det voffue torff."

30. Ud da sprang de suerde,
saa fast der de sprong:
alle da lid dennem ilde,
den elder saa vel som den unge.

[XVII^b.] 31. Sønder gick den gode suerd
i Falquord Spilmands hand:
hand saae sig offuer den dør,
hand fick en stolle-stang.

[XVIII.] 32. Hand saae sig alt offuer den dør,
hand fick en stolle-stang,
hand slog aff den første slag
siu-hundre rask hoffmend.
"In nomine domini," sagde Helle Hagen,
"nu gaar min fedel vel.

[XIX.] 33. In nomine domini," sagde Helle Hagen,
"nu gaar min fedel vel:
mig tyckis, det min hielper
de nu slagen er.

34. Red ieg nu alt fra offuen,
saa vaar ieg i den . .
mig tyckis, min huide hals brender
for-inden min brynie-ringe."

[XX.] 35. "Slaar nu, alle mine mend,
som ieg haffuer giffuen brød:
spar nu icke den unge,
spar nu icke den gamle:
lad thennem alle lige gaa,
de ere mig unde alle-sammen."

[XXI.] 36. Det vaar konge Kanselin,
hand kom der selff min:
sin blod stomper,
saa haffde de hannem.

37. "Stat op frue Kremolt,
du skynd de vunder aff mig:
der staar tre saa friske helt,
de hugger saa friskelig."

[XXII.] 38. "Eyvred, eyured,
søster Kremol:
mig hug saa dybbe vunder,
du varst mig aldri god.

39. Vosen alle de stunde,
de dage, der ieg hid red:
ieg hug saa dybe vunder,
det vaar mig saa saare emod.

[XXIII.] 40. Ieg haffuer mig forsuoget
siu natter oc siu dage:
aldri der nu søffu
i min øyen kom.

41. Oc haffuer ieg mig forloffrit
saa ynckelig en kiff:
min gode suerd er bort,
saa kiert som mit eget liff."

[XXIV.] 42. Det suarede unge Obbe Iern,
hand stod hannem alt saa nær:
"Ieg skal giffue dig min suerd,
min broder haffde saa kier;
mig tyckis, du est en hellet skyen,
i-hueden du kommen est."

[XXV.] 43. "Ieg tacker dig, unge Obbe Iarn,
du est en kempe saa rig:
ieg oc alle mine brøder
wi vil dig for brøder staa,
ehuor du osa til-siger,
du maatt der lide paa."

B.

(a. Svaoings Haandskrift, II, Bl. 110ᵃ. b. Vedet, I, 8.)

[I.] 1. Dett vor fru Kremoldt,
hun lod mioden blende:
thet vor saa mangen fri helled,
hun budet effter sendt.

2. "Du bed dennom komme til orloff,
du bed dennom komme till krigs:
der skal saa mangen fri helled
forlade sith unge liiff."

[II.] 3. Dett vor Helli Hagens moder,
hun drømpte saa underlig:
at den gode foole styrte,
som hand skulle hen riide.

4. "Denn drøm hand haffuer at sede,
kiære sønne min:
vocte dig alt fuld saare vell,
din søster forraade dig."

[III.] 5. Dett vor Helle Hagen,
hand red fram vid den strandt:
hand fand paa den mare-viiff
paa den huid sandt.

6. "Sige mig det, god maræ,
mon du est en kunstig quinde:
skal ieg paa det hedenske landt
forlade unge liiff min?"

[IV.] 7. "Hør du Helli Hagen,
du est en rider god:
nock haffuer du paa din egene landt
de borriger alt saa gode.

8. Du haffuer bode guld oc sølff,
fester oc borger rød:
kommer du i det hedenske landt,
daa bliffuer du raadd till dødt."

[V.] 9. Dett vor Helli Hagen,
hand vredis vid de ord:
hand sla den arme mare-viff
neder till den iord.

10. "Der da maa du ligge død
paa den huide sandt:
fuld vell vill ieg affter komme
aff den henske land."

[VI.] 11. De rede uden for den port,
tho saa erlige mend:
de vore vell klede i silcke,
dieris heste vell springe kandt.

12. De sloge paa de porte,
dett gielde i den slott:
"Huor er nu den porterner,
som oss skal lade op?"

[VII.] 13. Dett daa suarid den portener
saa listelig under skind:
"Ieg tør icke for min frue
saa lade eder indt."

14. Hand gick til fru Kremold,
spurde hand hinde saa brat:
"Her holder tho riider for vor borg,
de beder mig oplade.

[VIII.] 15. Her holder uden for vor gaard
tho saa erlige mendt:
de ere kledde i silcke,
dieris heste vel springe kand.

16. Den ene hand fører en fidel-bowe,
den anden fører en øffne;
det vil ieg for sanden sige:
det er tho kemper stercke."

[IX.] 17. Det suarid fru Kremald,
saa suarid hun der-till:
"Det er Helli Hagen
oc Falckor Spillemandt;
bode er dett min brøder,
dett siger ieg for sant."

18. Neder ginge fruer oc iomfruer,
skodde de ridders gang:
di vore smalle i middi
oc vell til maade lange.

[X.] 19. Det vor fru Kremald,
tog offuer sig skarlogen-skind,
saa gick hun y gaarde
oc haad de helled ind.

20\. "Her maa ingen suerde
paa dett slott nu drage:
mig tyck dett saa ilde at være,
koning Segfred hand bleff slagen."

[XI.] 21. "Ieg voog koning Geffred
met min egen haand,
ieg gaff koning Otte lin,
dett vor saa from en mandt.

22\. Daa myste ieg min bryne god
i dett samme slag;
[ieg myste or] min gode hest,
for Troyen som wi laa."

[XII.] 23. Hun fulde ham paa saa stor en sall
till hundrit kemper fin:
alle stod de mod de rider thoo
met dragen suerdt i heendt.

24\. "Er her nogen inde,
der min brodrr vil vege:
daa maa de raade hans guld or selff,
dertil hans borg saa rød."

[XIII.] 25. Dett hørde Falcko Spillemandt,
hand snart offuer borden spranck:
ham glede suerdt aff skeede,
de dørre aff ierne spranck;
end firk hand udi sin haand
saa stor en stoll-stang.

[XIV.] 26. Der hand fick den store stong,
da bleff hand saa glad,
hand slaa vel xxx kemper
udaff sine stercke slag.

27\. "Eia," sagde Falckor Spille-mandt,
"nu gaar min fiddel i lawe."
Da slog Hille Hagen
xx det same slag.

[XV.] 28. Dett vor fru Kremald,
hun giorde sig saa vred:
"Beder mattu dig hieme ver,
end du her ud-red.

29\. Her er vel hundre encker,
før du lader denne stredt."
Dett suar Helli Hagen:
"Dett haffner. du selff flyed."

[XVI.] 30. Dett vor Helli Hagen,
hand løste op hielmen sin:
"Mig brender alt saa sare
under haarde hryne min.

31\. Ieg er bode træt oc mod
alt aff hierte min:
giff dett Gud udi Himmerige,
ieg haffde en horn met vin."

[XVII.] 32. Hand strøg op sit hielmenet,
hand drock aff mande-blodt:
"In nomen din"
vor Helled Hagens ord.

33\. "Nu ligger alle fru Kremolds kiemper
slagen død til iord,
oc der-til Falckor Spillemandt,
min hierte kiere broder:
ussen maa ieg sige,
dett ieg heden foer."

C.

(Vedel, I, Nr. 7.)

1\. Det vaar stolte Fru Grimild,
hun lader Mioden blande:
Hun biuder til sig de raske Riddere
aff alle fremmede Lande.

2\. Hun bad dem komme oc icke duele
til Orlog oc til Krig:
Det vaar Hellede Hogen,
forlod sit vnge Liff.

3\. Det vaar Hellede Hogen,
hand gaar vd ved den Strand:
Fant hand der den Ferge karl
alt paa den huide Sand.

4. "Hør du goden Ferge karl,
du før mig offuer Sund:
ieg giffuer dig min gode Guldring,
hand veyer vel femten Pund."

5. "Ieg fører dig icke offuer Sund
alt for dit Guld saa rød:
Kommer du til Huenilds Land,
da bliffuer du slagen til død."

6. Det vaar Hellede Hogen,
hand sit Suerd vddrog:
Det vaar den wselige Fergemand,
hand Hoffuedet affhug.

7. Hand strøg Guldringen aff sin Arm,
hand gaff den Fergekarls Viff:
"Det skalt du haffue til Vennegaffue
for Fergemands vnge Liff."

8. Det vaar Hellede Hogen,
vancker vd met den Strand:
Fant hand paa den Hafffrue,
som huiltis paa huiden Sand.

9. "Hel dig, hel dig, kiære Hafffrue,
du est en kaanstig Viff:
Kommer ieg til Huenilds Land,
kand leg beholde mit Liff?"

10. "Borge haffuer du bolde
oc meget Guld saa rød:
Kommer du til Hueno Land,
der bliffuer du slagen død."

11. Det vaar Hellede Hogen,
saa snart sit Suerd vddrog:
Det vaar den wselige Hafffrue,
hand hende Hoffuedet fra hug.

12. Saa tog hand det blodige Hoffoit,
kaste det vd for Sund:
Skød hand Kroppen effter,
de samledis baade paa Bund.

13. Her Grimmer oc her Germer,
de skode den Snecke fra Land:
Vræd saa vaar dem Veiret,
oc sterck saa vaar dem Vand.

14. Vræd saa vaar dem Veirit,
oc sterck saa vaar dem Vand:
Sønder da gick goden iern Arhe
wdi Hellede Hogens Haand.

15. Sønder gick stercken ierne Arhe
i Hellede Hogens Haand:
Met tho forgylte Skiolde
styret de Herrer sig til Land.

16. Der de nu komme til Lande,
der skiurtet de deris Suerd:
Der stod saa stolt en Iomfru,
hun saa alt paa deris ferd.

17. Hun vaar smal i midie,
til maade vaar hun lang:
Kaart vaar hun i Liffue,
hun prøffuit en Iomfru gang.

18. De gaa dem til Norborg,
som Porten vaar vaan at staa:
"Huor ere nu den Portener,
som her skulde vare paa?"

19. "Her da ere den Portener,
som ligger til Vect oc Vern:
Viste ieg, hueden i kommen vaare,
eders Bud bar ieg saa gerne."

20. "Hid saa ere wi kommen
aff trinde Tyde Land:
Frue Grimmild er vor Søster,
oc nu siger ieg dig sandt."

21. Ind da kom den Portener,
oc steddis hand for Bord:
Hand vaar snild i Tunge,
hand kunde vel føye sine Ord.

22. Hand vaar snild i Tunge,
hand kunde vel føye sine Ord:
"Her holder vden faare for Porte
tho saa velbyrdige Mend.

23. Her holder vden faare Porte
tho saa velbyrdige Mend:
Den ene hand fører en Fedel,
den anden en forgylter Hielm.

24. Hand fører ingen Fedel
for nogen Herre lon:
Hueden de ere kommen,
de ere tho Hertuge Born."

25. Det vaar stolte Fru Grimild,
hun snøber sit Hoffuit i Skind:
Saa gaar hun i Borggaard,
hun biuder sine Brodre ind.

26. "Ville i gaa i Stuen
oc dricke Miød oc Vin:
En silcke Seng, om i vil soffue,
oc tuende Iomfruer mine."

27. Det vaar stolte Frue Grimmild,
snøber sit Hoffuit i Skind:
Saa gaar hun vdi steenstuen
for alle sine Kemper ind.

28. "Her side i, allè mine Mend,
dricke baade Miød oc Vin:
Huo vil Helled Hogen slaa,
all kiæriste Broder min?

29. Huo denne prjss vil forhuerffue,
sla Helled Hogen til død:
Hand skal raade for mine Borge
oc drage mit Guld saa rød."

30. Til da suared en Kempe,
en Hoffding for it Land:
"Den prjss vil ieg indlegge
foruist met denne fri Hand.

31. Den prjss vil ieg forhuerffue,
sla Helled Hogen til døde:
Saa skal ieg raade for dine Borge
oc faare dit Guld saa rød."

32. Der til suared Folquard Spillemand
met sin store Iernstang:
"Alt skal ieg dig mercke,
forend du kommer her frem."

33. Hand slog aff det første slag
femten Kemper, de laa:
Ha, ha, Folquard Spillemand,
hure rører du din Fædelbue!

34. Saa slog hand de Kemper,
hand giorde der aff en Bro:
Oc den vaar baade bred oc lang
hand giorde dem stor wro.

35. For offuen vaare de Huder,
for neden Erther smaa:
Det volte Helled Hogen,
hand falt der først paa.

36. Det vor Helled Hogen,
hand vilde igen opstaa:
"Holt du nu, kiære Broder,
du veedst, huad sagder vaar.

37. Holt nu, allkiæriste Broder min,
du holt saa vel din Tro:
Det første du monne til Iorden falde,
du vilde ret aldrig opstaa."

38. Saa trøst vaar Helled Hogen,
hand vilde ey rygge sine Ord:
Hand stod paa baade sine Knæ,
der hand fick Banesaar.

39. End vog hand tre Kemper,
de vaare icke aff de mindste:
Saa gick hand til Hammeren,
sin Faders Skat monne finde.

40. End vaar Lycken hannem saa blid,
hand fick den Iomfruis effn:
Det vaar stolten Huenild,
hand afflet met hende en Søn.

41. Rancke hede den Kempe,
hand heffnde sin Faders Død:
Grimild qualdis aff Hungers quide
hoss Nidings Skat wden Brød.

42. Saa drog hand aff Landet vd
til Bern i Lombardi:
Der vaar hand hoss Danske Mend
oc lod sin Mandom tee.

43. Hans Moder bleff hieme igien,
der aff fick Huen sit Naffn:
Blant Riddere oc blant Kemper
gaar der saa vijt aff saffn.

A. *Romertallene betegne Haandskriftets, Ziffrene Udgiverens Inddeling af Versene. En Afvigelse fra Haandskriftets Versefølge er skeet med V. XV—XVI, der i Texten ere V. 1, 2, 25 og 26. Disse Vers, tilligemed de 4 første Linier af V. XVII, der i Haandskriftet staae indkilede mellem Textens V. 30 og 31, ere aabenbart der ikke paa deres Plads, men ere af Optegneren (og vi have sikkert her den originale Optegnelse for os) indskrevne saaledes, som de efterhaanden dukkede op i hans eller hans mundtlige Kildes Erindring: da han havde skrevet sine første XIV Vers, huskede han først paa, at han havde glemt disse paa deres rette Steder, og skrev dem nu uden videre ind her. At de i Texten ere komne paa deres rette Plads, antager jeg for utvivlsomt. De 4 første Linier af V. XVII ere kun en Gjentagelse af Slutningen af V. XIV, hvorved Traaden atter optages. De ere derfor udeladte i Texten, men findes herunder i Anmærkningen til V. 30.*

\- V. 3, *Lin.* 1. Slig. *Rettet i Haandskr. til:* slig en (*hvilket er urigtigt, da slig her staaer for* slige).

\- V. 6, *Lin.* 1. *Rettelse:* Herre rider wi. *Lin.* 3. marre-mynd. *Over Linien staaer:* NB. haff frue.

\- V. 20, *Lin.* 5. neste. *Her stod først:* negste (*Rettelsen er af Skriveren selv*).

\- V. 23, *Lin.* 2. er. *Dette Ord er overstreget. Lin.* 4. *Skriveren har selv været uvis om den rette Læsemaade. Stedet er nu i Haandskr. saa utydeligt, at det kun er som Formodning jeg opstiller følgende: Der har først staaet:* er di siner skot; *dette er rettet til:* er det sønder skøt; *dernæst er det sidste Ord overstreget, og over Linien (over de to sidste Ord) skrevet:* sinner skiold. *Denne sidste Læsemaade er, i Mangel af en bedre, beholdt i Texten.* V. 28, *Lin.* 3. volde. *Her synes først at have staaet:* vel. (*Rettelsen tilhører nok Skriveren selv.*) *Lin.* 3. grøne skrin. *Det gamle Udtryk: Guld og grønne Skove gjør det rimeligt, at* skrin *staaer her for* skoff.

\- V. 30. *Efter dette Vers følger i Haandskriftet det ovenfor omtalte Indskud af*

A. *Vers XV og XVI, samt, som første Deel af V. XVII, en Gjentagelse af nærværende Vers, saalydende:* Ud da gick de suerd, saa fastelig de sprong: alle lid dennem ilde, den elder som den unge.

\- V. 32—33. *Disse Vers burde sikkert nævne Falkvor og ikke Helled Høgen, eller have* din *for* min.

\- V. 34, *Lin.* 2. **. *Haandskr. har her en Abbreviatur, som jeg ikke kan gjøre noget ud af:* vexd *med en Streg over.*

\- V. 35 *synes at være Kremolts Ord, og havde maaskee rettest sin Plads efter V. 37.*

\- V. 36 *har Optegneren næppe selv forstaaet. Meningen maa være, at Kong Kanselin kommer ind til Kremalt, ilde tilreedt i Kampen.* selin min *i Lin.* 2, *der maatte gjøre Verset til Kremalts Ord, er sikkert urigtigt, maaskee hørt fejl for:* i salen ind. *I Lin.* 4 *fattes Prædicatet; det maa enten ligge skjult i* saa, *eller være bortfaldet efter* hannem. *Man kunde tænke sig, at Verset havde lydt:*

Det vaar konge Kanselin. hand der i salen ind kam,
sin blod stomper (?). saarit haffde de ham.

\- V. 37, *Lin.* 2. vunder. *Haandskr:* vnder. (*Ligesaa i V. 38 og 39.*)

\- V. 39, *Lin.* 1. Vosen. v *staaer maaskee her, som saa ofte, for* u, *og der burde da læses* Vosen = ussen *i* B, V. 33.

\- V. 42, *Lin.* 6. est. *Over Linien staaer med Skriverens Haand:* er, *hvorved Rimet vindes, men Sproget taber. (De to sidste Linier af dette Vers ere maaskee snarere Helled Høgens Ord og burde have deres Plads efter de to første Linier af næste Vers.)*

\- V. 43, *Lin.* 5. oss til-siger. *Dette er en Rettelse af Skriveren selv for:* varst til seyer, *som der først stod. Denne første Fejlskrift er aabenbart skeet efter Lyden (vos tilsejer), inden Skriveren fik besindet sig paa Meningen. Den giver derfor, i Forbindelse med det forhen omtalte Indskud, god Grund til at antage, at vi her have den oprindelige Optegnelse, og ikke nogen Afskrift. Den lærer os tillige at betragte Opskriftens andre Fejl og Mangler*

(saasom dem i V. 36) som fremkomne ved Usikkerhed i Traditionen, ikke ved en Afskrivers Fejllæsning eller Uagtsomhed. Lin. 6. maatt. *Haandskr.* maatte.

A, b. (ɔ: Vedel, I, 9.) **Den Tredie Vise om samme Grimilds Forræderi mod sine Brødre.**

1. Slig Kemper som Helled Hogen
oc hans Broder Folquard Spillemand:
Huor finder mand dennem,
der mand neffne kand!

2. Frem da traad hun Bodild,
Helled Hogens Moder:
"Mig tycktis, det de Foler
at de alle døde vaare.

3. Drømmen kand ieg fuld vel raade,
ieg haffuer der til Forstand:
Komme i til Hoenske Land,
det skader for mangen mand."

4. De Herrer monne vdride,
som Strømen den rand stride:
Der funde de den Mare quinde,
soff vnder de grøne lide.

5. "Vaag op, vaag op, Mare minde,
du skøne deylig Viff:
Drager ieg til Huenske Lande,
monne ieg fordaaje mit Liff?"

6. "Vend dig, Helled Hogen,
du est en Kueet saa bold:
Du haffuer paa dit egit Land
saa mange Borge oc vold.

7. Du drag hiem til dit egit Land,
lad fare denne Kempe kiff:
Kommer du til din Syster,
det kaaster dit vnge Liff."

8. Det vaar Helled Hogen,
oc hand sit Suerd vddrog:
Det vaar den vsle Marre Mind,
hand Hoffuedit affhug.

9. "Nu er ieg spaad,
nu est du blaa:
End drager ieg til Huenske Land,
om ieg kand Boren faa."

10. Frem da ride de Hellede tho,
de funde den Fergemands huss:
"Stat op, goden Fergemand,
oc gack her vd til oss.

11. Hør du huad ieg siger dig,
du for mig offuer Sund:
Ieg giffuer dig min gode Guldering,
hand veyer vel femten pund."

12. "Haff du selff din Guldering,
ieg maa den icke eje:
Ieg kommer aldrig i den Stad,
ieg bær io for hannem quide.

13. Ieg kommer aldrig i den Stad,
ieg lider io for hende nød:
Ieg fører dig icke offuer i Dag,
Frue Grimild mig det forbød."

14. Helled Hogen bleff saa vred
alt baade i Hu oc mod:
Hand hug den Fergemand Hoffuedit fra,
saa vijt da stanck hans Blod.

15. Saa kaste hand det blodige Hoffuit
mit vdi Ore sund:
Saa kaste hand Kroppen effter,
hand bad dem findis ved Bund.

16. Her Gynther oc her Gerleff,
de styret det Skib fra Land:
Der de komme paa midie Sund,
da reiste dem Veyrit til Haan.

17. Sønder da giuge de Arher
vdi Folquar Spillemands Haand:
Helledt Hogen styrde met sit Skiold
det Skib met nød til Land.

18. Der kaste de deris Ancker
alt paa den huide Sand:
Det vaar Helled Hogen,
hand træn der først paa Land.

19. De andre toffuede icke ret lenge,
men huer, som hand kunde best,
Rystede sig mandelig,
oc Folquard Spillemand mest.

20. Vde da stander den Kurer,
hand trampler paa de Tinde:
"Her er kommen paa vort Land
tho saa stolte Ædelinge.

21. Her er kommen paa vort Land
Kemper oc saa modige Mend:
De ere Klædde i Iern,
deris Heste komme springend frem.

22. Den ene hand fører en Høg,
der skinner Guld i hans Skiold:
Den anden fører en Fædel,
en Hertugis Søn saa bold."

23. Vd da staar Frue Grimild,
hun kunde vel føye sine Ord:
"hand fører ingen Fædel
eller tiener for Herre Bord.

24. De ere tho friske Hellede,
tho ædle Hertugs Børn:
De ere icke vkiende,
wi ere tre sydskind baarn.

25. Det vaar Greffue Herr Guncelin,
hand taler til sine Mend:
"Her kommer Helled Hogen i dag,
wi holde met hannem en Rend.

26. Wi ville fegte met dem i dag
oc sla dem alle til dode:
Saa maa wi volde hans grene Skrin,
der til det Guld saa rød."

27. Frue Grimild gaar sine Brodre imod,
stor Falsk vaar der for haande:
"I være vel kommen,
foruden Helled Hogen allene."

28. Det da melte Helled Hogen
for Inden ved den Dør:
"Det vil ieg met eder voge,
om I io ellers tor."

29. Vd da ginge de Suerde,
saa saare fast de sprunge:
Alle lide dem haardeligen ilde,
den gammel saa vel som den vnge.

30. Sonder gick det gode Sverd
i Folqoard Spillemaads Haand:
Hand saae sig offuer den Dor,
hand ramte en stor Staalstang.

31. Hand slog i det Forste slag
vel sin saa raske Hoffmend:
"In Namine Domini, — sagde hand
nu bliffuer min Fædel klead.

32. Nu gaar min Fædel,
i dantze oc springe omkring:
Mig suedis aff stort Arbeyd
forinden min Brynie Ring."

33. Det vaar Herr Kong Guncelin,
hand traad til Grimild frem:
"Hielp su mod disse Helleda haarde
eller skillie oss aff met dem."

34. "I sla nu, alle mine gode Mend,
som ieg giffuer Brad:
I lade io icke aff,
for Folqoard ligger død."

35. "Hør du, Syster Grimild,
mig huggis saa dybe Vunder:
Du vaarst mig aldrig tro eller god,
som ieg det nu befinder.

36. Ieg haffuer nu vaaget
i Dage oc Netter siu:
Ieg heffuer vist min Bane,
forend ieg mister mit Liff.

37. Mit dyre Suerd er borte,
oc gode Iernstang i tho:
Min Sorrig vilde ieg forglemme,
kunde ieg Verie faa."

38. Det suarede vnge Obbe Iern,
hand stoed haanem alt saa nær:
"Ieg laaner dig mit gode Suerd,
min Broder haffde saa kiær:

39. Mig tyckis, du est en Helled from
oc der til meget sterck:
Det kand ieg foruden falsk
alt paa din Fædelbua mercke."

40. "Ieg tacker dig, vnge Obbe Iern,
du est en Kempe saa Rig:
Ieg oc alle mine Brodre
tiene dig igen wden suig."

41. Saa hug haad Folqoard,
det hordis saa hoyt wdi Sky:
Helder vilde hand mandelig do
end skammelige romme oc fly.

B. *Ligesom i foregaaende Opskrift, er Haandskriftets Verseinddeling her betegnet ved Romertal, Udgiverens ved Ziffre.*

- *Vers 4, Lin. 2. Haandskr. har:* kiære som moye (*hvilket baade kan være en Horefejl og en Skrivfejl, snarest dog det sidste*).
- *V. 6, Lin. 2.* mon. (*Skriuf. f:* men?) *Lin. 3.* det hedenske. *Haandskr:* dig hodemske (*hvilket sikkert er en Skrivfejl*).
- *V. 20, Lin. 3.* tyck dett ɔ: tyckt dett. *Lin. 4.* slagen. *Haandskr:* slagen.
- *V. 21, Lin. 3.* ieg gaff koning Otte lin. *Hvis Navnet bor læses* Ottelin, *som Vedel vil, saa maa* gaff *være en Skrivf. f:* vog. *Men kan det: at give en Lin være en Talemaade for: at dræbe, saa bliver Navnet:* Otte.
- *V. 32, Lin. 3.* In nomen din *er plattydsk. Det synes fremkommet ved urigtig Læsning af: in nomine domini (forkartet: dni), som* A *har.* (*Det samme Udraab: "Nomine domini" lægges Diderik af Bern i Munden i Der grôze Rôsengarte, V.* 263 *i W. Grimms Udgave.*)

B, b. (ɔ: Vedel, 1, 8.) **Den Anden Vise om Frue Grimild oc hendis Brødre.**

1. Det vaar stolte Frue Grimild,
hua lader baade brygge oc blande:
Det vaar saa mangen fri Hellede,
hun Budet effter sende.

2. "Du bed dem komme til Orlog,
du bed dem komme til Krig:
Der skal saa mangen fri Helled
miste sit vnge Liff."

3. Det vaar Helled Hogens Moder,
hun dromte saa vnderlige:
At den gode Fole styrte,
som mand skulde hannem vdride.

4. "Den Drom hand haffuer at sæde,
min kiære Søn, giff den giem:
Vocte dig faare din Syster,
hun er saa falsk oc slem."

5. Det vaar Helled Hogen,
hand red frem met den Strand:
Hand fant paa den Mare viff,
legte der paa huiden Sand.

6. "Sig mig det, gode Mare,
du est en sandsager vjss:
Skal Ieg slaaes paa Huenske Land
oc voge de Kemper met prjss?"

7. "Hør du Helled Hogen,
du est en Ridder bold:
Nock saa haffuer du Lande selff,
der til stor ære oc vold.

8. Du haffuer baade Guld oc Solff,
der til baade Borge oc Feste:
Kommer du paa Huenske Land,
det bliffuer icke for dit beste.

9. Du haffuer Gods oc Velde,
oc der til meget Guld rod:
Kommer du til Huen i Aar,
du bliffuer der slagen til døde."

10. Det vaar Hellede Hogen,
hand vrædis ved det Ord:
Hand slog den arme Mare Viff,
fait ned til sorten Iord.

11. "Ligge du der oc huil,
du fule oc lede Spaaquinde:
Fuld vel ved Ieg at verie mig
oc Seyr aff Kemper vinde."

12. De rede vden for den Port,
ja tho saa herlige Mend:
De vaare vel kledde i Silcke,
deris Heste ginge alt vdi spring.

13. De sloge paa de Porte,
det giald ind i det Slot:
"Huor est du, Portener,
hui da lader du icke op?"

14. Det da melte den Portener
saa listelig vnder sin skind:
"Ieg tør icke for min Frue
lade nogen Fremmet ind."

15. Hand gick til Frue Grimhild,
spurde hende saa brad:
"Her holder tho Riddere for vor Borg,
de bede mig strax oplade."

16. Det da suared Frue Grimild:
"det er Folquard Spillemand,
Det er Helled Hogen,
begge mine Brodre for sandt."

17. Neder ginge Fruer oc Iomfruer,
de skode de Ridderis gang:
De vaare smale i midie
oc vel til maade Lange.

18. Det vaar stolt Fru Grimild,
slog offuer sig Skarlagen skind:
Saa gaar hun vdi Gaarde
oc bad de Hellede ind.

19. "Her er Low oc Borgstue Ræt,
at ingen Suerd maa drage:
Mig tyckis det saa ilde være,
siden Kong Sigfred bleff slagen."

20. "Ieg vog da Kong Geffred
alt met min egen Haand,
Ieg vog oc Kong Ottelin,
hand vaar saa sterck en Mand.

21. Da miste ieg min Brynie god,
der til min Ganger graa:
Vdi de kalde Vinter,
der wi for Troien laa."

22. Hun fulde hannem paa den Sal
til hundrede Kemper fine:
Alle stode de imod de Riddere tho
met dragne Suerd i Hende.

23. "Er her nogen Kempe iblant,
som æde [aff] mit brød,
Der tør sla min Broder:
ieg giffuer hannem Guld saa rød."

24. Det da hørde Folquard Spillemand,
saa snart offuer Bordet sprang:
Hannem glide Suerd aff skede,
de Dørre aff Hengsel stanck.

25. Der hand fick den store Staalstang,
oc da bleff hand saa glad:
Hand slo vel femten Kemper
aff Mandoms styrcke oc slag.

26. "Eia, — sagde Folquard Spillemand,
nu gaar min Fædel ret."
Da slog Helled Hogen
vel tiue i samme ferd.

27. Det vaar stolte Fru Grimild,
hun giorde sig saa vred:
"Langt helder motte du hiemme værit,
end du til oss vdred.

28. Her er vel hundrede Encker,
forend du lader denne strjd."
Det suared Helled Hogen:
"det haffuer du selff saa fljdt."

29. Det vaar Helled Hogen,
hand loffte op Hielmen sin:
"Ieg brender alt saa saare
vnder haarden Brynie min.

30. Ieg er baade træt oc mod
aff ganske Hierte min:
Giffue det Gud Fader i Himmerig,
ieg haffde it Horn met Vin."

31. Hand strog op sit Hielmenet,
hand drack aff Mandehlod:
"In Nomine Domini!"
vaar Heldt Hogens Ord.

32. Nu ligge alle Grimilds Kemper
slagne døde til Iord:
Det haffuer Helled Hogen
alt met sin Broder giordt.

33. "Gud Naade dig, Folquard Spillemand,
som her hoss ligger Ljg:
Du brugte din gode Staalstaug,
oc det vaar vden suig.

34. Vel tiretiue fald der for en,
de kunde icke for hannem staa:
Dem vog hand som en Kempe,
forre hand paa Iorden laa.

35. "Ah, Hierte kiære Broder,
wselig ieg hid reiste:
Saa krauck vaar mig i Skæben,
at ieg dig her skulde miste.

36. Leffuer ieg enten Dag eller Nat:
forend de gaa til ende,
Min Syster skal det gielde:
ieg skal hende sla eller brende."

37. Den krancke Skæben kom,
oc slogis hun der til:
Grimild loed Kong Hogens Son
i Bierget suelte ihiel.

C. *Overskrift:* Den Første Vise om Frue Grimild oc Heldt Hogen.
- V. 16, *Lin.* 2, skiurtet. *Dette er i Udg. af* 1643 *og i alle de følgende, saavel som hos Syv, forandret til:* skiuret, *Udgg. af* 1619 *og* 1632, *samt Abr. have:* skuret.
- V. 20, *Lin.* 2, trinde Tyde Land (ɔ: *tre Kongeriger, þriggja þjóða lund?*). *Syv gjør det til:* trinde Tylte Land, *og derefter Abr.:* trende Tylster Land. *Grimm oversætter det ved: drei Acker Land.* (*Jfr. Nr.* 16, C, V. 12.)
- V. 36, *Lin.* 4, sagder. *Udg. af* 1643 *og alle følgende Udgaver, saavel som Syv og Abr., have gjort dette til:* Sag der, *hvilket aabenbart er urigtigt.*

6.

Samson.

Rodgeir heed en Jarl, han raadte for Staden Salerne; Brunstein heed hans Broder. Han havde en Datter ved Navn Hildesvid, den fagreste Mø og den færdigste i alle Sysler. Ham tjente Ridder Samson: et Spand var imellem hans Øjne, mørkladen var han, og sort som Beg var hans Haar og Skæg; ingen var hans Overmand i Styrke og Smidighed; han var Jarlens ypperste Mand. Han havde Hildesvid kjær og vilde eje hende til Trods for hendes Fader og alle hendes Frænder. Han lod da en Dag Svenden sadle sin Hest og trække den udenfor Borgen; gik saa op i Taarnet og bød Hildesvid gjøre sig rede og følge ham. Hun samlede sine Klæder,

sit Guld og Sølv, og han førte hende bort paa sin Ganger, langt ud i den vilde Skov. Der bygte han sig et Huus og boede der, indtil han spurgte, at Jarlen havde ladet hans Gaard brænde, taget alt hans Gods og gjort ham fredløs. Da drog han ud og hærgede Jarlens Land; men Rodgeir indhentede ham med 60 Mand, og nu stod en haard Kamp, der endte saa, at Samson ene fældede Jarlen og 15 af hans Riddere, men Resten flyede. Nu tog Brunstein Riget i Arv og tog sig Kongenavn; men Samson lod ikke af med at hjemsøge hans Lande med stor Ufred: han brændte mange af hans Gaarde og dræbte mange af hans Folk. Brunstein drog da ud med 100 Riddere, at opsøge Samson. Der fik han sin Bane, og Samson blev Herre over alt Landet. Han blev en mægtig Konge og lagde mange Lande under sig. Han var Fader til Kong Ermanrek af Rom og til Ditmar, Kong Diderik af Berns Fader.

Saaledes lyder Sagnet i Vilkinasagas første Capitler, og ingen kan tvivle om, at jo denne Samson er den samme, som besynges i denne danske Vise *). Vilkinasaga er forfattet i det 14de, maaskee alt i det 13de Aarhundrede, efter tydske Mænds Sagn og Viser; men i ingen af de hidtil bekjendte tydske Overleveringer findes noget Spor til denne Kong Diderikś Stamfader. P. E. Müller erklærer derfor (Sagabibl. II, S. 148), at "Kong Samson er en Fabelhelt af fremmed [ɔ: hverken tydsk eller nordisk] Herkomst. Vel forekommer hans Navn flere Steder, thi han nævnes som Rodgeirs og Brunsteins Bane og Fader til Ermanrek i Begyndelsen af Blomsturvallasaga; og i Sagaen om Flovent Frakka-Konge staaer, at en ikke vilde gjøre noget for alt det Guld, Samson den rige ejede. Men den første af disse Romaner blev bragt fra Spanien til Norge i Midten af det 13de Aarhundrede, og den anden skal ifølge Indledningen være bleven fundet i Lion." W. Grimm (Deutsche Heldensage, S. 264) er enig med Müller i at forvise Kong Samson fra Didrikssagnenes Kreds, men vil dog ikke give Slip paa ham som gammel tydsk Sagnhelt. Müllers Grunde for at give ham en vælsk (romansk) Oprindelse kunne ej heller holde sig. Blomsturvallasaga kan nemlig aldeles ikke hjemles den Alder, den selv kræver: den er i sin nuværende Skikkelse næppe ældre end 1400, og der er god Grund til med Grimm at antage dens Omtale af Samson for at være laant fra Vilkinasaga. Endnu mindre Hold er der i Müllers anden Grund for at tillægge Sagnet en romansk Oprindelse, nemlig Citatet fra Flóvents saga Frakkakóngs, der er gaaet over i W. Grimms og andre lærde Mænds Skrifter. Det Sted i den nævnte, endnu ikke udgivne Saga, hvorpaa Müller beraaber sig, lyder nemlig i Membranen paa Universitetsbibliotheket (Arnamagn. 152. fol. Bl. 62) der er den ældste bevarede Optegnelse, skreven i det 15de Aarhundrede, som følger: "Þá sór höfuð-kongrinn [Salatres] eið sinn, ath hann villde eigi, ath Korsablin hefði mist **) hönd sina, fyri allt þat gull, er Salomon hinn spaki átte." Den vise Kong Salomon og hans Rigdom er bekjendt nok, og dette er sikkert den ægte Læsemaade, der maa antages at have tilhørt Sagaens franske Original. Et andet Pergamentshaandskrift, der er mere end 100 Aar yngre (Arnamagn. 570. A. qu.), har rigtignok Navnet Samson, dog vel at mærke ikke som Müller anfører: den rige, men: hinn sterki, hvilket vel nærmest kunde synes at tyde paa den bibelske Samson, men dog ogsaa gjærne kan have Hensyn til vor Vises Helt, uden i mindste Maade at styrke Müllers Slutning; thi intet taler for, men meget taler imod, at denne Læsemaade tilhører den vælske Original, medens paa den anden Side intet kan være rimeligere, end at den islandske Afskriver fra det 16de Aarhundrede har kjendt Vilkinasaga.

Ogsaa den færøiske Tradition kjender Samson sterki, nemlig som Fader til den Ismal, der ægter Sigurd Fafnersbanes Søster Svanild (Lyngbye, S. 100. Hammershaimb, S. 74); og hvis jeg har Ret i min Formodning: at denne Ismal her staaer istedenfor Ermanrek = "Jörmunrekr,

*) Paafaldende er det, at W. Grimm slet ikke synes at have bemærket det, da han meddeler Visen i sin Oversættelse uden nogen Anmærkning. Hos Abr. (IV, S. 319) er henvist til Vilkinasaga. Men heller ikke i "Die Deutsche Heldensage", der udkom 16 Aar senere, og hvori Grimm ellers drøfter Samsons-Sagnet, findes mindste Henlydning til den danske Vise. Ogsaa P. E. Müller lader den uomtalt i Sagabibliotheket.

**) Haandskr. har her Skrivfejlen: "hefði eigi mist."

Sigurðar mágr" (Hyndluljóð), gift med Svanhild, Sigurds og Gudruns Datter, saa have vi her en Bekræftelse paa, at vor Vises Samson ikke (hvad Müller og Grimm synes at antage) først af Vilkinasagas Forfatter vilkaarlig er bleven sat i Forbindelse med Diderikssagnet, men at denne Forbindelse er gammel folkelig og sandsynligvis har tilhørt de nedertydske Sagn og Sange, hvorfra Vilkinasaga, denne og flere danske Viser, samt meget i de færøiske Sigurdskvad maa udledes. Som en Følge af det her udviklede har jeg ikke fundet mig beføjet til at udrive Sagnet af den eneste Forbindelse, hvori det er kommet til os, men valgt at give den danske Samsonsvise Plads i Spidsen for Viserne om Diderik af Bern og hans Kæmper *).

Angaaende vor Vises Forhold til Sagaen kan bemærkes, at medens Bortførelsen og den heltemodige Kamp ere fælles for dem begge, saa har Visen to poetiske Hovedtræk: Moderens Forræderi og Forsoningsscenen med Kongen, for sig selv. Begge disse Motiver tilligemed Kampen, men uden nogen foregaaende Bortførelse, findes behandlede i en utrykt dansk Vise om Daniel Bosen og Dankongen (Svensk: Arw. Nr. 18. "Runa" f. 1843. III, S. 36. Norsk: N. Tidsskrift f. Vidensk. og Lit. f. 1849. S. 352 og 354). Det sidste af de to nævnte Motiver behandles i Visen om Hr. Ole (Berggreens Folkesange, 1, Nr. 5) og i en utrykt om Hr. Grønnevold og stolt Karen (Svensk: Arw. Nr. 19).

Paa **dansk** er vor Vise trykt, foruden paa Flyveblade (see herom Noterne til Opskr. **B** og **C**), hos Syv, Nr. 20, aftrykt hos Abr. Nr. 179, oversat paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. 11). Syvs Redaction (**B, c**) er ingen selvstændig Opskrift, men en Bearbejdelse efter flere saadanne. I det Hele taget følger den det ældste Flyveblad (**B, a**), af **A** optages (som V. 19, 18, 25 og 45) Versene 7, 8, 11 og 27, samt heeltigjennem Søster istedenfor Datter; af **C**, der i saa Fald maa have været til i ældre Tryk end vi nu have, kan være laant (som V. 31) V. 28. Versene 7, 40, 42 og 47 anseer jeg for Syvs eget Arbejde; men endnu blive tilbage Versene 36 og 37, der synes ægte, samt Navnet Samsing. Disse Afvigelser fra alle tre bevarede Opskrifter lade mig antage, at Syv har kjendt endnu en fjerde folkelig Skikkelse af Visen. At den var ham bekjendt i meer end een Skikkelse, sees ogsaa af hans tilføjede "Forklaring," hvori det hedder: "Samsing eller Samson, hvo hand ellers haver været, bortfører Kongens Søster mod hendes Faders [hvilket ifølge den af Syv foretagne Forandring burde hedde: Broders], men med hendes egen Villie."

Paa **svensk** haves Visen trykt i to Opskrifter (Arw. Nr. 17) og skal desuden findes i to Haandskrifter, det ældste fra 1560. Begge de trykte have Navnet Samsing, kun den første tillige Kirstin. Den første er optegnet efter Nutidens Tradition og stemmer temmelig nøje overeens med vor Opskr. **B**. Den anden derimod har et ældre Præg; den er tagen af et Haandskrift fra 17de Aarh. og slutter sig nærmest til vor **A** (der jo findes i et samtidigt dansk Haandskr.). Vi gjenfinde saaledes her dennes V. 1, 2 og 11, samt det ældre Træk, at en Guldring, ikke Penge, er Prisen for Moderens Forræderi. Samsings Vise har ogsaa afgivet en væsenlig Deel af Stoffet til den af flere Viser sammensatte om "Kämpen Grimborg" (Afz. Nr. 4).

*) "Det gammelfranske Digt om Viane", som W. Grimm nævner (Deut. Heldens. S. 264), og hvori han har fundet "Samsons Skat" omtalt, uden dog at ville have dette henført til Vilkinas Samson, — er mig ganske ubekjendt.

A.

(Kgl. Bibl.'s Brodstykker, Nr. 10.)

1. Her Samson hand taler thil sin viff:
"Soffuer du, waager [du,] min skonne unng liff?"
I lyder opaa raadenn.

2. "Slett ingen ro saa kannd ieg faa
for beste-hoffue oc brynnie blaa."

3. Dett ord dett waar icke halff udt-aagtt:
di konngenns mennd i gaardenn waar lagtt.

4. De konngenns mend de kom der riiden y gaardt,
udt stannder her Samsons moder, waar auobtt y maar.

5. "Dett rodiste guld saa lader wi nu aff ringe:
i wiser oss nu, huor her Samsonn er innde."

6. "Her Samson hannd droug aff by y gaard,
haund kommer icke hiem for iull itt aar.

7. Dett rodiste guld er gott y kiste,
men her Samson hand er saa onnd att miste.

8. Dett rodiste guld er gott att giemme,
men Samson er saa onnd att for-glemme.

9. Her stannder itt hus for ostenn y wor gaardt,
der huiler her Samsonn oc hans venne maar."

10. De stotte paa dorrenn medt glaffuind oc apiudt:
"Est du her Samson inde, da gack her udt."

11. "Ieg er icke her Samson, ieg er hans giest:
i staaldenn der stannder min sadelett heat.

12. Ieg er icke her Samsonn, ieg er hanns giest:
i stanndenn der henger min skarlagenn best."

13. Her Samson hand udt aff winduit saa:
"Alt er i well mange, or wi ere faa."

14. Hans unge brudt hun waar hannem uden falsk:
hun spennthe hannem bronnye om huiden hals.

15. Her Samsonn hand udt aff dorrenn aprang:
saa giorde hand rum, som for waar traung.

16. Forst waag hannd fire, saa waag hannd fem,
saa wog hannd alle de konngenns mennd.

17. Her Samson hannd binder sitt suerd wed siide,
thill sin moders gaard saa monne hand riide.

18. "Hor y dett, min moder huldt:
huor er den sonn, y saalde for gulldt?"

19. Her Samson handt tager thill sitt suerd:
"Oc waar y icke min moder, y skulle faa enn uferdt."

20. Her Samsonn hannd tager thill sin kniiff:
"Wore i icke min moder, dett skulde kaaste ethers liiff."

21. Her Samson hanndt binder sit auerdt wedt siide,
thill kongens gaard saa monne hanndt riide.

22. Her Samson hanndt kom der ridendis y gaardt,
ud staar danner-konning, wor suobtt y maar.

23. "Hor du, her Samsonn, huad ieg siiger dig:
huor bleffue de kongens mendt, som ieg senndе effter dig?"

24. "Somme liger sing, oc somme ligger saar,
somme ligger paa lige-haar."

25. Her Samson hanndt tager thill sitt suerdt:
"Nu skall y, danner-kongen, faa selff en uferd."

26. "Hor du, her Samsonn, stick indt ditt suerdt:
ieg giffuer dig min syster, du eat hennde fuld well werdt.

27. Hor du, her Samsonn, stick innd din kniiff:
ieg giffuer dig min soster, dett wenne unge liff."

28. Dett waar stor lyst oc end megit mere gammen:
op stod dan-kongen oc gaff dem begge thil-sammenn.
I lyder opaa raadenn.

B.

(a. Flyveblad af 1645. b. Kirstin Basses Haandskr. Nr. 82. c. Syv, Nr. 20.)

1. Samson tiener i kongens gaard,
hand lockede kongens daatter, den venne maar.
I lyder oppaa raadet.

2. "Hører i det nu, liden Kirstin,
oc villè i være allerkiereste min?"

3. "Saa gierne ieg det giorde,
om ieg for min fader torde."

4. Hand svøbte hende i sin kaabe blaa,
hand løffte hende paa sin ganger graa.

5. Hand sætte hende paa sin gode hest,
hand forde hende hiem, som hand konde best.

6. Samson hvipper op med sin hat:
"I siger daner-kongen gode-nat."

7. De sagde kongen tidende ny:
"Samson haffver fort eders daatter aff by."

8. Kongen lader biude offver all sin gaard:
"I unge svenne, tager brynen paa.

9. I gode hoffmænd, haffve i det hort:
min daatter hun er med vold bortført.

10. I gode hoffmænd, klæder eder uden falsk,
Samson hand er saa haard en hals.

11. I skulle ride eder op under oe,
at hente mig Samson leffvende eller død."

12. Hans gude hoffmænd vaaro icke seen,
de spente strax deris spore om been.

13. Der de komme i grønne enge,
der lode de deris gode hesto springe.

14. Oc der de komme til borgeled,
der stod Samsons moder ved.

15. "Hør i, Samsons moder faur oc fiin,
oc hvor er nu Samson, sønnen din?"

16. "Samson hand drog aff by i-gaar,
oc kommer icke igien forend iuel i aar."

17. "Vi giffve dig det røde guld,
om du vilt være oss om Samson huld."

18. De brede ud den kaabe blaa,
der lagde de det røde guld oppaa.

19. "Forinden vor gaard der stander et hoss,
der ligger Samson med sin unge brud.

20. Der stander et hoss for norden vor gaard,
der ligger Samson med sin onge maar."

21. Hans moder vaar hannem icke hold,
hun solde hannem for det røde guld.

22. De hoffmænd red i Samsons gaard,
do actede dem stor seyr at faa.

23. De støtte po dørren med skiold oc spiud:
"Do stat op, Samson, oc kom her ud!"

24. Samson hand udaff vinduet saa:
"I ere saa mange, vi ere saa faa.

25. I gode hoffmænd, i toffver en stund,
alt men ieg klæder mig andenlund."

26. Hans hiertens-kiere vaar ham icke falsk,
hun spente brynen om hans hals.

27. Samson hand udaff dørren sprang,
hand giorde rom, som for vaar trang.

28. Først vog hand fire, saa vog hand fem,
saa vog hand 30 aff kongens hoffmænd.

29. Samson beder sadle sin ganger graa:
"Ieg vil ride mig til kongens gaard."

30. Der hand kom til borgeled,
der staar hans moder oc hviler sig ved.

31. "Hør i, fru Mette faur oc fin,
oc hvor er Samson, kier sønnen din?"

32. "Samson hand drog aff by i-gaar,
hand kommer ick igien før iuel i aar."

33. Samson hand tager til sit sverd:
"Vaar do ick min moder, du skuld faa en oferd."

34. Samson hand tager til sin kniff:
"Vaar du icke min moder, det skuld kaaste dit liff.

35. I-gaar vaar du mig icke huld,
du solde mig for det røde guld."

36. Samson hand rider i kongens gaar,
oden staar kongen, vel svøbt i maar.

37. "Hør du, Samson, oc hør du mig:
hvor ere mine hoffmænd, ieg sende efter dig?"

38. "Dine hoffmænd ligge udi min gaard,
somme ere død, oc somme haffve saar.

39. Hør du, daner-konge faur oc fiin,
naar vilt du hente din aldene-svin?"

40. Samson hand tager til sit sverd:
vaar du icke kongen, du skuld faa en ofærd."

41. Samson hand tager til sin kniff:
"Vaar du icke kongen, det kaaste dit liff."

42. "Hør nu, Samson, stick ind dit sverd,
ieg giffver dig min daater, du est hende vel verd."

43. Samson hand vender sin ganger omkring,
saa rider hand til sin brod igien.

44. Samson vender om sin ganger graa,
saa rider hand til sin unge maar.
I lyder oppaa raadet.

C.

(a. Flyveblad af 1697. b. Flyveblad fra Haderslev.)

1. Samson hand tiener i kongens gaard,
og hand locket kongens daatter, den venne maar.
I lyder oppaa raaden.

2. De legte guld-taffel ved breden bord,
de snacket saa mangt et skemtsom ord.

3. "Og hør i, liden Kirsten baade fafver og fin:
og vil i nu være allerkieriste min?"

4. "Hvi skulle ieg nu være allerkieriste din?
min fader gaf mig en fæste-mand fin."

5. "Liden Kirsten, i samler eders guld i skrin,
i-mens ieg sadler graa ganger min."

6. Samson hand tog hende paa sin hest,
saa reed hand, som hand kunde allerbest.

7. De reede saa listelig over den gade,
de kunde icke høre hans heste-plade.

8. Do reede saa listelig ofver den bro,
de kunde icke høre hans heste-sko.

9. Der de komme for ofven den by,
der mötte dem en ridder i harnisk ny.

10. Ridderen svøbte sit hofvet i skind,
saa ganger hand i loftet for kongen ind.

11. "Her sider i, konning, dricker miød og vin:
Samson rider af med datter din."

12. Kongen lod raabe ofver ald sin gaard:
"Op, mine hofmænd, i klæder eder snar."

13. Mine hofmænd, i klæde eder forunden falsk:
Samson er saa haard en hals.

14. Bockeskind-støfle snøred de ad been,
forgyldene spore spende de om dem.

15. Og der de kom til borge-leed,
ude stod hans moder og hvilte sig derved.

16. "Hør i, stolt Mette-lild fäver og fin:
og hvor er Samson, sønnen din?"

17. "Samson reed af byen i-gaar:
hand kommer icke hiem før iuul i aar.

18. Samson reed af gaarden sin:
hand kommer ey igien, forend iuul gaar ind."

19. "Og vil i vise os Samson huld,
saa skulle i faa det rødeste guld."

20. "Kand ieg fange det rødiste guld,
da skal ieg vise eder Samson huld.

21. I leder for vesten udi min gaard:
der hviler Samson med sin venne maar."

22. De klappet paa dørren med glavend og spyd:
"Stat op, Samson, gack til os ud."

23. Samson hand ud af vindvet saae:
"I ere saa mange, vi ere saa faa."

24. "Og vil du icke ud til os gaa,
saa skal vi dørren paa iorden slaa."

25. Samson kaste sin sverd-rem om hals,
liden Kirsten den spende foruden falsk.

26. Samson ud af vindvet sprang:
hand giord' den vey slet, som før var trang.

27. Hand hug saa lenge, til hand var tret:
hand saaret vel femten hofmænd slet.

28. Hand hug saa længe, til hand var moed:
hand stod i femten ridders blod.

29. Samson hand binder sit sverd ved side,
ham lyster da først meere at stride.

30. Der hand kom til borge-gaards led,
ude stod kongen og hvilte sig der-ved.

31. "Velkommen, Samson, hid til mig:
hvor er mine hofmænd, ieg sende til dig?"

32. "Somme ere siuge, og somme ere saar,
og somme ligger hiemme paa lige-baar."

33. Kongen hand taller til svennen fem:
"I tager Samson, setter ham i iern."

34. Samson hand tager til sit sverd:
"Var dig self, konge, du faar icke en ufærd."

35. Samson hand tog til sin knif:
"Var dig, o konge, det koster icke dit lif."

36. "Samson, du sticker nu ind dit sverd:
ieg gifver dig min daatter, du est hende værd.

37. Samson, du sticker nu ind din knif:
ieg giver dig min daatter, den venne vif."

38. Der hand kom til borge-gaards led,
ude stod hans moder og hvilte sig der-ved.

39. "I-gaar var i mig icke saa huld:
i solte mig for det røde guld."

40. Samson hand sit sverd uddrog:
hans moder hand i stycker hug.
I lyder oppaa raaden.

A. *Vers 5. Dette Vers burde vistnok følge efter V. 6, og et andet* (= **B**, 15; **C**, 16) *indtage dets Plads. Mellem V. 8 og 9 fattes maaskee ogsaa et Vers* (= **B**, 18).
- V. 9, *Lin.* 2. venne maar. *Her stod først:* venner mange. (*Rettet af Skriveren selv.*)
- V. 13, *Lin.* 2. Alt. *Haandskr:* All.
- V. 27, *Lin.* 2. dett. *Haandskr:* den.
- V. 28, *Lin.* 1. stor. *Haandskr:* stør.

B. **a**: *Flyvebladet af* 1645 *findes i Karen Brahes Bibl.* (*Nr.* 1829. 8vo). *Dets Titel er:* En smuck Lystig Vjse, Hvorledis Samson bortførde Kongens Daatter, etc. — Prentet i Kiøbenhaffn, Aar 1645. **b** *er aabenbart en Afskrift efter et saadant Flyveblad, dog har den ingen Titel.* **c** (*Syvs Text*): *Om denne see ovenfor i Indledningen til Visen. Alle dens Afvigelser fra* **a**, *som ikke blot angaae Skrivemaaden, ere herunder anførte.*

B. *Vers* 1, *Lin.* 1. Samson. **c**: Samsing. (*Saaledes* 18 *Gange; men* 8 *Gange:* Samson.) *Lin.* 1. tiener. **c**: tiente. *Lin.* 2. hand. **a**: had. **b** *og* **c**: hand. *Lin.* 2. daatter. **c**: søster. (*Saaledes overalt.*) *Lin.* 3. raadet. **a** *her:* radet, *ellers bestandig:* raadet. **b** *her:* raden, *men ved sidste Vers:* raadet. **c** *overalt:* raadet.

B. V. 2, *Lin.* 1. Horer. e: Hor. *Lin.* 1. Kirstin. e: Kirsten. *Lin.* 2. oc ville. e: Vil.
- V. 3, *Lin.* 2. fader. e: broder.
- V. 4, *Lin.* 2. hand. e: Og.
- V. 5, *Lin.* 2. hand. e: Og.
- V. 6 *fattes i* e.
- V. 7, *Lin.* 2. haffver fort. e: hand forte.
- V. 7-8. *Mellem disse Vers staaer i* e (*som* V. 7):

  Kongen hand taler til sine hovmænd:
  I skal strax hente min søster hiem.
- V. 8, *Lin.* 1. biude. e: byde. *Lin.* 2. brynen. e: brynie.
- V. 9, *Lin.* 1. det. a *og* b: det det.
- V. 10, *Lin.* 2. hand er. e: er.
- V. 11, *Lin.* 1. ride eder. e: ride.
- V. 12, *Lin.* 2. e: Men spendte strax spore om been.
- V. 13, *Lin.* 1. i. e: i de. *Lin.* 2. gode heste. e: heste.
- V. 15, *Lin.* 2. e: Hvor er Samson sønnen din.
- V. 16, *Lin.* 2. e: Og kommer ej hiem for juul et aar.
- V. 17, *Lin.* 2. e: Vill du os være om Samsun huld.
- V. 17—18. *Herimellem har* e (*som* V. 18—19):

  Det røde guld er godt at giemme,
  Men Samsing min søn ere ikke hiemme.
  Det røde guld er godt i kiste,
  Men Samsing er saa nnd at miste.
- V. 18, *Lin.* 1. blaa. e: saa blaa. *Lin.* 2. oppaa. e: paa.
- V. 19. *fattes i* e.
- • V. 20, *Lin.* 1. for norden. e: norden i.
- V. 21, *Lin.* 1. hannem. e: ham (*ligesaa i næste Linie.*)
- V. 23—24. *Herimellem har* e (*som* V. 25):

  Ieg er ikke Samsing, jeg er hans gæst,
  I staalden der stander min sadlede best.
- V. 24, *Lin.* 1. hand udaff. e: ud af.
- V. 25, *Lin.* 2. men. e: mens. *Lin.* 2. andenlund. e: anderlund.
- V. 26, *Lin.* 2. brynen. e: selv brynien.
- V. 27, *Lin.* 1. hand udaff. e: ud af.
- V. 28, *Lin.* 2. hoffmænd. e: mænd.
- V. 28—29. *Herimellem har* e (*som* V. 31):

  Samsing hug til hand var mod,
  Hand stod i 30 hovmænds blod.

B. V. 30, *Lin.* 2. e: Der stod hans moder og hviled' sig ved.
- V. 31—33. *fattes i* e.
- V. 34, *Lin.* 1. hand tager. e: tager. *Lin.* 2. e: Var i ej min moder, det galdt edera liv.
- V. 35, *Lin.* 1. du. e: i. *Lin.* 2. du. e: Men.
- V. 35—36. *Herimellem har* e (*som* V. 36):

  Det rødeste guld som legges i skrin
  Det togstu da for sønnen din.
- V. 36. e (V. 37):

  Kongen ud af vinduet saae:
  Her holder hand Samsing i vor gaard.
- V. 37, *Lin.* 1. e: Hor du Samsing, hør nu mig. *Lin.* 2. ere mine. e: ere de.
- V. 38, *Lin.* 1. Dine. e: Eders. *Lin.* 1. udi. e: i.
- V. 38—39. *Herimellem har* e (*som* V. 40):

  Somme have sot, og somme ere syg,
  Og somme ligge paa baaren lig.
- V. 39, *Lin.* 1. du daner-kunge. e: i det, Konning. *Lin.* 2. vill du. e: vil i. *Lin.* 2. din aldene-svin. e: eders oldenaviin.
- 39—40. *Herimellem har* e (*som* V. 42):

  I lader nu [spende] for rustvogne fem,
  Og henter dennem saa alle hiem.
- V. 40. e (V. 43):

  Saa tager Samsing til sit sværd:
  Var i ikke Konning, i fik en ufærd.
- V. 41. *fattes i* e.
- V. 42, *Lin.* 2. giffver. e: gir. *Lin.* 2. vel verd. e: værd.
- V. 42—43. *Herimellem har* e (*som* V. 45):

  Du brog her hverken sværd eller kniv:
  Behold min søster, den venne Viv.
- V. 43, *Lin.* 1. e: Samsing takker og vender omkring.
- V. 44. *fattes i* e, *som i dets Sted har* (*som* V. 47) *følgende Moral:*

  Det fik Samsing, som ej var ræd:
  Derfor kom hand i Kongelig æt.

C. a: *Flyveblad af* 1697, *findes paa Univ. Bibl. Titel:* En Merckelig Vjse, Om en Kiempe som kaltis Samson, hvorledis hand voldførde en Konges Daatter. Siungis med den Thone Paris var saa liden en Dreng, etc. — Prentet i Kiøbenhafn, Aar 1697. b: *ligeledes paa Univ. Bibl. Titel:* Tvende Historiske Viser. Den Første: Om den

Kæmpe Samson, som voldforte en Konges Daatter, og dræbte sin egen Moder. Under den Melodie: Paris han var saa liden en Dreng etc. Den Anden: . . . [ↄ: *Abr. Nr.* 157.] — Haderslev, trykt og at bekomme i dette Steds Bogtrykkerie. *Dette Aftryk kan vel være omtrent fra* 1780.

Dets Afvigelser fra **a** *ere Moderniseringer, som:* man *for* de *i* V. 7 *og* 8 (*Lin.* 2) lettelig *for* listelig, Konge *for* konning, Støvler *for* stofle *og* — Spænd-Rem *for* sverd-rem.

C. *Vers* 6, *Lin.* 2. kunde. **a**: kun-, **b**: kunde.
- V. 13, *Lin.* 2. Samson. **a**: Samsom.
- V. 21, *Lin.* 2. venne maar. **a**: Venne-Maar.
- V. 37, *Lin.* 2. venne vif. **a**: Venne-Viff **b**: Venneviv.

7.

Kong Diderik og hans Kæmper.

Denne Vise fremtræder her (i Opskrift A) for første Gang i sin oprindelige Heelhed: som een Vise, der omfatter begge de to, hvori den senere, men dog allerede tidlig har deelt sig: den om Vidrik Verlandssons Kamp med Langbeen Risker (Opskr. BC. Vedel, I, Nr. 4. Abr. Nr. 3. Oversat paa engelsk af Jamieson: Illustrations of Northern Antiquities, S. 295; paa tydsk af W. Grimm: Altdän. Heldenl. Nr. III. Bearbejdet af Øhlenschlæger: Kiæmpeviser, S. 7) og den om Kong Dideriks Tog til Bertingsland (Opskr. DEFGH. Vedel, I, Nr. 5; aftrykt i Resens Descriptio Samsoæ, S. 4. Abr. Nr. 1. Oversat paa tydsk af W. Grimm: Altdän. Heldenl. Nr. IV; paa islandsk i Arnamagn. 151. 8vo. Bearbejdet af Øhlenschlæger: Kiæmpeviser, S. 1; af Grundtvig: Kæmpeviser, S. 124).

Det er aabenbart den selvsamme Vise, som den, Vilkinasagas Forfatter kar kjendt i dens tydske Forbillede, og hvoraf Sagaens Cap. 170—183 (hos Peringskjold og Rafn; Cap. 177—190 i den gammelsvenske Text) er en prosaisk Oversættelse*). Rimeligt er det, at ogsaa allerede han (omtrent ved Aar 1300) har kjendt vor danske Vise, og at den er en af dem, som han i Fortalen siger, at Daner og Svenskere havde om Sagaens Sagnkreds (jfr. Müllers Sagabibl. II, S. 296. 299). I ethvert Tilfælde har den svenske Oversætter i det 15de Aarhundrede kjendt Visen paa svensk eller dansk, hvilket sees af adskillige Navnes Form (Hellet Hagen, Brand Vidferling). Ja, indre Kjendetegn tyde endog paa, at Visen allerede i det 13de Aarhundrede har været sunget i Danmark (see herefter S. 72). Begivenhedernes Følge i Sagaen er ganske som i den danske Vise (A), kun at den tilføjer Væddestriden mellem Dideriks og Isungs Kæmper, der fattes i vor Vise, men som da ogsaa der endes med, at de skilles som gode Venner. I sin

*) Den samme tydske Folkevise har sikkert ogsaa, om end i meget afvigende Recensioner, været kjendt og benyttet af Forfatterne til "Der grosse Rosengarte" og "Biterolf und Dietleib", to Digte, der antages at tilhøre det 13de Aarhundrede. Til Opregningen af Skjoldemærkerne i denne Vise haves en classisk Parallel hos Æschylos (Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας), hvor en Herold opregner de fjendtlige Kæmpers Skjoldemærker (τὰ σήματα), der ofte ganske paafaldende ligne vore nyeuropæiske heraldiske Mærker, og hvor nogle Skjolde endog have Valgsprog.

Hjemstavn og i sit Modersmaal maa denne Vise vel nu antages for tabt, ligesom alle de andre ægte gamle Folkeviser, der have afgivet Stoffet til Middelalderens tydske Digteres meer eller mindre vilkaarlige Behandlinger af Niflungs- og Dideriks-Sagnene, med Undtagelse af den lille nedertydske Vise om Konine Ermenrikes dôt, som alt er nævnet i Indledningen til Nr. 5, og hvis Indhold er, at Kong Diderik med sine elleve Kæmper, der opregnes (før saa vidt som de ikke ere glemte), hjemsøger Kong Ermanrek (de Koninck van Armentriken), der har truet med at ville lade alle de tolv Herrer hænge; ved hvilken Lejlighed da Ermanrik med alle sine halvfemtehundrede Mand maa lade Livet. Om denne Vises slaaende Lighed med vore danske Kæmpeviser i Almindelighed er forhen talt. Dens Fabel stemmer vel ikke med nogen af dem i Særdeleshed; dog kan den sammenholdes med denne saavel som med den følgende Vise.

Den hidtil bekjendte Text af vor danske Vise falder som sagt i to Stykker: Vedels I, Nr. 4 og 5. Den første af disse er intet andet end en Bearbejdelse af Opskr. B og meddeles i Noterne til denne *). Den anden, her meddeelt som Opskr. B, er vel ikke nogen ublandet ægte Opskrift, men som sædvanlig sammensat af flere saadanne, samt overarbejdet og afpudset af Vedel; dog har han her, foruden Opskr. E F G, kjendt andre Traditioner, som vi nu fattes i deres ægtere Skikkelse **). Syv har føjet tre Vers til den første og fire til den anden af Vedels Texter, hvilke alle, paa eet nær, ere tagne af Opskr. A, som han, men ikke Vedel, har kjendt ***).

Ogsaa den svenske Folkevise har deelt sig i tvende: Widrik Werlandssons Kamp med Høgben Rese og De Tolf Starke Kämpar. Af den første meddeler Arwidsson (Nr. 3 og I, S. 405) to hele Opskrifter (A B), samt 14 Vers af en tredie (som vi her ville kalde 3, C), og nævner endnu to andre. Afzelius' Sagohäfder (I, S. 71) indeholder en Text, der dog bærer Præg af at være sammensat af flere, deriblandt ogsaa af Arwidssons A. Af Arwidssons tre Opskrifter ere B og C ægte traditionelle, medens A stammer væsenlig fra Vedel, hvilket skjønnes af, at den paa flere Steder stemmer med dennes danske Text i de Dele, som tilhøre ham og ikke hans ægte Original ****). Den anden giver Arwidsson (Nr. 4 og I, S. 407) i to Opskrifter (A B), samt 15 Vers af en tredie (som vi her ville kalde 4, C). Af disse ere A og C gamle, af Vedel ganske uafhængige

*) Ejendommelige for Vedels Text ere Versene 27, 28, 29, 48, 51, 52 og 53. De fem sidst nævnte ere aabenbart selvgjorte; V. 27 er tildeels laant fra denne Udgaves Nr. 10, og V. 28 bestaaer af loci communes og kan godt være Vedels Indskud. Riser er Vedels Rettelse af Risker (som dog er faldet ham ud af Pennen i hans egen Indledning); Forandringen af Menning til Mimmering er skeet i Overeensstemmelse med de andre Viser, hvor dette Vidriks Sværd nævnes; og endelig er Blank, Vedels Navn paa Vidriks Hjælm, næppe andet end en Oversættelse af B's Bjerting. Wilh. Grimm mister herved den Bestyrkelse, han i Navnet Blank (som han antager for en Fordrejelse af Stange) finder for sin Mening: at Slangen, der efter Vilkina smykkede Vidriks Hjælm, er hans gamle Attribut. (Haupts Zeitschr. f. deutsches alterthum, II, S. 250.)

**) Dette gjælder navnlig om Versene 13, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 35, 52 og 67. Af uægte Tilsætninger kunne nævnes: det udanske Ros i Omkvædet, V. 31, de to sidste Linier af V. 32 og af V. 5, samt de med sidstnævnte Indskud i Forbindelse staaende Forandringer af de ægte Opskrifters staaende Udtryk ved Beskrivelsen af Skjoldene: der stander i — eller: der skinner i — til Udtryk som: Ind kom det andet og tyvende Skjold, der kom frem, der lagdes frem, der blev seet, — thi disse sidste gaae alle ud fra og lede hen til den urigtige Anskuelse, at Skjoldene bragtes frem for Sivard til formeligt Eftersyn; istedenfor at han jo kun lejlighedsviis, som Spejder, tog dem i Øjesyn.

***) Den citeres ogsaa engang af Syv i hans Fortale til Visebogen § 8: "naar i en Haandskr. siges rettere, at det var Daner Kongens Mænd" (ɔ: A, V. 11). De af Syv tilføjede Vers ere i hans Text af den første Vise V. 1, 10 og 11 (= A, V. 1, 11 og 12); i den anden V. 30, 31, 32 (= A, V. 46, 51 og 53) og 69 (= Opskr D, V. 29). At Syv ogsaa kjendte Opskr. B i Haandskrift, sees af samme Fortale § 6, hvor denne Opskrift V. 36 citeres tildeels efter Haandskr., som da betegnes som "Langbeen Risers Vise. Manusc."

****) Saasom (Arw. Nr. 3, A) V. 4: mig sømmer. V. 8: wisserligh. V. 12: Blank. V. 17: Och sedan begynte dhe strida. V. 20 = Vedels V. 28. V. 22: ibland. V. 27: fruchtade för det gulle. V. 29: dhen vnderlig leek. V. 31: Hafuer tu fådt både hug och slagh Af reser, så är thet illa. V. 33: Så lät the åth skogen rende, Man mätte wäll äth dhem lee. V. 34: Han giorde dhem stoor spee. V. 35: mark: stark. V. 37 = Vedels V. 51. — Dog skinner ogsaa undertiden en ægte Tradition igjennem: Bremmers stode, Minnering, Skymbling, samt V. 6 og 16, der ikke findes i den danske.

Optegnelser, bevarede i to Haandskrifter fra Begyndelsen af det 17de Aarhundrede. Derimod er **H**, skjøndt af et samtidigt Haandskrift, intet andet end en Aflægger af Vedels Text. Den har intet selvstændigt, men meget af Vedels utvivlsomme Tilæg.

Ogsaa paa **færøisk** haves Visen som en Heelhed. En Optegnelse af den findes i Svabos haandskrevne Samling paa det kgl. Bibl. (gl. kgl. Saml. 2894. qu. I, S. 329) med Titel: Tiðriks kappar, og en anden er mig meddeelt fra Færøerne. Ligesom i Vilkinasaga og i den danske Opskr. A bestaaer Vidrik Kampen med Risen paa Vejen til Bertingsland. En væsenlig Mangel ved begge Optegnelser er, at Opregnelsen af Kæmperne med deres Skjoldemærker ganske fattes. Derimod har den færøiske Vise, ligesom Vilkinasaga, hvad alle de danske og svenske Optegnelser fattes: at Sivard rider bort med Humlungs Hest, hvorpaa denne laaner Skemming og sætter efter ham; ligesom ogsaa: at Humlung ikke vil sige sit Navn, før Sivard har sagt ham sit.

De mange Optegnelser vi eje af denne Vise stemme vel i det større og væsenlige overeens, men have dog mange Afvigelser indbyrdes. En af disse er, at det i nogle Opskrifter er Hildebrand, i andre Brand Vidferling, der vover at modsige Kong Dideriks stolte Tale i Visens Begyndelse; og denne Vaklen i Sagnet er saa gammel, at den findes i de forskjellige Redactioner af Vilkinasaga; et nyt Beviis for Visens høje Alder her i Landet. Den største Uovereensstemmelse mellem de danske som mellem de svenske Optegnelser af Visen, saavel indbyrdes som i Forhold til Vilkinasaga, hersker dog i Optællingen af Kong Dideriks Kæmper. Vel møde vi overalt Tallet **tolv** (med eller foruden Kongen selv), som kun Vedel, der her sammendynger sine forskjellige Kilders Angivelser, faaer gjort til 24, Syv endog til 27 *); men videre strækker Enigheden sig heller ikke. Kun nogle af de meest fremragende Helte forekomme i alle eller de fleste Optegnelser; andre, der efter fremmede Kilder regnedes til Kong Dideriks uadskillelige Staldbrødre, komme kun med paa et eneste Sted, nogle endog slet ikke. Vi gjenfinde i vor danske Tradition en Helt, som hverken Vilkinasaga eller noget tydsk Digt veed af at sige, men som i et angelsaxisk Kvad nævnes i Kong Dideriks Følge. Vi træffe Helte, der ingensteds forekomme, uden i vore Viser, men som dog kjendelig nok ere fulgte her ind fra Tydskland med Kong Dideriks Mænd. Andre, der tilhøre ganske andre Tider og Sagnkredse, og nogle, der saa at sige have ingensteds hjemme, ere stødte til paa Visens Vandring fra Mund til Mund her i Landet. Dette Forhold, der ogsaa finder Sted mellem de tydske Digte om denne Sagnkreds, og især kjendelig fremtræder i de mange forskjellige Bearbejdelser, man har af "Der grosse Rosengarte" (hvorom nærmere Underretning gives i W. Grimms fortrinlige Indledning til Udgaven af dette Digt), — det lærer os blandt andet, at den nordiske Tradition engang har vidst meget mere at fortælle om Kong Diderik og hans Kæmper, end hvad der indeholdes i de Viser, vi nu have tilbage. En omhyggelig Benyttelse af hvad vi have vil imidlertid tildeels kunne bøde paa, eller dog lære os at kjende Omfanget af, hvad vi have tabt; og et saadant Bidrag til den sagnhistoriske Kritik for vore Visers Vedkommende vil findes i nedenstaaende Udsigt over de Personer, der i den danske Tradition findes henførte til Didrikssagnenes Kreds.

1. Konning Diderik, kaldes ogsaa Mester Konning Diderik (Nr. 9, **BCDE**), boer paa Borgen Bern eller Berne (**ABC**. Nr. 9, **ABCDF**), drager med sine Kæmper ud fra Hald (**DEFGH**), sidder paa Brattingsborg, Bertingsborg (Nr. 8. I samme Vise boer Kong Isak i Bertingsland), kaldes Dannerkonge (**A**, V. 11. **H**, V. 4. Jfr. Omkvædet til **FH**, samt Nr. 8, V. 2). Han fører i sit Skjold: en Løve alt saa bjert og Kronen af det røde Guld (**ADEFGH**. Nr. 8); det er en gylden Løve (Nr. 9, **DEF**), saa rød som brændende Baal (Nr. 9, **A**) **).

Han roser af sin Vælde og mener, at ikke nogen i Verden tør maale sig med ham (**ABC**. Nr. 8). Han viser dog Forsagthed, da han troer Vidrik ilde tilreedt af Risker (**AB**), ja endog Fejghed

*) Tolvtallet hører her, som i andre lignende Tilfælde, nøje sammen med den folkelige Forestilling, saa nøje, at det endog atter er indkommet i den svenske Text (Arw. 4, B), der ellers grunder sig paa Vedels. — Tallet "syv og syvsindstyve" derimod betegner kun en ubestemt Mængde. (Jfr. Abr. I, S. 361.)

**) Arw. 4, C har Skjoldemærket: ett läion och en bränd, och kronan o. s. v. Arw. 4, A har derimod: trij leijon och ett hierta, ehn krona utaf dett rödha guldh; — hvorved det stærkt nærmer sig til det danske Vaaben.

(C), og kaldes derfor (hvis Læsemaaden er rigtig) af Vidrik: rædde Kong Diderik (B, V. 42). Hans Tog til Bertingsland, hvor han dog ikke sees personlig at deeltage i nogen Kamp, beskrives i Nr. 7 og 8. Hans Æventyr med Loven og Lindormen, hvori han viser sig som en ædel Helt, besynges i Nr. 9. Han kommer her i Besiddelse af Sværdet Adelring, der har tilhørt Kong Sigfred. Hans Fæstemø er tagen, eller maaskee snarere: udgives for at være tagen i Bjærget af Lindormen (Nr. 9, B; jfr. Nr. 9, C). Skjøndt han ikke nævnes, er han dog aabenbart den Konge, der laaner Ulv van Jærn af sine Kæmper i Nr. 10 *). Det er ogsaa kjendelig ham, der i Nr. 17 kaldes stærk Diderik (hvad ellers er Navnet paa en af hans Kæmper, om hvem mere herefter), boer i Berneland eller Bern, har 18 Brødre, af hvilke hver har 12 Sønner, og 15 Søstre, der have hver 12, den yngste endog 13 eller 14 Sønner. Han og hans Kæmper have stridt al Verden igjennem og vundet den, saa nær som Danmark; hvorfor han nu gjør et Tog derind mod Kong Holger Danske, hvilket løber meget uheldig af for ham: af sine 18000 Mand faaer han kun 55 hjem med sig. Ifølge Nr. 18, C er en af hans mange Søstersønner Svend Vonved, der gjester ham i Holland, hvor han drikker med sine Kæmper. Hvis Diderıks Navn er det oprindelige i Nr. 13, saa vil denne Vise skjænke os en høist mærkelig Tilvæxt til Sagnene om ham og hans Dronning Gunild (Gudelinde).

Denne vidtberømte Sagnhelt, Tydskernes Yndling, om hvem de nu i tusinde Aar og mere have sunget, digtet og skrevet, antages i Almindelighed uden videre for at være den samme Person som den østgothiske Konge Theodoric, der Aar 493 besejrede Herulerne, indtog Rom og holdt Hof i Verona. Og dog kan dette egenlig slet ikke siges; thi kun meget lidet af, hvad Sagn og Sange vide at fortælle om deres Diderik af Bern, passer paa hiin Konge. Fuldkommen uhistorisk er hans Indblanding i Sagnene om Völsunger og Niflunger, saavel som hans Samtidighed med Kong Ermanrek. I meget af dette spores ældre Sagn, der pege hen paa en forhistorisk eller, om man saa vil, mythisk Diderik. Endvidere er det forngylig gjort sandsynligt, at Sagnet har laant Motiver ogsaa fra en ganske anden historisk Person af samme Navn, en frankisk Konge af Merovingernes Slægt, der levede i det 6te Aarhundrede **). Selve Sagnet har flere Dideriker: en Hugdietrich og en Wolfdietrich, der meer eller mindre ere identiske med Diderik af Bern; kun senere Digtere have søgt at bringe en Slags Orden tilveje, ved at gjøre dem til Bernerens Forfædre. Dette Forhold mellem Sagn og Historie er saa meget lettere at forklare, som selve Navnet i Grunden er et Fællesnavn og betegner Folkekongen (þjóðrekr). Vi skulle her ikke fordybe os i Sagnets Labyrinth, men kun bemærke, at Diderik af Bern i de danske Viser, trods al Lighed i Omgivelser og ydre Attributer, dog optræder noget anderledes end i de tydske Overleveringer. Han sees her aldrig som den landflygtige og afhængige Fyrste (hverken Ermanrek eller Atle forekomme i vor Tradition), men altid som den mægtige, overmodige Stolkonge. Ej heller er han her, som i Tydskland, bleven betragtet som Nationalhelt; derfor ikke fremhævet paa alle andre Heltes Bekostning. Snarere bliver han i vore stillet noget i Baggrunden for flere af sine Kæmper. Og ligesom Tydskerne have smigret deres Nationalforfængelighed ved (i Der Rosengarte) at lade deres Diderik sejerig kæmpe med Sigfrit "den nordiske Helt," saaledes have vi gjort Gjengjæld, ved at lade Diderıks Overmod blive knækket i Kampen med Holger Danske i Nørrejylland. Om Indholdet af de enkelte Viser om Diderik vil ved enhver af disse nærmere blive handlet. Her kun endnu den Bemærkning, at den gyldne kronede Løve, som vore Viser tillægge Diderik, ogsaa ifølge Vilkinasaga og flere tydske Digte var hans Skjoldemærke; samt at Sværdet Adelring, som han finder i Bjærget, som havde tilhørt Kong Sigfred, som i en foregaaende Vise (Nr. 3) tillægges Sivard Snarensvend, og som atter spiller en Rolle i Nr. 13, minder om Nagelring, der ifølge Vilkinasaga og flere tydske Digte var Diderıks Sværd.

2. Mester Hildebrand (BDEFGH. Nr. 8), Kong Diderıks gamle erfarne Raadgiver, kaldes ogsaa gammel Hildebrand (C); han har været saa vide (B), han er en Kæmpe saa viis (B),

*) Den tilsvarende færøiske Vise (Blikimans kvæði), af hvilken to Optegnelser ere komne mig tilhænde, siger udtrykkelig, at det er Kong Diderik.

**) Karl Müllenhoff: Die austrasische Dietrichssage (Haupts Zeitschr. f. deut. alterth. 1848. VI, S. 435).

hvormed her vel nærmest menes: forsigtig, thi det sættes i Forbindelse med, at han undslaaer sig for at føre Kongens Mærke paa Toget til Bertingsskov; hermed stemmer ogsaa, at: han sig selv vel varer (G). Mere almindelige Omsagn, som tildeels knyttes til Skjoldemærker, der ikke alle oprindelig kunne have været tillagte ham, og som derfor ogsaa forekomme andensteds, ere: han er en Kæmpe saa stærk (B), han sad fast paa Hest (Nr. 8), sin Hest vel ride turde (D), for Kæmper bær han Priis (F), han kan for Kæmper skjænke (E). Hans Skjoldemærke angives forskjellig: 1) Høg hin haarde (D G), siddendes Høg paa Hald (B)*); 2) en forgyldt Arm i Lænke (E); 3) Løven og hojen Ris (F)**). Foruden i Nr. 7 og 8, forekommer han i Nr. 16 (A B C), som en af Gjesterne ved Greve Genselins Bryllup. Han er desuden bleven det danske Folk bekjendt ved den i det 16de Aarhundrede fra tydsk oversatte og endnu gængse Folkebog om Kong Laurin (Der kleine Rosengarte)***), og Vedel indførte i sin Samling (1, Nr. 10) en Oversættelse af den tydske "Hildebrandslied," af hvis ældre Forbillede fra det 9de Aarhundrede et Brudstykke endnu er bevaret. Vor danske Vises to Benævnelser: Mester H. og gammel H. ere de samme, som vexle baade i Vilkinasaga og i de tydske Digte. De Skjoldemærker derimod, som her tillægges ham, ere alle forskjellige fra alt, hvad man andenstedsfra kjender: Vilkinasaga lader ham føre Borgen Bern afmalet i Skjoldet; tydske Digte tillægge ham som oftest tre Ulve af roden Guld, dog ogsaa: et Hjul, eller: to gyldne Krabber. Kun hvis vi tør antage den forgyldte Arm i Lænke, som vor Opskr. E har, for en Fordrejelse af Orm, som en svensk Opskrift har, ville vi heri gjenkjende den gyldne Slange, der efter flere tydske Kilder var hans, som den efter Vilkinasaga var Vidriks, Hjælmsmykke.

3. Brand Hr. Veffuerlin (Nr. 8), ungen Vifferlin (F), Brand fan Ulffting (G), Bern eller Berne van Vefferling, Veaaerling (A), Brand Warislossning (E), Bramslau Meiffeilin (C), Brand van Vifferlin (H)****). Han har vandret saa vide (A. Nr. 8), været saa vide (A); man maa vel paa hannem lide (F; jfr. E). Han fører i sit Skjold: 1) en brændende Brand — gjennem andre Herrers Land (G H), eller: en brændende Lue (A); 2) Pilen saa hvid (E); to Pile saa hvide (F); han rider "med Pile alle hvide" (Nr. 8, V. 17; at det henføres til Sivard Snarensvend, er kjendelig en Fejltagelse). Det er aabenbart ogsaa ham der menes, naar her i D (V. 39) Helled Hagen forekommer for anden Gang i samme Række og da tillægges Mærket: en brændendes Brand — han rider gjennem Herrers Land †). Han har tjent Kong Isak paa Bertingsborg i otte Aar, men er rømt derfra, fordi Kongen fratog ham hans Hest, og skaffer ham derfor Kong Diderik med alle hans Kæmper paa Halsen (A). Ogsaa i Nr. 8 giver han Kong Diderik Anvisning paa Kongen af Bertingsland; skjøndt det der er Hvitting Herfredssøn, der har havt en lignende Hestehistorie. Han undslaaer sig for at føre Kong Dideriks Banner og kalder sig ved den Lejlighed for: en fattig Karl (A).

Som man seer, har denne Helts Navn været Gjenstand for de grueligste Mishandlinger, dog ikke saa meget i Folkemunde, som af Afskrivernes Penne, thi det ægte Navns Lyd skinner dog overalt igjennem, ja har endog paa nogle Steder holdt sig ganske uforvansket; thi Brand Widferling er Navnet, som vi finde i den gammelsvenske Text af Vilkinasaga, der dog ogsaa har: "Herbrand, som somma kallade Widferning." Sagaens islandske Text kalder ham Her-

*) Riimlinien: han vover med Kæmper et Fald, er sikkert ægte.

**) I den svenske Tradition fører Mester Hillebrandh: tuåå falckar och dhe ehre huitha — ty han vill altid stridha (Arw. 4, A), eller: en guld orm vthi en länckia — för kiämpar tor han väll skiänckia (Arw. 4, C). — I flere danske Viser (Trag. Nr. 29. Syv, Nr. 32. Abr. Nr. 52, samt tre utrykte) findes Mester Hillebrands Navn; men synes der kun indkommet ved Forvexling, navnlig med en Æventyrhelt: Hertug Hildebrand, Kongens Søn af Engelland.

***) See Nyerups Alm. Morskabslæsn. S. 65—84.

****) De svenske Visers: Brandhen Hvit Förlink (Arw. 4, A), unge Förvifferlingh (Arw. 3, B), Elvart Vilafärling (Arw. 3, C), Brant Vart Vilaferlingsson (Arw. 4, C).

†) De svenske Opskrifter give ham: tree pillar utaf huita sölfer — påå honum må kempar lita (Arw 4, A); en pil och han är huit — på kiämpar tör han icke litta (Arw. 4, C).

brandr hinn viðförli, de færoiske Viser: Brandur hin' (eller Brandurin) víðfári. Hvad vor Vise siger om ham, stemmer ogsaa godt med Sagaen; nemlig, at det er ham, der giver Kong Diderik Anvisning paa Kong Isak eller Isung. (Den saavel i Viserne som i Sagaen stedfindende Vaklen mellem Hildebrand og ham i saa Henseende er ovenfor berørt.) Fortællingen om hans tidligere Forhold til denne Konge, som vor Opskr. A giver, slutter sig saa naturlig og supplerende til den tarvelige Underretning, Sagaen giver os om ham, at der turde være god Grund til at antage dette for et ægte gammelt, af Sagaskriveren forbigaaet eller overseet Led i Sagnet. Sagaen har nu intet om hans tidligere Historie, uden hvad der i Forbigaaende mældes om ham, da han bliver Kong Diderika Mand. Dette lyder i den gammelsvenske Text (Cap. 132, svarende til Peringskiolds og Rafns Cap. 110) som følger: "Konung Tidrik sporde till en mon, som Herbrand heter, som somma kallade Widferning, ty at han war en landfæring. Han haffde warit nær monga böffdingia for nordan haffuit oc i Greken. Han kan alla handa maall oc sider. Hon ær en mektug kæmpe. Han kom till Didriks oc wart hans man oc rad, ty han war en wiis mon. Han förde konungens banner lenge sidan."

De Skjoldemærker, der i de svenske og danske Viseopskrifter tillægges ham, ere deels en brændende Brand eller Lue, deels een eller flere hvide Pile. Det sidste Mærke tillægges ogsaa andre Kæmper (i A Ulv van Jærn, i G Hvitting Herfredsøn, i B Vidrik Stagesøn), dog hører nok ogsaa det nærmest Brand Vidferling til. Vilkinas svenske Text lader ham i sit røde Skjold føre "en ljung-eld," den islandske derimod "skotelldr" og tilføjer, at "Skudild blev mærket paa hans Vaaben, fordi den flyver hurtigere, end Øjet kan følge den; og derfor gjorde man den Sammenligning, at naar Herbrand reed frem i Kampen, og Mænd faldt for ham, da var det som der foer en Skudild" (Rafn, Cap. 163). Den samme symbolske Betydning kan tillægges Pilene.

I de tydske Overleveringer nævnes vel et Par Steder en Herebrand mellem Kong Diderika Mænd, men uden at der er Tale om ham, enten som en viis og vidtberejst Mand, eller som den der førte Kongens Mærke. Derimod føres i Digtet om Wolfdietrich dennes Banner af en Herbrant, Fader til Mester Hildebrand (der jo alt i Brudstykket fra det 9de Aarhundrede kaldes "Herebrandes sunu"). Tilnavnet Viðförli, Vidfærdling, som hon jo bærer baade i Sagaen og i vore Viser, er reent nordisk (Viðförull er et af Odins Navne), og jeg veed ikke, om man tør forudsætte en lignende, ja næsten ligelydende nedertydsk Form. Hvis en saadan ikke tør antages, da har man her et Beviis for, at den norske eller islandske Sogamand har benyttet Viseu, ikke blot i dens nedertydske Original, men ogsaa saaledes, som den alt dengang lød i Sverrig og Danmark.

4. Vidrik eller Viderik Verlandssøn (Varlandssøn, Vallandssøn, Vellandssøn, Villandssøn, Velandssøn). Hans Fader var en Smed (Nr. 10, B C D), og han skjældes derfor for: en Smedesvend (Nr. 10, C). Denne Fader var: Verland, en Smed vel skjøn, og Moderen var: Bodel, en Konningdatter væn (B). Han kaldes Konning Vidrik (E, V. 15) og Dannerkonge (D, V. 25). Han tjener Kong Diderik, rider fremmerst mellem hans Kæmper paa Toget til Bertingsland og bestaaer paa Vejen did en sejerig Enekamp med Langbeen Risker. Han er dengang endnu en ung Mand: han siger det selv (B, V. 21), kaldes oftere: en Ungersvend (A C), og det er vel ogsaa paa Grund heraf at han af Risker udskjældes for: en Staldreng (B). Dog er han alt dengang: en Helt saa snild (C). Hans forvovne Mod udmærker ham fremfor Kongen og alle hans Kæmper i Kampen mod Langbeen. Hans Vildhed i Kampen udtrykkes ved, at: han beder slaae og ingen tage til Fange (A F)*); og hans ubændige Kamplyst fremtræder stærkt, da han ved Udsigten til Kamp faaer Bersærkegang og dræber to af Kong Diderika Kæmper (Nr. 10, A). Et lignende Træk af ham fortælles: han drev Daarespil paa Dovrefjæld, hvor Kæmper drukke inde, slog da

*) Denne Læsemaade, der ogsaa findes i en svensk Opskrift (Arw. 4, C), antager jeg for den retteste. Ellers hedder det: han griber og tager ingen til Fange (D), han griber de Kæmper til Fange (E), han greb alle til Fange (G), han griber ingen fangen (Nr. 10, C), honum griper ingen till fånga (Arw. 4, A).

femten Kæmper til Jord og agted det kun for en Leg (Nr. 10, A B C) *). Han er stærk i Forhold til Humlung (F, V. 17; jfr. A, V. 73), men kun svag i Sammenligning med Risker (A B C). Han frygtes selv af Sivard, da denne staaer bunden (A D E F G H). Han er en af de to stærke Kæmper (stærk Diderik er den anden), der vælges til at staae Ulv van Jærn bi i Kampen mod Kongen af Brattensvendel, er den eneste Kæmpe i Verden, som denne frygter, og bliver da ogsaa hans Bane (Nr. 10). Han kæmper med Mimmerlug Tand og slutter Staibroderlag med ham (Nr. 14). Han nævnes mellem Gjesterne ved Greve Genselins Bryllup (Nr. 16). Endelig nævnes han som en af Kong Holgers Kæmper (Nr. 17, B) **). Han forer i sit Skjold: en Hammer og en Tang (A D E F G B. Nr. 8. Nr. 10, A C. Arw. 4). Hammer og Tang hænge i hans Skjold (Nr. 10, E); eller i hans Hjælm (? Nr. 10, D). Hans Sværd hedder Memering, Mimring eller Menning (A B C E. Nr. 10, B C D), ogsaa en Gang: Memerick-tand (Nr. 10, A) ***). Det skinte som Guld hin røde (Nr. 10, A), det bider saa vel Staal som Klæde (B), det vader i Kæmpeblod (B) ****). Hans Skjold hedder Skrep (A), Skrepping (B) eller Borting (C). Hans Hjælm kaldes Grib (A), Bjerting (B) eller Birting (C). Hans Hest er Skeming, Skenning (A B C D E F G H); den kaldes: Skeming hin stærke (Nr. 10, B); den er født paa Grimmer-Stod (A), Grammer-Stod (C), af vreden Stod (B) †); dens Værd er uhyre (A D F G), og dens Tab uerstatteligt (A D E F G); den bliver sjælden brugt (A, V. 69. F, V. 12) og er ej vaa til Spore (D, V. 14. F, V. 13. G, V. 11). Endnu maa nævnes et dunkelt Udtryk: under Vidriks Vold, der i nærværende Vise kun forekommer een Gang (D, V. 30), og da synes eenstydigt med Kong Dideriks Lejr, men i en anden Vise, der ikke hører til Sagnkredsen, staaer ikke mindre end syv Steder (Nr. 27, A, V. 11, 12, 28; B, V. 5, 6, 7, 20), og der synes at kunne betegne en Localitet ved Upsal (Fyresvold?).

Uagtet Vilkinasaga lader denne Sagnhelt være født i Sjælland, uagtet man, som nedenfor skal omtales, paa flere Steder i de nordiske Riger har villet hjemle sig i det mindste hans Gravhøj, og uagtet de tydske Digte lade ham være en fremmed i Kong Diderıks Gaard, saa er det dog langt fra, at hun kan kaldes en "for den nordiske Fiction særegen Helt" (Abr. I, S. 363), eller at vi kunne gjøre Fordring paa Æren af hans nærmere Landsmandskab. Vor Vidrik er den i tydske Digte saa berømte Wittich, Witke eller Widege (Vilkinasagas Virga, Viðga eller Vidike), Kong Diderıks og siden Kong Ermanreks Kæmpe. At han skulde være den samme som den Vidigojn eller Vidicula, som Jornandes nævner mellem de Fortidshelte, Gotherne i hans Dage (det 6te Aarh.) besang, forekommer mig kun at være en løs Gætning ††). Ogsaa hans Forhold til den mythiske Völund har alt Udseende af at være et senere Paafund. Vi finde

*) Nr. 10, D siger, at det var paa Bjertingsborg, og at han da slog trdive Kæmper ihjel. — Man turde maaskee herved tænke paa den i Vilkinasaga (Peringsk. og Rafn, Cap. 35; den gammelsvenske Text, Cap. 83—87) fortalte Bedrift af Vidrik for Borgen Briktan eller Bittan (som den islandske har; den svenske nævner ikke Borgen, men siger, at den laae "wed en skog, som Lyrawoll heter").

**) Kong Vidrik i Holland (Nr. 18, C) antager jeg for en Fejltagelse for Kong Diderik. — En utrykt svensk Optegnelse af Arw. Nr. 3 lader ham være "en af Stockholms håfmen" og en anden (Arw. 4, A) kalder ham Hindrik Wellamson. (Hans Navn i de svenske Viser er ellers: Widrich Werlamson, Welansson eller Wellansson).

***) Arw. 3, A: Minnering; Arw. 3, C: Mördingen; Arw. 3, B: Brynia, hvilket Arwidsson anseer for en Skrivfejl, men vistnok med Urette, da Brinnig i et tydsk Digt er Navnet paa Hildebrands Sværd (Deut. Heldens. S. 239).

****) Andre Læsemaader: det rader (ɔ: roder?) i Kæmpers Blod (C), rinder i Kæmpeblod (A, a), er hærdet i Kæmpeblod (A, b).

†) Svensk: Skymbling (Arw. 3, A B. 4, A), af Bremmers stode (Arw. 3, A), aff (vndher) grymme stodhe (Arw. 3, B). Skömlingen, är fallen vnder granenss stode — han var en fangh vnder hoffskägg och slatter som en iss (Arw. 3, C). Skimming, af konung Alles sto (Vereliánske Saml. Nr. 1 6). Apelgrå (Arw. 1, S. 27) — Svabos færøiske Opskrift kalder Skemming: "hin hesti hest, sum borin vár undir alvi," hvilket jeg ikke veed at forklare.

††) I denne oldgothiske Helt, af hvem kun Navnet er tilbage, at see vor Sagnhelt, hvad P. E. Müller (Sagabibl. II, S. 249) synes tilbøjelig til, er dog nok liga saa voveligt, som den andra Formodning er, han

det først i Vilkinasaga og i samtidige tydske Digte *). Men den oldnordiske Tradition, som vi kjende den af Eddaerne og Völsungasaga, kjender aldeles intet til nogen saadan Søn af Völund; og det ældste Vidnesbyrd, vi eje om Vidrik: et angelsaxisk Digt fra det 10de Aarh. (The Travellers Song), der nævner Wudiga mellem Kong Ermanreks Helte, veed heller intet om, at han skulde være en Søn af Völund (Weland), der dog paa den Tid ogsaa i England var velbekjendt, som sees af flere ældre og samtidige Vidnesbyrd (Beowulf, Codex Exoniensis, Kong Alfreds Oversættelser af Boëthius). I den færøiske Tradition er Virgar Vällntsson en velbekjendt og meget yndet Person. Han indføres derfor, sædvanlig i Følge med den ægte nordiske Helt Sigurd Fafnersbane, i mange Kvad deroppe, ogsaa i saadanne, som tilhøre ganske andre Sagnkredse end den eneste, hvori han hører hjemme: Diderikssagnets **). Naar en Opskrift af vor danske Vise har Navnet paa Vidriks Moder: Bodel, Eddas Böðvildr, hvem ogsaa et angelsaxisk Digt (i Cod. Exon.) kjender under Navnet Bradohilde, men som ikke nævnes i nogen af de nu bevarede tydske Overleveringer, da synes dette vel, som P. E. Müller bemærker (Sagabibl. II, S. 169), at tyde paa, at Volundssagnet, endnu da Visen fandt Indpas her i Landet, var kjendt af det danske Folk; dog maa det ikke oversees, at Tydskerne aabenbart engang have vidst langt mere om Volund (Wieland), end det lidet, man nu kan finde om ham i deres Digte, hvilket sees baade af Vilkina og af Tillægget til Heldenbuch; saa det var vel tænkeligt, at ogsaa Bodils Navn var fulgt her ind med Visen ***).

Vidriks Hest Skemming forekommer under samme Navn baade i den islandske Vilkinasaga, tydske Digte og færøiske Kvad. En forhen meddeelt Opskrift af Sivard Snarensvends Vise (Nr. 2, A) sammenblander den med Grane, ved at kalde denne baade Graamand og Skimling Gram, Grammen, Skamling og Skeming; og den gammelsvenske Vilkinasaga, saavel som flere svenske Opskrifter af denne vor Diderikswise, kalder jo ogsaa Vidriks Hest Skymling (Skymbling, Skomlingen). Muligvis betyder Navnet ikke andet end den skimlede, ligesom Grane betyder den graa ****). Ligesom Vilkinasaga lader Kong Dideriks Hest Falke og Vidriks Skemming være Brødre, komne af samme Stod, saaledes synes vor Vise at ville antyde et fælles Ophav for Grane og Skemming, i det en dansk Opskrift lader denne være falden af Grammer-Stod, en svensk: af Granens Stod †). Ligesaa uadskillelig knyttet til Vidrik som Hesten Skemming, er hans Sværd

sammesteds nævner: "at den romantiske Helt Wittich var den Vitiges, Østgothernes sidste Konge, hvem Belisar fangede Aar 539"; thi paa begge Formodninger lade hans Ord om den sidstnævnte sig anvende: at "disse have dog intet andet tilfælles end Navnet, og at de begge kunne kaldes gothiske Krigere." — Jac. Grimm vover det dog: han gjør Vidigoja og Wittich til een Person, oversætter Navnene ved "silvicola" og faaer saa et Slags Skovgud ud af ham (Mythol. 2den Udg. S. 319).

*) Et af disse: det om Kong Laurin har siden det 16de Aarh. været oversat paa dansk og bidraget sit til at gjøre Vidriks Navn velbekjendt herinde. (See Nyerups Alm. Morskabslæsn. S. 65—84.)

**) Ogsaa en Optegnelse fra Nutiden af den danske Vise om Røverne for norden Skov (Vedel, III, Nr. 16) sætter Diderik Verlandsaen istedenfor Lave Rimaardssön.

***) At Völund engang har været det danske, som alle nordiske Folk vel bekjendt, kan vel ikke betvivles. Men noget Spor til hans Minde her i Landet, uafhængigt af Visen, der nævner ham som Vidriks Fader, har jeg ikke fundet. Thi at "Vellev-By skal, efter gammel Tradition, have sit Navn af den bekjendte Kæmpes Vidriks Fader Verland, hvis Grav endnu vises paa Heden imellem Tørvemosen ved Gudenaa og de Bakker derovenfor", som Pontoppidan siger (Danske Atlas, IV, S. 425), det ligner mere en ny Opfindelse end en "gammel Tradition"; og alle de lærdes Phantasier om Willandsherred i Skaane have næppe nogen folkelig Grundvold. Om det har mere at sige med Verlehall eller Varingshall i det svenske Landskab Wärend (see herom Geijer: Svea Rikes Häfder, I, S. 304; Afzelius: Sagohäfder, I, S. 174), det turde vel ogsaa være et Spørgsmaal. Aldeles uforklarlig er mig Finn Magnussens Formodning (Lexicon Mytholog. S. 585): at den svenske Vise om "Vallevan" (Afz. Nr. 52; jfr. Afz. Nr. 18; Arw. Nr. 26 og 41) skulde indeholde Spor af Völundssagnet.

****) P. E. Müllers Udledelse af skammr, skemri ɔ: den korte (Sagabibl. II, S. 177) har, synes mig, slet ingen Rimelighed. Ogsaa tydske Kilder have Navnet: Schimlin, Schimle, Schymmelt, Schymmel (W. Grimm: Der Rosengarte, S. XIII).

†) Alle de andre danske og svenske Betegnelser: Grimmer og Bremmers, grymme, vreden og viden Stod lade sig forklare som Forvanskninger (de to sidste som en Slags Oversættelser) heraf. ("Konung Alles sto" findes kun i en svensk Optegnelse fra Begyndelsen af 18de Aarh., saa herpaa tør ikke lægges nogen Vægt.)

Mimring (Memming eller Miming). Dets Ry i Norden er dog langt ældre end hans; thi Mimüngr er ifølge Skálda et af Sværdets poetiske Navne, eller rettere: et af de gamle mythiske Sværd. Saaledes heed vel ogsaa det Sværd, som Hother (efter Saxos Fortælling) tog fra Skovtrolden Mimingus, og som var det eneste, der kunde fælde Balder *). Mimine er et af de tre ypperste Sværde, som en tydsk Digter i det 12te Aarhundrede veed at nævne (Deut. Heldens. S. 56), og et engelsk Digt fra det 14de (King Horn) veed ikke bedre at rose et udmærket Sværd, Völunds Værk og alle Sværdes Konge, end ved at kalde det Mimings Mage. Som alle andre udmærkede Oldtidssværde er naturligviis ogsaa Mimring (ifølge Vilkinasaga) Völunds Værk, og da saa at sige hans Mesterværk. Paa Vidriks Hjælm har Vilkinasaga intet Navn; kun siges der, at den var af det haardeste Staal, og at paa den var lagt en Orm af Guld, som hedder Slange. I tydske Digte kaldes den een Gang Limme (Biterolf) og een Gang Lone (Alphart). Dens Navne i den danske Vise: Grib, Bjerting og Birting (ellers Navnet paa Orm Ungersvends Sværd) have hermed aldeles ingen Lighed. (Vedels "Blank" og Grimms dertil knyttede Gætning er forhen omtalt.) Hans Skjold har jeg ingensteds fundet benævnt, undtagen i denne danske Vise. Af dets tre Navne: Skrep, Skrepping og Borting kjende vi det første fra Saxo, som Navnet paa Kong Vermunds Sværd; og det sidste turde maaskee staae i Forbindelse med de eddiske Skjoldenavne: Barði, Borði og Tvibyrðingr. Hans Skjoldemærke: Hammer og Tang nævnes i Vilkina, hvor dog hersker Modsigelse med Hensyn til Farverne, og hvor tre Karbunkelstene tilføjes, som Mærke paa hans Moders kongelige Æt. Ogsaa et tydsk Digt (Deut. Heldens. S. 268) giver ham Mærket Hammer og Tang, kun at det der staaer paa hans Fane, med Tillæg af den gyldne Orm, som Sagaen giver ham paa Hjælmen **).

5. Ungen Hummerlummer, Hommelom, Humblum ***). Hans Ungdom er stærkt fremhævet, hvad ogsaa vel passer til, at hans Fader (ifølge A) endnu var en af Kong Dideriks Kæmper. Han er en Kæmpe skjøn (D), en faver Ungersvend (A D F G), en velbyrdig Svend (E). Uagtet han ingenlunde kan maale sig med Sivard, roses han dog af denne som en dygtig Kæmpe (A, V. 88; F, V. 31); "din Hest kan du vel ride," siger Sivard til ham (A D E F); dog hedder det et Sted (A, V. 70), at han kan ikke ret ride og er aldrig van til at sætte Spore i Side. Han er overmodig, da han skal til at kæmpe (D, V. 15; F, V. 14; G, V. 12), og pralende, da han kommer fra Kampen med Sivard (A D E F G); dog blegner han strax da Lodden falder paa ham (B, V. 35, som er et ægte Vers, skjøndt kun Vedel har det; det gjenfindes i Arw. 4, A). Han er rig: 1) hans Land omtales (det nævnes Bjertingsland i D, Birtingland i G, Bortingsborgland i E), og han pantsætter deraf syv Slotte (otte eller ni Borge — femten Gaarde) til Vidrik for Laanet af Skemming (A D E F G) ****); 2) Guld skinner paa hans Skjold, som Solen om Midsommerstide (D F G) †). Han fører i sit Skjold:

---

*) Den saakaldte "Erik af Pommerns Krønike" siger ogsaa, at det var Sværdet, ikke Trolden, der heed "Meming" eller "Mimming."

**) Paa endnu en tredie Maade henføres Ormemærket til Vidrik i det færøiske Bilkimans kvæði (svarende til denne Udgaves Nr. 10); thi der nævnes "ormar tveir á svörði hans."

***) Vedel kalder ham unge Hr. Humble; men det er, som han tilstaaer i sin Indledning, ham selv, der har sat dette danske Kongenavn istedenfor Traditionens "Hummerlummer". — Svenske Opskrifter kalde ham: Hammerlom, Hommerlom, Homelom (Arw. 4, A C).

****) Vedel har (B, V. 38): Løssning-Skov og femten Borge. Denne Localitet kunde vel forklares som et Indskud af Vedel (et Löaning Sogn og By findes i Aarhuus Amt), og at han i sin Indledning ikke beraaber sig paa den, tjener netop til at gjøre den mistænkelig. Men Opskr. F har det lignende Leaenö som Humlungs Hjem. Med Hensyn til dette Sted, hvor altsaa Sivards Søster skulde have hjemme, fortjener at anføres, at vi allerede møde det i det eddiske Digt Oddrúnargrátr (V. 30), hvor Oddrún, Gunnars elskede, Atles og Brynilds Søster, nævner Hlésey som en Ø i Nærheden af Atles Borg. Finn Magnussen føjer til sin Oversættelse (Den ældre Edda, IV, S. 138) den Bemærkning, at herved ikke tør tænkes paa vor danske Ø af samme Navn, men snarere paa en By Löasnig i Saxen eller paa Ostfrankernes Lieai.

†) Naar han (D, V. 15; F, V. 14; G, V. 12) udraaber: Herre Gud naade mig fattige Svend! da er dette Udraab altfor almindeligt i Viserne til at kunne medtages i hans Characteristik.

1) Linden alt saa grøn (D F G H); 2) en Bjørn (A); 3) to forgyldene Spær (E) *). Hans Familleforhold berøres overalt, men Angivelserne lyde meget forskjellig: han er Sivard Snarensvends Søstersøn (A D E H; Arw. 4, A) eller hans næste Frænde (F G). Hans yngste Søster (A D E; F har blot: kjære Søster) hedder Kirstinlil (G). Han er en Søn af: 1) Hr. Humblum eller Humbelho Jersing, Konning paa Bertingsø eller Bertingsland, og hans Moder er Dronning, Søster til Sivard, her altsaa Datter af Kong Isak paa Bertingsborg i Bertingsland (A); 2) Hr. Holmbo Jernsen (Hr. Holmbo Jensen eller Hr. Bo Jensen) og Fru Helvig paa Lesenø (F); 3) Hr. Havbord Helselting, Konge over Bjertingsland og Dronning Ellin (G); 4) Kong Magnus over al Bjertingsland, Sivards gode Ven, og Dronning Ellin, Sivards Søster (D); 5) Konning Abelon paa Bjertingsland, Sivards fuldgode Ven og Svoger (E); 6) Herre Harbo (Nr. 8) **).

Denne vor Vises ungen Humlung eller Humlunger er Vilkinasagas Amlung, Amling i den svenske, Ömlúngr i den islandske Text. Hvor gammelt hans Navn er i den danske Tradition, sees af den saa hyppig forekommende Endelse -er, det gamle nordiske Hankjønsmærke, som alt var bortfaldet i det ældste skrevne dansk fra det 13de Aarhundrede, og skjønnes videre af hans Patronymica; thi Humbelho Jersings eller Holmbo Jernsens Søn er aabenbart intet andet end: Hornboga jarlsins son, hvilket ligeledes viser tilbage til en Sprogform, der i Danmark ikke er yngre end det 13de Aarhundrede. At han og hans Fader vare Sigurds Frænder, veed Vilkinasaga ogsaa; men nogen Søster til Sigurd kjender denne Saga saa lidt som nogen anden tydsk eller nordisk Kilde (med Undtagelse af det færøiske Ismalskvad). De Skjoldemærker, der her tillægges ham, ere alle forskjellige fra det, som Sagaen giver baade ham og hans Fader: en Høg, der jager to andre Fugle. Linden tillægges ingensteds andre end ham; Bjørnen hører derimod ifølge Vilkina til Vildifers Mærke; de to gyldne Spær (de svenske Opskrifter have: Sporer) er vel samme Mærke, som i F tillægges Helled Hagen, i A Espen Kongesøn.

I tydske Digte er "die Amelunge" deels et Slægtnavn for Kong Dideriks Æt, — han kaldes selv (i Chronicon Quedlinburgense fra Aar 1000) en Amelung, — deels et Folkenavn for hele hans Stamme, derfor omtales Amelungenland, endelig ogsaa et Fællesnavn for Dideriks tolv Kæmper, der ellers ogsaa kaldes "die Bernære." Navnet er saa gammelt, at allerede Jornandes kjender det. Det tillægges derfor mange forskjellige Personer, henhørende til denne Sagnkreds (Amalger, Amelrich, Amelolt, Amelung, Amelgart og Amalaswintha), men i ingen af alle disse Personer gjenkjende vi vor Vises og Vilkinas Amling, Amlung eller Ømlung, Hamling, Hamlung eller Humlung. Nærmest kunde man tænke paa "Amelolt (ogsaa kaldet Amerolt og Amelung) von Garten, Amelolts kind," men ogsaa dette bliver dog en blot og bar Navnelighed.

6. Hr. Humbelbo eller Humblum Jersing forekommer som en af Kong Dideriks Kæmper kun i vor danske Opskrift A. Han er Fader til ungen Humlung og Konning paa Bertingsø eller Bertingsland, gift med en Søster til Sivard Snarensvend, der altsaa her maatte være en Datter af den Kong Isak, han selv var med at bekrige ***). Hans Skjoldemærke angives at være: et Sværd, og det tilføjes, at han er det fuld vel værd. Som nys bemærket er han imidlertid meer eller mindre identisk med alle de andre Fædre, der tillægges Humlung. Han er kjendelig nok Vilkinasagas Hornbogi Jarl af Vindland eller Humlungaland; men hans danske Navne vise snart hen til dette Navn (Harbo, Havbord, maaskee ogsaa Vedels: Haardestaal), snart til Amelung (Abelon, Humblum), snart til dem begge (Humbelbo, Holmbo). Ogsaa tydske Digte kjende Navnet Hornboge: Nibelunge Nôt har en Hornboge der snelle

*) Sagtens Skrivfejl f. Sporer. Arw. 4, A: tuå förgylta spörar; Arw. 4, C: tuå förgylta spåra.

**) Vedel har: Kong Abelon Haardestaal af Bjertingsland og Dronning Elline. De svenske Opskrifter: Kongh Abelom påå Bortingens landh og hans moder "af kejserlige slecte" (Arw. 4, A); Ålle Kong (Arw. 4, C). Færøiske Viser kalde ham: Humlingur Slútason, hvilket maa hidrøre fra en Forvexling med Vilkinas Heimer, Studas' Sön.

***) Dette kunde være en Forvexling med Vilkinas Angivelse: at Sönnen Amlung fik Kong Isungs Datter (Valborg eller Falborg) til Ægte.

mellem Kong Etzels Mænd, andensteds forekommer en Hertug af Vlachenland og en Hertug af Poland, begge med samme Navn; og den nedertydske Folkevise om "Koninc Ermenrikes dôt" har ogsaa mellem Kong Dideriks Kæmper "eyn Hornink mit synem hornen bagen." Men ogsaa den anden Form, hvortil Heltens danske Navne henvise, har sin Repræsentant i tydske Digte: i Rosengartens Herzog Ameluug, der endog etsteds kaldes Abelau*).

7. Hin unge Hr. Raadengaard (A), rigen Ravengaard (D), rigen Randengaard (GH). Han kan vel raade de Rune (A), han kan saa vel de Rune (G), som vel kunde digte og rune (H); sin Hest vel ride kunde (D). Han fører i sit Skjold: Ørnen hin brune (A), Ørnen isaa brun (D), Ravnen hin brune (G), en Ravn med Vinger brune (H). Det er aabenbart en Forvexling, naar Mærket: en Raven alt saa brun, med Tillægget: han kan saa vel sine Runer, i D, V. 41 tillægges stærk Diderik. Det viser, at denne Opskrift (i Karen Brabes Foliohaandskr.) kjender begge de Raadengaard tillagte Mærker: baade Ørnen og Ravnen; thi forud, i V. 36, er rigen Ravengaard nævnt med det første af disse. Da Traditionen eller Optegneren imidlertid vel huskede stærk Dideriks Navn, men havde glemt hans Mærke, saa gaves ham det ene af Randengaards.

Navnet rigen Raadengaard, med den brune Ravn i Skjoldet og med Ryet for Runekyndighed, var hidtil alt hvad man vidste om denne Kong Dideriks Kæmpe; thi at han i Vedels Text af denne Udgaves Nr. 26 (Vedel I, Nr. 21, V. 18) nævnes som Broder til Kamper, ligesom at han i Vedels Text af vor Nr. 8 forekommer mellem Kong Dideriks Kæmper, skyldes ene denne Udgivers egne Indfald. En herefter følgende Vise (Nr. 12) giver os imidlertid Nøglen baade til hans Ry og hans Mærke, thi der binder rigen Ravengaard, Raadengaard eller Raanegaard med Runer Ørnen i Bedelund, et grumt Uhyre, der vilde have haus to Søstre eller hans Fæstemø; en Begivenhed, der af Folkesagnet har været henført til et Sted i Vensyssel, hvorom mere i Indledningen til Nr. 12. Endnu en Vise (Nr. 13) har bevaret hans Navn ikke blot i Danmark, men ogsaa i England og Skotland, og adskillige Grunde tale for, at ikke alene Navnet, men selve den til Dideriksagnet henhørende sagnhistoriske Personlighed er den samme, hvorom det nærmere i Indledningen til den nævnte Vise. Omendskjøndt vi udenfor disse nordiske Viser intet finde om Raadengaards Runekunst eller Ørnemærke, saa kunne vi dog ikke miskjende hans Identitet med en tydsk Sagnhelt af Diderikskredsen: Nibelungenlieds Markgreve Rüdegêr af Bechlarn, Vilkinas Roðingeir (eller Rodulf) af Bakalar, om hvem Forfattere fra det 12te og fra det 16de Aarhundrede vidne, at han var berømt i Tydskernes Sange**), men hvis Characteer, efter hvad de nu bekjendte tydske Digte vide at fortælle om ham, rigtignok er heelt forskjellig fra den, der maa tillægges vore Visers Raadengaard, navnlig naar vor Nr. 13 tages med i Betragtning.

8. Ulv van Jærn eller Ulver Jærn (hin unge Vulff van Jern, ungen Ulleff van Jaren, hin stærke Uff van J., unge Ulfor J., liden Ulfan J., liden Uffuer J., Oluff Uff fan J.). Hvad allerede Tillæggene til hans Navn antyde, siges oftere (Nr. 10) udtrykkelig: at han er kun liden og ung. Han er Kong Dideriks Frænde (10, BC). Omsagnene: man maa vel paa ham lide (A), blandt Kæmper vinder han Priis (D), han er en Kæmpe tilfulds (F), ere deels af en almindelig Natur, og kunne desuden ikke hjemles ham, da de her som andensteds følge med Skjoldemærker (herunder anførte som 1—3), der nærmere tilhøre andre Helte. Hans Skjoldemærke angives at være: 1) Pil hin hvide (A), 2) en Rosenkrands i Riis (D), 3) en Tavelbord af Guld (F), 4) Ulven alt saa stærk (GH), af hvilke det sidste, der ikke tillægges nogen anden af Kæmperne, og desuden baade passer til hans Navn og stemmer med den tydske Wolfharts Mærke, sikkert er det ene rette; medens det første sædvanligst tillægges Brand Vidferling, det

*) Denne sidste Form (Abelau, Abelon), der kommer os imøde fra to saa forskjellige Sider, minder for Resten stærkt om den i Vilkinasaga indførte Apollonius, Kong Artus' Søn, der bliver Jarl i Thyringen.

**) W. Grimms Deut. Heldens. Nr. 31 og 136.

tredie som oftest Helled Hagen (angaaende det andet Mærke, see under Navnet Uland Rise)*). En følgende Vise (Nr. 10) handler om hans Hævntog mod sin Faders Banemand: Kongen af Blidevinder (10, A), af Brattensvendel (10, B), af Breggevind (10, C), Kong Boldevin (10, DE), Blakmand Konge (10, F), som boer paa Brattingsborg (10, DF). Vejen did gaaer over Bjertingsmyre (10, ABC), og Bjertingsmark (10, B), gjennem Bjertingby (10, CF); eller ad Gjeldemyre (10, E), forbi Gillenreshøj (10, D). Kampen staaer paa Bjertingshede (10, CD), paa Bortingshede eller i Birtingshald (10, F). Dette Tog udfører han med en Hær, som han laaner af Kong Diderik, og hvis Hovedsmænd ere Vidrik Verlandsson og stærk Diderik. I Visen Nr. 17 nævnes han imellem Kong Holgers Kæmper, og hans Navn er desuden indbragt i en Opskrift af endnu en Vise (Vedel II, Nr. 20), der behandler et historisk Stof fra det 13de Aarhundrede.

Naar W. Grimm ikke vil kjendes ved ham, men (Altdän. Heldenl. S. 494) betegner ham som en for den tydske Tradition fremmed, i den danske hjemmehørende Helt, da er dette aabenbart en stor Fejltagelse**). Ikke blot nævner et gammelengelsk Digt (Travellers Song) i Kong Dideriks Selskab Kæmperne Wulfhere and Wyrmhere***), i hvilke jeg troer at gjenkjende vor Ulv van Jærn og Orm Ungersvend; men Vilkinas Úlfrað eller Ulfard, Kong Dideriks Frænde, der dræber Kong Osantrix, og de tydske Digtes Wolfhart von Garten, Hildebrands Søstersøn, den vilde hævnlystne Kæmpe, med den gyldne Ulv i Skjoldet, ere kjendelig nok samme Person som vore Visers Ulv van Jærn****).

9. Ormen Ungersvend, Orm hin unge er en af Kong Dideriks Følgesvende til Bertingsland. Han ræddes for ingen Mands Vrede (DFB), han agter ikke sine Fjender vrede (G). Hans Mærke er: Orm hin lede (G), en Lindorm alt saa leed (DFH). Saa vidt denne Vise. Ivor Nr. 11 fortælles hans første Bedrifter: hvorledes han fældte Bermerris og derpaa hævnede sin Faders Død. Han kaldes der: Vorm hin unge, Vorm hin unge Svend, Vormer, Vormer Ungersvend, Orm Ungersvend. Han er i Dannerkongens eller dansker Kongens Gaard (11, AD), hos Fromer Konning (11, C; dog nævnes ogsaa her Dannemark) eller hos Iserlands Konning (11, B). Han sidder der nederst til Bords (11, AD) og er endnu ikke

*) En svensk Opskrift af nærværende Vise (Arw. 4, A) kalder ham: unge Her Olof fann Jern og giver ham i Skjoldet: ett suerd allt medh tuåå hender; og en utrykt svensk Optegnelse af vor Nr. 10 kalder ham: Olof Makeson. — Naar Vedel i sin Indledning til vor Nr. 10 (Vedel, I, Nr. 11) siger: "Vlff van Iern eller van Bern", da er denne sidste Læsemaade sikkert intet andet end hans egen Formodning; dog følger W. Grimm ham heri og har i sin Oversættelse Navnet: Wolff von Bern. — Syvs Alf von Jern er nok hans egel Indfald, hvorom mere ved Nr. 10. — Det færøiske Blikimans kvæði (der nærmere vil blive omtalt ved Nr. 10) kalder ham: "Ulfran kempan resti", dog ogsaa: Ulfar eller Ulfar, han er Kong Dideriks Frænde og Søn af Hoavik Jarl, Hertug udaf Bern (ogsaa: hertogin í Ósvík), der dræbes af Blikimann kongur (en Opskrift tilføjer: á Sikiløey). Mod denne rettes da Hævnen, og han fældes af Virgar Vàlintsson paa Ribbalda-holði. Denne Blikiman (vor Blakmand) kaldes i de svenske Opskrifter (Arw. 5, A og en utrykt i P. Rudbecks "Småländska Antiquiteter") Blekmar konung, i den utrykte ogsaa: Dimmara konung, hvorved vi paamindes om Udtrykket i 10, F: at de drogo ud af Holsterby.

**) Aldeles ingen Vægt kan her lægges paa en senere Tids vilkaarlige Tradition, mindst naar dens folkelige Oprindelse er saa tvivlsom, som Pontoppidans løselige Yttring herom lader formode. Det hedder nemlig (Danske Atlas, VI, S. 59): "Paa Ullerød Mark (i Frederiksborg Amt) er en Høj, kaldet Ulf van Jern, hvor en Kæmpe af dette Navn skal være begravet, hvorom meldes i Kæmpeviserne."

***) De samme to Navne: Ulver og Ormer (Ulfven starke och Ormen starke) følges ad i en svensk Kæmpevise, der gjenfindes baade i en islandsk Saga og i den færøiske Tradition, som Navne paa to Fostbrødre, der bekæmpe en Jette. Dog maa jeg, for at forebygge Misforstaaelse, udtrykkelig tilføje, at jeg ikke vil have denne Omstændighed, der godt kan være et reent Tilfælde, tillagt nogen videre Betydning.

****) Det er vel ogsaa ham (tildeels sammenblandet med Wolfdietrich eller Wolff Herr Dieterich), som forekommer mellem den nedertydske Vises Diderikskæmper under Navn af: de rasende Wulffram Diderick. Ogsaa Wolframbär, en Jette, med hvem Sigfrit i den prosaiske tydske Folkebog om "der hörnerne Seyfrid" bestaaer en Kamp, har vel laant Navnet fra denne vor Sagnhelt.

femten Aar (11, A D E); kaldes derfor of Bermer: et Barn (11, B D), en Dreng (11, C), en Mosseling (11, A D), en Mimmering (11, E). Orms Fader hviler i Bjærget; han blev slagen af Kæmperne Gjord og Alle paa Gramerø, der tænkes som et vestligt Land, thi did drager Orm "af de østre Lande" (11, C). Bonemændene nævnes ogsoa Gjer og Arlond og boe poo Helmerø (11, B). Samme Navne tillægges dem i Nr. 11, A, men de boe her i Iseland, og Faderen nævnes Konning Seffred: "han monne i Bjærget falde" (hvilket jeg anseer for en Fejltagelse, hvorom mere herefter S. 82). Vedels Text (11, D) kalder Faderen Kong Sigfred: "han boer i Bjærget med alle"; hon var Irlands Konge, og i Irland boer hans Banemand Tord af Valland. (I sin Indledning siger Vedel, at denne Sigfred var Orms Stiffoder, hvortil dog intet Spor findes i Visen. Vedels Irland er vel ej andet end hons egen Forandring for Iseland.) Orm faaer Sværdet Bjerting (Berting, Birting) af sin Fader i Bjærget (11, A B C D); det er det bedste Sværd i Danmark (11, C)*). Alle Optegnelser of Nr. 11 stemme endelig overeens nm, at han efter disse Bedrifter faaer Kongedatteren til Ægte, som hon har frelst fra Bermer.

Hverken Vilkinasago eller tydske Overleveringer kjende nogen Helt af dette Navn i Kong Dideriks Følge, sao man kunde fristes til at antage vore Visers Orm for oprindelig fremmed for denne Sagnkreds; hvis ikke, som nys er bemærket, et engelsk Digt fro det 10de Aarhundrede kjendte en Wyrmhere i denne Kreds.

Novnet Orm Ungersvend bæres ellers ogsao af Helten i en senere Æventyrvise (Vedel, II, Nr. 13), hvis færøiske Sidestykke (Svabos haandskr. Saml. II, S. 739. Heintzes [Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. 1954. qu.], S. 20) imidlertid har et ganske andet Navn: Mirmant. Ogsaa en af vore Ridderviser (Molbechs "Et Hundrede udv. Danske Folkev." Nr. 9. S. Grundtvigs "Etatsr. Molbech og Kæmpev." S. 63) har Navnet Orm Ungersvend. Men ingen af disse to Visers Personligheder røbe mindste Sammenhæng med vor Orm: Birtings Ejermand og Bermers Bane. Om han skulde have nogen Sammenhæng med den islandske Sagas Ormr Stórólfsson (Fornm. Sög. III, S. 204), færøiske Visers Ormar Tóraldsson (Svabos haandskr. Saml. I, S. 19 og II, S. 631. Heintzes, S. 63 og 75) og svenske Visers Ormen starke (Arw. Nr. 8—9), der ifølge Arw. 8, A, V. 15 "bodde i Bärgen" eller "Behren," — derom tor jeg ikke yttre nogen Formening.

10. Stærke Diderik nævnes mellem Kong Dideriks Kæmper i E, med Tillæg: han var en Djævel stærk. Poo hons Skjold skinner: en forgyldte Mærke. Han nævnes ogsaa i D (V. 41); men baade Mærke og Omsagn (en Raven alt saa brun — han kan saa vel sine Runer) tilhøre den forhen omtalte Kæmpe Raadengaard**). I Nr. 8 finde vi ham atter i Kong Dideriks Følge, under Navn af Diderik von Berne; og her siges, at: "han var en Helt saa stærk," at han "haver alle Kæmpers Styrke." Han dræber der Kong Isak, og han og Vidrik kaldes af Hvitfing Herfredsson: "de bedste Orlogsmænd, som stride vil fuld gjærne." Med lignende Lov udvælges han (atter tilligemed Vidrik) i Nr. 10, som en af de to ypperste Kæmper, til ot staae Uiv von Jærn bi i Striden mod hans Faders Bane. Han koldes der: stærke Diderik, stærk

*) Naar det i Vidensk. Selsk. Ordbog hedder: "Birting (en) n. s. obsolet. [af Isl. biartur, splendidus.] Saaledes kaldtes hos de gamle Poeter et Sverd. (Moth.)" — da er denne Vise vistnok den eneste Kilde (maaskee ved en Misforstaaelse af Syvs Glossarium, hvor det hedder: "Birting. Sverd"). Som forhen anført er Birting el. Bjerting ogsaa Navne paa Vidriks Hjælm. Udledelsen af oldn. bjartr (ags. beorht el. byrht eng. bright, got. bairhts) er vistnok den rette, baade for Sværd og for Hjælm. (Af samme Stamme er i islandsk dannet flere Ord, saasom: birting ɔ: Daggry, og birtíngr ɔ: en Person eller Ting af lys Farve; saml det norske: byrting ɔ: Lynild.)

**) I en svensk Opskrift (Arw. 4, C) gaaer han under det urigtige Navn "Mäster kong Dirick"; hans Mærke er der: ett förgyllande marcke. — De "tolf förgylta marker", med Tillægget: "han stridher alhtidh för jungfruena era", som tillægges en Her Magnus Almunn-sånn (Arw. 4, A), ere sikkert ogsaa rettest at henføre til stærke Diderik. — Sundheds forgyldte Mærke, som Vedel (II, V. 23) tillægger en Asbjorn Milde (den 32te i nærværende Fortegnelse), hører ogsaa herhid. Hvilken rigtig Læsemaade der skjuler sig under det forkeerte "Sundheda", skal jeg lade være usagt. Abr. retter det til "Solens" (maaskee ved at tænke paa: die Sonne, the sun, hvad dog ikke vel gaaer an).

D. udaf Berne, D. ude for Bern, Dyrik uden fan Bern. Mellem Gjesterne ved Greve Genselins Bryllup nævnes ogsaa stærk Diderik ud fra (el. udaf) Bern (Nr. 16). Den stærk Diderik, der i Nr. 17 gjør Toget mod Holger Danske, er derimod ikke ham, men hans Herre Kong Diderik.

Vilkinasaga kjender i Kong Dideriks Følge ingen Helt af samme Navn, men nævner vel en Diderik Valdemarssøn, der først engang fanges og siden dræbes af Kong Diderik. Derimod nævner en Recension af "Der Rosengarte" mellem hans Mænd en Dieterich von Griechen, der ellers i Digtet om Kong Dideriks Flugt forekommer mellem Etzels Helte. Ogsaa nævner et andet tydsk Digt (om Kong Laurin) i Kong Dideriks Følge Wolfdieterich, der ellers i andre tydske Digte gjøres til hans Farfader, men i Grunden ikke er nogen anden end Kong Diderik selv. Den nedertydske Folkevises Wulffram Diderick kan her paa en Maade ogsaa medregnes (skjøndt han vel snarere svarer til Wolfhart = Ulv van Jærn), thi hvad man af disse Spor kan udlede, er kun, at ogsaa gamle tydske Sagn have ladet Kong Diderik have en Navne i sit Følge, og at altsaa ikke den danske Tradition skal bære Skylden for, af een Diderik at have gjort to.

11. Hugting Herfredssøn er i G en af Kong Dideriks Kæmper. Haas Mærke: Pilen alt saa hvid, med Tillægget: man maa vel paa hannem lide, tillægges ellers andre Kæmper, navnlig Brand Vidfærling. I vor Nr. 8 kaldes han Hvitting (Hviting, Hveting) eller Hertug Herfredssøn (Heffredssøn, Hoffredssøn), viser sig som en voldsom og forvoven Kæmpe, der i Fjederham forfølger og dræber den gamle Hex, Kong Isaks Moder. Det siges der om ham, at han Aaret forud havde mistet sin Hest i Bertingsland, hvilket minder om, hvad der i Nr. 7 A berettes om Brand Vidfærling.

Det kan ikke betvivles, at vi her have Vilkinasagas Herburt (Herbert), Greve Herthegns (Herdings) Søn, Kong Dideriks Søstersøn, som ogsaa der gives Titel af Hertug. (En Broder til ham, der dog dræbtes som ganske ung og aldrig fik noget med Kong Diderik at gjøre, heed som Faderen Hertegn, hvilket ligger vort Hvitting eller Hugting nærmere.) Tydske Digte nævne en Herbort "künic von Tenelant," hvis Mærke er: en Hjort med gyldne Takker (Biterolf), og en Herzog Herbort eller Herbot (Der Rosengarte og Tillægget til Heldenbuch). Disse Personer vise dog sikkert alle hen til en og samme Sagnhelt, hvis Forbindelse med Diderikssagnet vel, som de fleste andres, fremstilles meget forskjellig, som derfor maaskee ikke oprindelig har havt sin Plads der, men som dog maa regnes for at høre hjemme deri, saa længe man ikke formaaer at udrede alle de mangeartede Bestanddele, hvoraf den hele Sagnkreds er sammensat og i Tidens Løb sammenvoxet*).

12. Hiunnge Detloff Danske er ifølge F en af Kong Dideriks Kæmper; hans Mærke er: Høgen hin haarde, med Tillæg: han kan sig vel forsvare. Dette Mærke tillægges ellers ogsaa i vor Vise Mester Hildebrand og Helled Hagen; i Vilkinasaga er det Niflungernes Mærke.

Denne Sagnhelt, hvis Navn altsaa kun findes erindret i et eneste Vers i een af de danske Viseopskrifter, og slet ikke forekommer i nogen af de hidtil bekjendte svenske eller færøiske, er ikke desmindre en andenstedsfra velbekjendt Personlighed. Vilkina veed meget at fortælle om ham fra hans Fødsel til hans Død. Den kalder ham Þettleifr Danski (Dettleff Danske), lader ham være Søn af en dansk Mand: Biterulf i Skaane, efter adskillige Æventyr komme i Tjeneste hos Kong Diderik, først som Staldдreng, men siden baade som Ridder og Hertug, i sit Skjold føre en gylden Elefant i blaat Felt og endelig finde sin Død for Kong Hertnits Dronning, Hexen Ostacia i Drageham.

De tydske Digtes Fortællinger om Dietleib, Biterolfs Søn, Kong Dideriks Mand, have kun lidet tilfælles med Sagaen. Som dansk af Fødsel nævnes han der ingensteds. Sædvanlig

*) Et saa vidt jeg veed hidtil upaaagtet Vidnesbyrd om Herburtssagnet, endnu i sin oprindelige Selvstændighed, findes i Beowulf. Thi jeg anseer det for utvivlsomt, at Vilkinasagas Fortælling (Cap. 209—10) om Grev Herthegns tre Sønner, af hvilke den ene Herthegn dræbes af Broderen Tristram (Sinstram), er det samme Sagn, som i Beowulf henføres til Kong Hrædels tre Sønner: Herebeald, Hæðcyn og Hygelac.

gjøres Steiermark til hans Hjemsted; men et Digt, man har om ham og hans Fader, hvis hele Indhold ej heller lader sig bringe i Overeensstemmelse med de øvrige tydske Sagn, og som vistnok i det hele taget er en meget vilkaarlig Digtning (Biterolf und Dietleib), sætter deres Hjem i Spanien. Ditlevs Mærke er der en rød Ørn, samme Mærke, som i vor Opskr. E tillægges Holger Danske*).

13. Den Greve af Bjærgelide, som ingensteds, undtagen i Vedels Text af nærværende Vise (H), forekommer mellem Kong Dideriks Kæmper, og i Skjoldet fører: et Vildsvin og en Mand, med Tillæg, at han "sit Sværd vel røre kan," — maa desuagtet erkjendes for en af Kongens gamle Følgesvende, nemlig Vilkinas Vildifer (Vildefer), hvis Mærke er: et Vildsvin og en Bjørn. Skjøndt hans Navn, der er det tydske Wildeber (hvilket Sagaen udtrykkelig bemærker), borger for hans tydske Herkomst, har W. Grimm (Deut. Heldens. S. 30) dog ikke fundet ham i nogen tydsk Overlevering, men gætter kun paa, at han kunde have foresvævet en tydsk Forfatter fra det 11te Aarhundrede. I Mones Übersicht der Niederländischen Volksliteratur (S. 35) anmældes imidlertid Tilværelsen af to Pergamentsblade fra 14de Aarhundrede, hvorpaa findes et Brudstykke af et nederlandsk Digt om denne Helt, som der kaldes Wisselau der bär**).

14. Munk Alsing (A), Kæmpe Munk Alsing (F), Munk Broder Alsing (H), Monich Broder Helsing (Nr. 8). De Kæmper lyster ham at følge (A), han fulgte de Kæmper næst (Nr. 8) ere Omsagn, der antyde, at han egenlig ikke regnedes i Kæmpernes Tal, men kun fulgte med som en Slags Capellan eller Selskabsbroder. I Opskr. A F og i Nr. 8 nævnes han sidst i Rækken, og i Nr. 8 siges, at han ikke reed, men løb med. De andre Omsagn: de andre gjor han Forfang (F) og: han kunde de Kæmper stille (H) angaae ogsaa blot hans kameradlige Forhold. Vedel har endnu et Vers om ham (H, V. 20), der synes ægte, og hvori siges, at han bar ved sin Side en liden Kniv, var elleve Alen lang. Hans Mærke anføres: en Kølve (? Kolv, A), en Kølve og en Staalstang (F), en Kappe og en Kølve (H)***). Dette sidste Mærke, som Vedel tillægger ham, har vistnok sin Oprindelse fra en Misforstaaelse, men viser tillige, at Vedel her har havt en anden ægte Opskrift for sig, end nogen af dem, vi nu kjende; thi den svenske Opskrifts "kiöllare aff kopar" leder naturligt til den Antagelse, at Vedels danske Original har havt: en Kølve udaf Kobber, eller maaskee allerede den har havt et deraf forvansket: en Kølve og en Kaabe****). Baade Kobberkølven og Munk Alsings Navn sporer jeg i den ellers uforklarlige Person: Hr. Mogens Olgjerdsøn med Mærket: en Kjedel af Kobber (E), og Tillægget: "han strider for Feltenborg" (som Vedel paa egen Haand kan have forandret til: han vinder baade Slotte og Borge) gjenfinde vi i den svenske Opskrifts Udsagn om Munck Her Alfver (hvis Identitet med vor Munk Alsing ikke kan betvivles): at "han strider mott Bortingens borg." Denne Hr. Mogens med Kobberkjedlen er altsaa næppe andet end en Forvanskning af vor Munk med Kobberkølven; og Striden mod Feltenborg maa altsaa i den danske Tradition (ligesom Striden mod Bortingensborg i den svenske) være at henføre til Munk Alsing †). Hvor vidt han ogsaa er

*) Den forhen omtalte danske Oversættelse af Kong Laurins Kronike har i Dietleibs Sted: Hr. Tilof Vand, hvilket nærmest seer ud som en Forvanskning af Ditlef Danske. Det til Kong Laurins Kronike svarende færøiske Kvad "Dvarga-kongur" (der dog nok er en senere Digtning) har istedenfor Dietleib og Hr. Tilof Vand: "riddarin Telvantin," som vi kjende fra Greve Genselins Vise.

**) Mone anseer Navnet Wisselau for en Forvanskning af Wildsau = Wildeber, og forklarer begge Navne som Oversættelser af Syagrius (ɔ: Σῦς ἄγριος), Navnet paa en Konge i det 5te Aarhundrede. — Tilnavnet "der Bär" (Bjørnen) giver et Berøringspunkt med Vilkina, thi hyllet i en Bjørnehud udfrier han der Vidrik af Fangenskab og faaer derfor Bjørnen tilligemed Vildsvinet i sit Skjold.

***) En svensk Opskrift (Arw. 4, C) har: Munck Her Alfver, med Tillægget: "han strider mott Bortingens borg"; hans Mærke: en kiöllare aff kopar.

****) Riimlinien: "han kunde de Kæmper stille", maa da ogsaa have lydt noget anderledes. Maaskee har den havt raade for stille.

†) Endnu maa bemærkes, at en svensk Opskrift (Arw. 4, A) har Navnet: Her Magnus Almunn sånn; men det Mærke som tillægges ham: tolf förgylta marker, bliver nærmest at henføre til stærk Diderik.

den samme som den skallede Munk, der i en følgende Vise (Nr. 15) med sin Kolve dræber Trolden Sivard Kvælde eller Gjelde, derom vil blive handlet i Indledningen til hemældte Vise.

Hvad nu Munk Alsings sagnhistoriske Personlighed angaaer, da kan Syvs Forsog paa at hjemle os danske ham, fordi han ifølge sit Navn "maa være kommen af det Ejland Als, thi de kaldes Alsinger, som der ere fødte eller boe" (S. 713) aldeles ikke tages til Følge. Det er de tydske Digtes Mönch Ilsan (Münich Ylsan), der undertiden gjøres til gamle Hildebrands Broder, og som af en Forfatter fra det 16de Aarhundrede nævnes som "Mönch Milchzan mit einer Creutzstangen" (Deut. Heldeus. S. 311), hvorved vi mindes om Staalstangen, som en af vor danske Vises Optegnelser giver ham i Skjoldet. Mærkelig nok nævnes han aldeles ikke i Vilkinasaga.

15. Esmer Konge, en af Kong Dideriks Kæmper, fører i sit Skjold: tre dragne Sværd, med Tillæg: han raader for Kæmpers Færd (D). En anden Opskrift (G) har: Esener Kongens sonner, med Mærket: dragen Sværde; en tredie (A): Espen Kongens Son, der i Skjoldet fører: en forgyldene Spore, med Tillæg: han vil være tilforne. (Et lignende Mærke med lignende Tillæg gives i F: Helled Hagen, af Vedel: Hr. Hagen og af et Par svenske Opskrifter, samt af den danske E: ungen Humlung.) Vedel har i sin Text (H): Essemer Kongens Sønner, der føre: tre dragne Sværd *). Dette er alt, hvad nærværende Vise veed om Kong Esmer eller hans Sønner. En Opskrift af Svend Vonveds Vise (Nr. 18, C; samt D ɔ: Vedel) indeholder derimod følgende: Esmer Konge er Fader til Svend Vonved, gift med Fru Ellin eller Enerlil, en Søster til Kong Vidrik (ɔ: Diderik) i Holland; bliver dræbt af en Kæmpe med Basse paa Lænd og Bjørn paa Bag, og hævnet af Svend Vonved.

Hvem denne Esmer eller Espen Konge er, derom tør jeg ikke yttre nogen bestemt Formening. Det er maaskee fra først af to ganske forskjellige Personer. Den sidste Form: Espen synes at vise hen til den i tydske Sange navnkundige Rise Asprian, om hvem Tillægget til Heldenbuch siger: "der fürt zwey schwert in einer scheiden, damit kund er fechten," hvilket synes at være taget lige ud af en Folkevise, og som kunde give os Oprindelsen til Mærket: de dragne Sværd. I et gammelt nederlandsk Digt (Mones Übersicht der Niederl. Volkslit. S. 35) kaldes hau "coninc Esperaen" og i Vilkinasaga: Kong Aspilian, Kong Nordians Søn af Sjælland. Tage vi derimod den første og i vore Viser hyppigst forekommende Form: Esmer (der viser hen til en gammelgothisk Form: Astømir), saa kommer man til at tænke paa den engelske Folkevises King Estmere (Percy's Reliques, I, 1. Nr. 6. "Engelske og skotske Folkev." Nr. 1).

16. Liden Memering Tand er ifølge Opskr. A i Kong Diderlks Følge; haus Mærke er: et Spyd, med Tillæg: for ingen vil han fly. En følgende Vise (Nr. 14) fortæller om Mimering, "den mindste Mand, som født var paa Karl Kongens Land," at "før han blev til Verden baaren, da vare hans Klæder til ham skaaren; før han nam at gange, da har han Brynjen saa tunge; før han nam at ride, da haudt han Sværd ved Side; det første han kunde bære et Sværd, da var han en Kæmpe værd." Han møder først en Ridder, der troer ham altfor "liden og ung" til at være hans Skjolddreng og bære hans Brynje; hvorfor Mimering slaaer ham af Hesten og sætter sig op at ride; møder dernæst Vidrik Verlandssøn og æsker ham til Kamp; men da de i to samfulde Dage have kæmpet, uden at nogen kan faae Sejer af den anden, saa sværge de sig i Staalbrodrelag, som skulde vare til Dommedag; men Visen tilføjer: "hvor skulde det vare en Tid saa laug; det kunde ikke vare til Aften kom," hvori synes at ligge en Antydning af, at en senere Kamp imellem dem har været besungen. I Visen om Greve Genselins Bryllup (Nr. 16, C) finde vi atter "hin lille Mimmering Tand," og det siges, at han var der "den eneste christen Mand" og mindre end den mindste af de andre Kæmper, havde altsaa ikke sine fulde "femten Alen neden Knæ." Den fattige Kæmpe Memering i Nr. 13, hvem den færøiske Text kalder

*) Navnet kan Vedel have faaet fra G, Tretallet fra F, hvor dette Mærke tillægges Hr. Herremand; thi D har Vedel ikke kjendt. Et Sværd er ifølge A Humbelbo Jersings Mærke.

Mimmering Tand, og hvem den tilsvarende engelske Vise kjendte under Navnet Mimecan, en ung Dreng eller en Dværg (hvorom mere i Indledningen til Nr. 13), er kjendelig nok samme Person.

Udenfor de her nævnte Folkeviser har jeg intet Spor fundet til denne gaadefulde Personlighed, hvis Ælde i Sagnverdenen dog er kjendelig nok, navnlig af de gamle engelske Skribenters Vidnesbyrd. Fremtidige Opdagelser ville maaskee skaffe os Lys i denne Sag, som jeg ikke vil yderligere fordunkle ved nu at stræbe at opklare *).

17. Greve Hr Genselin (Nr. 16, A C), Gesserlin, Gesseling (16, B), Greve van Genselin (16, C, V. 8), Greve Hr. Guncelin (16, C, V. 1, samt Vedels Text). Om ham haves en Vise (Nr. 16), der vel knytter sig til Diderikssagnene, men dog aabenbart er en senere Tilvæxt, hvorom mere i Indledningen til samme Vise. Hans Moder nævnes deri; hans Hest hedder Karl hin graa **); han kæmper med og fælder liden Tilmantin (ungen Tellemand Tin, liden Tilventin) ***); overvinder Kæmpen Iver Blaa af Brattingsborg og ægter hans Søster (16, A B) eller Søsterdatter (16, C): Jomfru Solentaa (16, A), Solenta (16, B) eller Salentare (16, C) ****). Vedel har i nærværende Vise (B) Greve Hr. Guncelin mellem Kong Dideriks Kæmper, med Mærket: Hesten lsaa hvid, og Tillægget: han beder slaa og ikke bide. Kongen Kanselin i Nr. 5 A, der er Hovding for Kremolts Mænd og forestaaer Mordet paa hendes Brødre (ogsaa ham kalder Vedel: Greve Hr. Guncelin) er sikkert ogsaa samme Person. Den færøiske Vise, der svarer til vor Nr. 16, kalder ham Greifin àf Gansalin eller àf Jansalin.

Navnet paa denne Sagnhelt har sikkert i den tydske Tradition lydt: Gänselein, hvoraf vort danske Gesseling er en Oversættelse, Gesserlin, Genselin, Kanselin (Gansalin og Jansalin) Fordrejelser. "Guncelin" har Vedel nok selv gjort †) og sagtens taget ud af Historien: en Greve Guncelin omtales flere Gange hos Saxo og blev af Henrik Love sat til Greve af Sverin. De tydske Sagn kjende imidlertid ingen Helt af Navnet Gänselein, og W. Grimm kalder endog vore Visers Greve Guncelin en nordisk Helt (Altdän. Heldenl. S. 426); men ligesom hans tydske Herkomst synes mig utvivlsom, saaledes forekommer det mig meget rimeligt, at han har hjemme i, eller dog er fulgt herind med, Diderikssagnet. Som forhen (S. 34) bemærket, svarer Kongen Kanselin i vor Nr. 5 ganske til Blödelin (Vilkinas Hertug Blodlin), der i tydske Digte snart er Etzels Broder, snart hans Mand, snart kaldes Hertug, snart Konge, og som ogsaa nævnes som en af

---

*) Som forhen anført, kalder en Opskrift af vor Vise Nr. 10 Vidriks Sværd (Miming, Mimring) for: Memeriek-Tand. Dette er dog vistnok kun en Fejl i denne Opskrift; thi nogen Eenhed mellem Sværdet og Manden, Vidriks svorne Stalbroder, der altsaa vilde blive en Personification af Sværdet, kan ikke vel tænkes. Suhms Forklaring af Navnet (Crit. Hist. af Danm. II, S. 330) som: en Kæmpe saa hvas som Sværdet Mimring, kan næppe billiges. — Hvad W. Grimm egenlig mener med i Anmærkningerne til sin Oversættelse af vor Nr. 14 (Altdän. Heldenl., S. 503) at anføre, hvad Saxo har om Skovtrolden Miming, Ejeren af det Sværd, hvormed Hother dræbte Balder, — det fatter jeg ikke; thi nogen Forbindelse mellem ham og vor Mimring Tand kan jeg ikke øjne. Var der en saadan, da vilde denne lede videre: til Dværgesmeden Mimer i Vilkina, Mime i Biterolf, ja maaskee lige til den eddiske Mimer.

**) Karl hin graa er Navnet paa en Kæmpe, der nævnes ved Siden af Ulv van Jærn i en Opskrift af Vedels II, Nr. 20. Kollen hin graa nævnes som en af Holger Danskes Kæmper i Nr. 17, B.

***) Som forhen bemærket (S. 77) har et færøisk Kvad "riddarin Telvantio" i Detlev Danskes Sted. Visens Tellemand ligger da ej heller længere fra Detlev Danske, end Tilof Vaod, som han jo kaldes i "Kong Laurins Kronike." De færøiske Optegnelser af Greve Genselins Vise have imidlertid Navnet: hertugin (eller: kongurin) Vàluvant (ɔ: Artussagnets Gawian), hvor de danske have liden Tilmantin.

****) Den færøiske Vise har: Sóllnita eller Sóllta. Dette romansk udseende Navn gjenfindes i den svenske Vise om Hammerhentningen, naar det hedder (Arw. Nr. 1, V. 6): "jungfru Froijenborg, den vähna Solentå" (hvilket Arwidsson mod begge Haandskrifter forandrer til: "den vähna solen tå").

†) Det eneste Sted udenfor Vedels Texter, hvor denne Form findes, er i Nr. 16, C, V. 1; og denne Opskrift (der ellers har Navnet Genselin) foreligger kun skreven med Vedels egen Haand.

Kong Dideriks Mænd. I den nedertydske Vise om "Ermenrikes dôt" spiller "Koninck Blødelinck, de alder yngeste man", der kun er tolv Aar gammel, men alt tre Spand mellem Øjnene, en meget vigtig Rolle i Kong Dideriks Følge. Hans Moder er "ein wêdewe stolt", og hans hele humoristiske Optræden giver ham en vis Lighed med vor Greve Genselin. Uagtet de givne Berøringspunkter ikke ere tilstrækkelige til at retfærdiggjøre den Slutning, at Blödelin og Genselin skulde være to Navne paa en og samme Person, saa har jeg dog troet at turde vove at udtale den foreløbige Formodning, at dette kunde være Tilfældet. Fremtidige Opdagelser ville nok enten bekræfte eller omstøde den.

18. Helled Hagen, en Hovedperson i Viserne om Sivard og Brynild og om Grimilds Hævn (Nr. 3 og 5), nævnes i denne Vise (A D F G H) mellem Kong Dideriks Kæmper. Hans Mærke angives her at være: 1) et Tavelbord af Guld (A), en Tavel af røde Guld (D, V. 33), Tavel af røde Guld (G), og hertil slutter sig Omsagnet, at: han var en Helt tilfulds (A), en Kæmpe tilfulde (D G, samt H, der giver ham et andet Mærke); 2) to forgyldte Spore, med Tillæg: han rider i Marken fore (F); 3) en Gam saa röd som Guld (H). Sidstnævnte Opskrift har endnu foruden Helled Hogen en Hr. Hogen, med Mærket: en skjön forgylden Spore, og Omsagnet: fordi han vilde vildere vorde; men Vedels Kilde har her sikkert havt Helled H. I Nr. 8 nævnes atter i Kong Dideriks Følge: Hellede Haffn, "han var en Rosenblomme." Heflod Harogen nævnes mellem Holger Danskes Kæmper i Nr. 17, B*).

I Indledningen til Nr. 5 (S. 34) ere samme Vises Vidnesbyrd om ham sammenfattede. Hans Mærke angives der at være: en Høg eller en Ørn. Dette sidste Mærke tillægges i Vilkinasaga ham og Broderen Gunnar, og det er vel det samme som Vedel her lader ham føre (en Gam). Dog finde vi ogsaa Høgen som Niflungmærke: Peringskjolds Udgave af Vilkina lader vel (Cap. 337) Gunnar og Högni føre Ørne, men derimod de to andre Brødre Gernot og Gisler føre gyldne Høge paa deres røde Skjolde; og den gammelsvenske Text siger vel først (Cap. 176), at "Gernholt haffde samma wapn som hans bröder konung Gunnar oc Hagen", altsaa Ørnen, men lidt senere (Cap. 185): "a then xuje skiold star en høk, then fører Gernholt Hagens broder." Det her først anførte Mærke: Tavelbordet, med det dertil knyttede Omsagn, tillægges i Opskr. F Ulv van Jærn, med et andet Omsagn i B Harald Gridske. Det har for Øjet nogen Lighed med det Mærke, som et tydsk Digt (Biterolf) tillægger Hagen: "eine burgzinne." Det derefter anførte Mærke: de to gyldne Sporer, gives i A til Espen Kongens Søn, i E, samt i to svenske Opskrifter, til ungen Humlung. For Øret har dette stor Lighed med de "zwei guldin horn" (zwei güldin wisants horn; zwey silber wisz horn), som tydske Kilder lade pryde hans Hjælm (Deut. Heldens. S. 253)**).

Helled Hagens Personlighed er vidtberømt; men de forskjellige nordiske og tydske Kilders Beretninger om ham, navnlig for saa vidt hans Herkomst angaaer, ere meget afvigende. Eddasangene kjende ham som Högni, Gjukes Søn, Gudruns, Gunnars og Guttorms Broder. Ogsaa den tydske Seyfritslied, de færøiske Kvad og den danske Vise om Grimilds Hævn nævne ham som Grimhilds (eller Gudruns) Broder. Nibelungenlied derimod og de fleste andre tydske Kilder kalde ham Hagen von Tronje eller von Troy***). De kalde ham videre Aldrians Søn og

*) I Opskrift D (V. 39) af nærværende Vise forekommer Helled Hagen 2den Gang, med Mærket: en brændendes Brand, med Tillæg: han rider gjennem Herrers Land; — men her er Navnet aabenbart en Fejl for Brand Vidfærlings. — Om "Helt Haagen af Fru Hvenels Land" er forhen talt (S. 35 i Anm.). Navnet "Helled Hogen" tillægges ogsaa Hovedpersonen i en Riddervise (Syv, Nr. 25), som aabenbart intet har med vor Sagnhelt at gjøre.

**) Naar en tydsk Kilde (Deut. Heldens. S. 253) siger: "Ein silber wisz stange fürt er in der hand", da gjenfinde vi dette i de "twå ståll stånger så starck", som Arw. 4, C giver Helle van Håkesån i Skjoldet. — Arw. 4, A har Navnet Hilletan Hagen og Mærket: "tree förgylta flogar." At de begge ere samme Person = Helled Hagen (Hellet van Hagen), er sikkert nok, skjøndt Arwidsson ikke vil lade dem gjælde derfor (Arw. 1, S. 47—48).

***) Allerede det latinske Digt fra det 10de Aarhundrede "de prima Attilæ expeditione" &c. siger om Hagáno,

lade ham være i Tjeneste hos Günther, Kong Gibichs (= Gjukes) Søn. I Vilkinasaga finde vi begge Sagnformer forenede, for saa vidt som Högni der baade gaaer for en Broder til Gunnar og Grimhild og for en Søn af Aldrian, som der er traadt i Gjukes Sted. *)

Helled er de danske Visers uadskillelige Tillæg til hans Navn. Hverken oldnordiske eller tydske Kilder have noget tilsvarende; heller ikke de færøiske Kvad eller Vilkinasagas islandske Text kjende det; men i den gammelsvenske Text af Sagaen gjenfinde vi det, uden Tvivl laant fra svenske Folkeviser, saaledes som de lode i det 15de Aarhundrede. Han kaldes der hellit Hagen eller helte van Hagen, hvilken sidste Form forklarer den svenske Folkevises senere: Hellevan og Hilletan. Da helet, hellt (angelsaxisk: hæleþ) er godt gammelt tydsk (jfr. J. Grimms Mythol. 2den Udg. S. 316), saa er det ikke usandsynligt, at allerede det 12te og 13de Aarhundredes nedertydske Viser have udmærket ham med dette Tilnavn.

19. Falkvor (Falkor, Falker; kun Vedel har: Folquard; Opskr. E: Markvard) Spillemand, nævnes i denne og den følgende Vise mellem Kong Dideriks Kæmper. Ligesom han overalt fører Tilnavnet Spillemand, saaledes fører han overalt samme Mærke: en Fedel og en Bue (A E F G H). De hertil knyttede Omsagn ere: han haver to Hænder sløve (A F G) og: han vil drikke og ikke sove (E H). **)

I Indledningen til Nr. 5 (S. 34) ere denne Vises Vidneshyrd om ham sammenstillede. Han fører der en Fedel i Skjoldet, kæmper vældig med sin Staalstang, men maa dog tilsidst bukke under i Kampen. Som sammesteds bemærket, regnes han ingensteds udenfor den danske Vise til Grimilds Brødre; derimod kalder en Recension af "Der Rosengarte" ham Grimilds Søstersøn, og i Vilkinasaga kalder Högni ham sin Frænde. Nibelungenlied og andre tydske Digte kalde ham Volker von Alzei og lade ham sædvanlig optræde i Følge med Hagen ***). Ogsaa tydske Digte tillægge ham Fedelen (Fiedel eller Geige) som Skjoldemærke og give ham Tilnavnet "der spilman" eller "der videlære" ****). Vilkinasaga har ikke hans Mærke — han er ikke med paa Toget til Bertingsland, men forekommer kun i Beretningen om Grimilds Forræderi — og den islandske Text har heller intet, der tyder paa dette eller paa hans dertil hørende Tilnavn; men den svenske optager atter her umiddelbart af Folkevisen og kalder ham Falkordh eller Folkwardh speleman.

20. "Gynter her Gernaffl" nævnes ikke i denne, men i den følgende Vise som en af Kong Dideriks Kæmper. Der siges om ham, at han rider "med Pilen og med Bue." I Indledningen til Nr. 5 (S. 34) er alt gjort opmærksom paa, at dette Navn er fremkommet ved en Misforstaaelse af Navnene paa Grimilds to Brødre: Gynter og Gernolt, der i Nr. 5, A nævnes som Hr. Gynter og Hr. Glerlo (5, C: Hr. Grimmer og Hr. Germer).

21. Sivard Snarensvend (Sivord, Sigvord, Syvert, Sivert, Siver, Sjuver) spiller en vigtig Rolle i nærværende Vise. Som Kong Isaks Sendebud til Kong Dideriks Lejr udspejder han dennes Styrke og kæmper med Humlung. Ifølge Opskr. A er han den yngste af Kong Isaks syv

at han var "veniens de germine Trojæ." En heel Afhandling om denne troiske Herkomst findes i W. Grimms Anmærkninger til Altdän. Heldenl. S. 431—40. (Jfr. Mone: Untersuch. zur Gesch. d. teut. Heldens. S. 41. Langes tydske Oversættelse af Mullers Sagabibl. S. 171.)

*) Han er der egenlig ikke nogen Søn af Aldrian, men vel af hans Dronning Oda (= Ute, der ifølge Nibelungenlied er Gibichs Dronning). Hans Fader er en Alf eller Skovtrold.

**) Den nyere svenske Tradition kjender ham kun under samme Navn som vor Opskr. E: Arw. 4, A har: Markuar Spelleman og Arw. 4, C: Marckus Speleman; han fører: "ehn fedla nch ehn boga," med Tillæg: "han vill alltidh dricka och sofva," eller: "han bad dricka och aldri sofva."

***) Dog antager Lachmann og efter ham W. Grimm (Deut. Heldens. S. 354—55) Folker for en senere i Sagnet indskudt Personlighed.

****) Ligesom det i vor Nr. 5 paa flere Steder er Tilfældet, saaledes ogsaa i "Der Rosengarte": at "Scherze, welche Volkers Saitenspiel mit dem Kampfspiel, den Strich des Bogens mit dem Streich des Schwertes vergleichen, kommen, mit verschiedenem Ausdruck, in allen Darstellungen vor." (W. Grimm: Der Rosengarte, S. X.)

Sønner, ifølge F og G er han Søn af Dronningen paa Brattingsborg, ifølge D og E holder han til der, uden at man dog seer, om det er som Søn af Huset eller som en af Kongens Kæmper *). En Søster tillægges ham, Moder til ungen Humlung (A D E H), ved Navn Dronning Ellin (D H). Hans uhyre Kræfter vise sig, da han rykker Egen op med Rod (A D E F G H). Han har været saa vide (D F G H); han rider sin Hest allerbedst (A). Han er en stærblind Svend og seer ikke sit Glavind til Ende (A D E F G H); kuldes, maaskee med Hensyn hertil, af Humlung: den akele Svend (D G). Ungen Humlung kalder ham ellers ogsaa (A F): den gamle Karl (hvorved maa tænkes paa, hvad Vilkina fortæller: at han forklædt kom til Dideriks Lejr; Svabos Optegnelse af Vtaen har ogsaa Udtrykket: den gamle Karl, den anden færøiske derimod: "turpala-svein").

I nogle Opskrifter (D E H) optræder han dobbelt, nemlig ogsaa (og det i sin egen Opregnelse) som en af Kong Dideriks Kæmper. Hans Mærke angives da at være: en Falk i en Lænke (D), en Falk og han er hvid (E H, samt Arw. 4, C), med Tillæg: han vil saa gjærne fægte (D) eller: for han vilde altid stride (E H). Ogsaa i Nr. 8 rider han i Kong Dideriks Følge, og der siges, at "han vilde for ingen Mand vige" **). Han nævnes mellem Gjesterne ved Greve Genselins Bryllup (Nr. 16), og han optræder da som selvstændig Høvding, thi tolv stærke Kæmper følge ham (16, A B).

De foregaaende Viser have berettet os om Sivard, at han, efter at have slaaet sin Stiffader ihjel for sin Moders Bedste, faaer af hende Hesten Graamand (Grammen, Gram, Skimling Gram, Skemling, Skamling), og rider til Dannerkonning paa Bernerkvale, der er hans Morbroder, eller hvis Drouning er hans Moster (Nr. 2). Sivard har paa sin Fole taget stolt Brynild af Glarbjærget, givet hende til sin Stalbroder Helled Hagen (Hr. Nielus) og selv fæstet stolt Senild. Brynild formaaer nu sin Fæstemand til at dræbe Sivard med hans eget Sværd Adelring (Nr. 3). Disse to Visers Vidnesbyrd om Sivard stamme, som forhen nærmere er omtalt, fra reent nordisk Kilde. Den tydske Tradition træder derimod kjendelig frem i Nr. 5, hvor Grimild bebrejder Helled Hagen Kong Sejfrida (Konning Segfreds) Død. Her viser sig intet Spor til, at den danske Tradition i denne Kong Sejfred har gjenkjendt Sivard Snarensvend, saa lidt som den i Grimild seer Senild (= Gudrun, om hvem derimod vor Nr. 4 synes at handle). Dette er ogsaa det eneste Sted, hvor Sivard i en dansk Vise nævnes med, eller dog lader sig gjenkjende under sit tydske Navn; thi naar Vedel i sin Text af Nr. 8 (V. 21) i Kong Dideriks Følge har foruden Sivard Snarensvend endnu en "Konning Hr. Sigfred, han førte Kongens Mærke," saa er dette hans eget Indskud. Hvem der menes med den "unge Sleeffred" (16, A) eller "Konning Segfoed" (16, B), der (ligeledes ved Siden af Sivard Snarensvend) er med ved Grev Genselins Bryllup, "sig selv til Angest og Kvide," det skal jeg lade være usagt. En Kong Sigfred (Syfred, Seifre, Sigefred, Sigfred, Sleffred, Sluffult) nævnes i vor Nr. 9 som en Ven af Kong Diderik, der i Lindormens Hule finder hans Sværd Adelring eller Ædelring og to beslagne Knive, og deraf slutter at han er myrdet af Ormen, medens man forhen "aldrig andet vidste, end han havde været vejet med Sværd." Ham gjenfinde vi i vor Nr. 18, C i "Kong Sleddffuer" (Vedel har ogsaa her: Sigfred), der "blev vejet af Orm saa leed", og hvis Datter Svend Vonved fæster ***). Denne Kong Sigfred svarer ganske til den tydske Kejser Otnit

*) Siver (Sivard) er i den svenske Vise (Arw. 3, B C) Kong Isingens (Ungers) Mærkesmand. I Arw. 4, A siges ogsaa, at Sefuar Snaresuen er i Kong Isiaks Tjeneste.

**) Dette Omsagn staaer nu (i V. 17) henført til Brand Vidferling, og Mærket: de hvide Pile til Sivard, men Linierne ere kjendelig forsatte, saa vi maae bytte dem om, for at faae den rette Mening ud.

***) Han spores ogsaa i Nr. 11, A, der kalder Orm Ungersvends Fader, der med Sværdet Birting hviler i Bjærget: "Konning Seffred" (Vedel atter her: Kong Sigfred), med Tillæg: "han monne i Bjærget falde"; men her antager jeg Navnet for at være indkommet ved en Fejltagelse (der dog vidner om Kjendskab til Sagnet om den Kong Sigfred, der faldt i Bjærget); thi alle Opskrifter, selv den, der nævner ham som falden i Bjærget, give Orms Fader andre Banemænd end Lindormen. Forvexlingen er vel fremkommen ved, at Orms Fader laae i Bjærget, hvorved Tanken ledede hen paa Kong Sigfred, der faldt i Bjærget. —

(Vilkinasagas Kong Hertnit), og W. Grimm mener (Altdän. Heldenl. S. 474. Deut. Heldens. S. 308), at det kun er et Navnebytte, der turde have sin Grund i en fordunklet Erindring om Sigurds Dragekamp. (Ormens Banemand og Ormens Bytte skulde altsaa være sammensmeltede i Folkemunde!?)

Uagtet nærværende Vise utvivlsomt er af tydsk Oprindelse, saa er denne Helts Navn dog mærkelig nok her det samme, som i vore af nordisk Kilde udsprungne Viser om ham; og dog maa den nedertydske Vise have havt Navnet Sifrēt. Det maa forholde sig hermed, ligesom naar Vilkinasaga, skjøndt hentet fra tydske Kilder, dog ogsaa benytter den nordiske Tradition og kalder ham Sigurðr Sveinn (Sigord Swen), men røber dog ensteds, hvorfra den har sine Efterretninger om ham, ved at berette (Cap. 144 hos Peringsk. og Rafn), at Mimer gav ham Navn og kaldte ham Sigfrod. Tilnavnet Snarensvend har jeg udenfor den danske Tradition ingensteds fundet Spor til, undtagen i de færøiske Kvad, der vel sædvanlig kalde ham: Sjúrður Sigmunda son, Fáfnisbàni sterki, men dog ogsaa har: Sjúrður Snàri. Hvor lidet tydsk i sin Form det danske Tilnavn er, sees bedst af, at Grimm ikke veed at oversætte det nærmere end ved "der hurtige Gesell." Det Mærke, den danske Vise giver Sivard: en hvid Falk, er maaskee kun tillagt ham ved en Fejltagelse, som da hans hele Forekomst mellem Kong Dideriks Kæmper i denne Vise er en Fejltagelse; dog føres et lignende Mærke (en Høg, der jager to andre Fugle) ifølge Vilkina af hans Frænder Hornboge og Amlung*). Sigurds Mærke er i Vilkinasaga: en Drage (samme Mærke, som sammesteds gives Sintram af Venedig), i et tydsk Digt (Biterolf) derimod: en Krone.

Alt hvad vore Viser vide at fortælle om Sivard Snarensvend er kun svage Gjenlyd af de ophøjede Oldsagn om Odins Ætling Sigurd Fafnersbane, og mærkelig nok findes i den danske Tradition intet Spor til hans berømteste Daad: Drabet paa Ormen, Skattens Vogter, der dog baade i tydske og nordiske Sagn og Sange har været saa vidt berømt. En følgende Vise (Nr. 28) besynger imidlertid en Ormekamp, der minder om Sigurds, men der tilskrives en Kongesøn ved Navn Gralver. Om de forskjellige Fremstillinger af Sigurdssagnet er forhen talt (S. 14—16). Endnu en dansk Vise, hidtil utrykt, kunde muligviis indeholde en forvansket Fremstilling af Sigurds Historie: Sigvort Kongesøn lokker hden Kirstin af Kloster; hun lover ham Døden, om han sviger hende. Efter otte Aars Forløb fæster han en anden; Kirstin plukker da giftige Urter, som hun giver ham i hans Mad. Han bliver syg og lover hende nu alt, om hun vil frelse hans Liv; men hun minder ham om sin Trudsel og beder ham spottende skynde sig til sin unge Brud, hvorpaa han opgiver Aanden.

22. Isak (een Gang: Isses) Kouning af Bertingsland boer paa Bertingsborg, har syv Sønner, alle jærnklædte, den yngste af dem er Sivard Snarensvend. "Han var aldrig ræd," og "selv er han Kæmpe bedst." Han har, ifølge sin bortrømte Tjener Bern van Vefferlings Sigende, lige saa store Tanker om sig selv og sin Magt, som Kong Diderik: ogsaa han troer, at ingen kan eller tør maale sig med ham. Saaledes har A, den eneste danske Opskrift af denne Vise, der nævner ham med dette Navn. D taler kun om "Kongen", der "staaer paa højen Borg", dog ligger denne ved eller paa Brattingsbjærg. En Dronning omtales, men ingen Sønner. E og F kjende ham under Navn af "Kongen paa Brattingsborg"; E nævner hverken Dronning eller Sønner, men F har Dronningen, og Sivard er ialfald hendes Søn. Opskrifterne G og H endelig kalde ham

Foruden de ovenfor anførte Steder, findes endnu paa et Sted i en dansk Vise (en Opskrift af Vedel, II, Nr. 33) Navnet: "Kong Sedfred," uden at jeg dog tør bringe det i Forbindelse med nogen af de her omtalte Personer.

*) Maaskee er det ganske tilfældigt, men mærkeligt seer det dog ud, at Gunnars og Högnes Mærke efter Vilkinasaga er Ornen, Sigurds ifølge den danske Vise Falken; thi det minder om Grimhilds Drøm i Begyndelsen af Nibel. Nôt, hvor Sigurd er Falken, hendes to Brødre Ornene. (Jfr. Lachmann: Anmerk. zu den Nibelungen, S. 10—11.) Næsten ganske den samme Drøm forekommer for Resten i Gunlaugs saga Ormstunga, Cap. 2.

Kong Nielns; han siges at staae paa sin Borg, som ligger ved eller paa Brattingsbjærge; hans Dronning er Moder til Sivard.*)

I Nr. 8 finde vi atter en Isak Konge (Isald, som Vedel har, er hans eget Paafund), som bygger paa Bertingsland (Brattingsborg tillægges da Kong Diderik); han er en Kæmpe, siger Brand Vidferling, der vel kan være Kong Dideriks Lige. Han har en i Følge med sig, som "strider med Ulv hin tamme", og som "vil intet andet æde, end Kjød af christen Mand." Hans Moder er en leed Ilex, der kyser et Sværd isønder, og skaber sig i Tranelige. Han dræbes af Diderik von Berne (ɔ: stærke Diderik).

Isaks Navn i Nr. 8 antager jeg for en Fejltagelse, hvilket nærmere vil findes begrundet i Indledningen til bemældte Vise. Nærværende Vises Omtale af Kongen paa Brattingsborg Isak (Isses, Nielus — Isiak, Isingen) hører derimod hjemme i Sagnet, som det fremtræder i Vilkinasaga, der kalder ham Isung, Konge af Bertangaland, tillægger ham elleve stridbare Sønner og lader Sigurd Svend være hans Mærkesmand.**) Det færøiske Sidestykke til vor Vise kalder ham Ísin kongur, lader ham eje Borgen paa højen Fjæld og have elleve Sønner. Hans tolvte og ypperste Kæmpe er ogsaa der Sjúrður Sigmundason. "Ísins sinir" nævnes ogsaa i det færøiske Sidestykke til vor Nr. 16. Højst paafaldende er det, at uagtet alle disse nordiske Vidnesbyrd utvivlsomt grunde sig paa en nedertydsk Tradition, saa har man dog i tydske Kilder intet fundet om nogen saadan Konge.

23. Langbeen Risker (Ridsker, Redsker, Risker, Resker, Reisker, Reigser, Rejser)***) kaldes Risker hin stærke (A), er en Trold (A), saa leed og saa lang (C), baade sort og leed (B); kaldes dog en Kæmpe (B), ja endog af Vidrik: en Kæmpe god (C). Hans eneste Vaaben er dog det sædvanlige Jetteværge: en Staalstang (A B C). Han ligger paa Bertingskov (A), paa Borgeskov (C), paa Bjertingsbjærg, Bjertingshede, Bjertingsskov (B). Han har ligget paa Skoven i elleve Aar (C), i atten Aar (A), i mange Aar (B). Han ligger "paa disse vilde Hede", dog gaaer Vejen til hans Huus "hen ad de høje Skove" (B; C derimod kjender intet andet end Skov). Han har store Skatte, som han ifølge A har samlet ved Rov og Brand, men som ifølge C ere Arvegods efter hans Fader. Han har sit Guld i et lille Huus med en stor Steen for Døren (A B); dette Huus er takt med røde Guld (B). Eller ogsaa: han har sit "møgle Guld" i Bjærget, een eller flere Stene ligge derfor (C). Han har overmenneskelige Kræfter: den Steen, som Vidrik ikke kan løfte med begge Hænder, den løfter han med to Fingre (A B C). Foruden i nærværende Vise nævnes han som Gjest ved Greve Genselins Bryllup i Nr. 16.

Vor Langbeen Risker (den svenske Vises Högben resare, [långe] Bengt risare) er Vilkinasagas Etgeir risi (Edger rese), den færøiske Vises Agi risin sterki eller Akival. Hans Optræden og Skæbne i vor Vise stemmer ganske med Sagaens Beretning: at han var Kong Isungs Laudeværnsmand (Søn af Kong Nordian, Broder til Riserne Vidolf, Aspilian og Aventrod) og laae som saadan i Bertangaskog, indtil han beseJredes og dræbtes af Vidga. Hans Egennavn, som vi finde i Sagaen og i den færøiske Vise, har i den danske og svenske Tradition veget Pladsen for et Fællesnavn, der kan betegne enhver Rise eller Jette. Derfor kunne

*) De svenske Opskrifter kalde ham: Kong Isingen (Arw. 3, B), Isiak, Isak (Arw. 4, A) paa Bortingens borgh, i hvis Tjeneste Sivard befinder sig. ("Vngher konung" i Arw. 3, C antager jeg ikke for noget Navn.)

**) Naar Sagaen lader denne Isung fordrive Kong Artus' Sønner og fratage dem Bertangrland, da er dette kun et vilkaarligt Forsög paa at bygge en Bro imellem Dideriks- og Artus-Sagnene; thi "Bertangaland" har, som senere skal omtales, aldeles intet med Britannien at gjøre.

***) "Risker" staaer i A altid som Egennavn, men i B og C ogsaa som Appellativ. B har: Riskeren, den Riske; C: en Resker, den Redsker. Formen "Riser", som Vedel bruger, findes ikke i nogen ægte Opskrift ("Rieeser" i Nr. 16, A maa ifølge Haandskriftets Analogi læses: Rejser). I Indledn. til sin Nr. 4 siger ogsaa Vedel: "Langbeen Risker, som almindeligen neffnis i denne Vise, mener ieg at være Risers Naffn."

vi heller ikke henføre til ham de Sagn, der i alle tre nordiske Riger knyttes til Navnet Langbeen eller Høgben Rise. *)

24. Højen Bermeris forekommer ikke i nærværende Vise, men nævnes i Nr. 17 i Kong Dideriks Følge paa Toget mod Holger Danske. Hvad vi ellers vide om ham findes i Nr. 11. Han kaldes der: højen B., B. hin stærke, Bermer Ris den lange, ogsaa blot: Berme eller Bermer. Nutidens Tradition gjør det til Højenlands Berner Rise (11, E) **). Han er: høj og meget uhyre, gal og aldrig viis, saa ingen Mand kan ham styre (11, AB); eller: et stort Uhyre, grum og leed, saa ingen kan ham styre, kaldes endog "den lede Jette" (11, C). Dog lader 11, A ham bære Sværd ved Side, hvad ellers ikke er Jettesæd. Han er ifølge 11, D (ɔ: Vedels Text) Morbroder til Tord af Valland. Alle Optegnelser af Visen ere enige om, at han bejler til en Kongedatter, men fældes af sin Medbejler Orm Ungersvend, der hugger ham af i Knæ, for han kan ikke række højere.

Denne Kæmpe eller Jette har sikkert oprindelig slet intet med Diderikssagnet at gjøre, men er af reent nordisk Herkomst. Vedels Gætning (i Indledn. til hans I, Nr. 19): "at det som mand siger almindeligen Bermerjss skal være Berner Risse, at hand haffuer værit en Berner Lands Kempe", kan derfor ikke tages til Følge. Derimod vover jeg at fremsætte en anden, i mine Øjne rimeligere Formodning om Oprindelsen til hans Navn: at det nemlig oprindelig har lydt Bjarmer-Rise. Saxo nævner i sin 6te Bog (Müllers Udg. I, S. 278) "athletæ Biarmenses", hvilket synes en ligefrem Oversættelse af Bjarmer-Riserne, og siger, at Stærkodder optoges i deres Selskab. Jeg vover endvidere at betvivle, at Müller har Ret i at gjøre disse Biarmenses til de samme som "Biarmi". Hverken paa det nævnte Sted, eller hvor Saxo ellers har Biarmenses ***), er der nogen Grund til at tænke paa Bjarmefolket ved det hvide Hav, der bestandig hos Saxo kaldes Biarmi. Snarere maa man ved Biarmensea tænke sig en Flok omstrejfende Kæmper eller Berserker. ****)

25. Uland Rise ("Wlandriis") nævnes i Opskr. E, V. 6 paa en Maade, saa det ikke er klart, om dermed skal betegnes en Figur paa et Skjold, eller en Person, der fører Skjoldet og rider i Kong Dideriks Følge. Hvad der kunde synes at tale for den første Formodning er, at i andre Opskrifter forekomme Skjoldemærker med lignende Lyd: i F er Løven og højen Ris' Hildebrands, i D en Rosenkranda i Riis Ulv van Jærns, og i B en Rose iblandt de Riis Hr. Normands Mærke. Desuagtet maa jeg give den anden Formodning Fortrinnet: at Haandskriftets "Wlandriis" er Navnet paa en Kæmpe, og støtter denne min Antagelse paa følgende Grunde.

*) "I Kirkevangen [ved Reerslov i Sjælland] er en lang Steendysse, kaldet Langebeen Ritzis Grav." (Pontopp. D. Atl. VI, S. 245.) "In paræcia Haastrup [Sialandiæ] occurrit sepulchrum decantatissimi gigantis Langbeenriser, de quo in cantilenis heroicis." (Pontopp. Marm. Dan. I, S. 213.) "Länge Ben-Rese ligger begrafwen i Bro Pastorat wid gården Hallind på Stångenäs", og havde Ophold paa "Bratte Skog wid Grytingen i Härstads Sockn." (Oedman: Bahus Läns Beskrifning, S. 175-76. 285. Jfr. Afzelius: Sagohäfder, I, S. 40. 71. 174. Holmberg: Bohusläns Hist. och Beskrifn. III, S. 26. 27.) — Med Rette siger P. E. Müller herom: "Disse Sagn bevise ikke det mindste; uden Tvivl har man viist Langbeen Rises Grav endnu langt flere Steder." (Sagabibl. II, S. 225. Jfr. S. 250.) — I Norske Universitets- og Skole-Annaler f. 1850. S. 489 findes et Sagn fra Valders om "Langbein Rese, ei Storkjæmpe", hvorlunde han vadede midtvands over Mjøsen, og Vandet naaede ham dog ikke til Armene. (Om Localisationerne af Langbeens- og Vidriks-Sagnet see mere herefter S. 89-94.)

**) Den svenske Opskr. (Arw. II, S. 445) kalder ham "höge Benresar", hvorved han falder sammen med Höghen Resare = Langbeen Risker.

***) Müllers Udg. I, S. 404: "Biarmenses", og S. 52-53: "Biarmensium manus."

****) I Registeret til Udgaven af Saxo sætter Müller uden videre: "Biarmenses = Biarmi (incolæ Biarmiæ)", og i de endnu uudgivne Notæ uberiores til samme Udgave gjøres disse to Benævnelser til eenstydige: til Indbyggere af Bjarmeland, der i de senere islandske Sagaer er et saa yndet Fabelland, hvor alle mulige eller umulige Vidunder e bensættes.

Arw. 4, A har Kæmpen "unge Rolan Rijs" med Mærket "flygande draken leda"; Arw. 4, C har Kæmpen "Velan Vick" (som fører et Sværd i Skjoldet), hvilket Navn skal rime paa: "för klämpar bar han priss", hvorved det gjøres sandsynligt, at "Vick" er en Skrivfejl (eller Læsefejl) for Ris; og endelig have ogsaa tydske Sagn i Diderikskredsen en Jette af Navnet "Velle ris" (D. Heldens. S. 174). Det syues mig derfor rimeligst at antage vort "Wlandriis", saavel som de svenske Optegnelsers Rolan Rijs og Velan Vick, for Fordrejelser af et Veland Rise; uden at jeg dog derfor vil vove at sætte denne i Forbindelse med den berømte Veland Smed, der jo ifølge Vilkinasaga var af Riseslægt.

26. Sverting nævnes i vor Nr. 17 som en af Kong Dideriks Følgesvende paa Toget til Danmark. Han bruger ikke Sværd, men Staalstang, hvad jo plejer at være Jetternes Kjendemærke. Han kaldes for "sorte Dreng", hvilket kun er hvad Navnet udsiger. Ogsaa den mørke Farve plejer at være et Jettemærke. En Sverting, Høvding i Saxland, nævnes hos Saxo i Stærkodders Historie, og det gammelengelske Digt om Beowulf kalder Gothekongen Hygelac "nefa Swertinges." Disse Vidnesbyrd hidsættes kun her for at vise, at Navnet er gammelt i den nordiske Sagnverden. Som nordtydsk Egennavn findes det i Diplomer fra det 14de Aarhundrede.

27. Ungen Hamer hin graa (Nr. 10, B), Have Graa, Haave Graa (10, C), Hr. Haven Graa, unge Hr. Haven Graa (10, D) — er en Personlighed, som jeg kun har fundet i de danske Optegnelser af vor Nr. 10, hvor han bærer Fejdebud for Vidrik og Ulv van Jærn, og hvor navnlig hans hurtige Løb fremhæves. Paa Heimer (Hama) tør ikke vel tænkes; snarere viser Navnet hen til den i tydske Digte hyppig forekommende, men kun lidet fremtrædende Hawart von Tenemarke, en af Etzels Mænd.

28. Otte Hr. Angeltu, som nævnes mellem Kong Dideriks Mænd i Nr. 8, er sikkert ingen anden end den ungen Anglefyr (hvortil Vedel ogsaa her forandrer Navnet), om hvem handles i Nr. 19; altsaa en reent nordisk Helt, der intet har med Diderikssagnet at gjøre, men kun ved senere Tiders Uagtsomhed har forvildet sig ind i det. Det nærmere om denne Personlighed vil findes i Indledningen til Nr. 19.

29. Grimeren rider "med en forgyldte Bröj" (ɔ: Brede = Stridsøxe) i Kong Dideriks Følge i Nr. 8. Om denne gyldne Brede er hans Stridsvaaben eller Skjoldemærke, kan ikke sees af Sammenhængen. Han er mig ganske ubekjendt, hvis han ikke er den samme som den Iden Grimmer, om hvem vor Nr. 26 handler. Riser af Navnet Grim eller Grimme forekomme for Resten i de tydske Diderikssagn.

30. Vidrik Hr. Stagesøn er ifølge H i Kong Dideriks Følge. Hans Mærke angives at være: tre Pile og de ere hvide, med Tillægget: man maa vel paa hannem lide. Da Vedels Text er den eneste Hjemmel for denne Helt, hvis Navn iøvrigt er mig ubekjendt, og hvis Mærke med det dertil knyttede Omsagn andensteds tillægges andre Helte (i E og F: Brand Vidferling, i G: Hugting Herfredsson, i A: Ulv van Jærn), saa maa hans Adkomst til en Sagnhelts Rang og Værdighed foreløbig staae som tvivlsom.

31. Rige Hr. Herremand nævnes i Opskr. F mellem Kong Dideriks Kæmper. Hans Mærke er: tre dragne Sværd, hvilket andensteds tillægges Esmer Kouge eller hans Sønner, et lignende Humblum Jersing. I flere tydske Digte om denne Sagnkreds forekomme Helte af Navnet Herman, men i ingen af dem lader vor rige Hr. H. sig gjenkjende.

32. Hr. Asbjørn Milde forekommer kun hos Vedel (H) som en af Kong Dideriks Mænd og gives i Skjoldet: "Sundheds forgyldte Mærke", med det aabenbart uægte Tillæg: hau lærer de Kæmpers Ryg at værke. Om Skjoldemærket er forhen talt ved Stærk Diderik (S. 75). Personen veed jeg ingensteds at henføre, med mindre man vilde tænke paa den Ásbjorn prúði kappabani (Virfilsson or Danmörk), om hvem der handles i Þáttr Orms Stórólfssonar (Fornm. Sög. III, S. 204), og som ogsaa i en svensk Folkevise (Arw. Nr. 8) besynges under Navn af Essbiörn Prudhe eller Frcenkiempe.

33. Hr. Sejelfærd (et Navn, der i de fleste gamle Opskrifter af Syvs Nr. 14 bæres af den Helt, som den trykte Text kalder Guldbrand),

34. Unge Hr. Sivord (Vedel gjør Navnet til Hr. Sigfredsson), forskjellig fra Sivard Snarensvend, som forhen staaer anført i samme Række, og

35. Sejer hin sælle (eller: snilde), der "ræddes for ingen Mands Vrede", — nævnes alle i Nr. 8 blandt Kong Dideriks Mænd, men ere mig i øvrigt ganske ubekjendte.

36. Alver Lange er Kong Dideriks Kæmpe, fører i sit Skjold: en Arm udi en Lænke, — han plejer for Kæmper at skjænke (H). Dette Mærke med Tillæg findes ellers henført til Mester Hildebrand, og for Navnet haves ingen ældre Hjemmel end Vedel. Dog maa bemærkes, at Verset om ham (H, V. 29) gjenfindes ordret i en svensk Opskrift (Arw. 4, A, V. 44), som i øvrigt synes ganske uafhængig af Vedel.

37. Øjesteen Kæmpe sættes af Vedel (H) mellem Kong Dideriks Mænd. Hans Mærke er: en Hund og end saa rask, med Tillæg: han er en Vogehals uden Falsk. Skjøndt det Vers, hvori denne Helt omtales, kun findes hos Vedel, saa kan han dog ikke have gjort det selv. Vedels ægte Kilde har aabenbart havt Rimet: rask: Vogehals, hvilket han saa har villet forbedre ved Tillægget: uden Falsk. Dette dobbelte Riim i fjerde Linie borger for Versets Ægthed. Navnet Øyesteen synes at være det norske Eystein; men Navnene hos Vedel ere saa lidet at stole paa, at det godt kunde være muligt, at hans Kilde havde havt et Navn, svarende til det fra Vilkina saa vel som fra tydske Digte bekjendte Rimstein (Ribestein, Rabestein).

38. Hr. Normand er atter et ellers ubekjendt Navn, som Vedel (H) anfører i Kong Dideriks Følge. Han fører: en Rose iblandt de Riis, og "hvor Hr. N. kommer i Strid, der vinder han stor Priis." Hvordan det end forholder sig med Navnet (paa Svend Normand = Svend Vonved tør ikke tænkes), saa har Vedel her benyttet en ægte traditionel Kilde, som vi nu mangle; thi "en Rosenkrands i Riis" tillægges i Opskr. D, som Vedel ikke kjendte, Ulv van Jærn. (Jævnf. denne Fortegnelses Uland Rise, samt Mester Hildebrands Mærke i Opskr. F.) En Hr. Normand er ellers Helten i en Riddervise (Syvs Nr. 80).

39. Harald Gridske i Kong Dideriks Følge: "han er en Staalbroder huld" og fører i Skjoldet: en Tavel saa rød af Guld, et Mærke, der sædvanligst findes tillagt Helled Hagen. Kun Vedel (H) har denne Kæmpe paa Listen. Det historiske Navn Harald kan han selv have indbragt; men istedenfor hvilket? Tilnavnet er vel = græske, svarende til det "von Griechen", der føres af flere i tydske Kilder til Sagnkredsen henførte Personer.

40. Svend Vonved, der vel har flere Berøringspunkter med Diderikssagnene, men som dog væsenlig er fremmed for dem, vil findes omtalt nedenfor ved Visen Nr. 18.

41. Rasken Olgjerd Danske regnes i Opskr. E (og derefter hos Vedel i H) mellem Kong Diderıks Kæmper. Hans Mærke angives da at være: en Ørn og han er rød, med Tillæg: han hugger de Kæmper tildøde.*) Holgerd eller Olger Danske er med ved Grev Genselins Bryllup (Nr. 16); og der siges, at: han vilde stride saa gjærne. Kong Holger eller Olger Dansk er ifølge vor Vise Nr. 17 Konge i Danmark og boer i Nørrejylland. Hans Kæmper ere da Ulv van Jærn og Hr. Svend Felding (17, A), endvidere: Helled Hagen, Vidrik Verlandsson, Iver Blaa og Kollen hin graa (17, B). Visen handler om, hvorlunde han slaaer Kong Diderik af Marken, da denne vil gjøre ham skatskyldig.

Holger Danskes Kamp med Burmand behandles i Visen Nr. 30, og der vil hans sagnhistoriske Personlighed nærmere komme under Omtale.

*) Ogsaa de svenske Opskrifter have ham mellem Kong Dideriks Mænd. Han fører: ehn guldhorm uthi en kledhie ... han slogh så många Turkar till döda (Arw. 4, A); en orm och han är röd ... slår så mongen till dööd (Arw. 4, C).

42. Svend Felding, der, som Holgers Mand, i Nr. 17 bringes i en løs Forbindelse med de danske Diderikssagn, vil findes nærmere omtalt i Indledningen til Visen Nr. 31.

43. Kollen hin graa anføres i Nr. 17, B som en af Kong Holgers Kæmper, i Selskab med andre, der utvivlsomt ere laante fra Kong Dideriks Kreds. Det er kjendelig samme Navn som Karl hin graa, der, som forhen anført (S. 79), er Navnet paa en Kæmpe, der er i Følge med Uiv van Jærn i en Opskrift af Vedels II, Nr. 20, men som derimod i vor Nr. 16 er blevet til Navnet paa Greve Genselins Hest.*)

44. Iver Blaa er ifølge Opskr. A, altsaa den Opskrift, der ellers har Sagnet fuldstændigst og renest, en af Kong Dideriks Mænd. Han er "Kæmpen allerbedst", og hans Mærke er: en Falk og han er graa, Mage til det Mærke, der tillægges Sivard i DKH. Nr. 17, B nævner Iver Blaa som en af Kong Holgers Kæmper. Nr. 16 har ham som en hedensk Kæmpe, der boer paa Brattingsborg, strider med Grev Genselin, overvindes af ham og giver ham sin Søster eller Søsterdatter Solenta til Ægte. Hvor besynderlig det end seer ud, saa lader det sig dog vist næppe betvivle, at Folkesangen her har paa sin Maade canoniceret den mægtige svenske Ridder Ivar Jonsson Blå til Gröneborg, der 1250 indsatte Valdemar Birgerson til Konge i Sverig, og svarede Birger Jarl, som yttrede sin Utilfredshed med, at Sønnen var bleven ham foretrukken: at var han ikke fornøiet dermed, saa kunde han gjærne beholde sin Søn; han (Ivar) kunde let ryste en anden Konge af Ærmet (eller: finde en under sin egen Kaabe). Denne stormægtige, trodsige Riddersmand, om hvem den svenske Rimkrønike siger, at:

"Han var sva välloger i Rijket tha:
Hvad han giorde, ok hvad han loth,
Thet var Almogannm intet imoth."

han har sagtens været i Folkets Smag; men at han saa snart i Folkesangen skulde blive til en halvmythisk Person, veed jeg kun at forklare ved at antage, at han er traadt isteden for en anden Sagnhelt med lignende Navn. Men hvilken? Derpaa maa jeg blive Svar skyldig.

45. Sonne Falkerson, "han var saa haard i Hu", forekommer i vor Nr. 8 i Kong Dideriks Følge. Vi kunne ej heller her vægre os ved i ham at gjenkjende den svenske Ridder fra det 13de Aarhundrede, hvis forvovne Klosterran er besunget paa svensk og paa dansk (Syv, Nr. 13. Afzel. Nr. 27. Arwidss. Nr. 163). Muligviis har hans Navn (Falkvors Søn) givet Anledning til at henføre ham til denne Sagnkreds.**)

46. Fru Kremold (Kremald, Kremoll; kun Vedel har efter tydske Kilder optaget Formen Grimild) boer paa "hedenske Land", er Søster til Helled Hagen og Falkvor Spillemand, mindes med Sorg Kong Sejfred, hvem H. Hagen slog, indbyder sine Brødre og lader dem overfalde i sin Gaard. Saa vidt vor Nr. 5, hvori som forhen bemærket intet Spor findes til Niflungssagnets Forbindelse med Diderik af Bern. Fru Kremolds Forbindelse med Diderikssagnet i vore Viser indskrænker sig til, at hun findes blandt Gjesterne ved Grev Genselins Bryllup (Nr. 16, A B). I vor Nr. 23 (Syvs Nr. 76), der behandler det nordiske Sagn om Ragnar Lodbrok og Aslaug, finde vi mærkelig nok i de fleste Opskrifter Kremolt (Kremhoit, Kremild, Grimhoit) angivet som Krages (ɔ: Aslaugs) Moder; medens andre, overeensstemmende med det gamle Sagn, her have Brynild (Brynjal). Det er sagtens til Erindring om hendes berygtede Grumhed, at den onde

*) Det kan desuden bemærkes, at i det forhen omtalte, endnu udgivne nederlandske Fragment om "Wisselau der Bär" (Mones Übers. d. Niederl. Volkslit. S. 35) forekommer, foruden Wisselau, Esperaen og Ghernout, der alle utvivlsomt have hjemme i de gamle Sagn, endnu en fjerde Person af Navnet "Karel".

**) At Skriveren af det eneste Haandskr., hvori denne Helt nævnes, har tænkt paa det historiske Navn, kan ikke betvivles. Men muligviis tilhører det egenlig ikke Traditionen, da Skriveren her sees selv at have været i Uvished om Læsemaaden. (See Noten til Nr. 8, V. 20.)

Fostermoder eller Stifmoder, der blander Ædderdrikken i Tristrans Vise (Lævn. II, Nr. 23), gives Navnet Grimhoit eller Gremold.*)

47. **Stolt Brynild**, hvem (ifølge vor Nr. 3) Sivard tager af Glarbjærget, men giver til sin Stalbroder Helled Hagen, der da paa hendes Anstiftelse dræber Sivard og derefter hende selv, — forekommer, som nys er anført, i nogle Opskrifter af vor Nr. 23 som Moder til Kragelil (Aslaug). **Fru Brynild** eller **Brimal** forekommer ogsaa i Genselins Vise (Nr. 16, A B). Det hedder der, at hun boer for norden Fjæld, og at hundrede Kæmper følge hende Landene imellem.

48. **Fru Gyndehelte** (el. Gyndehette) nævnes i Nr. 16, C som en af Genselins Bryllupsgjester og træder der isteden for de andre Opskrifters Brynild og Kremold. Navnet synes en Fordrejelse af **Gunhild**, og der kunde da tænkes paa Fru Gunild (= Gudelinda?), Hertug Henriks eller Kong Diderikʼs Frue i vor Nr. 13.

49. **Jomfru Solentaa**, Grev Genselins Brud i Nr. 16, er forhen omtalt S. 79.

Disse ere altsaa de Personer, der i vore danske Viser forekomme i nærmere eller fjærnere Forbindelse med Sagnene om Kong Diderik af Bern. I mange af dem have vi gjenkjendt saadanne, som have fulgt ham saa langt og saa længe, som Sang og Saga have baaret hans Navn; men vi have ogsaa truffet nogle, som oprindelig høre hjemme her i Norden, som kun herinde, og først da de saa at sige vare blevne husvilde i Folkets Tradition, have sluttet sig til den fremmede Sagnhelts Skare. Denne Forbindelse af ældre og nyere, hjemlige og fremmede Minder og Frasagn, den tilhører Folket og dets Digtning; men at dette ikke gjælder om den anden Art af Tilknytning af de sydlige Saga til vore nordiske Lande: **Diderikssagnenes Localisation i Norden**, — det skal jeg endnu søge at vise.

Der har herom været fablet saa meget og saa længe, at det tilsidst er nærved at blive anseet for en afgjort Sag, at **Folket** her i Norden virkelig fra gammel Tid af skulde have troet, at de i DiderIksviserne og navnlig de i nærværende Vise besungne Tildragelser vare foregaaede herinde. En saa ny og saa anseet Forfatter som Arw. Aug. Afzelius fortæller saaledes i sine "Swenska Folkets Sagohäfder" (I, S. 71. 75): "Konung Nidads dotter Bothwild födde sedan en son, som i Nordens wisor och sagor icke blef mindre berömd, än hans fader warit. Han kallas merändels Widrik Willandsson, i sagorna Widga Welintsson, och hade en tid Willands Härad i förläning. Mest ryktbar blef han genom den skrift, som kallas Wilkina-Saga, deruti hans bedrifter, då han följde Konung Thidrik af Bern, beskrifwas. Men, efter sägner och minnesmärken i Skåne och Blekinge, hade en Konung Thidrik på ifrån wid stranden sin borg, kallad Brattingsborg, hwarefter änna, wid klar sjö, ruiner skola synas under wattnet. Ett slags runda snäckskal finnas deromkring på grunden, hwilka folket kallar Brattingsborgs penningar. Bland alla Konung Thidriks kämpar war Widrik den förnämsta och den enda bland dem alla, som wågade anfalla de grymma Jättar, hwilka den tiden öfwade mycket öfwerwåld. Den ena uppehöll sig i Långe-skog i Skåne, men blef slagen af Widrik efter en hård kamp. I Giers härad wid landswägen wisas en stensättning öfwer Jättens graf. Den andra Resen hade sitt bergslott i Bratte-skog i Bohuslän. I nämda skog, så är allmän sägen, huserade han gräsellgen i femton år med mord och rån, och ingen wågade anfalla honom. Kung Thidrik uppmanade till slut sina kämpar att uppsöka denna Rese och med hans nederläggande winna ära och skatter; men ingen tordes företaga denna wådliga färd. Till slut reste dock den tappre Widrik Willandsson med sitt goda swärd Minnering, sin faders mästerliga smide, och uppsökte

*) I de af reen nordisk Kilde rundne Viser Nr. 3 og 4 forekommer den til Tydskernes Grimhild svarende Gudrun under Navnet **Senild** (Nr. 4, A har **Ellin**) som Sivards Fæstemø og sine Brødres Hævnerske.

Långben Rese och stridde med bonom. Många wisor om denna manliga gerning blefwo sedan sjungna i Norden. ... Widriks graf wisas i Willands bärad mot Blekingska gränsen, der stora stenar restes honom till minneswård. Efter en annan sägen är smedssonen Widrik Werlandsson född i en by, Grossbyen henämd, wester ut från Ugglums Kyrka, och utwisas der hans grafhög, utmärkt med twänne uppresta stenar, ännu tre till fyra alnar öfwer jordytan." Paa alle disse saakaldte Folkesagn lader endnu i dette Aar en lærd Historiker sig forlede til at bygge de dristigste Slutninger, naar han siger: "Fornemmelig localiseres Valund- og Vidga-Sagnene i Skaane, Bohus og Sjælland. Og det er da heller ikke underligt, at denne, saavelsom de andre gotiske Mythcr, mest baardnakket har boldt sig i Skaane, Goternes gamle Hovedsæde, tilligemed dets nærmeste Naboegne." *) Men som førhen (S. 69-70) bemærket tilhører Vidga (Vidrik), Vølunds foregivne Søn, slet ikke de nordiske, men de tydsk-gothiske Sagn, og er først i Kong Dideriks Følge indkommen i vor Tradition. Med Urette vilde man herimod beraabe sig paa Vilkinasaga. Thi vel gjør allerede den Vølund og hele bans Slægt til svenske eller danske; men om end her, som paa flere Steder i Sagaen, gamle nordiske Sagn kunne have været benyttede og navnlig ligge til Grund for Vølunds Hensættelse til Danmark, saa kan dette dog ingenlunde gjælde om hele det Familieskab, Sagaen tillægger ham: om Sønnen Vidga saa lidt som om Kong Vilkinus, Kong Nordian og hans Sønner; thi dette er ikke blot fremmed for, men aabenbart uforeneligt med det ægte nordiske Vølundssagn. Uden da at indlade mig paa Spørgsmaalet om, hvorvidt dette skulde grunde sig paa Vilkaarlighed eller Misforstaaelse af Sagaskriveren, der af et frisisk Seeland skulde have gjort et dansk Sjælland, af et tydsk "Wilzenkönig" en svensk Kong Vilkin,**) — skal jeg blot gjøre opmærksom paa, at Sagaens Fortælling her hverken udgiver sig for eller bærer Præg af at grunde sig paa nordiske Folkesagn. ***)

Undersøge vi nærmere, hvorfra al den Tale om Birtingsskove og Brattingsborge paa Sjælland, paa Samsø, i Skaane, i Jylland eller hvor ikke — hvorfra den egenlig stammer, da ville vi snart komme til den Overbevilsning, at disse saa meget omtalte "gamle Folkesagn" egenlig have hjemme i det 16de og 17de Aarhundredes lærde Mæuds Studerekamre, derfra ere vandrede ud i Verden i trykte Bøger og atter indkomne fra Landet i andre trykte Bøger, men nu forvandlede til ægte ældgamle Folkesagn, hvortil atter kan knyttes nye Hjærnespind. Disse ere vel nu blevne saa tætte og saa gamle, at de vanskelig overalt ville kunne udredes eller opklares; men en nærmere Betragtning vil dog give os tilstrækkeligt Lys i Sagen til med god Samvittighed at kunne protestere mod hele dette Localisationsvæsen som noget gammelt folkeligt og — som noget nyt videnskabeligt. Spørge vi da først de ældste og paalideligste Vidner i denne Sag: vore Folkeviser, om disses før Vedels Udgave optegnede Texter kjende til nogen Localisation, da bliver Svaret afgjort benægtende. Først i Vedels Udgave dukker Localisationen frem, dog endnu ganske beskedent: som hvad "nogle mene", hvad "man holder fore", kort sagt: som Vedels og hans samtidiges Formodninger. Disse faldt imidlertid i god Jord. Localisationer vare ganske i Tidens Smag, og de givne Antydninger gjenlyde da snart fra alle

*) P. A. Munch: Det norske Folks Historie, S. 240. En lignende Misvilsning af samme Forfatter findes bemærket her foran S. 37 i Noten. — Denne Tilbøjelighed til at antage tydsk-gothiske Sagn for gammelnationale i Danmark og Sydsverrig staaer for Resten i nær Forbindelse med denne ellers saa skarpsindige og højt fortjente Forfatters bekjendte, højst besynderlige Yndlingstheori om disse Landes tydske Urbefolkning.

**) Karl Müllenhoff i Haupts Zeitschr. f. deut. alterth. VI, S. 63. 446.

***) Snarere kunde dette synes at være Tilfældet med Fortællingen om en anden af Kongs Dideriks Mænd, hvis Hjemsted Sagaen hensætter til Norden, nemlig Ditlev Danske, Biterulfs Søn fra Tømmerup (Tumatorp) i Skaane. Men hvor saa end Vilkina har denne Fortælling fra, der ikke har stort mere end Navnene — men da ogsaa umiskjendelig dem — tilfælles med de nu bekjendte tydske Digtes Beretninger om Biterolf og Dietleib, saa tør vi dog ingenlunde erklære den for grundet paa et skaansk eller overhovedet paa noget nordisk Folkesagn; lige saa lidt som de tydske Digtes "Hawart der degen starke, vogt i Tenemarke", eller de andre Helte, som der henføres til Danmark, til Norge eller til Grønland, kunne gjøre Fordring paa at ansees for der at have havt hjemme.

Sider, især fra hinsides Sundet, hvor man alt var bekjendt med Vilkinasaga*); og nu fik da alle lærde Patrioter travlt med Verlandsherreder og Vidrikshøje, Birtingsskove og Brattingsborge; og saaledes dannedes det Spind, hvoraf vi — før man for Alvor tager fat paa deraf at væve os en Oldhistorie om Danskernes tydsk-gothiske Forfædre — her skulle oprede nogle Traade, der endnu lade sig følge til deres Udspring Anno 1591.

Vore Viser kjende som sagt ingen hjemlig Localisation af Didriks- eller Vidriks-Sagnene. Det Daner-Konge, der paa et Par Steder er indkommet, kan da ikke kaldes saa. At Dovrefjæld nævnes i en af Viserne i Forbindelse med Vidrik, er nok endnu ikke taget til Indtægt for den norske Historie. Det maa da med Hensyn til det være nok at bemærke, at det i vore Visers Sprog ikke er nogen bestemtere Localitet end Bloksbjærg eller Hækkenfelt i Folkets Mund nutildags.**) Den eneste Stedbestemmelse, der har nogen dybere historisk Sammenhæng med Sagnene, er Bern. Det er dog nok, saa vidt jeg veed, ikke faldet nogen nordisk Patriot ind at flytte den fra sin Plads i Lombardiet til noget Sted i de nordiske Riger. Ihvor ubestemt og almindelig en Betegnelse Borgeskov end synes at være, hvori en af nærværende Vises Opskrifter hensætter Langbeen Risker, saa er det dog gammelt i Sagnkredsen, thi Vilkina nævner flere Gange Borgarskógr, skjøndt rigtignok paa en meget forvirrende Maade, da den een Gang siges at ligge mellem Saxen og Danmark, en anden Gang: mellem Polen og Hunaland. Gamle og mærkelige Navne ere ogsaa Lesens og Helmerø, Gjeldemyre og Gillenreshøj, Iserland og Feltenborg, men da de ikke have været mishrugte til noget Localisationsforsøg, vedkomme de os ikke videre her. De udgive sig ikke for, og ere fra Visernes Synspunkt heller ikke andet, end reent æventyrlige, for en dybere Undersøgelse maaskee mythiske Betegnelser. Hald derimod, som allerede Vedel antager for et Stednavn, og som har givet Anledning til nogen Gætning paa Hr. Bugges Hald ved Viborg, dog, som jeg troer, uden nogen Beraaheise paa Folkesagn, — det er sikkert ikke noget Navn, men et Appellativ (= hallr ɔ: Klippe, eller: höll ɔ: Sal).

Yderst mærkelige og sikkert oprindelig reent mythiske ere alle de saa ofte forekommende med Birting eller Bjerting forbundne Navne: Birtings Land, Borg, Bjærg, Hald, Mark, Myre, Hede, Skov, By og Ø.***) Alle disse Navne ere for den danske Tradition lutter svævende, æventyrlige Betegnelser. Birtingsland er snart Kong Dideriks, snart Humlungs, sædvanligst dog Kong Isaks og Langbeen Riskers Hjemsted. I sidstnævnte Egenskab forekommer det ogsaa i Vilkinasaga, ved hvis Bertangaland (den gammelsvenskes Britania) W. Grimm (Altdän. Heldenl. S. 491) vil have tænkt paa Bretagne, P. E. Müller derimod (Sagabibl. II, S. 425) paa Artussagnenes Britannien: England. Den sidste har aabenbart Sagaen paa sin Side; men hvad en Sagaskriver seent i det 13de Aarhundrede vil have forstaaet derved, kan kun lidet komme i Betragtning mod det slaaende Bevils paa Navnets høje Ælde og Uanvendelighed enten paa Bretagne eller Britannien, der

*) Denne Sagas Historie er desværre endnu langtfra tilbørlig oplyst. Saameget vide vi imidlertid, at den alt ved 1300 var til paa Islandsk og i det 15de Aarh. oversattes paa svensk. Samtidig med denne Oversættelse finde vi den ogsaa kjendt og benyttet af svenske Chronister. Alt forinden havde Svenskerne fundet paa at overføre Jornandes' Beretninger om Gotherne paa deres hjemlige Historie. Herfra er saaledes laant Kong Filimer, som alt findes indført i Sverigs Kongerække i den gamle svenske Prosa-Kronike fra Midten af 15de Aarhundrede. Men først længere hen i samme Aarh. mærke vi Vilkinasagas Indflydelse. Et Haandskr. af bemeldte Prosakronike fra 1476 har allerede gjort Filimer = Vilkin og tilføjet Sagaens Beretning om denne Konge, om hans Søn Vade Rise, Sønneson Velent og Sønnesøns Søn Vidrik, om Hertnit og Osantrix m. m. Og denne nye Tilvæxt til den svenske Historie gjentages siden troligt i den lille svenske Rimkronike fra samme Aarh., af Ericus Olai († 1486) og af Johannes Magnus († 1544). En hæderlig Undtagelse herfra gjør Olaus Petri († 1543), der i sin svenske Kronike siger, at "thet som vår Svenske Chrönica håller om honom (Filmer hin Myrkle . . . [den] sombliga kalla Wilcinum eller Wilkin), thet är uthdragit utaf Tijderik van Berna Fabie och kommer icke Sverige vid."

**) Maaskee det dog har givet Anledning til, at man ogsaa i Norge, i Valders, viser "Diderik Verlandssøns Gravhøj."

***) En gammel Opskrift af vor Nr. 22 (Syvs Nr. 4) om Regner Lodbrok og Krake har desuden Stednavnet Birtingsholm. Birtingsland og Birtingsborg forekomme ogsaa i Grimmers Viae (vor Nr. 26).

mærkelig nok er undgaaet begge de nævnte Forskeres Opmærksomhed, det nemlig, at Navnet alt forekommer i det fire-fem Hundredaar ældre engelske Digt om Beowulf (Kembles Udg., V. 2398), hvor Byrhtan-byrig (Hensynsform af et ikke forekommende Byrthe-burh) nævnes som det Sted, hvorhen Hama (ɔ: Vilkinas Heimer, tydske Digtes Heime) bragte Brysingmon; et Sagn, som i øvrigt er ganske ubekjendt, men som danner eet Forbindelsesled flere mellem Gudesagnene og de ældste af de siden i Diderikskredsen indflættede Sagn.*)

Dette ældgamle Navn bar Folket ingensteds i Norden taget førfængelig; men P. Syv — skjøndt han ligesom Vedel overalt i Viserne har Birtingsskov o. s. v. — lader dog i Fortalen til sin Udgave (§ 8) som om der stod Birking. Han mener vel, at det ej stemmer med Historien, at "Kong Diderik kom berind til Birking-Skov at søge Langbeen Rise"; men at denne sidste var en virkelig Person, som engang der havde havt sit Ophold, derom tvivler han aabenbart slet ikke, thi, siger han, "til ydermere Bevisning findes ved een Miil fra Roskild Birke og Birking Skov, og der ej aliene Langbeen Rises meget lange Grav, men endogsaa et Hul i Bakken, hvor hans Huus var, og en Hule derbos, som de kalde hans Bagerovn." Det er da intet Under, at Almuen nu, efter i 100 Aar at have kjendt og læst Syvs Bog maaskee mere og bedre end Bibelen, ialfald troet den fuldt saa godt, kan fortælle, at Videdys ved Birkeby er "Vidrik Verlofs Gravhøj" (Sagabibl. II, S. 250). Som ovenfor (S. 84) bemærket er Langbeen Risker eller Rise intet andet end et Fællesnavn for Jetter, saa det er først Syv, der, ved at gjøre den Langbeen, som laae begraven ved Birke, til Visens Langbeen, lik Visen localiseret. Men nu er det naturligviis "et Folkesagn", at Visernes Birting skulde være det samme som Birke ved Roskilde.

Den af Visernes Stedbetegnelser, der har givet Anledning til den meste Omtale, er dog Brattingsborg. Ogsaa her ere selve Viserne ganske uskyldige i Localisationen; thi i dem findes intet Spor til, at Folket ved denne Benævnelse har tænkt sig noget vist bestemt Sted; det er snart Kong Diderik, snart hans Fjender, der beboe det. Ligesom en stor Mængde Steder, hvor forgaaede Borge have ligget, gives Fællesnavnet Borg eller Borre, saaledes findes ogsaa Navnet Brattingsborg tillagt mange saadanne i alle Danmarks og Sverrigs Provindser.**) Suhms Formodning (Crit. Hist. af Danm. II, S. 852), at denne Benævnelse i Flæng er tillagt saadanne forgaaede Borge, hvis rette Navn er forglemt, men som have været befæstede og ligget paa en brat Højde eller Skrænt, har megen Sandsynlighed for sig, uden at dog derved udelukkes Muligheden af, at det oprindelig i Viserne er eenstydigt med det nys omtalte Birting. Hvad der ret tjener til at vise, hvor godt Folket har været sig dette Navns almindelige appellative Natur bevidst, er, at det, saa vidt man kan see, ingensteds af Folket selv, men overalt først af

*) Naar saavel Grundtvig som Thorkelin oversætte dette "Byrhtan-byrig" ved Brattingsborg, da er dette vel noget frit, men dog for saa vidt rigtigt, som Birtings- og Brattingsborg i vore Viser ere blevne ganske eenstydige som Betegnelser for de gamle Sagns æventyrlige Skueplads. Endnu i et andet angelsaxisk Skrift (Fragm. af Judiths Hist.) findes: "to þære beorhtan byrig Bethuliam", hvor det altsaa staaer ganske appellativisk. — Borgen Briktan (el. Bittan) i Vilkina turde muligviis være at henføre til samme Stamme, skjøndt det nu staaer der aldeles fremmed for Sagaens Bertangaland. — Naar Vidensk. Selsk.'s Ordbog, hvis Forklaring af Birting forhen (S. 75) er omtalt, endvidere har: "Birtingsland (et) n. s. obsolet. [af Birting og Land.] Et fiendtligt Land. (Moth.)" da gaaer den nok atter her iblinde: thi den har næppe Ordet andensteds fra end fra Kæmpeviserne, og disses Brug af Navnet retfærdiggjør ingenlunde en saadan Forklaring. Af Sværdet Birting, saa lidt som af Hjælmen af samme Navn, kan Birtingaland være at udlede, om det end er ganske sandsynligt, at det ligesom baade Sværd og Hjælm maa udledes af det oldn. bjartr. Byrhte-burh maa da forklares ved Straaleborgen, men ikke ved: en fjendtlig Borg. — Saafremt Jac. Grimm skulde have Ret i sin Formoding, at det gothiske bairhts er at udlede af braihvan (hvoraf det tydske Pracht; jævnf. eng. bright), saa vilde Bratting kun blive en anden Form for Birting. Saavel det danske som svenske Folk har dog nok forstaaet det som kommende af brattr ɔ: stejl (hvoraf det norske Bratta ɔ: en Bjærgside, stejl Skraaning). Færingerne lægge Ísins Borg "á høgum fjalli", hvilket vidner om samme Opfattelse.

**) Om de forskjellige Brattingsborge see Werlauffs Afhandl. i Antiq. Ann. 1812. I, S. 55–66. Jfr. Müllenhoff: Sagen u. s. w. der Herzogth. Schlesw. Holst. u. Lauenb. S. 131. 586.

Skribenterne, er bragt i Forbindelse med det Brattingsborg eller de Brattingsborge, som nævnes i de gamle Viser. Begyndelsen hertil gjorde Vedel, der i Indledningen til nærværende Vise (Opskr. B) siger: "Vidrich ... mene nogle at skulde kaldis V. Villandssøn, oc at hand skulde været født i ... Villandsherrit oc ligger begraffuit paa denne side Syllesborgs Ore ved Sisebech mølle, som de store Stene staa til syne paa denne dag." Og videre: "Bratingsborg holder mand faare at skulde være det Slot, som ligger saa got som mit paa Samsø.... Nogle mene, at Bratenshorg skulde ligget vdi Iffuo Sø, norden for Iffuo, der som mand end nu paa denne dag kand see Grunduollen oc Murene, naar Vandet er klart.... Til diss ydermere Vidnishyrd fører Villands Herrit en Hammer vdi sin Signet til Herr Vidrich Villandssøns amindelse. Huad her om kand være, lader ieg huer sin Mening.... Saa haffuer oc ieke Skaaue værit foruden Kemper, som det mange stycker vduise, oc end besynderligen her ved Syllesborg Ore oc fremdeils vdi Bleging oc omliggende Egn, der som hine store Klipper oc Kempestene findis med Runebogstaffue paa." *)

Den første af de Brattingsborge, Vedel peger paa, er den paa Samsø, og hos Resen (Descriptio Samsoæ. 1675.) finde vi da Localisationen omtalt som en afgjort Sag, uden at dog denne Forfatter heraaber sig paa noget Folkesagn eller har havt andet end Vedels Ord at støtte sig til. Det samme gjælder om Kingoa Omtale heraf (Samsøs korte Beskrivelse. 1675.). Vedels andet Vink om Brattingshorg ved Ivo i Villandsherred i Skaane, navnlig for saa vidt dertil knyttes Angivelse af Vidriks Grav ved Sisebæk, fremtræder ikke som hans egen Gætning. Men hvem er hans Hjemmel for hele denne Forbindelse af Herredets Navn **), Herredets Sigil, Borgens Navn og endelig de store Stene ved Stranden? Herom kan nu intet vides; men for dens Folkelighed er ikke Skygge af Beviis. Det ligner ganske den Tids lærde Combinationer og heraaher sig ikke eengang paa Folkesagnet. Det samme gjælder om den Gjentagelse, det fandt hos Herman Chytræus, der ved Aar 1598 skrev sine skaanske Mærkværdigheder (aftrykte i Lagerbrings Monum. Scan. I, S. 278-326), og som der i Anledning af Ivø og Brattingsborg fortæller Velents Historie, som den findes i Vilkinasaga (den altsaa han, men ikke Vedel, har kjendt), men tilføjer tværtimod denne Sagas Beretning om Vidriks Død: at han efter længe at have tjent Kong Diderik vendte tilhage til sit Fædreland Skaaue og der af Kong Sivard, Syllesborgs Grundlægger, fik det Herred til Læn, som han da efter Faderen kaldte Villandsherred, og som endnu fører Hammer og Tang i sit Segl: "Kæmpens Grav, omgiven af mange store Stene, vises ved Sisebæk." Denne Vedels og Chytræi Localisation er det, som lige indtil vore Dage atter og atter har været gjentaget: af Floræus (Flores Antiq. Scan. 1743. S. 86), der lader Vidrik være født i Smaaland; af Rhyzelius (Sviogoth. munita. 1744. S. 32), der kalder det "en wedertagen sägen", at Vidriks Brattingshorg laae ved Ivo og protesterer imod Samsøs Krav paa denne Hæder; af Tuneld i hans Sverrigs Geographi (1773), og saaledes bliver det ved, indtil som sagt en nulevende Forfatter ganske trøstig beretter, at "efter sägner och minnesmärken i Skåne och Blekinge hade en Konung Thidrik (!) på Ifön wid stranden sin borg, kallad Brattingsborg" o. s. v. Dog var allerede for mere end hundrede Aar siden den svenske Forfatter Stobæus paa det rette Spor, naar han i sin Aar 1731 skrevne naturvidenskabelige Afhandling om de saakaldte Brattingsborg-Penninge (ɔ: fosaile Ammonshorn), der af Sagnet henføres til Andreas Sunesøn, men hverken til Diderik eller Vidrik, yttrer, at hele denne Henforelse af Villandsherred og Brattingaborg til Velent og Vidrik næppe er af gammel Oprindelse, maaskee endikke ældre end de vedelske Viser. ***)

*) Vi see her, at Vedel er lige paa Nippet til at sætte Runamo i Forbindelse med Vidrik. Kun Skade, at ingen har forfulgt denne frugtbare Idee videre.

**) Det maa, for at vise det ugrundede i en saadan Etymologi, være nok at bemærke, at Herredets Navn i Kong Valdemars Jordebog er "Wætlandshæret."

***) "Hinc commemorata quoque insignia commentis recentiorum adscribenda videntur, quum vix ac ne vix quidem probari possit, eadem illa antiquioribus jam in usu fuisse temporibus, nec forte vetustiora odis Velleianis documenta probantia adduci queant." (De nummo Brattensburgensi. Kiliani Stobæi Opuscula, Dantzig, 1752. S. 11.)

Hvad Vedel, som anført, siger om Bleking (Syllesborg ligger i det sydvestlige Hjørne af denne Provinds, lige ved den skaanske Grændse), det fandt en væsenlig Forøgelse i Syvs Gætninger om Blakmændene, hvorom vil blive talt i Indledningen til vor Nr. 10, og hvortil endnu Sjøborg (Utkast til Blekings Hist. och Beskrifn. 1792. S. 5. 347) kjendelig fæster Lid. Ogsaa i Halland har man villet localisere Vidriks Historie, og ogsaa her støtter man sig paa Vedel, der i Svend Vouveds Vise (vor Nr. 18) har foraudret Haandskriftets Holland til Halland, hvorpaa Floræus (Flores Antiq. Scan. S. 85) udtrykkelig beraaber sig. Nu er det da naturligt, at man ogsaa der veed at vise hans Gravhøj. (Bexell: Beskrifn. om Halland, 1819. III, S. 33.) Atter andre Forfattere have søgt at drage Localisationen end længere mod Nord. Saaledes siger Oedman (Bahus Läns Beskrifn. 1746. S. 175-76) om Uglum-Kirke deroppe, at "strax wäster om Kyrckan är en By, Grossbyen kallad, på hwars Ågor then starcke och frimodige Kämpen Vidrich Wärlandson, en Smedeson är född och ther begrafwen, hwilcken slog ihläl på behändigt Sätt långe Ben-Bese," hvem han et andet Sted (S. 285) giver Ophold paa "Bratte-Skog wid Grytingen i Härstads Sockn", uden derfor at beraabe sig paa andeu Autoritet end — Vedels Vise. *)

Af det her anførte vil det, troer jeg, være klart, at det savner al Grund, naar man vil beskylde Folket i Danmark eller Sverig for at have overflyttet de fra Syden indkomne Dideriks-sagns Locale til indenlandsk Jordbund, og da endnu mere, naar man paa disse foregivne Folke-sagn vil bygge vidtflyvende Slutninger om Folkenes forhistoriske Vandringer eller den nuværende Befolknings Afstamning. Den ovenstaaende Undersøgelse vil, mener jeg, afgive Beviser paa, hvor overmaade varsom man maa være med at tage for gamle Folkesagn alt, hvad man i Bøger finder angivet som saadanne, ja tidt endog, hvad man kan høre af Folkets egen Mund; fordi denne Kilde, om end ofte vidunderlig reen, dog nu paa mange Steder er bleven forvansket ved Literaturens Indflydelse. Hvad specielt Vidrik Verlandssøn og Langbeen Risker angaaer, da vil det vel ikke være ubilligt at forlange, at man herefter lader dem blive udenfor vor gamle Historie, med mindre man vil følge den svenske Krønikeskrivers Exempel og henføre dem til den Tid, da "5 landskap wåro under Swerge: Armenia, Syria, Macedonia, Græcia & Ægyptus."

A.

(a. Anna Munks Haandskrift, Nr. 42. b. Anna Basses Haandskrift, Nr. 3.)

1. Konning Diderick siider paa Berune,
hand roser aff mogitt velde:
saa mange haffuer hand thuingitt under sig,
baade kiemper och frier helte.
Der stander een borrig, heder Berne; hanndt boer derpaa koninng Dyderick.

2. Konninng Dyderick sider paa Berne,
hanndt thaller dy ordt saa fri:
hanndt syger, den er icki y verdenn thill,
som ther mod hanom striide.

3. Alle da thide dy kiemper
offuer dett brede bordt,
forudenn hannd Berne vann Vefferling,
hanndt suaritt ett mandoms ord.

4. "Iases koning aff Berthinngs-lannd
hand thaltede itth ord saa fri:
hannd syger, den er icki y verdenn thill,
som thor imodt hannom stride.

5. Hannd haffuer sig dy søner siu,
sielff er hanndt kiempe best;
Siuord heder hanns unngiste sønn,
hanndt riider sinn hest aller-best."

*) Da denne Forfatters Værk er blevet til en "af allmogen såsom ett orakel ansedd bok" (Holmberg: Bohusläns Hist. och Beskrifn. Fortalen til 2den Deel), saa er det intet Under, om Almuen nu veed at vise Vidriks Grav og Risens Lejested paa "Brattöns skog", som Holmberg beretter (III, S. 26. 27).

6. Koninng Dyderick raaber offuer all syn gaard:
"Beder stallsuendt ligir sadell paa hest;
saa menndt, Berne [van] Vesserlinng,
dinn ord lyater mig att freste."

7. Koning Dyderick raaber offuer all sinn gaard:
"Beder stalsuend lege sadell paa heste."
"Saamend," sagde Viderick Verlanndz-sønn,
"ieg raader eder, minn herre, lader sadell dy heste."

8. "Høre thu, Berne vann Vefferling,
menn du haffuer vanndritt saa viide:
du skaltt føre minn banner y dag,
och du skaltt frammerst riide."

9. "Thett sommer inngenn fattige karll
att føre synn herris mercke:
der liger enn throld paa Berthinng-skouff,
dy kalder hannom Riaker hinn stercke."

10. Saa red dy alle denn lannge dag
op under den grønne liide:
konngenn hanndt thaller thill Viderick,
handt badt hannom fremmerst riide.

11. "Her bolde y, alle danner-konngens mend,
op under disse grønne thuedt:
emedenn ieg riider y skoffuenn frem,
ieg vill oss veyen op-lede."

12. Thett var Viderick Verlanndz-sønn,
handt riider y skoffuenn frem:
hanndt fanndt paa saa liidenn enn stii,
denn neder thill Reyaer rannt.

13. "Her liger du, Lannge-beenn Redaker,
gack hedenn aff veyenn fraa mig,
eller ieg vill dig forsanndenn syge:
dett skall fortryde diigh."

14. "Her haffuer ieg legitt y attenn aar,
mig veckitt rett aldrig enn manndt:
rid bort, foffuer-enn ungersuenndt,
mig løster att soue enn stunndt.

15. Her haffuer ieg ligitt y atthenn aar
paa minn vennatre siide:
ieg saa ennd aldrig saa from enn hellenn,
der mig thuorde vecke och biide."

16. Thett var Lannge-beenn Redsker,
hand vinncker op mett siitt øye:
"Siig mig, fouerenn unngersuenndt,
aff dine vaaben sloffue."

17. "Skeminng saa heder min guode hest,
er født paa Grimmer-stodt:
Mimring heder mitt guode suerdt,
thett rinder y kiempe-blod.

18. Skrep da heder minn guode skioldt,
saa mangenn piil y skudt:
Grib da heder min guode hielm,
saa manngtt itt suerdt offuer-brott."

19. "Noch da haffuer du mig forthald
aff dyne vaabenn sloffue:
du rid buortt, foffuerenn unngersuenndt,
om du løster lennger att leffue."

20. Wyderick hug Skeming med spore,
hanndt sprang paa Ridskers siide:
sonnder da ginge dy rebeenn siu,
och der aff yppis dieris kiff.

21. Thett var Lanngbeenn Ridsker,
hannd nappit thill staalstanng:
hannd slo epther Viderick Verlannda-sønn,
thett lanngtt y fielden klanck.

22. Thett var Langbeenn Ridaker,
banndt thog thill att iammer:
"Nu haffuer ieg slagitt mynn stalstang
y biergett thill buude hammer."

23. "Nu skall ieg huge dig altt saa smaa,
som vinden bleser y nør:
udenn du viser mig altt dett guld,
du haffuer y disse skoffue."

24. Wyderick redt, och Redaker krob,
fast adt dy thycke skouffue:
dy fanndt paa saa lidilt ett hus,
var y baade brennt och roffuitt.

25. "Høre du, faffuer-enn unngersuenndt,
viltthu guott guldt haffue:
da skaltt du lffthe op denn stuore steenn,
som liger paa dørrenns graff."

26. Widerick tog paa denn med baade hennder,
hand kunde denn icki knye:
Ridsker thog paa denn mett finger tho,
hannd løffthe denn høytt y skye.

27. "Hører du, foffuer-enn unngersuendt,
du est inngen mandt:
ieg løffther mere med finger tho,
end du med helle haanndt."

28. "Thett er inngenn kiempesedt
ainn haand paa steenn att spille:
ieg ved vell, Lanngbeenn Redsker,
du villt mig icke anndett enndt ilde."

29. Thett var Lanng-beenn Redsker,
hand inndt adt dørrenn krøb:
dett var Viderick Verlanndz-sønn,
hannd hannom hoffuitt kløff.

30. Saa thog hannd itt stycke aff Ridskers tunge,
och blodige giorde hanndt synn hest:
saa redt hand thill thielden igienn,
som kiemper hulde allerflest.

31. Hannd thog Lanngbeenn Ridsker,
hand reysett hannom thill enn eg:
saa redt hand thill kong Didericks thieldt,
sagde, hand haffde Redsker seett.

32. Thett var konninng Dyderick,
hannd bleff saa snarlig modt:
"Och haffuer nu Ridsker saaritt dig?
och huedenn kommer thett blodt?

33. Haffuer nu Redsker saaritt dig,
suarlig monne dett suie:
vennde vy oss och riide hiem,
ieg vill icki lennger frem riide."

34. Thett melthe Viderick Verlanndzønn,
hand begynnthe att lee:
"Torde ieg manndenn leffnindis biide,
thor y hannom icki døder see?"

35. "Er nu Ridsker slagenn ihiell,
da losther mig frem att riide:
riide vy oss thill Berthinng-borrig,
emodt koninng Isack att striide."

36. Saa rede dy alle denn lannge dag
op unnder denn grønne lyde:
saa slon dy ud dieris silcke-thieldt,
dy skinnett offuer marckenn saa viide.

37. Konning Isack sidder paa Berthinngs-borrig,
seer hannd udt saa viide:
der bleff hannd var dy gyldenne skioldt,
som skinn offuer markenn saa viide.

38. Thett var kouninng Isack,
hannd thaller thill rider och menndt:
"Y hennther mig Bern vann Vesaeling,
hannd er unnder thielden med dem."

39. Innd kam Berne vann Vesserlinng,
och stedia hannd for bordt:
"Huad ville y mig? koninng Isack,
huy haffuer y send mig ordt?"

40. "Hør du, Berne vann Vesserlinng,
altt huad ieg siger dig:
huedenn er dy gyldene skioldt,
du est unnder thieldenn mett?"

41. "Ieg thiennthe eder y otte aar,
y thog fra mig minn hest:
nu haffuer ieg fortt dy kiemper hidt,
som acter att verre eders giest."

42. "Thog ieg fra diig hæstenn dinn,
motte du icki fra mig viige:
da sig mig, huo dy kiemper er,
thor imodt mig striide."

43. "Thett er koninng Dyderick,
och hanndt boer sig paa Bernne:
dett vill ieg forsandenn sige:
hannd strider mod eder saa gierne.

44. Ther skinner y denn første skioldt
enn løffue altt saa berdt,
kronenn aff dett røde guldt:
dett er konning Dydericks merck.

45. Ther skiner y denn andenn skioldt
enn hamer och enn thanng:
denn fører Viderick Verlandzønn,
beder sla och inngen thage thill fange.

46. Ther skinner y thenn tredie skioldt,
ther skiner y itt suerdt:
thenn fører her Humbelboe Iersinng,
hanndt er thenn fuldt vell verdt.

47. Ther skinner y denn fierde skioldt,
der skinner y enn biornn:
thenn fører hinn unge Humelumer,
her Humblum Iersings sonn.

48. Ther skinner y denn femthe skioldt
och enn forgyldenne spore:
denn fører hanndt Espenn konngenns sonn,
for hanndt vill verre thilforne.

49. Ther skinner y thenn siette skioldt
ett thaffuellebordt aff guldt:
thenn fører Hele Hagenn,
hannd er enn heltt thilfulds.

50. Ther skiner y denn siuende skioldt,
der skiner pill hinn huide:
denn fører hinn unnge Vulff vann Iernn,
manud maa vell paa hannom liide.

51. Ther skiner y denn uttennde skioldt
enn falck och hannd er graa:
denn fører kiempen aller-best,
thi kalder hannom Iffuer Blaa.

52. Ther skiner y thenn niennde skioldt
en fedell och enn boffue:
thenn fører Falquor Spillemanndt,
hannd haffuer tho hennder sloffue.

53. Ther skinner y denn thiennde skioldt,
der skinner y itt spiudt:
thenn fører hannd liidenn Memerinng Thannt,
for inngenn vill hanndt fly.

54. Ther skiner y thenn ellefthe skiuld,
der skiner ornenn hinn brune:
denn fører hinn unge her Raadengaard,
hannd kanndt vell raade dy rone.

55. Ther skiner y denn tholffthe skioldt,
der skiner enn brendendis loffue:
thenn haffuer ieg Bernu vann Vesserling fortt,
syden først ieg redt thill huffue.

56. Ther skinner y thenn threttennde skioldt,
der skinner y enn kølffue:
thenn fører hand Munk Alssinng,
the kiemper løster hanom att følge."

57. Thett melthe konninng Isack,
for hanndt var aldrig redt:
"Hennt mig hid minn sønner syuff,
dy er alle iernne-kledt."

58. Innd da kom hanns sønner syuff,
och stedis dy for bordt:
"Huadt vilde y? kiere fader vor,
huy haffuer y senndt oss ordt?"

59. "Horer du, Siuord Snarennsuenndt,
du est enn rask hoffmanndt:
du skalt striide mod enn aff Didericks menndt
for mig och alle mine lande."

60. Thett var Siuord Snarennsuennd,
hand under thieldenn threenn:
"Er her nogen inde,
som vill stride for herre synn?"

61. Saa thoge dy dy therninng,
dy rannd offuer bredenn bordt:
dett fieldt hinn unnge her Humelum thill,
att hand skulde mødtt Siuord riide.

62. Thett første redt, dy sammenn redt,
dy hellener var baade stercke:
dett var hin unnge Humelenn,
hannd dreff saa lanngtt y marck.

63. "Nu haffuer ieg dig thill marcken stungen,
dett vill ieg icki skiode:
kom du her y morgenn,
da vill ieg diig møde."

64. "Hore thu, Viderick Verlandz-sonn,
du laue mig hestenn dinn:
icke vill ieg, den gamle karll
skall saa beholde hesten minn."

65. "Icke faar du aff Skeming y dag
uden du aetter mig thill vise panndt:
siu slotte paa ditt lannd
och dinn ungeste søster med."

66. "Syu slotte paa mitt lannd
setter ieg dig thill panntt:
derthill minn unngiste søster,
uchsaa mitt huide halls-been."

67. "Syuordt er enn starblinndt suenndt,
hanndt seer icki sytt glaiunndt thill ennde:
fannger Skeming nogenn skade y dag,
du boder dett icki mett alle dine venner.

68. Altt dett vannd, y verdenn er thill,
var thett nu vurdenn vinn:
ieg vilde icki haffue det for Skeminng y dag,
ieg tacker Gud, hand er min."

69. Thett var Viderick Verlanndz-sonn,
hanndt kaste synn handske mod bord:
"Teth er vell otte vinnther sydenn
ieg giord minn hest medt giurdt."

70. Humblum kum paa Skemings bag,
hannd kunde icke rett riide:
hanndt var aldriig thill vannt,
att sette spore y siide.

71. Thett anndett red, dy sammenn redt,
dy helener var baade vrede:
dieris heste var vell gyurde i harnesk,
dieris skaffthe dreff lanngtt aff led.

72. "Thu est dig enn foffuer unngersuend,
dinn hest kannd du vell riide:
statt du aff, du gyuerd hannom bedre,
saa lennge vill ieg digh biide."

73. Hannd stodt aff och gyurde synn hest
op unnder denn gronne liide:
hannd kunde icke naa thett anndett maall
paa alne nær halffthredie.

74. Thett thredie redt, dy sammenn red,
de hellener vaare baade stercke:
dett var hinn unnge Humblum,
hannd dreff aaa lanngtt y marcke.

75. "Nu haffuer ieg dig thill marcken stungenn,
och vonnden haffuer ieg din hest:
siig mig, foffuerenn unnger-suend,
huedenn du komenn est."

76. "Her Humblum Iersinng er fader minn,
koninng paa Berthinngs-oe:
dett ieg skall sige dig, huedenn ieg kommenn er,
der-thill tuinnger mig atuor nadt.

77. Her Humblum Iersinng er fader minn,
konninng paa Berthinngs-lanndt:
druningenn er minn moder,
thett siiger ieg digh forsaanndt."

78. "Estu her Humblum Iersinngs sonn,
siiger du mig thett forsanndt:
da esthu minn aaster-sonn,
ieg skall dig giøre thill manndt.

79. Esthu her Humblum Iersinngs sønn,
da esthu minn frennde:
du thag dinn hest och far y fredt,
ieg dig icke fore kiennde."

80. Humblum unnder thieldenn threen,
handt kaste sitt suerdt mod bord:
"Nu haffuer ieg vonnden denn stuore karll,
sum thallitt dy stuore ordt."

81. Alle da thagde dy kiemper
sitt offuer dett brede bordt:
forudenn Viderick Verlanndsønn,
hanndt thallitt itt manndums-ordt.

82. "Hor du, unngenn Humblum,
du far altt med thanntt:
dett var altt med vilge giord,
om du Siuordt hanntt."

83. Thett var Viderick Verlanndz-sønn,
hand var enn frestenn mandt:
gierne vilde hand viide,
om dy thalle var sanndt.

84. Widerick saatthe syg paa enn liiden hest,
hand red baade thill och fraa:
gierne vilde hanndt viide,
huor dy skieldis adt.

85. Siuord staar y lunnde,
och seer hannd Viderick riide:
vredt hannd egenn op med rod,
hannd thuorde hannom ey bundenn biide.

86. Konng Iisack sider paa Berthings-borrig,
sier hanndt sig om:
"Siuordt haffuer y lunndenn verritt,
hannd ber paa røgenn enn blomme.

87. Hør du, Siuord Snarensuennd,
och huad ieg siiger dig:
huor da er denn guode hest,
der du haffuer vonnditt mig?"

88. "Thenn samme hest, som ieg haffuer vonditt,
denn gaff ieg minn kiere freunde:
i haffuer ieki saa guodt enn hellenn,
hestenn thor aff hannom hennde."

89. Thi var glade y koninng Isacks gaard,
baade karle och quinnde:
dy konnger skildis venner adt,
dy kiemper dy droge hiem.
Der stannder enn borrig, heder Berne; der boer
hannd paa, koninng Dyderick.

B.

(a. Rentzels Haandskrift, Nr. 30. b. Vedel, 1, Nr. 4.)

1. Konning Diderich stander paa byergen,
och ser hand udt i-saa wide:
"Gudt giffue, ieg viste saa fry en helt,
meg tuorde y marcken hyde."
Ther stander en borig for Berne, ther bor y
koning Diderick.

2. Thett suariht Mester Hillebrandt,
for hand haffde werit saa vide:
"Ther liger en kimppe paa Byerting-byerig,
du torst hanom icke vecke och hyde."

3. "Hør thu, Mester Hillebrandt,
thu est en kyempe saa sterck:
thu skalt ride for y skoffuen y dag
och føre vor skiole-merch."

4. Deth suarit Mester Hellebrandt,
hand war en kimppe saa wiis:
"Herre, ieg fører icke ethirs skioldt y dag,
meg hør icke att her then priis."

5. Thett suarit Widerich Werlandsen,
hand ausrit aff fuld-guod huff:
"Ieg tør ver for y hoben y dag
igennnm then Bierthings-skuff."

6. Det suarit Widerich Werlandzon,
hand suarith sin herre met wrede:
"The smede-suene haffuer mit suar saa smedt,
thett bider saa well staall som klede."

7. Thy vare vell thre-hundrith kimpper,
thy drog till Bierthings-landt:
thy lithe epther Langben Risker,
thy hanom paa skoffuen fanth.

8. Thett suarith Widerich Werlandtzon:
"Wy will proffue it underspill:
herre, ieg ridder for y skoffuen y dag,
om y troffuer meg ther-till."

9. Thett suarith koning Diderick,
saa suarith hand for sig:
"Finder thu then Risker y dag,
thu deller thett icke for meg."

10. Thett war Widerich Werlandtzon,
hand kam paa Bierthings-hiede:
hand fanth ther Langbien Risker,
hand laa buode suort och lye.

11. Thett war Widerik Werlandzon,
hand stotthe paa Risker mett skaffthe:
"Woen op, Langbien Risker,
meg tøckis, du soffuer mogit harth."

12. "Her haffuer ieg liggit y mange aar
alt paa thisse wilde hiede:
her kam aldrig saa fry en helt,
meg tuorde buode vecke och bide."

13. "Her holder ieg Widerich Werlandtzon
mett suar alt vidt min side:
ieg skall theg aff seffnen vecke,
thu skalt fuld saare snide."

14. Thett war Langbien Risker,
hand virker op mett hoffuit sith:
"Huen monne suenden komen were,
ther saadan ordt tuorde sige?"

15. "Werlandt heder min fader,
war en smedt well aken:
Buodell hede min moder,
en koning-dather wen.

16. Skrepping heder min fuldguod skioldt,
som mangen pill udy skotthe:
och Bierthing heder min guode hillem,
som mangen suar aff broth.

17. Skinning heder min fuldt-guodt hest,
er fodt aff wreden stodt:
Menning saa heder min guode suar,
thett wader y kimppe-blodt.

18. Syelff heder ieg Widerick Werlandtzon,
ieg holder her y iernith kledt:
stander thu icke op paa thin lange byen,
ieg skall alt giore theg vredt.

19. Hor thu thett, Lang-bien Risker,
ieg vill icke aff theg liffue:
koningen holder uden for skoffuen,
thu skall hanom skatthen giffue."

20. "Alt guld, som ieg nu haffuer,
thett haffuer ieg giemt met erre:
thett [skall] aldrig nogen mand sporrge,
att thett skulle winde en staldt-dreng."

21. "Att unge som ieg er,
her skall thu meg finde:
ieg skall hogge theg hoffuit aff,
ditt guld will ieg winde."

22. Thett war Langbien Risker,
hand loster att lenger att soffue:
"Ridt fra meg, thu unger helt,
om theg lostther lenger att leffue."

23. Skinning spranck op mett buode syn bien
mitt paa Riskerens side:
soder thaa gick sidebien syu,
ther-aff kam thieris kiff.

24. Thett war Langbien Risker,
hand tog en stolstang y hende:
hand slog et slag epther Viderick,
att stangen y biergen vende.

25. Thett war Lang-bien Risker,
hand myenthe, hand vilde slaa visse:
hesten forsprang hanom slaffuit for,
hand slog thaa visselig mistthe.

26. Thett war Langbien Risker,
hand tog daa till att iamer:
"Nu ligger stangen y birge fest,
som hund war slagen mett hamer.

27. Gud forbande theg, Widerich,
och saa thett suar, thu forrer widt thin side:
thu haffuer huggit mig hull y brist,
saa sare thaa monne thett suide."

28. "Ieg skall huge theg saa sma,
som loff blesser y stoff:
uden thu vilt visae meg thett same guld,
som thu haffuer paa thene skoff."

29. "Thu laadt thett, Widerick Werlandtzon,
thu hug meg icke till-dode:
ieg skall wisse theg thett same husa,
er tacht mett guld hind rode."

30. Widerich redt, och Riskeren kroff,
hen att thy hoffue skoffue:
thy fanth paa en huss mett guld tacht,
thett skinde som en loffue.

31. "Her er inde megit miere guldt,
ind y din landt mon vere:
thag thu then stuore styn,
och lofft then fra then dor."

32. Thett suarith Widerich Werlandtzon:
"Ieg frocter, ieg skall handle theg ilde:
thet pleier ingen guod kimppe,
sin stercke paa stien att spille."

33. "Thett er y thin mieste kunst,
thu kant thin hest vell wende:
ieg vill giorre miere met finger II,
ind thu mett buode thin hinder."

34. Saa thog hand then stuore styien,
hand lo**ff**the then paa sin herde:
fuluel viste Widerich Werlandzon,
at hand vilde seg met hanom uerre.

35. "Her er inde nogit miere guldt,
ind alt thin herre handt eyer:
hør thu, Widerick Verlandtzon,
thu skalt ther først ind gange."

36. Thett suarith Widerick Werlandtzon,
saa suarith hand for sig:
"Thu skalt sielffuer først ind gaa,
ieg vidt icke thin døre-sidt."

37. Thett war Lang-bien Risker,
hand ind aff doren saae:
Widerich hug till mett buude sin hinder
och hug hanom hoffuit fraa.

38. Saa thog hand thett mande-blodt,
smurde sig uch sin hest:
saa rider hand til koning Diderichs gaar,
sagde, hand war skame-lig lest.

39. Saa thog hand then døde krop,
hand reiste then op thill en eg:
saa redt hand till hoffuen y-gien,
sagde, hand var y thenn lig.

40. "Her holder y nu, y guode mend,
och under disse grøne lyde:
Risken haffuer meg iaemerlig slagen,
thett ma y vell alle quide."

41. "Haffuer then Riske theg iaemerlig slagen,
oss tickis thett vere fuld ilde:
thaa ville vy ride till Bern igien,
ey flere mend spille."

42. "Thu venth theg, rede koning Diderich,
och venth thig snart mett mig:
alth thett guld, som Riske haffde,
thett vill iig visse thig."

43. "Haffuer thu slagen then Riske y dag,
thett sporis offuer landen saa vide:
then kimpe fodis icke y verden till,
thu mot io fry met hanom stride."

44. Thet war kuning Diderich[s] mend,
thett første thy finge Risker att sye:
thett var y thiris meeste konst:
thy lod ad skoffuen rende.

45. Thett war Widerich Werlandtzon,
hand tog till att lye:
"Huor vill y hanom leffuendis bide,
y tør hanom icke doder sye."

46. Thett var Viderich Verlandtzon,
hand stotthe paa Riske met skafft:
neder thaa falt then døde krop,
och hoffuit fløg langt y marck.
Ther stander en borig for Bern, ther buer y
koning Diderich.

C.

(Sophia Sandbergs Haandskrift, Nr. 121.)

1. Konning Thiderich hannd sider paa Bernn,
hannd siger ud-aff sin welde:
"Iegh haffuer kiemper udi min gaard,
de ere bode heuske uch snilde.
Ther stannder en borrig, heder Bern, ther-paa
buer konning Thiderick.

2. Ieg haffuer kiemper uffuer mitt bord,
thy ere bode skonne och rige:
thenn er icke y werdenn thill,
dy will enn fod fra wige."

3. Tha suarid gammel Hillebrannd:
"Y siger for store urd:
ieg wed mange kiempper y werden thill,
ther sig hulder alle saa god."

4. Saa suarid Bramslau Meiffelbn,
for hannd haffde weritt saa wide:
"Ther ligger enn Resker paa Borge-skou,
ieg thro, hannd skall thennom bide."

5. Konng Thiderick hannd thaler Widerick thill:
"Thu est en heltt saa snild:
y morgen skaltt du fremmerst y felden ride,
fly mig thenn Resker att see."

6. Op stod Widerick Wallannd-sonn,
och bant sig suerd wed side:
hannd sett sig paa sin gode hest,
aller-fremerst saa mond hannd ride.

7. "Her holder y, alle k[oning] D[idericks] mend,
op under de grone lide:
men ieg rider til skoffuen,
om ieg kannd Resker see."

8. Thed war Widerick Wallandz-son,
hannd red y skoffuen frem:
ther saa hannd Lanngbeen Reskieer
saa led och saa lanng.

9. Hannd red thill thenn Redsker,
stotte paa hannem med skafft:
"Wog nu op, du kiempe god,
thu soffuer altt saa hortt."

10. Op da stod thenn Redsker god,
hannd saae paa Widerick saa noye:
"Rid bortt, fauren ridder god,
ieg will icke med dig kiffue."

11. Hannd gaff hannem enn annden stod,
thett mon y sidenn spreck:
"Wog op, Langben Resker,
eller ieg skall dig wecke."

12. "Ieg haffuer her weritt y XI aar
unnder thisse gronne lide:
aldrig saa ieg nogenn kiempe vere saa god,
ther mig thorde wecke och bide.

13. Hor du, fauren unge suennd,
ieg will icke med dig kiffue:
uden thu est kommen aff ridders artt,
giff mig thin waben thoffue."

14. "Skemming da heder min gode hest,
er fød paa Grammer-stod,
Memiring heder min gode suerd,
som rader y kiemppers blod.

15. Birting heder min gode hielm,
saa mange pile y skott:
Borting saa heder min gode skiold,
saa mannge suerde y brott.

16. Nu haffuer ieg thig min waben sagd,
altt som min artt uduiser:
statt op, edelig Redsker god,
vi will boren prise."

17. Widrick hannd red op, och hannd red ned,
mitt paa Redskers side:
sonnder gick Redskers side-been threi,
tha bleff Redsker wred.

18. Thett war Lanngbenn Resker,
tog stolstanng udi bode hinnder:
hannd slog thill Widrick Wallannd-sonn,
thill stongen y iorden wennde.

19. Widrick thog suerd y bode hennde,
hannd hog foruden felsk:
hannd hog enn styck aff Redskers side:
V oxen drog icke mere aff eth less.

20. "Nu haffuer ieg dig saa iammerlig slagenn,
ieg haffuer offuer dig wold:
du skaltt wise mig thett mogle guld,
ther du haffuer i din wold."

21. Widrick red, och Redsker krob,
y-giemmell thi gronne skoue:
thi fannt paa thett mogle guld,
thi stenne de der-for loe.

22. "Ieg haffuer wist thig thett mogle guld,
min fader otte saa bold:
statt fra hest, du ridder godh,
och tag selff stennen fra."

23. "Thett er sed udi wor lannd,
att ridder ere heuske och snilde:
thy pleier thieris finnger paa kiemper att woffue
och icke paa stene att spilde."

24. Thett war Lanngben Redsker,
hannd løffte altt saa fast:
ther reffnit borde malmersten,
och biergitt sønnder brast.

25. "Mig thøcker, du est en heltt saa god,
och der-til stiff udi sinde:
mere løffter ieg icke med finger thou,
end du med bode din hennder."

26. Thett war Lanngben Redsker,
hannd ind att biergen saae:
thett war Widriek Warlandzsonn,
hand hog hannem boditt fra.

27. Saa tog hannd thett blodig hoffuit,
giorde blodige bude mannd och hest:
saa reste hannd hannem op thill enn ieg,
hannd sagde, hannd haffde hannem frist.

28. Thett war konng Thiderick,
hannd holtt under linde-grønn:
saae hannd Widrick ridind kame
saa blodig och saa gremme.

29. Kong Thiderick hastig aff skoffuen red,
hannd gaff sig saa saare:
"Ilde haffuer iegh mod Widrick giord,
saa ilde er hannd slagenn."

30. Thett horde Widrick Warlanndsonn,
saa hiertelig mon hannd lee:
"Huor skulle y med thend leffuindis stride,
thenn døde thør y icke see."

31. Konning Thiderick wennde sig saa snarlig om
och bleff y hoffuen wredh:
"Widrick, thu skallt thett dyre købe,
thett thu gør aff mig spe."
[Ther stannder en borrig, heder Bern, ther-paa
boer konning Thiderick.]

D.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 200.)

1. Thy war well siuff och siuffsinds-tyffue,
ther dy droge vd fraa hald:
menn der dy kaam til Brattings-berig,
ther sluoge thi op silcke-tieeld.
Thett donner vnder thi raske hoffmend, ther
thi vdridde.

2. Konngenn staar paa hyggenn horiig,
och hand sier vd saa widde:
"Mone thi kieemper ey acte theris lyff,
men denom løster der att stridde.

3. "Hor du, Syffuertt Snarenn-suend,
att weell ieg deg nu proffue:
nu skaalltt thu ridde y marcken vd
och skuodde dieris wabenn weell sloffue."

4. Dett wor Siuertt Snarensuend,
hand vnder tiellenn threend:
"Er her nogenn kiempe guod,
som dystenn thor med meg rende?

5. Huelckenn aff edders dannesuend,
som dystenn kand ride ald-best:
daa weell ieg med hanom ride
om beggis wor guode heeste."

6. Dy kieemper kaaste taarning paa thauelbuord,
dy tharning rand saa wydde:
thett falldt thiell vngen Homilum,
hand skulde med Siuertt ridde.

7. Dett wor vnngenn Homilum,
hand gaar for Widdrick att staanndde:
"Willdt du nu laane meg Skieming dyn heest,
tha well ieg seette dieg paanntt."

8. "Syuertt hand er en sttar-blind mand,
hand sier icke hans skafftt till enddе:
faar hand Skieming skaadde idag,
du betald thett icke med ald dinn frendder."

9. "Ieg haffuer meg enn søster,
enn speegeell offuer alle quindde:
faar hand Skieming skaadde y dag,
ieg betalld thett med hyndder allieenne."

10. "Du faar icke aff Skienning,
for-vddenn thu seetter meg pantt:
dynn yngeste soster, den speeddell klaar,
Vil slott y Biertings-land."

11. "Weell otte borrig dy beeste
dennom setter ieg deg till fest:
der-till mynn kierre soster,
hun bliffuer deeg panthitt best."

12. "Saa løbber sperritt y Syffuers haand,
som kringeelenn leeber y spuore:
du wogtte deg, vngenn Humelum,
du komer der icke for.

13. Om alle mynne borig wor guld,
och alltt the*tt* wand wor wyn:
iieg wildde the*tt* icke thage for heesteun y dag,
ieg tacker Gud, hand er mynn."

14. Saa satte hand seeg paa heestenns bag,
saa gladelig monne hand ride:
Skiming thogtte the*tt* vndderlig att wêrre,
att hanom stack spuore y sydde.

15. Ttha skieendde guld paa Humelums skiolld,
som awollenn om mieedsomers thidde:
"Her Gud nade meg fattige suend,
skaal ieg saa holde och bidde."

16. Tthe*tt* forste red, thi samell red,
thi heelledder waar huodde stercke:
syndder gick hieegge dieris skiollde-reemer,
dierris skiolld dreff langt y marcke.

17. "Meg togkis, du est en fuoffuer vnger-suend,
dynn hest kandt du weell ridde:
thag du nu dynn skiold igenn,
en stod weell ieg dieg giffue."

18. Tthe*tt* anddit reed, thi saamell reed,
thaa waar the*tt* Syuuertz hoffuerck:
hand stack vngenn Humolum,
att hand dreff langt i marcke.

19. "Nu haffuer ieg deg till iorddenu slagitt,
och wuonditt haffuer ieg dyn heest:
du sigg meg, fuoffueren vnger-suend,
hueu thu komen est."

20. "Kong Mognus er mynn faadder
offuer ald Biertings-land:
droning Ellind hieedder myn muoder,
the*tt* sigger ieg deg for sand."

21. "Well kiender ieg dynn faader,
hand er mynn fuldguod wenn:
thag du nu seelliff dinn hest igenn:
du est mynn kierre soster-sonn.

22. Tthag du nu mynn skioldderem,
du hientt meg tiell en iiegg:
och rid thu saa thill thieeldenn igen,
thu sig, thu haffuer wunditt den lieeg."

23. Ind kaam vngenn Humelum,
war kled y kiortell gronn:
"Nu haffuer ieg wonditt myn hest igen
och bundden den skieelly suenud."

24. "Hor thu the*tt*, vngenn Humelum,
thu faar altt med thaantt:
the*tt* wor alltt med willig giortt,
om thu Syffuert bantt."

25. Tthe*tt* wor daner-kongenn,
beedder saaddell ganger graa:
"Ieg well ridde y marckenn vd
och sie, huor Syffuert maa."

26. Tthe*tt* giordde Syffuertt Snarrend-suend,
ther hand suo kongenn ridde:
hand wree eggenn op med rood,
hand thuorde hanom icke huondden bidde.

27. Hand wreed iieegenn op med rod,
hand thuorde hanom icke bunden bieedde:
"Komer hand Widreck Warlandseun,
hand huoger meg rogenn fraa sidde."

28. Droningenn staar y hyffue-lofftt,
och sier hun vd saa wydde:
"Hiesitt sieer ieg Syuertt Snarend-suend,
hand forer sumer y by."

29. Droningenn staar y hyffue-lofftt,
och sier hun vd saa summe:
"Syffuertt, thu giordde the*tt* icke aff heg:
thu rogtte op slig en blume.

30. Syg meg nu, Syffuertt Snarensuend,
thu haffuer saa wydde weritt:
haffuer du weritt vndder Widdricks wold,
sig meg dieris skiolde-merck."

31. "Tther sttaar y denn forste skiold
loffuen alt saa biartte,
kronenn aff the*tt* rødde guld:
the*tt* er kong Didericks merck.

32. Tther staar y denn anddenn skiold
enn bamer och enn thang:
thend fører Widdrick Waarlandsenn,
hand gribber och tager ingen till fannge.

33. Tther staar y the*tt* thridy skiold
ett thauffuell aff rødde guld:
the*tt* fører Heelle Hage*n*,
hand er en kieempe tillfuld.

34. Der staar y denn fierdde skiolld
lynddenn alt saa grønn:
then før vngenn Homelum
hand er enn kieempe skiann.

35. Ther skieenner paa denn feemtte skiold
en rosenn-kranda y risz:
thend fører vngenn Vlleff van Iarenn,
blantt kiemper wiendder hand prisz.

36. Tther skeendder paa denn seette skiolld
ørnenn y-saa brun:
thend fører rigenn Rauffuen-gaard,
syn beest weel ridde kundde.

37. Ther staar y denn siuffuendde skiolld
enn falck y enn leencke:
denn fører Syuffuert Snarenn-suend,
hand weell saa gierne fegtte.

38. Ther staar paa denn ottendde skiolld,
the*tt* er en heg hind haardde:
den fører Mester Hildebrand,
synn best weel ride thuordde.

39. Ther staar y denn nieendde skiolld,
der skieener en brenddendis braand:
thend førrer Heelle Haggen,
hand ridder igeemill herrirs land.

40. Tther staar y denn tiendde skiold
enn lind-orum allt saa lieed:
thend før Orum hind vnge,
hand reddis for ingen mands wredde.

41. Ther staar y den ellffite skiold
enn rauffuen allt saa brun:
thend før stercke Didderick,
hand kaand saa weell synn ronner.

42. Ther staar i den thollte skiold,
der skienner thre dragen suerdtt:
denom fører Esmer konge,
hand radderr for kiempers faardtt.

43. Nu haffuer ieg edder dieris skiolddc sagtt,
som ieg weed alder-mieest:
ther er saa mangen erlig mand
och kieemper vd-aff thi beste."
The*tt* donner vndder raaske hoffmendd, [ther
thi vdridde.]

E.

(Rentzels Haandskrift, Nr. 23.)

1. Dii wor siuff och sifftzindtiuge,
ther thi red ud fra hald:
och ther thi kom thiill Bratings-boriig,
ther slo the sielcke-thield.
Ther dunner under raske hoffmend, ther thi
udriide.

2. Der skinner i thenn første skiold
en loffue y-saa bertt
och krunnen aff thett røde guld:
the*tt* er kong Dideriicks merck.

3. Der skinner i thenn anden skield
och pillin y-saa huid:
den førde hand Brand Warislosøning
paa [hanum maa] kemper liedtt.

4. Der skinner i then thridie skiold
en hammer och en tang:
then forde hand Widerick Varlandtzen,
hannd gribher thie kemper tiill fannge.

5. Der skinner i then fierde skiold
och II forgildene speer:
thenn forde hand unge Humerlumer,
hand rider y marcken flux.

6. Der skinner y thenn fempthe [skiold]
dett skynner paa Uland Riis:
y-huor hand komer blant kemper fliat,
ther wiuder hand stuor ærre och priiss.

7. Der skinner y thenn aietthe skiold
en orn, och hand er rodtt:
then for hand rasken Olgierd Danske,
hand hugger thi kiempher tiill dode.

8. Der skinner i then siuffuende skiold
en falck, och hand er huidtt:
then fore hand Siuor Snarensuend,
for hand wiille altiid striide.

9. Der skinner i then othende skiold
en fedell och en bue:
then forde hand Marckurd Spillemandtt,
for hand wiille driicke och icke soffue.

10. Der skinner i thenn niende skioldt
en kedell aff kaaber:
then forde her Mogens Olgierdsonn,
for hand striider for Felthenhooriig.

11. Der skinner y thenn elffuede skiold
och en forgylttc arm y lennecke:
then forde hand Mester Hellebrandtt,
hand kand for kemper skennecke.

12. Der skinner i then tholffite skiold
och en forgilttc merck:
then forde hand stercke Diderick,
hand wor en dieffuell stercke.

13. Oc thett wor Siuor Snarensuend,
klaper po sall mett list:
"Er her ingen stoltte kempher,
ther distin wiill mett miig riide?"

14. De kemper kaste therning paa thafflebord,
thi therning sprang saa wide:
och thett falt ungen Humerlumer [till],
hand skulle mett Siuor riide.

15. Oc thett vor unger Humerlumer,
hand ginge thi frurstuffuer omkring:
och saa gaar hand i hoffuen lofft,
alt sa for koning Wideriich ind.

16. "Oc hor du, Wideriich Werlanntzon,
oc huad ieg siiger thiig:
oc wilthu lonne mig Skeming y dag,
gierne wiill ieg lønne thieg."

17. "Siuor hand er en star-blind mandtt,
handtt sier icke sin glaffuen tiill ende:
och fannger handt Skeming nogen skade y dag,
thu boder hanum icke met alle thine frender.

18. Inthett fanger thu aff Skeming i dag,
for-uden du sether mig panntt:
din fempthen gaarde po Bortingsboriig-land,
thin ungiste soster po hand."

19. "Borger nii och riider siuff
dem sether ieg thieg y pant:
oc fannger hand Skeming nogen skade y dag,
da beholler du alle thi."

20. "Saa loher spirett y Siuortz handt,
som kringlen ringler y spuore:
du wogtte diig, ungiste Humerlumer,
att du komer icke ther for."

21. Den forste red, de sammell redt,
thi vor thoff kemper stercke:
tha brast sønder thieris sadell-ring,
theris hest saa lanngtt i marck.

22. "Miig tockiis, du est en welbiurdiig suend,
din hest kand du well riide:
och tag du nu din sper igien,
ieg thor diig fuld wel bye."

23. Dett anditt red, di samell red,
di vor thoff helligen huode:
ther brost begis theriis sadell y thuoff,
Humerlumer for sadel-boe.

24. "Nu haffuer ieg thieg fra hestenn skott,
och nn er hestenn min:
du siiger mig, ungiste Humerlumer,
sff rigiste frender thin."

25. "Koning Abelon hiider fader min,
hand boer paa Biertings-land:
sielff hiider ieg ungiste Homerlumer,
i-huor ieg riider i marcken fram."

26. "Er koning Abelon din fader,
hand er min fuld-guod wen:
och thage du nn din hest igien,
du est min søster-sonn.

27. Tage du nu din sadell-ring,
du benntt mig thiill en eeg:
och gack du thieg i stoffuen indtt
och siig, thu wanntt thenn liegh."

28. Ind kom unngiste Humerlumer,
och stediis handt for bordtt:
"Nu siider Siuor y skoffuen igienn,
och bunden wiid ege-rod."

29. Oc th*ett* wor ungiiste Humerlumer,
handt kaster sin suerdt paa boer:
"Och Siuor er uthi skoffuen bundin,
hannd thaller icke itt ordtt."

30. "Her thu, ungiiste Humerlomer,
du farer alt med løgn och thanntt:
th*ett* wor alt nu mett wiiliig giortt,
alt om thn Siuor banntt."

31. Oc th*ett* wor Wideriich Warlanntzonn,
och hand wiill alting wiide:
"Oc ieg riider mig i rossenslundt
oc sier, huor Siuor liider."

32. Wiideriick thaller tiill sin dreng:
"Sadell mig min ganger graa:
ieg wiill mig y lunden ride y dag
och see, huor Siuor bunden staar."

33. Siuor hand stannder i lundin,
och sier hand ud saa wide:
"Hisse komer Wideriick Werlantzon,
och Skeming under hanum skriider.

34. Hiisse kommer Wiideriick Werlantzon,
haffuer Memring wiider sin siide:
och mon ieg hanum bunden biide,
handt buger mig reffue fraa siide."

35. Oc thett wor Siuor Snaren-suendt,
hand thorde icke bunden bide:
saa rogtte hannd egen op mett rodtt,
hand laffuer siig tiill att gaa.

36. Der ganger dantz paa Brattings-borge,
de kemper dantzer saa stolte:
der wor Siuor Snaren-suendtt
mett egen wiid siide sin.

37. Koning stannder i hoffueloffltt
saa rod som rossins-blom:
"Oc ther kommer Siuor Snaren-suendt,
hand haffuer pluckitt blomster op."

38. Koning stannder i hoffueloffltt
alt y sin brinne saa ny:
"Hisse komer Siuor Snaren-suend,
hand fører oss somer y by."
Der duner under raske hoffmendt, ther thi ud-riide.

F.

(Anna Basses Haandskrift, Nr. 27.)

1. Di ware well syff och syffsindtz-tyffue,
der di drog ud fra bald:
och der di kom thill Bratinngs-borrig,
der slogge di deris thield.
Ded donner under rask di hoffmend, der di ud-ridde.

2. Kongen hand stander paa Brathingss-horrig
och sier hannd ud aaa wide:
"Moene di kemper icke redess for deris liff,
men di loster her adt stride.

3. Hoer du, Siguord Snaren-suend,
du haffuer vered saa wide:
du skal digh i feldenn i dagh
och skoe deris wabenn sloffue."

4. Ded ware Siguord Snaren-suend,
hannd under thieldenn threen:
"Ere her nogenn rider good,
der dystenn loster adt ridde.

5. Huelckenn aff di danske hoffmend
som dystenn ridder aller-best:
da wille ieg med hanem ridde
om begge worris heste."

6. Saa loed di therning paa bordett gaa,
och di faldt alle saa vide:
och ded faldt ungenn Hummerlumer thill,
hand skulde emod Siguord stride.

7. Ded ware ungen Hummerlumer,
hand gaar for Viderick adt stande:
"Will du laanne mig Skiming din hest,
da vil ieg sette dig der-for panndt."

8. "Du fannger icke aff Skimming min hest,
for-udenn du setter mig pandt:
siu di beste slotte,
du haffuer i dinne lannd."

9. "Well otte borgger saa bolde
denem setter ieg dig thill wise:
der-thill min kiere soster,
hunn bliffuer dig panndtenn best."

10. "Siguord ere enn starblind suend,
hand sier icke sinne glaffuenn thill ennde:
fanger Skiming nogenn skaade i dagh,
du bedder ded icke med alle dine frender.

11. Ware alle dise borge aff guld
och aldt ded vand vare vinn:
ieg wille ded icke haffue for Skiming i dagh,
ieg thacker Gud, hand ere min."

12. Ded ware Widerick Werlanasen,
hand slogh sinn haand i-mod bord:
"Ded ere vell fire vindter siden
ieg giorde hesten med giord."

13. Saa satte hannd sig paa hestens bagh,
saa gladelige moene hand ridde:
Skimming thoete ded underlige werre,
adt hanem stoed sporre i sidde.

14. Der skinner guld paa Humber-lumers skiold,
som sollenn om mid-sommersa thide:
"Herre Gud naade mig fattige unger-suend,
skall ieg her holde och bidde."

15. Muod hanem kom ridenn en ridder guod,
ded vare en ridder saa sterck:
i sondder ginge baade deris skiolde-remmer,
och glaffuen spranck i marck.

16. "Du est dig en faffuer unger-suend,
din hest kand du wel ridde:
stadt du aff och giorde hanem bedre,
saa lennge vill ieg dig bidde."

17. Hannd stoed aff, skulle giorde hanem bedre
aldt under saa groenn en lide:
hand kunde icke naa ded moen igien
paa kuorter nær halff-trede.

18. Denn anden reed, di sammell reed,
di hellner vare baade saa stercke:
saa stack hand ungen Humer-lumer,
adt hand dreff langt i marcke.

19. "Nu haffuer ieg dig fra hesten stungen,
och hestenn hand ere min:
sigh mig nu, faffren unger-suend,
huem ere frender dinne?"

20. "Minn moeder hun heeder fru Heluigh,
hun boer paa Lesenn-oe:
min fader heeder her Boe Ienssen,
ieg throuer, du gior mig mode."

21. "Est du her Holm-boe Iensens soen,
da est du min neste frennde:
thag du din hest, du fare i fred,
ieg dig icke fore kiennde.

22. Thag du begge vorris skiolde-remmer,
du binndt mig thill en eegh:
gack du digh under riddersa thield,
sigh, du haffuer vonded den leeg."

23. Hummer-lumber under thielden threen,
hand kaste aedt suerd paa bord:
"Nu haffuer iegh bunden den gamlle karll,
der thalde di store ord."

24. Alle da sade di danske hoffmend
saa thyst offuer bredenn bord:
for-udenn Widerick Werlanssen,
hand suared der-thill edt ord.

25. "Hoer du, ungen Hummerlumber,
du far vist med thandt:
ded vare veest med villig giordt,
aldt om du Siguord banndt."

26. Widerick thog enn lidenn hest,
och saa reed hannd der-fra:
saa gierne ville hand vide,
huor di skieldes ad.

27. Siguord stannder i lunden bunden,
hand sier Viderick ride:
wreed hand egenn op med roed,
hand thorde hanem ey bunden bidde.

28. Konngen stander paa Bratings-borrig,
och hannd sier ud med fromme:
"Siguord haffuer i lunden verred,
paa hagen ber hand en blomme."

29. Droningen stander udi hoieloftt,
och sier hun ud saa wide:
"Nu sier ieg Siguord Snaren-suend,
hand forer osa somer i bye.

30. Hoer du, Siguord, sonne min,
aldt huad ieg sigger dig:
huor da ere den goede hest,
der du vanndt i dagh thill mig?"

31. "Denn hest, der ieg vanndt i dagh,
den gaff ieg min neste frende:
icke haffuer du saa rask en heldt,
der den thor aff hanem hende."

32. "Hoer du, Siguord Snaren-suend,
vare du under deris thield:
huad ere i deris vaben skreffuen,
och huad ere i deris skiold?"

33. "Der skinner i ded forste skiold
louen aldt saa berdt,
kronen aff ded roede guld:
ded ere kong Didericks skiolde-merck.

34. Der skinner i den anden skiold
løffuen och høigen riss:
den forer Mester Hille-brand,
for kiemper ber hand pris.

35. Der skinner i den thredie skiold
en hammer och en thange:
den forer Widerick Werlanssen,
heder slaa och ingen thage thill fange.

36. Der skinner i den fierde skiold
thou forgyltte sporre:
den forer Helede Hagenn,
hand ridder i marckenn forre.

37. Der skinner udi denn fembtte skiold
enn fedell och en boffue:
den forer Falquor Spellemand,
hand haffuer thou hender sloffue.

38. Der skinner i den siette skiold,
der stander thou pille saa huide:
den farer unger Vifferlin,
manud maa well paa hanem lidde.

39. Der skinner i den syffuende skiold
lindcn aldt saa grønn:
den forer ungen Humerlumber,
her Holm-bo Iernsaens sonn.

40. Der skinner i denn ottende skiuld
en thaffnel-bord aff guld:
denn forer hin stercke Ulff van Iernn,
hand ere en kiempe thil-fuldtz.

41. Der skinner i denn niende skiold
en lind-orum saa leed:
den fører Ormen Ungersuend,
hand frecter for ingen mands wrede.

42. Der skinner udi den thiende skiold,
der sedder høgenn hin haare,
den fører hin unge Dettloff Danske,
hand kand sig vel for-suare.

43. Der skinner i den elleffte skiold,
der staar threi dragenn suerd:
den fører hand rige her Herremand
udi alle herre-ferd.

44. Der skinner i den tholtte skiold
en kolle och enn staalstang:
den fører hand kiempe Munck Alsing,
di andre giorer hand for-fang.

45. Nu haffuer ieg eder di skiulde sagdt,
saa mange som ieg weed fleest:
der ere saa mangen erlig heldt,
och helst ud-aff di beste."

46. Der ware glede i kongens gaard
och baade ude och inde:
di herrer di skieldes venner ad,
och huer foer hiem thil sine.
Ded donner under rask di danske hoffmend, der di udridde.

6.

(Sophia Sandbergs Haandskrift, Nr. 120.)

1. Di var vell siu och siusinndz-tyffue,
der di drog ud fra hald:
och der di kom thill Bratings-bierge,
der sloge di dieris thiald.
Der donner unnder de raske homend, der de udrider.

2. Konng Niels hannd stannder paa sin borge,
och seer hannd ud saa wide:
"Hui monne dy kiemper haffue dieris liff saa fall,
att thennom loster her att stride.

3. Hor du Siuor Snaren-suend,
och du haffuer verit saa wide:
du skalt dig thill thieldenn udride
och freste, om dy er wahenn sloffue."

4. Dett war Siuord Snaren-suend,
hannd innd under thielden threnn:
"Er her nogen danne-suenne,
som dyster ride wille."

5. Dy kaste terning paa bord,
och di sprang alle saa wide:
och thett fald unnge her Hommelom thill,
att hannd skulle med Siuorde ride.

6. Dett war unge Homelom,
hand ganger fur Widrick att stannde:
"Widrick, lane mig Skemming din,
da vill ieg sette dig pantt."

7. "Du fannger icke aff Skeming y dag,
furudenn du setter mig thill pantt:
siu dy beste borge,
der ligger udi din lannd."

8. "Vell otte gode borge udi Birting-lannd
them setter ieg dig thill feste,
och der-thill Kierstin-likl min søster,
hun er dig pant allerbest."

9. "Siuord hannd er enn starblind suennd,
hannd seer icke sin speer thill ennde:
fannger Skemming nogen skade y dag,
du boder hannem icke med alle din frender.

10. War alle thisse wilde bierge aff guld,
och th*ett* wannd war win:
ieg wille th*ett* icke haffue for Skemming udi dag,
ieg tacker Gud, hand er minn."

11. Saa satte hannd sig paa Skemmings bag,
saa gladelig mon hand ride:
Skeming tegte th*ett* underlig att vere,
att stode sporen udi side.

12. Th*ett* skinner paa her Hommeloms forgylte skiold,
som soelenn om mid-sommers thide:
"Her Gud nade mig fattig suennd,
skulle ieg her bokle att bide."

13. Th*ett* forste red, dy sammel red,
de helled var bude storcke:
sønnder gick Hommeloms [sadell-] røm,
hanns glauind droff langtt y marck.

14. "Nu haffuer ieg dig thill iordenn skott,
och vunden haffuer ieg din hest:
sig mig, fouren unge suennd,
hueden du komen est."

15. "Kongenn er mi*n* fader
och konnge offuer Biertings-lannd,
dronning er mi*n* moder,
th*ett* siger ieg dig for sanndtt."

16. "Er dronni*n*g Elin din moder,
da est du min*n* neste frennde:
da giffuer ieg dig din hest i-gienn,
ieg dig icke fore kiennde.

17. Thag du begis wor skiolde-røm,
du bint mig thill thenn eegh:
och gack du dig unnder thieldenn,
sig, du haffuer vonden then leg."

18. Innd kom unnge Hommelom,
war kled y kiortell gronn:
"Nu haffuer ieg wunden mi*n* hest y-gienn
och bonden thenn skiele suennd."

19. "Hør du, unnge Hommelom,
och du far altt med tant:
th*ett* war altt med wilie giortt,
om du Siuord bant."

20. Th*ett* war konnge Niels,
beder sadell sin ganger graa:
"Ieg will ride y marckenn ud
och see, huor Siuord maa."

21. Th*ett* giorde Siuord Snaren-suennd,
der hannd saae konngen ride:
hannd wred iegenn op med rod,
hand torde icke bunden biide.

22. Dronning stannder paa høge loftt,
och seer hun ud saa wide:
"Heset seer ieg Siuord Snaren-suend,
hannd fører oss sommer thill by.

23. Hør du th*ett*, Siuord, sonne mi*n*,
du haffuer saa wide wertt:
du haffuer verit unnder Thiderigs thield,
sig mig thieris skiold och merck."

24. "Ther star y thenn forste skiold
loffuen altt saa biertt,
kronett aff thenn rode guld:
th*ett* er konng Thiderigs merck.

25. Ther stannder y thenn annden skiold
en hammer och en tang:
thenn fører Widrick Varlandsonn,
och hannd greb alle thill fannge.

26. Ther staunder y thenn thridie skiold
taffuell aff rode guld:
thenn fører Hellod Hagenn,
hand er enn kiempe thill-fuldz.

27. Ther skinner paa thenn fierde skiold
linden thenn er grønn:
thenn fører unge Homelom,
her Haubord Helssel-tings sønn.

28. Der skiuner paa thenn femte skiold
pilenn altt saa huid:
thenn fører Hugtings Her-fredz-sønn,
mannd maa vell paa hanne[m] lide.

29. Der star y thenn siette skiold
ulffuen alt saa sterck:
thenn fører unge Ulfor Iernn,
th*ett* er hans skiolde-merck.

30. Ther stannder y thenn siuind skiold
enn fedell och enn oye:
thenn forer Falker Spilmannd,
hannd haffuer ll hennder saa sloffoe.

31. Ther staar y thenn othind skiold,
ther skinner paa hogenn hin horde:
thenn forer Mester Hellebrannd,
for hannd sig selff well varer.

32. Ther star y thenn niennde skiold,
ther skienner paa brindind brannd:
thenn forer Brand fan Ulffing
gemmell andre herrers lannd.

33. Ther star y thenn thiennde skiold,
ther skienner paa orm hind liede:
thenn forer Ormen Unge-suennd,
hannd acter icke sin fiender vre[de].

34. Ther skienner y thenn elffte skiold,
ther star paa dragenn suerde:
thenn fore Esener konngenns sonn[er]
y alle thieris ferde.

35. Ther stannder y thenn tholffte skiold,
ther skinner paa raffuenn hinnd brune:
thenn forer rigenn Radenn-gaard,
hannd kanndh saa well dy roune.

36. Nu haffoer ieg dy skiolde opneffnit,
som ieg wed aller-flest:
ther er saa mangen erlig manud,
och helst ud-aff dy beste."
Der donner unnder di raske homennd, der dy udrider.

II.

(Vedel, I, Nr. 5.)

Denne er fast den ældste Kempe vise, som aff arilds tid her ind til haffuer værit megit brugt i Danmarck. Her indforis de fornemiste Kempera Naffn oc Skioldemercke, som ellers i andre Dict oc Viser mange steds beroris. Siuard Snaren Suend biuder disse Kemper til Kamp, oc lodden falder paa vnge Humble, som hand siden offueruinder oc dog skencker hannem vunden Spil aff Haanden, som mand plejer at sige. Hand skencker hannem Skimming sin Hest igien, som hand haffuer laant aff Vidrich Verlandssøn, oc lader sig fange oc binde aff hannem met Vilie, men der hand seer Vidrich komme, da sprycker hand Egen, som hand stoed bunden til, oc gaar til sin Herris gaard etc. Humble holder ieg faare at denne vnge Kempe skal kaldis, oc icke Hummerlummer. Thi Humble er it gammelt Danskt Naffn, som det sees aff Kong Dana Fader Humble, aff huilcken Humle Ore i Sieland ved Ringsted haffuer faaet sit Naffn. Vidrich, som her oc anden steds neffnis met Verlandssøns tilnaffn almindeligen, meene nogle at skulde kaldis Vidrich Villandssøn, oc at hand skulde været født i det merckelige store Herrit vdi Skaane, som end nu kaldis Villandsherrit, oc ligger begraffuit paa denne side Sylleshorgs Ore ved Sisebech mølle, som de store Stene staa til syne paa denne dag. Hoad som stæderne Hald oc Brattingsborg er anrorendis, veed ieg icke, om mand skal tage det Slot Hald der faare, at Herr Bugge siden haffuer furbedret oc stercket det met ny Bygning i sin tid. Bratingsborg holder mand faare at skulde være det Slot, som ligger saa got som mit paa Samsø, ved Tranberg Kircke, der som mand end nu seer hine saare dybe trefolde Graffuer oc Volde met Mur paa denne dag. Nogle mene, at Bratensborg skulde ligget vdi Iffuo So, nurden for Iffuo, der som mand end nu paa denne dag kand see Grunduollen oc Murene, naar Vandet er klart; oc Adelueyen løber der til, en stoer hull vey, fra Skoffuen aff Veaten i Østen, som i fordom dage haffuer værit tør, førend Slottet er odelagd. Til diss ydermere Vidnisbyrd forer Villands Herrit en Hammer vdi sin Signet til Herr Vidrich Villandssøns amindelse. Huad her om kand være, lader ieg huer sin Mening. Sant oc vist er det, at der haffoer boet merckeligt sterckt Folck baade paa Samso oc de andre omliggendis Øer, som klarlige kand sees aff allehaande sandferdige Fodspor, end ocsaa aff de tuende

Voldsteder, som tuende andre Slotte Vestborg oc Hiorteholm haffue ataaet, oc værit befestiget met Graffuer oc Volde, som end nu staa igien. Oc haffue Kemperne oc andre Orlogs Mend gierne boet paa saadanne Øer i gamle dage, fordi de letteligen kunde oprette sig gode Befestninger oc haffue her snar vdflučt til Soen, at soge effter Roff oc Bytte, som forhuerfuedis i Krig oc Orlog, oc mand leffuede der mest aff i gamle dage. Saa haffuer oc icke Skaane værit foruden Kemper, som det mange stycker vduise, oc end besynderligen her ved Syllesborg Ore oc fremdelis vdi Bleging oc omliggende Egn, der som hine store Klipper oc Kempestene findis met Runebogstaffue paa etc. huor om paa en anden sted.

---

1. De vaare siu oc siusindstiue,
der de droge vd fra Hald:
Oc der de komme til Bratingsborg,
der sloge de deris Tield.
Det donner vnder Ross, de Danske Hoffmend
der de vdride.

2. Kong Nilaus stander paa hoyen Tinde,
oc seer hand vd saa vide:
"Hui monne de Kemper haffue deris Liff saa fal,
at dem lyster her at stride.

3. Hør du, Siuard Snaren Suend,
oc du haffuer vancket saa vide:
Du skalt friste disse Kempers Vaaben
oc til dem vnder Tielden ride."

4. Det vaar Siuard snaren Suend,
hand ind vnder Tielden treen:
"I ere min Herre vel kommen,
i Danske Kongens Mend.

5. I lade det eder icke fortycke,
i tage det icke for spe:
Dysten saa ville wi sammen proffue,
eders Vaaben lade i mig see."

6. Der stander i det forste Skiold
en Lowe vel saa hert
Met Krunen aff det rode Guld:
det er Kong Diderirks Merck.

7. Der skin i det andet Skiold
en Hammer oc en Tange:
Den fører Vidrich Verlandssøn,
han slaar oc griber ingen til fange.

8. Der skinner i det tredie Skiold
en Gam saa rod som Guld:
Den fører Helledt Hogen,
hand er en Kempe til fulde.

9. Der skinner i det fierde Skiold
en Ørn oc hand er rod:
Den fører hand Olger Danske,
hand hugger de Kemper til dode.

10. Der skinner i det femte Skiold
sidendis Hog paa Hald:
Den fører Mester Hildebrand,
hand voffuer met Kemper it fald.

11. Der skinner i det siete Skiold
Linden den er grøn:
Den fører vnge Herr Humble,
Dronning Ellinis eldste Søn.

12. Der stander i det siuende Skiold
en skøn forgylden Spor:
Den fører hand Herr Hogen,
fordi hand vilde vildere vorde.

13. Der skinner i det ottende Skiold
tre Pile oc de ere huide:
Dem fører hand Vidrich Herr Stageasøn,
mand maa vel paa hannem lide.

14. Der stander i det niende Skiold
Vlffuen alt saa sterck:
Den fører hand vnge Vlff van Iern,
hand bruger saa stort Hoffuerck.

15. Der stander i den tiende Skiold
en Fædel oc en Bue:
Den fører hand Folquard Spillemand,
hand vilde dricke oc icke soffue.

16. Der skinner i det elleffte Skiold
en Lindorm end saa leed:
Den fører Orm vnger suend,
hand frycter for ingen mands Vrede.

17. Der kom frem det tolffte Skiold,
der skinner paa brendende brand:
Den forer hand Brand van Vifferlin
gennem Herrers oc Forsters Land.

18. Der stander i det trettande Skiold
en Taffuel saa rod aff Guld:
Den forer Harald Gridske,
hand er en Stoldbroder huld.

19. Der stander i den fiortende Skiold
en Kappe oc en Kolffue:
Dem forer den Munck Broder Alsing,
hand kunde de Kemper atille.

20. Hand haffuer en skære kniff ved hans side,
skalerne ere aff Bly:
Liden Kniff er icke vden elleffue Alne lang,
som dingler ved hans side.

21. Der lagdis frem den femtende Skiold,
der skinner tre dragne Suerd:
Dem forer Essemer Kongens Sonner
i alle deris Herreferd.

22. Der bleff seet det sextende Skiold:
en Raffn met Vinger hin brune:
Den forer rigen Raadengaard,
som vel kunde dicte oc rune.

23. Der skinner paa det syttende Skiold
Hesten i saa huid:
Den forde Greffue Herr Guncelin,
hand heder slaa oc icke bide.

24. Der skinner i det attende Skiold
it Vildsuin oc en Mand:
Det forer den Greffue aff Biergelide,
sit Suerd vel rore kand.

25. Der skinner i det nittende Skiold
en Hund oc end saa raak:
Den forer Oyesteen Kempe,
hand er en Vogehalss vden falsk.

26. Der skinner i det tiuende Skiold
en Rose iblant de Rjss:
Huor her Normand kommer i Strjd,
der vinder hand stoer Prjss.

27. Der stander i det neste Skiold
en Kedel, er aff Kaaber:
Den forer Herr Mogens Olgerssøn,
hand vinder baade Slotte oc Borge.

28. Ind kom andet oc tiuende Skiold
met Sundheds forgylte Mercke:
Det forde hand Herr Assbiorn Milde,
hand lærer de Kempers Ryg at verrke.

29. Det vaar det tredie til tiuende Skiold:
en Arm vdi en Lencke:
Den forde hand Aluer Lange,
hand plejer faar Kemper at skencke.

30. Der kom frem det sidste Skiold,
det vaar en Falck saa huid:
Den forer Siuard Snaren Suend,
fordi hand vilde altid stride.

31. Slig Kemper oc Mercke vaar her,
huo kand dem alle fortelle:
Det vaar Siuard Snaren Suend,
hand kunde icke lenger duelle.

32. "Er her nogen aff Kongens Mend,
som Dysten lyster at ride:
Hand toffue oc icke for lenge,
hand mode mig paa denne Hede.

33. Huilcken aff eder, i Danske Hoffmend,
som Dysten kand ride best:
Met hannem saa vil ieg ride i dag
om begge vore gode Hest."

34. De Kemper kaste Terning paa Taffle bord,
de Terning rand saa vide:
Oc det falt vnge Humble til,
hand skulde met Siuard ride.

35. Herr Humble slog det Tafflebord sammen,
hand lysted icke lenger at lege:
Det vil ieg for Sanden sige:
hans Kinder bleffue saa blege.

36. Det vaar vngen Humble,
hand gaar den Fruerstue omkring:
Saa gaar hand i Hoyelofft
for Kong Vidrich ind.

37. "Hør du, Vidrich Verlandsson,
du est saa fri en Mand:
Du laane mig Skimming i dag,
ieg setter dig der faare Pant."

38. "Icke fanger du aff Skimming i dag,
foruden du setter got Pant:
Lossning Skow oc femten Borge,
de beste vdi dit Land."

39. "Otte Borge, de rigeste i Biartings Land,
dem setter ieg dig til feste:
Der til min Syster, den Lilie vsand,
mig tyckis, hun er det beste."

40. "Siuard hand er en sterblind Suend,
hand seer icke sit Glaffuen til ende:
Fanger hand Skimming nogen skade i dag,
du bøder det icke met alle dine Frender.

41. Saa løber Spæret i Siuards Haud,
som Kringlen ringler i Spore:
Du vocte dig, vnge Herr Humble,
du kommer icke for den Duare."

42. "Borge ni oc Riddere siu
dem setter ieg dig til Pand:
Fanger Skimming nogen skade i dag,
du tag min yngste Syster paa Haand."

43. "Vaare nu alle disse Bierge aff Guld,
oc alt dette Vand vaar Vin:
Det vilde ieg icke haffue for Skimming i dag,
ieg tacker Gud, hand er min."

44. Saa satte hand sig paa Skimmings Bag,
saa gladelig monne hand ride:
Skimming tycktes det vnderligt at være,
at hannem stod Spore i side.

45. Det skinner paa Humbles forgylte Skiold,
som Solen om Midsommers tide:
"Herre Gud naade mig fattige Suend:
skal ieg her holde oc bie."

46. Det første Red, de sammen red,
de Hellede vaare baade saa stercke:
Sønder gick Humbles Sadel ring,
hans Skiold saa langt i Marck.

47. "Mig tyckis, du est en faur vnger Suend,
din Hest kand du vel ride:
Stat du aff oc giorde din Hest,
it stod vil ieg dig bie."

48. Det andet Red, de sammen red,
de vaare tho Kemper baade:
Da brast begge deris Sadle i tho,
oc Humble for Sadel bue.

49. "Nu haffuer ieg dig fra Hesten skut,
nu haffuer ieg vundet din Hest:
Sig mig, gode vnger Humble,
hueden du kommen est.

50. Nu haffuer ieg vundet aff dig Prjss,
oc Skimming hand er min:
Sig mig, vngen yske Suend,
aff Slect oc Affkom din."

51. "Kong Abelon er min Fader,
en Konge uffuer Biertings Land:
Dronning Elline er min Moder,
det siger ieg dig for sand.

52. Dronning Elline er min Moder,
en Dronning gieff oc fin:
Koning Abelon Haarde staal
saa kaldia Fader min.

53. Selff da heder ieg vnge Herr Humble,
en Kempe offuer Biertings Land:
Aff Kempe Slect saa vjt berømt,
som nogen mand reyse kand."

54. "Er Kong Abelon din Fader kiær,
da est du min Frende:
Da giffuer ieg dig din Hest igien,
ieg dig icke forre kiende.

55. Er Dronning Elline din Moder bold,
hun er min fuld god Ven:
Saa tage du nu Skimming igien:
du est min Systerson.

56. Tage nu begge Skiolde remmer,
du binde mig til denne Eeg:
Oc rjd saa til Kong Tiderich,
du sig, du vandst den Leeg."

57. Ind kom vngeste Humble,
vaar klæd i Kiurtel grøn:
"Nu haffuer ieg vundit min Hest igien
oc bundén den skellie Suend."

58. Ind kom Humble i Stoffle oc Spor,
hand kaste sit Suerd paa Bord:
"Siuard staar i Skoffuen bunden,
hand taler icke end it Ord.

59. Ieg haffuer værit mig i den Lund
oc fanget den Kempe god:
tog ieg Siuard Snaren Suend,
bant hannem ved Ege rod."

60. "Hør du, vnge Herr Humble,
oc du farer alt met tant:
Det vaar alt met Vilie giort,
om du Siuard bandat."

61. Det vaar Vidrich Verlandsson,
oc hand vilde alting vide:
"Ieg rider mig i Rosens Lund
oc seer, hure Siuard monne lide."

62. Vidrich taler til sin Dreng:
"legge Sadel paa Ganger graa:
Ieg vil mig i Marcken vdride
oc see, hure Siuard maa."

63. Siuard hand stander vdi Lunden,
oc seer hand Vidrich ride:
"Finder mig Vidrich bunden her,
hand bugger mig Reffbeen fra side."

64. Frem da lacked Vidrich Verlandsson,
Skimming monne vnder hannem skride:
Siuard rycker op Egen met Roed,
hand torde hannem icke bide.

65. Dronningen staar i høyeloffl,
oc seer hun vd saa vide:
"Hissid kommer Siuard Snaren Suend
met Egen ved sin side."

66. Kongen stander ved Borgeled
vdi sin Brynie aaa ny:
"Hisaid kommer Siuard Snaren Suend,
hand fører oss Sommer i By."

67. Der gaar Dantz paa Brattings Borg,
der dantzer de stercke Heldte:
Der dantzer Siuard, den sterblind Suend,
met Egen vnder sit Belte.
Det donner vnder Ross, de Danske Hoffmend
de sammen ride.

A. *Intet tyder paa, at* **b** *skulde være en Afskrift af* **a**; *de ere sandsynligvis Afskrifter efter en og samme Forskrift.* **b**'*s Afvigelser ere i det hele taget ubetydelige; kun de vigtigste ere her anførte.*
- *V.* 1, *Lin.* 1. Bernne. **b** *har* Bernne *her, i V.* 2 *og i V.* 43 (*Hensynsform?*); *i Omkvædet dermod:* Berenn, Beren (*Nævneform*). *Lin.* 2. mogitt. **b**: megen.
- *V.* 2, *Lin.* 4. mod. **b**: med (*ligesaa i V.* 4). *Lin.* 4. striide. **b**: strii (*ligesaa i V.* 4).
- *V.* 3, *Lin.* 3. Berno vann Vefferling. **b** *har her:* Berne (*ellers:* Beren, Bernn) van Veserlingh (*ellers:* Wesserling).
- *V.* 4, *Lin.* 1. *Ogsaa* **b** *har her:* Isses; *de sex Gange*, **a** *har* Isack, *har* **b**: Isach.
- *V.* 5, *Rimet har været:* best: hest. *Lin.* 3. Siuord. **b**: Siuffuer (*ellers:* Siguor, Siguord).

A. *V.* 6, *Lin.* 2. stallsuendt ligir. **b**: stal suene legge (*ligesaa i næste V.*).
- *V.* 9, *Lin.* 4. **b** *har* 2 *Gange:* Reigser, 1 *G.:* Reiser, *ellers:* Reisker, Redsker, Resker. **b** *har overalt:* Langbeen.
- *V.* 12, *Lin.* 1. Viderick. **a**: Dyderick (*Skrivfejl*). **b**: Widerick.
- *V.* 14, *Lin.* 4. soue. **a**: soue.
- *V.* 17, *Lin.* 1. **b** *har overalt:* Skimming. *Lin.* 2. **b**: Grimmer staal. *Lin.* 3. **b**: Mimmering. *Lin.* 4. thett rinder. **b**: ere heerd.
- *V.* 20, *Lin.* 3. ginge. **a**: gick. **b**: ginge.
- *V.* 21, *Lin.* 2. thill. **b**: op. *Lin.* 4. fielden. **b**: bierged.
- *V.* 22, *Lin.* 2. thog thill. **a**: begynnthe **b**: thogh thill.

A. *V.* 25, *Lin.* 4. paa d. graff. **b**: for d. graffoe.
- *V.* 26, *Lin.* 2. knye. **a**: kye (*Rettelse af Skriveren selv for et nu ulæseligt Ord*). **b**: kny.
- *V.* 27, *Lin.* 4. med helle. **a**: helle. **b**: med heelen.
- *V.* 29, *Lin.* 2. kreb (*Skriverens Rettelse for*: threenn). **b**: krep. *Lin.* 4. **a**: hannd kloffuitt bannom hoffuitt y skioldt. **b**: hand kloff banem hoffueded i skiod. (*Læsemaaden i* **a** *tilhører vistnok Forskriften, hvor Rimet altsaa allerede var borte; den i* **b** *seer ud som et vilkaarligt Forsøg paa atter at skaffe det tilveje.*)
- *V.* 30, *Lin.* 3. saa redt hand. **a**: for hand redt. **b**: saa reed hand. *Lin.* 4. bulde. **b**: huiller.
- *V.* 31, *Lin.* 2. reysett. **b**: reigste. (*Dette forklarer Skrivemaaden*: Reigser = *Rejser.*)
- *V.* 33, *Lin.* 4. ieg vill. **b**: vi wille.
- *V.* 34, *Lin.* 1. melthe. **b**: ware. *Lin.* 4. deder. **a**: død. **b**: døder.
- *V.* 36, *Lin.* 1. rede dy alle. **b**: reed di. *Lin.* 4. dy. **b**: ded.
- *V.* 37, *Lin.* 4. som skinn offuer. **b**: di skinner i.
- *V.* 39, *Lin.* 2. bordt. **a**: borde. **b**: bord. *Lin.* 4. ordt. **a**: budt. **b**: ord.
- *V.* 40, *Lin.* 2. altt huad. **a**: huad. **b**: aldt huad.
- *V.* 42, *Lin.* 2. motte du . . . viige. **b**: du maatte . . . ride. *Lin.* 4. thor. **b**: der thoer.
- *V.* 43, *Lin.* 2. Bernne. **a**: Bernn. **b**: Bernne.
- *V.* 44, *Lin.* 1. Ther. **b**: Ded (*ligesaa i de to næste Vers, i V.* 46 *endog i Lin.* 2; *men i de tt følgende:* Der). *Lin.* 1. denn. **b**: ded (*ligesaa i første Linie af V.* 45 [ded anded], 46 *og* 47, *i V.* 48: dett; *men i de atte følgende Vers:* den). *Lin.* 2. berdt. **a**: bredt. **b**: vred. (*Læsemaaden i* **a** *er en Læsefejl eller en Skrivfejl i Forskriften; den i* **b** *er en vilkaarlig Ændring.*)
- *V.* 45, *Lin.* 2. thanng. **b**: thange.
- *V.* 46, *Lin.* 3. her Humbelboe lersinng. **b** *har her:* Humblum lersing, *i næste V:* her Humblum l., *i V.* 76, 77, 78 *og* 79: her Humbelum l.
- *V.* 47, *Lin.* 3. Humelumer. **b**: Hommerlommer (*i V.* 61, 70 *og* 82: Humblum, *i V.* 62: Hombelum, *i V.* 80: Hombellum, *i V.* 74: Hummelum).

A. *V.* 49, *Lin.* 2. ett. **b**: enn. *Lin.* 3. Hele Hagenn. **b**: Helled Hogenn.
- *V.* 50, *Lin.* 2. pill. **b**: en pill. *Lin.* 3. **b**: Ulff van Iern. *Lin.* 4. maund maa. **b**: thi maa mand.
- *V.* 51, *Lin.* 2. haund. **a**: thenn. **b**: haud.
- *V.* 52, *Lin.* 2. boffue. **b**: bue. *Lin.* 3. Falquor. **a**: Falqor. **b**: Falckoor. *Lin.* 4. sloffue. **b**: aloue (*men i V.* 16 *og* 19: sloue).
- *V.* 54, *L.* 2. brune, *er i* **a** *Skriverens Rettelse f*: vnnge. **b**: brunne. *Lin.* 4 *fattes i* **b**.
- *V.* 55, *Lin.* 2. der skiner, *fattes i* **b**. *Lin.* 2. loffue. **a** *og* **b**: loffoe (*Skrivfejl*).
- *V.* 56, *Lin.* 2. kolffoe. **a**: kolff (ɔ: *Piil*), *rettet med en nyere Haand til:* kollffve. **b**: *Urist, om* kolff *eller* kolff.
- *V.* 58, *Lin.* 1. synff. **a**: synff. **b**: siuff.
- *V.* 59, *Lin.* 4. alle mine lande. **b**: al min land.
- *V.* 60, *Lin.* 2. under thieldenn. **b**: ind ad doren. *Lin.* 3. **a**: Er nogen her innde. **b**: Ere her nogen inde.
- *V.* 61, *Lin.* 3. fieldt. **b**: faldt.
- *V.* 62, *Lin.* 1. Thett. **b**: Den. *Lin.* 2. hellener. **b**: helled (*ligesaa i V.* 74, *og i V.* 71: hellede, *men i V.* 15: en helnn, *og i V.* 88: en hellen).
- *V.* 63, *Lin.* 1. ieg dig. **b**: du mig. (*Verset lægges herved Humlung i Munden*).
- *V.* 64, *Lin.* 3. gamle karll. **b**: gamell mand (*i V.* 80 *dog:* karll).
- *V.* 65, *Lin.* 1. faar. **a**: faa. **b**: fannger.
- *V.* 66, *Lin.* 1. slotte. **a**: slott. **b**: slotte. *Lin.* 4. halls-been, *er i* **a** *en Rettelse for:* huals been.
- *V.* 68, *Lin.* 2. vordenn vinn. **a**: vordenn thill vinn. **b**: vorden wienn.
- *V.* 69, *Lin.* 4. giord. **b**: giorded (*i V.* 72 *og* 73: giorde).
- *V.* 70, *Lin.* 3. thill vannt. **a**: thillvannt. **b**: thil waant.
- *V.* 74, *Lin.* 1. sammenn, *staaer i* **a** *to Gange.*
- *V.* 75, *Lin.* 1. marcken. **b**: iordenn.
- *V.* 78, *Lin.* 4. *Denne Linie seer noget mistænkelig ud;* **b** *har her, som i V.* 79: ieg digh icke forre kiennde.
- *V.* 80, *Lin.* 1. thieldenn threen. **a**: thieldenn. **b**: threen. *Lin.* 3. stuore (**b**: stoerre) *er vist en Fejl for:* gamle (*see V.* 64).

A. *V.* 81, *Lin.* 4. itt manndoms-ordt. **b**: ded forste ord.

\- *V.* 82, *Lin.* 3. dett var. **a**: dett. **b**: ded vare.

\- *V.* 88, *Lin.* 2. kiere frennde. *Baade* **a** *og* **b** *have:* frennde kier, *hvorved Rimet tabes.*

B. *V.* 5, *Lin.* 1. Widerich. *Haandskr:* Diderich.

\- *V.* 11, *Lin.* 4. mogit. *Haandskr:* mogit (*i V.* 31*:* mogit).

\- *V.* 14, *Lin.* 2. virker. *Skrivfejl for:* vinker?

\- *V.* 17, *Lin* 2. wreden stodt (*som Vedel gjor til:* vilden Stod) *er vistnok en misforstaaet Ændring eller Oversættelse af:* Grammerstod, *som* **C** *har,* = Grimmerstodt *i* **A**. (*Arwidssons svenske* **B** *har:* grymme stodhe.)

\- *V.* 20. *Rimet ligger maaskee (som Vedel har det) i:* erre: sporrge.

\- *V.* 21, *Lin.* 1. unge. *Kan maaskee læses:* unger.

\- *V.* 22, *Lin.* 2. loster. *Haandskr:* luster, *i Lin.* 4*:* lostther.

\- *V.* 31, *Lin.* 4. lofft. *Haandskr:* lufft (*i V.* 34*:* lufflhe). *Lin.* 4. *Efter denne Linie har Haandskr:* siden mattu ther ind gange.

\- *V.* 32, *Lin.* 2. frecter. *Haandskr:* frøcter. *Lin.* 3. pleier. *Haandskr:* pleie. *Lin.* 4. storcke. *Haandskr:* sturcke.

\- *V.* 34, *Lin.* 4. uerre. *Haandskr:* nerre.

\- *V.* 35. *Rimet ligger i de forefundne Rimord:* eyer: gange, *nemlig i Formerne: aar: gaa.* *Lin.* 1. nogit. (*Skrivfejl for:* mogit, *som staaer i V.* 31?) *Lin.* 3. Verlandtzon. *Haandskr:* Vedlandtzon (?). *Lin.* 4. forst. *Haandskr:* forst. (*Ligesaa i næste V.*)

\- *V.* 40, *Lin.* 2. grone. *Haandskr:* grone.

\- *V.* 42, *Lin.* 1. rede. *Maaskee:* rode.

\- *V.* 44, *Lin.* 3. konst. *Vedel har over Linien skrevet:* quide. (*Han har ikke forstaaet Talemaaden: det var deres meste Kunst, der ogsaa findes i V.* 33, *og som betyder, at de kunde ikke gjøre andet end —; thi paa sidstnævnte Sted forandrer han det til* m i n d s t e *Kunst, hvilket forstyrrer Meningen; og her har han ganske omskrevet Verset.*) *Lin.* 4. rende. *Vedel har under Linien skrevet:* tee.

B, b. (ɔ: Vedel, I, 4.):

Langbeen Risers oc Vidrich Verlandssøns Kamp.

Der er mange Viser oc Diet lagd om Konning Tiderich aff Bern paa atskillige Tungemaal. Saa haffue wi Danske oc hafft vore indfødde Kemper vdi hans Ferd. Huorledis her om være kand met Historien, lader ieg huer sin Mening. Noget maa her om haffue værit. Thi Røgen — som mand plejer at sige — kommer gierne fra Brandene. Oc Herr Tiderich aff Bern haffuer icke aleniste værit vort Folck foruant met Sproget aleniste, men ocsaa i andre maader holden Kundskaff met dennem, at de haffue værit met hannem vdi Krig oc Orlog, naar der gaffues Aarsag til. Thi vore gamle Forfædre haffuer giort mange Tog her vd aff Riget oc indfaldet vdi andre Herrers *) oc Kongers Land oc dennem tuingd vnder sig. Vndertiden haffue vel Herrer oc Førster begeret deris Hielp imod deris Fiender, naar de kunde dennem selff icke bestaa, oc haffue der uffuer indlagd stor Prjss oc Seyr ved den Danske Mact. Saa haffuer det oc værit megit brugeligt i gamle Dage, at baade hine vnge Adels Burse oc andre Stridkiære Voghalsse her aff Riget ere vddragne at forsøge sig oc lade tee deris Mandom oc der offuer indlagd stor Ære oc ere komne til stattelige Gifftermaal eller oc forhuerffuit kaastelige Bytte. Dog Mandoms ære oc Daad **) haffuer gielt mest i de Dage. Langbeen Risker, som almindeligen neffnis i denne Vise, mener ieg at være Risers Naffn. Thi Riser paa gammel Danske bemercker Kempe, saa vel som paa Tydske Sprog. Saa som wi faa at høre om Berner Rise her effter, som mand ellers kalder Bermerjss, oc mand aff den Tydske Diet kand see om Konning Tidricks oc Mester Hildebrands Kamp imod Risen Sigenot etc. Huad Vidrich Verlandssons Naffn oc Fødested, saa ur huad Bern er anrørendis, findis ydermere her om vdi neste Femte oc den Tiende effterfølgendis Viser. ***)

1. Konning Tidrich stander paa Bern,
oc seer hand vd saa vide:
Gud giffue, ieg viste de hellede saa sterrke,
mig torde i Marcken bide.
Der stander en Borg for Bern, oc der hoer vdi
Konning Tidrich.

*) "Herres." **) "Dad." ***) *Denne 5te Vise er her meddeelt som Hpskr.* **B** *af nærværende Vise: den 10de er Oversættelsen af den tydske Hildebrandslied.*

2. Det suarede Mester Hildebrand,
hand viste at orlogs oc stride:
"Der ligger en Kempe paa Birtings Berg,
tor du hannem vecke oc bide?"

3. "Hør du, Mester Hildebrand,
du est den Kempe saa starck:
Du skalt ride fremmerst i Skoffuen i Dag
oc føre vort Skioldemercke."

4. Der til suared Mester Hildebrand,
hand vaar en Kempe saa vijss:
"Herre, ieg fører icke eders Skioldmerck i Dag,
thi mig sommer icke den Prjss."

5. Det suared Vidrich Verlandsson,
hand talde aff fuld god Hue:
"Ieg vil være den første i Hoben i Dag
igennem de Birtings Skoffue."

6. Det melte hand Vidrich Verlandsson,
han suarede det aff Vrede:
"De Smede suenne mit Suerd saa smedde,
det bider saa vel paa Staal som Klæde."

7. De vaare vel Tre hundret Kemper,
de droge til Birtings Land:
De ledte effter Langbeen Riser,
de hannem paa Skoffuen fand.

8. Det suarede Vidrich Verlandsson:
"wi ville proffue it vnderligt Spil:
I lade mig ride i Skoffuen først,
om i tro mig der til."

9. Det da suared Konning Tidrich:
"ieg siger her saa for mig:
Finder du Langbeen Riser,
du dollie det icke for mig."

10. Det vaar Vidrich Verlandsson,
hand kom paa Birtings Hede:
Der fant hand Langbeen Riser,
hand laa baade sort oc leed.

11. Det vaar Vidrich Verlandsson,
hand stødte paa Riser met Skafft:
"Du vogne op, Langbeen Riser,
mig tyckis, du soffuer vel hart."

12. "Her haffuer ieg liggit i mange Aar
oc biiltia paa vildende Hede:
Her kom aldrig den Kempe frem,
der mig torde vecke oc bide."

13. "Her holder ieg, Vidrich Verlandsson,
met Suerd saa gaat ved Side:
Ieg skal dig aff Soffnen opuecke,
saa saare da skalt du suide."

14. Det vaar Langbeen Riser,
hand vincket op met sit Øye:
"Hueden kommer oss denne Suend,
der saadane *) Ord lader lide?"

15. "Verland heder hand Fader min,
en Smed vaar hand saa skon:
Bodild hede min Moder,
en Konning Daatter ven.

16. Skrepping heder mit fuld gode Skiold,
der er vdi mangen Pil skot:
Blanck saa kaldis min stolte Hielm,
som mangt et **) Suerd haffuer brot.

17. Skimming heder min ædle Hest,
er fød paa vilden Stod:
Mimmering kalder mand mit Suerd,
er hærd i Kempe Blod.

18. Selff heder ieg Vidrich Verlandsson,
vdi Iern saa er ieg klæd:
Staar du icke op paa din lange Been,
ieg gior dig visselig vræd.

19. Hør du, Langbeen Riser,
ieg vil icke at dig lyue:
Kongen holder her vden for Skoffuen,
du skalt hannem Skatten giffue."

20. "Alt det Guld, som ieg ejer,
det giemmer ieg met stor ære:
Det vinder icke en Staald dreng aff mig,
oc det skal ingen Mand spøre."

21. "Saa vng oc liden som ieg er,
skalt du mig her nu finde:
Dit Hoffuit vil ieg hugge dig fra,
oc saa dit meget Guld vinde."

22. Det vaar Langbeen Riser,
hannem lyster icke lenger at soffue:
"Ride fra mig, du vnge Heldt,
om dig lyster lenger at leffue."

23. Skimming sprang op met begge sine Been
mit paa Risers Side:
Sønder da ginge hans Ribbeen siu,
oc saa begynte de at stride.

24. Det vaar Langbeen Riser,
greb sin Staalstang i Hende:
Hand slog it slag effter Vidrich,
at Stangen i Bierget vende.

25. Det vaar Langbeen ***) Riser,
hand agtet at slaa saa vist:
Hesten lob hannem rammit aff,
det første slag hand miste.

*) "saaadane." **) "mangtet." ***) "Laneheen."

26. Det melte Langbeen Riser,
oc hand tog til at iammer.
"Nu ligger min Stang i Bierget fast,
som den vaar slagen met Hammer."

27. Vidrich loed sig icke forsomme,
hand vaar saa modig i Hue:
"Vel op, Skimming, vent dig om,
oc monne du, Mimmering, noget due?"

28. Hand tog Mimmering i baade sine Hender,
til Langbeen Riser hand rende:
Hand hug saa dybt i hans Bryst,
at Odden i Tarmene vende.

29. Da fick Langbeen Riser Saar
oc vognet aff forste Soffn:
Saa gierne haffde hand det vedergiort,
kunde hand haffue faaet den offne.

30. "Forbandet være du, Vidrich,
oc saa dit Suerd ved din Side:
Du haffuer giort mig saar i mit Bryst,
der aff saa yppis min quide."

31. "Ieg skal hugge dig, Riser, saa smaa,
som Loff bless iblant stoff:
Vden du viser mig dit Liggende Fæ,
som du haffuer i denne Skoff."

32. "Du lade det, Vidrich Verlandsson,
du hug mig icke til dode:
Ieg vil vise dig til det Huss,
er tagt met Guld hin rode."

33. Vidrich reed, oc Riser kroh
saa vjt ind at de Skoffue:
De funde det Huss met rode Guld tagt,
det skinde som brendende Lue.

34. "Her er inde meget mere Guld,
end i dette Land kand være:
Du tag her fra den store Steen,
du lofft aff Hengsel disse Dorre."

35. Det suared Vidrich Verlandsson,
hand fryctede for det gilde:
"Det plejer ingen viss Kempe:
sin Styrcke paa Steene at spilde."

36. "Det er i din mindste Kaanst:
du kand din Hest vel vende:
Ieg vil giore mere met Finger to,
end du met begge dine Hende."

37. Saa tog hand den store Steen,
hand lofte den paa sin Herde:
Fuld vel [viste] Vidrich Verlandsson,
hand agtet hannem saa ont it Ferd.

38. "Her er inde meget mere Guld,
end Femtan Konger forman: *)
Hør du, Vidrich Verlandsson,
du skalt her forst indgaa."

39. Det suared Vidrich Verlandsson,
hand kiende saa vel hans Snid:
"Du skalt selff her forst ind gaa,
thi det er Kempe sæd."

40. Det vaar Langbeen Riser,
hand ind at Dorren saa:
Vidrich hug met begge Hender,
hand hug hannem Hoffuedit fra.

41. Saa tog hand det mande Blod,
smurde sig oc sin Hest:
Saa reed hand til Kong Tidrich,
sagde sig være skamelig lest.

42. Saa tog hand den dode Krop
oc reiste den til en Eeg:
Saa reed hand tilbage igien,
sagde aff denne vnderlige Leeg.

43. "Her holde I, alle mine Staalbrodre gode,
alt vnder denne grone Lide:
Langbeen Riser haffuer mig slagen i Dag,
det er min storste quide."

44. "Haffuer du faaet baade hug oc slag
aff Riser, da er det ilde:
Wi ville ride til Bern igien
oc ingen mand her mere spilde."

45. "Du vend dig, Konning Tidrich,
du vend dig snart met mig:
Alt det Guld, som Riser haffde,
det vil Ieg vise dig."

46. "Haffuer du slagen Riser i Dag,
det spories offuer Lande saa vide:
Den Kempe fodis icke i Verden til,
du maa io vel met stride."

47. Det vaar Konning Tidrichs Mend
der de monne Riser see:
Saa lode de aff Skoffuen staa,
mand maate vel aff dennem lee.

48. De meente, Riser skulde for vist
sine lange Beene effter dem streeke:
Ingen aff dem saa torde hannem bie,
oc ingen saa vilde hannem veeke.

49. Det vaar Vidrich Verlandsson,
hand giorde der aff stor spee:
"Hure skulde i hannem leffuendis bie,
i tor hannem icke doder see."

*) De 15 Konger har Vedel bragt ind. At dette Udtryk dog er gammelt traditionelt, sees af en svensk Vise (Arw. 8, A og B, V. 4): "Jag vet mera roda gull, än femtan kungar äga."

50. Vidrich stodte paa Kroppen met skafft,
saa Hoffuedit dreff i Marck:
Det maa ieg for sanden sige:
Riser vaar en Kempe saa sterck.

51. Saa toge de hans meget rode Guld,
de bytte det der paa stand:
Vidrich hørde den beste part til,
hand verffuet det met sin Haand.

52. Icke vaar hannem saa meget om Bytte,
den Seyr laa hannem i Sinde:
At det kunde spores til Danmarck,
hand Langbeen Riser monne offuervinde.

53. Saa glade rede de til Bern igien,
Konning Tidrich glæddis allermest:
Tog hand til sig Vidrich Verlandsson,
maatte følge hannem allernest.
Der stander en Borg for Bern, oc der boer paa
Konning Tidrich.

De i ovenstaaende Text af Syv indsatte Vers ere: allerforrest:

V. 1. Konning Tidrick sidder udi Bern,
Hand roser af sin Vælde:
Saa mangen hafver hand tvungen,
Baade Kæmper og raske Helte.
Der stander en Borg, heder Bern, og der boer
i Konning Tidrick.

Mellem Vedels V. 8 og 9:

V. 10. I holder her, alle Danner Kongens Mænd,
Op under disse grønne Træde:
Imeden jeg rider i skoven frem,
Ieg vil os Veyen oplede.

V. 11. Det var Vidrick Verlandson,
Hand rider i Skoven frem:
Der fand hand saa liden en Sti,
som neder til Riser rand.

C. *V.* 4, *Lin.* 3. Reaker, *er en Rettelse i Haandskr., foretagen med andet Blæk, men dog maaskee med samme Haand, som havde skrevet det oprindelige:* Rask.
- *V.* 5, *Lin.* 2. heltt. *Rettet i Haandskr. til:* helttin (= *hellen*).
- *V.* 9, *Lin.* 4. soffuer. *Haandskr:* søffuer.
- *V.* 13, *Lin.* 4. thoffue. *Skrivf. for:* aloffue? (*Jfr.* A, *V.* 16 *og* 19. — *Heraf er hos Abr. bleven et "Vaabenprøve", der skal svare til det tydske Wappenschau. See Abr. I, S.* 442.)

C. *V.* 14, *Lin.* 4. rader. *Skrivf. for:* vader *eller* roder?
- *V.* 15, *Lin.* 3. *Uvist, om* Borling *eller* Børling.
- *V.* 23, *Lin.* 3. finnger, *staaer tilskrevet over Linien, dog nok med samme Haand, som har skrevet Visen.*
- *V.* 25, *Lin.* 3. icke, *er næppe nogen Skrivf., thi hele Verset er ironisk.*
- *V.* 27, *Lin.* 3. ieg. weg, *som der først stod, er af Skriveren selv rettet til:* lieg.
- *V.* 30, *Lin.* 2. hiertelig. hierte *staaer med Bindetegn efter sidst i den ene Linie, men* lig, *som skulde følgt i næste, er glemt.*

D. *V.* 10, *Lin.* 1. Skienning, *her maaskee kun Skrivf. for:* Skieming. (*Jfr.* sonn *i V.* 12, Hunnelum *i V.* 23.)
- *V.* 12, *Lin.* 2. som. *Haandskr:* sonn.
- *V.* 18, *Lin.* 2. Syuuertz. *Haandskr:* Syunertz.
- *V.* 19, *Lin.* 4. huen. *Haandskr:* huem.
- *V.* 21, *Lin.* 3. aeelliff. *Haandskr:* seeelliff.
- *V.* 23, *Lin.* 1. Humelum. *Haandskr:* Hunnelum.
- *V.* 41, *Lin.* 1. ellffite. *Haandskr:* ellffitte. *Lin.* 2. rauffuen. *Haandskr:* raffuen rauffuen.
- *V.* 42, *Lin.* 1. thollite. *Haandskr:* thulltte. *Lin.* 4. radderr, *kan ogsaa læses:* raddeer, *eller:* raddner.

E. *V.* 1, *Lin.* 4. the. *Vedel har i Haandskr. tilføjet et:* deris.
- *V.* 2, *Lin.* 2. *Haandskr:* en loffue y brall, *hvilket næppe er andet end en fuldkommen Misforstaaelse af det i Texten indsatte.*
- *V.* 3, *Lin.* 3. Warialosaning, *eller:* Watialossning.
- *V.* 4, *Lin.* 2. tang. *Haandskr:* tung.
- *V.* 5, *Lin.* 4. flux. *Dette er vel en Skrivf. for:* fore (*jfr.* F, *V.* 36; A, *V.* 48), *og* speer *her foran for:* spore (*jfr. S.* 72).
- *V.* 6. *Dette Vers er heelt forstyrret; see herom Indledn. til Visen* (*S.* 85). *Lin.* 2. Uland Riis. *Haandskr:* wlandriis. *Lin.* 3. huor. *Haandskr:* her.
- *V.* 13, *Lin.* 1. Snarensuend. *Haandskr:* Snarensønsuend. (*Skriveren har vel strax rettet Fejlen, men glemt at udslette den.*)
- *V.* 14, *Lin.* 3. Humerluner. *Her og i næste V. har Haandskr:* Hunnerluner, *men lig-*

aende Unøjagtigheder ere saa almindelige hos denne Skriver, at herpaa ikke kan lægges videre Vægt.

E. *V.* 21, *Lin.* 4. hest. *Sugtens Skrief. for:* sper.
- *V.* 23, *Lin.* 2. helligen, *er en Misforstaaelse for:* hellede, hellene, *eller:* hellener.
- *V.* 24, *Lin.* 4. rigiste. *Haandskr:* ringiste.
- *V.* 27, *Lin.* 1. sadell-ring, *er vistnok en Misforstaaelse for:* skiolderem.
- *V.* 29, *Lin.* 1. Homerlumer. *Her har Vedel overstreget Navnet i Haandskr. og over Linien skrevet sit:* Humble.
- *V.* 30, *Lin.* 4. tho. *Haandskr:* thi.
- *V.* 32, *Lin.* 4. huor. *Haandskr:* her.
- *V.* 36, *Lin.* 3. der. *Haandskr. har nok:* det.
- *V.* 37, *Lin.* 1. hoffuelofflt. *Haandskr:* hoffuelofflt.

F. *V.* 1, *Lin.* 5. Ded donner under rask di hoffmend *o.s.v. Dette antager jeg for intet andet end en Misforstaaelse (Fejlskrift kan det ikke vel være, da det staaer saaledes næsten ved hvert V., og aldrig anderledes) for:* raske hoffmend, *eller:* di raske h. *Denne misforstaaede Skrivemaade kan da atter have givet Vedel (der ja har kjendt og benyttet denne Opskr.) Anledning til hans udanske Læsemaade:* Ross, *et Ord, der til hans Tid var almindelig brugt i Sammensætninger som "Rosstieniste" a. desl., laante fra tydsk, men som ikke forekommer i nogen ægte Opskr. af nogen dansk Folkevise.*
- *V.* 25, *Lin.* 4. Siguord. *Haandskr:* Signord (*ligesaa i V.* 30).
- *V.* 27, *Lin.* 2. *Haandskr:* och sier bannd nd saa widde, hand sier Viderick ride. *Den første af disse to Læsemaader* (och... widde) *maa tænkes indkommen ved Uagtsomhed af Skriveren, der dog strax har bemærket dette og tilføjet den rette* (hannd ... ride), *men atter glemt at udslette den fejle.*
- *V.* 43, *Lin.* 2. dragenn. *Haandskr:* dagenn.

G. *V.* 1, *Lin.* 1. siosinndz. *Haandskr:* siosins siosinndz.
- *V.* 3, *Lin.* 1. Snaren-suend. *Haandskr:* Soaren suend. (*Samme Fejl i V.* 22.)

G. *V.* 17, *Lin.* 3. gack. *Haandskr:* gick.
- *V.* 21, *Lin.* 1. giorde. *Haandskr:* gorde (*fremkommet ved, at Skriveren her har rettet en Fejlskrift: han har skrevet et* g *over et nu ukjendeligt Bogstav, men glemt at rette* o, *som der stod, til* io).
- *V.* 24, *Lin.* 2. loffuen. *Haandskr:* loffuen.
- *V.* 25, *Lin.* 3. forer. *Haandskr:* fore.
- *V.* 30, *Lin.* 2. oye, *synes nærmest at være en Fejl for:* boffue; *eller maaskee for:* offne *o: Ørn (jfr. Nr.* 5, **B.** *V.* 16).
- *V.* 31, *Lin.* 4. well. *Haandskr:* will.

H. *Overskrift:* En Vise om de fornemiste gamle Kemper oc om Siuard Snaren Suends Kamp met Herr Humble.
- *V.* 1, *Lin.* 5. *Omkvædet lyder ved V.* 46 *og* 47*:* Det donner vnder Ross, de Danske Kemper der de Dysten ride. *Samme Omkvæd antydes ved V.* 48, 49, 50, 51 *og* 60. *Ved V.* 65 *og* 66 *er det:* Det donner vnder Ross, de Danske Hoffmend mod hannem vdride; *ved V.* 67, *som i nærværende Aftryk er anført. Angaaende Ordet* Ross *see her foran Noten til* **F**, *V.* 1.
- *V.* 27, *Lin.* 3. Herr. *Vedel:* Heer.

De af Syv indsatte Vers ere: mellem Vedels V. 29 *og* 30*:*

V. 30. Der skinner i det neste Skiold,
Der skinner i et Sværd:
Det fører Hr. Homle Iersing,
Hand er det fuld vel Værd.

V. 31. Der skin i femte og tivende Skiold
En Falck og den er graa:
Den fører Kæmpen allerbest,
Som kaldis Herr Iver Blaa.

V. 32. Der skin i siett' og tivende Skiold,
Der skinner i et Spyd:
Det fører hand lille Memmering Tand,
For ingen Mand vil hand fly.

Mellem Vedels V. 65 *og* 66*:*

V. 69. Det svarede Dronning Elene,
Der hun saae Sivard komme:
Saa mænd du giorde det af Nød,
Du togst op ælige Blomme.

8.

Kong Diderik i Birtingsland.

Ved Betragtningen af denne Vise (Vedel, I, Nr. 20. Abr. Nr. 2. oversat paa tydsk af Sander i Auswahl altdän. Heldenl. Nr. 1; af W. Grimm i Altdän. Heldenl. Nr. XI)*) maae vi ganske holde os til dens i Haandskrift bevarede Text, da dette Haandskrift her er Vedels eneste Kilde, hvorfor hans Afvigelser fra vor Text kun ere at betragte som hans vilkaarlige Tillæg og Forbedringer.**)

Nærværende Vise lader sig ikke, saaledes som den foregaaende, heel og holden gjenfinde i nogen anden gammel Overlevering af Diderikssagnet. Den viser os dette i en nyere og mere forvirret Skikkelse; ja den er i Grunden ikke at ansee som nogen særegen, heelstøbt Vise, men synes sammensat af Brudstykker af flere saadanne. Hele Begyndelsen, navnlig Kong Dideriks Samtale med Brand Vjdferling, der giver Anvisning paa Kong Isak, som den der vel turde maale sig med ham, og siden Opregningen af de Kongen ledsagende Kæmper, alt dette er egentlig kun at ansee som tilhørende en anden Redaction af vor Nr. 7. Kong Isaks Navn er ogsaa laant derfra og passer slet ikke paa den Konge, hvis Død denne Vise beretter. Det viser ogsaa en senere og mindre reen Skikkelse af Sagnet, at Brattings- eller Birtingsborg her gjøres til Kong Dideriks, uagtet dog ogsaa her, som i foregaaende Vise og i Nr. 10, Birtingsland er det mod Kong Diderik fjendtlige Rige. Ogsaa viser den her givne Liste over Kæmperne sig som yngre og uægtere end nogen af dem, der indeholdes i Opskrifter af den forrige Vise. Den allene indblander Otte Hr. Angeltu og Sønne Falkersøn, og har blandt de 17 Kæmper, den nævner, desuden 4 andre for Diderikssagnet ganske fremmede Navne: Hr. Sejelfærd, unge Hr. Sivord, Grimeren og Sejer hin sælle. Hvad der af nærværende Vise ikke i Grunden tilhører den foregaaende, det drejer sig fornemmelig om Ilvitting Herfredssøn, om hvem forhen er talt (S. 76), og som maa antages for gammel i Sagnkredsen. Men det første, som her siges om ham: at

*) Vedels Text meddeles herefter i Noterne. De to svenske Vers, som Afzelius anfører (Sagohäfd. I, S. 55), ere blotte Oversættelser af Vedels danske, og netop af denne Udgivers egne.

**) De vigtigste af disse ere: 1) Indskuddet af V. 8—11, der er kjendelig uægte, og som forstyrrer Gangen i Fortællingen ved pludselig at flytte Scenen fra Kong Dideriks til Isaks Hof og atter tilbage; medens Haandskriftet har bevaret Sammenhængen ved at følge den i vore Viser meget almindelige Fremstillingsmaade: at ret som de tale om den fjendtlige Konge, kommer hans Sendebud meget beleiligt, og faaer nu Bud med tilbage; 2) Forandringerne af Navne: Isak til Isald, Otte Hr. Angeltu til haarden Angelfyr (som forekommer i Vedels I, Nr. 23, vor Nr. 19), Hr. Seyelferd til Koning Hr. Sigfred (hvilket Navn var Vedel bekjendt fra vor Nr. 9), Helsing til Alsing; samt Indsættelsen af andre Helte, der ikke nævnes i denne, men i den foregaaende Vise: Esmer Konges Sønner, rigen Raadengaard, Ulv van Jærn, Orm Ungersvend og Greve Guncelin. Intet af alt dette tyder paa nogen selvstændig Kilde; det er alt hentet fra andre af de Vedel bekjendte Viser. Kun med Hensyn til V. 27 kunde man tænke sig Muligheden af Indvirkning fra en folkelig Tradition; men denne vilde ialfald kun strække sig til dette Vers (som Vedel jo kunde have hørt og, for at faae det anvendt, have indskudt her, hvor det staaer temmelig fremmed), og aldeles ikke begrunde en Formodning om, at Vedel skulde have kjendt nogen anden Opskr. af hele Visen. Andre af Vedels Afvigelser fra Haandskr. ere deels Oversættelser eller Omskrivninger, saasom i V. 34: Kemper foe Seller og i V. 51: skable for skob; deels Misforstaaelser netop af dette Haandskrifts Skrivemaader, saasom i V. 24, hvor Vedel af een Person gjør to, blot ved Forandringen af "oc" til et "ocsaa"; i V. 26, hvor Haandskr.s "hroy" gjøres til "Brynie", og i samme Vers "raske" sættes i Stedet for det "seil", han ej vidste at tyde; i V. 48, hvor "som gred" gjøres til "hun gred", skjøndt dette "gred" er fejlagtigt, men "som" er rigtigt.

han Aaret forud havde mistet sin Hest paa Birtingsland, er aabenbart det selvsamme som i forrige Vise med nærmere Omstændigheder fortælles om Brand Vidferling, paa hvem det synes at passe meget godt, thi derved motiveres hans Optræden baade i vore Viser og i Vilkinasaga: som den, der opbidser Diderik mod Kong Isak. Hvittings Kamp med den til Trane forvandlede Kongemoder minder om Vilkinas Fortælling om Kong Hertnits Dronning Ostacia, der i Drageham, i Følge med flere ved hendes Trolddom fremkaldte Uhyrer, bekæmpede Kongerne Diderik og Isung og tog Livet af Detlev Danske. Der er midlertid i denne Lighed langtfra tilstrækkelig Grund til at tænke os denne i Vilkina beskrevne Kamp som det i denne Vise besungne Stof. Snarere kunde man tænke paa det i den forhen (S. 64) omtalte nedertydske Vise besungne Tog mod Kong Ermanrik, thi til denne Konge synes Diderik der at have staaet i et lignende Forhold som det, vor Vise omtaler: at han havde været ham skatskyldig; det er endvidere afgjort fjendtligt, hvad Toget mod Isung og hans Sønner hverken ifølge Sagaen eller Visen er, saa lidt som det dertil svarende, i tydske Digte besungne Tog mod Kong Gibich (Gjenstand for Digtet: Der grosse Rosengarte), da disse langt mere have Characteren af Ridderspil og Styrkeprøver. Baade den nedertydske og denne vor danske Vise omhandle en Kamp, som Kong Diderik og hans Mænd (her kun tre af hans Kæmper, som vare sendte forud) bestaae i en fjendtlig Konges Borg, ikke en Kamp i aaben Mark, som den med Isung; begge ende de med den fjendtlige Konges og alle hans Mænds Død.

(a. Rentzels Haandskr. Nr. 57. b. Vedel, I, Nr. 20.)

1. Kongen raader for borgen
oc saa for alle land,
for saa mangen rasker helt
met dragen suerd i haande.
Men kongen raader for borgen.

2. Lad den bonde raade for sit bo,
then hoffmand for sin hest:
kongen udaff Dannemarck
hand raader for borge oc fest.

3. Kong Diderich sidder paa Brattings-borg,
hand seer ud saa vide:
"Ingen ved ieg i verden til,
der kand vere min lige."

4. Suarede Brand her Veffuerlin,
for hand haffde vandret saa vide:
"End vil ieg vise eder kempen then,
ther skal vere edera lige.

5. Hand heder Isac kongen,
oc byger paa Bertings-lande:
oc hand haffuer den i følge met sig,
som strider met ulff hin tamme.

6. Hand haffuer den i følie met sig,
som strider met ulff hin tamme:
hand vil inthet andet æde,
en kiød aff christen mand.

7. Huer den dag, den østen dages,
da fersker hand sin munde
met orme oc pader oc anden ukrud,
for hand er kummen aff Helffuedis grunde."

8. Ind kom liden smaadreng,
oc stedes hand for bord:
"Nu skulle i den skat udgiffue,
som ud vor loffued i-fiord."

9. "Icke skal ieg den skat udgiffue,
som ieg vaar forre vaan:
før skal ieg drage til Bertings-land,
oc drage mit suerd aff spaan."

10. Suarede det Hertug Herffredsson,
hand vaar saa hoyt at lee:
"Skulle i i aar i Biertings-land,
tha vil ieg vere en aff the."

11. "I-fiord vaarstu paa Biertingsland,
der miste du din hest:
ved mend, Hertug Hoffredsson:
du sidder hiemme best."

12. "Bliffuer ieg hiemme paa Bratingsborg,
tha miater ieg fodt oc haand:
haffuer ieg icke hest at ride paa,
da skal ieg met eder gange."

13. The red ud aff Bertings-borg
met mange heldte troste:
ther maatte atenen reffne ved,
oc iorden under dem broste.

14. Ther red ud kong Diderich
met løyen oc saa herte,
kronen aff det rode guld
det vaar kong Diderichs mercke.

15. Kronen aff det rode guld
det vaar kong Diderichs waaben;
ther red Viderich Vallandsson,
han førde hammer oc tang.

16. Tha red Diderich von Berne,
hand vaar en heldt saa sterck;
ther red herre Scyelferd,
hand brod sin sper i marcken.

17. Ther red Siffuer Snaren-suend
met piller, alle huide;
ther red Brand her Veffuerlin,
hand vilde for ingen mand vige.

18. Ther red udaff oc Hellede Haffn,
hand vor en rosen-blomme;
ther red Falcker Spillemand
met dragen auerd i haand.

19. Ther red Otte her Angeltu
oc unge her Siuord;
ther red unger Hommerlom,
oc herre Harbo søn.

20. Ther red Gynter her Gernaffl
met pilen oc met buc;
ther red Sønne Falcker-søn,
hand vaar saa hord i hue.

21. Ther red ud-aff Grimeren
met en forgylte brøy;
ther red Seier bin seil,
hand reddis for ingen mands vrede.

22. Ther red Mester Hillebrand,
hand sad fast paa hest;
met loff Monich Broder Helsing,
hand fulde the kemper nest.

23. The rede ud aff Bertings-borg,
alt som the kunde best:
effter løb Hueting Herfredsson,
for hand haffde ingen hest.

24. Lenge løb Hueting Heffredsøn,
hand bleff i huen vred:
hand slo kempe fra hesten ned
oc saatte sig op oc red.

25. Thet vaar oc kong Diderich,
hand sig til-bage saae:
"Nu seer ieg thend suenden ride,
som for vaar vaan at gaa.

26. "Hør du, Hueting Heffredsson,
huad ieg siger dig:
nu skaltu fare til Bertings-land
oc føre then skatten hiem."

27. Thet [suarede] Huiting Heffredsson,
hand bleff saa høyt at lee:
"Maa ieg i-isard i Biertings-land,
wi bleff icke uden aeller tre."

28. "Ieg faar dig Widerich Vallandsson,
then anden er Diderich von Berne:
thet er the beste orlofls-mend,
som stride vil fuld gerne."

29. The saatte dem paa deris heste,
de rede saa langt aff ledt,
thet vil ieg for sandigen [sige]:
the vaar i huen saa vred.

30. Kuren staar paa verne,
hand seer ud saa vide:
"Hesed seer ieg the kemper tre,
mig tyckes, de ere fuld vrede.

31. Den ene er Huitting Heffredsson,
hand miste her I-fiord sin hest;
det vil ieg for sandigen sige:
hand bliffuer oss fuld haard en gest.

32\. Den anden er Viderich Villandsson,
hamer oc tangens mercke;
den tredie er Thiderich von Berne,
haffuer alle kempers stercke."

33\. The satte deris heste ude,
paa slottett ginge de ind;
det vil ieg for sandigen sige:
the vaar vel haard i sind.

34\. Saa toge de den portener,
the hug ham i stycker smaa:
saa gick de i stoffuen ind,
for kongen monne de staa.

35\. Suarede det Isaac konge,
oc talede hand it ord:
"Hueden ere de taber suenne,
som staar her for vort bord?"

36\. Melte thet kongens skencker,
som skenckte miød oc vin:
"Tage wi vor hoasse spiud
oc driffue dem til-bage igien!"

37\. Thet vaar Hertuig Heffredsson,
tager then skencker i skeg:
hand slar hannem ved oren saa,
at hiernen stanck paa weg.

38\. Thet vor Huiting Heffredsson,
hand giorde sig aff en leg:
hand kaste den døde paa bord:
"Her, plocke mig thenne steg!"

39\. Frem treen Diderich von Berne,
drog suerd aff forgyldene kaulle:
hand hog paa Isaac kongen,
at odden stod i hans naffle.

40\. Frem tren Viderich Villandz-søn,
hand hog sig en ring:
hand hug XL kemper ihiel,
selff lob hand uden omkring.

41\. Ind kom kongens moder,
gammel oc graa som gred;
det vil ieg for sandigen sige:
her yppis fuld underlig leeg.

42\. Thet vaar Hueting Heffridsson,
hand hende met suerdet hatte:
kos hun sønder hans gode suerd,
det brast i tre stycke.

43\. Kos hun sønder hans gode suerd,
thet udi hielten brast:
hand tog hende om baade been,
hand slo hende i-saa fast.

44\. Hun skob sig i trane,
hun fløy saa høyt i sky:
Huiting udi fæder-ham,
hand lader fast effter fly.

45\. The fløy udi dage,
de fløy udi thu:
om-sider fick hand tranen om bode been,
hand reff hende i stycke smaa.

46\. The rede ud aff Bertings-land
met dragen suerd i haandt:
alle ligger kemper døde,
det monne fast effter kiende.
Men kongen raader for Borge.

Vers 1, *Lin.* 4. suerd. *Hdskr:* snerd.
V. 2, *Lin.* 4. borge oc fest. *Rettet af Skriveren selv til:* borgen best.
V. 4, *Lin.* 1. Veffuerlin. *Hdskr. har baade her og i* V. 17: Veffnerlin. (*Men det har ogsaa i* V. 7, *Lin.* 4: Helffnedis, *i* V. 8, *Lin.* 4: løffned, *i* V. 10, *Lin.* 1: snarede *og i* V. 42, *Lin.* 2 *og* 3: snerdet *og* snerd *for:* Helffuedis, løffued, suarede, suerdet *og* suerd.)
V. 5, *Lin.* 4. olff bin tamme. *Rettelse af Skriveren selv for:* Ulff van Iarn, *som han først havde skrevet.*
V. 6, *Lin.* 1. folie. *Hdskr:* folie.
V. 7, *Lin.* 1. den osten. *Skrivfejl for:* det *eller* der?

V. 17, *Lin.* 2 *og* 4 *ere urigtig placerede og burde været ombyttede.* (*See herom S.* 82.)

V. 19, *Lin.* 2. Siuord. *Et Tilnavn, der kunde give Rum paa* son, *er maaskee glemt ude.*

V. 20, *Lin.* 3-4. Falcker-son, hand. *Her stod først:* Falcker, ain haand, *men* sin *er* (*med blegere Blæk*) *rettet til* aan *og Cammaet efter* Falcker *overstreget; dermod har man glemt at overstrege det ene* a *i* haand.

V. 21, *Lin.* 3. aeil. *Er det* = *sælle, eller en Skrivf. for:* anil, *altaa* = *snilde?*

V. 39, *Lin.* 2. drog. *Hdskr:* dog (*men i Begyndelsen til dette Vers, som findes skrevet, men strax overstreget, foran* V. 38, *ataaer:* drog).

V. 41, *Lin.* 2. gred, *kan ikke vel være Verbet græd* (*hvad Vedel har antaget, i det han forandrer* som *til* hun), *thi en saadan relativ Sætning her vilde være ude af Kæmpevisetonen. Det maa være et Substantiv eller en Forvanskning af et saadant. Maaskee er det: graa som Geed? Lin.* 3-4 *ere maaskee Hexens Ord.*

V. 42, *Lin.* 3. sonder. *Gl. Rettelse for:* synder.

---

b (Vedel, I, Nr. 20):

Huitting Helfredsson oc Isald Konning.

Konni[n]g Tiderich berømmer sig aff sin Mandom oc megen Velde oc mener, at hand skal icke haffue sin lige vdi noget Land. Der aff yppis en Krig, at Brand Herr Vifferlin siger hannem aff Konning Isald vdi Bertinga Land, som vel kunde heffues ved hannem vdi styrcke oc Velde. Huilcket fortryder Kong Tiderich, oc giorer [sig] strax rede met alle sine Kemper oc drager ind i Kong Isalda Land oc offueruinder hannem met alle sine Kemper. Her opregnis fast alle de gamle Kemper, som vdi Fordoms tid haffue været Naffnkundige aff Mandoms merckelige Bedrifft; Huea Naffn oc Skioldmercke ere tilforn opregnet vdi den Femte Vise vdi denne Bog.

---

1. Kongen raader for Borgen
oc saa for alle Land:
Ocsaa for mangen rasker Heldt
met dragen Suerd i Haand.
Meden Kongen raader for Borgen.

2. Lad den Bonde raade faare sin Bo,
den Hoffmand faare sin Hest:
Kongen vdaff Danmarck
hand raader for Borg oc Feste.

3. Konning Tiderich sider paa Bratingsborg,
oc seer hand vd saa vide:
"Ingen veed ieg i Verden til,
der kand være min lige."

4. Suarede hand Brand van Vifferlin,
thi hand haffde vandret saa vide:
"End vil ieg vise eder Kemper gode,
der met eder tor stride.

5. Hand heder Isald Konning fin
oc bygger paa Bertings Lande:
Oc hand haffuer dem i følge met sig,
som stride met Viffue hine gramme.

6. Hand haffuer den i følge met sig,
som strider imod Biorne Tand:
Hand vil intet andet æde
end Kiod aff Christen Mand

7. Huer den Dag det Osten dagis,
da fersker hand sin Mund
Met Orme oc Padder oc anden Wkrud,
thi hand er kommen aff Helffuedis Grund."

8. Det vaar Isald Konning,
oc saa tog hand paa:
"I tale nu til min Smaa dreng,
i bede hannem til mig gaa.

9. Hør du Vacker vnger Suend,
du skalt mit Ærende bort ride
Til Kongen aff Brattena Borg,
ieg agter met hannem at stride.

10. Enten bed hannem Skatten yde
eller vare paa Krig oc Feide;
Hand maa visselig vare paa it:
ieg giffuer hanoem ingen Leide."

11. Det suared Varker vnger Suend,
hand vaar saa kreng i tale:
"Ieg skal føre eders Budskaff frem,
skulde ieg end leggis i duale."

12. Ind kom liden Smaa dreng,
oc steddis hand for Bord:
"Høre i det, Konning Tiderich,
min Herre haffuer send eder Ord.

13. Enten skulle i den Skat vdgiffue,
som loffuit vaar i fiord,
Eller i skulle møde min Herre i Marck,
der bliffuer saa stort it Mord."

14. "Icke vil ieg den Skat vdgiffue,
som ieg vaar aldrig vaan:
Førre skal ieg til Bertinga Land
oc drage mit Suerd aff Spaan."

15. Suarede det Huitting Helfredson,
hand vaar saa hoyt at lee:
"Skulle i til Bertings Land i Aar,
da vil ieg være paared."

16. "I fiord vaar du paa Bertings Land,
oc der miste du din Hest:
Som mend ved, Huitting Helfredson,
du sidder her hieme best."

17. "Bliffuer ieg hieme paa Brattensborg,
da miste ieg Foed oc Haand:
Haffuer ieg icke Hest at ride paa,
da løber ieg met aff Land."

18. De rede vd aff Bratensborg,
saa mange Heldte troste:
Der maatte Steenen reffue ved,
oc Iorden vnder dem bryste.

19. Der red vd Kong Tiderich
met Løwen i sit Mercke:
Der hoss skinde den gyldene Krune
saa vjt offuer alle Marcke.

20. Der reed Vidrich Verlandsson,
hand forer baade Hammer oc Tange;
Der rede Esmer Kongens Sønner,
de vaare baade stercke oc lange.

21. Det vaar rigen Raadengaard,
hand vaar en Kempe saa sterck;
Det vaar Konning Herr Sigfred,
oc hand førde Kongens Merck.

22. Effter fulde Siuard Snaren Suend,
met Pile, de vaare hvide;
Saa kom Brand Herr Vifferlin,
for ingen vilde hand vige.

23. Der nest reed Helledt Hogen,
hand vaar en Rosens Blomme;
Der reed Folquard Spillemand
met dragen Suerd i Haande.

24. Der reed vngen Ulff van Iern,
oc hannem bar Hest saa skon;
Effter reed vngen Herr Humble
oc saa Herr Sigfreds Søn.

25. Der reed Gynther Herr Gernaffl
met Pilen paa spenter Bue;
Der reed Sonne Folquardson,
hand vaar saa modig i Hue.

26. Der reed liden Grimmer *)
met sin forgylte Brynie;
Der reed Seyr hin raske,
hand vilde for ingen romme.

27. Oc det vaar haarden Angelfyr,
hand taler til Greffue Herr Guncelin:
"Huo som icke anden Hest kand faa,
den løbe met paa bare Been."

28. Saa kom Mester Hildebrand,
hand sad saa fast paa Hest:
Effter fulde Munck Broder Alsing,
hand tiente disse Kemper nest.

29. Der reed Orm vnger Suend,
hand vaar saa modig i Sinde;
Alle da vaare de glade oc trost,
de agtet den Seyr at vinde.

30. De rede vd aff Brattingsborg,
som de kunde aller best:
Effter løb Huitting Helfredson,
thi hand haffde ingen Hest.

31. Saa lenge løb hand Huitting,
hand bleff i Huen saa vred:
Hand slog en Kempe fra Hesten ned
oc satte sig op oc reed.

32. Det vaar Herr Kong Tiderich,
hand sig tilbage saa:
"Nu seer ieg den Hoffmand ride,
som forre vaar vaan at gaa.

33. Hor du, Huitting Helfredson,
du giff mine Ord vel giem:
Du skalt drage til Bertings Land
oc fore oss Skatten hiem."

34. Det vaar Huitting Halfredson,
hand bleff saa hoyt at lee:
"Skal ieg drage i Bertings Land,
wi bliffue ickun Kemper tre."

35. "Ieg faar dig Vidrich Verlandsson,
den anden Tiderich van Bern:
Disse ere de beste Orlogs Mend,
som stride met Kemper gerne."

36. De satte dem paa deris Heste,
de rede saa langt aff leed;
Det vil ieg for Sanden sige:
de vaare i Hue saa vrede.

37. Kuren stander paa Verne,
oc seer hand vd saa vide:
"Hiased seer ieg de Kemper tre,
mig tyckis, de ere saa vrede.

38. Den ene er Huitting Helfredson,
hand miste her i fiord sin Hest;
Det maa i tro, om i ville:
hand bliffuer oss en haarder Gest.

*) "grimmer."

39. Den anden er Vidriek Veriandson,
bær Hammer oc Tang i Mercke;
Den Tredie er Tiderich van Bern,
haffuer alle Kempera Stercke."

40. De satte deris Heste vdi Borgegaard,
paa Slottet ginge de ind:
Det maate huer mand paa dennem see,
de vaare saa vrede i Sind.

41. Saa toge de den Portener,
de hugge hannem i stycke smaa:
Saa ginge de i Stoen ind,
for Kongen monne de staa.

42. Suared det Isald Konning,
oc talede hand it Ord:
"Hueden ere de taber Suenne,
som staa her faare vort Bord?"

43. Melte det Kongens Skencker,
som skenckte baade Miod oc Vin:
"Tage wi til vore huasse Spinde,
wi driffue dem tilbage igien."

44. Det vaar Huitting Helfredson,
hand tager den Skencker i Skeg:
Hand slog hannem voder Oret,
at Hiernen stanck paa Veg.

45. Det vaar Huitting Helfredson,
hand giorde der aff en Leeg:
Hand kaste det dode Lig paa Bord:
"huo plocker mig denne Steeg!"

46. Oc frem træn Tiderich van Berne,
drog Snerd aff forgyldene Kauffle:
Hand hug paa Isald Konning,
at Odden stoed i hans Naffle.

47. Frem træn Vidrich Veriandsson,
oc hand hug sig en Ring:
Hand hug Fyrretiue Kemper ihiel,
oc selff lob hand omkring.

48. Ind kom Kongens Moder
gammel oc graa, hun gred;
Det maa tro huo der vil:
der yppedis fuld ond en Leeg.

49. Det vaar Huitting Helfredson,
hand hende met Suerdet hedte:
Koss hun sønder hans gode Suerd,
det brast vdi femtan stycke.

50. Koss hun sønder hans gode Suerd,
at det vdi Hialtet brast:
Hand tog hende om begge Been,
hand slog hende i saa fast.

51. Hun skabte sig vdi Trane Ligne,
hun fløy saa høyt i Sky:
Huitting vdi Fæder Ham
hand lader fast effter fly.

52. De fløye vdi Dage, de fløye vdi tho,
oc huercken da finge de ro:
Saa fick hand Tranen om baade sine Been,
hand reff hende i stycker smaa.

53. De rede vd aff Bertings Land
met dragne Suerd i Heode:
Alle da ligge de Kemper døde,
det monne saa fast paa kiende.
Men Kongen raader for Borgen.

9.

Kong Diderik og Löven.

Det Sagn, som ligger til Grund for denne Vise, er ikke egent eller væsenligt for Diderikssagnet, men er sagtens laant dertil andenstedsfra. Det er ikke det almindelige ældgamle Sagn om Kampe med Drager eller Lindorme; men det er den særegne Udvikling af dette, der betegnes ved Løvens Tilkomst. Det er altsaa Sagnet om en Kæmpe, der kommer en Løve til Hjælp i Striden mod en Lindorm, dræber denne og følges siden af det ædle taknemmelige Dyr. Denne særegne Form af Dragekamp-Sagnet findes i Arthursagnkredsen henført

til Ivan Loveridder (Owain), i en til Kejser Karls Sagnkreds henhørende gammelfransk Roman til Rejnald Hajmons Son, i Blomsturvallasaga til Etgard, i de tydske Sagn til Wolfdietrich og siden til Henrik Løve. Vor Vise henfører det til Kong Diderik af Bern og har heri Medhold af Vilkinasaga (Rafns Cap. 383; den gammelsvenskes Cap. 360–61).*) Naar derimod W. Grimm (Altdän. Heldenl. S. 470) bemærker, at Sagnet ogsaa findes i det "af græske og østerlandske Sagn sammensatte Digt om Apollonius af Tyrus", da har han kun for saa vidt Ret, som det er indflættet i den tydske rimede Bearbejdelse fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede, som man har af denne gamle Roman; men det er ganske uden Grund, naar han heri vil finde et Beviis for Sagnets græske eller østerlandske Ophav; thi Dragekampen tilhører ellers slet ikke Apolloniussagnet: den er ganske fremmed for det i de ældste Behandlinger deraf, man kjender, navnlig den angelsaxiske og den latinske, hvilken sidste sættes tilbage til det 6te Aarhundrede. Da det keltiske Ivanssagn, hvoraf Æventyret med Lindormen og Løven danner en væsenlig Bestanddeel, allerede ved Aar 1200 var behandlet baade paa fransk og tydsk, saa bliver det rimeligst i dette at søge Grundlaget for alle de senere Anvendelser af samme Æmne.**)

Hvad forhen er sagt om Grimildsvisen og de alt meddeelte Dideriksviser, maa ogsaa gjælde om denne: det er en oprindelig nedertydsk Folkevise, forsvunden i sit Fødeland, men mundtlig overført i det danske Folks Tradition og deri forplantet gjennem flere Aarhundreder, inden den her optegnedes. Det tydske Digt om Wolfdietrich (fra det 13de Aarhundrede) beretter først, hvorlunde Wolfdietrich kommer en Løve til Hjælp mod en Drage, men føres af Dragen hjem i dens Hule, hvor Løven opædes af dens Unger, Helten derimod finder et Sværd, hvormed han dræber Uhyrerne; siden, hvorlunde han atter træffer en Løve i Strid med en giftig Orm, dræber denne og følges af Løven. Begge disse Fortællinger, af hvilke Vilkina kun har den første, ere aabenbart kun to Redactioner af eet og samme Sagn. De maa sammenfattes, for at danne Sagnet i den Heelhed, hvori vor Vise har det. Endnu beholder vor lille Vise et ejendommeligt Træk, som det lange Heltedigt fattes, men som er saa smukt og simpelt, at det tør ansees for organisk i Sagnet; nemlig at Løven hjælper Kongen ud af Bjærget (kun Hesten er offret Dragen og dens Unger). Det, at Helten slæbes ind i Bjærget af Dragen og der finder et Sværd, hvormed den kan fældes, er egent for Sagnet i dets Anvendelse paa Diderik (Wolfdietrich), hvorimod baade Owain, Apollonius, Rejnald og Henrik faae Bugt med Ormen i den første Kamp.***)

*) Naar W. Grimm (Altdän. Heldenl. S. 440) siger, at denne Dragekamp ikke findes i Vilkina, da er det, fordi han dengang endnu kun kjendte Sagaen i Peringskiölds Udgave, hvor den ganske rigtig fattes.

**) En Variation af samme Thema er Otnits Æventyr med Elephanten, som han ligeledes kommer til Hjælp i Kampen mod en Drage, fordi han fører en Elephant i sit Skjold. — Fjærnere, men dog betydningsfulde, ere de af W. Grimm (Altd. Heldenl. S. 473) dragne Paralleler med persiske Sagn. Endnu kan nævnes den bekjendte Fortælling om Androkles og Løven (Ælian de natura animalium lib. VII, cap. XLVIII. A. Gellius: Noctes Atticæ. Lib. V, Cap. XIV. Gesta Romanorum, Cap. CIV); siden henført til den hellige Jeronymus (Fornsvenskt Legendarium, S. 627). Jfr. ogsaa "Carsus och Moderus" (Bäckström: Öfversigt af svenska folk-litteraturen, S. 9-13). — En dansk Vise om Henrik Løve, langt ældre og fuldstændigere end den hos Arw. (Nr. 168) meddeelte svenske, vil i det følgende blive meddeelt. — Mærkelig nok har den i Nordens Oldsagn berömteste Dragekamp: Sigurds Kamp med Fafner ikke holdt sig i vor Middelalders Folkesang. Andre i vore Viser besungne Dragekampe ere: Peder Rimboltsöns (= Regnar Lodbroks) i vor Nr. 24, Riholts i Nr. 27 og Garvels i Nr. 28. — Dragens Ælde i den nordiske Forestillingskreds sees klarlig af vore Runestene. — Den særegne Formation af Dragekamp-Sagnet, hvorom nærværende Vise handler, findes fremstillet paa en i vort Museum for nordiske Oldsager bevaret, højst mærkelig udskaaren Kirkedør fra Island, der kan være fra det 12te eller 13de Aarhundrede. Desværre lader det sig nu næppe udfinde, hvis Bedrift her er foreviget. Er det Dideriks, da vilde dette være det ældste Vidnesbyrd om Didrikssagnet i Norden. (Hans Navn i den ældre Edda kommer her ej i Betragtning.)

***) At den fabelagtige, mangestedsfra hentede Blomsturvallasaga ogsaa lader Etgard føres ind i Dragehulen, kan ifølge Kildens Beskaffenhed ikke komme i videre Betragtning. (Jfr. her foran S. 56.) — En lignende Bjærgtagning og Sværdfinding berettes om Beowulf i hans Kamp med Grændels Moder.

Betragte vi nu nojere vor danske Vise, da vidne dens mange Opskrifter om dens store Udbredelse, men ogsaa om Traditionens Troskab, idet de factiske Afvigelser ere saa saare ringe; en Troskab, som ganske naturlig lader sig forklare af denne Vises korte og fyndige Fortællingsmaade, hvoraf Stoffet saa noje omslynges, at det at huske Indholdet og Formen bliver til eet. Denne usædvanlige Overeensstemmelse mellem saa mange Opskrifter vilde let kunne forlede os til den Slutning, at vi her havde Visen noget nær i sin oprindelige Skikkelse, hvilket da her vilde sige: den Skikkelse, hvori den modtoges fra den nedertydske Tradition, — noget, hvorom ellers saa sjælden kan være Tale. Hvor urigtig en saadan Slutning dog vilde være, sees imidlertid af den mærkværdige Omstændighed, at Visen, oplost og forvandlet til en prosaisk Fortælling, med tydelige Spor af denne Forvandling, har holdt sig i Folkemunde i en langt fuldstændigere Form. Dette Tilfælde er saa mærkeligt og saa belærende med Hensyn til Folkepoesiens Historie, at jeg finder det rigtigt her at meddele denne Folkesaga Ord til andet, som den fortælles af en gammel Bondekone i Rønnebek ved Nestved, der har hort den af sin forlængst afdøde Moder, ligeledes i prosaisk Form. Den lyder som folger:

"Kong Diderik kom ridendes ud og saae en Love og en Lindorm paa en Hoj, som sloges. Saa gav han sig i Kamp med Lindormen for Loven, og Lindormen tog ham og satte ham paa sin Bag og løb ned i Hojen med ham. Da han saa kommer ned i Hojen med ham, gik hun hen og lagde sig at sove, Lindormen, gjorde hun; for han var bleven træt af Kampen. Saa havde han syv Unger, Lindormen. Saa gik Kong Diderik om i Hojen og saae sig om, og der fandt han et Sværd, og der stod Kong Sigfred paa. Saa sagde han: Herre Gud naade Kong Sigfred, har du saa maattet lade dit Liv! Saa tog han Sværdet og gik og hug om i Hojen, og saa siger Ungerne til ham, at han skulde være stille, for deres Moder sov, og hun havde givet dem Hesten at spise, men naar hun vaagnede, skulde de have Manden bagefter: han maatte ikke komme til hendes Hoved. Jo, sagde Kong Diderik, jeg skal begynde ved hendes Hoved og ende ved hendes Hale. Saa begyndte han at hugge i hende; og Lindormen begyndte ogsaa at yttre sig, da han kom hen til hende og vilde slaaes; men hun havde ikke Rum at röre sig i Bjærget; og Kong Diderik sloges saa længe, til han fik Magt med hende, og han begyndte ved hendes Hoved og endte ved hendes Hale. Saa huggede han Ungerne ihjel bagefter. Da han saa havde hugget dem ihjel, kunde han ikke komme ud af Bjærget for alt det Töj, og saa bandede han Löven, for han havde givet sig i Kamp med Lindormen for hans Skyld. Forband mig ikke, sagde Löven, for jeg hjælper lige saa godt som du til at faae dig ud; og saa fik han skrabet Hul, saa Kong Diderik kunde komme ud; men da de kom ud af Höjen, var de ganske vildfarendes.

Saa gik de ad Stranden til, men de saae ingen Udvej til at slippe over. Saa kom der en Mand til dem og sagde, han vilde bære dem over Stranden: först den ene, saa den anden; saa skulde han bære Kong Diderik over först, men hvis han var falden i Sövn, naar han kom med Löven, saa skulde Kong Diderik höre ham til (for det var Satan). Da Kongen nu var kommen over, saa ventede han een Dag, han ventede to Dage, men der kom ingen med Löven. Den tredie Dag gik han ogsaa og biede, men saa blev han træt og satte sig paa en Steen, og saa faldt han i Sövn. Saa, dengang Satan fornam, at Kong Diderik var falden i Sövn, saa kom han med Löven. Men Löven mærkede ogsaa, at Kong Diderik var falden i Sövn, og han gav det gefærligste Bröl af sig, han kunde, og Kong Diderik vaagnede. Men saa blev Satan vred, og af bare Galskab paa Löven lod han hende falde, saa hun brækkede sit ene Laar paa en Steen; men saa var han kommen lige til Strandbredden med hende. Kong Diderik skinnede Laaret paa Löven, og hun blev lægt og fulgte med ham alle sine Dage."

Uagtet vi nu ellers ingensteds finde den sidste Deel af dette Sagn henfort til Wolfdietrich, saa lidt som til Diderik af Bern, saa bliver det dog hojst sandsynligt, at det ogsaa engang har været henført til den forste af disse, eftersom det tillige med Dragekampen findes fortalt om hans sagnhistoriske Arving Henrik Love, i den tydske rimede Folkebog om ham (hvoraf Udtog

gives hos Reichard: Bibliothek der Romane, Riga, 1782. VIII, S. 127–136. Brüder Grimm: Deutsche Sagen, Nr. 520), hvor Sagnet lyder ganske som ovenfor anført, kun at det ikke er en Smule Vand, de skulle over, men Farten gaaer fra Gud veed hvilket Fabelland ved Verdens Ende til Geiersberg ved Brunsvig. De tre Dage nævnes ikke, ej heller, at Løven faaer noget Bræk: det hedder kun, at Satan "warf den Löwen, dass er kracht."

Vende vi os nu atter til vor danske Vises Texter, da finde vi, at den vigtigste indbyrdes Uovereensstemmelse mellem disse er den i Opskr. B tilkomne Fæstemo-Historie, der ogsaa spores i C, men som ikke kan antages for oprindelig at tilhøre denne Vise. Dette Træk vilde imidlertid have en ganske særegen Interesse, hvis man heri skulde have Sporet til en nu tabt Folkevise af sydlig Herkomst om Sigfreds Dragekamp. Hvad her ymtes om den i Bjærget af Dragen fængslede Fæstemø vilde nemlig særdeles godt passe i en Folkevise, der besang det i Seyfriedslied behandlede tydske Sagn om Krimhilds Befrielse fra Drachenstein. (Jfr. W. Grimm: Deut. Heldens. S. 308.) Den Konning Sigfred (Syfred, Seifre, Sligefredtt, Sieffred, Siuffuit), hvis Sværd Adelring hjælper Kong Diderik ud af Vaanden, svarer til det tydske Digts Eckeleyt eller Otnit (Vilk.s Hertnit). Dog tør vi ikke uden videre erklære Navnet for en Forvanskning, da ogsaa andre Spor findes til, at man herinde har havt Sagn om en Kong Sigfred, der dræbtes af Lindormen. (See her foran S. 82–83.) Endmindre tør vi med W. Grimm paabyrde Folkevisen en saa ubegribelig Forvanskning af Sigurdssagnet, som det vilde være, om her var tænkt paa Fafners Banemand.

Vedels Text af denne Vise (I, Nr. 13; her meddeelt som Opskr. G) er optrykt som Flyveblad (en Udg. af 1778 er paa Univ. Bibl. og en af 1713 nævnes hos Abr.) og hos Abr. Nr. 5; oversat paa tydsk af W. Grimm (Altd. Heldenl. Nr. II), paa engelsk af Jamieson (Illustrations of Northern Antiquities, S. 225) og desuden paa islandsk (Gisle Ivarssøns Visebog, Nr. 139); bearbejdet af Øhlenschlæger (Gl. danske Folkev. S. 14), der alt tidligere ("Digte", 1803) havde gjort den til Gjenstand for en fri digterisk Behandling. Denne Vedels Text er som sædvanlig sammensat og interpoleret. Han har kjendt og benyttet Opskr. B D E F i de samme Haandskrifter, hvori vi nu have dem, samt Opskr. A, denne dog sandsynligviis i et andet Haandskrift end det, hvorfra vi nu kjende den. Opskr. F, som nu er defect, har vel dengang været heel, saa han kan derfra have laant saadanne Læsemaader (i V. 16, 19, 29 og 33), som synes ægte, men ej findes i nogen af de fire andre af ham benyttede Opskrifter. At han skulde have kjendt nogen sjette, er der ingen Anledning til at formode. For hans egne Tilsætninger anseer jeg Versene 23, 24, 32, 35, 39 og 40. De her meddeelte Opskrifter ere altsaa syv i Tallet. Deres Afvigelser ere som sagt saa ringe, at Udgiveren har havt den største Lyst til at reducere nogle af dem til Noterne; men Afvexlinger i Udtryk og Ordform ere paa den anden Side saa hyppige, at dette ikke vilde spare nogen Plads, naar Principet skulde overholdes: at alle Opskrifter hele og holdne meddeles.

A.

(Steen Billes Haandskrift, Nr. 34.)

1. Dhett var her konyng Dhyryk,
han skule tyl Berned ryde:
dher saa han dhen løfve och dhen lynd-orm,
saa ynkel mone dhe stryde.
Dhen lynd-orm han togen af.

2. Lenge hoItt heræ kong Dhyryk,
och tenktte han ved seg:
"Alltt skal ieg dheg hylpe i dhag,
i-hor dhett ganger meg."

3. "Hylp meg, heræ konyng Dhyryk,
dhu hylp meg for dhett volld:
ieg star skrefven i dhyn skyold
saa rød som brendyns baal."

4. Dhett var heræ konyng Dhyryk,
och han sett sver udh-dro:
saa ontt fek han i huen,
dher han tyl lyndormen hug.

5. Dhett var heræ konyng Dyryk,
och han høg i-saa faat:
skam dha fa hans ondhe svær,
och dhett i hyeltten braat.

6. Han tog hesten under ayn atertt
och manden under syn tunge:
saa gyk han i byred ind
altt for ayne XI unger.

7. Han kaste hesten for ayne unger
och manden i en vraa:
"Eder dhenæ lyle braa,
meg loster att saafve gaa.

8. Eder nu dhenæ lyle braa,
meg loster att saafve gaa:
første ieg vogner af søfnen op,
i skule en anden fa."

9. Dhett var heræ konyng Dhyryk,
han lette seg faat omkryng:
han fantt paa saa gaatt ett sver,
man kaler dhett Adel-ryng.

10. Han fantt paa saa gott I sver
och to hheslagen knyfve:
"Gud nade dhyn ayel, konyng Syfred,
her har dhu ladett dhett lyfve.

11. Ieg hafver vertt i mangen stryd
och i mangen heræferd:
ieg aler andett veste,
en du hafde vertt vegen *mett* sver."

12. Dhett var heræ konyng Dyryk,
vyle ahe, um svered kund due:
han høg saa i haren hald,
dett byred stod ald i lue.

13. Meltte dhett dhen lyle orm,
han laa op i en vra:
"Veker dhu vor moder af dvale,
dhett mone dheg ile gaa."

14. Meltte dhett dhen gamle orm,
dher byred gyores lyat:
"Hvem gør honen ufred
altt i sett egett hus?"

15. Dhett svarede heræ konyng Dhyryk,
och han blef saa gram:
"Saa skal ieg dhyn moder veke,
dhett i skule alle faa skam."

16. Saa vof han dhen lyndorm
och saa hans XI unger:
saa vyle han af byrett gaa
mett sver och brøne hyn tunge.

17. "Skam dha faa dhen løfve,
och here Krest gyfve hyne men:
hafde hun ike staaet skrefved i myn skyol,
myn heat hafde vel bored meg frem."

18. "Horæ dhu, heræ konyog Dyryk,
och hande dhu ike meg:
hug dhu fast dher ingen,
her uden dha hylper ieg deg."

19. Konyng Dyryk høg, och løfven grof
alltt under dhe grønæ lyde:
hafde hun ike fatt ham af byred ud,
hun hafde sørgett seg sel af lyfve.

20. Dhett var heræ konyng Dyryk,
han gyk att vegen frem:
alle dhage, han lefde,
dhen løfve hun tyntte ham.
Dhen lyndorm han togen af.

B.

(Svanings Haandskrift, II, Bl. 35.)

1. Det vor mester koning Tyderich,
hand skulle til Bern udride:
der fand hand den leffue och den lindorm,
de fectis om heggis deris liff.
Den linde-orm hun tog ham aff.

2. "Hor du, mester koning Tyderich,
du fri mig under din skiold:
for den friske leffue,
som skreffuen staar i din skiold."

3. Det vaar mester koning Thyderich,
och hand sin suerd udrog:
det vaar den aleske lindorm,
hand vilde i stycker hug.

4. Hun tog hesten i sinn mund
och manden under sin tunge:
saa gick hun ad berigen ind,
hindis unger di ligger i duall.

5. Hun kaste manden op i vraa
och hesten for sin unger:
"Eder i nu, min elskelig hornn,
ieg lyster att soffue gong.

6. Eder i den, min born saa smaa,
mig lyster att soffue gang:
forst ieg op aff soffuen vogner,
da skall i manden fange."

7. Det vaar mester koning Thiderich,
hand saae den bierg omkring:
der fand hand saa god en suerd,
sum mand kalder Addell-ring.

8. Hand fand paa saa god en suerd
och siden tho selffbunden kniffue:
"Gud naade din sellige koning Seifre,
her haffuer du lat din liff."

9. Det vaar mester koning Thyderich,
hand proffuit, om suerdet vilde due:
saa hug hand i den haarde steen,
att bierget stod all i loffue.

10. Op da sprong den mendste orm,
hun vaar i hoff saa gram:
"Vecker du min moder aff soffn i dag,
da fanger du viselig skam."

11. "Ieg skal din moder aff soffuen veck,
herre Gud skal giffue hend skam:
haffde den leffue icke standen skreffuit forinden min skiold,
da haffde min ganger vel baarit mig frem."

12. Op da sprang den gamle orm,
hun vaar i hoff saa maa:
"Huem gior hunden ufred
udi sin egen gaardt?"

13. Det vaar mester koning Thiderich,
och hand sin suerd udrog:
det vaar den lediste lindorm,
hand vilde i stycker hugge.

14. "Hor du, mester koning Thyderich,
och hug du icke mig:
ieg viser dig din festemo,
hun er i biergen hoss mig.

15. For offuen ved min hoffuit
der ligger de negler smaa:
forneden ved min foder
der skalt du til hende gaa."

16. "For offuen ved din huffuit
der skall ieg tage paa,
forneden ved din foder
der skall ieg lade aff."

17. Forst hug hand den linde-orm
och saa hindis elleffue unger:
hand haffde vell nær i bierget bleffuen
udi det orme-blod.

18. Och det vaar mester koning Thyderich,
hand stack i bierget met suerd:
det da vaar den selige loffne,
hun skraffte dett mold der-fra.

19. Det vaar mester koning Thyderich,
satte sig paa loffuena bag:
saa bar hun hannem til-bage igienn
udi hindis fuld-god mag.
Den linde-orm hun tog ham aff.

C.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 201.)

1. Thett wor mester koning Tiderick,
hand skuldde till Bernn vdridde:
och hand red fram for hierigenn
och fram for bierrig hin lie.
Thend linde-orum hun tuog ham aff.

2. Och hand red fram for bierigenn
och fraam for bierig hin lie:
thend loffue och thend lindde-orum
thi fegttis om beege thierris lyff.

3. "Och hieelp meg, mester kong Diderick,
och hielp meg med dit suerd:
och ieg staar i dinn skiold schreffuen,
ehuor du ridder y feerdtt.

4. Och hieelp meg, mester kong Tiderick,
och hielp meg med thin knyff:
och ieg staar i dinn skiold skreffuen,
ehuor du ridder y kyff."

5. Och thett wor mester kong Tidderick,
och hand syn suerd vddrog:
och hand huog till denn wredde orum,
thett odden stuod y iordtt.

6. Hun thnog [manden] paa synn bag
och hestenn vndder syn tnong:
och saa gaar hun y bierigenn ind
alt till synn ellue vnger.

7. Och hun kast mandenn op i wraa
och hesten for syn vngge:
"Och eedder i nu, myn elskelig honn,
ieg loster at suoffue gsnge.

8. Och edder i nu, mynn elskelig hornn,
ieg loster att soffue gange:
och naar ieg wogner aff soffnen igenn,
thaa skaall i strax mandenn fange."

9. Och thett wor mester kong Tidderick,
hand suo seg alle wegne omkring:
uch hand fand paa den guode suerd,
som mand kalder Aadellring.

10. Och hand fandtt paa saa gatt ett suerd
och thuo forgiltte kniffue:
"Gud naade dinn siecll, kong Sleffred,
her haffuer du laddit thitt liff."

11. Och thett wor mester kong Tiderick,
hand wilde thend suerd nu proffue:
och hand huog y den haarde stienn,
thett hierigen stuod alld y luoffue.

12. Och op daa wognett denn mindste orum,
och saa tuog hun opaa:
"Och wecker du min muoder aff saffuen,
thett kaster thit hiarte-blodtt."

13. Och thett wor mester kong Tidderick,
hand bleff y hoffuen saa gram:
"Ieg skaall wecke dinn muoder aff soffuen,
thett Gud skaall giffue hind skaam."

14. Och op daa wognitt denn elldste orum,
och saa tuog hun oppaa:
"Och huem gior bunddenn vfred
alltt y syn eggenn gaard?"

15. Och thett waar meester kong Tidderick,
och tager hand till synn knyff:
"Dw skaallt meg thie nogler wyse,
eller thett skaall kaaste thitt lyff."

16. "Och weed myn hoffuettgier
der lieger dy nogler smaa."
"Emellom thin hals och gubbe
ther skaall ieg fraam-gaa."

17. Och først huog hand then liendde-orum
och saa hindis ellffue vngger,
hand kunde icke aff hierigenn kome
for huase iedder-tunger.

18. "O Chrest das gyffue dieg, loffue,
och Chrest daa giffue dieg skaam:
haffde du icke standitt y myn skiold skroffuenn,
min hecst hafde weell haaren meg hieem."

19. "Hør du, meester kong Tiderick,
hui mone dn meg saa bandde?
och du skaalt well aff bierigenn kome
for huase ieedder-tungge."

20. Menn loffueren groff, och mandden kaaat,
thett lockid vd aff afftens tidde:
och ind kaam thi fraa bierigen hiem,
for suollen gick till huille.
Den lynde-orum hun tuog ham aff.

D.

(Rentzels Haandskrift, Nr. 33.)

1. Dett war mester koning Diderich,
thett forste hand till Bern udredt:
ther fanth hand paa then wallen
en saa ynckelig en kiiff.
Then line-orme hand togen aff.

2. Ther fanth hand paa then vallen
en saa yncke-lig en kiiff:
then lind-orem och then loffuin
thy feichtidt om begis thoris liff.

3. "Hor tu, mester koning Thiderich,
att huadt ieg aiger tiig:
tu hielper meg for then forgyllene loffue,
stander skriffuit y thin skioldt!"

4. Dætt war mester kong Thiderich,
thett forste handt suerth ud-drog:
then linde-orm hand war iche sien:
hand slou hanum need till iordt.

5. Hesten kaaste hand paa sin bag
och manden under sin tunge:
saa lacher hand att hiergit indt
till sine elluffue unger.

6. Hesten kasto hand ud paa gulffuit
och ridder op y en wraa:
"Eder y nu, min kere sma born,
meg loster att soffue gaa.

7. Eder y nu, min kyerre born,
meg loster att soffue gaa:
nar ieg wogner op igien,
saa skall y manden faa."

8. Thett war mester koning Thiderich,
hand aier sig om-kringh:
ther fand hand ith gatt suar,
som mand kalder Adel-ring.

9. Ther fanth hand saa gaatt ith suar
och siden II selffbunden kniffue:
"Gud nade thin siell, koning Sinffuit,
her haffuer thu ladit dit liff."

10. Thett war mester koning Thiderich,
hand proffuit, om suarit kund duffue:
hand hug y then harde haldt,
ther' suarit stod all y loffue.

11. Thett thaa suarith then yngste orum,
och recker hand handen fra sig:
"Reck meg hidt thin huide handt,
thaa er vy baade forlicth."

12. Suarith och thett then samo orm,
hand war ond och iche guod:
"Weeher thu nu min moder aff seffn,
ieg skall dricke aff thitt hierte-blodt."

13. "Iche fanger thu myn huide hand
att for thin sode talle:
thott er iche leoger siden y gaar,
thu hade meg under thin halle.

14. Ieg skall slaa thin moder ihiell,
herre Gud skall giffue hindt skam:
hade huod ey stanit skriffuit uthy min skioll,
min hest hade borith mig fram."

15. Forst wog hand then lede lindorm
och siden hans elluffuo unge:
siden kunde hand iche aff hierigit kome
for ieder och orme-tunge.

16. Siden kunde hand iche aff bierigit kome
for ieder och orme-blodt:
for indt then forgollene loffue
hund groff hanom udt under then iordt.

17. "Skam thaa faa then loffuen
och saa den lede gram:
hade hund ey stanitt skriffuit udy then skioll,
min hest hado horit meg fram."

18. "Hoer thu, mester koning Thiderich,
thu torst meg iche hando:
thu sett tig op att paa min bag,
ieg ber thig saa listelig fram."
Then linde-ormen handt togen aff.

B.

(a. Rentzels Haandskrift, Nr. 7. b. det større stokholmske Haandskrift, Nr. 56.)

1. Dett wor mester koning Dederiick,
hand riider under grønen lide:
fantt han po loffuen och then lede lindorm,
saa onckeliig begiontte en striidtt.
Den lede lindorm hand tog en aff.

2. De stride y dag, the striid y toff,
den thridie dag till quelle:
dett vor tha then lede lindorm,
den loffne y gresiitt felde.

3. "Du frii mig, mester koning Thideriick,
for den øffuerste Gutz wold:
du fry mig for then for-gylte loffue,
som skreffuen staar y din skioldtt."

4. Dett vor mester kong Thideriick,
och handtt sitt suerd ud-drog:
saa fictede han *mett* then lede lindorm,
hans suerd stod all y blodtt.

5. Dett wor mester konng Thideriig,
oc hand hug all saa fast:
tiill saa lenge hans gode suerd
thett mitt uthi hengsellenn brast.

6. Manden den knotte hand wed sin halle
oc hestin for sin tunge:
saa lacker handtt att biergen ind
altt thiill sin elffue unge.

7. Oc manden then kaste hand op y wraa
och hestenn for sine unge:
"Eder nu, mynne elskeliig born,
mig loster att soffue gange.

8. Eder nu, min elskeliig bornn,
mig loster att soffue gange:
forst ieg wogner op ud-igien
tha skall y manden fannge."

9. Och dett vor mester konng Dyderiick,
handtt liette y biergitt om-kring:
hand fantt paa saa gott ett suerd,
som mand kaller Adell-ring.

10. Hann fanntt po en saa gott itt suerd
och II forgildene kniffue:
"Gud naade din siell, koning Siigefredtt,
her haffuer thu ladtt ditt liff."

11. Dett vor mester koning Thideriig,
handtt wiille dett suerd forsøge:
hand høg i thenn borde hald,
oc icke wille suerditt brost.

12. Dett wor mester konng Thideriig,
hand proffuitt, om suerditt wille due:
hand høg i den horde hald,
att hiergitt stod all y luffue.

13. Op tha wognitt then yngste lindorm,
och giorde hand siig saa kruiss:
"Huem gior bunden ufredtt
udi hans egitt hus?"

14. Dett tha wor och thenn lede orm,
och saa tog hand oppaa:
"Wecker thu min moder aff soffne,
thett wiill thieg fuld ilde gaa."

15. "Altt skall ieg wecke thin moder aff soffn,
herre Gud skall giffue hinde skam:
thi hun haff*uer* wegitt konng Siigefredtt,
thett wor saa welbyrdiig en mandtt."

16. Dett vor mester konng Thideriig,
haunom loste mett ormen att thalle:
"Y gaar barst thu mig y hiergitt indtt,
du krogitt mig unnder din halle."

17. Och saa wog hannd thenn lede lindorm,
uch saa hans elffue unnge:
han kunde iche aff biergitt komme
for yder och orme-thunge.

18. Dett vor mester konng Thiideriig,
hannd fast y biergitt høg:
thett wor och then loffue,
hun saa ynckeliig groff.

19. "Herre Gud tha giff dieg, loffue,
herre Gud da giff thieg skam:
haffde thu icke werit y min skiold skreffuenn,
min ganger haffde well borenn mig frem."

20. "Hør du, mester konng Thideriig,
huor-for bennder du mig?
er ieg dog uden for biergitt,
ieg will well hielpe thieg.

21. Hør du, mester konng Thideriig,
thu bandtt mig icke om skam:
du lieg po mig din forgilte sadell,
ieg skall well bere thieg frem."

22. Hannd redtt offuer de dalle
och offuer thi grønne enng:
thett tha wor thenn loffue,
hand monne saa friiliig fremgange.
Then lede lindorm hand tog enn aff.

F.

(Sophia Sandbergs Haandskrift, Nr. 122.)

1. Det war konning Thiderick,
hand skulle thill Bern udride:
da fannd [hand] loffue och linde-orm,
thi mon saa hordelig stride.
Thenn linde-orm tog hannem aff.

2. Thett tha ropte thenn loffue,
ther hun saae kongen ride:
"Thu hielp min liff, kong Thiderick,
skell mig wed anngist och quide.

3. Thu hielp mig, konning Thiderick,
for thin megen wold:
for thenn forgyltte loffue,
som skriffuen stannder y thin skiold."

4. Lenage stod konning Thiderick,
och tennckte hannd der-paa:
"Ieg skall hielpe dig gode loffue,
thett gaar y-huor thett maa."

5. Thett war konning Thiderick,
hannd sin suerdh uddrog:
stor sorrig hannd y sin hiertte fick,
for hannd thill lindorm hug.

6. Hannd tog hestenn unnder sin thunge
och manden unnder sin hale:
ther hun kom y hiergen ind,
hinders unger laa aff hunger y duale.

7. Hun kaste manden op y enn wraa
och hesten for sin unger:
"Eder y thenn liden braad,
mig lyster att soffue gannge."

* * *
* *

G.

(Vedel, 1, Nr. 13.)

Her haffue wi atter en gammel Dict om den naffnkundige Konning Tiderich, huurledis hand frelser Lowen fra Lindormen oc kommer selff der offuer vdi stoer Vaade oc Liffs Fare: Saa at Lindormen ocsaa vorder hannem mecfg, men offuerrindis dog paa det sidste aff sin egen Fange oc dræbis til lige vdi Bierget met sine Elleffue Vnger. Lowen beuiser Konning Tiderich Tro oc Tacknemmelighed for beuiste Velgierninger, forhielper hannem vd aff Bierget, tager hannem paa sin Bag oc bærer hannem hiem til sit Kongelige Huss oc Slot. Huad her kand være om i Sandhed, er troligt, at de gamle haffue holden denne Euentyr for it Tacknemmeligheds efftersyn: Som mand end nu daglige formercker, at umælende Bester kunde vnder tiden mere kon[ne] paa Velgierning, end fornufftige Mennisker skulle være.

1. Det vaar Mester Kong Tiderich,
hand skulde fra Bern vdride:
Der fant hand den Lowe oc lede Lindorm,
saa ynckelig monne de stride.
Den Lindorm hand tog en aff.

2. De stridde i Dage, de stridde i tho,
den tredie Dag til quelde:
Det da vaar den lede Lindorm,
den Lowe i Græsit felde.

3. Det da raabte den Lowe aff Nod,
der hand saae Kongen Ride:
"Du hielp mig, Herr Kong Tiderich,
oc skillie mig ved denne Quide.

4. Du fri mig, Mester Kong Tiderich,
alt for den Øffuerstis Vold:
Du fri mig for den forgylte Lowe,
som du forer i dit Skiold.

5. Kom mig til Trost, du Konning god,
du hielp mig for dit Naffn:
At ieg staar malet i din Skiold
saa brendendo som en Brand."

6. Lenge stoed hand Koning Tiderich,
oc tenckte hand her paa:
"Ieg skal hielpe denne arme Lowe,
i huorlunde det monne gaa."

7. Det vaar Mester Kong Tiderich,
oc hand sit Suerd vd drog:
Hand fectet met den lede Lindorm,
hans Suerd stoed alt i Blod.

8. Den gode Herre loed sig icke somme,
oc hand hug i saa fast:
Ind til saa lenge hans gode Suerd
det mit i Hialtet brast.

9. Den Lindorm tog hannem paa sin Bag
oc Hesten vnder sin Tunge:
Saa lacket hand at Bierget ind
til sine Elleffue smaa Vnge.

10. Hesten kaste hand for sine Vnger
oc Manden i en Vraa:
"Æder i nu denne lille Brad,
ieg vil at aoffue gaa.

11. Æde i nu denne føye Bytte,
ieg maa at huile gange:
Naar ieg vogner aff Soffn igien,
da skulle i Manden fange."

12. Det vaar Mester Kong Tiderich,
hand ledte i Bierget omkring:
Der fant hand det gode Suerd,
som mand kalder Adelring.

13. Hand fant der saa fast it Suerd
oc tho forgylte Kniffue:
"Gud naade din Siel, Kong Sigfred,
her haffuer du ladet dit Liff.

14. Ieg haffuer værit met dig i mange Slag,
der til I Herre Ferd:
Aldrig ieg nogen tid viste,
at du vaar bleffuen her."

15. Det vaar Mester Kong Tiderich,
vilde proffue, om Suerdet kunde due:
Hand hug i den haarde Hald,
at Bierget stoed alt i Lue.

16. Det da vaar den vnge Lindorm,
saae Bierget staa i Lue:
"Huo gior Bonden Wfred
vdi sin egen Stue?"

17. Oc den giorde sig saa meget vred,
der til saa megit kruss:
"Huo gior Bonden Wfred
vdi sit egit Huss?"

18. Melte det de andre smaa,
i Vraaen som de laae:
"Vecker du vor Moder aff Soffn,
saa ilde vil det dig gaa."

19. Suaret det Mester Kong Tiderich,
hand vaar i Huen saa gram:
"Ieg skal vecke din Moder aff Soffn
alt ved saa kaalder en Drom.

20. Din Moder vog Kong Sigfred,
en saa velbyrdig Mand:
Det skal ieg paa eder alle heffne
met denne min hoyre Haand."

21. Op da vognet den gamle Lindorm,
hand bleff der ved saa bange:
"Huo gior mig denne wro?
huad er denne for en Klang?"

22. "Det er ieg, Konning Tiderich,
mig lyster met dig at tale:
I gaar bar du mig i Bierget ind
alt vnder din krogede Hale."

23. "Du hug mig icke, Konning Tiderich,
her er mit røde Guld:
Det er faat bedre ladt end giort,
wi bliffue huer anden tro oc huld."

24. "Ieg troer icke paa din falske Fund,
du vilt mig visselig daare:
Du haffuer vnget saa mangen Heldt,
det sømmer dig icke flere."

25. "Hør du, Mester Kong Tiderich,
du hug mig icke ihiel:
Ieg viser dig din Festemø,
hun er i Bierget skiuld.

26. For offuen ved mit Hoffuit
der ligger de Nøgle smaa:
Forneden ved mine Føder
der kand du til hende gaa."

27. "For offuen ved dit Hoffuit
der skal ieg tage paa:
For neden ved dine Fødder
der skal ieg lade aff."

28. Forst vog hand den lede Lindorm,
oc saa hendis elleffue Vnger:
Dog kunde hand icke aff Bierget komme
for ædder oc Orme tunger.

29. Saa groff hand saa dyb en Hule
alt fur ain venster Foed:
At hand der icke skulde omkomme
i ædder oc Orme Blod.

30. Da bandet først Konning Tiderich,
hand bleff paa Løwen saa gram:
"Forbandet da skal være den Løwe
oc faa baade Laster oc Skam.

31. Dette volte mig den snidige Løwe,
Gud giffue hende Meen:
Haffde hand icke værit malit i min Skiold,
min Hest haffde baarit mig hen."

32. Det da hørde den Løwe saa prude,
at Kongen klaget sig saa:
"Du stat selff fast, Konning Tiderich,
ieg graffuer met stercken Klaa."

33. Løwen groff, oc Konning Tiderich hug,
Bierget stoed alt i gløde:
Haffde den Løwe icke faaet hannem vd,
den haffde sig sørget til døde.

34. Der hand haffde vejet den lede Lindorm
ocsaa hendis Elleffue Vnger,
Saa gaar hand aff Bierget vd
met Brynie oc Skiold hine Tunge.

35. Der hand nu kom aff Biergel vd,
hand sorget for sin Hest:
Paa hannem torde hand vel lide,
de haffde huer andre frist.

36. "Hør du, Mester Konning Tiderich,
du skalt dig icke saa gremme:
Du sæt dig paa min brede Bag,
saa listelig bærer ieg dig frem."

37. Hand reed offuer de dybe Dale
oc offuer de grøne Enge:
Saa frjt met hannem den gode Løwe
løed den gennem Skoffuen strenge.

38. Løwen oc Mester Kong Tiderich
de bleffue til sammen baade:
Den ene haffde frelst den anden
aff Kummer oc megen vaade.

39. I huor Konning Tiderich vd i Marcken reed,
den Løwe hoss hannem løb:
Naar hand atter stille sad,
lagde den sit Hoffuit i hans skød.

40. Derfaare de kalde hannem Løwens Ridder,
det Naffn bær hand met ære:
Alle de Dage, dem Liffuit vindes,
de haffde huer anden saa kiære.
Den Lindorm hand tog en aff.

A. *Vers* 8, *Lin.* 3. forste. *Hdskr:* forste.
- *V.* 12, *Lin.* 2. svered. *Hdskr:* svred.
- *V.* 14 *og* 15 *burde maaskee staae i omvendt Følge.*
- *V.* 17, *Lin.* 3. skrefved. *Hdskr.* skrefed.
- *V.* 20, *Lin.* 2. vegen. *Hdskr:* vegn.

B. *V.* 1, *Lin.* 3 *var først begyndt med et:* i kommer, *men som strax er overstreget.*
- *V.* 2, *Lin.* 4. i. *Hdskr:* under.
- *V.* 3, *Lin.* 2. suerd. *Hdskr:* snerd.
- *V.* 8, *Lin.* 3. din sellige. *Er vel Skrivf. for:* din siell *ell:* dig sellige. *Lin.* 3. koning. *Hdskr:* koningh koning. *Lin.* 4. haffuer, *staaer to Gange i Hdskr.*
- *V.* 18, *Lin.* 4. der-fra. *Her har nok først staaet:* der for.

C. *V.* 16. *Dette Vers er kjendelig sammendraget af to (jfr.* **B**, *V.* 15-16).

D. *V.* 1, *Lin.* 5. togen, *regnes overalt for eet Ord, thi hvor Omkvædet staaer antydet, skrives der:* t. l. o. h. t. a.
- *V.* 6, *Lin.* 1. Hesten. *Hdskr:* Heste.
- *V.* 7, *Lin.* 2. att. *Hdskr:* att att.
- *V.* 8, *Lin.* 4. *Hele denne Linie er i Hdskr. tilføiet med A. S. Vedels Haand, der ogsaa har sat et* **d** *i Enden paa* suar *i forrige Linie.*
- *V.* 10, *Lin.* 4. suarit. *Hdskr:* suart. (*Skrivf. for:* hiergit?)
- *V.* 13, *Lin.* 3. thett. *Hdskr:* thaa.
- *V.* 14, *Lin.* 3-4 *ere indkomne her ved en Feilskrift; de høre hjemme i V.* 17.
- *V.* 17, *Lin.* 2. lede. *Rettelse af Skriveren selv for:* rode.

E. *V.* 1, *Lin.* 1. Dederiick. **b**: Didrich (*ellers:* Ditrich, Ditrick, Diderich). *Lin.* 5. *Variationer i Omkvædet ere:* **a** *har een Gang foruden her* hand, *tre Gange* hun, *og et Par Steder* tog en *som eet Ord;* **b** *udelader overalt* lede, *har een Gang* hand, *tre Gange* hun, *tre Gange intet af begge; eet Sted udelades ogsaa* en, *saa Omkvædet bliver:* Den lindorm logh aff.

E. *V.* 5, *Lin.* 4. hengsellenn. *Rettet i* **a** (*med Vedels Haand?*) *til:* bialtet. **b**: heffted.
- *V.* 6, *Lin.* 1. knotte hand wed. **b**: kregte hand nnder. *Lin.* 2-4 *samt V.* 7, *Lin.* 1 *ere oversprungne i* **b**, *der herved faaer eet Vers mindre.*
- *V.* 8, *Lin.* 3. ud-igien. **a**: udi igien. **b**: igien.
- *V.* 9, *Lin.* 4. Adell-ring. **b**: Alldelringh.
- *V.* 10, *Lin.* 3. koning Siigefredtt. **b**: kong Sigfred (*i V.* 15: Sigfredt).
- *V.* 11, *Lin.* 2. *Riimordet har været:* friste.
- *V.* 13, *Lin.* 1. yngste. *Gl. Rettelse for:* lede. *Lin.* 4. udi. *Gl. Rettelse for:* y.
- *V.* 14, *Lin.* 2. hand. **b**: den.
- *V.* 17, *Lin.* 3. kunde. *Rettet til:* wiste sigh. — *Efter dette Vers staaer i* **a** *et Mærke, der henviser til et paa næste Side (med samme Haand, som har gjort Rettelserne i V.* 13 *og* 17) *skrevet Vers, saalydende:*

Haund kunde iche aff biergidt komme
for ytter och orme-blood:
for ennd som den guode leffue
hannem groff udtt under den iord.

- *V.* 19, *Lin.* 3. *De fire eidste Ord ere i* **a** *mærkede (af Vedel?):* 2. 3. 4. 1.
- *V.* 22, *Lin.* 3. thenn leffue. *Mellem disse to Ord er i* **a** *med Vedels Haand indskudt et:* unge. *Lin.* 4. hand. **b**: hun. *Lin.* 4. fremgange. *Vedel har i* **a** *over* gange *skrevet:* rende, *som* **b** *har.*

F. *Opskriftens Ufuldstændighed har sin Grund i, at Resten af Bogen er borte.*
- *V.* 5, *Lin.* 4. for. *Skrivf. f:* for?
- *V.* 6, *Lin.* 3. y. *Hdskr:* In.

G. *Overskrift:* Lowens oc Kong Tiderichs Kamp imod Lindormen.

10.

Ulv van Jærn.

Om det for denne Vise til Grund liggende Stof er jeg ikke istand til at meddele anden Oplysning end den, som man kan faae ud af en Sammenligning mellem Folkevisena forskjellige Opskrifter. Om Personerne er forhen talt i Indledningen til Nr. 7; navnlig er det der (S. 74) viist, at Ulv van Jærn er en baade Vilkinasaga og tydske Digte bekjendt Følgeavend og Frænde af Diderik af Bern; men til noget Hævntog af ham (Wolfhart — Ulfard) mod sin Faders Banemand findes intet Spor udenfor denne nordiske Folkevise. Ikke des mindre maa dog ogsaa dette Sagnstof antages for fra gammel Tid af at have tilhørt Diderikssagnet, og den danske, svenske og færoiske Vise, hvori det er opbevaret, antages for en Gjenklang af en forgaaet nedertydsk.*)

Vor Vise er først trykt hos Vedel (I, Nr. 11), optrykt hos Abr. (Nr. 9), oversat paa tydsk af Sander (Auswahl altdän. Heldenl. Nr. 2) og af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. IX), samt paa islandsk (Gisle Ivarssons Visebog, Nr. 137). Syv forøgede Vedels Text med to Vers (V. 19 og 33) og optog desuden i sin Samling (som Nr. 9) en heel anden Text, optrykt hos Nyerup og Rasm. (II, Nr. 67), oversat paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. XII). Visen er bearbejdet af Øhlenschläger (Gl. d. Folkev. S. 21) og af Grundtvig (Kæmpev. S. 118).

Hvad nu først Vedels Text angaaer (her meddeelt som Opskr. G), da er denne sammensat af de her meddeelte ægte Opskrifter A, B og C, som Vedel kjendte fra de samme Haandskrifter (Svanings og Rentzels), hvorefter de her ere aftrykte; dog har Vedel desuden kjendt en anden Afskrift af B, der er kommet Bb nærmere (den selv kan han ikke have kjendt, da den er yngre end hans Udgave), eller maaskee den Opskrift, hvorpaa Bb's Afvigelser fra Ba grunde sig (jfr. Noten til Bb herefter S. 157). Dette sees kjendeligst af Vedels V. 55. Et slaaende Beviis paa Vedels Sammenstykning er det, at han i de af A optagne Vers (19, 27, 47) har "Blide Vendel", men ellers efter B "Brattens Vendel." For selvgjorte anseer jeg V. 4 (hvoraf dog Lin. 2 er ægte = B, V. 2, Lin. 2), de to første Linier af V. 38, hvor en Fane med en Løve i tillægges Vidrik (det ægte Grundlag for dette Vers er C, V. 27), samt det Navn af "Kulbrenders Søn", som i V. 28 tillægges Vidrik til en Afvexling med det sædvanlige og ægte Smedesøn. De to Vers, som Syv føjer til Vedels Text (see Noterne til G), ere væsenlig ægte; de spores i en svensk Opskrift (Arw. Nr. 5, A, V. 9 og 23) og ere sagtens hentede fra Grundlaget for hans egen Text.

Syvs Text (her meddeelt som Opskr. F) er et jammerligt Makværk, men har dog et ægte Grundlag, som vi maa beklage nu at have tabt. Som ægte Rester heraf ere at fremhæve: Navnet Blakmand Konge eller dog et lignende Navn, hvilket sees af de svenske og færoiske Opskrifter, hvorimod "Blakmænds Konge" sagtens er Syvs Forbedring, for at give forøget Støtte til hans lærde Hypothese, hvorom strax mere; desuden V. 1—4 om Drømmene, hvortil de færoiske Texter afgive Paralleler; videre V. 14, V. 18—19 (jfr. Arw. 5, A, V. 31—32), V. 25 (jfr. Rudbecka svenske Opskrift, samt denne Udgaves Nr. 8, V. 39), V. 26 (jfr. Arw. 5, A, V. 38), samt Om-

*) Med Hensyn til Visens Stedbetegnelser, da henhører Brattens-Vendel til de forhen omtalte med Birting beslægtede Navne. — Til med Vedel, Syv og W. Grimm ved Vendel (Vinder, Vind) at tænke paa Vensyssel, finder jeg ingen Anledning, da Vindland (ɔ: Venden?) jo ofte nævnes i Vilkina. — Navnet Kong Boldevin (DE) anseer jeg for en Misforstaaelse af de nævnte Stednavne, hvori desuden den i Karl Magnus' Kronike forekommende Kong Boldevin (Balduin) turde have sin Deel.

kvædet (= Arw. 5, A og Rudbeck); maaskee ogsaa "Holster by" i V. 9 (jfr. "Ditmars konung" i Rudbecks Opskrift). Ubetinget uægte ere V. 5, 11, 22 og 28. Adskilligt er ogsaa laant fra Vedel, af hvad denne selv havde gjort, saasom Lovebanneret i V. 13. En Mærkelighed ved Grundlaget for denne syvske Text er, at det kjendelig har ligget den svenske og færøiske Tradition langt nærmere end vore andre danske Opskrifter.

Paa **svensk** er Visen trykt i to Redactioner hos Arwidsson (Nr. 5, A—B); men af disse er den sidste ganske, den første, som er optagen efter et Haandskrift fra det 17de Aarhundrede, tildeels oversat fra Vedels danske Text. Kun følgende antager jeg i denne (Arw. A) for ægte traditionelt: Navnet Blekmar konung; V. 9, Lin. 4 ("dhet 8:de monde han falla"), som gjenfindes i Syvs første Tillæg til Vedels Text; V. 23, som gjenfindes i Rudbecks svenske Opskrift og i Syvs anden Tilsætning til Vedel; V. 28, hvormed kan sammenholdes vor A, V. 23; V. 29, som gjenfindes i flere af de ægte danske Opskrifter; V. 31—32 = Syvs Text, V. 18—19; V. 34, hvori Tallet fyrretyve forekommer, ligesom i den danske C, V. 36; og V. 38 = Syvs V. 26. Foruden med disse to er jeg imidlertid ogsaa bleven bekjendt med en tredie svensk Opskrift af vor Vise, som findes i Peter Rudbecks "Småländska Antiqviteter" (Haandskr. in fol. i Svenska Riksbibl. S. 90-94). Denne bestaaer af 34 Vers, er optegnet først i det 18de Aarhundrede og er den eneste ægte traditionelle af de tre; den bar fsaet et nyere, selve Folketraditionen tilhørende, burlesk Anstrøg, men indeholder intet, som kunde tyde paa noget Laan fra nogen af de trykte danske. Kong Diderik er her bleven til "Kejsaren" og Ulv van Jærn til "Olof Makeson", men Vidrik Verlandson, Blekmar konung (et Par Gange kaldet: Ditmars k.) og "Bertings hed" ere uforvanskede Navne. Til vor Hammer Graa findes intet Spor; Vidrik indtager selv ukjendt hans Plads og bærer Fejdebudet.

Tvende **færøiske** Opskrifter af denne Vise ere komne mig tilhænde. De ere vel desværre ikke fri for Paavirkning af Vedels Text, men vise os dog i det hele taget Sagnet i en fuldstændigere og rimeligviis ogsaa ældre Skikkelse, end nogen af vore egne Opskrifter have det. Begge Optegnelser ere fra Nutiden; den ene ved Johannes Klemmentsen er fra Sandø, den anden ved V. U. Hammershaimb er fra Sundbø. Den førstnævnte beretter, at Blikiman kongur (som ved en let forklarlig Fejltagelse ogsaa kaldes Blikimàður) vaagner om Midjenat og fortæller sin Drøm: han saae et Baal tændt paa "Ribbalda heiði", og did kom Virgar Vàlintsson og Ulfran (el. Ulfar) kempan resti. Fru Vendilmjá raader denne hans Drøm saa, at Virgar skal blive hans Bane: skille hans Hoved fra Krop. Kongen fæster ingen Lid dertil, thi Virgar er hans Fosterson. Han rider i Skov og træffer der Hertugen udaf Bern Hosvik jarl, hvem han dræber vaabenløs. Denne Hosvik er Fader til Ulfar, og da denne spørger Faderens Drab, stedes han for sin Frænde Kong Diderik og beder ham om Bistand til at hævne Skade. Diderik (Tiðrikur kongur) laaner ham da Viðfer, Humlingur Stútason, Olgar danski, "Rikin resti", Virgar og 900 Mand. Virgar er Hovedsmanden og sender sin Skosvend Hàmarin grá med Fejdebud til Blikiman. En af dennes Riddere (Rósinvàl) støder Hamar fra Hest, men han løber tilfods tilbage. Striden staaer da anden Dagen paa Ribbalda-heiði, hvor Virgar fælder Kong Blikiman. Usgtet denne Opskrift utvivlsomt væsenlig tilhører den ægte færøiske Tradition, saa findes dog adskilligt optaget i den, som vidner om Bekjendtskab med Vedels danske Text, navnlig hele Hàmarin grá's Sendelse til Blikiman, hvor vi finde hele Vers aldeles ligelydende med Vedels, og navnlig gjenfinde det Kulbrænders Søn, som Vedel nok selv har gjort. Den anden Opskrift fra Sundbø stemmer i det factiske med den førstnævnte; kun siges Kong Blikiman at boe paa Sikilsoy (et yndet Fabelland i den færøiske Tradition), Ulfar hedder her Ulfar kempan sterki og hans Fader hertogin í Ósvik. Kong Diderik boer her paa Bern, og de Kæmper, han laaner sin Frænde, kaldes med et Fællesnavn "Humlungar", hvilket stemmer med nogle tydske Digtes Brug af "die Amelungen". Høgnir Gjúkason er her en af dem. Efter Kampen paa "Ribalda heiði" faaer Ulfar Kong Blikimans Rige. Medens denne Opskrift intet kjender til Hammer Graa, der, som nys bemærket, vistnok kun fra Vedels Visebog er indkommet i den

forrige Opskrift, har den derimod andre Spor af samme hoglige Paavirkning; saaledes siges der, at "Tiðrikur lanti fræuda sínum reyðargullt vovið merkt," hvilket minder om Vedels Løvebanner.

Det er strax i Begyndelsen af denne Indledning sagt, at denne Vises Stof ingensteds er at spore udenfor den. Dog har der været dem, der meente at finde det hos Saxo i hans Fortælling i 7de Bog om Alf Sigarsøns Kamp med Blakmændene. Opfinderen heraf er P. Syv, der i "Forklaringen" til sin forfuskede Text af Visen siger: "Denne er en meget gammel Vise, digted af Vidrik Verlandsen, hvilket og vel kand være, hvad meningen anlanger; Hvorfor jeg kalder dend Vidrik Verlandsens Vise, som jeg har fundet for mig. Begyndelsen findes i det første hundret saaledis: Det var ungen Ulv van Iern, og findes mange af de samme vers i begge, hvilke jeg ikke her indfører, baade fordi meningen er fuldkommen alligevel, saa og, at jeg ikke skal fylde bogen med det, som tilforn er prentet. Saxo i K. Sigars Historie taler om de Blakmænd, hvilke Alv Kong Sigers Søn overvand; deraom tiden kunde hekvemme, hvilken dog i Viserne ej altid kand være rigtig, da er det denne Alv, som i somme Viser kaldes Ulv, og disse Blakmænds Konge, som her overvindes. Det kand sluttes af Saxo, at de Blakmænd have ikke boed vidt fra Sverrig, maa skee i Bleking (thi navnene komme noget overeens), eller i Bjarmeland, som det kaldes i en gl. Haandskr. bog i Grimers Vise i stedet for Birtings land; Og i denne Vise siges de at have stridet paa Birtings-hede, enddog det af disse Ord Bratens Vendel, Birtings hald o. a. f. synes at være skeet i Cimherlandet. Viser ere ikke Historier, og kunde derfor ikke alle omstændigheder saa nøje agtes." Det kunde synes overflødigt at bemærke, at dette er intet andet end en vild Phantasi; især da der ikke er den fjærneste Lighed mellem Ulv van Jærns Hævntog mod sin Faders Bane og Alf Sigarssøns Kamp med en Flok ubekjendte Vikinger, men det hele er en Navnelighed, som man endda har hjulpet paa; thi ikke Folkevisen, men kun P. Syv, kalder Ulv for Alv og Blekmar Konge for Blakmænds Konge. Desuagtet har Syvs Tale dog fundet aabne Øren, først hos Lagerbring (Monum. Scan. I, S. 66—67) og siden hos P. F. Suhm (Crit. Hist. af Danm. III, S. 257—58), hvis Yttringer herom ere følgende: "I Kæmpeviserne forekommer en Blakmænds Konge, imod hvilken Vidrik Verlandsøn forte Krig. Da nu denne sidste skal have boet i Skaane, saa tjener dette atter til at bekræfte, at disse Blacmanni bør søges i Bleking. Syv haver og været af den Mening. Det værste er, at i Visen nævnes Holsterby og Holsterby Myre. Men maaskee de dog kan findes i Skaane eller Bleking. I det 9. Sæculo har en Vidrik levet, og det bekræftes ogsaa derved, at Blakmænds Konge taler om, at hans Fæstemø var Kongens Datter af Frankerige; thi just i det Sæculo plyndrede vore Folk meget derpaa, og kan han da let have forlovet sig med en fornem fransk Jomfru. I en anden Vise [ɔ: Vedels Text] skal Anledningen til Krigen have været, at Ulv van Jærn vilde hævne sin Faders Død. Dette Navn Ulf kommer meget overeens med Alf. I Visen tales og om Forlov, som Ulv bad hertil af Dannerkonge, som var hans Frænde, hvilket og meget vel kan forenes med Saxos Alf." Man behøver næppe mere end at see denne Kritik, for at blive overbeviist om det modsatte af hvad den skulde bevise, og af denne Grund er den her meddeelt tilligemed Syvs Forklaring.*)

*) En Levning af Syvs Gætning holder sig dog endnu som et af de lærde Sagn, der ere saa vanskelige at udrydde; thi ellers veed jeg ikke, hvorfor man endelig ved Saxos Blacmanni skulde komme til at tænke paa Blekingsboerne, hvad ikke blot Lagerbring, Suhm og Sjøborg gjøre, men ogsaa P. E. Müller i sin Udgave, og N. F. S. Grundtvig i sin Oversættelse af Saxo. Thi Saxo kjendte jo Bleking og nævner det paa flere Steder ved sit rette Navn; hvorledes skulde han da falde paa at skjule dets Indbyggere under et saa fordrejet Navn! Islænderne have jo desuden Folkenavnet Blakamenn el. Blökumenn for Indbyggerne af Walachiet. — Syvs Tale om Vidrik og Bleking har da ogsaa været taget til Indtægt for Vidrikssagnets Localisation i dette Landskab, hvorom forhen er talt i Indledn. til Nr. 7. Og fra denne Localisation som noget givet gaaer saa atter Suhm ud for at bevise det, hvorpaa den tildeels er bygget!

A.

(Svanings Haandskrift, II, Bl. 76.)

1. Det vor ungen Uiff van Iern,
band ganger for kongen at stande:
"Herre, i laner mig aff eders mend,
min faders dodt at heffne."
Det klager den suen, som fangen ligger paa heden.

2. "Ieg vill lane dig aff mine mendt,
oc holst [nd-]aff de best:
Widerich oc stercke Tiderick,
do kunde vell kempen freste."

3. Dett vor Widerich Verlandtzson,
band vredis icke ved dett ord:
hand hug hoffuit aff kempe thoo,
hand kaste dem for konings foed.

4. Dett vor Viderick Verlantz-son,
hand tenckte oppaa heder oc ære:
"Sende wi bort vor sende-bud,
wi komme ey uforuare."

5. Bort daa red den sende-bud,
oc guld skind hannem paa bryst:
hannem fulde huercken hog eller hund,
for hand da red saa fast.

6. Ind daa kam dett sende-bud,
oc stedis hand for bord:
hand vor snilde i tunge,
hand kunde vell foio sin ord.

7. "Hells sider y, koning aff Blideninder,
en herre offuer alle forster:
min herre haffuer eder boden sendt,
hand vill eder y morgen friste."

8. "Beder daa maa din herre hiem side
oc giemme sin feed under lyde:
end hand sender mig bud,
med mig y morgen at stride.

9. Beder matte hand en orm være
oc krube under biogen bald:
end hand ypper den same kiiff,
hans fader monne y falde.

10. Beder motte hand en orm vore
oc ligge under biogo tiendo:
hands fader stod mig icke hug uden tho,
hand stander mig halff minde."

11. "Høre y, koning aff Blideuinder,
y holde tand for tunge:
op daa voxer den racke
med huasse tander i mund."

12. "Der vor ingen i verden till,
der for ieg redis ville:
foruden Viderich Verlantz-son,
oc hand er nu icke tiill.

13. En sinde vor ieg paa Dorefeld,
som kempe di drycke indo:
der dreff Viderick dorespiel,
dett ganges mig aldrig aff sinde."

14. Till daa swaridt den sende-bud,
for det giorde koning vande:
"Dett er alt Widerich Vellandson,
som striden skall for stande."

15. Dett svarit koning aff Blideuinder,
hand suarede som en mand:
"Ieg møder y morgen y hoffdingens storm,
om hesten mig bere kandt."

16. Hiem daa red den sende-bud,
rød som rossens-blomme:
"Widerich, y drage barns oppaa,
kongen vill y morgen komme."

17. De rede fram att Biertingh
oc fram att Biertings-myre:
de vor vell attan-hundre kemper,
vore kled y sindall hin huide.

18. Dett vor koning aff Blindeuinder,
hand tager till att kalle:
"Monne icke Viderick vere ner:
hui monne mit folck saa falde?"

19. Dett vor koning aff Blido-vinder,
oc hand saa Viderick komme:
"I norden seer ieg den samme skiold,
som skinner aff hammer oc tang."

20. Dett vor kongen aff Blide-vinder,
oc hand hug alt saa faat:
Widerick kunde icke andet giore,
end bøde for hans kaat.

21. "Nu haffuer ieg standen deg tyue hug,
ieg vinter, de er vell flere:
wiltu stande mig en igen
for ald din kongelig ær?"

22. Kongen tog ud en silcke-trod,
hand lagden offuer hielem hind rødt:
"Ieg beder dig, Widerick Vellantz-søn,
hug mig icke till dødt."

23. Widerick drog ud Memerick-tand,
dett skinde som guld bind røde:
saa hug hand kongen aff Blide-vinder,
det aaden i sadelen rorde.

24. Nu ligger kongen aff Blide-vinder,
oc blode[t] rinder ham saa rødt:
oc hiem sider unger Ulff van Iern,
haffuer hoffnit sin faders dødt.
Dett klager den suend, som fangen ligger paa hedenn.

B.

(a. Rentzels Haandskrift, Nr. 8. b. Det større stokholmske Haandskrift, Nr. 59.)

1. Dett vor unngen Ulffann Iernn,
hand ganger for kongenn att stannde:
"Och wiill y laane migh aff ethers mendtt?
ieg wiill min faders dodtt heffnne."
Men hann ber guld och amur aff sin handtt.

2. "Ieg skall lenne thieg aff min mind,
som striidenn haffuer wunditt for*re:*
sadanne som Wideriick Werlandzenn,
sterck Thiedriig ud-aff Bernne."

3. Innd da kom denn konngsønn,
hann skinnit som breninde loffue:
"Huilckenn aff ether, y dannesuenne,
wiill følge min frennde tiill hoffue?"

4. Alle da skiod the hette for mundtt,
oc ingen thorde konngenn suare:
for-uden Wideriick Werlandtzen,
hannd giorde the*r*-aff en paar.

5. Dett wor Widriick Werlanndzen,
hand giorde the*r*-aff en gam*m*en:
"Th*ett* vor, som wy druck miodt aff skolle,
kunde wy men samen kom*me*."

6. Dett wor unge Hamer hin graa,
hann suarit ett ord mitt ærre:
"Oc sennde wy hannom itt sendebudtt,
ustollin kome wy th*er*."

7. Dett vor unge Hamer hin graa,
hann løber østenn aff by:
huer en mand, hanum saa,
the felder liedtt och lydtt.

8. Dett wor unge Hamir hin graa,
oc hanum skynn guld po briist:
oc ingenn høg och ingin hund
kunde følge then suend tiill giest.

9. Ind kom unge Hamir hin graa,
och sted*is* han for bord:
hand vor snil y thunge sin,
hann kunde wel foge sin ord.

10. "Hell siider y, koning aff Brattis-wandill,
om i lader ether saa neffne:
y morgen kemer unger Ulff vann Iernn,
han wiill sin fader heffne."

11. "Beder motte hann hieme were
oc kriibe wid the thorne saa stynde:
hans fader stod mig ey hug uden IX,
han stor mig sjelff halff minde.

12. Ick er then kempe y ferdtt,
ther ieg rediis fraa:
for-uden Wyderick Warlandze*n*,
och hand er iche thier."

13. Dett vor en aff konngens kemper,
hann suaritt ett ord der-tiill:
"Well kinder ieg Wideriick Werlandzenn,
hans fader wor en smedtt.

14. Ieg wor en sindtt paa Dorefeld,
som kemper the wor inde:
Wideriick dreff dore-spill der,
thett ganger mig siennttt aff minde.

15. Fempten kemper alo han mod iord,
thet holt han for sin lieg:
ieg holt sa neer, ieg saa ther-po,
tha giord*is* mine kind*er* fuld blieg."

16. Dett wor unngen Hamir hin graa,
han tenckte po Wiiderickis frome:
"Sa offte voxer op liden racke
mett huasse thend*er* y munde."

17. Bortt løb unge Hamir hin graa,
hann sted*is* for Wiideriick hin frome:
"Y huysser ethers spiud, y redder ethers suerd,
y morgen wiill kongen kom*me*."

18. De redtt altt thenn mørcke natt
alt off*uer* den suortte hyede:
ther skinnitt liuss, som th*ett* vor dag,
alt ud-aff voben thieriis.

19. Do redde off*uer* all Berthings-marck
och off*uer* all Berthings-myre:
the wore well fempthon kiempher,
allo leste y sadell dyre.

20. De hugge mett suerd, thi skiød mett buuer,
y-huilcken som miest for-maathe:
ud aaa gick den rode suedtt,
och ilden giick aff thieriis skiolde.

21. Dett vor konngenn aff Biergen-wendiill,
seer han off*uer* thi marcke:
"Ieg friicter, Wiiderick Werlandzenn
er her mett Skeming hinn stercko."

22. Dett suariitt en aff konngens kemper,
han snariitt itt ord th*er*-tiill:
"Ther er Wiideriich Werlandssen,
hann Memering nu rore vil."

23. Dett suaritt en aff kongens kempher,
for hand wel Wiideriick kiende:
"Th*er* er Wyderiick Werlandzen,
han rør nu [Me]mering y hennde."

24. Dett vor koning aff Brattiis-wendell,
han tog hans hest mett spore:
han render mod Wiideriick Werlandzen,
wiill rende hanum nether tiill iord.

25. Dett wor koning aff Brathis-wendiill,
hann høg y-saa saare:
ick kunde Wideriick anditt giøre,
end siig for hugen ware.

26. "Nu haffuer ieg stannditt thieg atthen hug,
och flere och ick ferre,
du statt mig itt for alle them
alt po thin kongliig ære!"

27. "Ieg thager nu en silcke-thrød,
hinder om min hielm saa rødt:
hørdu Wideriick Werlandzen,
du hug mig ick till døde!"

28. Wiiderick thaller thill Memering:
"Oc monne du nogit due?
thett vor ick y femptan aar,
ieg hug aff fulder hoffue."

29. Dett vor Wiideriick Werlandzen,
och han siitt suerd ud-drog:
och th*ett* wor kongen aff Brathiis-wendiill,
hand mitt y-sønd*er* hug.

30. Dett wor Wiideriick Werlandzen,
han hold*er* under gronen lide:
"Er her nogen aff kongens kempher,
som wiill nu meer striide?"

31. Dett wor unge Hamer hin graa,
hand blinehe*r* op mett sitt øye:
"The liiger nu alle och thier fuld queer
udi theriis førsts søffnne."

32. Alle tha riider the kongens hoffmendtt
hiem udaff then steffne:
saa glade riider unge Ulff van Iern,
han haff*uer* sin faders død heffnitt.
Men hanndtt her guld och amur aff sin handtt.

C.

(Svanings Haandskrift, II, Bl. 136ᵃ.)

1. Thet vor unge Ulbr van Iern,
och hand red (til) den steffne:
"Min herre, i laaner mig aff ethers mend,
ieg vil min faders død heffne."
Dett siger den suend, der fangen ligger paa heden.

2. "Ieg skal laane dig aff min mendt,
uch sielff skal ieg dig følge:
bed sielff Widerich Verlanz-søn,
saa fremmer du vel din vilie."

3. Konningen ganger paa gulffuid frem
medt sølkar i hiiden hende:
"Huilcke aff mine gode hoffmend
aff land vil følge min frende?"

4. Det suarid Vidrich Verlandz-sønn,
hand hagde i sig stor ære:
"Wi skicke frem vort sende-bud,
vi komer icke stulen der."

5. Bort da løb hand Haffue Graa,
och hand skinde guld och perll:
ingen høg eller hundt kunde vere i verden saa snar,
der hannem kunde følge til olbeld.

6. Ind da kom hand Haaffue Graa,
och stedis hand for bord:
hand vor vel anild i tale sin,
hand kunde vel føye sin ord.

7. "Her sidder I, koningen aff Breggi-windt,
och fler vil ieg icke neffne:
i morgen kommer han unge Ulffan Iern,
hand vill hans faders død heffne."

8. "Kommer hand ungen Ulffan Iert,
handt skal her inthet vinde:
hans fader stod migh icke hug uden tho,
han skal staa mig ith mynde."

9. "Hør du, koningen aff Bregge-windt,
thu holt til den fare tilbage:
men op da vuxer de lidel smaa racker,
haffuer skarpe tender i munde."

10. "Ieg vorder ingen hedning, ieg skøder icke christen
eller nogen verdsens mand:
foruden han Vidrick Verlandz-søn,
ieg acter, hand er i Bern.

11. En gang var ieg paa Dorefeld,
och der (drac)k kemper inde:
Vidrich dreff der dorespill,
thett gaar mig aldrig aff minde.

12. Hand band vel femtann kemper
och actet, det vor ekon leg:
ieg stod saa ner, ieg saa der-paa,
det giorde mig kinder bleg.

13. Hør du det, gode Haaffue Graa,
huad ieg siger dig:
vedstu Vidrich Verlandz-søn,
du døll hannem icke for mig."

14. "Widerich ligger i hiffueløfft ayg,
sin hest kand hand icke riide:
hand haffuer di danesuenne i sit brød,
ether tør i marcken bide."

15. Opstod en aff koningens kemper,
och saa suaret handt der-till:
"Ieg kiende vell Widrich Verlandz-søn,
hans fader vur en smedt."

16. Opstod da den Haaffno Graa,
hand vredis ved de ord:
saa slog [hand] strax til den same kempe,
saa hand fald død til iordt.

17. Det suarid kuningen aff Bregge-windt,
hand bleff i hoffuen saa mod:
"Hui slo du min geuiste kempe,
hand ligger død paa iordt?"

18. Op da stod hand Haffue Graa,
och saa suaridt hand for sig:
"Ieg mutte det aldrig aff hannem høre,
hand spottet enthen Widerich heller mig."

19. Det da vor haud Haaffue Graa,
och hand begynte att hycke:
"Hør du, koningen aff Breggeuindt,
giff du mig att dricke."

20. De baare ind attan lester oll,
dennem drack hand ud met en dryck:
hand slo de thønder for koningens føder,
de gick al-samen i stocke.

21. "Hør du det, gode Haaffue Graa,
och hvad ieg siger dig:
wedstu Widrich Verlandz-søn,
du døller hannem intet fur mig."

22. Det da suaridt hannem Haaffue Graa,
handt vor hastig och vred:
"Møder i morgen paa Biertings-hæde,
der finder i kemper til rede."

23. Bort da løb hand Haaffue Graa,
och handt løb vred aff hye:
all de, hannem enthen hørde heller saae,
the miste baade lyd och hyldt.

24. De red all den mørcke natt
offuer den sorte hæde:
det skinde alt som linase dag,
och saa giorde vaben deris.

25. The red frem for Bierting
och offuer att Biertings-myre:
siu-hundret vor de kemper stercke,
vor lest i bryning hind dyre.

26. De red frem for Bierting
och igienem Biertings-bye:
saa skickit de der folck omkring,
giorde Vidrich til hoffuidtz-mand paa ny.

27. Ud paa same Biertings-hæde
satte de herrer den strid:
der vor saa mangen uskyldig mandt,
der miste sit unge liff.

28. Tet vor koningen aff Bregge-wind,
igiemen hylt hielm hand saa:
"Hoem er fremest i haabet i dag,
men mit folck falder mig saa fra?"

29. Thet da suared den liden smaa-dreng,
der koningen red alnest:
"Dat er Widrich Verlandtz-søn,
och hand er til sin hest."

30. Dett vor koningen aff Breggi-wind,
hand seer igiemen hielm trange:
"Ieg strider fuld voxsen emod thend skiold,
der i skinner hammer och tang.

31. Ieg strider fold voxen emod den skioldt,
ther i skinner hammer och tang:
men vislig (bl)iffuer ieg slagen i dag,
for Widrich griber ingenn fangen.

32. Blant hedning och christen haffuer ieg veritt,
ieg lyste dennem alle at geste:
foruden Widdrich Verlandz-søn,
ieg acter hannom till at feste."

33. Koniogen hug sin hest met spore,
for sitt folck bleff hand saa vred:
hand redt til Vidrich Verlandz-sønn,
som handt skulle strax hugge hanem neder.

34. Det vor koningen aff Bregge-windt,
och hand hog alt saa fast:
Vidrich kunde icke andet giøre,
end verie sig for resk.

35. "Nu haffuer ieg staet dig XL hug,
de er flere och icke fere:
stat mig it for alle di
alt for din kongelig ære."

36. "Haffuer du staet mig XL hug,
och flere och icke fere:
ieg skal staa dig it for alle de
och ver icke koning disuere."

37. Saa tog hand en silcke-traaet,
hand band den offuer hans gylt hielm-nodt:
"Icke vilde ieg, det min festemøe skolle spørie,
en smedie-suend skolle hugge mig til døde."

38. Widerich saa til Mymmering:
"Och Mymmering, kand du due?
ieg drog dig icke i atten aar
udaff saa vred en hug."

39. Saa hart halt hand om hendinge,
thet blodet sprack udaff negle-roed:
hand hug paa koningens gylte hielm,
thet odden i saddelen stod.

40. Saa glade var alle de kongens mendt,
de red alle glad fraa steffn:
Ulfor Iern handt thackit Widrich,
hand heffuende hans faders dødt.

Thet siger den suendt, der fangen ligger paa hiedenn.

D.

(Magdal. Barnewitz' Haandskrift, Nr. 98.)

1. Det var ungen Ulff-fenieren,
hand rider till kiempe-steffne:
"O herre, i laner mig aff eders mend,
min faders dod vill ieg heffne."
Det klager ieg.

2. "Ieg vill laanne dig aff mine mend,
som stride vil saa gierne:
saadan som Vidrich Vallanson
och Didrich ude for Bern.
Det klager den suend, som fangen liger.

3. Ieg vill lanne dig aff mine mend,
som bryne ber saa offte:
siuff-hundret mend och tosser femb
och der-till tredsens sathe."

4. Det var ungen her Ulfanieren,
hand stander i fremmer-staffn:
"Sender vi bud till Bratings-borg,
vi suiger den*nem* iche udi soffne."

5. Ud da loh her Hamer Graa,
och hand loh vred aff bye:
och hand loh meget fastere,
end fulen fliffuer under skye.

6. "Her sider i, koning Boldeuin,
en herre offuer ale eders forster:
vill i mode paa Bierting-heede,
om eder loster kiemper at friste."

7. "Huem da er den usell hund,
tor eggen imod mig vende?"
"Det er hin unge Ulfanieren,
hand vil sin faders dod heffne."

8. "Er det hand den usell hund,
tor vende mig egen den huide:
hans fader stod mig iche tho hug,
hand staar mig halffminde."

9. "Hor i det, min edelig herre,
i skulle det iche for-undre:
offte saa voxer en liden hund
med skarpe tender i munde."

10. "Ieg redis iche for nogen mand,
huerchen for hedning eller christen:
for-uden Vidrich Verllsnsen,
hannem lyster mig iche at friste.

11. Et sinde var ieg paa Bierling-borg,
som kemper de druche inde:
der ypet hand saa underlig spill,
det gangis mig aldrig aff minde.

12. Hand hug vell thridiue kiemper i-hiell,
hand holt det kun for leeg;
ieg holt under grønen lind,
mig vortis i kinder bleeg."

13. "Widrich hand liger i lofftet, er saar,
sin hest kand hand iche ride:
vell haffuer min herre andre mend,
som loster med eder at stride."

14. Suaret det kongens liden smaa-dreng,
hand suaret it ord for sig:
"Vell kiende ieg Vidrich Vallandson,
hans fader var en smed."

15. "Stat och ti, du liden smaa-dreng,
stat och tie for dig:
ieg lider iche, du Vidrich spoter,
en som du spoter mig."

16. Det var hin unge her Haffuen Graa,
hand gior det aff stoer hoffmoed:
hand druch ud en tonde oll,
slog tonden for kongens foed.

17. Ud da loh her Haffuen Graa,
och guld skint offuer hans hender:
ingen hog eller ingen hun
kund folge ham den dag til ende.

18. "Her sider i herer, her Ulfanieren
och kemper alle frome:
i roater eder fra foed till haand,
thi kongen hand vil komme."

19. Di rider offuer do enge
och frem at Gillenres-hoff:
hundret var de raske hoffmend,
var lest i sadlen dyrre.

20. Det var koning Bolde-vind,
hand leeger guld-taffuel hin rode:
hand viste iche, for hans goede hoffmend
de styrte for hannem døde.

21. Det var koning Bolle-vin,
hand tager till at kalle:
"Mon iche Vidrich verre her ner,
men folchet mone saa falle."

22. Det var koning Boldeuin,
hand acer udaff hielmen' hin trange:
"Wisselig seer ieg den hielem,
som i henger hamer och tange."

23. Det var koning Bolde-vin,
hand huger i-saa faat:
Widrich kunde iche andet giore,
end holde sig for kast.

24. "Nu haffner ieg standet dig thridiue hug,
fleere och iche ferre:
stat du mig it for alle dem
paa din konglig ærre."

25. Ded var Vidrich Vallansøn,
hand tager till venstre side:
"Hør du, Mimri[n]g, mit goed suerd,
kand du nu noget bide?

26. Hør du, Mimring, mit goede suerd,
kant du noget due?
det er vell fulde XV aar,
siden ieg drog dig aff vred hue."

27. Det var Vidrich Vallandsøn,
hand huger met it frit mod:
hand hug paa koning Boldevin,
at suerdet i sadlen stoed.

28. "Hør du, koning Bolde-vin,
du skalt det iche for-toche:
naar du falder aff sadlen neder,
da falder du i to stoche."

29. Nu liger koning Bolde-vin,
och ham rinder blod till døde;
nu rider hin unge Ulfanieren
alt till sin feste-moe.

30. Nu rider alle kongens mend
saa glade alt fra den steffne:
glad rider hin unge Ulfanieren,
hand haffuer sin faders død heffnet.
Det klager den suend, som fangen liger paa heden.

E.

(Steen Billes Haandskrift, Nr. 50.)

1. Th*ett* wor Oluff Ulff fan Iern,
och hand riider tiill then steffne:
"Wiill y lagde mig aff ethers mendtt?
ieg wiill myn fader heffne."
Thi legte en leg, oc legen wor altt aff wrede.

2. "Ieg wiill lagde diig aff myne mendtt,
som striide wiill fuld gierne:
sliig som Wideriick Welandzøn
oc Dyrick uden fan Beren.

3. Ieg wiill læ thlig aff my*n*e mendtt,
som hrønen ber fuldtt offte:
VIII^C mendtt oc tosser V,
och ther-tiill XII oc VIII."

4. Bortt tha red th*ett* sendiige-budtt,
guld skynde offuer hans hende:
ther kunde huercken høg eller hun
følge ha*n*om then dag tiill ende.

5. "Hell siider y, kong Boldeuin,
en herre offuer alle forster:
riide y ether tiill Bertiingz-hedtt,
om y wiille kemp*er* friate."

6. "Huem er nu then usell hun,
ther mig thør ogen wende?"
"Th*ett* er hiin unge Ulfaniern,
ha*n*d wiill syn fader heffne."

7. "Er th*ett* nu then usell hund,
ther mig we*n*der ogen huide:
hans fader stod mig icke uden II hogh,
hand staar mig halle my*n*dre."

8. "Hør y theit, kongh Boldeuin,
y kunde hanom thett icke foruundre:
saa offte woxer en unger hund
mett huasse thenner y munde."

9. "Ieg redis for ingen christen mandtt,
huercken hedtningh eller christen:
for-uden Widrick Wyllansen,
oc hanom tha haffuer ieg friistitt."

10. Bortt tha red thett sendiige-bud,
guldtt akynde offuer hans hende:
ther kunde huercken hog eller hun
følge hanom then dag tiill ende.

11. "Hell siids y, Oluff Ulffanieru,
oc kemper har y fromme:
spysser ethers fodtt oc riider y-modtt,
kongen hand wyll komme."

12. Thii rede igienom thi grøne skoffue,
frem for Gielde-myre:
VII^C wor thii kemper,
ther wor læst y sadell dyre.

13. Thi rede igienom thi grøne skoffue
oc offuer thi grøne wolde:
thett wor altt som solen hagde skindtt
aff theris forgyltte skiolde.

14. Thett wor koningh Boldeuin,
hand tog tiill att kalde:
"Huo er fremest y speyssen idagh?
hui monne mytt folck saa falde?"

15. Thett wor koningh Boldeuin,
hand saa igienom hielmen trange:
"Usell aeer ieg then som skiold,
ther henger y hammer oc thangh."

16. Thett wor koningh Boldeuin,
hand hogh tha saa fast:
icke kunde Widriick andett giøre,
end bøde for thi kast.

17. "Ieg har staid thiig C slaug,
fler oc icke fære:
statt mig ett for alle the,
oc altt for thin kongeliig ære."

18. Thett wor Widriick Wyllandzen,
thogh sueriitt y hode hende:
hand hogh saa y kongens skiold,
thett aaden y sadelen wende.
Thi legte en leg, oc legen wor alt aff wrede.

F.

(Syv, Nr. 9.)

1. Blakmand Konge vogner om nat,
Og taler hand om sine drømme:
"I fulde femten vintre
Er mig ej sligt forekommet.
I ride med mig om en aften.

2. Mig tykte, jeg var paa Birtings-hald
Og sloges med biørne tre:
Ieg slog dem neder under mig,
Ieg vognede i alle de.

3. Siden var jeg paa Birtings-hald
Og sloges alt med en løve:
Den løve traadde mig under sig,
Rev mig alt med sine kløve."

4. Svarede det den Kempe god,
Som Kongen tiente tilrede:
"Min Herre, i agte det ingenlund,
De drømme have intet at sæde."

5. Det var Blakmænds Konning,
Sit folk mon sammenkalde:
"En Konge bør at holde sit ord,
Skulde jeg end sejer løs falde."

6. Hiem da kom det sende-bud,
Hand mon icke længe dvelge:
Men ingen høg og ingen Hund
Kunde hannem ad vejen følge.

7. "Her sidder du, ungen Alf von Iern,
Og kandstu noget skøde:
I morgen udi Birtings hald
Der vil den Herre dig møde."

8. Op da stode de kemper
og bade sadle deres heste;
Mældte det Vidrik Verlandsøn:
"I sadle mig den beste."

9. De droge ud af Holster-by
Og frem ad Holsterby-myre:
Mand talde vel 18000 mænd,
Vare læste i brynie dyre.

10. De rede frem for Birting
Og gennem Birtings by:
Der sloge de deres folk i ring,
Gjorde Vidrik til Hovedsmand paa ny.

11. De giorde dem en firekandt orden,
Det kunde hver mand vel see:
Hundrede, trediv' og firo til
Stode der i hverende led.

12. Hundrede, trediv' og fire til
I hverende led monne komme:
Men fyretyv' og firo til
Saa vare de kemper fromme.

13. Paa Bortings hede sloge de deres fane,
En løve saae mand der flyve:
Det var saa mangen uskyldig mand,
Som der maatte lade sit liv.

14. Det var Vidrik Verlandsen,
Og hand hugg i saa fast:
Og fem og ni og tosser ti
Hug hand af hverende kast.

15. Det var Blakmænds Konge,
Hand saae sig om blant alde:
"O mon icke Vidrik være hermed?
Hvi monne mit folk saa falde?"

16. Det var Blakmand Konge,
hand blev i kinderne bleg:
"O havde jeg det førre vidst,
Ieg havde skyet denne leg.

17. Vil nu lykken sig saa give,
At jeg skal sejerløs falde:
Da skal jeg mandelig verge mig,
Det skal i sporge med alde."

18. Det var Blakmand Konge,
Hand blev i huen saa mod:
Hand hugg der ned de kemper to,
De fulde for Vidriks fod.

19. Det var Vidrik Verlandsen,
For ham blev Kongen bange:
"Viltu have dit liv i dag,
Da skaltu være min fange.

20. Du skalt faa det beste fængsel,
Som nogen Konge lyster:
Og jeg vil give dig Brattingsborg,
Dertil min yngste syster."

21. "Ieg haver mig en jomfru fæst,
Kongens Dotter af Frankerige:
Hun skal det aldrig sporge,
At jeg for een skal vige.

22. Hor det, Vidrik Verlandsen,
Her er slet ingen nød:
Du est en Kempe, hvor af gaar navn,
For din haand vil jeg døe."

23. Saa lagde hand om sin gyldene hjelm
Dend silke traad hin røde:
"Du hug nu, Vidrik Verlandsen,
Ieg haaber, det skal ej blode."

24. Vidrik taler til sit sverd:
"Mimering, mon du noget due?
Det var ikke i femten aar,
Ieg hug af vrêdere hue."

25. Vidrik drog sit gode sverd,
Som det var bundet i kavle:
Hand hug paa Blakmand Konge saa hart,
At Odden gik i hans navle.

26. Det var Vidrik Verlandsen,
Hand hug og ikke hand hødte:
Hand hug paa Blakmand Konge saa hart,
At odden i sadelen mødte.

27. Mældte det Vidrik Verlandsen,
Hand blev i kinderne rød:
"Det var stor ynk at see derpaa,
At saadan en kempe skulde død.

28. Tage vi op det kongelige lig,
Vi lade det vel begrave:
Ald ære og ruos og værdighed
Bor slig en kempe at have.

29. Nu haver jeg været i mangen dands
Blant kempe hænder og haarde:
Men aldrig jeg tilforne fandt
Dend, sig saa mandelig vaarde."

30. Denne Vise, som i nu have hordt,
Hun haver fanget en ende:
Og dend gjorde Vidrik Verlandsen,
De kemper ham fuld vel kjende.
I ride med mig om en aften.

6.

(Vedel, I, Nr. 11.)

Denne er orsaa en meget gammel Kempe Vise om Vlff van Iern eller van Bern: huorledis hand bedis om sin Herris oc Kongis, Kongens aff Danmarck, Hielp oc Bistand til at heffne ain Faders Dod paa Kongen aff Brattens Vendel. Maa vel akee haffuer værit en Herre oc Forste offuer Vendelboerne, som haffue boet icke aleniste her i Riget vdi Vendayaael, men orsaa vdi Fyn oc andensteda omliggende Landskaff. Denne Kong[e] taber Slactingen oc bliffuer selff slagen vdi Kamp aff Vidrich Verlandsen. Er at mercke Vidrichs erlig oprictighed her vdi, at hand vil icke falde sin Fiende vdi Landet, forend hand redeligen atuaris. Som det oc end nu holdis iblant vort Danske Ridderskaff paa denne dag: at ingen feider paa anden, vden hand louligen ved andre Riddermends mend eller Feide Breff det tilforn furkynder.

Til denne Vise findis tuende slaus Omquedning, som mand kalder, Huileke wi begge sette til huer Mands Kaar.

1. Det vaar vngen Vlff van Iern,
hand ganger for Kongen at stande:
"Ville i laane mig aff edera Mend,
min Faders Dod at heffne?"
Det klager den Suend, som fangen ligger paa Heden.

2. "Ieg vil laane dig aff mine Mend,
oc aelff vil ieg dig folge:
Beder du Vidrich Verlandsson,
aaa fremmer du din Vilie.
Men hand bærer Guld oc Aumor paa sin Haand.

3. Ieg vil laane dig aff mine Kemper,
oc heldst vdaff de beste:
Vidrich oc stercke Tiderich
de kunde vel Kemper friste.

4. De ere tho Heldte stercke oc bolde,
som Striden haffue vundet forre:
Der redis faar dem i alle Land
huo deris Naffn monne hore."

5. Ind kom Danner Konning,
hand skinde som brendende Lue:
"Huo aff eder, i danne Suenne,
vil folge min Frende til Hoffue?"

6. Kongen ganger paa Gulffuit frem
met Solffkar i huiden Hende:
"Huilcke aff mine gode Hoffmend
vil folge aff Land min Frende?"

7. Alle da skede de Hette for Mund,
oc ingen torde Kongen suare:
Furuden Vidrich Verlandsson,
hand giorde der aff en pare.

8. Det vaar Vidrich Verlandsson,
hand giorde der aff en gammen:
"Det vaar, som wi drucke Miod aff Skaale,
kunde wi ellers komme sammen."

9. Tidrich bleff saa fyrig vdi Sind,
hand iffredis ved det Ord:
Hand hug Hoffuedit fra Kemper tho,
kaste dem for Kongens Foed.

10. Det suared Vidrich Verlandsson,
hand tenckte paa Heder oc Ære:
"Skicke wi frem vort Sendebud,
wi komme wstolne der."

11. Det vaar vngen Hammer hin graa,
oc hand lober osten aff By:
Huert det Menniske, hannem saa,
de feldo baade lod oc liud.

12. Det vaar vngen Hammer hin graa,
oc hannem skinde Guld paa Bryste:
Oc der kunde huercken Hog eller Hund
følge den Suend til geste.

13. Hannem skinde Perle paa Bryste,
huer mand vndrede der ved:
Ingen Fuel vaar vnder Solen saa snar,
der hannem kunde følge til Bed.

14. Ind kom vngen Hammer hin graa,
oc steddis hand for Bord:
Hand vaar snild i Tunge,
hand kunde vel føye sine Ord.

15. "Hel sider I, Kongen aff Brattens Vendel,
de andre vil ieg icke neffne:
I morgen kommer Vlff van Iern,
hand vil sin Faders Dad heffne."

16. "Langt helder maatte hand hiemme være
oc vogte det Fæ vnder lido:
End hand tør sende mig saadant Bud,
i morgen met mig at striđe.

17. Bedre vaar det hannem hiemme at være
oc krybe en Orm vnder Hald:
End hand skulde yppe denne hadings Kiff,
der som hans Fader fald.

18. Bedro vaar hannem hiemme at toffue
oc krybe vnder Torne saa stinde:
Hans Fader stoed mig ey Hug vden Ni,
hand staar mig selff halff minde."

19. "Hør i, Kong aff Blide Vendel,
i holde Tand for Tunge:
Op da voxer den vnge Racka
met huasse Tender i Munde."

20. "Der er ingen Kemper i Verden til,
derfaare ieg redis tor:
Foruden Vidrich Verlandsson,
oc hand er icke der."

21. Der til suared det Sendebud,
det Ord giorde hannem stoer vande:
"Det er Vidrich Verlandsson,
som Striden skal faare stande."

22. Det vaar en aff Kongens Kemper,
hand suared: "ieg vel veed,
Huo hand er, Vidrich Verlandsson,
hans Fader vaar en Smed.

23. Ieg vaar en Smed paa Doffre Field,
som Kemper de drucke inde:
Vidrich dreff der daare Spil,
det gangis mig aldrig aff Sinde.

24. Femtan Kemper slog hand til Iord,
hand acted det for en Leeg:
Ieg stoed saa nær, ieg saa der paa,
mine Kinder giordis mig bleg.

25. Hør du, goden Hammer graa,
saa gierne heder ieg dig:
Veedst du noget om Vidrich Verlandsson,
du dølie det icke faare mig."

26. "Laa end Vidrich i Hoffueloffl siug
oc kunde sin Hest ey ride:
Dog finde i vel de danne Suenne,
eder skulle i Marcken hide."

27. Det suared Kongen aff Blide Vendel,
hand suarede som en Mand:
"Ieg møder i morgen i Hoffdings Storm,
om Hesten mig bære kand."

28. Opstod en aff Kongens Kemper,
oc saa tog hand paa:
"Vidrich er en Kulbrenders Søn,
wi ville hannem vel bestaa."

29. Det fortrød hannem Hammer graa,
hand vredis ved det Ord:
Saa slog hand den Kempe,
hand falt der død til Iord.

30. Det melte Kongen aff Brattens Vendel,
hand bleff saa vred i Moed:
"Hui slogst du min geffuiste Kempe
til døde for min Foed?"

31. Der til suared Hammer hin graa:
"ieg dølier det icke fur dig:
End nu kunde ieg det aldrig lide,
at nogen spotter Vidrich eller mig."

32. Det vaar vngen Hammer hin graa,
oc hand hegynte at bicke:
"Hører i, Kongen aff Brattens Vendel,
giffuer mig noget at dricke."

33. De baare ind sttan Lester Øll,
dem drack hand i en Dricke:
Hand slog de tønder for Kongens Foed,
de ginge i hundrede stycke.

34. Bort løb vngen Hammer hin graa,
hand steddis for Vidrich hin Fromme:
"I huedse eders Spiud, i skarpe eders Suerd,
i morgen vil Kongen komme."

35. De rede all den mørcke Nat
alt offuer den sorte Hede:
Der skinde Liuss, som det vaar Dag,
alt vdaff Vaaben deris.

36. De rede frem for Bierting,
igennem Biertings Myre:
Siu hundrede vaare de Kemper stercke,
vaare leste i Brynie dyre.

37. De rede frem faar Bierting,
de rede igennem Biertings By:
Der sloge de deris Folck i ring,
giorde Vidrich til Hoffuitzmand paa ny.

38. Paa Biertings Hede sloge de deris Fane,
en Lewe saa mand der i fliffue:
Det vaar saa mangen wskyldig Mand,
som der maatte miste sit Liff.

39. De hugge met Suerd, de skøde met Bue,
oc huer som mest kunde volde:
Vd saa gick den røde Sued
oc Ilden aff deris Skiolde.

40. Det vaar Kongen aff Biertinga Vendel,
gennem gyldene Hielm hand aase:
"Huem er fremerst i Hoben i Dag:
mit Folck saa ilde monne gaa?"

41. Der til suarede den lille Smaadreng,
der Kongen reed allernest:
"Det er Vidrich Verlandsson,
sider paa sin stercke Hest."

42. Det suarede en aff Kongens Kemper,
thi hand vel Vidrich kiende:
"Det er Vidrich Verlandsson,
hand rører Mimmering i Hende."

43. Der til suarede Kongen igien,
hand saae gennem Hielmen hin trange:
"Ieg strider ilde imod det Skiold,
der skinner i Hammer oc Tange.

44. Wselig strider ieg imod det Skiold,
der skinner i Hammer oc Tange:
Visselig bliffuer ieg slagen i dag,
thi Vidrich tager ingen til fange.

45. Blant Hedning oc blant Christen
der lystet mig at gieste:
Foruden hoss Vidrich Verlandsson,
det bliffuer icke for mit beste."

46. Det vaar Kongen aff Brattens Vendel,
hand tog sin Hest met Spore:
Hand red til Vidrich Verlandsson,
hand vilde hannem felde til Iord.

47. Det vaar Kongen aff Blide Vendel,
oc hand hug i saa fast:
Icke kunde Vidrich andet giore,
end bøde for hans kast.

48. "Nu haffuer ieg standen dig attan Hug,
vel flere oc icke ferre:
Du stal mig en for alle dem
alt for din Kongelig Ære."

49. "Haffuer du staaet mig attan Hug,
huad de ere flere eller ferre:
Ieg staar dig lige saa mange igien
oc bliffuer icke Kong diss verre."

50. Saa tog hand en Silcke traad,
bant om sin Hielm saa rod:
"Det apor icke min Festemo,
en Smedesuend bugger mig til dode."

51. Vidrich taler til Mimmering:
"Mimmering, monne du noget due?
Det vaar icke i hundrede Aar,
ieg hug aff vredere Hue."

52. Saa fast holt hand om gyldene Haandfang,
at Blodet sprang aff Negle roed:
Hand hug paa Kongens forgylte Hielm,
at Odden i Saddelen stoed.

53. Det vaar Vidrich Verlandssen,
hand holder vnder gronen lide:
"Er her nogen aff Kongens Kemper,
som lyster her mere at stride?"

54. Nu ligger Kongen aff Brattens Vendel,
oc hannem rinder Blod hin rode:
Saa glad vaar vngen Vlff van Iern,
hand heffnde sin Faders Dod.

55. Det vaar vngen Hammer hin graa,
hand blieker op met sine Øyne:
"De ligge nu alle oc tie quer,
som Muss i forste Soffne."

56. Saa glade ride alle de Kongens Mend
met Vlff van Iern fra Steffne:
Tacket hand Vidrich Verlandssen,
hans Faders Dod hand Heffnde.
Det klager den Suend, som fangen ligger paa Heden.

A. *Vers* 1, *Lin.* 5. som. *Hdskr:* son. *Lin.* 5. paa. *V.* 12 *har:* oppaa.
- V. 8, *Lin.* 2. giemme sin feed. *Horefejl af Optegneren for:* gienne sin fæ? *Vedel har vel antaget det herfor, da han har gjort det til:* vogte det Fæ.
- V. 11, *Lin.* 3. racke. *Hdskr:* racker.
- V. 17, *Lin.* 4 *er kjendelig en nyere Ændring. Den ældre Læsemaade findes i* **D**, V. 19; **E**, V. 12 (*jfr.* **B**, V. 19; **C**, V. 25).
- V. 19, *Lin.* 3. I norden. *Hdskr:* inorden.

B. **b** *er ingen Afskrift af* **a**; *herfor borgèr dens rigtigere Læsemaade i* V. 19. *Begge henhore dog under samme Opskrift, hvis oprindelige Optegnelse nærmest har været* = **a**; *medens* **b** — *eller snarere dens Forskrift, thi selv viser den sig undertiden som en tankelos Afskrift* (V. 8 *og* 20) — *har andenstedsfra: enten fra en anden ægte Opskrift, eller umiddelbart fra Traditionen, modtaget adskillige Ændringer, som sees af* V. 10, 11, 21, 29 *og* 31. *Den er altsaa egenlig et Aggregat af flere ægte Opskrifter.*
- V. 1, *Lin.* 1. Ulffann Iernn. **b** *har stadig:* Ulff fan (*i sidste Vers:* van) Iern. *Lin.* 5. *Her synes* **a** *at have:* amnur. **b** *overalt:* amor. *Lin.* 5. aff. *Burde vel hedde:* aa. **b** *har allevegne:* paa.

B. V. 4, *Lin.* 4 paar. **b**: pare.
- V. 5, *Lin.* 2. ther. **a**: th*ett*. **b**: der. *Lin.* 3. skolle. **b**: hornn. *Lin.* 4. samen kom*me*. **b**: komme till sammen.
- V. 6, *Lin.* 4. nstollin. **b**: ustollne.
- V. 7, *Lin.* 4. **b**: hand felde bode lod och lyed.
- V. 8 *fattes ganske i* **b**.
- V. 10, *Lin.* 1. Brattis-wandill. **b** *skriver:* Brattens, Brattis, Barttis wendell. — **b** *har dette Vers heelt anderledes:*

  Hell sider i, kongen aff Brattens-wendell,
  en herre offer eders boerd:
  det er ungen Ulff fan Iern,
  hand sender eder breff och ord.

- V. 11, *Lin.* 1. hieme. **b**: en myre. *Lin.* 2. oc kriibe wid. **b**: krybe under.
- V. 12, *Lin.* 2. ther. **a**: thi ther. **b**: som. *Lin.* 4. **b**: om hannd ehr der met.
- V. 14, *Lin.* 1. en sindtt. **b**: enn sin. *Man kan let fristes til i* **a** *at læse:* en smidtt, *og saaledes har Vedel læst, da han har:* en Smed. (**G**, 23. *Jfr.* **A**, 13. **C**, 11. **D**, 11.)
- V. 15, *Lin.* 4. tha. **a**: tha der. **b**: det giorde.

B. *Vers* 16, *Lin.* 2. Wiiderickis frome (ɔ: V.'s *Bedste*). **b**: Widderich fromme (*jfr. næste Vers*).
- V. 19, *Lin.* 1 *og* 2. Berthings. **b**: Biertinga. *Lin.* 3. fempthen. **b**: femptenn tusind. *Lin.* 4. leste y. **a**: heste de. **b**: lea i. *Den rette Læsemaade sees af* **D**, *V.* 19; **E**, *V.* 12 (*jfr.* **C**, *V.* 25; **A**, *V.* 17). heste de *kunde ellers ogsaa lede Tanken hen paa:* heste bare *eller:* haffde de.
- V. 20, *Lin.* 3-4. den rode .... aff thieris — *fattes i* **b**.
- V. 21. **b** *har istedenfor dette Vers folgende* (*jfr.* **D**, *V.* 21; **E**, *V.* 14; **C**, *V.* 28):

  Det melte konngen aff Brattis-wenndel,
  och hanndt tager till at kalde:
  Huo monne fremmist i atridenn were?
  hui monne mit folch saa falde?
- V. 29, *Lin.* 2-4. **b** *har* (*nærmest stemmende med* **E**, *V.* 18):

  tog Mimering i baade hender:
  hand hug paa kongens forgylte hiellm,
  det aaden i sadelle wende.
- V. 30, *Lin.* 4. **a**: som striide wiill nu meer. *Den i Texten foretagne Omstilling er alt i Hdskr.* (*af Vedel?*) *betegnet ved Tal.* **b**: der lyster merre att stride.
- V. 31, *Lin.* 2. sitt oye. *Dette sidste Ord er i* **a** (*for at hjælpe paa Rimet*) *rettet til:* ayne. **b** *har:* sine ayne. *Lin.* 3. fuld. **b**: aaa. *Lin.* 4. **b**: aom mus i forste soffne.

C. *V.* 1, *Lin.* 4. heffne. *Hdskr:* heffue. (*I V.* 13, *Lin.* 2: hnad; *V.* 17, *Lin.* 3: geniste; *V.* 32, *Lin.* 3: fornden; *V.* 33, *Lin.* 4: sknlle; *V.* 36, *Lin.* 4: disnere; *og V.* 37, *Lin.* 4: anend; *for:* huad, geniste, foruden, skulle, disuere, auend.)
- V. 3, *Lin.* 4. min. *Hdskr:* mig min.
- V. 5, *Lin.* 2. och hand. *Skrivf. f:* aa hannem? *Lin.* 4. olbeld. *De to forste Bogstaver er jeg ej vis paa at have læst ret.* (*Skrivf. f:* queld?) *Vedel* (**G**, *V.* 13) *gjør det til:* Bed.
- V. 6, *Lin.* 3. snild. *Hdskr:* sild.
- V. 8, *Lin.* 3. fader. *Hdskr:* faders.
- V. 9, *Lin.* 3. racker. *Hdskr:* rancker.
- V. 24, *Lin.* 1. red. *Hdskr:* red red.
- V. 28. *Lin.* 2. hylt hielm. *Maaskee Skrivf. for:* gylt hielm (*jfr. V.* 37 *og* 39).

C. *V.* 31, *Lin.* 1. voxen. *Misforstaaelse for:* vussen, *som forrige Vers har.*
- V. 32, *Lin.* 4. feste. *Skrivf. for:* freste? (*Jfr.* **D**, *V.* 10; **E**, *V.* 9.)
- V. 34, *Lin.* 4. resk. *Maaskee staaer der:* rask. (kast, *som* **A D E** *har, er vel ogsaa her den rette Læsemaade.*)
- V. 40, *Lin.* 5. siger. *Hdskr:* aiger aiger.

D. *V.* 3, *Lin.* 4. tredsens. *Hdskr:* fredsens.
- V. 4. *Lin.* 4. soffne. *Hdskr:* stoffne.
- V. 5, *Lin.* 1. Hamer, *er en Rettelse i Hdskr. Lin.* 3. fastere. *Rettelse for:* fartere (= furtere).
- V. 7, *Lin.* 2. eggen (*i næste Vers:* egen), *svarer til* ogen *i* **E**, *V.* 6 *og* 7. *Hvilken af disse to Læsemaader: Egg eller Øje, der er den rette, drister jeg mig ej til at afgjøre.*
- V. 13, *Lin.* 1. liger *er tilskrevet over Linien; maaskee det følgende* er *da burde bortfalde.*
- V. 19, *Lin.* 1. de. *Hdskr:* den.
- V. 22, *Lin.* 3. Wisselig. *Den rette Læsemaade er:* usselig (*jfr.* **C**, *V.* 30, 31; **E**, *V.* 15).
- V. 23, *Lin.* 4. sig for. *Hdskr:* fur sig.
- V. 29, *Lin.* 3. rider. *Hdskr:* liger.

E. *V.* 11, *Lin.* 2. kemper. *Hdskr:* kempen.

F. *Overskrift:* Vidrik Verlandsena Vise.
- V. 30, *Lin.* 5. med. *Syv:* meg.

G. *Overskrift:* Vlff van Iern.
- V. 36, *Lin.* 3. hundrede. *Vedel:* hundede.

De af Syv tilsatte Vers ere: mellem V. 18 *og* 19:

(*V.* 19.) Hans Fader stod mig ey nden et Hug
midt udi Birtinga Halde:
Det andet Hug, jeg til ham slog,
da monne den Herre falde.

Mellem V. 31 *og* 32:

(*V.* 33.) Da svarede det Sendebud,
Hand loed sig meget tycke:
"Hafde du været en ædel Mand,
du hafde mig bodet at dricke."

11.

Orm Ungersvend og Bermer-Rise.

Om denne Vises Stof kan jeg ikke meddele nogen Oplysning*). Dog kan bemærkes, at Orms Samtale med sin Fader i Bjærget, der giver ham Sværdet Bjerting, er et gammelt nordisk Træk. Det fortælles i Hervararsaga om Hervör, og i en færoisk Vise ("Risin i Holmgörðum": Hammersh. Sjúrðarkv. S. 114. Lyngbye, Nr. 9. Svabos Haandskrift, I, S. 225) om Virgar Válintsson; noget lignende fortælles i Visen om ungen Svegder (Syvs Nr. 24). Visens Personer ere forhen omtalte i Indledningen til Nr. 7 (S. 74–75. 85).

Vor Vise er trykt hos Vedel i to Redactioner (I, Nr. 15 og 19), optrykte hos Abr. (Nr. 7 og 8), oversatte paa islandsk (GisleIvarssönsVisebog, Nr.141.143) og under eet paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr.VIII), bearbejdede af Grundtvig (Kæmpev. S.113). Af Vedels to Texter er den første (I, Nr. 15) væsenlig grundet paa en Opskrift, som vi nu ikke mere have i sin ægtere Skikkelse. I denne kan, ligesom hos Vedel, Orms Forsværgelse af Birting og Havfruens Ord have fattets. Vedels "Irland" er dog næppe andet end hans egen Forandring af Island, og hans Tord af Vailand viser sig som en forvansket Udtale af Gjord og Arland. (Jfr. Abr. I, S. 377–78.) Vedel har formodentlig desuden ogsaa hertil benyttet Opskr. A (see navnlig V. 3. 5. 6. 7. 9. 12. 14. 17. 18. 20. 22. 24. 29. 30. 33. 40)**). Denne Vedels Text er her meddeelt som Opskr. D. Sin anden Text derimod (I, Nr. 19) har han væsenlig hentet fra Opskr. C, fra samme Afskrift, hvori vi nu have den (han har endog dennes Feil i V. 14***) og har misforstaaet dens "dagen" ɔ: Duggen i V. 9, og forandret det til "Natten"), med nogle Tillæg, deels laante fra A (V. 9. 10. 11. 24. 25. 43. 44; samt tildeels V. 17. 27. 28. 33), deels af sit eget (V. 23 [?]. 30. 31). Endnu blive tilbage nogle Læsemaader i V. 17, 27, 28 og 33, der kunne være ægte, og som ikke findes enten i A eller C; ja V. 27 gjenfindes endog næsten ligelydende i den svenske Opskrift (V. 13). Her kan altsaa Vedel have benyttet ægte, nu ej for Haanden værende Kilder (maaskee den Opskrift, hvorpaa hans første Text er grundet), dog er det usikkert og ialfald af altfor ringe Betydning til at kunne hævde den hele Text nogen anden Plads end den, jeg har givet den: som C b, i Noterne til Opskr. C.

Den svenske Text, som Arwidsson meddeler (II, S. 445) er i høj Grad ufuldstændig og opklarer i ingen Henseende vor Vise. Jeg antager den imidlertid for ægte og uafhængig af de vedelske Texter.

---

*) W. Grimms Gætning (Altd. Heldenl. S. 500), som optages af Abrahamson (I, S. 377), og ifølge hvilken Regnar Lodbrok, dræbt i England, bliver = den Konge, der var falden i Irland; hans Søn Sigurd Orm i Øje = Visens Kong Sigfred + dennes Søn Orm Ungersvend, den forekommer mig fuldkommen urimelig.

**) At det ikke er nogen ægte heel Opskrift, som Vedel her giver, men en Sammensætning af flere, er især kjendeligt af (de fra A optagne) V. 5, 9, 14, 20, 22, 24 og 33, hvor vi lige ved Siden finde den anden Opskrifts tilsvarende Vers, eller rettere de selvsamme, kun med den Variation i Udtrykket, der næsten altid findes imellem to Opskrifters Maade at berette den samme Ting paa. Paa denne ulyksalige Sammenstykning af forskjellige Texter, der desværre baade hos os og andensteds har været saa almindelig, og som, hvis vi ikke endnu besade renere Kilder til Kundskab om vor gamle Folkepoesie, maatte lede til aldeles urigtige Anskuelser om dennes Væsen, leverer næsten enhver af Vedels Texter Exempler. Et særdeles slaaende er Vedels Text af den forhen meddeelte Nr. 4.

***) nemlig "stagt"; derimod ikke "her lad" f. er lagd i samme Vers; denne og flere Fejl har han opdaget og rettet.

A.

(Svanings Haandskrift, 1, Bl. 107.*)

1. Ditt war hogenn Bermeriis,
hand vor hoff och megit ubyer:
hand vor gaaell och aldrig wiis,
och ingenn mand kund hanem styer.
Men skuffuenn stander all udi blomster.

2. Och ditt wor hogen Bermmeriis,
hand binder sig suerd wid side:
saa will hand at kongens gord,
som kiemper monne slaa och stryde.

3. "Herr sider y, danner-kongen,
allt offuer ederа brede bord:
y skall mig eders datter giffue
och skiffte med meg hall eders iord.

4. Nu skall i mig edera dater giffue
och skiffthe med mig hall eders land:
heller i skall foe mig denn mand,
som y kresseren tor med mig stande."

5. "Du foer icke aff dater min,
icke heller udaff min lannde:
well skall ieg foe deg den mand,
y kresseren toer med dig stannde."

6. Ditt wor dantske konning,
hand ganger y borre-stouen ind:
"Huilcken udaff mine dantske hoffmend
vill vinde saa wenn en moo?"

7. Allt sad kiemper och dantske hoffmend,
och inge tore suare it ord:
for-uden Vorm hin unge suend,
hand sad all-nederste till bordtz.

8. "Will y mig eder dater giffue
och skiffte med mig halt eders lande:
daa vill ieg vere denn samme mand,
som y kresseren torde med hannem stande."

9. Dytt wor dantsker kongen,
hand sig offuer axell saa:
"Och huem daa er denn mosselling
ther taler saa store ord?"

10. "Ieg er ingenn moaseling,
fordii y meg [saa] kalle:
konning Seffred hede min fader,
hand munne y bierigitt falle.

11. "Sier konning Seffred dynn fader,
du est hannem icke halle ulig:
du est well snarligenn woxen,
du er icke femthen aar."

12. Dytt vor sildig om afftenn,
der suennen red hest i beck:
daa loster Worem hind unge suend,
sin fader wille hand op-wecke.

13. Dytt wor Vorem hind unge suend,
hand stotte paa beriggitt med lyste:
der reffnit hodo mur och mallmeratien,
allnederste y bieriggit reste.

14. "Huem wecker mig saa worllig
och gior mig stoer myenn?"
och kand ieg icke med maade were
op under disse horde stienne?"

15. "Ieg wecker dig icke saa vorllig,
ieg gor dig icke stoer mienn:
ieg er Worm hin unge,
allerkiereste sonne dinn."

16. "Och est du Worm hinn unge suen,
och allerkiereste sonne min:
huad heller hegierer du guld eller soll
heller pennge aff fader dinn?"

17. "Och ieg hegierer icke gull eller soll
eller pennge aff fader min:
ieg begierer Bertinng,
at winde saa wen enn moo."

18. "Och du foer icke aff Berting,
at winde saa wen en moo:
for du foer werit y Island
och hoffnit din faders dod."

19. "Och kand ieg icke Bertinng foe,
och kand ieg hanem icke nyde:
daa skall ieg tage hand y horden holld
och bierigit paa dig bryde."

20. Hand rackede hannem Berting aff bieriget ud,
hand bød hannem hialtthen y-mod:
"Bliff du hellig och bande-sterck,
och kiemper faller dig for fode."

21. Dytt wor Worm hinn unger suend,
hand hinder sig suerit ved aide:
och saa gaar hand i borrestouenn ind,
som kiemper ville slaa och stryde.

22. Ind daa kam Vorem hin unge suend,
och stedis hand for borde:
"Huor er nu di dantske hoffmend,
y affhis talle saa store ord?"

23. Alle sad dantske hoffmend,
och ingen torde suare hanem it ord:
for-nden hoffuen Bermeris,
hand sprang offuer breden bord.

24. Dytt suarit hoffuend Bermmeris,
och saa suarede hand for sig:
"Du skalt forsuere hinde Bertinng,
alltt for ieg fackthis med deg."

25. "Och ieg haffuer icke Berting,
ieg hinde ret aldrig kiends:
min fader hand er i beriggct begraffuit,
och hand haffuer Berting y hende."

26. Och dy skreff kresseren paa den malld
med tho forgyldenne skiolle;
och dit vill ieg for sanden sige:
dy wor tho hellen saa bolde.

27. Och der wor rusk i pere-busk
och rusk i pere-tre:
och dytt wor hogenn Bermeris,
hand bleff hogen aff wed kne.

28. "Nu haffuer ieg werit y mangen kioff
med kiemper och dantske hoffmend:
alldrig wor dit nogen gode kiemper deris sed,
dy monne saa nederllig felde."

29. "Du uast hoff, och ieg wor laff,
och huer wur god for sig:
ieg hog till det, som ieg kunde namme,
och lenger kunde ieg icke recke."

30. Och dytt war Worem hinn unge suenn,
hand styrde sin snecki under oe:
och saa wille hand till Iae-land
och heffne sinn faders død.

31. Och dit vor Worem hind unge suenn,
hand ganger ud med den strand:
der møder hannem Gierd och Arland
opaa den huide sand.

32. "Ver vell-kommen, gode unge suend,
ner vel-kommen till vort land:
och kinder du icke Vorm hind unge suend:
och er hand icke vorden till en mand?"

33. "Nu kiender Vorem hind unge suend,
nu er hand vorden thill en mand:
nu er ieg kommen thill Iseland
och will haffue bod for fader minn."

34. Och dytt war Gierd och Arland,
dy stotthe op molld med suerd:
"Och du foer alldrig for fader dinn
och aldrig en pendings werdt."

35. Och dy skreff kresseren y den moelld
med III forgyldenne akiolle;
dit vill ieg for sanden sige:
dit war III hellenn saa bollde.

36. Dy fecktthis y dage, dy fecktis i tho,
den tridie lige-saa;
dit vill ieg for sanden sige:
di kunde icke hoell paa hind-anden foe.

37. Och dyt daa suarede den haffue-konne,
wyd haffssens bunde bund sad:
"Hør du, Worem hind unge suenn,
dit suerd dit er forgiurt.

38. [Hør du, Worem hind unge suenn,
dit suerd dit er forgiort:]
du kast hinde III gange affuidit om hoffuit,
saa stick du oddenn y iord."

39. [Hand kaste hinde III gange affuidit om hoffuit,
saa stack hand odden y iord:]
saa hog hand Gierd och Arland
ned[er] for sin fod.

40. Der hand haffde werrit y Isseland
och hoffnit sin faders dod,
saa drog hand till kongens gord
allt till sinn vondenn moo.

41. Nu haffuer Worem hind unger suend
forvonden bode angist och quide:
hand soffuer [nu] saa gladelig
wyd sinn festemoo hindis side.

42. Nu haffuer Worem hind unge suend
for-vundenn bode angist och harm:
[hand] soffuer [nu] saa gladelig
opaa synn feste-moo hindis armm.
Men skoffuenn stander alle udi blomster.

B.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 163.)

1. Tthe*tt* wor hyggenn Berremeryss,
haand war saa mogett whyrre:
hand bleff gaall och aldrig wyss,
och ingenn mand kund hanom styrre.
Men skuoffuen stander y blomster.

2. Tthe*tt* wor byggenn Bermerisz,
hand ganger vd med thend strand:
ther motte hand Iserlandz konnge
paa denn huidde saand.

3. "Hør du, Iserlandz koning,
och huad ieg spor theg att:
och du skalt gyffue meg datter dynn
och skyffte meg aff dynn land.

4. Och du skalltt giffue meg datter dynn
och skyffte meg aff dyn land:
eller dw skalltt fange meg thend som mand,
som stride med meg kand."

5. Tthe*tt* wor Iserlanndtz kongge,
hand ganger at gaaden frem:
"Och huelkenn aff mynn guode mend
thør staa emod hyggeste hals?"

6. Och alle tha tauede the keemper
offuer Iserlands-kongens bordt:
forvdenn Orum Vngennsuennd,
hand suardde ett mandums-ord.

7. "Och weell y giffue meg edders datter
och skyffte meg aff edders lannd:
thaa weell ieg staa ymuod hyggeste hals
och falde med hanom till iuord."

8. Och the*tt* wor hyggeste Bermerrisz,
hannd suarde for aeg ett ord:
"Och the*tt* skaall were meg en stuor skaam,
skulde honn slaa meg till iord."

9. Tthe*tt* wor Orum Vngennauend,
hand suarde ett ord meed erre:
"Thett skier saa thit och offtte,
en liden thwe kaaster stuor laasz."

10. Tthe*tt* wor Orum Vngennsuend,
hand taalde etht ord med erre:
"Y afftenn skeellis wy weener,
och morgenn modis wy her."

11. Sylldig om afftenn, suolleenn gyck nieedder,
och duogenn dreff offuer dy spaange:
daa loste hand Orum Vngennsuend
till hierigenn att gange.

12. Tthe*tt* wor Orum Vngennsuend,
hand klaper paa bierrig med staanng:
the*tt* maatte mand horre saa langtt aff liee,
huor Biertienng y bierigenn klang.

13. "Huem er the*tt*, ther klaper paa Bierting,
och bierigenn weell offuer meg brydde?
och maa ieg icke med naaddenn weerre,
y bierigenn for dieeg lieegge?"

14. "Tthe*tt* er Orum Vngennsuend,
kieereste sønne thinn:
hand winter aeeg saa guod en gaffue
aff keerre faader aynn."

15. "Du faanger ey Bierting aff biergett y daag,
hun er saa wenn enn moo:
forvddenn dw faarer till Heellmer-ø
och hoffner dynn faaddera dod."

16. "Och kaannd ieg icke Bierting faa,
och kand ieg hindder icke nydde,
thaa skaall ieg tage faatt paa hyggenn hald
och hierigenn offuer edder brydde."

17. Saa thuog haand Bierting y beege hyeender,
hand bod hanom vd ymnod:
"Nu giffuer ieg deeg wieelde magtt,
och kieempe faalde for ditt fuod."

18. Saa skreff dy krindsenn paa denn woolld,
saa gyck dy huode der-y;
the*tt* weell ieg for sanddingenn sygge:
the*tt* wor thuo heleder saa fry.

19. Tthy feegttis y daage, dy feegttis y thuo,
thend thrydy dag och meed:
tthe*tt* wor Orum hynd vnngge,
huog Bermerryss aff y knnee.

20. Tthe*tt* meelltte daanner-kongenn,
hand thaaller theell dy heelde:
"Reett alldrig suo ieg noggenn kieempe,
der monne saa nieederlig feeldde."

21. Tthe*tt* suarede Orum Vngenn-suend,
hand suarede ett urd meed erre:
"Ieg huog hanom aff y knne,
ieg kunde icke hyggere oprekee."

22. Tthe*tt* wor Orum Vngennsuend,
hand gick vdde med thennd straand:
ther faand hand en aneecke
paa denn huide saand.

23. Saa wand hand op aynn sylckeseeggeel
med forgyldeene raa:
saa aceglett hand till Hellmer-o
weell i maanitt thuo.

24. Tthe*tt* wor Orum Vngennsuend,
hand kaaste aynn ancker paa sand:
the*tt* wor Gier och Arland,
thy gaar vd meed den straannd.

25. "Hor thw fuorenn vnger-suend,
wer weellkomenn till wor laand:
kinder du icke Orumenn Vngenn-suend?
mone hand icke were worden till mand?"

26. "Ieg kynndder weell Orum Vngen-suend,
hand slidder skaarlagenn rød:
hannd weell snaartt till Heellmer-o
och hoffnne aynn faaders død."

27. Tthe*tt* wor Gieer och Arlannd,
thy spagtte op molld meed fuod:
"Thu faar allddrig for faadder dynn
anttenn peening eellers penings guod."

28. Tthe*tt* wor Orum Vngennsuend,
hand spragtte op moelld med suerd:
"Ieg skaall haffuee for faadder mynn
bnode peening och peenings weerd."

29. Tthi skreeff krinndsenn paa denn moold,
the*tt* wor thre heeleder guod:
"Nu er ieg iene, och y er thuo,
der meg skaall stridde ymnod."

30. Tthi feegttis y dage, thy feegttis y thoo,
thend thryddy dag och-saa:
the*tt* thaa horrdde denn haff-frw,
paa hunden som hun luo.

31. Tthe*tt* thaa meelltte denn haffru,
och saa thuog hun opaa:
"Hor du, Orum Vnngenn-suend,
thinn suerd hun er forgiordtt.

32. Saa mend weed, Orum Vngenn-suend,
dynn stryd denn er weell haard:
kaast suardett auffueett offuer ditt hoffuett,
och steeck saa aadden y iord."

33. Hannd kaaste denn auffued offuer aytt hoffuett
och staack saa aaddenn y iord;
the*tt* weell ieg for sandingen sygge:
hand wuo dy heeleder buode.

34. Saa thuog hannd sytt guode suerd,
suobtte deett y aylcke rød:
saa drog hand hieem till laanden igenn,
drock brolup meed synn moo.
Menn skuoffuen staar alle y blomster.

C.

(a. Svanings Haandskr. II, Bl. 104. b. Vedel, I, Nr. 19.)

1. Det vor hoyen Berme-riiss,
det vor en ator ubyre:
hand vor grum oc gantze leed,
oc ingen mand kunde ham styre.
Men skowen stander alle i sin blomster.

2. Dett vor hoyen Bermeriiss,
hand lader de breffue skriffue
oc sender de[m] Fromer koning
oc lader ham saa til-biude:

3. "Oc sig hand Frome koninger:
alt om ieg er en mand,
hand skal giffue daatter syn,
om hand vill vere sin landt."

4. Det suarid Fromer koning,
oc saa daa suarid hand till:
"Ieg giffuer hannom aldrig min daatter,
dett gaa y-hur herre Gud vil."

5. Det vor Fromer koning,
hand saad offuer bredit hord:
hand klaget hans vone saa haardelig
alt for sine kemper god.

6. "Oc ær her nogen aff mine mendt,
mig vill offuer Berme heffne:
daa vill ieg giffue ham daatter min
oc dertil halff min land."

7. Alle daa saad de kongens mendt,
de taled icke eth ord:
foruden Vormer hin unge suend,
hand fuld vel suare tare.

8. "Vill y giffue mig then iomffrue fin
oc der-till rige oc landt:
daa vill ieg voffuo mit unge liiff
alt for den lilie-vandt."

9. Det vor silligh om afftenenn,
forste dagen de droffue oppaa:
daa lyste Vormer unger-suend
ud til biergit at gaa.

10. Hand klapper paa det bierge,
det reffnit i baarden bald:
det horde hand, inde i biergit laa,
saa hoyt det i bierget gialdt.

11. "Huem klapper paa det bierge?
huem vecker mig alt saa hart?
kand ieg icke met freden ligge
alt y den sorte iord?"

12. "Dett er mig, Vormer unger-suendt,
kiere sønnen din:
fuld gierne begierir ieg hielp aff ether,
kiere fader min.

13. Ieg haffuer mig nu vissid en kamp
met Bermer-riiss hin stercke:
kunde de flye mig den beste suerdt,
som er y Dannemarck."

14. "Du fanger icke min gode suerdt,
er lagd i guld saa rood:
foruden du heffner min faders dodt,
bleff slagit paa Gramer-oo."

15. "Gerne vill ieg heffne eders faders dod,
viiste ieg, huem ham slo:
eller ieg vill voffue mit liff der-paa
oc aldrig mer til eder gaa.

16. Oc kand ieg icke aff Birting faa,
oc maa ieg ey suerdet nyde:
daa skal ieg slaa den harde steen-hald
oc biergit offuer dig bryde."

17. Hand bod ham kloden oc hielithe fram
oc ynskid hannem lycked y haandt:
"Bliff du baard oc y haanden sterck
oc verie dig som en mandt."

18. Ther hand haffde fangid den gode suerd,
daa vor hand i hiertet froo:
"Nu hielpe mig Gud y Himmerig,
ieg seyer vinde maa."

19. De skreff kretzen paa den iordt,
som de skulle baade y gaa:
"Er det icke anden mandt,
y striden skal mod mig staa?"

20. Das suarid Vormer unger-suendt,
hand vor saa fri i how:
"Das skal ieg hugge dig y dine knæ,
om ieg icke lenger kand naa."

21. "Men du haffuer icke din faders suerdt,
da acter ieg lidet din komme:
gack aff kretsen, din arme drengh,
dett gaar dig lidet till fromme."

22. Dett vor Vormer unger-auendt,
hand kaste om suerdet met alle:
hand hug Bermer aff y knæ,
saa hand paa iorden monns falle.

23. "Du Bermer, lad dine store ord,
nu est du min fange:
ieg holder for dig den iomffrue skion,
uden du kant beder gange."

24. Der hand haffde veyt den læede iætth,
daa lengia ham hiem til lande:
der motte ham Giord oc All
mit oppaa den strandt.

25. "Vel-komen, foger unger-suendt,
udaff de oster lande:
haffuer du icke til Vormer aport,
om hand er vorden til mandt?"

26. "Dett er icke lenge siiden ieg hannom saa
alt tiill do riiders steffne:
da suor hand om den ouerste Gud,
hand skolle sin faders dod hoffne."

27. Dett vor herre All,
stotte paa iorden med suerdt:
"Aldrig fonger Vormer for fader syn
guld eller pende werdt."

28. "Men Gud hand unthe ham seyr at vinde
aff Bermer Riiss den longe:
end maa hand heffne sin faders dødt,
bode guld oe pengding at fonge."

29. Oc da suarid Giort oe Alle:
"Villi y dett aige for wiisse,
at Vormer hand haffuer Bermer slagen,
wi ville ham icke myste."

30. "Er y Giord oe Alle,
da doller icke eters naffn:
y haffuer slagit min fader ihiel,
hans dod saa vill ieg heffne."

31. De droge ud dieris gode suerdt,
kemper saa vore de gode:
de fictia vell i stonder tree,
at blodet stode paa iord.

32. Den fierde stund at quelde,
klocken vor ved fem:
daa slog Vormer de kemper two
oe foer til sine land hiem.

33. Vormer kam till lande
for Fromer konnings gaardt:
hand bleff undfangen met hæder oe ære
aff kongen oc alt sit raadt.

34. Dett vor glæde y gaarde,
faffuert att lyde derpaa:
Fromer koning sin daatter bort-gaff,
oe Vormer unger-suend hinde tog.
Men skoffuen stander alle y sin blomster.

D.

(Vedel, I, Nr. 15.)

Denne Dict er faat aff lige Euentyr giort, som Burmands Vise. Bermerrijsa beyler til Daner Konnings Daatter, men Orm vnger Suend falder der imellem oe laaner sin Stiffaders Suerd Birting, met huilcket hand slaar hannem ihiel vdi Kamp. Siden kommer hand i ferd met Bermerises Søster Søn Tord aff Valland, huilcken som apotteligen berømmer sig der aff, at hand haffuer slaget hans Fader Kong Sigfred aff Irland ihiel. Dette fortryder Orm vnger Suend, oe derfaare giffuer sig i Kamp met

bannem oc dræber bannem met alle sine Suenne. Huo denne Kong Sigfred haffuer værit, der om veed mand ingen egentlig Beskeden. Men vdi Irland haffoer værit Konger, som mand baffuer kaldet Gorm, Orm oc Gormund, som en deel ere komne aff Danmarck. Huilcket Giraldus Cambrensis oc andre Historiescriffuere giffue tilkiende, oc ydermere paa en anden tid skal forklaris.

1. Det vaar bøye Bermerijss,
bhand voxte offuer alle More:
Hand vaar galen oc aldrig vijss,
iugen Mand kunde banuem styre.
Men Skoffuen stander all vdi Blomster.

2. Hand vaar galen oc aldrig vijss,
oc ingen Mand kunde hannem raade:
Men baffde band lenge i Danmarck bleffuit,
da baffde det værit stoer skade.

3. Det vaar høye Bermerijss,
band binder sig Suerd ved Side:
Saa rider band til Kongens Gaard,
som Kemper monne slaa oc stride.

4. Det vaar høye Bermerijss,
hand gaar for Kongen at stande:
"Du skalt giffue mig Daatter din
oc Breff paa halffue dine Lande.

5. Hel side i, Daner Konning,
alt offuer eders brede Bord:
I skal mig eders Daatter giffue
oc skiffte met mig eders Iord.

6. Enten skulle i mig eders Daatter giffue
oc dele met mig eders Land:
Eller i skullo fly mig aff eders Kemper,
som mig i Kredzen tør bestande."

7. "Icke fanger du Daatter min,
icke Breff paa belten mit Land:
Vel skalt du faa den Kempe god,
met dig tør fecte for Haand."

8. Det vaar Daner Konning,
band suøber sit Hoffuit i Skind:
Saa gaar band i Hoyelofft
for alle sine Kemper ind.

9. Det vaar Dansker Koning,
band ganger at Borgstuen frem:
"Hoilcken aff eder, i Danske Hoffmend,
vil vinde denne Iomfru saa ven?

10. Hel side i, alle mine Kemper tro,
saa mange som ieg giffuer Brød:
Huo vil mig paa Bermer beffne
oc taale for mig den Nød?

11. Hannem vil ieg giffue kiære Daatter min,
oc band skal bære den prjss:
Huo som tør voffue denne haarde gang
vdi Kredzen met Bermerijss."

12. Alle da sade de Kemper stille,
oc ingen torde suare it Ord:
Foruden Orm hin vnger Suend,
band sad aller nederst til Bord.

13. Foruden Orm bin vnger Suend,
band sprang offuer breden Bord;
Det vil ieg for Sanden sige:
band talde it Mandoms Ord.

14. "Vil i mig eders Daatter giffue
oc skiffte met mig helfften eders Land:
Da vil ieg den Kempe være,
i Kredzen den Helled bestande.

15. Vel vil ieg eders Daatter vinde
oc ene forhnerffue den prjss:
Ieg tor voffue den haarde gang
i Kredzen met Bermerijss."

16. Det vaar bøye Bermerijss,
hand sig offuer Axel saae:
"Hueden er oss denne Mysseling,
disse bose Ord komme fra?"

17. "Ieg er ingen Mysseling,
dog du monne mig saa kalde:
Min Fader heder Kong Sigfred,
hand boer i Bierget met alle."

18. "Er Kong Sigfred din Fader,
du est bannem icke wlig:
Du est vel snarlig voxen,
icke mere end paa Femtan Aars tid."

19. Det vaar sildig om den Afften,
der Solen ganger til huile:
Da lyster hannem Orm vnger Suend
alt til sin Fader at ride.

20. Det vaar sildig at Afftens tid,
de Suenne ride deris Heste til Beeke:
Da lyster hannem Orm hin vnger Suend
sin Fader aff Soffn at vecke.

21. Det vaar Orm hin vnger Suend,
hand klapper paa Bierget saa hart:
Det vaar megen stoer vnder,
at Bierget falt icke met en fart.

22. Det vaar Orm hin vnger Suend,
hand støder paa Bierget met liste:
Der reffnet baade Mure oc Malmersteene,
det nederst i Bierget ryste.

23. Det melte Orm vnger Suends Fader,
i Bierget som hand laa:
"Maa ieg icke met Freden være
vdi denne mørcke Vraa?

24. Huo da vecker mig saa aarle
oc giører mig saadan meen?
Kand ieg icke met Freden være
alt vnder disse haarde Steen?

25. Huo er paa mit Bierg at bryde?
oc huo gior mig denne møde?
Det vil ieg for Sanden sige:
hand skal for Birting dø."

26. "Ieg er Orm vnger Suend,
kiære Fader, din yngste Søn:
Ieg kommer til dig vdi min Nød,
saa gierne du vider mig Bon."

27. "Est du Orm vnger Suend,
en Kempe rask oc snild:
I Fiord gaff ieg dig Guld oc Sølff,
saa meget du haffue vilde."

28. "I Fiord gaff du mig Guld oc Sølff,
ieg acter det icke ved Pendings verd:
I aar vil ieg haffue Birting,
det er saa gaat it Suerd."

29. "Oc du fanger icke aff Birting,
at vinde saa ven en Mø:
Førend du haffuer været paa Irland
oc heffnd din Faders Død."

30. "Du skyd mig Birting op,
bed mig hannem fuld vel nyde:
Eller ieg skal Bierget offuer dig
i Fem tusind stycke bryde."

31. "Da reck hid neder din høyre Haand,
tag Birting ved min side:
Men bryder du Bierget offuer mig,
du fanger baade Angist oc Quide."

32. Saa skød hand hannem Birting op,
at Odden til Iorden stoed:
"Nyder du icke god lycke, min kiære Søn,
ieg bier det aldrig bod."

33. Hand racte hannem Birting aff Bierget vd,
hand bød hannem Hialtet imod:
"Bliff du holdig oc Haandesterck,
at Kemper falde for din Fod."

34. Det vaar Orm hin vnger Suend,
tog Birting paa sin Bag:
Saa lister hand at Kongens Gaard
vdi saa fuld god mag.

35. Det vaar høyen Bermerjss,
hand bleff der ved saa harm:
"Det sømmer icke nogen Kempe
at fectis met it Barn."

36. "Endog ieg er noget liden,
dog er ieg alligeuel fast:
Det skeer saa tit, en liden Tue
den velter saa stort it Læss."

37. De fectedis i Dage, de fectedis i tho,
oc saa den tredie Dag til ende:
Det melte høyen Bermerjss:
"monne Krigen aldrig faa ende?"

38. Det vaar Orm vnger Suend,
oc hand sit Suerd vddrog:
Det vaar høyen Bermerjss,
hand aff i Knæene hug.

39. Saa høyt raabte høyen Bermerjss,
oc hand tog til at gielde:
"Nu vaar det aldrig nogen Kempe sæd,
hin anden saa nederlig at felde."

40. "Ieg vaar law, oc du vaar høy,
wi vaare baade Kemper stercke:
Ieg hug dig aff vdi Knæbeen,
Ieg kunde icke lenger recke."

41. Det vaar Orm vnger Suend,
tager Birting paa sin Bag:
Saa gaar hand til Strande
vdi sin fuld god mag.

42. Det vaar Orm vnger Suend,
hand ganger paa huiden Sand:
Det vaar Tord aff Valland,
hand kom der seilendis for Land.

43. Det melte Tord aff Valland,
stoed fremmerst i den Staffn:
"Huo er oss denne lille Mand,
som gaar saa vide aff saffn?"

44. "Ieg er Orm hin vnger Suend,
en Kempe bold oc fiu:
Ieg vog høyen Bermerjss,
hand vaar kiære Morbroder din."

45. "Vog du høyen Bermerjss,
allerkiæriste Morbroder min:
Da vog ieg Irlands Konning,
hand vaar kiære Fader din."

46. Det vaar Tord aff Valland,
hand spratte op mold met Suerd:
"Du fanger aldrig for din Fadera Død
enten Pending eller pendings verd."

47. Det vaar Orm vnger Suend,
tog Birting i sin Haand:
"Ds skal ieg haffue for min Faders Død
en saa velbyrdige Mand."

48. Det vaar Orm vnger Suend,
oc hand sit Suerd vddrog:
Oc det vaar Tord aff Valland,
hand Hoffuedet affhug.

49. Først vog hand Tord aff Valland,
oc saa hans mange Suenne:
Saa gaar hand til Kongens Gaard,
alt til den Iomfru saa ven.

50. Det vaar Orm vnger Suend,
hand tog den Edling i Arm:
"Nu ere i min, skøne Iumfru,
ieg lidde for eder den harm."

51. Det springer nu saa vide,
saa vide om Hielmer Ø:
At Orm haffuer sit Bryllup giort
oc heffnet sin Faders Død.
Men Skoffuen stander all i Blomster.

E.

(Optegnelse fra Kolding-Egnen ved Skolelærer J. O. Storm i Stillinge.)

(De første Vers erindres ikke; kun saameget af Indholdet: at en meget høj Kæmpe ved Navn Berner Rise forlangte af Dannerkonningen hans Datter og det halve af hans Land eller [at han skulde] sende en Kæmpe, som turde stride imod ham. Det første Vers, jeg kan erindre, er:)

* * *

(1.) Og det var Dannerkonningen,
han svøber sit Hoved i Skind:
saa ganger han sig i højen Loft
for alle sine Kæmper ind.
For nu stander Skoven i Blomster.

(2.) "Og hør I, alle mine Kæmper god',
som drikker baade Mjød og Viin:
men hvo af eder tør vov' at strid'
mod Højenlands Berner Rise?

(3.) Hannem vil jeg give kjær Datter min,
og han skal bære den Priis:
hvo som tør vove den haarde Strid
mod Højenlands Berner Rise."

(4.) Men de tav alle saa stille,
som de vare dykket i Mulde:
saa nær som Hr. Orm hin Ungersvend,
han talte det bedste han kunde.

* * *

(Atter er noget borte; men Kæmperne bleve misundelige og sagde:)

(5.) "Og ti du, Hr. Orm, du Ungersvend,
thi du est kun et Barn:
dig tager Højenlands Berner Rise
og dykker dig ned udi Skarn."

(6.) "Vel er jeg ikkuns et Barn,
er ikke min' femten Aar fulde:
men jeg tager Højenlands Berner Rise
og lægger ham ned udi Mulde."

(7.) Og dette var Højenlands Berner Rise,
han sig over Axelen saae:
"Og hvad er det for en Mimmering,
de store Ord falder fra?"

(8.) "Nej, jeg er ingen Mimmering,
ej heller saa maa du mig kalde:
min Fader han hedde Kong Sigfred,
han boer i Bjærget med alle.

(9.) Nej, jeg er ingen Mimmering,
ej heller saa vil jeg hedde:
min Fader han hedde Kong Sigfred,
i Skotland monne han stride."

* * *

(Atter er noget borte; men saa meget erindres, at han Orm gik til sin Faders Høj og forlangte at laane Birting, hans gode Sværd; men Faderen blev først vred og vilde ikke, uden han lovede at hævne hans Død. Dette lovede Orm, og nu gav han ham Sværdet og han gik dermed Kæmpen imode.)

(10.) De fægtes i Dage, de fægtes i tu,
den tredie gik vel tilfulde:
og alt gik Hundene til og fra
med store Stykker i Munde.

(11.) De fægtes i Dage, de fægtes i tre,
den fjerde gik vel til Ende:
og alt gik Hundene til og fra
med store Stykker i Tænde.

(12.) Og op da stander den Havfru god,
af Havsens Dybde mon komme:
"Og hør, Hr. Orm, du Ungersvend,
dit Sværd er visselig forgjort.

(13.) Og hør, Hr. Orm, du Ungersvend,
vil du nu lyde mit Raad,
da stikker du dit Sværd i sorten Jord:
i syv Fandens Navn hider paa!"

(14.) Saa stak han sit Sværd i sorten Jord:
i syv Fandens Navn hider paa!
og hug saa til Højenlands Berner Rise,
hans Hoved fløj femten fuld' Mile.
For nu stander Skoven i Blomster.

* * *

(Dette er alt, hvad jeg kan erindre af den Kæmpevise; men den er meget lang. Siden hævnede han sin Faders Død, kom hjem og fik Kongens Dotter.)

A. V. 1, *Lin.* 5. *Efter* skoffuenn *stod først et* hun, *hvilket er overstreget, sagtens af Skriveren selv.*

- V. 2, *Lin.* 4. stryde. *Hdskr. har nok:* styde.

- V. 4, *Lin.* 4. kresseren. *Saaledes staaer Ordet tydelig her. Abbreviaturerne i V.* 5, 8, 26 *og* 35, *som jeg har fortolket i Lighed hermed, ere ikke fuldkommen klare.*

- V. 7, *Lin.* 1. Altt. *Her har nok først staaet:* Alle; *nu staaer der egenlig:* Allet.

A. V. 11, *Lin.* 1. Sier. *Hdskr. har:* Si' *eller:* Di'. *Hvis Begyndelsesbogstavet er* S, *og hvis Forkortelsen, som jeg maa antage, er rigtig læst, saa finde vi her den betingende Maade af Gjerningsordet* være (*isl.* sè, 2*den Pers.* sèr). *Lin.* 1. Seffred. *Hdskr. har:* Seffned.

- V. 15, *Lin.* 3. Worm. *Hdskr. har her:* Worden, *i næste Vers:* Woren.

- V. 20, *Lin.* 2. bod. *Hdskr:* bad. *Lin.* 3. hellig, *maa være en Skrivf.* (*for:* hendig?

Vedel har i Nr. 19, *V.* 21 *gjort det til:* heldig, *i* **D**, *V.* 33 *til:* holdig).

- *V.* 25, *Lin.* 4. Berting. *Hdskr:* bierigen.
- *V.* 26, *Lin.* 1. dy. *Hdskr:* du.
- *V.* 28, *Lin.* 3. dit (ɔ: *det*). *Hdskr:* di.
- *V.* 29, *Lin.* 3. det. *Det oprindelige* dem *er af Skriveren rettet til:* dig *og til:* det. *Lin.* 3. namme. *Skrivf. for:* ramme?
- *V.* 38, *Lin.* 4. y iord. *Hdskr:* y ord.
- *V.* 38 *og* 39 *ere i Hdskr. blevne til eet Vers, i det Skriveren har udeladt alle Gjentagelser. Rigtigheden af den i Texten foretagne Restitution sees af* **B**, *V.* 32-33. (*Vedel udskriver Verset, uden at rette Fejlen: Nr.* 19, *V.* 44.)
- *V.* 41, *Lin.* 2. forvunden. *Hdskr:* forvnde. (*Et* u *er glemt, samt en Streg over* e.)

B. *V.* 5, *Lin.* 2. gaaden. *Skrivf. for:* gaarden?
- *V.* 7, *Lin.* 4. iuord. *I Hdskr. har først staaet:* fuod. *Der skulde vist have været rettet noget mere i denne Linie, f. Ex.* falde med *til:* felde?
- *V.* 13, *Lin.* 1. Bierting. *Skrivf. f:* bierigen?
- *V.* 15, *Lin.* 2. *Det kan næppe være Meningen, at Sværdet Bjerting skal kaldes: saa væn en Mø (skjøndt jo næste Vers har:* hindder); *den rette Læsemaade er nok den, som* **A** *har i V.* 18; *men den forudsætter da her en heel anden Læsemaade i forrige Vers* = **A**, *V.* 17.
- *V.* 26, *Lin.* 2. skaarlagenn. *Hdskr:* skaarlgenn. *Lin.* 4. aynn. *Rettelse for:* dynn.
- *V.* 27, *Lin.* 2. spagtle, *er vel en Skrivf. for:* spragtle, *som næste Vers har.*
- *V.* 28, *Lin.* 2. suerd. *Hdskr:* fuod. *Lin.* 4. peening. *Hdskr:* peenig.
- *V.* 32, *Lin.* 4. aadden. *Hdskr:* aaadden (*i næste V:* aaaddenn.

C. *V.* 1, *Lin.* 3. leed. *Hdskr:* lerd. (*I V.* 24, *Lin.* 1, *stod ogsaa først:* lærde, *rettet til:* læede.) *Lin.* 5. *Saaledes almindelig; dog et Par Steder:* Men nu stander skoffuen alle y sin blomster.
- *V.* 3, *Lin.* 1. koninger, *rettet til:* koning. *Lin.* 3. daatter. *Dette Ord staaer med en anden gl. Haand tilskrevet over Linien, saa vel her, hvor Hdskr. egl. har:* ær, *som i V.* 4, *Lin.* 3, *og i V.* 34, *Lin.* 3, *hvor Hdskr. har:* ære; *men derimod ikke i V.* 6, *Lin.* 3, *hvor* ær *atter forekommer, øjensynlig i Betydning af Datter. Uagtet ogsaa en anden Vise (i samme Hdskr. og skreven med samme Haand som denne, neml. II, Bl.* 120, *V.* 10 *og* 11) *to Gange har:* keyserens ær, *ligeledes i Betydning af Datter, saa tør jeg dog ikke antage andet, end at det hidrører fra en Misforstaaelse af Skriveren, der har havt en Forkortelse for sig* (D[r] *ell.* D[ær]), *som han ej har forstaaet at oplese. Jeg har derfor her, saa vel som paa de andre anførte Steder, i Texten indsat:* daatter.

C. *V.* 5, *Lin.* 4. alt. *Hdskr:* at.
- *V.* 6, *Lin.* 4. *Riimordet har maaskee været:* effne (ɔ: *Formue*).
- *V.* 9, *Lin.* 3. Vormer. *Hdskr:* Vomer. *Efter V.* 9 *var først skrevet de tre første Linier af V.* 20, *der staaer paa næste Blad, paa samme Sted af Bladet; men dette er strax igjen overstreget. Heraf kan udledes, at vi have en Afskrift for os, gjort efter et andet Hdskr. af samme Format.*
- *V.* 13, *Lin.* 3. kunde de. *Skrivf. for:* kunde du *eller:* du kunde?
- *V.* 14, *Lin.* 2. er lagd. *Hdskr:* her lad. *Lin.* 3. min, *maa her være en Fejl for:* din, *ligesom* eders *i næste Vers for:* min. (*Jfr. V.* 26. 27. 28. 30; *samt alle andre Opskr. af Visen.*) *Lin.* 4. slagit. *Hdskr:* stagt. *Denne Skrivfejl har Vedel misforstaaet og gjort til Ordet:* slægt.
- *V.* 17, *Lin.* 1. hielithe. *Hdskr:* hieliche.
- *V.* 18, *Lin.* 1. Ther. *Hdskr:* Thi. *Lin.* 1. suerd. *Hdskr:* snid *eller:* sind.
- *V.* 20, *Lin.* 1. suarid. *Hdskr:* anarid.
- *V.* 27, *Lin.* 3. Vormer, *staaer tilskrevet over Linien; i den staaer:* Ormmer (?). (*Ligesaa i V.* 29, *Lin.* 3.) *Lin.* 3. fader. *Hdskr:* fæder.
- *V.* 28, *Lin.* 4. fonge. *Hdskr:* fongt.
- *V.* 30, *Lin.* 4. hoffne. *Hdskr:* hoffue.
- *V.* 31, *Lin.* 4. stode. *Hdskr:* stodett (?).

C, b (Vedel, I, Nr. 19):

Berner Rjss oc Orm vnger Suend.

Her haffue wi atter en anden Vise om Berner Riss oc Orm vnger Suend, noget anderledis end den, wi haffde kaart tilforn. Meningen er fast ens vdi begge, men Naffn oc Omstende wlige. Ieg holder faare, at det som mand siger almindeligen Bermerjss skal være Berner Risse, at hand haffuer værit en Berner Lands Kempe. Thi Riae bemercker dog ellers Kempe paa vurt Danske Sprog. Derfaare følger ieg denne Mening oc lader huer sin egen wformeent. Det gielder dog icke saa høyt at giore her saa vjd vey aff enten met Naffn eller Omstends forandring.

1. Det vaar høyen Berner Riss,
hand vaar saa stoer en wheure:
Hand vaar grum oc der til leed,
ingen Mand kunde hannem styre.
Men Skoffuen staar all i Blomster.

2. Det vaar høyen Berner Riss,
hand lader de Breffue scriffua:
Oc sender hand dennem Daner Konning
oc lader hannem saa tilbiude:

3. "Ieg siger dig, Daner Konning,
alt om ieg er en Mand:
Du skalt giffue mig Daatter din,
om du vilt eje dit Land."

4. Det da melte Daner Konning,
suarede hand saa der til:
"Ieg giffuer hannem aldrig min Daatter,
det gaa mig, hure Gud det haffue vil."

5. Det vaar Daner Konning,
hand sad offuer breden Bord:
Hand klaget sin Vaanda saa haardelige
alt for sine Kemper gode.

6. "Er her nogen aff mine Mend,
mig vil offuer Berner heffne:
Da giffuer ieg hannem Daatter min,
der til halff mine Lande."

7. Alle da sade de Kongens Mend,
de taiede icke it Ord:
Foruden Orm vnger Suend,
hand fuld vel suare torde.

8. "Vil i giffue mig den lomfru fin
oc der til Riga oc Land:
Da vil ieg voge mit vnge Liff
alt for den Lillie vaand."

9. Det vaar høyen Berner Riss,
hand sig offuer Agael saae:
"Huo er oss denne Mysseling,
denne Kamp vil tage paa?"

10. "Ieg er ingen Mysseling,
end dog du monne mig saa kalde:
Kong Sigfred hede min Fader,
den lede Lindorm hannem felde."

11. "Vaar Kong Sigfred din Fader,
huor finder mand Kemper slig:
Alt est du hradelig voxen,
du seer hannem icke wlig."

12. Det vaar siidig om den Afften,
der Natten den dreff paa:
Da lystet Orm vnger Suend
vd til Bierget at gaa.

13. Hand klappet saa paa Bierget,
det reffnet i haarden Hald:
Det horde hand, inde i Bierget laa,
saa høyt det i Bierget giald.

14. "Huo klapper her paa Bierget?
huo vecker mig aff Soffn hin haard?
Kand ieg icke met Freden ligge
vnder denne sorte Iord?"

15. "Det er ieg, Orm vnger Suend,
allerkiæriste Søn din:
Saa gierne bedia ieg Hielp aff dig,
allerkiæriste Fader min.

16. Ieg haffuer mig vissed en Kamp
met Berner Risa hin stercke:
Du dele met mig det beste Suerd,
som er i Danmarck.

17. Icke vil ieg dit huide Soiff,
icke helder dit Guld saa rod:
Ieg heder saa gierne om Birting,
at vinde saa ven en Mø."

18. "Du fanger icke mit gode Suerd,
er lagd i Guld saa rod:
Vden du heffner min Faders Dod,
bleff stægt paa Gramer Ø."

19. "Gierne vil ieg heffne eders Faders Dod,
viste ieg, huo hannem slog:
Eller ieg vil voge mit Liff der paa
oc aldrig mere til eder gaa.

20. Men kand ieg ey aff Birting faa
oc maa dette Suerd ey nyde:
Da skal ieg slaa den haarde Steen hald
oc Bierget offuer dig bryde."

21. Hand bod hannem Kioden och Hialtet frem
oc ynskte hannem Lycke i Haaud:
"Bliff du heldig oc i Henderne sterck,
oc verie dig som en Mand."

22. Der hand haffde faaet det gode Suerd,
vaar hand i Hiertet fro:
"Nu hielpe mig Gud i Himmerig,
ieg Seyren vinde maa."

23. Saa glad vaar Orm hin vnge,
der hand fick Birting i Hende:
Hand hug tre Alne i haardeu Steen,
det icke i Birting kiende.

24. Det vaar Orm vnger Sueud,
gaar sig i Borgstuen ind:
"Huor ere nu de gode Hoffmend,
i Afftis vaare saa bose i Siud?"

25. Alle da sade de Kemper stille,
oc ingen torde suare it Ord:
For vden hoyen Berner Rise,
haad spraag offuer breden Bord.

26. De acreffue Kredzen paa den Iord,
som de skulde baade i gaa:
"Er det icke andet for en Maud,
mod mig i Striden skal gaa?

27. Hor du, Orm, du liden Maad,
alt huad ieg siger dig:
Veed du noget aff Birting,
du dolle det icke for mig."

28. "Huad skal ieg aff Birting vide?
min Fader er i Bierget dod:
Haffde ieg ellers Birting,
hand kunde vel hielpe i Nod."

29. "Men du haffuer icke din Faders Suerd,
da agter ieg lidet din komme:
Gack aff Kredzen, du vselige dreng,
det gaar dig lidet til fromme.

30. Icke passer ieg paa Birting,
du kand til mig icke recke:
Ieg vil felde dig forste slag,
din Hals i tho skal Knecke."

31. Det suared Orm vnger Sueud,
hand vaar saa fri vdi Hu:
"Da skal ieg hugge dig i dine Knæ,
om ieg icke hoyre kand naa."

32. Det vaar Orm vnger Sueud,
hand kaste Suerdet om met alle:
Hand hug Berner aff i Knæ,
at hand til Iordeu monne falde.

33. "Nu haffuer ieg værit i attan Stride,
oc flere oc icke ferre:
Aldrig vaar det Kempa sæd
saa aederlig Kemper at saare."

34. "Du Berner lad dine store Ord,
oc nu est du min Fange:
Ieg holder for dig den Iomfru skon,
vden du kunde bedre gange."

35. Der hand haffde vejet den lede Ledt,
da lengdis hannem hiem til Lande:
Der mødte hannem Giord oc Alff
alt paa den huide Sande.

36. "Vel kommen, fauren vnger Suend,
vdaff de aster Lande:
Haffuer du intet om Ormer spurt,
om haad er vorden til Mand?"

37. "Icke er det lenge, ieg hannem saae
alt til den Riddere steffne:
da suor hand om den offuerste Gud,
haad skulde sin Faders Dod heffne."

38. Det vaar vagen Herre Alff,
hand stadte op Muld met Suerd:
"Aldrig faager Orm for Fader sin
enten Guld eller Pendinga verd."

39. "End vnte hannem Gud den Seyr at vinde
aff Berner Rise den laage:
End maa hand heffue sin Faders Dod,
baade Guld oc Pending at faage."

40. Det da melte Giord oc Alff:
"vilt du det sige for vist,
At Orm haffuer Berner slagen:
wi vilde hannem icke miste."

41. "Est du Giord, oc est du Alff,
i dolle icke eders Naffn:
I haffue slagen min Fader ihiel,
hans Dod saa vil ieg heffne."

42. De droge vd deris gode Suerde,
Kemper saa vaare de gode:
De fectedis vel i Dage tre,
saa vjt da raad deris Blod.

43. Det da suared den Haff frue,
hun talde saa got it Ord:
"Hor du, Orm vnger Suend,
dit Suerd det er forgiord.

44. Du kast dit Suerd tre gaage omkring,
du stick det siden i Iord."
Affuends kaste hand Suerdet omkring,
saa lyde hand det Quinde Ord.

45. Den fierde Dag at queldа,
der Klocken vaar ved fem:
Da slog Ormer de Kemper to,
drog saa til sit Land hiem.

46. Det vaar Orm vnger Suend,
kom i Daner Kongens Gaard:
De toge mod hannem met heder oc ære,
baade Kongen oc alt hans Raad.

47. Der vaar Glæde offuer all den Gaard,
saa faurt at lyde der paa:
Daner Konning gaff sin Daatter bort,
Orm vnger Suend hende tog.
Men Skoffuen staar all i Blomster.

D. *Overskrift:* Bermerijss oc Orm vnger Suend.
- *V.* 31, *Lin.* 4. baade. *Vedel:* baage.
- *V.* 36, *Lin.* 1. liden. *Vedel:* lidet.

E. *De i Texten med Cursivskrift indførte Parentheser tilhøre Meddeleren, som har hørt denne Vise af Bønderne i sin Fødeby ved Kongeaaen, ta Mile fra Kolding, i sin tidlige Ungdom, for omtrent 60 Aar siden. At den væsenlig tilhører den ægte umiddelbare Tradition, kan ikke betvivles; dog har den maaskee modtaget nogen Paavirkning af Vedels trykte Texter. (See V. 3, Lin. 2; V. 8, Lin. 4.)*
- *V.* 1 = **D** (*Vedels Nr.* 15), *V.* 8.
- *V.* 3 = **D**, *V.* 11. *Lin.* 2 *seer næsten ud, som om Vedel kunde have gjort den.*
- *V.* 4, *Lin.* 1-2. de tav alle saa stille, som de vare dykket i Mulde. *Dette er et ægte gammelt Udtryk, sikkert rigtigere end det tilsvarende svenske:* som de hade vathen i munne (*Arwidss. Nr.* 4, **A**, *V.* 6).

E. *V.* 5 *og* 6 *ere øiensynlig ægte; de gjenfindes slet ikke hos Vedel.*
- *V.* 7, 8 *og* 9. en Mimmering. *Dette er næppe nogen gammel Læsemaade; det er vel fremkommet ved at tænke paa den liden Mimmering Tand. (Jfr. dog herefter S.*193, *Anm.)*
- *V.* 10 *og* 11. *At de to Kæmper hugge store Stykker af hinandens Kjød, er et ægte gammelt og folkeligt Træk. Jævnf. Nr.* 7, **C**, *V.* 19; *samt Vilkinasaga (Rafns Udg. Cap.* 360. 389).
- *V.* 13 *og* 14. I syv Fandens Navn bider paa, *antager jeg for en gammel Hexeformel, altsaa her: hvad Orm skulde sige, idet han stak Sværdet i Jorden.*

12.

Raadengaard og Örnen.

Om Helten i denne Vise er forhen talt (S. 73). Vor Vise, som her for første Gang udgives (en Bearbejdelse findes dog i N. F. S. Grundtvigs Kæmpev. S. 161), er ikke blot i og for sig et interessant Digt, men vinder end mere Betydning ved den uformodenlige Forklaring, som derved gives af et dunkelt Sted i en af de forhen bekjendte Dideriksviser (Nr. 7), hvor rigen Raadengaard nævnes med en Ørn eller Ravn i Skjoldet, og det Lov: han kunde saa vel de Runer. De korte Tillæg til de andre i forbigaaende nævnte Diderikskæmper faae herved Krav paa større Opmærksomhed, da det ikke er nogen urimelig Tanke, at disse korte Udsagn kunne indeholde Hentydninger til lignende characteristiske Sagn, som det der knytter sig til Raadengaard, og som har givet ham sit Mærke og i det mindste tildeels ogsaa sit Navn; Sagn, der vel ogsaa engang have havt hvert sin Vise. Vi faae herved en Forestilling om, hvor uendelig meget der er gaaet tabt af vor gamle Folkepoesi, og hvor forholdsvis ringe en Deel det er, der nu udgjør vor Rigdom, stor i Forhold til de fleste andre Folks, men liden i Forhold til, hvad den engang har været. Ogsaa i en anden Henseende turde denne Vise kunne gjøre Krav paa særdeles Opmærksomhed, nemlig ved det forbausende Beviis paa Folketraditionens Troskab, som det er at see en Opskrift, tagen midt i det 19de Aarhundrede paa Færøerne, at stemme næsten Ord til andet med andre mindst 300 Aar ældre, der sandsynligviis høre hjemme i Jylland. Hvorvidt Visen endnu har holdt sig her i Danmark, veed jeg ikke. Snarest maatte den vel i saa Fald være at søge i Vensyssel; thi at den der har levet i Folkemunde, derom have vi et usvigeligt Vidnesbyrd

i Pontoppidans Danske Atlas (V, S. 285—86), der ikke blot nævner Raadengaard, thi det vilde ikke sige stort — ogsaa Ulv van Jærn og Vidrik Verlandsøn m. fl. ere jo der blevne localiserede — men tillige Bedelund, som ikke nævnes i Forbindelse med ham i, hvad man til Pontoppidans Tid vidste om ham, det er: hvad der findes i Vedels Viser. Stedet lyder som følger: "Tveden [Karup-Sogn i Vensyssel] er nu en Bondegaard ... Der har forhen staaet en anseelig Bygning, som formedelst sin Ælde for faa Aar siden er nedreven ... Uden for Gaarden skal [for] ikke længe siden være seet Rudera af et Herresæde, eller en firekantig Muur, to Alne tyk og to Alne høj, som har været Grundvolden af et 6 Loft højt Huus, hvor den i Kæmpeviserne omtalte Hr. Raadengod skal have boet og havt Udsigt over Skovene til Østersøen. Skovene ere nu mest borte; men der findes endnu en Plads, kaldet Bedelund, og osten ved Gaarden en anden, som har hedet Rosenlund."

Uagtet Raadengaard, som forhen bemærket, svarer til, eller dog i vore Diderikssagn er traadt isteden for den tydske Rüdiger (Vilkinasagas Roðingeir, — samme Navn som Beowulfs Hroþgar), saa er der dog intet, der taler for, at denne Vise skulde være af tydsk Oprindelse. Snarere tyder den paa oldnordisk Kilde. Ikke blot de "Øxen og Køer, Foler og fede Heste", der bydes Ørnen til Offer, men allermest Ørnen selv, har et ægte nordisk Præg. Man sammenligne kun hermed det eddiske Digt Helga kviða Haddingjaskata (V. 2—5), hvor den til Ørn forvandlede Franmar holder Samtale med Atle og for at sige ham Tidende kræver Offer af Kongens Gaard, hvad han selv vilde vælge. Og da Atle beder den kun ej at kaare Kongen eller hans Sønner eller hans fagre Kvinder, svarer den, at den vil have Altere med guldhornede Køer fra Kongens Gaard.

A.

(a. Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 189. b. Grundtvigs Quarthaandskrift, Nr. 125.)

1. Tth*ett* wor rigenn Raffuenngard,
hand rider y rosenns-lund:
der møder hanom ørnen aff beedelund
saa orlig enn morgenn-stund.
Menn nu gielder ørnenn y heederlund y saa orlig.

2. "Hør dw, rigenn Rauffuenngaard,
och huy ridder dw saa ienne:
huer er dynn hogg, huor er dynn hund
och saa dynn mange suende?"

3. "Some ere till land, och some ere till wand,
dy stercke bylle att bryde:
och seelliff er ieg y rosennslund,
dy wylde dyrr att skydde."

4. "Skydder dw nu dy wylde dyrr,
som meg er lagtt till fodde:
saa mend wed, rigenn Raffuengaard,
dyr nock skaalt thu th*ett* kiobe."

5. "Noch saa haffuer ieg øxenn och kiør,
buode fuoller och fiede heeste:
saa mend wed, ørnen aff hibedelund,
ieg agtter saa lidit dynn geste."

6. "Ieg skøtter icke om dynn øxenn eller kiør,
dynn fuoller och fiede hest:
saa mend wed, riggenn Raffuengard,
ieg agtter dieg hieem att gieest.

7. "Ieg skaall keme vdj dynn gaard
och tage vd-aff thett beste:
saa weenn dss haffuer du søster thuo,
ieg agtter denom hiem att gieste."

8. "Tthss haffuer ieg thy blumster saa hieedlig holdenn,
alt sydden dieris faader bertt-døde:
th*ett* for-hiude denn øuerste Gud,
thi blomster sknlde saa ilde for-ødis."

9. "Kand ieg icke faa aff thinn søster thue
alt med dynn fuld-guod miende:
thss skaall ieg haffue alder-kiereste dinn,
enn spieell offuer alde quinde."

10. Tthett wor riggenn Rauffuengaard,
hand hoocker vndder liende-quist:
thaa skreff hand thi rame roner,
som hand for langenn weste.

11. Saa band hand ornenn aff bieedderlund
saa hygtt offuer alle quest:
"Och hør du thett, du grume orrenn,
mynn kierist skalt thu nu meat."

12. Nu seedder ornenn y bieedelund,
hand suellter offuer syn winge:
bortt rider rigen Raffuengaard,
hand lader synn ganger apriendge.

13. Nu siedder ornenn y bieederlund,
hand suellter offuer synn kloo:
saa glad war riggen Raffuengaard,
hand ladder sitt hrolup buo.
Menn nu gielder ornen y bedder-lund saa aarlig.

B.

(Svanings Haandskrift, I, Bl. 65.)

1. Oc dett wor rigeste Raanegaardt,
handt heder sale sin best:
"Oc wy will ride y bede-lundt,
denn wilde ern att gieste."
Men nu gielder ornen y beder-lundt y-saa warlig.

2. Oc dett wor rigeste Raanegaardt,
handt rider y grønnon lundt:
der møder hanom den wilde ørn
altt y fuldt onndt en stundt.

3. "Hel mod, du rigiste Ronegaardt,
oc hui rider du enne:
huor er din høg, huor er din hundt,
huor er din mannge suenne?"

4. "Oc somme di ære paa haffuit udt,
di stercke bylge att bryde:
oc somme di ere y bede-lundt,
di wilde diur att skiude."

5. "Oc skinder du di wilde diur,
som mig er lagt till føde:
widt men, rigiste Ronegaard,
ieg skall dine lanndt forøde.

6. Oc widt men, rigiste Ronegaardt,
ieg skall dine landt forøde:
skonne haffuer du søstre to,
du reder mig dennom till føde."

7. "Oc ieg haffuer øxen, oc ieg haffuer kior,
oc der-til fiede heste:
widt men, ørnen aff bede-lundt,
slig reder ieg till geste."

8. "Oc kandt iegh icke din søstre faa,
kand ieg denom icke winde:
daa skall ieg din festermøe naa,
itt spegel offuer alle quinde."

9. Oc saa skreff handt den rame rone,
alt som handt fuorden wiste:
bant handt ørnen aff bede-lundt,
handt suelter offuer di quiste.

10. Oc nu sider ornen aff bede-lundt,
hand suelter offuer sin winge:
men Rone-gaardt rider till iomfruens bure,
handt lader sin ganger well springe.
Men nu gielder ørnen y beder-lunden saa warlig.

C.

(Optegnet i Sondbo paa Færoerne 1848 af V. U. Hammershaimb.)

1. Det var rigen Raadengaard,
er reden i Rosenlund:
da møder hannem Ørnen af Bøjeland
udi saa ond en Stund.
Der nu driver Ørnen af Bøjeland saa haarde.

2. "Hør du, rige Raadengaard,
hvi rider du saa ene:
hvor er din Høg, hvor er din Hund
og saa dine mange Svende?"

3. "Somme de ere i Rosenlund,
de vilde Dyr at skyde:
somme de ere paa den salte Sø,
den bratte Bølge at bryde."

4. "Skyder du de vilde Dyr,
som mig ere lagte til Føde:
saa mænd ved, rigen Raadengaard,
jeg skal dine Lande læggo øde.

5. Skyder du de vilde Dyr,
som mig ere lagte til Kost:
saa mænd ved, rigen Raadengaard,
jeg skal dig hjemme gjeste."

6. "Jeg ejer mig baade Oxer og Køer,
dertil de fede Heste:
saa mænd ved, Ørnen af Bøjeland,
jeg vejder dig dem til Kost."

7. "Jeg skjøtter ej om dine Oxer og Køer,
ej heller dine fede Heste:
du ejer saa væne Søstre to,
du vejde mig dem til Kost."

8. "Jeg haver dennem saa bæderlig holdet,
siden deres kjære Fader døde:
det forbyde den øverste Gud,
du skulde deres Blomster lægge øde."

9. "Kan jeg ikke dine Søstre faae,
og kan jeg dennem ikke vinde:
da skal jeg tage din Fæstermø,
en Spejl over alle Kvinder."

10. Det var rigen Raadengaard,
der han de Runer kunde:
bandt han Ørnen af Bøjeland
op under de bare Runner.

11. Det var rigen Raadengaard,
der han de Runer vidste:
bandt han Ørnen af Bøjeland
op under de bare Kviste.

12. Nu sidder Ørnen af Bøjeland,
og svelter hun under sin Klo:
rigen Raadengaard rider til sin Fæstermøs Boder,
han er baade glad og fro.

13. Nu sidder Ørnen af Bøjeland,
svelter hun under sine Vinger:
rigen Raadengaard rider til sin Fæstermøs Boder,
han lader sin Gangere springe.
Der nu driver Ørnen af Bøjeland saa haarde.

A. *Vers* 1, *Lin.* 4. orlig enn. **a**: orligenn **b**: aarlig en. *Lin.* 5. orlig. **a**: ollig. **b**: aarlig.
- V. 3, *Lin.* 1. till wand. till *fattes i* a. *Lin.* 3. er, *fattes i* a.
- V. 4, *Lin.* 4. thett. **b**: dem.
- V. 5, *Lin.* 2. fiede. **a**: fieden. **b**: feede.
- V. 6, *Lin.* 2. och. **b**: eller.
- V. 8, *Lin.* 1. saa hieedlig, *fattes i* b. *Lin.* 2. faader. **a**: faaders (*Skriveren har vel i det Øjeblik tænkt sig Linien suppleret med:* død). **b**: fader. *Lin.* 4. blomster, *fattes i* b.

A. V. 9, *Lin.* 1. aff, *fattes i* b.

B. V. 1, *Lin.* 5. beder-lundt. *Rettelse; her stod først:* beyer lundt. *Lin.* 5. warlig, *er her maaskee rettet til:* aarlig.
- V. 6, *Lin.* 3. sostre. *Hdskr:* førster.

13.

Ravengaard og Memering.

I.

Den danske Vise, som her for første Gang udgives, er en af de mærkeligste Levninger af vor gamle Folkesang og afgiver et talende Vidnesbyrd om Folketraditionens vidunderlige Livskraft, saavel som om vore Visers høie Alder. Den synges endnu i Jylland, paa Færøerne og i Skotland, har for et Par Hundredaar siden lydt paa Island og i England, og har i en tidligere Tid vistnok havt en endnu langt større Udbredelse. Dens Æmne er gaaet over i Historien, eller dog blevet knyttet til historiske Personer, i Tydskland og Frankrig, i Italien og Spanien, i England og Skotland. Den har paa anden eller syvende Haand givet Stof til mangfoldige Digte, Legender, Romaner og Skuespil. Men af alle de vexlende Former, det til Grund liggende Sagnstof i de forskjellige Lande og til de forskjellige Tider har ifort sig, troer jeg at kunne hævde den, hvori det er hevaret i denne danske Vise, den første Rang: som den simpleste og folkeligste, den ældste og ægteste; og derfor har jeg troet at kunne forsvare at gjøre denne Vises Stof til Gjenstand for en dybere og mere omfattende Undersøgelse, end ellers i Regelen her kan blive hver enkelt Vise til Deel.

Forend vi indlade os paa denne Undersøgelse, der vil føre os vidt omkring baade i Rum og i Tid, vil det vel være hensigtsmæssigt at gjøre os bekjendt med vor Vise i de forskjellige Overleveringer, hvori den er kommen til os. Den danske Vise er da tilstede i tre Optegnelser, der ved mindst 300 Aar ere skilte fra hverandre. Den gamle danske (A), som vi have i et Haandskrift fra Midten af 16de Aarhundrede, og der, ligesom de to nye, synes at stamme fra Jylland, heretter som følger: Fru Gunild eller Gunder sidder i Spire; mange Ædlinge fra alle Verdens Hjorner beile til hendes Gunst. Hertug Henrik af Brunsvig og Slesvig faaer hendes Haand. Da han engang drager i Leding, paalægger han Ravengaard at vogte hans Lande og fremfor alt hans Hustru. Men saa snart Hertugen er borte, gaaer Ravengaard til Dronningen (Gunild) og forlanger af hende Sværdet Adelring, som hun har i Forvaring. Da hun nægter ham det, truer han hende med at ville lyve hende paa; og strax da Hertugen kommer til Land og spørger, hvor alt staaer til, siger han, at Fru Gunild har været sin Herre utro: han har selv seet Erkebispen hos hende. Henrik gaaer til hende og slaaer hende saa saare, uden at nogen vover at hjælpe hende. Aabenhovedet og barfodet kommer hun ud og gaaer strax ind i Hallen, hvor Kæmperne drikke. Alle reise de sig for hende; men da hun spørger, om nogen af dem vil bestaae en Kamp for hende, da staae de alle tause, undtagen Memering, han svarer: "I femten Aar tjente jeg i eders Faders Gaard; end aldrig saae jeg eder saa ussel, saa bar om eders Axel; aldrig saae jeg eder barfod træde den grønne Jord. Eders Fader gav mange Gaver ud, og mest gav han Ravengaard; men altid sad jeg ved den Ende, hvor alle gode Gaver vendte. End vil jeg dog gaae for eder i Kreds, om I vil fsye mig Sværdet Adelring." Det faaer han, og de skrive da Kredsen paa Mulde og gaae deri med Sværd og Skjold. Paa Ravengaards Forlangende sværger Memering, at han ej veed uden Hæftet af Adelring foroven Jord; og Ravengaard sværger da til Gjengjæld, at han veed intet af Sværd Sudevind (el. Saadering). Ved Ravengaards første Hug brister Memerings Sværd, og Hertugen troer alt Sagen afgjort; men strax derpaa springer ogsaa Ravengaards Sværd isønder for Memerings Hug. Ravengaard beder ham da standse Kampen, medens han binder sit Skobaand, men benytter Fristen til at gribe Sværdet Sudevind, som han havde ved Haanden. "Nu har du svoret dig om Meen," siger Memering, "og din arme Sjæl er forloren." Anden Gang hugger Ravengaard Memerings Sværd

Isonder. Memering bruger da samme List og griber til Adelring; men da Ravengaard nu gjentager hans Tiltale om Meeneed, svarer Memering, at han havde kun svoret, at han ej vidste uden Grebet oven Jord. Nu falde Huggene rask: det første knækker Ravengaards Sværd, det andet hans Hals. Nu er det da Gunild, der triumpherende kan spørge sin Herre, om han nu ikke troer, at Ravengaard havde løjet hende paa. Han stoler paa Gudsdommen og heder om hendes Tilgivelse. Memering kommer da stalkende hjem med blodigt Hoved og hrudne Been og beder Fru Gunild, for hendes Faders Sjæl at give ham Brod, medens han maa leve. Hun lover at læge hans Saar og ikke blot give ham Brod, men lade ham slide Skarlagen alle hans Dage.

Den anden af de danske Opskrifter (B) er for faa Aar siden optegnet paa den lille Ø Fuur i Limfjorden. Den har Navnene Henrik (uden nogen Titel af Hertug eller Konge), Gunild, Ravnlil og Memering. Henrik sejler af Land, efter at Ravnlil har lovet ham at vogte og gjemme Gunild den Liljevand saa vel, som om hendes Herre selv var hjemme; men aldrig saa snart er Henrik borte, for Ravnlil rider til Gunilds Gaard (Stedet er ej nærmere betegnet) og forlanger, at hun skal gjøre hans Vilje. Da hun nægter det, truer han hende med at lyve hende paa; hvad han da ogsaa gjør, saa snart Henrik kommer til Land og spørger til sin Frue. Hun fører — siger da Ravnlil — et utugtigt Levnet: hun skaaner hverken Munk eller Præst. Henrik iler til hende, mishandler hende med Hug og Slag og siger, at saa skal hun slaaes og slides, indtil hun finder en Kæmpe, der tør ride Dysten for hende. Hun gaaer da til "Kæmpehuus" og spørger, om nogen der vil slaaes for en Kvinde. Memering er strax rede; i det første Red synker hans Ganger i Knæ, og Henrik tilraaber sin Hustru: "Saae du det, min Vive: min stolte Ravn kunde flyve!" Men den anden Dyst, de ride sammen, da bryder Ravnlil sin Hals, og nu svarer Gunild: "Saae du det, min guddydige Mand: den lille han den store overvandt!" Henrik byder nu Memering tolv Tønder Guld for hans Daad, men han afslaaer Guldet og fører Gunild med sig af Gaarde, medens Henrik staaer og vrider sine Hænder.

Den tredie danske (C), først for nylig optegnet paa Mors i Limfjorden, har Navnene Henrik (uden al nærmere Betegnelse), Gunild, Rundkrud Hagensgaard og Memring. Ved sin Afrejse byder Henrik Rundkrud at passe vel paa Spyre og mest paa Gunild den dyre (ganske som i A). Rundkrud gjør nu samme ublu Forlangende til Gunild, faaer samme Svar, udsteder samme Trusel og udfører den paa samme Maade, som Ravnlil i Opskr. B; kun at det her, som i A, er Erkebispen, med hvem hun skal have forseet sig. Henrik farer hjem og mishandler sin Hustru. Da hun kommer ud fra ham, møder hende Memring, der spørger om Grunden til hendes Taarer og lover at kæmpe for hende, naar han faaer hendes Faders Hest. Hun giver ham baade Hest og Harnisk, og han rider Dysten med Rundkrud. I det første Red synker ogsaa her hans Hest i Knæ, men i det andet hugger han Rundkruds Hoved af, rider med det til Gunilds Gaard og giver hende det med de Ord: "Her har du det Hoved, der har løjet paa dig." Dette Udsagn gjentager Gunild for sin Husbond, hvem hun bringer hans Kæmpes Hoved. Af deres Samtale fremgaaer, at Rundkrud var "den store", Memring: "den mindste Mand". Henrik byder Memring hele Spyre, om han kun selv maa beholde Gunild; men Memring afslaaer hans Tilbud med de Ord: at han har vundet Gunild og vil beholde hende.

Paa engelsk er samme Vise bevaret os i to Skikkelser. Den ene, som findes hos Percy (Reliques of Anc. Engl. Poetry, Ser. II, Book I, Nr. 9), er med Udgiverens Forskjønnelser aftrykt efter det hemmelighedsfulde Haandskrift, hvorfra han hentede saa mange af sine Viser, og som vel kan være fra det 16de Aarhundrede.*) Denne Opskrift fortæller, at Sir Aldingar, Kong Henriks Drost (steward), efter forgjæves at have søgt at forføre hans Dronning Elinor,

*) Højst beklageligt er det, at dette Haandskrift, noget nær det eneste i sit Slags i hele England og Skotland, aldrig siden er blevet udgivet i uforfalsket Skikkelse. Hvorfor dette ikke er skeet, navnlig ved "Percy Society", er mig en Gaade. Det vilde kaste et nu haardt savnet Lys paa den engelske Folkepoesi, men rigtignok gjøre Percy's atter og atter oplagte "Reliques" temmelig overflødige.

lægger en blind og lam spedalsk Mand i hendes Sæng og henter saa Kongen, at han med egne Øjne kan overbevise sig om sin Ilustrus Utroskab. Kongen gaaer da til sin Dronning og lover hende, at hun skal brænde paa Baalet; men tilstaaer hende dog paa hendes Forlangende fyrretyve Dages Frist til at opsøge en Kæmpe, der vil bestaae en Kamp med Sir Aldingar for hendes Ære. Hun sender Bud baade i Øst og i Vest, i Sønder og i Nord; men ingen findes, der tør vove den Kamp. Saa bygges da Baalet, Dronningen føres til det, og Herolden kalder tre Gange paa hvem der vil fægte for hendes Ære. Ingen mælder sig, og Baalet tændes alt, da en lille Dreng kommer ridende i fuld Fart paa en lille hvid Hest og byder slukke Ilden: han vil bestaae Kampen. Sir Aldingar leer ad det Barn, der vil vove at gaae i Kreds med ham, og vil vende sig fra ham; men det første Hug, som Drengen hug, tog begge Been af Kæmpen, der nu lod kalde en Præst og skriftede sit Forræderi. Kong Henrik løser sin Dronnings Baand, men da de skulle see efter Befrieren, er han forsvunden. Dronningen rørte nu ved den blinde spedalske Mand, som derved blev helbredt og sattes af Kongen til Drost i Sir Aldingars Sted.*)

Den anden engelske, eller rettere den skotske, Optegnelse af Visen er udgiven af Sir Walter Scott (Minstrelsy of the Scottish Border, Udg. af 1812. II, S. 269). Den beretter, at Rodingham samtaler med Dronningen i hendes Kammer, siger, at han elsker hende, og at maatte han kun een Nat sove hos hende, saa vilde han sejle over salten Sø. Hun afviser ham med dydig Harme, hvorpaa han gaaer vred bort, møder en spedalsk Mand, hvem han drikker fuld og dernæst bærer ind og lægger paa Dronningens Sæng; løber saa til Kongen og fører ham hen at være Vidne til dette Syn. Kongen lover hende Baal og Brand, med mindre hun kan faae en christen Mand til at kæmpe for sig mod Rodingham. Hun sender sine Sendebud i Syd, i Øst og i Vest, men ingen kunde de finde, der vilde tage sig Kampen paa. Hun sender dem da i Nord, og der fandt de Sir Hugh le Blond, der lovede at bestaae Kampen for hende. Dagen til Afgjørelsen er imidlertid kommen, Timen endogsaa, Baalet tændes; men endnu sees ingen Sir Hugh. Endelig, i sidste Øieblik, kommer han og gjennemborer Rodingham, som da tilstaaer sit Forræderi og døer. Kongen giver Sir Hugh Arbattle og Fordoun (to Borge, der siden have tilhørt Familien Arbuthnot, som har taget sit Navn af den førstnævnte, og som roser sig af at nedstamme fra den nævnte Sir Hugh).**)

En **islandsk** Optegnelse af vor Vise gjemmes i et Haandskrift fra det 17de Aarhundrede og er her til Sammenligning meddeelt som Opskr. F.***) Ifølge den er det Kong Diderik,

*) Al den Oplysning, Percy giver til sin Text, er denne: "This old fabulous legend is given from the Editor's folio manuscript with conjectural emendations, and the insertion of some additional stanzas to supply and complete the story. — It has been suggested to the Editor that the author of this poem seems to have had in his eye the story of Gunhilda, who is sometimes called Eleanor [?], and was married to the Emperor (here called King) Henry." — Navnet Elinor gjør det imidlertid snarere sandsynligt, at Sagnet af det engelske Folk er blevet henført til deres egen Kong Henrik II., hvis Dronning heed Eleanor, hvad den nævnte Gunild (ogsaa kaldet Ædeldrude) vist aldrig har været kaldt. (Denne først franske og siden engelske Dronning Eleanor blev som bekjendt forskudt af sin anden Husbond for Utroskab.)

**) "This ballad is a northern composition, and seems to have been the original of the legend called Sir Aldingar, which is printed in the Reliques. The incidents are nearly the same in both ballads, excepting that, in Aldingar, an angel [?] combats for the queen, instead of a mortal champion. The names of Aldingar [ɔ: Raldingar] and Rodingham approach near to each other in sound, though not in orthography, and the one might, by reciters, be easily substituted for the other. I think I have seen both the name and the story in an ancient prose chronicle, but am unable to make any reference in support of my belief." — Saaledes begynder Scott sin Indledning. Han meddeler dernæst, at Sagnet er almindelig gængse i Mearns, og at det Sværd, hvormed Hugh le Blond reddede Dronningens Liv og Ære, skal længe have været i hans Efterkommeres, the Viscounts of Arbuthnot's Besiddelse. Scott søger dernæst forgjæves efter en skotsk Dronning, paa hvem Historien kunde passe. — Visen er nedskreven efter en gammel Kones Sang, som længe havde tjent Familien Arbuthnot. — En Sir Hugh of A. levede i Slutningen af det 13de Aarhundrede, og til ham eller en af hans Forfædre har Visen været henført.

***) Skjøndt det er en Afvigelse fra Regelen, har jeg dog ikke troet at kunne undlade at meddele ogsaa den islandske Text af Visen, da den spiller en væsenlig Rolle i den her anstillede sammenlignende Betragtning af de forskjellige Sagnformationer, og aldrig tilforn er trykt.

som er i Leding; hans Hustru Gunild er hjemme i Spire. En Dag deler hun Gaver ud af Guld og Smykker; Kongens Broder Rognvald giver hun røden Skjold, besat med Guld. Ilde lønner han hende den Gave, thi han forlanger, at hun skal vorde hans Slegfred, om saa kun en eneste Nat.*) Hun afviser med Foragt hans Forslag, og han truer da med at lyve hende paa. Da Kong Diderik kommer til Land, tager Rognvald imod ham og svarer, da Kongen spørger, hvorledes alt staaer til, at vel lever Folket i Landet, men ilde lever hun Gunild, hun har været Kongen utro: han har selv truffet Erkebispen og desuden fem Riddere hos hende. Diderik stiger til Hest og farer hjem til Spire, finder Gunild i Sæng, drager hende ud af den ved Haaret og slaaer hende i tre Dage. Ingen tør tale til Kongen, uden hans to yngste Børn, de spørge ham, hvad deres Moder har forbrudt, og da de faae til Svar, at hun har ladet sig lokke og været ham utro, afsige de Dommen: Lad du hende bære Jærn, lad du hende træde Staal. — Ni Gange bar hun Jærn, ti Gange traadte hun Staal. Der hun kom paa fremmed Land, da bruste Jærnbaandene af hende. Rognvald blev til en Hund og foer til Helvede; Gunild blev en dejlig Mø og steg op til Himmels.

Paa Færøerne synges Visen endnu, halvt paa dansk og halvt paa færøisk, hvilket kan sees af den meddeelte Optegnelse (D). Denne bærer Vidnesbyrd om en i selve Folkemunde foregaaet Sammenblanding af en oprindelig dansk og en oprindelig færøisk Form af Visen, af hvilke hver har tilhørt sin Sagnform: den første havt samme Gang som de andre danske (nærmest som A), den sidste derimod næsten ganske stemmet med den islandske.**) Ogsaa her er det Kong Diderik, der fæster og hjemfører Gunild, farer saa i Leding [efter at have bedet Rojsningur, som bliver hjemme, vel at vogte Land og Rige og især Gunild]. Rojsningur forsøger idensted paa at forføre hende og truer, da han faaer Afslag, med at lyve hende paa. Ved Diderik's Hjemkomst fortæller han da, at han har fundet Erkebispen hos hende. Diderik rider hjem til Spire som en gal Mand (ligesom det berettes i den danske Opskr. C) og mishandler Gunild med Slag. Deres to Børn gaae paa Gulvet; de bede ham ej at slaae hende saa, men lade hende bære Staal. [Gunild gaaer ned til Strand og møder der Mimmering Tand, han var den eneste christen Mand, han havde tjent hendes Fader i otte Aar, men saae hende aldrig saa jammerlig gaae.] Gunild gaaer paa andet Land, der springe Jærnbaandene af hende; da hun kommer ind i Kirken, da springe fem Jærnbaand af hende. Det var om en Juledag, hun deelte Gaver ud: somme gav hun røde Guld, somme gav hun Skaaler fulde; men Rojsningur gav hun røde Guldring, den voldte, at hans friske Hjærte brast.***) Den anden færøiske Opskrift (E) stemmer i det faetiske overeens med nysnævnte (D). Den har nogle Vers, som hin fattes (deraf V. 8 ligt den islandske, V. 10 ligt de danske Texter), og er optegnet heelt paa færøisk, dog med mange kjendelige Danismer, navnlig i de Vers, som den anden har paa dansk.

II.

Gaae vi nu, efter at have gjort os bekjendt med de forskjellige Viseformer, ud fra den danske, for at gjenfinde Æmnet i Historien eller det historiske Sagn, saa ville vi først ledes til

*) Formen for dette Forslag har, som man seer, den islandske Vise tilfælles med den skotske.

**) De Vers (4–6. 27–29), som nu synges paa dansk, medens Resten er færøisk, ere i Texten aftrykte med Cursiv, og deres Indhold er her sat mellem Klammere. Ingen af dem gjenfindes i den islandske, men de svare til danske Opskrifter. I dem nævnes saaledes Mimmering Tand, der her staaer aldeles betydningsløs, fordi den islandsk-færøiske Sagnform sætter Jærnprøven (judicium ferri) istedenfor den dansk-engelskes Kampprøve (judicium pugnæ). Den Troskab i Traditionen, der lader denne Blanding endnu være saa kjendelig i selve Sproget, kan ikke andet end vække Forbauselse.

***) Denne Gavernes Uddeling er et Træk, som gjenfindes i den islandske Opskr. og i den danske A, men hvis Plads og Betydning i Visen er forskjellig i hver af de tre Texter. Her har det faaet størst Betydning, uden at det derfor er sagt, at dette er dets ældste Anvendelse. (Jfr. herefter S. 186.)

at søge en Tilknytning til den berømte Hertug Henrik Løve. At han har været en folkelig Heros, sees af en anden paa tydske Sagn grundet dansk Vise, der paa ham overfører en Deel af Diderikssagnet (see her foran S. 130). Han var Herre til Brunsvig, og saaledes kaldes han ogsaa i den nævnte Vise om Pilegrimsfærden og Dragekampen; og var han end ingensinde egenlig Herre til Sleavig, saa er det dog historisk, at han (Aar 1156) indtog denne By og hele Sønderjylland, da han stod Svend Grathe bi i Kampen mod Knud Magnussen. Skjøndt altsaa Henførelsen til ham sagtens er af folkelig Oprindelse, saa ville vi dog snart opdage, at det er en Misvisning; thi i Tydskland kjendes intet lignende Sagn om ham; han havde heller ingen Gemalinde af Navnet Gunild*); han boede ej heller i Spire ɔ: Speyer (lat. Spira). Denne Stedbetegnelse leder os derimod paa et andet Spor, nemlig til Kejserne af den frankiske Stamme; thi de holdt almindelig Hof i Speyer, i hvis Domkirke de fleste af dem ligge begravne**); og her befinde vi os paa et bedre Spor. Sagnet har virkelig været henført til en af denne Slægt: Kong (siden Kejser) Henrik (III.) den sorte, Søn af Kejser Konrad II. Salicus, der Aar 1036 fik Gunild, vor Knud den stores Datter, til Ægte. Vi finde det hos en engelsk Historieskriver fra første Halvdeel af det 12te Aarhundrede, der kjender, nævner og benytter Folkevisen paa en saadan Maade, at der ikke kan være nogen Tvivl om, at det jo er den selvsamme Vise som den, vi her have for os. Ja, om ikke 700 Aar laae imellem William of Malmesbury og vore Dage, og Vesterhavet mellem hans Fødeland og Jylland, — det kunde snart see ud, som om han havde sine Efterretninger fra Visen, som den nu synges paa den lille Ø i Limfjorden.

Hans Ord ere disse: "Hardeknud giftede sin Søster, Gunhilde, Knuds Datter med Emma, en Pige af udmærket Skjønhed, for hvem i Faderens Tid mange Bejlere forgjæves havde sukket, med Tydskernes Kejser Henrik. Udmærket var hint Bryllupstog, og endnu i vort Aarhundrede besunget paa' Gaderne, da denne Jomfru med det store Ry førtes til Skibet. Alle Englands store omgave hende og bidroge til Omkostningerne alt, hvad den offenlige Pung eller det kongelige Skatkammer gjemte. Ankommen til sin Brudgom, levede hun længe i Ægteskab; men omsider anklaget for Utroskab, stillede hun en Smaadreng, sin Broders [?] Fosterson, som hun havde ført med sig fra England, til Enekamp med Anklageren, en Mand af Kæmpestørrelse, medens hendes andre undergivne flyede, betagne af Skræk. Og da Tvekampen gik for sig, da lammedes ved et Guds Under Bagvadskeren ved at faae Knæhasen overhugget. Gunhilde, frydende sig ved den uventede Sejer, skilte sig fra sin Hushond og kunde siden hverken ved Trusler eller Bønner bringes til at dele hans Leje, men tog det hellige Slør og ældedes i fredelig Ro i Guds Tjeneste." ***)

*) Sin første Hustru Clementia skilte han sig ved, enten fordi de vare for nær i Slægt, eller fordi hun ingen Sønner fødte ham. Hans anden Hustru var Mathilda, Datter af Kong Henrik II. af England.

**) Kejser Konrad II. opholdt sig meget i Speyer og paa det nærliggende Slot Lintburg (nu Limburg). Baade han og hans Hustru Gisela ligge begravne i Speyers Domkirke. Henrik III. holdt 1045 en stor Rigsdag i Speyer og opholdt sig der i Aarene 1052–53. Ogsaa han ligger der begravet. Henrik IV. holdt ofte Hof i Speyer, han holdt Rigsdag der 1087 og begrov der sin første Hustru Berta. Saavel han som Sønnen Henrik V. hvile ogsaa i Speyers Domkirke. (Koeler: Dissert. genealog. de famil. aug. Francon. 1733. 4to. — Scheid: Orig. Guelph. IV, S. 318. — Dr. M: Gesch. u. Beschr. v. Speyer. 1817. 8vo. — Lehman: Chronica der freyen Reichs-Statt Speyr. Frankf. 1612. fol.)

***) "Cæterum, ut dicere coeperam, Hardecnutus Gunhildam sororem suam, Cnutonis ex Emma filiam, spectatissimæ speciei puellam, a multis procis tempore patris suspiratam, nec impetratam, Henrico imperatori Alemannorum nuptum misit. Celebris illa pompa nuptialis fuit, et nostro adhuc seculo etiam in triviis cantitata, dum tanti nominis virgo ad navem duceretur; stipantibus omnibus Angliæ proceribus, et in expensas conferentibus quicquid absconderat vel marsupium publicum vel ærarium regium. Ita ad sponsum perveniens, multo tempore foedus conjugale fovit: postremo, adulterii accusata, puerulum quendam sturni [vel: fratris] sui alumnum, quem secum ex Anglia duxerat, delatori, giganteæ molis homini, ad monomachiam apposuit, cæteris clientibus inerti timore refugientibus. Itaque, conserto duello, per miraculum Dei insimulator succiso poplite enervatur. Gunhildis, insperato triumpho tripudians, viro repudium dedit; nec ultra minis aut delinimentis adduci potuit, ut thalamo illius consentiret, sed, velum

En 200 Aar senere engelsk Forfatter John Bromton gjentager Williams Beretning, men tilføjer Kæmpernes Navne: "en Yngling ved Navn Mimleon, hvem hun havde ført med sig fra England," og "en Mand i Jettelige ved Navn Roddyngar." *)

En tredie engelsk Forfatter fra det 14de Aarhundrede: Matthew of Westminster gjentager samme Fortælling, tildeels efter William, men kjendelig tillige efter Folkevisen, som den i hans Dage lød i England, og som han endog udtrykkelig beraaber sig paa. Han siger da, at "Bryllupsstadsen var saa prægtig, fordi hendes Broder og fast alle Rigets Indbyggere i den Grad ødslede med Guld og Sølv, Kapper, Ædelstene og kostbare Heste, at indtil denne Dag Gjøglere og Spillemænd ved Gjestebud og paa Kroer, ved Spil og ved Sang ikke noksom kunne prise denne Bryllupshøjtid. De levede længe sammen i et kjærligt Ægteskab; men tilsidst blev Gunild af Bagtalere forklaget hos Kejseren for Utroskab. Gunild skulde nu efter Landsens Skik ved Tvekamp med Anklageren, en Mand af Jettestørrelse, gjenkjøbe sit Rygtes Reenhed. Men blandt alle Stridsmænd og Svende, der vare komne med hende fra England, fandtes ikke een, som vovede at møde Anklageren, formedelst hans uhyre Krop. Men da Gunild nu var i den yderste Nød, da paatog en Dreng, som hun havde ført med sig fra England, som var voxet op i hendes Fruerbuur, og som var en Dværg, og for sit Legems Lidenhed kaldtes Mimeean, sig Tvekampen for sin Frue, hvem han vidste løgnagtig beskyldt; og da det kom til Kamp med Jetten, lammede han ved et Guds Underværk Angiveren ved at overhugge hans Knæhase. Da han nu styrtede til Jorden, afhuggede Mimeean hans Hoved og frembar det for sin Frue." **)

Vi see altsaa, at dén Kamp mellem Ravengaard (Raadengaard) og Memering, som vor Vise besynger, den antoges allerede tidlig i det 12te Aarhundrede i England for at være foregaaet hundrede Aar tidligere, for at bevise Knud den stores Datter og den tydske Kejser Henrik den tredies Gemalinde Gunilds Uskyld; og videre: at samme Gunilds Brudefærd var

sanctimonialium suscipiens, in Dei servitio placido consenuit otio." (Will. Malmesb. Gesta. Reg. Angl. Lib. II, § 188. Ed. Hardy. Lond. 1840. 8vo. I, S. 321-22.) — Da Will. lader Hardeknud som Konge i England (hvad han først blev efter sin Broder Harald Harefods Død) bortgifte sin Søster, maa han altsaa sætte Brylluppet i Aarene 1040-42. Bromton siger, at det gik for sig i Hardeknuds 2det Regjeringsaar, altsaa 1041. Men dette er en Fejltagelse. Hun var alt af sin Fader i Rom 1027 lovet Kejser Konrad til hans Søn Henrik, og hun hjemførtes til Tydskland 1036 (altsaa Aaret efter sin Faders Død = Hardeknuds 2det Regjeringsaar i Danmark), hvilket alle samtidige tydske Skribenter bevidne.

*) "Postremo super adulterio accusata, mirabili duello cuinsdam juvenis nomine Municon, quem secum ab Anglia duxerat, contra hominem giganti similem nomine Roddyngar, sicut Deus per miraculum voluit, se purgavit." (Chron. Joh. Bromton, apud Twysden: Hist. Anglic. Script. X, Sp. 933.) Forfatteren levede under Kong Edward III. (1327-77). — Municon, som denne Udgave har, er sikkert kun en Trykfejl for Mimicon, som vel ogsaa findes i Haandskrifter, siden Navnet staaer saaledes citeret i Hardy's Udgave af Will. Malm. udtrykkelig efter Chron. Joh. Bromton.

**) "Unde nunc adeo celebris fuit illa nuptialis pompa, quod rex frater eius et omnes fere habitatores regni thesauros auri et argenti, cum palliis, gemmis et equis pretiosis ita effuderunt, quod usque in hodiernum diem in conviviis et tabernis histriones et tibicines instrumentis et canticis hanc pompam digne efferre non sufficiunt nuptialem. Stetit autem inter eos multo tempore foedus conjugalis amoris. Sed novissime a discordiæ seminatoribus Gunilda est apud imperatorem de crimine adulterii accusata. Oportebat ergo juxta consvetudinem regionis, ut Gunilda per duellum contra accusatorem, gyganteæ immensitatis hominem, famam suæ puritatis redimeret. Sed ex omnibus militibus vel ministris, nec unus fuit inventus, qui cum illa ab Anglia venerant, qui auderet cum delatore congredi, propter horrendam corporis eius deformitatem. Cumque Gunildæ angustiæ essent undique, puer quidam, quam [ɔ: quem] ab Anglia secum duxerat, et in eius thalamo educatus fuerat, qui nanus erat, et propter corporis parvitatem Mimecan dicebatur, duellum pro domina, quam per mendacium noverat accusatam, suscepit, et conserto proelio cum gygante, per miraculum Dei, succiso delatoris poplite, ipsum enervavit. Quo ruente in terram, Mimecanus caput eius abscidit et illud suæ dominæ præsentavit." (Matth. Westmonast. Flores Historiarum. Frankf. 1601. fol. S. 211.) — Et andet Vidnesbyrd om, at Gunild endnu i det 14de Aarh. var kjendt i England, findes hos Ellis: Introduction to Domesday Book. Lond. 1833. 8vo. II, S. 136.

besungen i en engelsk Folkevise i det 12te og i det 14de Aarhundrede. Endskjøndt det nu vel ingensteds udtrykkelig siges, saa kunne vi dog ikke tvivle paa, at samme Vise da ogsaa har behandlet hendes følgende romantiske Historie, eller med andre Ord: at den Vise, som endnu findes paa engelsk, og som nu her udgives paa dansk, færøisk og islandsk, den blev alt for 700 Aar siden sungen i England og der af Folkesagnet, saavel som af Historieskriverne, henført til den nævnte dansk-engelske Gunild.

Men dette det engelske Folks og de engelske Skribenters Vidnesbyrd, der atter og atter er blevet gjentaget og antaget for historisk Sandhed af senere Forfattere (hos os f. Ex. af Lyschander, Pontanus og Torfæus), det er desuagtet urigtigt og ganske i Modsigelse med den sande Historie, idet den omtalte Gunild, ifølge alle samtidige tydske Kronikeskriveres Vidnesbyrd, levede i bedste Forstaaelse med sin Gemal, hvem hun fødte en Datter, og istedenfor at "ældes i Guds Tjeneste" døde hun, næppe tyve Aar gammel, i Italien af Pesten to Aar efter Brylluppet, Aar 1038.*) Hun kaldtes af sine samtidige i Tydskland med forskjellige Navne: Cunihild, Chunihilde, Chunelinde og — Cunigunde, hvilket sidste Navn hun skal have antaget ved sin Kroning.**)

Denne Forvandling af Gunilds Navn giver os Nøglen til Gaaden og gjør det forklarligt, hvorledes man i hendes Fødeland, næppe hundrede Aar efter hendes Død, kunde have saa falske Efterretninger om hendes senere Skæbne, efter at hun med saa stor Pomp var hjemført fra Englands Kyst til Tydsklands tilkommende Kejser. Thi, som Alford bemærker, var det Sagnet om den samtidige tydske Dronning og Kejserinde, den hellige Kunigunde, Kejser Henrik den andens Enke, der af Englænderne er blevet fejlagtig opfattet, som om det gjaldt den dem bedre bekjendte Gunild, hvem de af Tydskerne ogsaa hørte benævne med Kunigundes Navn.***) Og selv om vi savnede den Oplysning vi have om, at hun virkelig i Tydskland skiftede Navn, saa vilde Fejltagelsen endda ikke være saa besynderlig; thi, foruden Ligheden mellem de to Dronningnavne, vilde de to tydske Kejsere Henrik, begge Sønner af to Kejsere Konrad, kunnet give Anledning nok til Forvexling og Vilderede, især i et fremmed Land og i en Tid, da den mundtlige Fortælling var al Historieskrivnings Kilde. Hvad der endvidere, især i England, kunde tjene til at bestyrke denne Forvexling, er den Omstændighed, at en anden engelsk Prindsesse Gunild, Kong Harald Godvinsons Søster, endnu i samme Aarhundrede som Nonne levede og døde i Brügge, hvorhen hun var flygtet efter Broderens Fald og Vilhelm Erobrers Sejer.****)

*) See herom navnlig Gramms Noter til Meursii Hist. Dan. 1746. fol. S. 182–84. (Jfr. Suhms Hist. af Danm. IV, S. 15.22–24. Koeler De famil. aug. Francon. S. 49–52. Orig. Guelph. IV, S. 314–15. Lappenberg: Gesch. v. England. 1834. I, S. 482. Beltz i Archæol. Brit. XXV, S. 398–410.) De samtidige Vidner ere: Wippo (Konrad II.'s og Henrik III.'s Hofcapellan), Hermannus Contractus (f. 1013) og Annales Hildesheimenses.

**) Herm. Contr. kalder hende: Chunihildis, Wippo: Chunelindis, og Ann. Hildesh. have: "Cunihild, quæ in natali apostolorum regalem coronam accepit, et mutato nomine in benedictione Cunigund dicta est." Ja, selv hendes Gemal kalder hende baade Cunehildis og Chunigunda i forskjellige Gavebreve til hellige Stiftelser for sin og hendes Sjæle. (Jfr. Koeler, anf. Sted.)

***) Alfordi Annales Eccles. Angliæ. Leyden. 1663. fol. III, S. 516. — Alt tidligere var Du Chesne (Histoire genealogique de la maison de Luxembourg. Paris. 1631. fol. S. 12) opmærksom paa Forvexlingen: "Quelques vns l'ont confondue, quant au nom & au temps de son decés, auec Cvnilde ou Cvnegonde, premiere femme de l'Empereur Henry III. fils de Conrad le Salique." Ogsaa Gramm (anf. Sted) bifalder Alfords Forklaring. Ligesaa Koeler og Suhm.

****) Ogsaa hun var halvt af dansk og halvt af engelsk Herkomst. En Tavle med hendes Gravskrift, der ansætter hendes Død (? Begravelse) til 24de August (IX. Kal. Sept.) 1087, blev Aar 1786 funden i St. Donats Kirke i Brügge. Istedenfor denne forkomne Tavle har siden en anden prydet samme Kirke og forvirret senere Historieskrivere ved sin Paaskrift: "Gunildæ Canuti Angliæ, Daniæ, Marciæ, Norwegiæ et Sueciæ Regis filiæ, Augusti Henrici nigri Conjugi, post acceptam gravissimam a Marito injuriam in hoc Castello religiose viventi et anno domini MXLII, XII Kalendas Septembris defunctæ, hoc monumentum ecclesia cui perquam erat munifica erexit." Allerede Koeler erklærer denne Gravskrift for understukken, og Scheid (Orig. Guelph. IV, S. 315) siger: "Falsum est epitaphium, quod Miræus . . . Brugis

Denne Sammenblanding er desuden senere bleven bestyrket ved Yttringer som den, der findes hos en tydsk Annalist fra 14de Aarhundrede, hvis Arbejde endda indtil for nylig har gjældt for at tilhøre den i det 11te Aarhundrede i Tydskland levende Marianus Scottus (f. 1028. † 1088), — naar det nemlig hedder ved Aar 1038: "Connigund imperatrix obiit V. nonis Martii et Spiræ sepelitur" (Kejserinde Kunigunde døde d. 3die Marts og begroves i Speyer)*); thi medens Dødsdagen ene passer paa den hellige Kunigunde, der døde 3die Marts, hvilken Dag er hende helliget i den romerske Kirke, passer hverken Dødsaaret eller Begravelsesstedet Speyer (vore Visers Spire, Spyre) paa hende, men maa derimod gjælde Gunild. Kunigunde døde Aar 1040 og ligger tilligemed sin Gemal begravet i Bamberg, hvor deres Gravmæle endnu skal findes.**) Gunild derimod døde d. 18de Juli 1038 og begroves i Klosteret Lintburg ved Rhinen, i Nærheden af Speyer.

Vi maa altsaa vende os til den hellige Kunigundes Historie, for at see, hvad det er for Sagn om hende, hvoraf de engelske Skribenters Beretninger om Gunild skulde være at ansee som Varianter. Den Pavebulle af Innocens III., der Aar 1200 indskrev Kunigunde, Kejser Henrik den andens (den helliges) Gemalinde, Grev Sigfred af Luxemburgs Datter, imellem Kirkens hellige, beretter, at "hun helligede sin Jomfrustand til Herren og bevarede den ukrænket, saa at, da engang, efter Anstiftelse af Menneskeslægtens Fjende, en Mistanke hovde rejst sig imod hende, da gik hun, for at bevise sin Uskyld, med blotte Fødder over gloende Plovjærn og kom uskadt derfra." ***) Samme Fortælling indeholder det gamle, med den nævnte Bulle omtrent samtidige, Vita Stæ Cunigundis. Noget udførligere finde vi det i en lidt yngre tydsk Krønike, som følger: "Djævelen, misundelig paa alle gode og begjærlig efter at vanære dem, ophidsede Kejseren imod sin Hustru. Derfor sigtede han hende efter en vis Hertugs Raad for at have foragtet ham og forseet sig med en anden. Men Kejserinden beviste i mange Biskoppers Nærværelse Kejseren sin Uskyldighed. Der sattes nemlig syv gloende Plovjærn frem, og Kejserinden nødtes til at bevise sin Uskyld ved at gaae paa dem med nøgne Fødder. ... Da Kongen saae det, faldt han hende tilfode med alle Høvdinge." ****) Til disse i alt væsenligt overeensstemmende Beretninger gives endnu højst mærkelige Tillæg i Adalberts Vita Sti Henrici fra sidst i det 12te Aarhundrede, der oplyser os om, hvorledes Djævelens Anstiftelse var beskaffen: at han nemlig i Skikkelse af en smuk ung Mand var af flere seet at gaae ind og ud af hendes Sovekammer, og videre: at

...superesse dixit, his verbis, quæ sæculi illius genium non redolent, conceptum." Lappenberg erklærer det reentud for et Munkebedrag; men vi kunne godt antage den for et Par Hundredaar efter at være forfattet i god Tro: man vidste vel af en gammel Kirkebog, at en Gunild var begravet der, samt hendes Dødsdag, og læste sig saa i de engelske Krøniker til Resten; thi af de ovenfor fremhævede Ord "post acceptam ... injuriam" sees, at Kunigundesagnet ugsaa her er overfart paa Gunild. (Om de to Gravskrifter see navnlig Beltz i Archæol. Brit. XXV, S. 398–410. Jfr. Ellis: Introd. to Domesday Book, II, S. 136–37.)

*) Pistorii Script. Germ. hist. I, S. 649. Jfr. Pertz, V, S. 483.

**) Saaledes Surius (Vitæ Sanctorum, ad III. Martii). Acta Sanct. (Bolland. ad III. Martii) have 1040 eller 1041. Stenzel (Gesch. Deutschl. unter den Fränk. Kaisern. Leipz. 1828. II, S. 197) har derimod Aarstallet 1033. Endnu andre Angivelser findes for hendes Dødsaar. Hvilket der er det rette, kommer det os her ikke an paa. Kun det er af Betydning for vor Bedømmelse af ovennævnte Yttring, at Aarstallet 1038 eenstemmig gives som Gunilds, men ellers ingensteds som Kunigundes Dødsaar.

***) "Suam ergo virginitatem Domino consecravit et servavit intactam: ita quod quum aliquando, instigante humani generis inimico, suspicio quædam contra ipsam fuisset exorta, ipsa, ut suam innocentiam demonstraret, super ignitos vomeres nudis plantis incessit et processit illæsa."

****) "Diabolus, omnium bonorum invidus, hos etiam dehonestare cupiens, incitavit imperatorem contra conjugem suam. Itaque, ex consilio cuiusdam ducis, ei imponeret, quod eo contempto cum alio adulterata fuisset. Domina vero pro his purgationem suam imperatori obtulit, ad quam plurimi convenerunt episcopi. Positi itaque sunt septem vomeres candentes, quos domina, pro declaranda innocentia sua, nudis cogebatur calcare pedibus .... Quod quum videret rex, humiliavit se ad pedes eius cum principibus universis." (Anonymi Saxonis Hist. Imperat. apud Mencken: Script. Rer. Germ. III, Sp. 84.)

da hun, forinden hun betraadte Jærnene, i sin Tale til Folket erklærede ej at have havt Omgang med nogen Mand, ikke engang med sin Husbond, da blev den fromme Kejser saa skamfuld, at han i sin Hastighed gav hende en Kindhest, saa Blodet flød.*) Denne Kunigundea Jærnprøve skal være foregaaet i Bamberg Aar 1017 og findes afbildet i Domkirken sammesteds**); men den maa desuagtet staae hen som et ulsjemlet Sagn, da den ikke omtales i nogen af de samtidige tydske Annaler og Kroniker***), men først henimod Aar 1200 dukker frem i forskjellige Legender. Hvad der end mere tjener til at vække Tvivl om dens historiske Grund er, at Kunigunde ikke er den første, navnlig tydske Dronning eller Kejserinde, om hvem det samme har været fortalt.

III.

Forinden vi imidlertid forfølge Sagnet længere tilbage, ville vi her standse et Øjeblik, for at forvisse os om, at vi ikke ere paa Vildspor. Selv om man nemlig indrømmer det ubegrundede i Sagnets Henførelse til Gunild, og til en vis Grad anerkjender Ligheden mellem det dansk-engelske Gunildssagn og den tydske Kunigundelegende, samt indrømmer Rimeligheden af, at Overførelsen paa Gunild kunde være at tilskrive Forvexlingen med hendes hellige Navne, — saa kunde man dog muligviis endnu finde en Anstødssteen i den stedfindende Afvigelse mellem de to Sagnformer: den engelske (og danske) med Kampen og den tydske med de gloende Plovjærn. Men en nærmere Betragtning vil vise os, at disse forskjellige Former for Gudsdommen****) i Gunildsviserne og i Kunigundelegenderne flyde over i hinanden og tildeels krydse hverandre, og derved give det bedste Beviis for deres oprindelige Eenhed. Selve Legenden om den hellige Kunigunde vakler i sine Angivelser; thi medens nogle lade hende gaae paa gloende Plovjærn, og dette er saa at sige den officielle Beretning, der dog atter varieres i Henseende til Jærnenes Antal: fem, sex, syv, eller tolv, — saa have andre ladet hende bære gloende Jærn.†) Men denne Jærnprøve tilhører jo ogsaa den nordiske Folkevise og henføres der til (Kong Diderikś) Dronning Gunild. Den islandske Text lader Dronningen bære Jærn og træde Staal og føjer endnu til, at Jærnbaandene springe af hende, hvorved altsaa antydes endnu en tredie Form for

---

*) "Hoc audiens imperator Henricus, nimia verecundia ductus, indeliberato animo levi ictu maxillam eius percussit." (Bolland. Acta S. S. ad III. Martii.) Hos Pertz lyder det: "Quo audito, rex infremuit, et secretum suum celari cupiens et ideo loquentia os oppilare satagens atrociter compressit, ex quo linea copiosi sanguinis effluxit; quo viso, imperator subitanea ductus penitentia, flevit amare, et doluit super eam" &c. (Vitæ S. Henrici Additamentum, apud Perz, IV, S. 820.)

**) C. G. Murr: Merkwürdigk. der Fürstbischöfl. Residentzstadt Bamberg. Nürnb. 1799. 8vo.

***) Saasom: Annales Quedlinburgenses, Ann. Hildesheim., Chron. Thietmari Merseb. og Adalboldi Vita Henrici II., alle hos Pertz, III og IV.

****) Om Gudsdommen (Judicium Dei) i Almindelighed og dens forskjellige Former see: J. Grimm: Deutsche Rechtsalterthümer (Gött. 1828. 8vo), 6tes Buch, Cap. VIII. Fr. Majer: Gesch. der Ordalien. Jena, 1795. 8vo.

†) "Id quum compertum esset pudicissimæ foeminæ, quod apud regem ea suspicione non careret, jussit igniri ferrum, et in conspectu regis candens deportavit, ostenditque viro manus intactas." (Cranzii Saxonia, lib. IV, cap. 32.) — Med Hensyn til Kunigundesagnet have vi her udelukkende holdt os til dettes ældste og oprindeligste Skikkelse. At det, ved at overføres baade mundtlig og skriftlig i senere Tiders og andre Landes Legender, vil findes at have undergaaet mangfoldige Forvandlinger baade i Henseende til Navne og Omstændigheder, kan ikke betvivles. Det see vi f. Ex. af den gamle svenske Legendesamling (Fornsvenskt Legendarium, udg. af G. Stephens, S. 419 og 768), hvor Henriks Kejserinde kaldes Radhegunder eller Raþegund, hvorved ifølge hele Sammenhængen Kunigunde maa være meent. At Sagnet ogsaa skulde have været henført til den hellige Radegundis (Kong Berthars Datter, en frankisk Kong Lothars Hustru i det 6te Aarhundrede), er der ingen Grund til at antage.

Gudsdommen. Den færøiske, som har alle tre Motiver, nævner endnu desuden Memering og danner derved Overgangen til den danske og den gammelengelske Sagnform, der aldeles intet veed af nogen Slags Ildprøve at sige, saa lidt som af Jærnbaandene (et Motiv, som dog forekommer i andre danske Viser), men lader Guds Dom aabenbare sig i Kampen mellem den lille M. og den store R.; dog er atter her den kjendelige Forskjel mellem den gammeldanske Vises og de engelske Skribenters Fremstilling, at den førstnævnte næsten bortskaffer Miraklet, hvorom siden mere. Gaae vi endelig over til den hermed nærmest beslægtede nyere engelsk-skotske Folkevise, saa finde vi den saa at sige at slutte Kredsen og at høje sig tilbage til Ildprøven ved at have Baalet, der venter hende, om hun ej ved Kampen kan bevise sin Uskyld. Her kan ogsaa gjøres opmærksom paa nogle flere Berøringspunkter eller Overgangsled mellem de kirkelige Kunigundesagn og de folkelige Gunildssagn, samt mellem disse sidste indbyrdes. For det første er Spire i de danske, færøiske og islandske Texter af Visen Gunilds og hendes Husbonds Hjem, ligesom det var den historiske Gunilds; men som forhen anført lader dog en gammel tydsk Forfatter Kejserinde Kunigunde ligge begravet i Speyer. For det andet lyder Anklagen mod Gunild i den danske, islandske og færøiske Vise paa, at hun havde havt forhuden Omgang med Erkebispen (jfr. Opskr. B's "Munk eller Præst"); og dette vilde netop mod en Dame af Kunigundes Hellighed være den sandsynligste Beskyldningsform, saa skjøndt den forties af alle de hellige Fædre, som have skrevet hendes Historie, turde den dog netop af Sagnet have været henført til hende. For det tredie beretie vore nordiske Viser, at hendes Herre slog hende, og dette er overalt stærkt fremhævet; og den allerældste af de forhen anførte Kilder for Kunigundesagnet har ogsaa ganske rigtig dette Træk, som derimod savnes i alle de engelske Sagn.*) For det fjerde heder Henrik i den gammeldanske Text Gunild om Tilgivelse og faaer den, medens det i de nyere danske hedder, at hun forlader ham, skjøndt han anraaher hende om at blive; det første af disse Træk svarer ganske til det tydske Sagns Afbigt og Forlig, det andet til de engelske Skribenters Beretning om Skilsmissen. For det femte turde det være ganske rimeligt, i den unævnte Hertug, der i Kunigundesagnet optræder som Angiver, eller dog som Kejserens onde Raadgiver, at see vor Raadengaard, de engelske Visers "false steward" (maître d'hôtel, senescalco). For det sjette hedder det i een af vore danske Texter, og det en af de nye, at Memring, da han har fældet Niddingen, bringer Dronningen hans Hoved; og det samme fortæller jo Matthew of Westminster allerede. Til syvende og sidst kan endnu gjøres opmærksom paa de rige Gaver, som i den gammeldanske, samt i den islandske og færøiske Vise uddeles af Gunild, og hvori man turde finde Erindringen om den Pragt og Rigdom, den Ødslen med Guld og Sølv, ædle Stene, Kapper og kosthare Heste, som alt var besungen i det 12te Aarhundredes Gunildsvise, og som det engelske Folk endnu i det 14de ikke havde glemt.

Endnu en Afvigelse fra den tilbagegaaende Forfølgelse af Sagnet bliver her nødvendig, idet her særskilt maa omtales en Udflugt af det til ikkegothiske Folkeslag. Skjøndt denne for os ikke danner noget Gjennemgangspunkt for Sagnet, saa maa den dog medtages som en Episode i dets Historie. Den ældste mig bekjendte Forekomst af Sagnet udeufor de gothiske Folk er i en catalonisk Kronike, skreven af Bernardo Desclot ved Aar 1300, hvor det hedder, at en tydsk Konge og Kejser ægtede Kongen af Bohmens dejlige Datter, som derpaa af tvende af Kejserens Yndlinge, hendes Faders Uvenner, falskelig beskyldtes for at have været sin Gemal utro, hvorpaa Kejseren lod hende sætte i Fangetaarnet og lod forkynde, at hvis hun ikke inden Aar og Dag ved Tvekamp mod Anklagerne heviste sin Uskyld, da skulde hun brændes paa Baalet. Ingen tydsk Kæmpe vovede at forfægte hendes Sag mod de mægtige Anklagere, men "en Spillemand og Gjogler, som almindelig kaldtes Spøgefuglen" (Juglar), der levede ved Hoffet, og som var sin Frue meget hengiven, vandrede ud i Verden, kom da til Grev Rajmund

*) Vi ville senere hen gjenfinde det, først i Richardssagnet og siden i Crescentiadigtet.

Berengar af Barcelona og vakte ved sin Fortælling hans ridderlige Medfølelse med den ulykkelige Kejserinde, saa Greven med en eneste Ledsager ukjendt drog den lange Vej til Køln, kom did tre Dage før Aars og Dags Udløb, fik Tilladelse til at besøge Kejserinden i Fængslet, blev der ganske overtydet om hendes Uskyldighed og gik saa i Kredsen mod begge Anklagere, dræbte den ene og indjog derved den anden en saadan Skræk, at han paa sine Knæ bad om Naade og bekjendte sit og sin Staibroders Forræderi. Rajmund drog derpaa hemmelig hjem, uden at have givet sig tilkjende for andre end for Kejserinden; men Kejseren var saa bestemt paa at ville vise ham sin Taknemmelighed, at han paalagde sin Gemalinde selv at opsøge sin Befrier og føre ham tilbage. Hun kom da til Barcelona, fandt Greven og ledsagedes af ham med et prægtigt Følge tilbage til Kejserhoffet, hvor Kejseren gjorde stor Stads af ham og gav ham Provence i Forlening. *) Denne Fortælling er siden gaaet over i mange andre cataloniske Krøniker og har der været henført enten til Kejser Henrik V. og hans Gemalinde Mathilde eller til Frederik Rødskjæg; men den første Formodning er atter af nyere spanske Forfattere forkastet, fordi Mathilde ikke var nogen bøhmisk, men en engelsk Kongedatter; den anden ligesaa, fordi Rajmund Berengar (III. som Greve af Barcelona, I. af Provence) døde 1131 og altsaa ikke var samtidig med Kejser Frederik, der besteg Thronen 1152. Andre have endog gættet paa en spansk Dronning: Richilda, Alphons VII. af Leon og Castiliens Gemalinde. **) Sagnets Folkelighed i Spanien heviser en Romance om samme Begivenhed ***) og dets Henførelse til den mauriske Kong Abencerrages' Dronning i Granada, hvor det dog er undergaaet betydelige Forandringer. ****) Ogsaa i Frankrig, i en provencalsk Krønike fra 17de Aarhundrede, findes Sagnet med samme Grev Rajmund, og Scenen sættes her ved Kejser Henrik V.'s Hof. Anklageren er her en tydsk Ridder, Kejserens "Maistre d'Hostel", der forgjæves har bejlet til Kejserindens Gunst, og hvis brændende Kjærlighed ved det erholdte Afslag gaaer over til et ligesaa brændende Had. Besejret af Greven, hænges han i en Galge. †) En anden fransk Krønike fra 17de Aarhundrede om Kongeriget Arles fører os endnu nærmere til Gunildssagnet, for det første ved at lade Kejser Henrik V. (som Konge af Arles: III.) være gift med Mathilde, en Datter af — Kong Kuud af Danmark og England ("la Princesse Matilde, fille de Camet [? Canut], qui avoit esté Roy de Dannemare, & estoit Roy d'Angleterre"), og dernæst ved at lade den utro Tjener ("l'Archiministre on son graud Maistre d'Hostel Imperial") efterstræbe Kejserinden, medens Kejseren er fraværende i Saxen, og lyve hende paa ved hans Hjemkomst. Her tilføjes desuden det almindelige romantiske Motiv med Ringen, hvorpaa Kejserinden senere gjenkjender sin Redningsmand, et Træk, som er beholdt i de senere Behandlinger af Æmnet. ††) Kan det

*) Historia de Cataluña, compuesta por Bernardo Desclot Caualiero Catalan, traduzida por Raphael Ceruera. Barcelona. 1616. 4to. Lib. I, Cap. VII. (Bl. 18-24.)

**) De andre spanske Krøniker, hvori samme Sagn om Rajmund findes med ringe Afvigelser, ere: Fr. Diago: Historia de los antignos Condes de Barcelona. Barcel. 1603. fol. Lib. II, Cap. CLXXV. (Bl. 260°-262.) Anton Beuter: Coronica general de toda España. Valencia. 1604. fol. Lib. II, Cap. XVII. (S. 85-89.) Carbonell: Chroniques de Espanya. Barcel. 1547. fol. (Bl. 43-45.) Pujades: Crónica universal del Principado de Cataluña, escrita à principios del siglo XVII. Barcel. 1832. 4to. Tom. VIII. Lib. XVII, Cap. XXXVII-XXXVIII. (S. 222-31.) Zurita: Anales de Aragon. Zaragoza. 1610. fol. Tom. I. Lib. II, Cap. XIX. (Bl. 71.) De tre sidstnævnte citeres her efter Wolf (i Berliner Jahrbücher).

***) "El Conde de Barcelona y la Emperatriz de Alemania." Aftrykt efter "Silva de varios Romances" (Barcel. 1696. 16mo.) i Duran's Romancero de Romances caball. e histor. ant. al siglo XVIII. Madrid. 1832. 8vo. Parte I, p. 213-17. Af denne Romance kjender jeg desværre ogsaa kun den af Wolf anførte Titel. En anden spansk Romance, hvis Begyndelse ligner vort Sagn, og hvor netop en Dreng optræder som sin Herskerindes Forsvarer, findes hos Geibel: Volkslieder u. Romanzen der Spanier. Berlin. 1843. S. 157.

****) Historia de las guerras civiles de Granada. Paris. 1606. 8vo. Cap. XIV-XV. (Bl. 277. flg.)

†) Caesar de Nostradamus: L'Histoire et Chronique de Provence. Lyon. 1614. fol. S. 119-20.

††) Den rette Titel paa dette Skrift, som Pichot ikke betegner nøjere end "une vieille histoire de notre ville natale", og som Wolf kalder "Chroniques d'Arles", men ikke selv kjender, er: La Royalle Covronne des Roys d'Arles, par M. J. Bovis, Prestre. Avignon. 1641. 4to. Historien læses der S. 255-57.

nu end altsaa ikke være nogen Tvivl underkastet, at jo alle disse spansk-franske Sagn ere Aflæggere af det engelske Gunildssagn, saa kunde man dog endnu være i Tvivl om, enten dette har taget Vejen over Arles og Provence til Spanien, eller omvendt. For den ældste Antagelse taler dets langt ældre paaviislige Forekomst vestenfor Pyrenæerne, men for den første taler dets Form, der bestandig mere nærmer sig sin Kilde, jo længere vi komme mod Østen. Uagtet derfor mere sangvinske Oldgranskere maaskee hellere ville antage det for et i Spanien forplantet oldgothisk Stammesagn, saa foretrækker jeg dog at antage, at det har taget Vejen fra England over Belgien (hvor dets Spor jo findes paa Gravmælet i Brügge) til Frankrig, og derfra, efter at være blevet henført til den spansk-franske Grev Rajmund, er indvandret i Spanien, hvor det, som sagt, alt er ankommet ved Aar 1300. At denne Vandring dog ikke er skeet gjennem Bøger, men gjennem en levende Tradition, skjønnes af, at vi gjenfinde Træk, som de engelske Skribenter ikke have, men vel den engelske Folkevise, saasom: Baalet, hvorpaa hun skal brændes, og Sendebudet, der opsøger Kæmpen, i hvilken "Spogefugl" jeg endog troer at gjenkjende Memering, hvem Matth. of Westminster kalder en Dværg (Hofnar? "quisdam nanus"). At de franske Kroniker ikke have udskrevet de spanske, saa lidt som det omvendte kan have været Tilfældet, men at atter her Traditionen har været levende, sees af, at vi i dem finde een Angiver, hvor de spanske have to, og hans Motiv: forsmaaet Elskov, som de spanske Kroniker fattes, men som vi kjende som ægte i Sagnet, samt Henforeisen til Knuda Datter. Alle disse spanske og franske Sagn samle sig til en Enhed ved den fælles Henførelse til Grev Rajmund, en bekjendt Troeshelt, der Aar 1113 tog Majorca fra Maurerne og omvendte dens Indbyggere til Christendommen. Nogen anden traditionel Anbringelse af Sagnet i sin Heelhed har jeg ikke fundet hos de romanske Folk, med Undtagelse af den nævnte sydspanske Parallel. De øvrige Tilfælde, hvori Sagnet i den her omhandlede Form forekommer hos disse Folk, tilhøre den vilkaarlige Digtning. Æmnet forekommer, naturligviis betydelig udvidet og udsmykket, baade i fransk og italiensk Behandling fra 16de Aarhundrede. Den franske, en Roman om Grev Palanus af Lyon, en opdigtet Personlighed, sætter Scenen ved det engelske Hof.*) Den italienske, en Novelle af Bandello, som hensætter Begivenheden til Savoyen, og som har Motivet til Anklagen, nemlig den tilbageviste Kjærlighedserklæring, blev strax oversat paa fransk, og det med den for Sagnets Vandring meget oplysende Anmærkning af Oversætteren: at han havde truffet samme Historie i en tyk Bog paa god Latin, skreven af en Jøde fra Toledo; thi denne latinske Bog kan da med Rimelighed gjælde for Kilden baade til den franske Roman og den italienske Novelle.**) Sidstnævnte er atter bleven omskreven og med ringe Forandring Aar 1713 udgiven som en ny original Roman af Madame de Fontaines***), og Voltaire viste hende den Artighed deraf at laane Stoffet til to Skuespil: "Tanerède" og "Artémire".

En Efterklang af det til Spanien overførte engelske Gunildssagn fandt atter — Gud veed ad hvilke Veje — indpas i sit gamle Hjem England, hvor det findes i en Romance

---

*) L'Histoire de Palanus, Comte de Lyon, mise en lumière, jouxte le manuscrit de la Bibliothèque de l'Arsenal, par Alfred de Terrebasse. Lyon. 1838. 8vo. Anmældt af Amédée Pichot i "Revue de Paris." Ann. 1834. IV, S. 163-69; og af Ferdinand Wolf i "Jahrbücher für wissenschaftliche Kritik." Berlin, 1835. II, Sp. 945-56, hvor et heelt Uddrag af den gives. — Udgiveren, Terrebasse, oplyste først Forholdet mellem den, dens italienske Sidestykke og de senere Digtninger af Mme de Fontaines og Voltaire. Pichot tilføjede Æmnets Forekomst i Kroniken om Arles, og tilvejebragte herved den første Tilknytning til det historiske Sagn. Wolf gik videre: oplyste dets spanske Slægtskab og gjenkjendte Grundlaget i det af Will. of Malmesb. berettede Sagn. (Naar han derimod tilføjer, at William havde det fra normanniske Ballader, da er dette en fuldkommen ubegrundet og sikkert ogsaa urigtig Paastand.) Nærværende Undersøgelse fører, som man seer, atter et godt Stykke videre. Den fremtidige Kritik vil maaskee kaste endnu langt mere Lys over dette udbredte Sagns Vandring, navnlig oplyse dets endnu dunkle Overgange.

**) Novelle del Bandello (Milano, 1560. 8vo), III, 1. Fransk: Histoires tragiques, extraictes des oeuvres de Bandel, par P. Boaisteau & F. de Belle-Forest. Anvers. 1567. 8vo. Hist. VIme. (Tome I, Bl. 70a. flg.)

***) Mme de Fontaine: Histoire de la Comtesse de Savoie. Paris. 1713.

fra 15de Aarhundrede: "The Erle of Tolous." *) Denne Jarl, der svarer til den spanske Berengar, kaldes her Barnard, og den Dame, hvis Ære han redder, er en Kejserinde "in Almayn" (= "la emperatriz de Alemania"). Romancen stemmer temmelig nøje med den spanske Fortælling, kun har den adskillige Tillæg, saasom: at Barnard efter Kejserens Død faaer hende til Ægte. Meget nær beslægtet med denne Romance er den tydske (sagtens fra fransk oversatte) Folkebog, hvorpaa Hans Sachs grundede sit Skuespil: "der Ritter Golmi mit der Herzogin auss Britanien." **) Her kan endnu nævnes en anden romantisk Fortælling, der ifølge indre Kjendetegn viser sig som en Aflægger af det engelske Sagn, nærmest som dette fremtræder i Visen om Sir Aldingar, skjøndt jeg ikke seer mig istand til at angive dens Oprindelse eller Hjemsted. Det er den tydske Folkebog om Hirlanda, hvis Indhold, for saa vidt det vedkommer vort Sagn, er dette: En Hertug Artus levede i England ved Aar 1220. Han ægtede Hirlanda, Hertuginde af Bretagne. Paa hans onde Broder Gerhards Anstiftelse blev hun falskelig beskyldt for Utroskab og kastet i Fængsel, og det blev forkyndt, at hvis ikke en Ridder antog sig hendes Sag: paa en bestemt Dag mødte og sejerig bestod en Kamp med Anklageren, saa maatte Hirlanda døe paa Baalet. Dagen kom, hun havde alt besteget Baalet, og Herolden for sidste Gang udraabt sit Spørgsmaal: om nogen vilde modtage Kampen for hendes Ære mod Anklageren, den store Riddersmand paa den kulsorte Ganger. Ingen vovede det, og Tegnet blev alt givet til at tænde Baalet, da en Yngling paa en hvid Hest viste sig paa Kamppladsen. Kampen gaaer for sig: i det første Ridt kastes Ynglingen af Sadlen, men fortsætter Kampen tilfods og fælder Anklageren. Det opklares nu, at Redningsmanden er en ved Gerhards Ondskab bortstjaalen Søn af Artus og Hirlanda, Bertrand ved Navn. Gerhard faaer sin Løn som forskyldt: Hænder og Fødder hugges af ham, og han døer i Fængslet. ***)

I hvor mange nyere Romaner og Skuespil Sagnet endnu kan gaae igjen, maa jeg lade være usagt. ****) Med dem have vi her intet at gjøre, men skulle nu atter optage Traaden i vor Undersøgelse, som vi slap, men som ingenlunde slipper, ved Kunigunde.

---

*) Ritson: Metrical Romances, III, S. 93. flg. (Udtog hos Warton, Udg. af 1824. II, S. 410-12.) Digtet angiver sin Kilde: "yn Rome thys geste ys chronyculyd, y wys: a lay of Bretayne callyd hyt ys."

**) Hans Sachs' Gedichte (Udg. af 1612-16. 4to), Buch II, Theil III, S. 141. Jfr. Grässe: Die gr. Sagnkr. des Mittelalters, S. 361.

***) I Titelen paa den tydske Folkebog, som Görres anfører (Die teutschen Volksbücher, S. 146), hedder det, at denne Historie er efter den franske af Renatus Cericius. Görres føjer hertil, at hermed menes "Innocentiæ agnitæ historia" af den franske Jesuit René Ceriziers (f. 1603), og mener, at han sagtens har bygget paa ældre bretonske Digte. — Men dette er aldeles fejlagtigt, og Görres har næppe seet Ceriziers' Bog, thi denne handler ikke om Hirlanda, men om Genoveva (om hvem mere siden), og Grässe henfører den ogsaa rigtig til hende (Die gross. Sagenkr. des Mittelalters, S. 282). Grässe anfører en fransk Udgave af Bogen: "L'innocence reconnue. Paris, 1647. 8vo." Jeg har kun havt Adgang til en italiensk Oversættelse af den ("L'innocenza riconosciuta historia, descritta in lingua Francese dal P. Renato Cericiers della compagnia di Giesu', tradotta nell' Italiana da Lodovico Cadamosto." Torin. 1667. 12mo). Enten maa den af Görres anførte Folkebogs Titel have angivet en falsk Kilde, eller Ceriziers i en anden Bog end den af Görres nævnte have behandlet Hirlandasagnet. — Den Udgave af den tydske Folkebog, som ligger for mig, bærer Titelen: "Hirlanda. Eine anmuthige und erbauliche Historie. Von Neuem erzählt v. Ottmar Schönhuth." Reutlingen. 1848. — Ogsaa midt inde i en Formation af Svaneriddersagnet finde vi Gunildssagnets Gjenlyd. (Brüder Grimm: Deutsche Sagen, II, S. 299-301.)

****) Hvad Pichot tænker paa, naar han siger: "Avant Mme de Fontaines et M. de Voltaire, l'Arioste et Shakspeare avaient déjà tiré parti de cette tradition" — det seer jeg mig desværre ikke istand til at oplyse; dog tillader jeg mig at nære en beskeden Tvivl om Rigtigheden heraf. Hvis Pichot tænker paa Shakspeares "Cymbeline", som af andre er bleven sat i Forbindelse med vort Sagn, saa maa jeg erklære dette for en afgjort Fejltagelse.

IV.

Det blev forhen bemærket, at Kunigunde ikke var den første tydske Kejserinde, til hvem det Sagn, som vi her forfølge, var blevet henført. En med Kunigunde samtidig tydsk Skribent (Herm. Contr.), hos hvem vi forgjæves søge Kundskab til hendes Mirakel, veed derimod at fortælle noget lignende om en anden Kejserinde 130 Aar forud, nemlig om Richarda eller Richardis, Kejser Karl den tykkes Gemalinde. Denne Kejserindes Samtid veed intet om, at hun underkastede sig nogen Gudsdom, men vel, at der var Tale derom. Regino († 915) beretter, at Kejser Karl (III.) den tykke Aar 887 beskyldte sin Dronning Richardis for at staae i utilladeligt Forhold til Biskop Liudward af Vercelli, hvorpaa hun tilbød sig at bevise sin jomfruelige Uskyld ved en Gudsdom: enten ved Tvekamp eller ved Prøven med gloende Plovjærn; men han mælder, som sagt, intet om, at noget saadant Beviis blev enten æsket eller afgivet; han føjer kun til, at Dronningen, en meget from Dame, blev skilt fra sin Husbond og trak sig tilbage i et Kloster, hun selv havde bygget.*) Den henved 150 Aar yngre Hermannus Contractus beretter derimod, at Richarda, anklaget af Kejseren og andre for den nævnte Forbrydelse, frikjendtes ved en Gudsdom, som han lader foregaae under Form af en Vandprove.**) Længere fremme i Tiden var dette blevet til en Ildprøve; thi Königshofen, som skrev Aar 1386, fortæller, at Kejserinde Richart i en Voxskjorte gik igjennem Ilden, og føjer til, at man endnu i det Kloster, hvortil hun trak sig tilbage, fejrede Sancte Richarts Højtid.***) Endnu paa en tredie Maade lyder Sagnet i den tydske Kejserkrønike fra 12te Aarhundrede, der kalder Angiveren Sigerat, lader Karl i sin Vrede give sin Gemalinde et Næveslag, hvorpaa hun forlanger at prøves ved en Gudsdom, som ogsaa gaaer for sig i Overværelse af mange Biskopper, Hertuger og en stor Almue, paa saadan Viis, at de sætte hende i en Voxskjorte og stikke Ild paa den i alle Ender, hvorpaa den ganske brænder af hende, saa Voxet flyder hen ad Jorden, medens hun staaer uskadt. Kejseren lod Løgneren hænge; men den fromme Frue frasagde sig derefter Verden og tjente Gud sin øvrige Levetid.****) Hvad nys blev bemærket om det i sagnhistorisk Henseende uvæsenlige i Formerne for Gudsdommen, findes altsaa ogsaa her bekræftet. Ogsaa med Hensyn til Richarda troer jeg da at finde en Anvendelse af et ældre flygtigt Sagn, ikke nogen sand Historie. Et saavidt man

---

*) "Primo Liudwardum, episcopum Vercellensem, virum sibi percharum ... objecto adulterii crimine, eo quod reginæ secretis familiarius quam oportebat immisceretur, a suo latere cum dedecore repulit; deinde paucis interpositis diebus conjugem Richardem — sic enim augusta vocabatur — pro eadem re in concionem vocat, et, mirum dictu, publice protestatur, nunquam se carnali coitu cum ea miscuisse, quum plus quam decennio legitimi matrimonii foedere eius consortio esset sociata. Illa e contra non solum ab eius, sed etiam ab omni virili commixtione se immunem esse profitetur, et de virginitatis integritate gloriatur, idque se approbare Dei omnipotentis judicio, si marito placeret, aut singulari certamine, aut ignitorum vomerum examine, fiducialiter adfirmat; erat enim religiosa femina. Facto dissidio, in monasterio quod in proprietate sua construxerat, Deo famulatura recessit." (Reginonis Chronicon, ap. Pertz, I, p. 597.)

**) "Richarda imperatrix, adulterii cum Luitwardo, Wercellensi episcopo, qui apud eam et imperatorem familiariter in palatio vigebat, ab imperatore et aliis incusata, aquino judicio se ab omni virorum commixtione integram, et catenus virginem comprobavit, quamvis jam XII annis in conjugio imperatoris apparuerit." (Herm. Contr. apud Pistorium, I, p. 247-48.)

***) "Zu denselben ziten hette dirre Karle einen argwon vf sin wip, genant Richart, das sü solte ir e han gebrochen mit dem Byschofe von Verzelle, wan su ime heimelich was. des entschuldigete sü sich, das sü weder des keysers, bi dem sü xij jor was gewesen, noch keines andern mannes wip nie was worden. und das sü noch eine reine maget were, das bewerte sü domitte, das sü ein gewihsset hemede ane det, und domit in ein fur gieng, und bleip unversert von dem fure. donoch wolte sü nüt me zu irme manne und fur in das closter zu Andelo in Strosburger Bystum, das sü ouch von nuwen uf stiftete und grösliehen begobete. In demselben Closter starp sü und det vil zeichen. und begot men derselben keiserin sant Richart hochgezit herlichen alle jor." (Jac. v. Konigshofen: Elsassische Chronicke, herausgeg. v. Schilter. Strassb. 1698. 4to. S. 105.)

****) Die Kaiserchronik, herausgeg. v. Massmann. 1849. II, S. 415-22. J. Diemer: Die Kaiserchron. I, S. 472-75. (Jfr. Brüder Grimm: Deutsche Sagen, Nr. 459.)

kan skjønne historisk Exempel paa, at en Dronning brugte Gudsdommen som Beviis mod gjorte Beskyldninger, er derimod samme Karls Fætters, Kong Lothar II.'s Dronning Teutbirga (859), hvilket altsaa her ikke kommer i Betragtning, da det ikke stammer fra Sagnet og heller ikke kan være Kilden til dette, deels paa Grund af de væsenlige Uligheder der finde Sted, ogsaa med Hensyn til den hende paasagte Brøde, deels og fornemmelig, fordi vi kunne paavise Sagnet endnu tidligere.*) Vi finde det nemlig knyttet til en longobardisk Dronning Gundiberga fra det 7de Aarhundrede, om hvem Paulus Diacoous (der skrev ved Aar 800) beretter, at hun var Kong Rodoalds Hustru og at "da hun hos sin Gemal var beskyldt for Utroskab, udbad hendes Tjener Carellus sig af Kongen, at han for sin Frues Ære maatte gaae i Kredsen mod den Mand, der havde paasagt hende denne Brøde; og da han kom i Enekamp med Anklageren, besejrede han ham i alt Folkets Paasyn; og saaledes indsattes Dronningen igjen i sin forrige Værdighed." **) Den noget yngre Forfatter Aimoin har samme Sagn, med samme Navn paa Dronningen, kun at Gundeberga der er en anden, ligeledes i det 7de Aarhundrede levende longobardisk Konges, Arioalds Dronning, Datter af en tydsk Kong Adoald eller Adaloald. Sagnet fortælles af ham udførligere: En longobardisk Adelsmand ved Navn Adalulf vovede paa en meget plump Maade at erklære Dronningen sin Kjærlighed, blev haanlig afviist og gik da hen og forklagede hende hos Kongen for at have lagt Raad op med en vis Taso om at forgive sin Ægtefælle og tage ham isteden. Kongen troede det og indespærrede derfor sin Gemalinde i Borgen Amello. Den frankiske Kong Clothar fik Nys om Sagen og sendte, da han var noget i Slægt med Dronningen, Gesandter til Kong Arioald, som udvirkede, at det maatte være hende tilladt ved Kamp at bevise sin Uskyld. Dronningens Fætter Aribert lod da en Mand ved Navn Pitto paa sine Vegne kæmpe med Adalulf, der besejredes og derpaa straffedes med Døden. ***)

*) Om Teutberg see Annales Prudentii Trecensis, Ann. Hincmari Remensis og Chron. Reginonis, alle hos Pertz i 1ste Deel, samt Hincm. "De divortio Lotharii & Tetbergæ" (Hincm. Opera, ed. Sirmondus, Paris, 1645. fol. Vol. I.). Dette sidstnævnte Skrift er det eneste af dem, der har noget om, at en Gudsdom dog virkelig gik for sig: i Form af en Prøve med kogende Vand, som en anden bestod paa hendes Vegne. Kong Lothar vilde derimod havt en Kampprøve, hvilket Paven imidlertid intet vilde vide af. (Epist. Nicolai Papæ ad Carol. Calv. in Chron. Regin. ap. Pertz, I, S. 574.)

**) "Gundiberga .... quum de crimine adulterii apud virum accusata fuisset, proprius eius servus, Carellus nomine, a rege expetiit, ut cum eo, qui reginæ crimen ingesserat, pro castitate suæ dominæ monomachia dimicaret. Qui dum cum criminatore illo singulare certamen inisset, eum cuncto populo astante superavit. Regina vero post hoc factum ad dignitatem pristinam rediit." (Paul. Diacon. De gestis Longobardorum, lib. IV, cap. 49.)

***) "Quæ videlicet regina, quum et specie decora et bonitate polleret mentis præcipua, nec castitatis careret gratia, quadam die quendam Adalulfum vocabulo, non infimo inter Longobardos ortum loco, sibi obsequentem, quod optimæ esset formæ coeperat laudare. Ille reginam in sui autumans exarcisse amorem, sd aurem ei inlit. Quia tuæ placuit benevolentiæ meum stratum laude tua efferre, placeat, quæso, me sodalem stratus assumere. Hoc verbum illa haud perfunctorie ferendum arbitrata, in faciem eius exspuit. Qui veritus, si ipse rem non proderet, reginam cuncta propalaturam, regem adiit, asserans se, si tutus ad narrandum concederetur locus, rem necessariam ei reseraturum. Et secedente rege seorsum cum eo, vera falsis hoc coepit obnubilare modo. Taso, ait, Tuscanæ rector provinciæ per triduum jam cum regina sermonem tuæ serit perditionis: ut illa te veneno perdat et ipsum sibi maritum assumat. His rex credulus conjugem in castro Italiæ reclusit, cui nomen Amello. Quo comperto Clotharius per internuntios Arioaldum arguere coepit, non recte illum egisse dicens, quod reginam, et ex regio genere Francorum existentem, sine examinatione legali, dehonestamento dignam æstimavisset huiusmodi. Qui dum justam se habere causam vinculorum uxoris fateretur, unus legatorum, Ansoaldus nomine, tali regem interpellat sermone: Facile, inquit, examen huius rei tibi probabitur, si facultas familiarium reginæ detur alicui bello cum criminatore contendere. Quod dum ille concessisset simulque approbasset, et Adalulfum, quo minus proposita abnueret, desperatio salutis compelleret, Aribertus quidam, reginæ consobrinus, hominem, vocabulo Pittonem, vice sua proeliaturum adversus Adalulfum dirigit. A quo idem criminator sine mora victus gladioque est punitus. Gundeberga regina post tres ferme reclusionis suæ annos ad pristinam regni est regressa dignitatem." (Aimoini Monachi de gestis Francorum libri V. Ed. J. de Breul. Paris, 1603. fol. Lib. IV, Cap. X.)

i dette Tilfælde, det ældste af alle de omtalte, finde vi altsaa Sagnet igjen næsten ganske i samme Form, hvorfra vi gik ud: som det findes i vor danske Vise.*)

V.

Vi have altsaa nu fulgt Sagnet paa dets Vandring gjennem Europa, mellem de forskjelligste Grene af den gothiske Folkestamme, vi have fundet det paa Island og paa Færøerne, i Skotland og i England, i Danmark og i Tydskland, hos Franker og Longobarder, vi have endog fulgt det paa en lille Udflugt fra England til den romanske Verden: til Spanien, Frankrig og Italien, vi have fundet dets Spor i det 9de og i det 19de Aarhundrede; vi have endelig forfulgt dets mange historiske Tilknytninger, men overalt hvor vi have søgt den historiske Anledning, er denne, naar vi just troede at have grebet den (som ved Kunigunde), smuttet bort mellem Hænderne paa os, og Sagnet har atter, som en gjækkende Lygtemand, viist sig i det fjærne: som noget ældre end den Historie, det kun har tjent til at udsmykke. Det viser sig altsaa som et af hine flygtige Sagn, som tabe sig i de gothiske Folks og deres Digtnings Barndom, som bestandig dukke op, saa hist og saa her, uden dog at have hjemme i nogen given Tid eller paa noget bestemt Sted. Naar jeg derfor her skal paavise Sandsynligheden af, at det ogsaa engang har været indflættet i det store sydgothiske Epos om Diderik af Bern, da er det ikke min Mening, at det her skulde have sin første Grund. Dideriks Sagnkreds har optaget i sig eller knyttet til sig en Mængde ældre Sagn af meget forskjellig Oprindelse: saasom det alt forud af forskjellige Dele sammensmæltede Volsung-Niflung-Atle-Sagn, Herburtssagnet, senere Volundssagnet, ja, Vilkinasaga bringer endnu ved Artus og Salomon de britiske Sagn ind med i Forbindelsen, vor Folkesang endog Holger Danske, altsaa Karl-Magnus-Sagnet. Det vilde derfor være høist besynderligt, om et Sagn som det vi her forfølge, og som vi finde udbredt over den sydgothiske Verden i det 9de, 10de, 11te og 12te Aarhundrede, ikke skulde være blevet inddraget i den store Cyclus, som i det nævnte Tidsrum dannede sig i denne, og som navnlig fra de gamle frankiske og longobardiske Sagn har hentet saa mange af sine Dele. Men maatte vi allerede paa Forhaand vente at finde vort Sagn medoptaget i Diderikskredsen, saa ville vi da ej heller savne Spor til, at dette virkelig har været Tilfældet. Gangen i Sagnet deler det i to Hoveddele, af hvilke den første er Beskyldningen og dens Aarsag, den anden Befrielsen og dens Form. Beskyldningen lyder overalt eens, og Angiverens Motiv er ligeledes, hvor det nævnes, overalt det samme: forsmaaet Kjærlighed, med Undtagelse af vor Opskr. A, der giver en anden Forklaring. I Befrielsens Form indtræder derimod en kjendelig Afvigelse, der deler Sagnet i to Hovedformer, som jeg her vil betegne som den verdslige og den gejstlige. Den første af disse har Kampen som den afgjørende Prøve, den anden har derimod en af de andre Gudsdomme med Ild eller Vand og da

---

*) Endnu kunne nævnes nogle andre Exempler, som jeg ikke veed, om jeg skal henregne til Aflæggere af Sagnet eller betragte som deraf uafhængige og historisk begrundede. 1) Emma, vor Gunilds og Edward Confessor's Moder, skal Aar 1146 have renset sig og en Biskop Ailwin af Winton fra Beskyldningen for utilladelig Forstaaelse, hvorfor Erkebiskop Robert af Canterbury beskyldte dem hos Kongen. Hun gik da barfodet over ni gloende Plovjærn, fire for sig selv og fem for Bispen; og kom uskadt derfra. Kongen gjorde hende da Afbigt, og Anklageren flyede fra England. (Chron. Joh. Bromton. ap. Twysden, Sp. 941–42.) 3) Judith, Hertug Henrik af Bajerns Enke, beskyldt for Kjærlighedsforstaaelse med Biskop Abraham af Freysingen, rensede ham og sig selv fra denne Mistanke, ved at tage Alterens Sacrament paa deres Uskyld ved Aar 970. (Thietm. Merseb. lib. II, cap. 25.) 3) Judith, Grev Welphs Datter, Kejser Ludvig den frommes Hustru, beskyldtes ved Aar 830 for Ægteskabsbrud med Kejserens Kammerherre Bernhard. Hun rensede sig fra Beskyldningen, formodentlig ved en Guds Dom ("se legali prærescripto modo ab objectis purgaret"); Bernhard tilbød Tvekamp, men da ingen Anklager fremstod, friede han sig ved Eed. (Additam. ad Aimoini de gestis Francorum lib. V, cap. XII–XIII.)

sædvanlig tillige en gejstlig Mand, hvis Ære ved samme Lejlighed reddes til Kirkens Forherligelse. Disse ere senere saaledes forskudte og blandede, at vi f. Ex. træffe sidstnævnte Form der, hvor vi mindst vilde søge den: hos Islændere og Færinger, der heri slutte sig nærmest til Tydskerne, medens Englændere og Danske have beholdt den første og vistnok ældre Form, som vi alt finde hos Longobarderne; dog møde vi ogsaa i de danske Texter Spor af Kirkesagnet: Erkebispen kommer ogsaa der tilsyne. Paa flere Krydsninger af Sagnformerne er forhen gjort opmærksom, og meget vilde endnu være at sige herom. Af Navnene er det, som gaaer videst, da den beskyldte Dronnings: fra vor Fru Gunder, vor og Englændernes Gunild, komme vi til Kunigunde (Radegunder) og Gundiberga, og ved Siden heraf vover jeg at stille: Gudilinda, der et eneste Sted i Vilkina nævnes som Kong Diderik af Berns Dronning, Datter af Kong Drusian paa Drekanfils (Drachenfels?) *). Overgangen mellem det og de andre Navne dannes ved et af dem, som i Tydskland tillagdes Gunild, nemlig Chuneilnde. Kongens Navn er i alle de senere Brydninger af Sagnet: Henrik, — men hver har dog tænkt paa sin H.: de danske paa en, de tydske paa en anden (maaskee endog flere), de gammelengelske paa en tredie, de nyengelske paa en fjerde, — undtagen den islandske og de færøiske, der have, om jeg saa tør sige, beholdt Diderik. Den ældre, verdslige eller folkelige, man kunde maaskee ogsaa sige den hedenske, Sagnform har som sagt Kampen, altsaa ogsaa Kæmperne: Bagvaskeren, paa dansk Ravengaard (= Raadengaard, de nydanskes Ravnlil og Rundkrud Hagensgaard, hvilket sidste snart kunde see ud som en Forvanskning af begge de gamle danske Navne: Raadengaard Ravensgaard), paa engelsk Roddyngar (Rodingham, [R]aldingar) **); og Befrieren, paa dansk Memering, paa engelsk Mimicon (Mimecan), hvem vor danske Vise i sine senere Former siger os er den lille M. (M. Tand), og hvem de engelske Sagn beskrive som en lille Dreng, eller endog en Dværg.***) Begge disse kjende vi fra andre danske Folkeviser som Kæmper i Kong Dideriks Følge. (See her forud S. 73. 78–79.) I den ældste danske Opskrift træffe vi endnu et Navn, der viser hen til Diderik, nemlig Sværdet Adelring****); og det samme kan paa en Maade ogsaa siges om den i samme Opskrift meente Henrik (Love), der ogsaa andensteds er bleven Dideriks Arving i Sagnverdenen. (See forud S. 130.) Vi finde os altsaa fra begge Sider, ved Repræsentanter for begge Sagnformer, henviste til Didrikskredsen, og jeg har derfor vovet at give vor Vise en Plads i denne; skjøndt det villig indrømmes, at der endnu ikke haves noget fuldstændigt Beviis for Rigtigheden heraf. Sandsynligheden herfor stiger imidlertid ved Betragtningen af Sagnets Spor i Middelalderens episke Digtning, der strax ville komme under Omtale.

*) En anden Gudilinda nævnes ellers i Vilkina, saavel som i tydske Digte, som Rüdigers (= Raadengaards) Hustru. Navnet Gudelina er ellers ogsaa historisk i den østgothiske Kong Dideriks Slægt; thi saaledes heed en gothisk Kvinde, gift med Theodat, Theodorik den stores Søstersøn og Efterfølger. (Du Roure: Hist. de Théodoric le grand. Paris, 1846. 2 voll. 8vo.) Hvad Navnet angaaer, da hører Gudruns til samme Slægt: Stavelsen Guð = Gunn gaaer igjennem dem alle (med Tillæg af rún, bjarg, lind, hildr, og Forslag af Kúni, Radi).

**) Den islandsk-færøiske Vise har Angiverens Navn: Rognvaldr, Roysningur. Det første af disse har saa at sige slet ingen Lighed med Raadengaard (Roðingeir), men nærmer sig snarere til det longobardiske Rodoaldus; det andet seer nærmest ud som en Overførelse af et andet dansk Visenavn: Rosengaard. — I øvrigt kunde ogsaa Raadengaards Navn vise hen til longobardisk Kilde: en Konge Radelgarius nævnes i den longob. Hist. fra 9de Aarh., og Rotgarius heed en italiensk Greve, en af Ludvig den frommes Krigere. (Hermed kan sammenlignes Ragngarins, Navnet paa en Friser fra 8de Aarh.)

***) Hvad vil det sige, at Matth. Westm. siger, at han kaldtes Mimecan, fordi han var saa lille af Væxt? Tænker han derved paa en ældre lille Mimecan, fra hvem denne laante Navnet? Eller skulde selve Navnet have denne Betydning? (Jfr. eng. manikin, minikin.) Skulde altsaa vort "en Mimmering" i Nr. 11, E virkelig være et gammelt Ord?

****) Det andet Sværd Sudovind eller Saadering maa vel ogsaa være at gjenfinde i en eller anden Krog af den gothiske Sagnverden; men hvor? — det har jeg ikke været saa heldig at opspore, med mindre det skulde være Sværdet "Sauuagine", der i en gammelfransk Roman nævnes som Broder til Rolands Dyrendal. (W. Grimm: Deut. Heldens. S. 43.)

Den dansk-engelske Sagnform med Kampen blev nys betegnet som den sandsynligvis ældre af de tvende. Denne Kamp findes fuldstændigst beskreven i vor danske Vise, navnlig i dennes ældre Text, og der forekommer et Træk i den, der atter viser os hen til Diderikssagnet, nemlig Memerings List med Sværdet, hvoraf han kun vidste Grebet oven Jord; thi i den uudtømmelige Vilkinasaga læse vi om Kong Diderik, at han i Kampen med Sigurd Svend laante Vidgas Sværd Mimung, stak Odden ned i Jorden og stottede Hjaltet ved sin Ryg, men i Haanden holdt han sit eget Sværd [Ekkisax], og svor da denne Eed: Saa sandt hjælpe mig Gud, som jeg ikke veed Mimungs Od oven Jord, ej heller dets Fæste i nogen Maads Haand. (Rafn, Cap. 200. Unger, Cap. 222: oc nu tekr hann oc vinnr þenna æið, oc biðr sua guð hialpa ser, at ægi veit hann Mimungs odd firir ofan iorð, oc ægi veit hann hans mæðalkafla i nockors mannz hendi.) Et lignende Træk forekommer i Sturlaug Starfsami's Saga, hvor St. i Kampen med Koll viser ham et andet Sværd, men har Angurvaðill skjult hos sig, og dræber ham dermed (Müllers Sagabibl. II, S. 640). Hermed kan ogsaa sammenholdes Orm Ungersvends Forsværgelse af Sværdet Birting i vor Vise Nr. 11, A.*) Med sidstnævnte Vise haves endnu et Berøringspunkt i de engelske Skribenters Fortælling, som gjenfindes i Percy's Visetext: at Mimecan hug Knæhaaen over paa Roddyngar, ligesom Orm hugger Bermeris af i Knæ, for han kan ikke række højere. Denne vor danske Vises nojere Beskrivelse af Kampen med de nævnte gamle Træk, de to benævnte Sværd, Memerings ædlere og værdigere Optræden: som en gammel tro, men ringe, Svend fra Brudens Fædregaard, i Modsætning til de gammelengelske Vidnesbyrds Dværgeskikkelse, den heraf følgende mere ligelige Kamp, hvorved Miraklet bortfalder, samt hele det Præg af Ælderdom, der hviler over vor Opskrift A, — disse ere de Grunde, der have ledet mig til at antage, at den danske Fremstilling af Sagnet i Ægthed og Reenhed ikke overgaaes af nogen anden, medens den i Fuldstændighed overgaaer alle hidtil omtalte. Da det nu, ifølge al Analogi, maa antages, at et Sagn, der i Folkemunde har spredt sig saa vidt og holdt sig saa længe og — det maa vel mærkes — saa uforandret, kun kan have gjort dette ifort en metrisk Form, saa kunne vi vel være i vor Ret, naar vi (uden at tage det altfor bogstaveligt) sige, at den danske Vise, som her udgives, den sang for meer end tusind Aar siden vore langskjæggede Frænder hinsides Alperne.

VI.

Det vil maaskee ved første Øjekast synes meget dristigt, for ikke at sige: aldeles urimeligt, naar jeg ved Siden af de nys sammenstillede Spor til, at vort Sagn, om end oprindelig ældre end Diderikssagnet, dog engang har været indlemmet deri og da navnlig været henført til selve Hovedmanden i denne Kreds, vover at nævne følgende Træk af et gammelt tydsk Digt om Hugdietrich: Medens han drog ud paa Korstog, hedder det, betroede han sin Hustru til Saben, der, da hun ikke vilde laane Øre til hans ukyske Forslag, hævnede sig ved at indbilde Kongen, at det Barn, som Dronningen havde født i hans Fraværelse, og som, fire Aar gammelt, alt havde fire Mands Styrke, var undfanget af en ond Aand, hvorpaa Kongen gav Befaling til at dræbe Barnet (Wolfdietrich), hvilket dog ikke kom til Udførelse.**) I hvad her fortælles om

*) Foruden den sædvanlige Kampeed ved den retlige Tvekamp (at Kæmperne troede paa deres Sags Retfærdighed), fordre de gamle frisiske og longobardiske Love, at de kæmpende skulde sværge: at ville fægte ærlig og redelig, og at de ikke bare noget Tryllemiddel skjult paa sig, eller, som det i en Conciliebeslutning fra 772 hedder: "ne forte carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus insidiantur." (Majer: Gesch. der Ordalien, S. 260–61.)

**) Saaledes Caspar v. d. Rhöns Heldenbuch fra 15de Aarh. (aftr. i v. d. Hagens Deut. Gedichte des Mittelalters. 1820. 4to). Samme Fortælling findes desuden i en endnu utrykt Text af Hug- und Wolfdietrich

Hugdietrich, der, som forhen (S. 66) bemærket, i sagnhistorisk Henseende egenlig kun er Kong Dideriks andet Jeg, gjenfindes kun den mindste Deel af det her forfulgte Sagn: kun hvad nys blev betegnet som dettes første Deel; og jeg vilde ikke heller have vovet heri at see en Gjenklang af vort Sagn, om ikke mangfoldige andre Vidnesbyrd viste os netop denne Deels Optagelse og gjentagne Benyttelse i Middelalderens saakaldte romantiske Digtning, hvor den er bleven indflættet i, eller danner Indledningen til flere indhyrdes forskjellige Sagn, af hvilke nogle tilhøre den anden store Sagnkreds, hvis Dannelsestid tildeels falder sammen med Diderikssagnet, og som har mange af sine Elementer tilfælles med dette, nemlig Kejser Karl den stores. Udførlig at gaae ind paa alle disse forskjellige Affødninger af eet og samme Sagn vilde føre os for vidt; men en Oversigt over dem turde dog her være ønskelig, om ikke nødvendig, for rettelig at bedømme, hvad Værd der kan tillægges den Støtte for min Antagelse om Sagnets Henførelse til Diderik af Bern, som jeg ogsaa heri vil søge.

A. 1) Den ældste mig bekjendte digteriske Behandling af vort Sagns første Hoveddeel findes i den gamle tydske Kejserkronike fra 12te Aarhundrede, hvis Beretning om Richarda forhen blev omtalt. Den har et udførligt Digt om en afrikansk Kongedatter Crescentia, til hvem to romerske Kejsersønner bejle. Begge bære de Navnet Diderik, den ene med Tillægget den hvide (eller skjønne), den anden: den sorte (eller stygge). Hun foretrækker den stygge og bliver hans Dronning. Nogen Tid efter maa han drage over Havet, at bekrige en anden Konge, og betroer ved Afrejsen Rige og Hustru til sin smukke Broders Varetægt. Denne mener nu at kunne oprette det forhen erholdte Afslag: "er wolde sunden an sinis bruoder wîbe" og truede, da hun vilde blive sin Mand tro, med at hævne sig; saa Dronningen vidste ikke andet Raad til at undgaae hans Efterstræbelser, end at lokke ham ind i et Taarn og der holde ham fangen til sin Herres Hjemkomst. Da denne spurgtes, loslod hun atter Svogeren paa hans indstændige Bøn og lovede ham at fortie, hvad skeet var. Den smukke Diderik tog da tolv af sine Mænd med sig, som han forud lod sværge paa, at de vilde sande ethvert af hans Ord, drog saa sin Broder imøde, og da denne strax spørger: "wie mae, bruoder, min wip, mir der allir liebeste lip?" svarer han, at hun i sin Husbonds Fraværelse har drevet Utugt med alle og enhver. Kejseren troer strax Anklagen, vil ikke see hende, men overlader sin Broder at straffe hende, hvorpaa denne lader hende binde og styrte i Floden. — — Hvad herpaa følger ligger udenfor vort Sagn: reddet af Havsnøden gjennemgaaer hun flere æventyrlige Tilskikkelser, faaer af den hellige Petrus vidunderlig Lægekraft, forenes endelig med sin Gemal, efter at have helbredet baade ham og hans smukke Broder for en Spedalskhed, der var falden paa dem efter hendes uretfærdige Fordømmelse, og ender tilsidst sine Dage i et Kloster.*) At her er tænkt paa den historiske Diderik, der Aar 493 stiftede det østgothiske Rige i Italien, synes at fremgaae af den Plads, Kroniken giver Sagnet: lige forud for Kejser Justinian, der besteg Thronen Aar 527.**) Dette Crescentiasagn har siden faret vide om i Verden, navnlig i Kirkens Tjeneste.

fra 13de Aarh. og tillægges en højere Alder end det Sagn om Wolfdideriks Barndom, der i ældre trykte Texter af Digtet træder isteden herfor. (Müllenhof i Haupts Zeitschr. f. deut. alterth. VI, S. 442. W. Grimm: Deut. Heldens. S. 235.) — Den her forekommende Saben er vel den samme, som i "Biterolf" og i "Dietrichs Flucht" nævnes som Sibekes Søn. Han spiller her samme Rolle som ellers Sibeke (Sifka, Bikke i Jarmeriksagnet [= Sigerat i Richardasagnet?]), Heltesagnenes Sidestykke til Gudemythernes Loke. (Den i franske Digte tilsvarende falske Raadgiver Macaire, om hvem strax skal tales, er ogsaa fælles for en Mængde forskjellige af disse, navnlig af de til Karls Sagnkreds henhørende.)

*) Die Kaiserchronik, herausgeg. v. Massmann, 1849. II, S. 146. flg. J. Diemer: Die Kaiserchron. Wien, 1849. I, S. 347. flg. Som særskilt Digt findes det desuden efter andre Haandskrifter, med ubetydelige Afvigelser, trykt hos v. d. Hagen: Gesammtabenteuer. 1850. Nr. VII (I, S. 129; jfr. S. C). Som tydsk Prosafortælling fra 15de Aarh. trykt i Haupt u. Hoffmanns Altdeut. Blätter. Leipz. 1836. S. 300. (Derfra i Wackernagels Altdeut. Lesebuch. 1839. S. 987 og andensteds.)

**) Det tør dog ikke lades ubemærket, at samme Kejserkronike længere fremme (Massmann, II, S. 312-35. Diemer, I, S. 424-35) har Sagnhelten Diderik, opløst i 2 eller 3 Personer: den gamle Diderik, Sønnen Ditmar og Sønnesønnen Diderik, alle samtidige med Etzel og Otacher (Attila og Odoacer).

2) En fransk Munk Vincent de Beauvaix fra Midten af 13de Aarhundrede fortæller det kortelig paa Prosa, og en anden fransk Munk Gautier de Coinsi († 1236) skrev en gudelig Roman derom paa ikke mindre end 5000 Vers, bestemt navnlig til de hellige Nonners Opbyggelse. Disse to stemme ganske overeens indbyrdes, men afvige derimod noget fra den tydske Rimkrønike: de have ingen Navne, men kalde Heltinden en Kejserinde af Rom; de følge Crescentiasagnet til Broderens Bagtalelse, men herette da, at Kejseren foer ind paa sin Hustru, der kom ham imøde, og slog hende i Ansigtet, saa hun segnede, hvorpaa han overgav hende til Bødler, der skulde føre hende ud i Skoven og halshugge hende. Disse ville voldføre hende, men hun reddes af en fyrstelig Pilgrim, hvorefter Fortællingen atter slutter sig til Crescentiasagnet.*) 3) Med meget ringe Forandring er hele denne Fortælling bleven knyttet til Kejser Karl den store. Kejserinden kaldes Hildegardis, Forræderen Talandus, Karls Halvbroder. Hun dømmes her til at udsættes i den vilde Skov med udstukne Øjne. En Ridder befrier hende fra Bødlerne, der da udstikke Øjnene paa Ridderens Hund og bringe dem til Kejseren. Hildegard kommer til Rom, helbreder den blinde og spedalske Taland og gjenkjendes af Karl, der da vil lade Forræderen dræbe, men nøjes paa hendes Forbøn med at forvise ham Landet. Om denne Henførelse til Kejser Karl er ældre eller yngre end Sibiliesagnet, hvorom strax skal tales, vilde være interessant at vide, men derom tør jeg ikke yttre nogen bestemt Formening.**) 4) Til den her ombandlede Cyclus slutter sig endvidere en Fortælling i Gesta Romanorum om en Kejser i Rom, Octavianus kaldet (forskjellig fra Octavian-Romanen, om hvilken siden mere), gift med Kongen af Ungarns Datter. Broderens Forhold og Fængsling er som i Crescentiadigtet; men derpaa fjærner Fortællingen sig: da han er løsladt, rider han med hende og et stort Følge Kejseren imøde; i Skoven forlades de af Følget, som jager en opskræmmet Hjort; Svogeren forsøger paany Forførelse, afvises med Foragt og ophænger hende da ved Haaret i et Træ, hvorpaa han for Kejseren foregiver, at hun er røvet bort. Resten er væsenlig som Crescentiasagnet.***) 5) Til de med dette nærmest beslægtede maa ogsaa henregnes et gammelfransk gejstligt Skuespil (forskjelligt fra det forhen omtalte), der vel i Henseende til Indholdet skiller sig derfra ved at indføre andenstedsfra hentede Motiver: en ond Svigermoder træder i den falske Broders Sted, og Beskyldningen lyder paa, at Dronningen har født tre Hundehvalpe til Verden, hvorpaa Kongen lader hende kaste i Havet, — men som derimod knytter sig nøjere dertil end nogen af de andre Aflæggere ved at nævne Kongen: Diderik ("Thierry"), Konge af Aragon (Dronningen hedder Osanne).****) 6) Endelig kan til Crescentiaslægten henregnes de gamle franske og engelske Digte om Florentia, en romersk Kejserdatter, forlovet med en romersk Prinds Esmère. Medens han er borte i Leding, efterstræbes hun af hans Broder Miles, der fængles, løslades, med hende drager Esmère imøde og ophænger hende ved Haaret i Skoven.

*) Vincentii Bellovacensis Speculum historiale, Lib. VII, Cap. 90-92. (Douay, 1624. fol. S. 254.) Herolti Sermones discipuli ("de miraculis beatæ Mariæ virginis", Ex. 1.). Gautier's Conte dévot skal være trykt i Méon's Nouv. Recueil de Fabliaux et Contes inédits. 1823. II, S. 50; men til denne Bog har jeg ikke havt Adgang. Udtog findes i Hist. litt. de la France. 4to. 1838. Vol. XIX, S. 850-56 og derefter i Bäckströms Svenska Folkböcker, I, S. 270. (Et mindre paalideligt Udtog gaves alt af Le Grand: Contes dévots. 1781. IV, S. 115.) Et gammelfransk Skuespil, sagtens grundet paa Gautier's Digt, findes i Monmerqué et Michel's Théatre Français au moyen age. 1839. S. 365. Samme Legende dramatiseret af Hans Sachs: "Die unschuldig Keyserin von Rom" i hans Værker, Buch II, Theil III (Udg. af 1612-16. 4to. S. 70).

**) Hildegardssagnet findes (efter "Annales Campidonenses", hvis Alder er mig ubekjendt) i Grimm's Deutsche Sagen, Nr. 437. Jfr. Bäckström's Svenska Folkböcker, I, S. 266. Det findes behandlet i et latinsk Drama af Nic. Frischlin: Hildegardis magna. (Citeret af Grimm og Bäckström paa de anf. Steder.)

***) Gesta Romanorum, Grässes tydske Oversættelse, II, S. 152. Ifølge Bäckström (I, S. 273) ligesaa i de af Swan udgivne engelske Gesta; kun at Kejseren der kaldes Manelay. (Jfr. ogsaa Douce: Illustrations of Shakspeare, Lond. 1839. S. 568.) Et paa denne Legende grundet Digt af Occleve fra 15de Aarh. kalder Kejseren Gereiaus. (Warton's Hist. of Engl. Poetry. Ed. 1824. I, S. CCLV. II, S. 348.)

****) Monmerqué & Michel: Théatre Français au moyen age, S. 551.

Hendes Redningsmand hedder Tierry; hans Senechal, for hvis Efterstræbelser hun dernæst er udsat, hedder Macaire. Iøvrigt følger dette franske Digt saa temmelig Crescentiasagnet.*)

B. En heelt anden Udstrømning af vort Sagns første Hoveddeel end den under **A** omtalte Crescentia-Hildegard-Florentia-Cyclus er den, som vi kunne kalde Sibilla-Genoveva-Kredsen. 1) Medens den forrige kan paavises i det 12te Aarhundrede, træffe vi først et Aarhundrede senere dennes Spor, nemlig hos en fransk Historieskriver Munken Alberik fra Midten af 13de Aarhundrede, der, efter at have fortalt, hvorlunde Kejser Karl den store, uvist af hvilken Aarsag, forskjød sin Dronning Sibilla, den longobardiske Kong Desiderius' Datter, og ægtede den tydske Prindsesse Hildegard**), tilføjer, at herom havde franske Sangere digtet en meget smuk Roman: om en styg Dværg, for hvis Skyld Dronningen blev forskudt, om Ridder Albericus, som, da han ledsagede hende, dræbtes af Forræderen Macharius, samt om denne Alberiks Jagthund, der i en mærkværdig Tvekamp i Paris i Kejserens Overværelse besejrede fornævnte Macharius; og han fører nu fort med sit Uddrag af Romanen, der saa godt som ganske stemmer med den spanske, hvorom strax vil blive talt; men han føjer til, at skjøndt alt dette er overmaade underholdende og baade til at lee ad og at græde over, saa er det dog meget afvigende fra den sande Historie.***) Den franske Roman, som var saa yndet i Alberiks Dage, vides nu ikke mere at være til, men en spansk Oversættelse eller Bearbejdelse deraf haves endnu, og dens Fortælling er da, for saa vidt den angaaer vort Sagn, kortelig denne: En Dværg ved Kejser Karls Hof forelskede sig i Dronning Sebilla, men fik, da han vovede at erklære sig, et Munddask, saa Blodet flod. Han opgav dog ikke sit Forsæt, men sneg sig engang i Sængen til hende, medens hun sov, blev der antruffen af Kejseren og paastod nu, at han kun havde givet efter for Kejserindens Ønske. Hendes Fjender, navnlig den falske Macayre, bestyrke ham i at vedblive denne sin Paastand, idet de skuffe ham med Haabet om derved at undgaae Straf; men Kejseren lader Dværgen kaste paa Baalet, og Dronningen vilde efter Macayres Raad have faaet samme Skæbne, om ikke flere af Kejserens ypperste Mænd havde lagt sig derimellem og formaaet ham til at skjænke sin frugtsommelige Hustru Livet og at sende en af sine tro Mænd (Auberin = Alberik) med, der skulde føre hende gjennem den store Skov, hvorpaa hun strax skulde begive sig til Paven i Rom, at skrifte sine Synder. I Skoven indhentes de af Macayre, der vil beskæmme Dronningen; hun forsvares af den trofaste Alberik, der dræbes og nedgraves af Macayre; men imidlertid er Dronningen flygtet. En æventyrlig Tvekamp finder nu Sted mellem Alberiks tro Hund og dens Herres Morder, hvorved denne overbevises om sin Udaad og maa bøde derfor i Galgen. Imidlertid lever Dronningen i Landflygtighed, indtil omsider hendes i Udlændigheden fødte Søn Ludvig (ɔ: Kejser Ludvig den fromme) gjenindsætter hende i hendes Ære og Værdighed.****)

---

*) Fransk: Le dit de Flourence de Romme. (Jubinal: Nouveau Recueil de Contes etc. 1839. I, S. 88. Udtog hos Bäckström, I, S. 271.) Engelsk: Le bone Florence of Rome. (Ritson's Engl. Metr. Romances, III, S. 1.) Dette engelske Digt er af ringe poetisk Værd. Florence er en Datter af "Otes the graunt" (Octavian — Otto le grand?); de andre Navne ere: Mylys og Syr Emere, Kongesønner af Ungarn. Florentiasagnet taber sig her næsten ganske i det Væv af andenstedsfra hentede, ubehændig sammenfiltrede Motiver, hvoraf Digtet bestaaer. (Om Florentiasagnet jfr. Grässe: Die gr. Sagnkr. des Mittelalters, S. 286-87.)

**) Den tydske Kaiserchronik, der jo har Crescentiasagnet, veed intet om Hildegard eller Sibilia; den kalder Desiderii Datter, Karls Dronning: Abs. Ifølge Koeler (Exercitatio genealog. de famil. aug. Caroling. 1725. 4to) var Sibylla den 2den, Hildegardis den 3die af Karl den stores 5 Ægtehustruer.

***) "Super repudiatione prædictæ reginæ, quæ dicta est Sibilia, a cantoribus Gallicis pulcherrima contexta est fabula: de quodam nano turpissimo, cujus occasione dicta regina fuit expulsa: de Alberico milite Montis-Desiderii, qui eam debuit conducere, a Machario proditore occiso: de cane venatico ejusdem Alberici, qui dictum Macharium in præsentia Karoli Parisiis duello mirabili devicit.... Quæ omnia, quamvis delectent, et ad risum moveant audientes, vel etiam ad lachrimas, tamen a veritate historiæ comprobantur nimis recedere, lucri gratia ita composita." (Alberici monachi Chronicon, ed. Leibnitz, p. 105-06.)

****) "Hystoria de la reyna Sebilla", trykt Aar 1532. Uddrag hos Ferd. Wolf: Über die neuesten Leistungen der Franzosen für die Herausgabe ihrer National-Heldengedichte etc. Wien, 1833. S. 124. flg. — Ligesom

Vi komme nu til nogle andre Forekomster af denne Sagnform, der dog ikke ere blotte Affødninger af Sibilesagnet, men hvile paa samme Grundlag, hvoraf de undertiden have bevaret ældre og ægtere Træk end dette. 2) Dette gjælder om et gammeltydsk Digt om en uhenævnt Dronning af Frankrig, der efterstræbes af den utro Marechal, giver ham Afslag og truer med at aabenbare Kongen det, hvorpaa Marechallen en Morgenstund lægger en sovende Dværg i den ligeledes sovende Dronnings Arme og fører saa Kongen ind til Vidne. Denne dræber i sin første Vrede Dværgen og vil lade Dronningen brænde, men bevæges dog til at give hende Udsættelse dermed, indtil hendes Barn er født. Nu følger Scenen i Skoven og Kampen med Hunden. Den falske Marechal maa, efter at have bekjendt alt, klæde Stejler og Hjul. Dernæst kommer Gjenfindelsen af Dronningen og Barnet, der her indtræffer langt snarere og simplere end i Sibileromanen.*) 3) En engelsk Romance, der kan være fra det 14de Aarhundrede, om en Sir Triamour, synes intet andet end en vilkaarlig Benyttelse af Karls og Sibilles Historie.**) 4) Et lignende Forhold finder Sted med den over hele Europa udbredte Folkebog om Kejser Octavianus, hvis Begyndelse for største Delen er et Laan fra den her omhandlede Form af vort Sagn: Kejserens Svigermoder overtaler en Tjener til at lægge sig hos den sovende Kejserinde og kalder saa Kejseren til, der strax nedhugger Tjeneren og vil have sin Hustru brændt; dog nøjes han med at lade hende føre ud i den vilde Skov paa Rigets Grændse.***) 5) Nærmere ved Sibilesagnet, ja endog i Hovedpersonens Navn overeensstemmende, men i flere Henseender ægtere end dette, er hvad vi i Vilkinasaga finde fortalt om Sigurd Fafnersbanes Moder Sisibe (Sisille), en spansk Kongedatter, hvis Husbond Kong Sigmund, da han drager i Leding, overdrager Land og Dronning til at vogtes af sine to Grever Hartvin og Herman, af hvilke den første da søger at lokke Dronningen til at ægte sig og med ham beholde Riget. Afviist med Foragt, drager han med sin Staibroder Kongen imode; de berette ham, at Dronningen i hans Fraværelse har lagt en Træl i Kongens Ægtesæng og er nu med hans Barn. Kongen vil ikke see hende, men byder dem at føre hende ud i en øde Skov og skære Tungen af hende. Da de komme i Skoven, vil Hartvin udføre den anden Deel af Kongens Bud, medens Herman sætter sig derimod og foreslaaer at tage Tungen af en Hund; de komme herover i Strid, og Hartvin falder. Resten skiller sig fra alle de forhen omtalte, til denne Kreds hørende Fortællinger, men har derimod tildeels sit Forbillede i den Udvikling af Sagnet, som hernæst bliver at omtale.****) 6) Sagnet om Genoveva, der er kommet til os i en Optegnelse fra sidst i 13de Aarhundrede, beretter om en Pfaltsgreve Sigfred, der skal have levet i det 8de, at han, da han engang drog i Leding, betroede sin Hustru Genoveva, en Hertugdatter af Brabant, til sin Ridder Golo, der vil forføre hende, men faaer til Svar et Slag i Ansigtet, hvorpaa han oplægger onde Raad imod hende: drager Greven imode og siger ham, at hans Hustru har nedladt sig til sin Kok, hvorpaa Greven giver ham Befaling til at aflive hende med det Barn, hun nylig bar født. Svendene, hvem dette overdrages, føre hende ud i Skoven, forlade hende der og bringe Tungen af en Hund til Golo som Beviis paa hendes Død. Hun lever i Skoven af Urter og Rødder, og Barnet fostres af en Hind, indtil

---

Dværgen (nanus), skjøndt her stillet i et ganske andet Forhold end vor Memering, der jo af Matth. Westm. belægges med samme Navn, dog minder os om denne, saaledes mindes vi ved det Munddask, Dronningen her giver Dværgen, om Aimoins Beretning om Gundiberga: "in faciem eius exspuit."

*) "Diu künigin von Frankrich und der ungetriuwe marschalk." v. d. Hagen: Gesammtabenteuer. 1850. Nr. VIII. (I, S. 165. Jfr. I, S. CIV.) Dramatiseret af Hans Sachs: "Die Königin auss Franckreich mit dem falschen Marschalck" i hans Værker (Udg. af 1612–16. 4to). Buch II, Theil III, S. 29.

**) "Syr Tryamoure." Utterson's Select pieces of early popular poetry. 1825. I, S. 1. Udtog hos Ellis: Specimens of early Engl. metr. romances. 1811. III, S. 182–214.

***) Om Octavian-Romanen kan blandt mange andre Skrifter eftersees Görres' Deutsche Volksbücher (S. 131–36), Grässe: Die grossen Sagenkreise des Mittelalters (S. 279–81), Nyerup: Alm. Morskabslæsn. (S. 107–12), Bäckström: Svenska Folkböcker (I, S. 235. flg.).

****) Vilkinasaga: Rafns Overs. Cap. 131–40. Ungers Udg. Cap. 152–60. Den gl. svenske, Cap. 148–52.

hun gjenfindes af sin Husbond, der overbevises om hendes Uskyld og lader Golo sønderrive af vilde Oxer. *)

c. Vi have i det foregaaende fundet vort Sagn to Gange knyttet til Karlssagnene, ved Hildegard og ved Sibile, af hvilke den forstnævnte Tilknytning synes at være af tydsk, den anden af fransk Oprindelse. Vi skulle nu betragte en tredie Tilknytning til samme Sagnkreds, men ikke til selve Hovedmanden i den. Den ældste og ægteste Form af det Sagn, hvori denne Tilknytning forekommer, ialfald en ældre og ægtere end man hidtil har kjendt, er jeg saa heldig her at kunne paavise, og det fra en Kilde, hvor man ellers ikke skulde ventet at finde en saadan. Det er i den hidtil utrykte gammelnorske Karlamagnus-Saga, hvori findes en Afdeling, Landres-þáttr kaldet, som jeg ikke har fundet i nogen anden gammel Text af de til Karlskredsen hørende Digte og Romaner, og hvad der vil sige mere: Ferdinand Wolf, der ellers er godt hjemme i disse, kjender den ikke heller, undtagen i en spansk Roman, som han efter Sproget troer at turde ansætte til 14de Aarhundrede, om hvilken siden skal tales. Den nordiske Landressaga har i de Haandskrifter, hvori jeg har seet den, en Indledning, der siger os, at den er oversat fra engelsk af en norsk Mand Bjarne Erlingsson af Bjarkø, der efter den skotske Kong Alexanders Død (1285) sendtes til Skotland i Anledning af Rigets Overgang til Alexanders Datterdatter Margrethe, den norske Kong Erik Præstehaders Datter. **) Hvorledes det end hermed maatte forholde sig, saa er det rimeligt nok, at den norske Saga er en Oversættelse fra engelsk; herfor taler ogsaa det i den beholdte engelske Navn paa en Hushovmester: steward. Sagaens Indhold er følgende:

Hugon heed en Hertug eller Konge af den Dal, som hedder Munon. Han ægtede den dejlige Olif, Datter af Frankrigs Konge Pipin, Søster til Karl, som siden blev kaldet Magnus. Hun fødte ham Sønnen Landres. En Dag foer Hugon i Skov at hede Dyr og paalagde da sin Hushovmester ("stiuard") Milon at vogte vel paa Dronningen og Barnet. Men da Hertugen var borte, gik Milon til Dronningen og vilde, at hun skulde være hans Slegfred. Da vredes hun svarlig og siger, at hun vil see ham hængt, inden Sol gaaer ned. Milon gaaer da bort, fylder et Guldkar med Dvaledrik, gaaer saa atter ind for sin Frue, bøjer Knæ og beder om Tilgivelse for sin grove Spøg: han havde kun gjort det for at prøve hendes Dyd. Hun skjænker ham sin Tilgivelse og lover ej at tale til sin Husbond om Sagen. Til Stadfæstelse paa dette Forlig lader han, som om han smagte paa Drikken, og rækker saa Dronningen Bægeret. Men saa snart hun har drukket deraf, da falder en dyb Søvn paa hende. Milon bærer hende hen og lægger hende i hendes Sæng, gaaer saa ud i Staden og finder der en fattig Mand, kulsort overalt, undtagen paa Tænder og Øjne; ham fører han hjem og beværter vel, giver ham af samme Dvaledrik og lægger ham saa ved Dronningens Side: han lægger hendes hvide Arm om hans sorte Hals. Hugon kommer nu hjem, undrer sig over, at Dronningen ikke efter Sædvane tager imod ham, gaaer dog til Bords; men efter Bordet vil han tale med Dronningen, og Milon fører ham nu til hende, hvor hun hviler i dyb Slummer ved Blaamandens Side. Kongen lader Milon løfte hendes Arm fra Blaamandens Hals og afhugger saa dennes Hoved. Hver en Blodsdraabe tindrer som

---

*) Genovevasagnet er først fortalt af Carmelitermunken M. Emmich: "Historiola de exordio Frauenkirchen." (See Grässe: Die gross. Sagenkr. des Mittelalters, S. 282. v. d. Hagen's Afhandl. om Svanesagnene i Abhandl. der Berliner Akademie. 1846. Grimm's Deut. Sagen, Nr. 532.) Folkebøger om Genoveva haves paa tydsk, fransk, italiensk, hollandsk, bøhmisk og svensk.

**) "Saga þessi, er her byriaz, er ei af lokleysu þeirri, er menn gőra ser *til* gamans. heldr er *hon* saugð *met* sannendum, sem síðarr man birtaz. fann þessa saugu herra Biarni Erlingsson or Biarkey, ritaða *ok* sagða i ensku mali, i Skotl*andi*, þa er hann [sat] þ*ar* um uetrin ept*ir* frafall Alexandri *konungs*. enn *konung*domin ept*ir* hann tok M*argret*, do*ttir* uirðuligs herra Eircks kongs i Noreigi, son[a]r M*agnuss* konu*ngs*. en nefnd M*argret* v*ar* dottirdo*ttir* Alexandri. v*ar* fyrir þ*at* herra Biarni vestr sendr, at tryggia *ok* staðfesta r*iki*t und*ir* inngfruna. enn at m*annum* se þui liosari, *ok* megi þ*eir* meiri nytsemi af hafa *ok* skemtan, þa let herra Biarni han[a] snara or ensku maali i norrænu."

brændende Voxkjærte, men Hugon ændser det ikke. Han vil lige til at følge Milons Raad: medens Sværdet er draget, ogsaa at aflive hende, da hun i det samme vaagner af Dvalen, gruer ved alt hvad hun seer, men paa det helligste forsikkrer om sin Uskyldighed og byder sig til at underkaste sig Guds Dom, som Lov var i Landet. "Herre Konge," siger hun, "derved vil jeg bevise, at Milon har løjet mig paa: lader gjøre et Baal, baade stort og hedt, og sætter mig derpaa i en Kobberkjedel, saa nøgen som min Moder har mig til Verden, og bygger Baalet saa højt, saa det naaer mig til Hage; og ikke skal jeg gange derfra, for Malmet er alt koldt om mig. Men om jeg kommer fra det Baal ubrændt og med mit Legeme uskadt, da maae I vel see, Herre, at der er løjet paa mig, og at jeg er en ærlig Kvinde." Kongen vil efter Milons Raad ikke antage Dommen. Da siger hun atter: "Nu vil jeg byde eder et andet Kaar: eders Borgetaarne ere høje; lader did bære en stor Valslynge; men udenfor paa Volden lader sætte Sværd og Spyd i Mængde, saa Oddene vende opad. Lader mig saa kaste ned fra Taarnet paa den samme Vold mellem Sværd og Spyd. Men om jeg saa kommer til Jorden, at disse Vaaben ej gjøre mig Skade, og jeg gaaer frisk derfra, da maa I vel see, Herre min, at jeg er ærlig Kvinde, og at paa mig er løjet." Ogsaa denne Prøve afslaaer Kongen efter den onde Milons Raad. Da mæler Dronningen atter: "Da byder jeg eder det tredje Kaar: aldrig var nogen utro Kone budet at gjøre sligt: lader tage Baad og Mænd dertil, sætter mig i den og lader dem roe med mig saa langt ud paa Havet, saa at ingensteds er Land isyne. Der kaste de mig ud i den salte Sø og roe saa atter til Lande fra mig. Men om jeg kommer levende til Land uden noget Fartøj, da maa I dog see for Guds Barmhjærtigheds Skyld, at jeg haver eder trofast elsket, og at Milon har løjet mig paa." Milon faaer atter Kongen fra at gaae ind paa denne Prøve, thi, siger han, hun er den værste Troldkvinde: hun kan flyve gjennem Luften uden Vinger eller Fjædre. Da harmedes Engelbert af Dynhart, som hos stod, og som var Dronningens ypperste Mand, og han gav Milon et Slag med sin Haand under Øjet, saa han faldt om i Iiden, erklærede ham for en Løgner og bød sig til at vove en Dyst med ham for sin Frues Uskyld, paa saadan Maade, at Milon skulde være iført sin fulde Rustning, have alle sine Vaaben og ride sin bedste Stridshest; men selv vilde han møde med blottet Hoved, uden Hoser og Sko, ridende paa et Muuldyr og uden andet Værge end en Kjep. Denne Gudsdom skal da gaae for sig, men strax i det første Ridt styrter Milons Hest, og han falder til Jorden, hvorpaa han vender sig til Kongen og siger, at her saae man da det bedste Beviis paa Dronningens Trolddom: at han, som ellers var en tapper Kriger og en ypperlig Ridder, saaledes blev Græsrytter paa slet Mark. Det lykkes ham herved atter at besnære Kongen, saa han forbyder Kampen og forviser Engelbert fra sit Aasyn. Kongen holder nu Raad med alle sine Mænd, om hvad der skal gjøres ved Dronningen. Somme vilde have hende brændt, andre halshugget, andre sønderreven; Milon vil have hende sat i en Steenstue, ikke større, end at hun lige kan sidde og ligge i den. Da rejste sig en Ridder, som Arnæes heed; han vilde ej, at Dronningen saa skulde pines tildøde: hendes Fader Pipin vilde hævne det grumt; heller skulde de sende Bud efter hendes Fader og Frænder og lade dem dømme i Sagen. Dette Raad følges, og hendes Frænder komme. Fru Olif føres aabenhovedet og barfodet ind i Hallen for sin Fader, der med Foden støder hende fra sig, saa hun falder og bryder to Ribbeen. Da Milon saae det, kunde han ikke styre sin Ondskab, men gik hen til Drengen Landres, som gik og legte paa Gulvet, og slog ham med en Knippel (? "refði") i Panden, saa han siden bar Mærke deraf alle sine Dage. Frænderne raadslaae imidlertid om hendes Skæbne. Hendes Broder Karl raader til at sætte hende i det Steenhuus, som Milon har ladet gjøre, tolv Mile fra Borgen: og ikke skulde hun have anden Føde med end en Leve og en Skaal Vand; der skulde de lade hende sidde; var hun uskyldig, vilde Gud vel redde hende. Milon stemmer i med, men vil desuden have Huset fyldt med Orme og Padder og alt giftigt Kryb. Herom blive alle enige; og efter at have kysset sin Søn og gjort sin Bøn til Guds Moder, føres Dronning Olif da ud til Steenstuen og mures der inde med en ussel Leve og en Skaal Vand. Tiden gik, og intet spurgtes mere til Dronningen, hvem alle troede død. Kong Hugon ægtede Milons Datter og fik med hende Sønnen Malalandres. Da han voxer op og i alt staaer tilbage for Landres,

faaer Milon Kongen til at forvise denne fra sit Aasyn. Landres voxer op hos sin Fostermoder, en gammel klog Kone. En Dag sender hun ham op at deeltage i Legene udenfor sin Faders Borg. Han er deri alles Mester, faaer derfor et Slag af sin Halvbroder, som han strax gjengjælder. Milon er fra Borgen Vidne hertil og lader Landres kalde for Kongen, som byder at kaste ham i Taarnet. Men Landres drager sit Sværd og gaaer ud af Hallen, uden at nogen af Svendene vover at gribe ham, gaaer saa hen og tager Afsked med sin Fostermoder og farer saa i Skov med Bue og Pile. Efter at have frataget nogle Dværge en Trylledug, hvorved han opholder Livet, kommer han til Taarnet, hvor hans Moder blev spærret inde. Ingen Dør er derpaa, kun en lille Glug højt oppe, og i den sidder en Fugl og synger saa fagert, at det er en Lyst at høre. Landres lægger Piil paa Stræng, skyder og rammer Fuglen paa Brystet, hvorpaa den udraaber: "Herre Christ hjælpe mig! hvem slaaer mig saa? Saa længe jeg har været i denne Skov, har ingen brugt Piil eller Bue imod mig." Landres hører Fuglen tale og det kommer til en Forklaring, hvoraf fremgaaer, at hans Moder endnu lever, opholdt ved Guds Naade. Landres drager derpaa, som ham blev paalagt, til sin Fostermoder og derfra til sin Morbroder Karl Magnus (Pipin er imidlertid død). Hans Stifmoder søger ved Tryllekunster at standse hans Fart, men faaer tilsidst Banesaar, da hun i Ormeham vil bam til Livs. Landres og Karl Magnus drage til Hugon. Milon maa tilstaae hele sin Brøde og sættes da i samme Fængsel, hvoraf de nu udtage Dronningen. Olif gaaer i Nonnekloster, og Hugon døer kort efter. Landres faaer da Riget. *)

Efter denne Saga er senere paa Island digtet en Række af Rimur (Landres rimur), der findes i et Oldskriftselskabet tilhørende Haandskrift, og paa samme Grundlag hviler det færøiske Kvad (Óluvu kvæði), som af V. U. Hammershaimb er meddeelt i Antiq. Tidsskr. f. 1846–48 (S. 279–304). En spansk Roman med samme Æmne har som sagt Ferd. Wolf først gjort opmærksom paa, men af en Sammenligning mellem det af ham givne Uddrag af denne og den norske Saga fremgaaer, at den spanske er en langt yngre og vilkaarlig udsmykket Behandling af Sagaen, hvis franske Original (thi en saadan er det højst sandsynligt at antage) maaskee endnu kan findes mellem de mange uudgivne Skatte, der hvile i Frankrigs Bibliotheker. **) En bestemt Antydning af, at den fælles Kilde til den spanske og til den engelsk-islandske Behandling af Olivasagnet maa søges i Frankrig, finder jeg deri, at flere af de Motiver, hvorved dette skiller sig fra Gunildssagnet, har det laant fra, eller har dem dog tilfælles med, de gamle frankiske Sagn om "Berthe au grand pied", hvilket ogsaa tildeels er Tilfældet med det forhen omtalte Sibilesagn og de franske Behandlinger af Crescentiasagnet. ***) Hugons Navn kunde ogsaa vise hen paa en frankisk Kilde, thi vi have gammel Hjemmel for, at alle Franker fordum kaldtes Hugoner efter en vis Hertug Hugo, ligesom Chlodovigs Søn Diderik kaldtes "Hugo Theodoricus" i Modsætning til sin østgothiske Navne "Amulung Theodoric." ****)

---

*) Landres þáttr findes paa Univ. Bibl. i to Papirshaandskr. (Arnamagn. 180, d. fol. Bl. 269. flg. og 531. qu. Bl. 22. flg.)

**) Wolfs Udtog af denne spanske Roman (Historia de Enrique, fi de Oliua, Rey de Jherusalem, Enperador de Constantinopla. Sevilla, 1498) findes i hans alt forhen eiterede Skrift: Über die neusten Leistungen der Franzosen &c. S. 98-123. Hans Ord om den ere disse (S. 121-22): "Meines Erachtens besteht dieser Roman aus zwei verschiedenartigen Massen; die eine, welche die Geschichte der Oliva enthält, dürfte sich wohl auf eine ältere, ächte Sage gründen, ob aus dem fränkischen Sagenkreise, wage ich nicht zu behaupten, wiewohl einige Namen daraus aufgenommen sind."

***) Om "Berthe au grand pied" kan sees Wolfs sidst anførte Skrift, S. 37. flg. Grässe: Die gross. Sagenkr. des Mittelalters, S. 289-90. Jfr. J. Grimm: Deut. Mythol. S. 258.

****) "Olim omnes Franci Hugones vocabantur a suo quodam duce Hugone." (Chron. Quedlinb. ap. Pertz, V, S. 31.) Jfr. Müllenhof i Haupt's Zeitschr. f. deut. alterth. VI, S. 437.

VII.

Den her givne Udsigt over vort Sagns Forekomst i Middelalderens episke Digtning vilde endnu kunne foroges i det uendelige, dersom vi her vilde medtage alle de Steder i denne, hvor storre eller mindre Dele af det eller Minder om det komme tilsyne; men jeg har troet det rettest at indskrænke mig til at omtale de Forekomster af Sagnet, hvor det er saa at sige det raadende, og derimod at forbigaae saadanne, hvor det, indblandet i andre Æmner, kun spiller en underordnet Rolle. Men ligesom Sagnet hyppig findes indpodet paa Digtninge, hvis Hovedstamme er det ganske fremmed, saaledes har det vistnok ogsaa ofte, hvor det kom hen, optaget i sig Dele af de forefundne Sagnstoffer og derved tit skiftet Form eller Farve efter den Himmelegn, hvorunder det slog Rod. Det kan endvidere ikke undre os i gamle Herbarier at stode paa Udviklinger af det, som vi endnu ikke vide at anvise deres rette Plads i Rækken. Som en saadan maa her anfores en Forekomst af Sagnet, der, om ikke Kildens særegne Beskaffenhed paalagde os den storste Varsomhed, vilde være af en afgjorende Natur, fordi vi da kunde troe at være trængte ned til Sagnets Urstof, hvis Ælde og Beskaffenhed maatte sætte en Skranke for al videre Undersogelse. Sagen er denne: Mellem de paa Island i det 11te Aarhundrede nedskrevne, saakaldte eddiske Sange, af hvilke de allerfleste utvivlsomt tilhore den nordiske Hedenold, og af hvilke en Række behandler Völsung- og Niflung-Sagnene, findes een (Guðrúnarkviða þriðja), der staaer uden Forbindelse med de audre, og ikke vel synes at kunne passe ind i den nordiske Sagnkreds, som derfor af flere Lærde er antaget for yngre end de øvrige og navnlig for at være af sydligt, af tydsk Ophav.*) Denne Sang behandler samme Æmne som nærværende Vise, nærmest i den Form, hvorunder det forekommer i Kunigundesagnet. Personerne ere her Atle og Gudrun (Tydskernes Grimhild), Beskyldningen lyder paa et altfor fortroligt Forhold til Thjodmar eller Thjodrek (Diderik?), Modheviset er en Prøve med at tage Stene op af en Kjedel med kogende Vand (ketilfång; judicium aquæ ferventis). Nogen Forsvarer kan her naturligvis ikke forekomme; men som Anklager optræder Atles Frille Herkja, der underkastes samme Prøve som Gudrun, kjendes skyldig i Bagvaskelse og begraves i en Sump. Hvorledes det egenlig forholder sig hermed: om Sagnet virkelig skulde have sin gamle mythiske Grund i selve Niflungsagnet, og det omtalte Kvad altsaa dog have gammel Borgerret i den eddiske Sangkreds; eller om denne Anvendelse af det er senere, derom drister jeg mig ikke til at afsige nogen Dom. Kun saa meget er vist, at skjøndt denne Henforelse jo viser længere tilbage, end nogen af de forhen omtalte, saa er dog Optegnelsen, som sagt, forst fra 11te Aarhundrede, altsaa langt yngre end det med de dansk-engelske Sagn overeensstemmende longobardiske, der er bevaret i mere end 200 Aar ældre Optegnelser.**)

Her kan endnu nævnes et ældgammelt Gothesagn, der har adskillig Lighed med vor Vises Æmne, skjøndt det ingenlunde kan antages for nogen Afspejling af det, saa lidt som for dets Grundform, men derimod snarere turde være at ansee for et af dets Forbilleder, nemlig det i Eddaerne og hos Saxo forekommende, hos Jornandes sporlige Sagn om Ermanrik (Jarmerik, Jörmunrekr) og hans Dronning Svanhild, Sigurds og Gudruns Datter, der af Kongens onde Raadgiver Bikke beskyldes for ukydsk Forhold til sin Stifsøn Randver (Broder) og derfor trædes ihjel af Heste. Til en Art af Gudsdom kunde man her endog finde Spor deri, at Hestene

*) Saaledes P. E. Muller: Sagabibl. II, S. 317-19. W. Grimm: Deut. Heldensage, S. 33-34. 351. (Jfr. J. Grimm: Deut. Rechtsalterth. S. 922-23.) Af modsat Mening er Finn Magnussen: Den ældre Edda, IV, S. 122-24.

**) Udenfor Sagnets Historie, skjøndt indenfor dets Grændser, ligger ogsaa den danske Vise (Levn. I, Nr. 8) om Fæstemanden, der falskelig anklager sin Brud for Hoer og Mord, hvorpaa hun af sin Fader føres til Baalet, som Erkebispen vier, men staaer uskadt midt i Luerne, hvorpaa hun gaaer i Kloster, medens Fader og Fæstemand sorge sig tildode. (Optegnelser fra Nutiden lade det være et Uhyre af en Broder, der lyver sin Søster paa. Fra det brændende Baal bære Engle i Dueskikkelse hende til Himlen, medens Djævle i Ravnelige hente Broderen til Helvede. — Noget lignende antydes jo ogsaa sidst i den islandske Gunildsvisé.)

ej ville træde paa hende; skjøndt jo den tilføjede Forklaring lyder anderledes: at det var for hendes blændende Skjønheds Skyld.

Alle de hidtil nævnte Tilfælde, i hvilke vort Sagn fremtræder, tilhøre den gothiske Verden, naar dette Udtryk tages i udstrakt Forstand, saa det ogsaa omfatter de romaniserede Folk med et gothisk Grundlag eller dog væsenlig gothisk Tilsætning. Jeg har intet Spor fundet til noget classisk (græsk-latinsk) Forbillede, saalidt som til noget keltisk eller østerlandsk. Des mere paafaldende er det, at den svenske Udgiver af "Hildegardis og Talandus", P. O. Bäckström, der rigtignok ikke synes at have kjendt (gjenkjendt eller erkjendt) Sagnet i andre Former, end den her under **A** omtalte Gruppe, vil have det tillagt østerlandsk Udspring, fordi han har fundet det i Crescentiagruppen behandlede Sagn i det persiske Æventyr om Repsima, der staaer i en sidst i 17de Aarhundrede forfattet persisk Samling, og hvoraf han meddeler et Udtog (i Svenska Folkböcker, I, S. 269–70 efter Les mille et un jour. Paris. 1729. V, S. 241–295). Eenheden er nimodsigelig; men denne Forekomst er altfor ny og altfor enestaaende, til at man deraf tør uddrage en Slutning som den ovennævnte. Langt sandsynligere forekommer det mig, at antage det persiske Æventyr for en Efterligning af europæiske Digtninge; en saadan Sagnvandring er, skjøndt langt sjældnere end den modsatte ældre Sagnstrømning fra Øst til Vest, dog ingenlunde uden Exempel. Repsimasagnet, der har hele den kunstige Slyngning og det dermed følgende afledte Præg tilfælles med Crescentia-Florentia-Digtene, vil i ethvert Fald ikke kunne sættes som Grundlag for de mange Folkesagn og Folkeviser, som her forud ere omtalte; saa for at Bäckström skulde have Ret i sin Formodning: at det er Kilden til den nævnte Gruppe af Digte, maatte jeg have Uret i at ansee disse for hvilende paa samme Grundlag som vor Vise og de longobardiske, tydske og engelske Sagn. Og hvad vilde man saa gjøre ved Sibyl-Genoveva-Sagnet eller ved Olivasagnet, hvis Slægtskab med Crescentia ikke kan miskjendes, men som paa den anden Side saa nøje slutter sig til Visen og Folkesagnene! Jeg troer derfor ganske at maatte forkaste denne Formodning, som enten maatte gjøre Sagn, der beviislig lige siden Aar 800 have havt hjemme hos gothiske Folkeslag og været indflættede i deres historiske Minder, til Gjenlyd af et persisk Æventyr, hvis Ælde og Ophav er ganske ubekjendt, og som først foreligger i en mere end 800 Aar yngre Affattelse, — eller føre til Benægtelsen af al Forbindelse f. Ex. mellem Digtet om Diderik og Crescentia og Viserne om Diderik og Gunild. Denne Forbindelse antager jeg imidlertid for sikker, hvorledes man saa end vil forklare sig den enestaaende exotiske Forekomst af Sagnet udenfor Europa.

Højst interessant vilde det være, om nogen kunde give os en tilfredsstillende Forklaring af den historiske Sammenhæng mellem alle Sagnets mangfoldige Former, men hertil troer jeg at Tiden endnu ikke er kommen. Som et reent Experiment skal jeg dog her vove at opstille en Hypothese til Forklaring af Sagnets Vandring, Udvikling og forskjellige Tilknytninger. Denne Hypothese vil kunne formuleres saaledes: Sagnet (en Slags kvindeligt Sidestykke til det mandlige Josephssagn): om den kydske Dronning, der af sin Husbonds Broder eller hans højt betroede Raad, som i hans Fraværelse forgjæves har søgt at forføre hende, beskyldes for Utroskab, derfor mishandles og dømmes til Døden, men som, efter at hendes Uskyldighed ved en Gudsdom, eller paa anden Maade ved Guds øjensynlige Bistand, er bragt for Dagen, gjengives Liv og Ære, — dette Sagn var fra først af fælles for flere gothiske Stammer: for Longobarder (Gundeberga) og Franker. Af disse knyttedes det først til den ældgamle frankiske Hertug Hugo (Olivasagnets Hugon), overførtes fra ham paa Hugo Theodoricus, der i tydske Sagn blev til Hugdietrich (ogsaa kaldet "König Hugo"), og siden, da de frankiske og østgothiske Diderikssagn i Tydskland vare sammensmæltede eller dog foreløbig sammenblandede, paa en Diderik af Rom (Crescentia-digtet) og derved paa den i Grunden reent poetiske Personlighed: Diderik af Bern. Medens Sagnet i Frankrig og i Flandern vedblev at leve og søge nye Tilknytninger (Kejser Karl — Genoveva), udbredte det sig, besunget i en Folkevise om Diderik af Bern og hans Hustru Gudelind (Gunild) over Tydskland, fik Indpas i England og i Danmark, paa Island og Færøerne. I Tydskland

henfortes det først til Richarda, og fik maaskee derved en noget forandret Form, og siden til Kunigunde og Henrik, foranledigede derved den engelske Henforelse til Gunild og Henrik, hvorpaa atter fulgte en Elinor og Henrik, medens Visen fra franske Sagn og Rumaner modtog Træk, hvormed samme Sagn der var blevet udsmykket (den spedalske Mand). I Danmark optoges den engelske Fortolkning om Gunild og Henrik, men her gættede man siden paa Henrik Løve og opgav tilsidst ganske enhver historisk Tilknytning. Paa Island og Færoerne beholdtes vel Dideriks og Gunilds Navne, men Sagnet selv modtog fra Kunigundelegenden væsenlig Paavirkning.

Dog, det være hermed som det vil. Fremtiden vil vel bringe mere Lys i Sagen; thi "Systemet" er ikke færdigt, i Sagnhistorien maaskee mindre end noget andet Sted. Men har jeg kun Ret i Hovedsagen: i at udlede alle disse Sagn fra en og samme Kilde, saa vil dette mit Arbejde dog ikke have været frugtesløst.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 160.)

1. Frw Guner seeder y Spirre,
hynder beedis beeggle saa dyre.
Hynnde frw Gundder.

2. Hyndder beedder hieegle aff synndenn,
thy rigeat och thy yngiat.
Hyndia beedis heeglle aff weestenn,
dy riggest och thy beste.

3. Hyndder hieedia till aff nuordenn
alle thy heedde thuorde.
Hyndir beedder till aff ostenn
thy rigest och thi throate.

4. Hynndder haad hertug Heenddrick,
saa krancke skieebhenn thi saamell fieeck.
Hand hynd had, och hand hynd fiennge,
storum och strid der-efter ginge.

5. Tthend herre skulde y lieedinng faarre,
Raffuenngaard hand skulde hieeme werre:
"Wogtte thu weell Bronsuig,
och halle-beeddere Slesuig.

6. Wogtte thu fuld weell y Spirre,
och miest frw Gunder hynnd dyrre."
Haartugenn styrrer synn sneecke fraa land,
Raffuengaard rider synn gaanger paa sannd.

7. Raffuenngaard axller skaarlagenn-skieend,
hand gaar i lofftt forr droningen ind:
"Y skaall faa meg auer Aaddellring,
saa bad Henddrick herre mynn."

8. "Icke saagde mynn herre meg saa
thett sidste synde hand skildis meg fraa."
"Kand ieg icke Aadellring faa,
daa skaall ieg eedder lygge opaa."

9. "Daa lyff och lyuff, thett thu faar skaam,
ind er herre Gud langtt heder ind graam."
Heerttugenn kaam fraa lieeding hieem,
Raffuengaard gaar hanom vd igenn.

10. "Huor staar thett y Spyrre?
huor lydder frw Guneld hynn dyre?"
"Eddera landde staar som dy stuode,
frw Gunild haffuer saa ilde giortt."

11. "Och icke weell ieg dynn ord nu thro,
ieg aldrig vthroskaab til hind suo."
"Ieg thett med myn oggen suo,
att erricke-hieespenn huoss hynd luo."

12. "Tthaa skaall ieg hynndder saa byrrig och slaa,
dett ingenn mand hynd hiellpe maa."
Hertug Henddrik axller skaarlagenn-skyeend,
hand gaar y lofftt for droningenn ind.

13. Harttugenn innd aff dørrenn threend,
droningenn stuod hanom op igenn:
"Weell-komenn, eddellig haare myn,
huor haffuer eedder y lieeddinng lidd?"

14. "Weell haffdde meg lydd y lieedding y aar,
haffde dw icke saa ildde giortt."
"Mynn naaddige herre, y sygger icke saa,
rett aldrig ieg der thengtte opaa."

15. "Saa weeslig du der thengtte paa,
der errkee-bespenn huosz deg loo."
Saa sluo hand hynndder saa saarre,
slett ingenn hynder hieelpe thuordde.

16. Tther waar heelder ingenn indde,
for-vden thuo hoffske quinde.
For-vddenn thuo hoffske wyffue,
dy bad thend frw y lyffue.

17. "Mynn eddellig herre, y skaall thett icke thro,
Raffuengaard haffuer hynd loggenn paa."
"Thaa skaall hun nu fly seg denn mand,
y krinnsenn thor med Raffuengaard staande."

18. Offuen-hoffuett och baarre-fuod,
saa vscell kaam hun aff dorrenn vd.
Hon gick seeg till beelde,
som kieemper dy drak sneelde.

19. Droninggenn ind aff dorrenn threnod,
alle stuod kieemper hynd op igenn.
"Er her nu ingenn inde,
som feegtt weell for quinndde?"

20. Alle stuod kieemper och thuaffued,
for-vddenn Miemerinng, suaridtt:
"Ieg thientte y edders faaders gaard
weell y fulde femttenn aar.

21. Ieeg sao edder aldrig saa vseell,
saa haar om edders axell.
Ieg suo edder aldrig baare-fuod
paa den grøne greese-rod.

22. Some daa gaff hand giobbind guld,
och suome daa gaff hand skoller fuld.
Raffuenn-gaard gaff hand allder-mieest,
men hand haffuer sneegenn edder alder-forst.

23. Alltyd suod ieeg weed ennde,
som alle guodde gaaffuer weendde.
Nu weell ieg for edder y kreendsenn gaa,
om y weell meg suerd Aadellring faa."

24. "Alltt om du welltt y krindsenn gaa,
saa weell skall thu suerd Addellring faa."
Tthi skreff krindsenn paa denn moold,
thy gick der-y meed suerd och skiold.

25. "Nu skalltt thu saa suere meg,
att thu weedst ieke suerd Aadellrinng."
"Saa hiellp meg Gud paa mynn thro:
ieg weed icke vddenn grebb for-offuen iiordt.

26. Nu skaalltt thu saa sueirre iggenn,
att thu west icke suerd Saaderinng."
"Saa hieellpe meg Gud foroffuenn,
som ieg weed icke suerd Swdde-wynndtt."

27. Tthett forste huog, der Raffuengaard huog,
daa huog hand Meemerings suerdtt y thuo.
Thett melltte heerttugenn som hand stuod:
"Nu matte thu siee denn gierning dw giordde."

28. Hun suaridtt: "Ieg haffuer icke deenn gierning
giortt,
ind-dog mynn solligge keemppe saa fuor."
Thett forste huog, ther Momering huog,
tha hog hand Raffuengaards suerd y thuo.

29. "Du holltt op, Mymerring, hog icke meeg,
men ieg kaand myn skuo tuing."
Raffuengaard nedder ad iorddenn løb,
suerd Swd-wynnd hand for seeg skood.

30. "Du haffuer nu dieeg om mieen suoritt,
dynn sollig seell hun er forlorenn."
Dett forste huog, der Raffuengaard huog,
daa huog hand Memerings suerd y thuo.

31. "Holtt op, Raffuengaard, huog icke meeg,
men ieg kaand myn skoo tuing."
Miemering needer till iorrdenn leebb,
suerd Aadellring hand for seeg skood.

32. "Nu haffuer du dieg om myeen suorenn,
dynn sollig seel hun er forlorenn."
"Ieg haffuer meg icke om mieenn suurit:
ieg west icke vdden greff for-offuen iordtt."

33. Tthett forste huog, der Miemering huog,
daa huog hand Raffuengaards suerd y thuo.
Thett anditt huog, der Miemerring huog,
da huog hand Raffuengaards hallss y thuo.

34. "Sie nu, kieer herre mynn,
huor hand fuor med keempen dynn.
Myn eddellig herre, weell y throff,
att Raffuengaard haffuer meg loffuett paa?"

35. Herr Heennddrick klaper hynder weed huiden kinnd:
"Forlaad meg thett, allerkieereste mynn."
Miemerring kaam der staalkeenn hiem
med blodig hoffued och broden bienn.

36. "Frw Guner, gior for edders faadders sieell:
gyff meg brød, men ieg maa loffue."
"Hordu, Miemering, huad ieg sigger dieeg,
dinn saard skall ieg laadde leege deeg.

37. Alle dynn dage ieg giffuer dieg brød,
aeelliff skallt thu slidde skaarlagenn rød."
S[agde] f[rw] G[undder].

B.

(Optegnet paa Øen Fuur i Limfjorden 1844
af Pastor Fischer.)

1. Hendrik han vilde sejle fra Land
og forlade sin Liljevand.
Det saa vilde han Hendrik:
Sejle fra Land
og forlade sin Liljevand.

2. "Og hør du, Ravnlil fager og fiin,
du skal nu vogte Allerkjæresten min.
Det saa sagde han Hendrik:
Fager og fiin o. s. v.

3. Ja du skal hende vogte og gjem',
ret ligesom hendes Herre var hjem'."
Det saa sagde han Hendrik:
Vogte og gjem' o. s. v.

4. Hendrik han styrer sin Snekke fra Land,
Ravnlil han vender sin Ganger fra Strand.
Det saa gjorde han Hendrik:
Snekke fra Land o. s. v.

5. Ravnlil han reed til Fru Gunilds Gaard,
ud' stod Fru Gunild, var svøbt udi Maar.
Det saa gjorde han Ravnlil:
Til Gunilds Gaard o. s. v.

6. "Og hør du, Gunild fager og fiin,
Vil du nu gjøre Vilje min?
Det saa sagde han Ravnlil:
Fager og fiin o. s. v.

7. Vil du ej gjøre Vilje mod mig,
saa stor en Løgn skal jeg lyve paa dig."
Det saa sagde han Ravnlil:
Vilje mod mig o. s. v.

8. "Ja lyv, ja lyv, til du faaer Skam:
Sandhed for Løgn det gaaer vel fram."
Det saa sagde hun Gunild:
Til du faaer Skam o. s. v.

9. Hendrik han styrer sin Snekke til Land,
Ravnlil han vender sin Ganger mod Strand.
Det saa gjorde han Hendrik:
Snekke til Land o. s. v.

10. "Og hør du, Ravnlil fager og fiin,
hvordan lever Fru Gunild, Allerkjæresten min?"
Det saa sagde han Hendrik:
Fager og fiin o. s. v.

11. "Fru Gunild det er ret et Horebæst,
hun skaaner hverken Munk eller Præst."
Det saa sagde han Ravnlil:
Et Horebæst o. s. v.

12. "Og hør du, Ravnlil fager og fiin,
vil du bytte Ganger med Snekke min?"
Det saa sagde han Hendrik:
Fager og fiin o. s. v.

13. Hendrik han reed til Fru Gunilds Gaard,
ud' stod Fru Gunild med udslagne Haar.
Det saa gjorde han Hendrik:
Til Gunilds Gaard o. s. v.

14. Han greb hende ved hendes fagre Guldhaar
og slog hende mod den sorteste Jord.
Det saa gjorde han Hendrik:
Fagre Guldhaar o. s. v.

15. "Saa længe skal du nu slaaes og slids,
til du faaer en Kæmpe, som vil Dysten rid'."
Det saa sagde han Hendrik:
Slaaes og slids o. s. v.

16. Fru Gunild tog over sig Kappen saa blaa,
og hen til Kæmpehuus monne hun gaae.
Det saa gjorde hun Gunild:
Kappe saa blaa o. s. v.

17. "Og hør I, Kæmper, er I her ind':
er her ikke een, der vil slaaes for en Kvind'?"
Det saa sagde hun Gunild:
Er I her ind' o. s. v.

18. De Kæmper de talte ikke et Ord,
men Memering sprang over breden Bord.
Det saa gjorde han Memering:
Ikke et Ord o. s. v.

19. Den første Dyst, de sammen reed,
gik Memerings Ganger i Knæene ned.
Det saa gjorde han Ravnlil:
Sammen reed o. s. v.

20. "Saae du det, min Vive:
min stolte Ravn kunde flyve."
Det saa sagde han Hendrik:
Du min Vive o. s. v.

21. Den anden Dyst, de sammen reed,
da gik Ravnlil hans Hoved af Led.
Det saa gjorde han Memering.
Sammen reed o. s. v.

22. "Saae du det, min guddydige Mand:
den lille han den store overvandt."
Det saa sagde hun Gunild:
Guddydige Mand o. s. v.

23. "Tolv Tønder af det rødeste Guld
giver jeg dig, for du vandt hende huld."
Det saa sagde han Hendrik:
Rødeste Guld o. s. v.

24. "Tolv Tønder Guld det er vel godt,
men Skam faae den, der sælger hende bort."
Det saa sagde han Memering:
Er vel godt o. s. v.

25. Memering og Gunild af Gaarden reed,
tilbage stod Hendrik, han Hænderne vreed.
Det saa gjorde han Hendrik:
Af Gaarden reed,
tilbage stod Hendrik, han Hænderne vreed.

C.

(Optegnet paa Mors 1852 af Skolelærer P. C. Sørensen i Tæbring.)

1. Ja, Henrik reed til Valle,
hvor Kæmperne drikke alle.
Gjorde Henrik.
Ja, Valle, hvor Kæmperne drikke alle.
Gjorde Henrik.

2. "Og hør du, Rundkrud Hagensgaard,
og vil du nu passe paa min Gaard?
Sagde Henrik.
Ja, Hagensgaard o. s. v.

3. Du passe vel paa Sudselille,
du passe vel paa Strudselille,
du passe vel paa Spyre,
og mest paa Fru Gunild den dyre."
Sagde Henrik.
Ja, Spyre o. s. v.

4. Ja, Rundkrud reed til Henriks Gaard,
udenfor Fru Gunild for ham monne staae.
Gjorde Gunild.
Ja, Henriks Gaard o. s. v.

5. "Og hør du, Gunild favr og fin,
og vil du nu føje Viljen min?"
Sagde Rundkrud.
Ja, favr og fiin o. s. v.

6. "Den sidste Gang, jeg min Herre saae,
da sagde han, jeg det ej gjøre maa."
Sagde Gunild.
Ja, Herre saae o. s. v.

7. "Ja, vil du ej føje Viljen min,
saa stor en Løgn skal jeg lægge paa dig."
Sagde Rundkrud.
Ja, Viljen min o. s. v.

8. "Ja, lyv du, mens du lyve maa,
saa stor en Ulykke skal du faae."
Sagde Gunild.
Ja, lyve maa o. s. v.

9. Ja, Rundkrud reed til Valle,
hvor Kæmperne drikke alle.
Gjorde Rundkrud.
Ja, Valle o. s. v.

10. "Og hør du, Rundkrud Hagensgaard,
hvorledes staaer det til udi min Gaard?"
Sagde Henrik.
Ja, Hagensgaard o. s. v.

11. "Det staaer sig vel med Sudselille,
det staaer sig vel med Strudselille,
det staaer sig vel med Spyre,
Fru Gunild hun er en Hore."
Sagde Rundkrud.
Ja, Spyre o. s. v.

12. "Og hør du, Rundkrud Hagensgaard,
der er saa mange, du har løjet paa."
Sagde Henrik.
Ja, Hagensgaard o. s. v.

13. "Jeg siger ej andet, end hvad jeg saae:
Erkebispen hos hende laae."
Sagde Rundkrud.
Ja, hvad jeg saae o. s. v.

14. Ja, Henrik reed nu til sin Gaard,
udenfor Fru Gunild for ham monne staae.
Gjorde Gunild.
Ja, til sin Gaard o. s. v.

15. "Jeg kan vel paa min Herre see,
hvad enten han er drukken eller vred."
Sagde Gunild.
Ja, Herre see o. s. v.

["*Her mangler et eller flere Vers, hvori bliver fortalt, at* han slog hende paa hviden Kind *og deres Samtale.*"]

16. Ja, Memring reed til Henriks Gaard,
udenfor Fru Gunild for ham monne staae.
Gjorde Gunild.
Ja, Henriks Gaard o. s. v.

17. "Og hør du, Gunild favr og fiin,
hvi fælder du saa modig Taare paa Kind?"
Sagde Memring.
Ja, favr og fiin o. s. v.

18. "Jeg haver vel Aarsag at fælde Taare paa Kind,
thi Rundkrud haver løjet paa mig."
Sagde Gunild.
Ja, Taare paa Kind o. s. v.

19. "Du laane mig din Faders Hest,
saa strider jeg Dysten allerbedst."
Sagde Memring.
Ja, Faders Hest o. s. v.

20. "Ja, Hest og Harnisk skal du faae,
det bedste, Guldsværdet ej bide kan paa."
Sagde Gunild.
Ja, skal du faae o. s. v.

21. Ja, Memring reed til Valle,
hvor Kæmperne drikke alle.
Gjorde Memring.
Ja, Valle o. s. v.

22. "Og hør du nu, Rundkrud Hagensgaard,
og vil du nu Dysten med mig alaae?"
Sagde Memring.
Ja, Hagensgaard o. s. v.

23. "Jeg ta'r dig med min venstre Haand,
kaster dig saa langt fra Land."
Sagde Rundkrud.
Ja, venstre Haand o. s. v.

24. "Jeg tager dig med min mindste Finger,
knuser alle dine Lemmer isønder."
Sagde Memring.
Ja, mindste Finger o. s. v.

25. Den første Dyst, de sammen reed,
Memrings Hest den faldt paa Knæ.
Gjorde Rundkrud.
Ja, sammen reed o. s. v.

26. Den anden Dyst, de sammen reed,
Memring hug Rundkruds Hoved af.
Gjorde Memring.
Ja, sammen reed o. s. v.

27. Ja, Memring reed til Henriks Gaard,
udenfor Fru Gunild for ham monne staae.
Gjorde Gunild.
Ja, Henriks Gaard o. s. v.

28. "Og hør du, Gunild favr og fiin,
der har du det Hoved, der har løjet paa dig."
Sagde Memring.
Ja, favr og fiin o. s. v.

29. Fru Gunild gneed hendes Hoved i Skind,
saa ganger hun sig for Henrik ind.
Gjorde Gunild.
Ja, Hoved i Skind o. s. v.

30. "Og hør du, Henrik favr og fiin,
der seer du det Hoved, der har løjet paa mig."
Sagde Gunild.
Ja, favr og fiin o. s. v.

31. "Ak, hvem udi mit ganske Land
har hugget Rundkrud, den store Mand?"
Sagde Henrik.
Ja, ganske Land o. s. v.

32. "Ja, Memring, den mindste Mand,
har hugget Rundkrud, den store Mand."
Sagde Gunild.
Ja, mindste Mand o. s. v.

33. "Jeg giver ham min Sudselille,
jeg giver ham min Strudselille,
jeg giver ham min Spyre,
Fru Gunild vil jeg beholde, den dyre."
Sagde Henrik.
Ja, Spyre o. s. v.

34. "Behold du selv din Sudselille,
behold du selv din Strudselille,
behold du selv din Spyre:
Fru Gunild har jeg vundet, den dyre."
Sagde Memring.
Ja, Spyre, Fru Gunild har jeg vundet, den dyre.
Sagde Memring.

D.

(Optegnet paa Sydero blandt Færøerne 1848 af V. U. Hammershaimb.)

1. Tiðrikur reið sàr undir oy,
— *Roser, ville I mig love?* —
festi hàna Gunhild, væna moy.
Mens de andre sove,
de legte alt om en Aften.

2. Hann festi hàna moy og førdi hàna heim,
kongur og vor erkibisp riðu við teim.

3. Tiðrikur skuldi í leiðinga fàra,
Royaningur skuldi eftir vera.

4. *"Du vogte vel Riger, du vogte vel Land,*
allerbedst Gunhild, den Liljevand.

5. *Du vogte vel Guldet, der ligger i Skriin,*
allerbedst Gunhild, allerkjæreste min."

6. *Roysningur svøber sit Hoved i Skind,*
saa gaaer han i Loftet for Gunhild ind.

7. "Hoyrtú, Gunhild væna,
viltú vera mín kæra?"

8. "Eg verði ikki tilt slegfredsvív:
Tiðrika konga ektavív."

9. "Viltú ikki trúlovast màr,
so stóru lign skàl eg ljúgva á teg."

10. "Gud làti teg so ljógva á meg,
at aannur Gud skàl vitna teg."

11. Tiðrikur stigur àv sín snekkju for land,
Roysningur rennir sín gangara á sand.

12. "Hoyrtú, Royaningur undir oy:
og hvussu livir folkið undir oy?

13. Og hvussu livir folkið undir oy?
og hvussu livir Gunhild, væna moy?

14. Hvussu livir folk á Spírum?
og hvussu livir Gunhild dýra?"

15. "Vál livir folkið undir oy,
illa stolts Gunhild, væna moy.

16. Vál livir folk á Spirum,
illa stolts Gunhild dýra.

17. Eg tàð við mínum eygum sá,
at erkibispur hjá henni lá."

18. "Hoyrtú, Roysningur undir oy:
tú hýt grá gangar for gillins floy."

19. Tiðrikur reið og rendi,
sín góða gangars spreingdi.

20. Tiðrikur heim í gàrðin fór,
úti stolts Gunhild firi honum stóð.

21. "Tàð siggi eg á mín herras reið:
antin er hann drukkin ella vreið.

22. Antin er hann drukkin ella vreið,
ella hevir hann hitt so harða reið."

23. Hann tekur í Gunhilds ljósu hand
og leiðir hàna so í loftið fram.

24. [Hann] sló hàna eitt, hann sló hàna tvá,
eingin stolta Gunhild hjálpa má.

25. Á golvinum gingu börnini tvey,
Tiðrikur kongur átti tey.

26. "Mín kæri faðir, tú slá hàna ei so,
men làt hàna Gunhild bera stál."

27. *Gunhild gaaer ned til den Strand,*
mødte hende liden Mimmering Tand.

28. *Mødte hende liden Mimmering Tand,*
han var den eneste christen Mand.

29. *"Jeg tjente din Fader i atte Aar,*
men ikke saae jeg dig saa jammerlig gaae."

30. Gunhild gongur á onnur lond,
tá sprungu àv henni sterka jarnbond.

31. Gunhild gár í kirkju inn,
tá sprungu àv henni jarnbond fimm.

32. Tàð vàr um ein jóladàg,
Gunhild góðar gàvur gàv.

33. Summum gàv hon reyðargull,
summum gàv hon skálir full.

34. Men Roysningi gàv hon tan reyða ring,
hann vàr allur við gull umkring.

35. Hann vàr allur við gull umkring,
— *Roser, ville I mig love?* —
hana voldi, hansara hjarta mátti springa.
— *Mens de andre sove,*
de legte alt om en Aften.

E.

(Nr. 25 blandt "Sange fra Oldtiden, betræffende danske Tildragelser og Sæder, bevarede paa Færoerne og, som de synges paa Sydero, opskrevne af Schroter, Præst paa Syderoen" [1825]. Kgl. Bibl. Ny kgl. Saml. 346. 8vo.)

1. Tiðrikur reið sàr undir oy,
— Dansar I væl, mítt skönna unga lív —
festi stolt Gunild, væna moy.
So mátti hon vorda mín.

2. Tiðrikur skuldi í leiðinga fàra,
heima skuldi Roysning tàka londini vàra.

3. "Tú vokta væl ríki, tú vokta væl land,
allarmest Gunild, tà liljuvand."

4. Tiðrikur dró í leiðinga hen,
Roysningur hann vàr heima ígen.

5. "Hoyr I, stolt Gunild undir oy,
vila I vera mín væna moy?"

6. "Eg verði ei tìtt skøkjulív,
eg eri konng Tiðriks ektavív.

7. "Vil I ikki lovast meg,
stóra lign skàl eg ljúgva pá teg."

8. "Gud gevi teg so ljúgva,
til tíni eygun fljúgva.

9. Eg hirði ei, tú lýgur um meg,
sannur Gud skàl lona teg.

10. Ljúgv og ljúgv, tó tú fært skamm,
enn er Kristus mætari mann."

11. Roysningur gàr á sandi,
Tiðrikur stýrir snekkju til landi.

12. "Hoyr I, Roysningur undir oy:
hvussu livir stolt Gunild, væna moy?"

13. "Eg tàð við minum eygum sá:
biskups bróðir hos henni lá.

14. Ikki hann sleina,
men allir hansara sveinar."

15. "Hoyr I, Roysning undir oy,
tú byt grá gangar for gillini floy."

16. Tiðrikur reið og rendi,
so snart sum eldurin brendi.

17. Tiðrikur heim í gàrðin fór,
úti stolt Gunild firi honum stóð.

18. "Táð siggi eg á min herras reið,
antin er hann drukkin, ella er hann vreið."

19. Hann tekur í Gunildu ljósu hand,
leiðir hàna so í loftið fram.

20. Hann slær hàna í dàgar og dàgar tvá,
eingin lò stolt Gunild hjálpa má.

21. Eingin tordi tàla, uttan börnini tvey,
ug Tiðrikur kongur átti tey.

22. "Min kæri faðir, slá ikki so,
tú làt hàna Gunildu bera stál.

23. Tú làt hàna Gunild bera stál,
tí henni bitur eingin eldur á."

24. Gunild gengur eftir streti
alt við so jammerliga leti.

25. Hàr motti henni Mimmaring Tann,
hann vàr tann minsti kristin mann.

26. "Eg tanti tinum faðir í átta ár,
aldrig eg teg so jammerliga sá."

27. Hann fordi hàna àv heiðið land,
àv henni sprungu jarnband.

28. Gunild gár sàr í kirkju inn,
àv henni sprungu jarnbond fimm.

29. Gunild gár sàr á kirkjugolv,
àv henni sprungu jarnbond tolv.

30. Tàð vàr um ein jóladàg,
Gunild góðar gàvur gàv.

31. Summum gàv hon spunnið gull,
summum gàv hon skálir full.

32. Roysningi gàv hon reyðan ring,
hann vàr allur við gulli kring.

33. Hann vàr allur við gulli kring,
— Dansar í væl, mitt skonna unga lív —
voldi tàð, hennar hjarta mundi springa.
So mátti hon vorda min.

F.

(a. Arnamagn. 147. 8vo. Nr. 22. b. Ny kgl. Saml. 1141. fol. Nr. 22. c. Kvæðabók Gísla Ívarssonar. Nr. 22. d. Arnamagn. 151. 8vo. Kun første Vers.)

1. Það var einn so bliðan dag,
hún Gunnhildr öllum gjafir gaf.
Sumum gaf hún malið gull,
sumum gaf hún kerin full.
Vel vilda eg við veröldina skilja.

2. Malið gull,
sumum gaf hún kerin full.
Rögnvaldi gaf hún rauðan skjöld,
hann var ofinn með gull margföld.

3. Rauðan skjöld &c.
"Heyrðu það, Gunnhildr væna,
þú skalt vera min kvæna.

4. Væna &c.
Eina nótt eða allar tvær,
þó ekki viljir þú leingr enn þær."

5. Allar tvær &c.
"Hversu má það verða
af oss hèr á jörðu.

6. Verða &c.
Að eg sè þín frillan frið,
Þiðriks kóngsins eigið víf."

7. Frillan frið &c.
"So skal eg á þig ljúga,
að hver mann skal því trúa."

8. Ljúga &c.
"Hirði eg ei þótt þú ljúgir,
so augu þín út fljúgi."

9. Ljúgir &c.
Rögnvaldr stóð á sandi,
þar Þiðrik sigldi að landi.

10. Sandi &c.
"Heyrðu það, Rögnvaldr, bróðir minn:
hversu má fólk í ríkjum mín?"

11. Bróðir minn &c.
"Vel má fólk i Spýru,
en illa má Gunnhildr dýra.

12. Spýru &c.
Hún hefir látið lokka sig,
haldið illa trú við þig.

13. Lokka sig &c.
Eg með mínum augum sá:
erkibiskup hjá henni lá.

14. Augum sá &c.
Það sá eg í annað sinn:
hjá henni láu riddarar fimm."

15. Í annað sinn &c.
Þiðrik stè á hvítan hest,
allra manna reið hann mest.

16. Á hvítan hest &c.
Hann kom þá til Spýru,
er Gunnhildr lá í hvílu.

17. Spýru &c.
Hann tók í hennar gula lokk,
dró hana fram à sængurstokk.

18. Gula lokk &c.
Hann barði hana daginn, hann barði hana tvo,
þriðja fram til middags so.

19. Barði hana tvo &c.
Einginn þorði að spyrja
Þiðrik kónginn dýra.

20. Spyrja &c.
Utan hans ýngstu börnin tvau,
Þiðrik, föður sinn, spurðu þau.

21. Börnin tvau &c.
"Heyrðu það, Þiðrik, faðir minn:
hvað hefir hún Gunnhildr gjört til þín?"

22. Fader minn &c.
"Hún hefir látið lokka sig,
haldið illa trú við mig."

23. Lokka sig &c.
"Láttu hana bera járn,
láttu hana truða stál."

24. Bera járn &c.
Níu sinnum bar hún járn,
tíu sinnum trað hún stál.

25. Bar hún járn &c.
Þegar hún kom á önnur lönd,
af henni stukku öll járnbönd.

26. Önnur lönd &c.
Rögnvaldr varð að hundi,
en Gunnhildr varð að sprundi.

27. Hundi &c.
Rögnvaldr ofan til vítis sè,
en Gunnhildr upp til himna stè.

28. Til vítis sè,
en Gunnhildr upp til himna stè.
Vendi eg mínu kvæði í kross,
sjálfur Guð hann veri með oss.
Vel vilda eg við veröldina skilja.

A. *Vers* 2, *Lin.* 3. Hyndis. *Denne Ejeform er vistnok her en Skrivfejl for:* Hyndir, *skjøndt den jo i en ældre Sprogform vilde være fuldkommen rigtig.*

- *V.* 8, *Lin.* 3. Aadellring. *Hdskr:* Aaadellring. (*Ligesaa i V.* 25.)
- *V.* 9, *Lin.* 4. hanum. *Hdskr:* hynd.
- *V.* 10, *Lin.* 2. dyre. *Rettelse i Hdskr.* (*sagtens af Skriveren selv*) *for:* blyde.
- *V.* 11, *Lin.* 3. suo. *Hdskr.* souo.
- *V.* 14, *Lin.* 1. aae. *Hdskr:* aaar. (*Ligesaa i V.* 20.)
- *V.* 17, *Lin.* 4. krinnsenn. *Hdskr. maaskee:* krienaenn.
- *V.* 18, *Lin.* 4. sneelde. *Hdskr. maaskee:* sneeilde.
- *V.* 20, *Lin.* 3. thientte. *Hdskr:* thimtte (*maaskee Skrivf. for:* thinntte).
- *V* 22, *Lin.* 2. anome. *Hdskr.* snuume.
- *V.* 26, *Lin.* 1. iggenn. *Hdskr. egenlig:* meeg iggenn, *men* meeg *er overstreget.*
- *V.* 32, *Lin.* 3. om mieenn. *Hdskr:* om mierenn. *Skriveren har vel her famlet imellem to Læsemaader: den ene lig den i Texten indsatte, den anden:* miere, *med Udeladelse af* om.
- *V.* 33, *Lin.* 4. hand Raffuengaards. *Hdskr:* hands Raffuengaard.
- *V.* 35, *Lin.* 3. Miemerring. *Hdskr:* Miemerrig.
- *V.* 37, *Lin.* 3. *Omkvædet, som staaer heelt udskrevet ved V.* 1, *findes ellers ikke engang antydet, undtagen her, hvor der staaer:* S. G. G. *Min Læsning heraf er kun en Formodning, der for at være rigtig forudsætter, at det første* G *er en Skrivfejl for:* F. *Det her antydede Omkvæd har dog ialfald været forskjelligt fra det ved* 1ste *Vers, hvoraf altsaa skjønnes, at den Egenhed, som de nye danske Opskrifter have: at Omkvædet varieres, den har allerede fundet Sted i denne* 300 *Aar ældre.*

B. *V.* 5, *Lin.* 1. Gunilda. *Optegnelsen har overalt Navnet:* Gunbild, *men dette* **h** *høres vist ikke i Folkets nuværende Udtale nogensteds her i Landet, hvisaarsag det ej her er beholdt.*

- *V.* 18, *Lin.* 2. speang. *Optegnelsen:* faldt.

C. *V.* 3. Sudaelille *og* Strudselille, *antager jeg for Forvanskninger af Slesvig og Brunsvig.* (*See* A, *V.* 5.)

- *V.* 31, *Lin.* 2. Rundkrud. *Optegn:* rundt paa. (*Ligesaa i næste Vers.*)

D. *V.* 4, *Lin.* 1. *Optegn:* Tú vakta vel Riger, tú vakta vel Land. (*Næste Linie reen dansk.*)

- *V.* 5, *Lin.* 1. Guldet. *Optegn:* Gunhild.
- *V.* 8, *Lin.* 1. slegfredsviv, *er en Danisme; det ægte færøiske Ord er:* kvüldarviv.
- *V.* 9 *er maaskee ogsaa et oprindelig dansk Vers. Herpaa tyder* trúlnvast *og Rimet* màr: teg (*mig: dig*).
- *V.* 29, *Lin.* 1. *Optegn:* Eg tanti tínum fàðir í átta ár. (*Næste Linie dansk.*)

F. *V.* 1, *Lin.* 2. öllum, **d** (*fattes i* **a b c**). *Lin.* 3. malið gull. **d:** randagull.

- *V.* 2, *Lin.* 3. Rögnvaldi. *Navnet skrives i* **a:** Rögvalldur, *i* **b c:** Rögnvalldr. *Lin.* 3. gaf hún, *fattes i* **a**. *Lin.* 4. **b c.** — **a:** hann var ofinn gulli.
- *V.* 3, *Lin.* 2. væna. **b c:** skæra. *Lin.* 3. kvæna. **b c:** kæra.
- *V.* 4, *Lin.* 2. eða. **b c:** eðr.
- *V.* 8, *Lin.* 3. **b c.** — **a:** so þín augun fljúgi.
- *V.* 11, *Lin.* 3. en illa, **b c.** — **a:** illa.
- *V.* 12, *Lin.* 3. haldið. **b c:** og haldið.
- *V.* 13. **b c:** Með mínum augum sá eg á, að erkibiskup hjá henni lá.
- *V.* 14, *Lin.* 3. hjá. **b c:** að hjá.
- *V.* 16, *Lin.* 3. er, **b c.** — **a:** þar.
- *V.* 17, *Lin.* 3. dró. **b c:** og dró.
- *V.* 18, *Lin.* 2. daginn, hann, **b c.** — **a:** daginn og. *Lin.* 3. middaga so, **b c.** — **a:** miðja.
- *V.* 23, *Lin.* 2. járn. **b c:** járn eitt mál.
- *V.* 24, *Lin.* 2. járn. **b c:** járnin hál. *Lin.* 3. tín. **b c:** og tíu.
- *V.* 25, *Lin.* 3. **b c.** — **a:** Sn stukku af henni jårnbönd.
- *V.* 26, *Lin.* 3. en, *fattes i* **a**.
- *V.* 27, *Lin.* 2. sè, **b c.** — **a:** stè. *Lin.* 3. stè, *fattes i* **a**.
- *V.* 28, *Lin.* 4. veri. **c:** sè.

14.
Memering.

Af denne lille Vise eje vi kun een Opskrift, den samme som Vedel har udgivet efter det samme og eneste Haandskrift, hvori den er kommen til os. Han har her mod Sædvane saa nøje fulgt sin Kilde, at alle hans Afvigelser (med Undtagelse af de blot orthographiske) have kunnet meddeles i Noterne til de enkelte Vers. Angaaende Visens Stof eller Personer veed jeg intet at anføre, uden hvad alt er sagt her forud i Indledningerne til Nr. 7 og 13. (S. 78–79. 193.)

Visen er Vedels I, Nr. 18; Abr. Nr. 12; oversat paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. XIII) og paa islandsk (Ny kgl. Saml. 1141. fol. Nr. 36. Kvæðab. Gisl. Ívarss. Nr. 36).

Vedels Indledning lyder som følger:

Om liden Mimmering Tandt bleff rørt tilforn vdi den Siete Vise [ɔ: Nr. 16]. Endog hand haffuer været liden, saa haffuer hand dog holdet sig til de beste oc indlagd Seyr met de vildeste. Her kommer hand i ferd met en Kempe, som spaatter hannem, fordi hand vaar icke saa voxen i Kroppen. Men hand lærer denne Kempe, at Styrcke oc Mandom ere icke bunden vdi Skindet oc Kiødet, men staar megit mere vdi mandeligt Hierte oc Mod oc Behendighed. Hand kommer paa det sidste i Kamp met Vidrich Verlansson, huilcke suerge sig i Staalbrødreskaff, dog det varer icke lenge, som det plejer almindeligen at gaa til met store Herrer, huilcke for Æregerigheds skyld icke gierne ville vige huer andre etc.

(a. Svanings Haandskrift, II, Bl. 120. b. Vedel, I, Nr. 18.)

1. Mimering vor den mindste mandt,
som fødd vor paa Karl kongens landt.
Min skoniste iomffruer.

2. Then mindste mandt,
s[om] f[odd] v[or] p[aa] K[arl] k[ongens] l[andt].
Førr hand bleff til verden baarn,
da vore hans kleder till ham skarnn.

3. Till verden baren,
t[ha] v[ore] h[ans] k[leder] t[ill] h[am] s[karnn].
Før hand nam at gange,
da bar hand brynen saa tunge.

4. [Nam at gange,
da bar hand brynen saa tunge.]
Før han nam at riide,
da bant hand suerd vid side.

[5. Nam at riide,
da bant hand suerd vid side.]
Den første hand kunde bære et swerdt,
da vor hand en kempe verdt.

6. Bære it suerd,
daa vor hand en kempe verdt.
Saa gick hand till strande,
som kiøbmend laae for lande.

7. Till strande,
som kiøbmend laae for lande.
Hand saa sig under lide,
hand saae en rider kam ridind.

8. Under liide
der kam en rider ridind.
Hand kam rendende saa hastig fram,
hans heste vor som en løffue gram.

9. Hastig fram,
hans hest vor som en løffue gram.
"Hør du rider fager oc fin,
behøffuer du icke en liden skiold-dreng?"

10. Foger oc fin,
vilt[u] icke haffue en liden dreng?"
"Mig siunis, du est bode liiden oc ung,
du kand icke bære min bryne sa tung.

11. Liden oc ung,
d[u] k[and] i[cke] b[ære] m[in] b[ryne] saa tung."
Mimmering vredis vid de ord,
hand slog den ridder fraa hest oc til iord.

12. Vid de ord,
hand slog den ridder ned til iord.
End giorde hand ham miere meen:
hand slog hans hoffuid imod den steen.

13. Mere meen:
hand slog hans hoffuid imod en steen.
Sa satte hand sig op at riide,
met andre kemper at striide.

14. At riide,
met andre kemper at striide.
Der hand kam i grønen lundt,
der mødder h(am) Viderick Verlandsøn.

15. I grønnen lund,
der mødde ham Viderick Vallandsøn.
"Vell møtte, goden ridder god,
wiltu ficte for skøne iomffruer?

16. Ridder god,
viltu ficte for skiøne iomffruer?"
Det suaride Videricke Verlandsen:
"Ieg møder dig, om ieg er en mandt."

17. Verlandsøn:
"Ieg møder eder, om ieg er en mandt."
De fictede i dage oc end i too,
icke kunde de seyer aff huer-andre faa.

18. Fictede i thoo,
icke kunde de seyer aff huer-andre faa.
Saa suore de dem udi stoldbrøder-lag,
at dett skulle vare till dome-dag.

19. I staldbrøder-lag,
at det skulle vare til dome-dag.
Huore skulle dett vare en tiid saa lang:
dett kunde icke vare, til afften kam.
Min skiøne iomffruer.

Overskrift i **b**: Mimmering Tandt.

Vers 1, *Lin.* 2. **b**: som fødder vaar i Konning Karls Land. *Lin.* 3. Min. **b**: Mine.

V. 2, *Lin.* 2. **b**: som føder vaar i Kong Karls Land. *Lin.* 3. Førr. **b**: For end. *Lin.* 4. vore... ham. **b**: vaar... hannem (*ligesaa i næste Vers*).

V. 3, *Lin.* 3. Før. **b**: For end. *Lin.* 4. **b**: da haar hand Brynie hin tunge.

V. 4, *Lin.* 1-2 (*saavelsom V.* 5, *Lin.* 1-2) *fattes i Hdskr., som derved af to Vers gjør eet. Vedel har her hole de to sidste Linier af forrige Vers; men V.* 5 *begynder han rigtig med:* Nam at ride. *Lin.* 3. Før. **b**: For end.

V. 5, *Lin.* 3. et. **b**: sit (*ligesaa i næste Vers*).

V. 6, *Lin.* 4. før. **b**: faare (*ligesaa i næste Vers*).

V. 7, *Lin.* 2. for lande. **a**: forlande. *Lin.* 4. **b**: huor en Ridder monne ride.

V. 8, *Lin.* 2. **b**: hand saae, huor en Ridder monne ride. *Lin.* 2. ridind. **a**: rendinde.

V. 10, *Lin.* 2. **b**: behoffuer dig icke en liden Skiold Dreng. *Lin.* 4. kand... hryne. **b**: kandst... Brynie (*ligesaa i næste Vers*).

V. 11, *Lin.* 3. de. **b**: det (*ligesaa i næste Vers*). *Lin.* 4. oc til. **b**: til.

V. 12, *Lin.* 2. **b**: *som i forrige Vers. Lin.* 3. ham. **b**: hannem. *Lin.* 4. imod den. **b**: mod en (*ligesaa i næste Vers*).

V. 13, *Lin.* 4. at. **b**: vilde hand (*ligesaa i næste Vers*).

V. 14, *Lin.* 1. **b**: Op at ride. *Lin.* 4. h(am). **b**: hannem.

V. 15, *Lin.* 2. mødde ham. **b**: møder hannem. *Lin.* 3. **b**: Vel mødt her, du Ridder god. *Lin.* 4. **b**: vilt du ficte for en skøn Iomfru (*ligesaa i næste Vers*).

V. 16, *Lin.* 3. suaride. **b**: suared. *Lin.* 3. **a**: Verlandsøna (*Skrivf.*). *Lin.* 4. en mandt. **b**: Mand.

V. 17, *Lin.* 1. **b**: Vidrich Verlandsøn. *Lin.* 2. **b**: *som i forrige Vers. Lin.* 3. oc end. **b**: de fectede. *Lin.* 4. **b**: ingen aff huer anden kunde Seyer faa (*ligesaa i næste Vers*).

V. 18, *Lin.* 1. **b**: De fectede i tho. *Lin.* 3. dem udi. **b**: sig i. *Lin.* 4. at. **b**: oc (*ligesaa i næste Vers*).

V. 19, *Lin.* 3. Huore. **b**: Hure. *Lin.* 3. en. **b**: den. *Lin.* 5. **b**: Mine skøniste Iomfruer.

15.

Den skallede Munk.

Det første Tryk, vi have af denne Vise, staaer bag i Udgaven af Vedel fra 1643; det gjentoges i de senere Udgaver, optoges derfra af Syv (Nr. 74) og af Abr. (Nr. 22), der desuden har kjendt "et særskilt Aftryk, præntet 1696, og et nyere uden Aarstal." Den er oversat paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. 80), samt paa islandsk (Gisle Ivarssøns Visebog, Nr. 128). De to Afskrifter, vi have af den (b og c), ere blotte Copier af samme Flyveblad; Afskr. b maa dog være efter et Aftryk omtrent 10 Aar ældre end Udgaven af 1643, og har ogsaa adskillige Læsemaader med et ældre og ægtere Præg. Denne Flyveblads-Text er altsaa den eneste, hvori Visen paa **dansk** er kommen til os. En **svensk** Opskrift findes hos Arwidsson (I, S. 417) og afviger betydelig fra vor Text: Munken gaaer ned til Stranden og træffer der "ett ledt hafstroll" (der dog siden kaldes "bergatroll"), som han besejrer, hvorpaa Trolden da skal vise ham sine Skatte; paa Vejen derhen møde de imidlertid tolv Kæmper, af hvilke Munken dræber de elleve og tager Losepenge af den tolvte. De komme saa til Bjærget, og Munken titter ind: seer der sidde de "bytingar små", hvilke han deels slaaer ihjel, deels hænger op i Røg. Om Aftenen kommer han til Kongens Gaard med tre Tønder Guld paa sin Ryg, æder og drikker glubsk og bær sig saa ilde, at Kongen lader kalde "en annor munk, som bättre kan kämpa och strida." Denne kommer af Klosteret med en Kølve af Bly; de strides i tre Dage, men sværge saa Broderskab og trodse nu hele Verden. Denne svenske Opskrift er meget forstyrret og, som jeg troer, yngre end vor danske.

Hvad Visens Helt angaaer, da har alt Syv udtalt den Formodning, at han kunde være den samme som Munk Broder Alsing, om hvem forben er talt (S. 77–78). Af den Grund er Visen ogsaa hos Abr. optagen mellem Diderikssviserne. Hvad der kunde synes at tale for denne Antagelses Folkelighed, er Tillæggene (i Nr. 7) til Munk Alsing: han kunde de Kæmper stille, og: de andre gjør han Forfang; hvilke svare til vor Texts (V. 4): de Kæmper vil jeg stille, og til den svenskes (V. 7): "du flintskallote munk, som plägar göra kämparne vånda." Desuagtet troer jeg ikke, at Syv og hans Efterfølgere have Ret i at antage vor skallede Munk for Munk Alsing.*) Snarere turde man i ham troe at gjenkjende en anden Diderikskæmpe, nemlig Hejme (den isl. Vilkinas Heimir Studasson, den svenskes Hæme hin kiene, angelsax: Hama, tydsk: Heime). Fra to heelt forskjellige Sider komme os lignende Sagn om ham imøde. Vilkinasaga fortæller (Rafn, Cap. 387–91; den gammelsvenske, Cap. 370–79), at Hejme, efter i tyve Aar at have levet som Ildgjerningsmand i øde Skove, for at gjøre Bod for sine Synder, gav sig i Kloster (Vadmcusan). Imidlertid tilegnede Aspilian Rise, som ejede mange Borge der i Landet (Lombardi), sig en af samme Klosters Gaarde og vilde ikke afstaae den igjen, uden han overvandtes i Holmgang. Da lod Hejme paany opsøge sin Hest og sine Vaaben og gik saa i Kamp med Risen, hvem han fældte**), hvorpaa han da modtoges af

*) W. Grimm siger herom (Altdän. Heldenl. S. 531-32): "Man kann es nicht unterlassen, bei diesem Lied an den Mönch Bruder Ilsan zu gedenken, welcher im Rosengarten gewaltig kämpft, der bei seiner siegreichen Rückkehr der Brüderschaft mit so derbem Humor die Rosenkränze auf die Platte drückt, dass das Blut ihnen übers Angesicht läuft, und der diejenigen, die nicht für ihn büssen wollen, mit den Bärten zusammen geknüpft aufhängt. Es ist in diesem streitbaren Mönch derselbe Charakter, allein in der Fabel keine wirkliche Übereinstimmung zu erkennen." — Grimm har sammesteds henviist til Wilhelms- og Walters-Sagnene. Abr. tilføjer (I, S. 395-96) Wolfdietrich. Ingen af dem nævner derimod Hejme.

**) I Fortællingen om Hejmes og Risens Strid forekommer det samme Træk, som i vor danske Vise Nr. 7, A

Abbeden og Munkene i højtideligt Optog og førtes saaledes op i Kirken; levede siden en Stund rolig og fulgte Ordenens Regler. Imidlertid faaer Kong Diderik en Mistanke om, at den Munk, der havde dræbt Aspilian, vel kunde være hans gamle Kæmpe Hejme; rider da til Klosteret og faaer Hejme hjem med sig. Og nogen Tid efter udbeder Hejme sig af Kongen det Hværv at kræve Skat for ham af det samme Kloster, hvori han havde begyndt at gjøre Bod. De hellige Brødre ville imidlertid intet høre om at skatte til den verdslige Konge og Kjætter; men Abbeden lader Hejme høre ilde, for han var løben af Kloster, og beder ham rejse hjem til sin Herre og blive en Djævel ligesom han. Da vredes Hejme, slaaer Abbeden og alle Munkene ihjel, brænder Klosteret af og fører alt dets Gods og Guld til Kongens Gaard. Den anden Side, hvorfra Sagnet om Hejmes Klosterbod møder os, er en Localtradition fra Klosteret Wilten (latinsk: Veldidena) ved Innsbruck i Tyrol. Dette skal nemlig være bygget af en Rise Haymo, der døde 878, og hvis Grav endnu 1571 vistes i Klosterkirken. Fra sidstnævnte Aar have vi nemlig et Flyveblad, hvori paa baade latinske og tydske Vers berettes, at denne Haymo var en Jette (gygas, magnanimus cyclops), som først opdyrkede Tyrols forhen øde og vilde Egne og dræbte en anden endnu større Rise ved Navn Thyrsis (ɔ: þurss?), der før havde hersket i Landet, blev derpaa en from christen og bygte Klosteret, hvori han siden levede som Munk.*) Det samme Sagn, som viser sig i disse to forskjellige Former, antager jeg for det sandsynlige Grundlag for nærværende Vise; ja jeg finder endog i Visens to Texter begge Sagnformer repræsenterede.

Men hvad vi oftere have havt Lejlighed til at bemærke, det gjentager sig ogsaa her: at naar et Sagn først engang er gængse i en vis Tid og i en vis Kreds, da knyttes det let til forskjellige Personer. Saaledes gjenfinde vi Sagnet om Haymo og Thyrsis i, hvad den gamle Heldenbuch (Udg. af 1560, Bl. 136—40) fortæller om Wolfdietrich, der ogsaa paa sine gamle Dage gik i Kloster (Tustkal; Caspar v. d. Rhön har: Tischzung) og, da en hedensk Konge Tharigas vilde lægge Klosteret øde, kæmpede tappert til dets Forsvar og kaldte sin Søn Hugdietrich til Hjælp, saa Hedningerne bleve slagne. Et andet Træk af hans Klosterliv, som vi gjenfinde i vor Vise, er, at han engang hængte de andre Munke ved Skjæggene over en Stang, fordi de ikke gave fattige Pilgrimme ligesaa god Kost som de rige.

Endnu en Gang finde vi vort Sagn henført til en Kæmpe i Diderikskredsen, nemlig Valter (af Vaskastein, af Aquitanien, Walther von Span, Waltharius manu fortis). Om ham fortælles i en Klosterkronike fra 11te Aarhundrede, at da han var bleven gammel og træt af Verdens Kampe, gav han sig ind i Klosteret Novalese, for der ved et gudeligt Levnet at gjøre Bod for sine Synder. Engang blev en Tilforsel til Klosteret af Korn og Viin bortrøvet af Kongens (Desiderius) Folk, hvorpaa da Valter sendtes afsted, for med det gode at faae Rovet tilbage. Dog vilde han nok have en Hest, hvorpaa han i Nødsfald kunde vove en Dyst. Ingen af Klosterets Heste kunde imidlertid bestaae den Prøve, han gjorde med dem, for han fik sin gode gamle Hest, som han havde ført med sig til Klosteret, men som nu daglig gik til og fra Møllen med Korn for Bageren.**) Paa den foer han afsted og traf Røverne, og da de ikke med det gode vilde ud med Kosterne, men meget mere haanede og udplyndrede ham selv, da gik Naturen over Optugtelsen, saa han brugte Magt: slog med et Hoftebeen, som han rykkede af en levende Kalv, mange af dem ihjel og førte alt Godset, baade de røvede Koster og mere til, hjem til Klosteret, for hvilken Voldsgjerning han maatte høre meget ilde af Abbeden, og som

henføres til Vidriks Kamp med Langbeen: at H. hug saa stort et Stykke ud af Risens Laar, at — saa sige tydske Mænd: en Hest kunde ej drage mere.

*) Mone: Untersuchungen zur Gesch. der teut. Heldens. 1836. S. 288–292. Noget anderledes fortælles Sagnet om Hajmo efter andre Kilder i Brødrene Grimms Deutsche Sagen, Nr. 139.

**) Dette Træk, som ogsaa i Vilkina fortælles om Heimer, og som vi strax skulle see overført ogsaa paa Vilhelm den hellige, er i vor Tradition henført til Svend Felding (see herefter Nr. 31). Et ganske lignende findes i Romanen om Holger Danske, allerede i Adenes' franske Digt fra 13de Aarh.

han maatte udsone med strænge Bodsøvelser. Nogle ville ogsaa vide, at samme Valter tre Gange tilbageslog Hedningerne, som vilde plyndre hans Kloster. *)

Selvsamme Sagn findes ellers fortalt om Karl den stores hojlbetroede Tjener Grev Vilhelm af Oranien (Orange, Oranse), der endte sit daadrige Liv i et Kloster, han havde anlagt i en øde Egn af Languedoc, det gamle Aquitanien, hvis Landeværge (dux) han før havde været. Der levede han et strængt og helligt Levnet til sin Død og optoges siden mellem Kirkens Helgene, og hans Navn staaer derfor endnu i vor Almanak (28de Maj). Hans Levnet, beskrevet i det 11te Aarhundrede, er os endnu opbevaret; men deri finde vi rigtignok intet Spor til det Sagn, som vi her behandle. **) En fransk Forfatter fra det følgende Aarhundrede (Ordericus Vitalis, der skrev 1141) nævner derimod en Folkevise om ham, hvis Indhold han dog ikke meddeler, da han, som han siger, foretrækker de paalidelige historiske Beretninger om hans Levnet. ***) Et sagtens paa slige Folkeviser grundet fransk Digt fra samme Aarhundrede er endnu bevaret i Haandskrift, ligesom man ogsaa har en hollandsk og flere tydske Efterdigtninger heraf. Det bekjendteste af de tydske Digte (hvori Wolfram v. Eschenbach har Deel) behandler først hans krigerske Bedrifter i Kejser Karls Tjeneste og fortæller derpaa, at han paa sine gamle Dage gik i den hellige Julians Kloster ved Averne, overtog der de simpleste Sysler: fodrede Honsene og hentede Brænde fra Skoven. Engang blev han under sidstnævnte Forretning overfalden af ni Skovtyve, af hvilke han da slog de fire ihjel. Siden blev han af Kejser Ludvig den fromme kaldt til Hjælp mod en hedensk Konge (Matribleiz), forlangte og fik sin gamle tro Ganger (Volantin) og slog de vantro; drog derpaa atter i Munkekutten og bygte et nyt Kloster, hvori han endnu i fem Aar indtil sin Død levede som Abbed. ****) Nærmere ved vor Vise staaer den Form af Vilhelmssagnet, der, uvist fra hvilken Kilde, er indbragt i den gamle danske Krønike om Karl Magnus, hvor det lyder som følger:

Kejseren var en gammel Mand, og alle hans Kæmper vare døde; dog havde han en fuldtagen Mand hos sig, som heed Villem Cornitz †) og var Kejserens Frænde; han var en gammel Mand og havde en ung Hustru. Engang sagde Kejseren til hannem i Snak: Du est en gammel Mand, jeg seer graa Haar i dit Hoved. Villem blev derfore vred og sagde: Jeg haver nu tjent Kejseren saa længe, at mit Haar haver skiftet sin Farve og Lod; nu vil jeg herefter tjene Gud, som mig haver skabt. Saa kyste han sin Hustru og Børn, Tjenere og Folk; de sade igjen med stor Bedrøvelse. Villem reed ind i Lombardiet og gav sig der ind udi et Kloster; der var han inde i nogle Aar. En Tid sagde Abbeden til hannem: Du skalt fare ind i Staden og kjøbe os Brød og Viin. Villem svarede: Maa jeg værge mig, om Rovere eller andre ville slaae mig? Abbeden svarede: Imens du beholder dit Brogbælte, da skalt du ikke værge dig;

*) Chronicon Novaliciense, apud Pertz, VII, S. 73. flg. (Deutsche Sagen, Nr. 407.) Klosteret ligger under Mont Cenis i Piemont, ikke langt fra Susa, altsaa netop paa Vilkinasagas Skueplads for saa mange af Dideriks og hans Kæmpers Bedrifter. Dog er det svært at afgjøre, om Sagnet oprindelig har meent Dideriks Valter eller en anden Kæmpe af samme Navn. Krønikeskriveren har kjendt det gamle latinske Digt om Valter og Hildegund og kan herved være bleven ledet til at antage Klostersagnets Valter for den samme som den deri besungne Diderikskæmpe. (Jfr. Bethmann's Indledn. til Krøniken hos Pertz, samt W. Grimm: Deut. Heldens. S. 36.) At Desiderius nævnes som en samtidig Konge, leder Tanken hen til Karl den stores Tid, hvilket kunde tale for, at Henførelsen til Vilhelm var ældre og ægtere end Krønikens til Valter. Ogsaa Vilhelm var desuden: "dux Aquitaniæ."

**) Herom kan sees Bolland. Acta S. S. ad XXVIII Maii. En anden Helgen af samme Navn: Guillelmus eremita, var Kejser Henrik IV.s Ridder, gik, da hans Herre var bleven sat i Ban, ud i Ørken og tjente der Gud til sin Dødsdag: d. 28de Maj 1070. (Acta. S. S.) Det er ganske rimeligt, at lignende Sagn ogsaa kunne findes henførte til ham.

***) "Vulgo canitur a joculatoribus de illo cantilena, sed jure præferenda est relatio authentica, quæ a religiosis doctoribus solerter est edita."

****) Om de forskjellige Digte om Vilhelm kan eftersees Grässe: Die grossen Sagenkreise des Mittelalters, S. 357-60.

†) ɔ: Guillaume au court-nez, courb-nez eller cornet. (Greverne af Oraniens Vaaben er et Jagthorn.)

men bliver det fra dig taget, da byder jeg dig, at du værger dig. Da tog Villem en Guldring og gjorde sig en Solle deraf i sit Brogbælte og foer siden til Staden med to Asen. Der han skulde fare hjem igjen, da mødte hannem tolv Røvere og toge hannem baade Viin og Brød og sloge hannem fast dertil og ginge siden fra hannem. Villem sagde: I ere allesammen galne Mænd: her sidder en Guldring udi mit Brogbælte, som er bedre end tyve Noble. De vendte dem om igjen til hannem og sagde: Nu drog Djævelen Tungen af din Mund, men du det sagde. De finge i Bæltet og vilde slide det sønder. Han havde intet at værge sig med, men han sleed sig fra dem og rykte et Laar fra Asenet og dræbte dermed tre Røvere, og de andre løbe til Skoven. Villem satte Laaret til Asenet igjen, som det sad, og faldt paa Knæ og bad til Gud med grædende Taare, og Laaret fæste sig ved Asenet igjen, som det sad, og han lagde sit Gods paa Asenet, som det laae, og reed til Klosteret. Der han kom til Klosteret igjen, da havde alle Munkene skjult sig for hannem. Saa mange som han fandt af dem sleed han Riis paa, og omsider fandt han Abbeden; han slap ikke heller desmindre. Villem sagde: Jeg seer, at I haver kun liden Kjærlighed til Gud; thi vil jeg ikke længer være hos eder. I ere onde og slemme Røvere, men ikke Munke. Siden gik han sin Vej ud i Ørken.*)

Med Hensyn til den i vor danske Vise nævnte Trold: Sivard Gjelle eller Kvælle, kan endnu bemærkes, at Navnet gjenfindes som Jettenavn i de skaanske Sagn om "Gielles dös" ved Gislöf.**)

(a. Flyveblad, aftrykt bag i Udg. af Vedel fra 1643. b. Kirstin Basses Haandskrift, Nr. 66. c. Grundtvigs Octavhaandskrift, Nr. 18. d. Syvs Nr. 74.)

1. Der ligger et closter for offuen skoff,
det bærer furgyllene fløye:
der ligger for de kemper tolff,
de ville det closter forøde.

2. Der ligger for de kemper tolff,
de ville det closter forøde:
de slar ihiel baade øxen oc kior,
som de muncke skulle haffue til føde.

3. Muncken udaff vinduet saa:
der reffnet bielcker oc mure:
"Ere de kemper ey flere end tolff,
fuld vel kand ieg dennem styre."

4. Muncken taler til sin dreng:
"Du hent mig ind min kølle:
ieg vil mig i skoffuen gaa,
de kemper vil ieg stille."

5. Femten vaare de, den kølle indrog,
oc fleere oc icke ferre:
muncken løffte hinde met finger to,
fuld vel kunde hand den bære.

6. Muncken tog køllen paa sin bag,
ad skoffuen monne hand gange:
der mødte hannem de kemper tolff,
de ville hannem gribe oc fange.

7. De skreff krensen paa den iord,
de quad huer-ander en vise;
det vil ieg for sanden sige:
det vaar saa beesk en lise.

8. Først vog hand fire, saa vog hand fem,
hand vog dem alle tillige:
det da vaar den skallede munck,
hand lystet da mere at stride.

9. Det da vaar den skallede munck,
hand lystet da at spatzere:
saa gick hand ad skoffuen hen,
saa listelige offuer de hede.

*) For at forstaae dette sidste, maa man næsten antage, at her er glemt at fortælle, at han i Røverne havde gjenkjendt sine Klosterbrødre eller deres Udsendinge.

**) Dybeck's "Runa" f. 1844. S 58-60. Nicolovius [Nils Lovén]: Folklifwet i Skytts Härad i Skåne (Lund, 1847), S. 107. Bäckström: Öfversigt af svenska folk-litteraturen, S. 56.

10. Saa gick hand ad skoffuen ind,
saa listelig offuer de felde:
der mødte hannem en arge trold,
de kaldte ham Siuordt Gielde.

11. "Est du nu den samme munck,
som giorde de kemper vaande:
enten skalt du skammelig fly,
eller du skalt mandelig stande."

12. "Endnu er ieg den samme munck,
som giorde de kemper vaande:
icke da vil ieg skammelig fly,
men ieg vil mandelig stande."

13. Det første slag, den trold hand slog,
hand slog den munck til plade:
huden imellom hans herder sprack,
hans klæder bleff blodig oc vaade.

14. Det første slag, den munck hand slog,
hand slog den trold til iorde:
"Skam saa faa din skallede munck,
dine kolle-slag de ere haarde.

15. Holt nu op, du skallede munck,
oc slaa du mig ey mere:
ieg vil giffue dig solff oc guld
oc der-til pendinge flere."

16. Muncken løb, oc trolden krøb,
de vaare end baade lige boye:
der vissde hand hannem it lidet huss
met femten forgyldte fløye.

17. Der vissde hand hannem it lidet hus
met femten forgyldte fløye:
der fick muncken baade sølff oc guld,
til hand vilde lade sig nøye.

18. Siu læss sølff oc siu læss guld
lod hand til closteret føre:
"Nu heder hannem sende en anden ud,
som kollen kand bedre røre."

19. Det lidde fast ad afften,
oc solen gick til huile:
end-da haffde muncken til closterit
vel femten valske mile.

20. Det lidde fast ad afften,
oc folcket skulle gaa til bord:
end-da fick muncken aff den første ræt,
som for abbeden kom at staa.

21. Femten muncke hug hand i blod,
for vellingen vaar icke rede:
femten hengde hand op i røg,
for silden vaar icke soden.

22. Det da melte den liden dreng,
som grynen til vellingen hente:
"Huer gang muncken til closterit kommer,
da maa wi oss saadant vente."

23. Det lidde fast ad afften,
oc folcket skulle gaa til senge:
da slog hand ud abbeden det ene oye,
for hand vilde side saa lenge.

24. Abbeden ud til sengen løb,
hand torde icke lenger bide;
det vil ieg for sanden sige:
hand haffde baade last oc quide.

25. Aarlig om morgenen, det vaar dag,
de klocker begynte at ringe:
icke vilde den skallede munck
huercken læse eller siunge.

26. Endda gick hand op i det chor,
som muncke oc nunner vaar inde:
ingen torde for den skallede munck
huercken læse eller siunge.

27. Saa giorde de den abbed saa from
alt til en munck met alle:
saa bleff da sæt den skallede munck
til abbed offuer dem alle.

28. Saa holt hand det closter ved mact
i tredive vinter oc flere:
saa da døde den skallede munck,
de fick icke hans lige mere.

a *har følgende Overskrift:* En smuek ["smnck"] Vise. Om een skalled Munck, som kom i kamp met Tolff Kemper, Oc formedelst sin Kollis hielp oc bistand offuervant dennem. Oc kand siungis ["siugis"] som den Vise: Suend Feldiog hand sider, etc. Eller som den: Aarle om Morgen i Rosens Lund. **b** *har vel ingen Titel, men er dog kjendelig en Afskrift af Flyvebladet, dog i en ældre Udgave, da den er skreven ved Aar* 1635. **c** *er en defect Afskrift af et Flyveblad, nærmest* = **a**; *den har nu kun* V. 13-20, *samt (i Registeret) de første fire Ord af* V. 1. **d** *er blot et Aftryk af* **a**, *med Overskrift:* En stridbar Munk, *og en tilføjet* Forklaring, *hvis Begyndelse lyder:* Ieg indfører denne Vise her, fordi den i de forrige Tryk var som et Tilheng, lagt til de andre Viser. Den maa være digted efter den Anledning, som findes i den gamle Vise om Munk Broder Alaing [ɔ: *vor Nr.* 7], sum maa være kommen af det Ejland Als; Thi de kaldes Alsinger, som der ere fødde eller boe. I Tydske Heldenbuch kaldis hand Monich Ylsan....

V. 1, *Lin.* 1. offuen, **b.** — **a**: offuen den. *Lin.* 4. forøde. **a**: førøde.

V. 2, *Lin.* 4. de muncke. **b**: muncken.

V. 3, *Lin.* 4. fuld vel kand. **a**: saa vel vil. **b**: fuldnel kand.

V. 4, *Lin.* 2. hent. **a**: hente. **b**: hint. *Lin.* 4. **b**: fuldnel vil ieg dem stille.

V. 5, *Lin.* 1. de, den. **a**: de der den. **b**: di den. *Lin.* 3. finger, **b.** — **a**: fingre. *Lin.* 4. fuld vel. **a**: saa lettelig. **b**: fulduel.

V. 7, *Lin.* 1. krensen, **b.** — **a**: der kretzen. *Lin.* 2. de ... huer-ander. **a**: oe ... huer anden. **b**: di ... huer ander. *Lin.* 3. ieg, **b.** — **a**: ieg eder. *Lin.* 4. lise. **d**: lejae.

V. 9, *Lin.* 2. da. **a**: da mere. **b**: daa. *Lin.* 3. ad skoffuen hen, **b.** — **a**: aff sk. ud (*ligesaa i næste Vers*).

V. 10, *Lin.* 3. arge. **b**: arig. *Lin.* 4. **a**: den kaldte mand S. G. **b**: di kalde ham Siuord Quelde.

V. 11, *Lin.* 1. nu, **b.** — **a**: endnu. *Lin.* 2. vaande, **b.** — **a**: den vaande (*ligesaa i næste Vers*). *Lin.* 3 *og* 4. skalt. **b**: vill *og* vil.

V. 13, *Lin.* 2. til plade. **b**: til skaade. *Lin.* 4. blodig, **b.** — **a**: blodige.

V. 14, *Lin.* 2. iorde, **b.** — **a**: iord. *Lin.* 3. **b.** — **a**: Ach skam saa faa du sk. m. *Lin.* 4. slag ... haarde. **a**: hug ... store. **b**: slaug ... haarde.

V. 16, *Lin.* 2. end. **a**: end da. **b**: ind. *Lin.* 2. baade, **b c.** — **a**: begge.

V. 19, *Lin.* 1. afften, **b.** — **a**: afftenen (*ligesaa i næste Vers og i* V. 23). *Lin.* 3. valske. **a**: velske. **b**: walske.

V. 20, *Lin.* 2. **b.** — **a**: oc solen gick til iorde. *Lin.* 2. oc folcket. **b**: och folcken. *Lin.* 4. at staa, **b.** — **a**: til borde.

V. 22, *Lin.* 2. grynen. **b**: gryden.

V. 24, *Lin.* 1. løb, **b.** — **a**: hand løb. *Lin.* 3. for. **a**: vor. *Lin.* 3-4. **b**: hand haffde baade last och nød, det vil ieg for sanden sige.

V. 27, *Lin.* 2. met alle. **b**: saa ven. *Lin.* 3. da sæt, *fattes i* **b**. *Lin.* 4. **b**: i abedens sted igien. *Lin.* 4. abbed. **a**: aabed.

V. 28, *Lin.* 3. da døde. **a**: døde da. **b**: daa døde. *Lin.* 4. **b.** — **a**: en abbed offuer dem alle. *Lin.* 4. de fick. **b**: di fich.

16.

Greve Genselin.

Denne Vise er trykt hos Vedel (I, Nr. 6), optrykt hos Nyer. og Rasm. (II, Nr. 58), oversat paa engelsk af Jamieson (Illustr. of North. Antiq. S. 310), paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. XIV), samt paa islandsk (Kvæðab. Gisl. Ívarss. Nr. 33). Endvidere er den hos Arw. (Nr. 6) aftrykte svenske Text, som Udgiveren bemærker, kun en Oversættelse af Vedels danske. *) Denne (her aftr. i Noterne til C) er intet videre end en Sammenarbejdelse af Opskr. B og C, med nogle mindre Tillæg af Vedel selv, saasom V. 21 og 24, samt Odins Navn i V. 11. (Jfr. Noten til C, V. 11.)

Saaledes som Visen er kommen til os paa dansk: i tre temmelig nær beslægtede Optegnelser fra 16de Aarh., kan den vel give Anledning til den Dom, som er fældet over den: at "man kan ansee [den] for at være en Parodi over Kæmpeviserne" (Abr. V, S. 59); men det er desuagtet en overilet Slutning, at "den burleska ton, som råder i denna folkvisa, tyckes vittna om dess ursprung från nyare tider" (Arw. I, S. 67). Alene af de her givne danske Texter vilde en saadan Antagelse lade sig modbevise. Saaledes er den, saa vidt jeg veed, den eneste danske Folkevise, hvori As-Odins Navn forekommer, ikke i den af Vedel indførte Anraabelse (jfr. Noterne til C, V. 11 og 13), men i det ægte, nu fast ukjendelige Udraab (i C, V. 10) af Iver Blaa, der her tænkes som Hedning og derfor vender sig i vester: "Hielp nu, Ulff oc Asmer Grib!" — i Modsætning til den christne Greve Genselin, der vender sig i øster og paakalder "Jesus Marie Søn" (en Orden, som Vedel har i Udgaven forstyrret, ved at gjøre begge Udraab til Ivars). Oprindelsen til dette Ulv og Asmer Grib fremgaaer af en Sammenligning med det i en gammel svensk Vise (Arw. Nr. 2, V. 8) forekommende: "Hielp nu Oden Asagrim," og den til sidstnævnte svarende færøiskes (Svabos haandskr. Saml. I, S. 93) Óðin Æsagrá.**) Herved bortfalder altsaa Abrahamsons Gætning: at Ulv og Asmer Grib "muligen [kunde] være personlige Skytsguder, som Hagen Jarls Thorgerd Horgabruder" (Nyer. og Rasm. II, S. 173). Endnu et andet gammelt Spor i vor Vise er Udraabet (B, V. 33): "hielper nu, moder Skratthe!" der kjendelig er Navnet paa en Jettekvinde, svarende til det eddiske Jetteuavn Skratti, der i nuværende islandsk er et Navn paa Fanden. (Jfr. Tydskernes scrat, schretel, hvorom J. Grimm: Mythol. 2den Udg. S. 447–48.)

Det mest talende Beviis paa, at om end vor Vise, som vi nu have den, i det hele taget maa kaldes yngre end de foregaaende Dideriksviser, saa har den dog et gammelt Grundlag og har engang været lige saa alvorlig meent, som alle de gamle Kæmpeviser, — det gives os i den Skikkelse, hvori den endnu lever oppe paa Færøerne. To færøiske Optegnelser af den, begge af V. U. Hammershaimb, ligge for mig. Den ene af disse veed intet om Bryllupet, men fortæller kun, at Greivin av Gansalin, Søn af Hertug Drambleiddi af Bjarnaland, faaer Hest af sin Moder og rider ud i Verden, kommer først i Kast med Hr. Ívar Blá og siden med Hertug Váluvant***), hvem han begge fælder, fæster derpaa Fru Sóllnita og rider saa hjem til sin

*) Naar en anden svensk Vise (Arw. Nr. 5, A, V. 18) nævner "grefve Grontzelins bröllop", da seer jeg deri intet Beviis for, at vor Vise nogensinde har levet i ægte svensk Text; thi det kan godt være laant fra den meget udbredte Oversættelse af vor danske.

**) Svabo skriver Euur, Euan eller Euin in Neasagraai. At det i den færøiske Vise er Odin, der er meent, er udenfor al Tvivl: Han beskrives som en eenøjet Kæmpe, der paakaldt af Kong Álvur (ɔ: Hálfr) kommer ham til Hjælp i Striden og siden synker i Jorden.

***) At Navnet Váluvant, som forhen (S. 79) bemærket, er laant fra Artussagnet, sees af: Ivan Lejonriddaren,

Fader; den slutter med de Ord, at væne ere Ísins Sønner, men Gansalin bærer dog Prisen for dem. Den anden kalder Helten Grelvin àv Jansalin, lader ham fælde Ívar Blà, men skjænke Kong Vàluvant Livet, imod at faae hans Fæstemø Sólita; han giver derpaa Vàluvant sin Søster Gunhild istedeu, drager hjem og beretter Faderen sin Bedrift. Kong Isin og hans elleve Sønner komme til hans Bryllup, thi han var af Kongeæt. I ingen af disse Opskrifter er der mindste Spor af det burleske Præg, som udmærker vore danske; men i dem begge kommer desuden et nyt Moment til, for at godtgjøre Visens Krav paa Plads i Diderikskredsen, nemlig Kong Isin og hans Sønner, hvem vi kjende fra Vilkina, saavel som fra de danske og færøiske Former af vor Nr. 7.*) I Indledningen til bemældte Vise findes alle de her forekommende Personer nærmere omtalte. Kun skal jeg bemærke, at Fru Gyndehelle maa være den samme som den færøiske Gunhild, Genselins Søster.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 199.)

1. Dett wor greffue her Gentzelynn,
hand taaller tel munder synn:
"Ieg weell ridde meg op att land
och freste manddom mynn."
Weell op for dau, wy komer weell offuer denn hieedde.

2. "Willtt du ridde deg op att land,
och sigger du meg saa:
daa skaall ieg giffue deg twolle,
som mand kalder Koall hynd gra.

3. Dw tharst aldrig hindde suerd wed sydde
och aldrig spendde spuore paa:
for-vden du modder den kiempe,
som bidder her Iffuer Blaa."

4. Tthe*tt* wor groffue her Gentzelynn,
hand rider vnder grønenn lydde:
ther motte hanom vngenn Theellemand Thinn,
hand bad hanom holde och bidde.

5. "Hør du, vngenn Thieellemand Thinn,
hoor liost du y natt?"
"Ieg lno meg paa Bratings-berrig,
der huog dy ild aff hatt."

6. Tthe*tt* wor groffue her Gentzelinn,
hand bleff y kienderen rød:
"Saa mend wed, lidenn Thellemand Thinn,
du thalde dyn eggen død."

7. Hand drog vd synn guodde suerd,
saa sluog hand hanom ihieell:
tthe*tt* giordde groffue her Gentzelinn,
hand vndte hanom icke weell.

8. Saa red hand till Braattingborrig,
hand sluo paa puortten med skafft:
"Er her nu nogenn kieempe guod,
som fegtte weell med magtt?"

9. Tthe*tt* thaa meelltte her Iffuer Blaa,
hand weendde sieg saa throst:
"Hieelp nu, Gud faadder y Hiemerrig,
menn ieg hører kiempe-røst!"

10. Tthe*tt* wor groffue her Gentzelinn,
kaaste hieelem offuer hallsz med skieell:
the*tt* hordde hans kierre muodder
offuer thrindde lande weell.

11. Tthend frwe hun wagner om mydinatt
och thaaller till haarre synn:
"Herre Gud faadder y Himerrig
radde weell for sønne mynn!"

---

utg. af Liffman och Stephens (Stokh. 1849), S. XLVI. Det er samme Navn, som Finn Magnussen vilde gjøre = Völund. (See foran S. 70.)

*) Uagtet jeg her ikke nærer mindste Tvivl om den færøiske Traditions Oprindelighed og væsentlige Uafhængighed af vor Literatur, maa jeg dog anmærke, at de færøiske Optegnelser ogsaa af denne Vise (ligesom forhen blev omtalt ved Nr. 10: S. 143) røbe Bekjendtskab med Vedels danske Text. De gjengive f. Ex. den vedelske Misforstaaelse "trende tylte Land" ved: tretivn telftir land. (Jfr. Noterne til nærv. Vise, C, V. 12 og Nr. 5, C, V. 20.)

12. Sameell rendde thy heelleder thuo,
thi worre thuo keemper stercke:
th*ett* wor vnge her Iffuer Blaa,
hand droff aaa luntt y marcke.

13. "Hor dw, groffue her Gentzelinn,
och weelt du lade meg loffue:
ieg haffuer saa ween en festemoo,
och binder well ieg deg giffue."

14. "Ieg weell icke haffue dinn festemoo,
ieg weell hind icke haffue:
du giff meg Snullen-thaa, aoster dynn,
ieg thacker deg alle myn dage."

15. Saa red thi thiell den brolup,
som thi kunde ald-best:
dy bod till di beste kiemper,
thet thi kunde faa ald-flieerst.

16. Tthi bod Wyddrick Waarlandsenn,
atterck Diderick vd fraa Barnn:
dy bod och Ollger Dannske,
for hand wihle stridde giernne.

17. Tthi bod och meester Hyldebrand
och Syuffuertt Snarensnend
och tholl aff thy sterckedeste kieemper,
aum skulde følge hruddenn bieem.

18. Dyd kaam Langbieen Rieeaer,
hand skulde med bruddenn ridde:
oeb did kaam vnge Sieeffred
aieg sieelliff till angist och quidde.

19. Tth*ett* wur frw Kreem-molltt,
hun skullde bruddenn reedde:
hun lnod aynn foedder med iaarnn beslaa,
synn hyendder med guld och smieede.

20. Dydd kaam uch frw Brynild,
hun buodde fur nuorddenn fielldtt:
hundritt waar dy kieemper,
aom hindder fuldde landitt imellom.

21. Dy fwllde bruddenn y brude-husz,
hyndder togtte, ther waar guod nest:
thuo oxenn-krop dem oed hun op,
dy smaagitt hynd alderbest.

22. Feem thondder oll denom drack hon vd
tiell th*ett* moggell kaast:
saa kraffuett hun hynder brude-grod,
waar red y en syuff-thonde-paatte.

23. Tthi fuldde brudenn y saallenn ind
med synn skaarlagenn skieend:
saa huog thi siuff allne aff murenn niedder,
forind hun kunde kome der-ind.

24. Dy saatte bruddenn paa hrudde-bennek,
och der hun saatte seeg nied:
benkenn waar aff mallmer-stieenn,
thi roffuett alle der-wieed.

25. Tth*ett* meelltte vngenn brudgum,
hand hoffuettl saa ildee att:
"Ieg suo rett aldrig enn vngge brrud,
ther oed saa moggitt mad."

26. Tthi begynntte enn liddenn dantz
vdj den gronne skreed:
thend mindste kieempe, y dansenn waar,
wur XV allne till knnee.

27. XVIII waar dy kieemper,
som fuldde denn brud y dantzs:
dy stieene roffuenett, hun trad paa,
der bruden tog till att suantze.

28. Dy skreff krindsenn paa denn iord,
der thrad y kieemper stercke:
dy wilde for bruddenn fegtte daa
och driffue der atuor hoffuerck.

29. Brudenn hun yblantt dennom sprang,
hun haadde thuo bind*er* saa sloffue:
Langbienn Redsker hand daa till hind traad,
gatt emthyrr monne thi proffue.

30. Ttb*ett* thaa wor thennd vnge hrud,
hun tog till att huiepe:
XV kiemper sluo hun ibieell
med hinndis snorbunnd wiebpe.
Weell op for dauff, wy komer weell offuer hieedde.

B.

(Svaninga Haandskrift, II, Bl. 101.)

1. Det vor greffue herre Gesseling,
hand taled til moder sin:
"Ieg vill ride mig op aff landt
oc freste mandom min."
Vell op for dag, wi kommer offuer den heden.

2. "Wiltu ride op aff land,
oc siger du mig saa:
daa vill ieg giffue dig hesten god,
mand kaller Karl hin graa."

3. Hans moder sagde met storlig ære:
"Iegh giffuer dig foole hin gode:
du torst aldrig spore paa spende
oc aldrig drage hielm oppaa.

4. Ingen kiempe tor du skiede."
* * *
* *
* * *

5. Det vor greffue Gesserlin,
hand reedt under grønnen lide:
der motte ham lidell Tilmanthin,
hand bad ham holde oc biide.

6. "Vel mot, unge Tilmanthin,
huor laa du i nat?"
— "Ieg laa mig paa Bratting-borg,
der hugge de ild aff hat."

7. Det suard greffue her Gesserlin,
hand bleff under hielmen rodt:
"Som mendt vell, liden Tilmandthin,
du taler din egen dod."

8. Det vor greffue her Gesserlin,
hand sit suerd ud-drog:
det vor liden Tilmandtin,
hand all y stycker hogg.

9. Saa red hand till Brattings-borg,
hand slog paa porten med skafft:
"Er her nogen kempe godt,
som fecte vill met mact?"

10. Det vor herre Iffuer Blaa,
hand vende sig i vester:
"Hielp, Iesu Marie son,
ieg hoor nu kiempe-rost!"

11. Det vor greffue her Gesserlin,
kaste hielm offuer halss med skiel:
det hørde hans kiere moder
offuer trende lande well.

12. Den frue hun vogner om mide-nat
oc taler till herre sin:
"Herre Gud fader i Himmerig
hand raade for sonne min!"

13. Till-samell daa rede the gode helled,
de vore thoo kemper saa sterck:
det vor herre Iffuer Blaa,
hand dreff langt i marck.

14. "Hør du, greffue her Gesserlin,
viltu lade mig leffue:
ieg haffuer mig en festemoo,
hinde vill ieg dig giffue."

15. "Ieg vill ey din festemoo,
y ecte vill ieg leffue:
giff mig Solenta, søster din,
saa vill ieg lad mig noye."

16. Saa reede de til brollup stor,
som de kunde allermiest:
de baad til de beste kemper,
som de kunde fange all-fleist.

17. De bod Viderick Vallandzen,
sterck Tyderick udaff Bern:
de bod Holgerd Danak,
hand vill stride saa gern.

18. De bod mester Hillebrandt,
Sinord Snaren-suend
oc XII udaff de stercke kemper,
de skulle følge bruden hiem.

19. Der kom Lang-heen Redskier,
hand skulle med bruden riide:
did kom koning Segfoed,
sig selff til angist oc quide.

20. Det vor frue Kremmold,
hun skulle bruden reede:
hun lod sine fodder med ierne slaa,
sine finger med staall om-smede.

21. Der kom frue Brimall,
hunn bode for norden field:
hun[dret] vor de kemper gode,
der hinde fulde landet imellom.

22. De fuld hrud y hrude-huss,
hinde tyrte det være god nest:
hun oodt op IV tender grød,
de smager hind all-beat.

23. Vell VI oxen-krup ood hun op
oc XV suine-flycke:
VII tender øll drack hun der-till,
saa tog hun til at hicke.

24. Der hun haffde ædit saa megen grodt
oc XV fæde suine:
der hun kam i salend ind,
hun glemte icke maaltid syn.

25. De fulle bruden y salen ind,
daa trudit hindis skindt:
saa tog de XIII alne aff muret ned,
for hun kunde trenge sig ind.

26. Saa satte de bruden paa bencke,
saa aagt daa satte de hende ned:
bencken vore aff malmer-steen,
de reffnid y iorden vid.

27. Vel XV oxen-krope uod hun op
oc XVIII suyne-flycke:
II lest øll drack hun dertil,
førr hun kunde torsten slycke.

28. Det daa saa den brude-gam,
hand houid saa ilde at:
"Aldrig saae ieg nogen unger brud
æde saa megit madd."

29. De begynte en skricke-dantz
alt udi de grønne stee:
den mindste kempe i dantzen
vor vell XV alne offuer knee.

30. Vell vor de XVIII kemper god,
der fulde bruden i dantz:
da reffned mur medt malmesteen,
nar hun begynte at suantz.

31. De skreff kretzen paa den iord,
the traad ind kemper stercke:
de vilde daa ficte for ungen brudt
oc driffue det stor hoffuerck.

32. Den unge brud spranck fraa brude-benck,
hun haffde tho hender sloue:
Langben Redskier tiill hinde traad,
god euentyr mone de proffue.

33. Ther dantzid bord oc bencke,
oc ilden floye aff haat,
ud daa løbe de kiemper god:
"Oc hielper nu, moder Skratthe!"
Vel op før dag, wi kommer offuer heden.

C.

(a. Reotzels Haandskrift, Nr. 53. b Vedel, I, Nr. 6.)

1. Det vaar greffue her Guncelin,
hand taler til moder sin:
"Ieg vil ride mig op paa land
oc friste mandom min."
Vel op før dag, wi kommer vel offuer heden.

2. "Wiltu ride dig op paa land,
siger du mig saa:
da skal ieg giffue dig fole,
som mand kalder Karl hin graa.

3. D[a] sk[al] ieg g[iffue] d[ig] f[ole],
som m[and] k[alder] K[arl] h[in] g[raa]:
du tør aldrig din spore spende
uc aldrig drage hielm paa.

4. Du tør aldrig din spore spende
oc aldrig drage hielm paa:
før du moder den kempe,
som mand kalder Iffuer Blaa."

5. Det vaar greffue her Genzelin,
hand rider saa fri under lide:
der meder hannem liden Teluentin,
hand bad hannem holde oc bide.

6. "Vel modt, liden Teluentin,
huor last du i nat?"
— "Ieg las mig paa Bratingsborg,
mand bugger der ild aff hat."

7. Det vaar greffue her Genzelin,
hand blicked under hielm hin rode:
"Mend ved, liden Teluetin,
du taler din egen dode."

8. Det vaar gre[ffue] van Gentzelin,
oc hand sit suerd uddrog:
det vaar l[iden] Tel[uentin],
hand alle i stycker hug.

9. Saa red hand til Bratingsborg,
hand stodte paa port met skafft:
"Er her nogen inde,
som fectis vil met magt?"

10. Det vaar herre Iffuer Blaa,
hand vende sig i vester:
"Hielp nu, Ulff oc Asmer Grib!
ieg hørde de kemper trøst."

11. Det vaar g[reffue] h[er] G[enzelin],
hand vende sig i øster:
"Hielp nu, Iesus Maria søn!
ieg hørde de kemper røst."

12. Det vaar g[reffue] h[er] G[enzelin],
kaste hielm offuer hoffuid sin:
det da hørde hans kiere moder
offuer trende thi-lande vel.

13. Den frue hun vogner om midie-nat,
hun taler til hosbond sin:
"Hielp nu, Christ i Himmerige,
oc raade for sønnen min!"

14. Det første red, de sammen red,
de hellede vaare bude saa stercke:
stack hand herre Iffuer Blaa,
hand dreff saa langt i marck.

15. "Hor du, g[reffue] her G[enzelin],
oc viltu lade mig leffue:
min kiere festemo
hende skal ieg dig giffue."

16. "Icke vil ieg din festemo,
hun er saa dueligen mand:
giff mig din søsterdatter,
iomffru Salentare."

17. Saa redde de til bryllup,
som de kunde aller-mest:
de bod il de kemper,
som de kunde aller-flest.

18. De bod Vidrich Verlandsen,
sterck Tidrick ud fra Bern:
de bode Langbeen Ridsker,
fur hand vilde stride saa giern.

19. De bode Sinord Snaren-suend,
han skuld mod bruden ride:
de bod goden Hildebrand,
hand vilde saa gerne stride.

20. De bod frue Gynde-helte,
hun skulde bruden rede:
de lod hende fødder met selff besiaa,
hendis hender met guld om-brede.

21. De hode fru Gynde-hette
ud fra Natterum-feld:
sin kemper oc tryser ni
fulde hende land i-meel.

22. De fulde brud i brude-huss,
dem totte det vere gaat nest:
hun od aff de brude-grød
flere end femten læster.

23. Hun ud op femten oxe-krop
oc XV fede suin:
der hun kom i sallen ind,
hun glemte icke moltid sin.

24. Hun drach vel femten lester oll
til S. Mortena minde:
sex ne fem oc troser nii,
alle af it sinde.

25. De fulde bruden i brudhuset ind,
da truded hendis skind:
de hugge vel femten alne aff mur,
forend bruden kunde komme der-ind.

26. De hugge vel femten alne aff mur,
forend bruden kunde komme der-ind:
aff stoel da vaare de bencke,
de bugned til iorden ned.

27. "Huad helder da ville wi kredzen skriffue
paa denne grøne iord:
eller wi ville ficte
for den iomffrue?"

28. "Icke ville wi kredzen skriffue
paa denne grøne iord:
alt da ville wi fictes
for denn iomffru."

29. De begynte en skrecker-rey
fra Ribe oc indtil Slie:
den mindste kempe, i dantzen vaar,
vaar femtan alne neden kne.

30. Den mindste kempe, i dantzen vaar,
vaar femtan alne neden kne:
uden hin lille Mimmering Tand,
hand vaar den eniste christen mand.
[Vel op for dag, wi kommer vel offuer heden.]

A. *Vers* 3, *Lin.* 1. *Skriveren havde først begyndt:* Ieg w — *men har strax igjen overstreget det.*
- *V.* 12, *Lin.* 4. luntt. *Skrivf. for:* langtt?
- *V.* 17, *Lin.* 2. Snarensuend. *Hdskr:* Snarensuend.
- *V.* 20, *Lin.* 2. fielldtt. *Rettelse for:* fiorrdtt.
- *V.* 22, *Lin.* 1. øll. *Hdskr:* oll. *Lin.* 3. kraffuett. *Maaskee:* kroffuett.
- *V.* 24, *Lin.* 4. røffnett. *Hdskr:* roffuett.
- *V.* 29, *Lin.* 2. saa. *Rettelse for:* suo.

B. *V.* 3, *Lin.* 1-2. *Disse to Linier have intet ægte Præg. Skriveren har nok, for en Afvexlings Skyld, sat dem istedenfor de to sidste Linier af forrige Vers, der skulde været gjentagne.* (*Jfr.* **C**, *V.* 3.)
- *V.* 4, *Lin.* 2-4, *til hvilke der i Hdskr. er ladet Plads aaben, maae have svaret til* **A**, *V.* 3; **C**, *V.* 4.
- *V.* 8, *Lin.* 4. hogg. *Rettelse af Skriveren for:* hugg.
- *V.* 21, *Lin.* 1. Brimall. *En Prik vilde gjort det til* Briniall. (*Jfr.* **A**, *V.* 20.)
- *V.* 26, *Lin.* 4. reffnid. *Hdskr:* reffning.
- *V.* 28, *Lin.* 1. saa. *Hdskr. maaskee:* sae.

C. *Denne Opskrift, med samt alle Rettelserne, er skreven med A. S. Vedels Haand. I Marginen udfor 1ste Vers har Vedel skrevet:* vide IIII tomum, *men hvad det er for et 4de Bind han meuer, veed jeg ikke.*
- *V.* 4, *Lin.* 1-2. *Istedenfor disse Linier staaer i Hdskr. kun:* Repete vt prius.
- *V.* 11, *Lin.* 3. *Over Linien:* Otthin oc Frigge met. (*Jfr.* **Cb**, *V.* 11.)
- *V.* 12, *Lin.* 4. trende thi-lande. *Her har Vedel:* trende tylte land, *og Abr. vil derved have forstaaet: tre Gange tolv Mile* (*Nyer. og Rasm. II, S.* 173). *Saaledes har det Udtryk altsaa lydt, som Vedel et andet Sted* (*Nr.* 5, **C**, 20) *skriver* trinde Tyde Land, *og som senere Udgivere der have gjort til Tylvter. Skjøndt Vedel egenhændig har skrevet nærværende Opskrift og deri beholdt Ordet, som det har lydt for hans Øren, saa har han dog selv i Udgaven (her* **Cb**, *V.* 12) *gjort det til* trende tylte Land. *Rigtigheden af min paa forrige Sted (Noten til Nr.* 5, **C**, *V.* 20) *givne Forklaring har siden vundet Bekræftelse ved Landstads Norske Folkeviser (S.* 15), *hvor det bemærkes, at en*

gammel Bonde i Thelemark for St. Olafs velde (ↄ: *Vælde*) *kvad:* "Sankt Olafs ti-velle, *uden at han vidste at gjøre Rede for dette Ord.*" *Udg. tilføjer:* "*Maaskee er det en Levning af det gamle Þjóðvelde (el. þyðvelde).*" *Hermed kan ogsaa sammenlignes en islandsk Folkevises:* "þó þú siglir á þriðja þjóðland."

C. V. 13, *Lin.* 3. *Over Linien:* Otthin om du kand. (*Denne paatænkte anden Introduction af Odins Navn har Vedel dog senere opgivet; den findes ikke i hans trykte Text.*) *Lin.* 4. oc raade for. *Over Linien:* det gielder nu.

- V. 16. *Dette Vers er beholdt i Texten, som det først stod i Hdskr. Vedel har siden villet hjælpe paa det ved (i Hdskr.) at gjøre* dueligen mand *til:* duelig en marc, *og at begynde Lin.* 4 *med et:* min lige er. *Naar man i Lin.* 2 *far:* hun *læste:* du, *saa fik man Mening, men ikke Rim.*
- V. 18, *Lin.* 4. *Rettet til:* fordi hand fectes saa giern.
- V. 19, *Lin.* 1. *Rett. for:* De bode Langhen Risker. *Lin.* 3. *Rett. f:* de bod Langbeen Ridsker. *Lin.* 4. *Rett. til:* hannem lyster altid at stride.
- V. 20. *Lin.* 1. Gynde-helte. *Rett. t:* Gynde hette. *Lin.* 3. beslaa. *Rett. t:* omslaa.
- V. 26, *Lin.* 1-2. *Hdskr. har kun:* Repete; *saa det er uvist, om de to første eller de to sidste Linier af forrige Vers skulle gjentages.*
- V. 28, *Lin.* 3. licles. *Over Linien:* danlze.
- V. 30, *Lin.* 1-2. *Hdskr. har blot:* Repete.

C, b. (ↄ: Vedel, I, Nr. 6):

Om Greffue Guncelin, huorledis hand slog Tileuentin ihiel oc offueruant Herr Iffuer Blaa oc fick hans Syster Salenta oc giurde siden it merckeligt Kempe Bryllup met hende.

1. Det vaar Greffue Herr Guncelin,
hand taler til Moder sin:
"Ieg vil ride mig op paa Land
oc friste Mandom min."
Vel opførre dag, wi komme vel offuer den Hede.

2. "Wilt du ride dig op paa Land,
oc siger du mig saa:
Da skal ieg giffue dig Fole god,
som mand kalder kari hin graa.

3. Da skal ieg giffue dig Hest saa god,
som mand kalder kari hin graa:
Aldrig tør du spende Spor om Foed,
ey helder drage Hielm paa.

4. Ingen Kempe tør du skode
oc ingen redis fra:
Förend du möder den Kempe,
som mand kalder Iffuer Blaa."

5. Det vaar Greffue Herr Guncelin,
hand rider vnder grönen lide:
Her møder hannem liden Tiluentin,
hand bad hannem holde oc bide.

6. "Vel modt, vngen Tiluentin,
oc huor laa du i Nat?"
"Ieg laa mig paa Bratensborg,
mand hugger der Ild aff Hat."

7. Det vaar Greffue Herr Guncelin,
hand blickit vnder Hielm hin rode:
"Som mend ved, liden Tiluentin,
du taler din egen Dod."

8. Det vaar Greffue Herr Guncelin,
hand sit Suerd vddrog:
Det vaar liden Tilnentin,
hand i stycke hug.

9. Saa red hand til Bratensborg,
hand stodte paa Port met skafft:
"Er her nogen Kempe ind,
som fecte tør aff macl?"

10. Det vaar Her iffuer Blaa,
hand vende sig i Vester:
"Hielp nu, Viff oc Asmer Grib,
ieg hører Kempe rost."

11. Det vaar Herr Iffuer Blaa,
hand saae sig vd i Oster:
"Hielp mig, Othin, du kand best,
ieg hører Herr Guncelins rost."

12. Det vaar Greffue Herr Guncelin,
kaste Hielm offuer huiden Hals:
Det da horde hans Moder kiær
offuer trende tyite Land vel.

13. Den Frue hun vogner om Midie nat,
oc taler hun til sin Herr:
"Raade nu den offuerste Gud
sit for vor Søn hans Ferd!"

14. Det første Red, de sammen red,
de Hellede vare baade saa stercke:
Stack hand Herr Iffuer Blaa,
hand dreff saa langt i Marck.

15. "Hør du, Greffue her Guncelin,
oc vilt du lade mjg leffue:
Ieg haffuer mig en Festemø,
oc den vil ieg dig giffue."

16. "Icke vil ieg din Festemø,
i Ecteskaff vil ieg leffue:
Giff mig Salenta, Syster din,
met hende lader ieg mig noye."

17. Saa redde de til Bryllup,
som de kunde allermest:
De bade der til de Kemper,
som de kunde allerflest.

18. De bøde Vidrich Verlandssøn,
sterck Tiderich vdaff Bern:
De bøde did Holger Danske,
for hand vilde stride saa gerne.

19. De bøde Siuard Snaren Suend,
hand skulde for Bruden ride:
Saa kom Langbeen Ridske,
hand skulde hosa Brudgommen side.

20. De bøde ind Mester Hildebrand,
hand bar for Bruden Bluss:
Oc bannem fulde de Kemper Tolff,
de drucke oc giorde got Buss.

21. Djd kom Folquard Spillemand,
bannem maatte de Kemper lide:
Djd kom Kong Sigfred Horn,
sig selff til angist oc quide.

22. Det vaar stolte Fru Grimild,
oc hun skulde Bruden rede:
De lode hendjs Fadder met Iern beslaa,
hendis Fingre met Staal umsmede.

23. Der kom frem Frue Gunde Hette,
hun bode for nørden Field:
Hun drack oc hun dantzet,
det haffde saa got it held.

24. Der kom ind Fru Brynial,
hun skar for Bruden Mad:
Hende fulde siu smaa Terner,
iblant de Kemper de saade.

25. De fulde Bruden vdi Kammeret ind,
at æde der Fro kaast:
Hun aad der op fire tønder Grød,
da smagte hende allerbest.

26. Vel sextan Oxe kroppe tog hun der til
oc atten Suine flycke:
Siu tønder Oll drack hun der til,
førre hun tog til at hicke.

27. Saa fulde de Bruden til Salen hen,
da trudet saa fast hendis Skind:
De hugge vel femten Alne aff Mur,
førre de kunde trenge hende ind.

28. De ledde Bruden til Brude benck,
saa sagt de sette hende ned:
Bencken vaar aff Marmersteen,
den reffuet i Iorden ved.

29. De lagde for hende den beste Mad,
hun aad oc drack icke minde:
Femten Oxen oc Ti fæde Suin
det tæret den Mare quinde.

30. Det da gaff den Brudgom agt,
hand haget det icke vel:
"Aldrig saa ieg saa vnger en Brud,
der giurde i Fadet bedre Skel."

31. Op da sprungo de Kemper,
oc sammen der de ryete:
"Huad helder ville wi kaste met stang,
eller oc ridderligen fecte?"

32. De Kemper begynte Kredzen at scriffue
alt paa den grøne Marck:
Det giorde de den vnge Brud til ære,
loed see der stort Hoffuerck.

33. Den vnge Brud sprang fra Brude benck,
hun haffde tho Hender sloffue:
Til hende sprang Langbeen Ridske,
god Euentyr monne de proffue.

34. Der dantzede Bord, oc der dantzede Benck,
oc Ilden floy aff Hat:
Vd da lobe de Kemper gode:
oc hielp nu, Moder Skrat!

35. Da begyntis en stercker Rey
fra Ribe oc ind til Slie:
Den mindste Kempe, i Dantzen vaar,
vaar Femten Alne vnder Knæ.

36. Den mindste Kempe, i Dantzen vaar,
vaar lille Mimmering Tand:
Hand vaar i denne Hedenske Flock
den eniste Christen Mand.
Vel op førre dag, wi komme vel offuer den Hede.

17.

Kong Diderik og Holger Danske.

Denne Vise, som her slutter Rækken af de danske Dideriksviser, er vistnok den yngste af disse og deri væsenlig forskjellig fra de andre, at den ikke er nogen umiddelbar, troskyldig Gjengivelse af de gamle Sagn, men snarere en vilkaarlig Benyttelse af disse i patriotisk Øjemed, idet, som Vedel siger, "vore Forfædre vilde hermed give tilkjende, at Danmark er et frit Kongerige." Den viser os, hvor rigtig det ulærde danske Folk (som man har villet give Skyld for at ansee Diderik for en gammel dansk Konge) har opfattet denne Helt: nemlig som Tydskhedens Repræsentant; thi som saadan stilles han ligeoverfor den danske Folkehelt Holger Danske, der her gjøres til Konge i Nørrejylland*); og som saadan kan Diderik naturligvis ikke taale, at den danske Konge "lader sig krone med røde Guld og vil aldrig vorde [hans eller nogens] Mand." At Visen tilhører en senere Tid end de forhen meddeelte, sees ogsaa deels af de forekommende høje Talstørrelser, deels af det Følge, der tillægges enhver af Hovedpersonerne; thi medens Kong Diderik faaer den gammeldanske Bermer-Rise og den ubekjendte Sverting, optræde Ulver Jærn, Vidrik Verlandssøn og Helled Hagen paa Holgers Side.**)

Vor Vise findes trykt hos Vedel (I, Nr. 12), hvis Text er tagen af Svanings Haandskrift og derfor her aftrykt i Noterne som **B b**, optrykt i Bartholins Dissertatio de Holgero Dano (Kbhn. 1677), hos Abr. (Nr. 4), samt som Flyveblad, af hvilket tre Udgaver (af 1683, 1691 og uden Aarstal) findes paa Universitetsbibliotheket; den er oversat paa engelsk af Jamieson (Illustr. of North. Antiq. S. 269), paa tydsk af Gräter (Bragur, II, S. 200) og af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. X) samt paa islandsk (Gisle Ivarss. Hdskr. Nr. 138). Grimm anmærker Visens forholdsvise Nyhed (han sætter den til 15de Aarh.), som han ogsaa finder udtrykt deri, at Diderik i den optræder ganske imod sin (ɔ: den tydske?) Characteer, der skal være: kun saare nødig at begynde en Kamp, men altid at gaae sejerig ud af den.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 202.)

1. Sterck Dyderick boer y Berneland
allt med synn atten broddere:
och huer aff denom haffde sener tholl,
weell stuore kiemper och wreedde.
Menn striddenn thend stander for nuorden vnder Iyutland.

2. Søster haffuer hand XV,
och huer daa haffuer dy sønner XII,
thend yngist aff denom haffuer XIIII,
thy reddis icke for dieris tyff.

3. Saa gick thi fram for bierigitt att staa,
som mange skonn kemper-krop:
ther thi leegge
saa hygtt offuer biuge-top.

4. "Nw haffuer wy strid all werden igenem
och thett haffue wnondett slett:
thitt haffue wy hort sige om kong Holger Dansk,
hand buor y Danamarck.

5. Thett haffue wi hortt sigge aff kong Hollger Dansk,
hand buor y Nør-Iiudland:
hand tadder sieg krone med røde guld,
hand weell aldrig were mand."

*) Et andet gammelt Træk, der godtgjør Holgers symbolske Characteer som Danskhedens Repræsentant, er det, at han endog af Sagnet er gjort til en Søn af Thyra Danebod (Fornsvenski Legendarium, S. 746—47).

**) Om Holgers Forekomst i de danske Dideriksviser, see her foran S. 87. Indledningen til Nr. 30 vil nærmere gaae ind paa hans sagnhistoriske Personlighed.

6. Suerting fieck op enn stollstanng,
saa begyntte hand att thrue:
"Weell hunddrett aff kung Holgers beste mend
thenom worder ieg icke wed en flue."

7. "Hør du, Suertling, du suortte dreng,
dw wierger dem aldrig saa ringe:
wy haffuer tidt hordt sigge aff kong Holgers mend:
er raske wnge drennge."

8. Tthett suaridtt hyggenn Bermerrisz,
hand mellte en ord allieenne:
"Y morgenn wille wy till Danmarck,
om konng Holger tor biee oss hieeme."

9. Thy drog vd aff Bernerland,
thi war XVIII thusind sterck,
och thi drog denom y Danmarck,
kung Ollger wilde thi geste.

10. Saa hieedder kong Holgers miendste mend:
lidden Vlfann Iaarnn och her Suend Feeldlinng suar;
thi skieckitt them fremerst y en rinng,
thy tuorde well staande thenn fhaarre.

11. Thi sloggis III netter uch thre dage,
ther stortt saa mangen skionn mand:
kong Olgers mend bleffue all wied machtt,
der stortte mangen aff Bernelandtt.

12. Tthi slung tiell-samell med fuld magtt
alt paa den suorte hieedde:
der waar saa ynckelig en samell-gang
aff stuore kemper uch wreedde.

13. Tthett wor hygge Bermerrisz.
hand suarede en ord allieenne:
"Nu loffuer der ingenn vdden hunddritt aff woris meennd,
huor skuldde wy Holger Dansk offuer -wyndde?"

14. Stterck Tthidderick thung till huodde hans bieenn,
hand løb offuer bierig och daalle:
och Suerting hand tradde denn same wiee,
ihuor fast hand truett førre.

15. Tthett meellte sterck Tthiderick,
hand sno seg op till sky:
"Thett er tid, wy drager hieem till Bernn igenn.
her haffue wy ingen ly."

16. Tthett meellte lidell Vlfaan Iaarnn,
hand holdt vndder grønen lidde:
"Fuld lidit daa tør thic rose aff,
thy waare y Danmarck att stridde."

17. Tthennd thid dy drog aff Bernne-land,
thi waar weell XVIII thwsind meend:
ther kaam sleett ingenn tilhage igenn,
vddenn halleff-thridisinds-thyffue och feem.

18. Och bloddit thett rindder y striddenn strøm
huode offuer bierrig och hyffue:
och roggenn standder y hemellenn vd,
och suollenn bleff bluodig och rød.
Men striddenn staandder nuordden vndder Iyttlannd.

B.

(s. Svanings Haandskr. II, Bl. 33. b. Vedel, I, Nr. 12.)

1. Stierck Diderick hand boer y Bermeland
alt med sin broder XVIII,
och huer aff dennem haffuer sunner XII.
Nu stander striden under Iutland.

2. Søster haffuer hand XV,
och huer haffuer sønner XII,
then yngeste hun haffuer XIII,
de redis iche for dieris liff.

3. Saa ganger di fram for bierig at staa,
saa mange kemper-kroppe:
dett vill ieg for sandig sige:
de syntis offuer bøge-toppe.

4. "Nu haffuer vi stridit saa vide,
och altid haffuer vi vundit:
vi haffuer hort mogit om Olger Danske sige,
hand boer i Daumarck.

5. Dett haffuer vi hort aff Olger Danske sige,
hand boer udi Nor-Iutland:
hand lader sig krone aff røde guld,
hand vil aldrig vorde vor mand."

6. Suerting fick up en stoer staall-stang,
saa begynte hand att true:
"Vel hunder aff kung Olgers mend
dennom achter ieg icke vid en flue."

7. "Hør du, Suerting, du sorte dreng,
du vurder dennom ichi saa ringe:
vi haffuer hort saa mogit aff kong Olgers mend,
de er raske unge kiemper och snilde."

8. Dett vor høyen Bermeria,
han melte it urd alenne:
"I morgen vil vi thill Danemarck,
om koning Olger hand thør bide uss hiemme."

9. De drog dennom aff Berme-land,
vor atten-tusind stiercke:
oc de drog dennom till Danmarck,
kung Olger ville di gieste.

10. Stierck Diderick sender bud till kung Olger Danske,
och lod hannem saa thill-byde:
huad heller han vill hannem skatten giffue
eller i marchen med hannem strid.

11. Kong Olger hand bleff udi hoffuen saa vred,
slig spott kunde hand iche lide:
hand bad hannem møde paa sletten hiede,
hand vilde gierne med hannem stride.

12. Kong Olger hand lader kalde sin kiemper thill raad
och gaff dennom sagen till kinnde:
"Stierck Deriick kommer udi vort land,
han vil os alett offuer-vinde."

13. Dett daa suarit di kiemper godde,
di vor vid saa friit it modt:
"Kummer di till os udi Danmarck ind,
de kommer her aldrig ud."

14. Saa beder kong Olgers kiemper gode:
Ulffuer Iern och her Suend Felding
och Hellod Harogen och Viderick Verlandsson,
Iffuer Blaa och Kollen hin graa.

15. Stierck Diderick och kong Olger Dansk
drog sammell paa surten hiede,
dett vill ieg for sanding sige,
med mange utallige kiemper vrede.

16. De slugis i dage, de slugis i tre,
och ingen vill anden vige:
och det vil ieg fur sanding sige:
di yppit dennom fuld stor en strid.

17. Di drog samell med fuld macht
alt paa den sorte hiede:
det vor saa ynchelig samil-gang
aff stiercke kiemper och vredde.

18. Dett vor høyen Bermeria,
han suarit itt urd alenne:
"Nu leffuer ichi uden hunder aff vore mend,
huor skulle vi koning Olger offuer-vinde!"

19. Stierck Diderick tog till baade sin been,
hand løb offuer bierig och dalle:
Suerting hand tog den samme vei,
huor fast hand truede føre.

20. Dett saa vor stierck Diderick,
hand seer sig op y skye:
"Det er tid, vi drager til Berme igien,
vi haffuer her ingen lye."

21. Thett melte lidellen Ulffuer Iern,
han holt under grønen lie:
"Fuld lidit tor di der rose aff,
at di vor i Dannmarkis stride."

22. Then tid di drog aff Bermeland,
di vor vel atten-tusind mand:
ther kom ingen tilbage aff dennom igien,
uden halff tredie sinds tiffue och fem.

23. Och blodett dett rinder i striden strøm
uffuer bierig och dyben dalle:
och røgen stander i himelen op,
att solen bliffuer blodig oc rød.
Nu stander striden for norden under Iutlandt.

A. Vers 1, *Lin.* 3. thull. *Hdskr:* tholl.
Lin. 4. kiemper. *Hdskr:* kiemer.
- V. 13, *Lin.* 2. suarede. *Hdskr:* anarede.
- V. 15, *Lin.* 1. sterck. *Hdskr:* serck.

B. V. 1. *er defect; Versets* 4. *Linie fattes.*
- V. 23, *Lin.* 5. for nurden, *staaer ellers ingensteds i* a *saa meget som antydet.*

B, b. (Vedel, I, Nr. 12):
Sterck Tiderich oc Olger Danske.

Hvad denne Vise om Tiderich van Bern oc Kong Olger Danske er anrørendis, er vanskeligt at dømme paa: huorledis den skicker sig til de gamle Historier. Thi den merckelige Krigs Første Tiderich van Bern døde der mand screff effter Guds Byrd Fem hundret siu oc tiue. Oc Olger Danske, som menis at haffue værit Kong Gotrichs Søn, leffuede vdi Keyser Karl Magnus tid, hen ved 800 Aar effter *) Christi Fødsel. Dog om denne vjtberømte Heldt findis atskillige Meninger oc Dict, som dog icke alle komme offuer it met huer andre. Vore Forfædre ville her met giffue tilkiende, at Danmarck er it frjt Kongerige oc aldrig haffuer værit vdi nogen fremmet Herris Vold eller rolig oc languarig Heffd; Ey helder nogen tid værit Skatskyldig andre fremmede Førster, men meget mere hafft Mact oc Herredom offuer andre Landskaff, aff huilcke de haffue opbaaren aarlig Skat oc anden Herlighed, som atskillige Landskaffs Historier nocksom vduise, oc i sin tid videre skal omtalis.

1. Sterck Tiderich boer sig vdi Bern
met attan Brodre gieffue:
Huer aff dem haffuer Sønner Tolff,
stoer Mandom monne de hedriffue.
Nu stander Striden norden vnder Iutland.

2. Systere saa haffuer hand Femtan,
oc huer haffuer Sønner tolff:
Den yngste hun haffuer trettan,
de redis icke for deris Liff.
Nu stander Striden norden vnder Danmarck.

3. De ginge frem for Berner at staa,
saa mange Kempe Kroppe;
Det vil ieg for sanden sige:
de syntis offuer Bøge toppe.

4. "Nu haffuer wi stridet i mange Aar
mod Kemper oc Riddere stercke:
Saa meget høre wi om Olger Danske,
hand boer I Dannemarck.

5. Dei haffue wi hort om Olger Danske,
hand boer i Nør Iutland:
Hand lader sig krune met røde Guld,
hand vil icke gaa oss til Haand."

6. Suerting fick op saa stoer en Staalstang,
begynte der at true:
"Vel hundrede aff Kong Olgers Mend
acter ieg icke ved en Flue."

7. "Hør du Suerting, du sorte Suend,
du acte dem icke saa ringe:
Ieg siger dig, Kong Olgers Mend
de ere saa raske Drenge.

8. De fricte icke for Glaffuend eller Suerd,
ey helder for huassen Pil:
At stride er deris meste idret,
de acte det Børne spil."

9. Det melte høyen Bernerjss,
hand tog det Ord til giemme:
"Wi ride oss til Dannemarck
oc see, om Olger findis hiemme."

10. De droge vd aff Berners Land,
de vaare atten tusinde i Skare:
Kong Olger vilde de gieste
oc alle til Danmarck fare.

11. Kong Tiderich sender Kong Olger Bud
oc ioed hannem saa tilbiude:
"Huad helder vilt du stride met oss,
eller ocsaa Skatten yde?"

12. Kong Olger bleff saa vred i Hu,
slig Spot kunde hand ey lide:
"Du bede hannem møde paa sletten Hede,
wi ville der met hannem stride.

13. Skatten veed Dansk Mand intet aff,
hand plejer den seiff at tage:
Men ville i lo Skatten hende,
i skulle den ilde behage."

14. Kong Olger taler til Kemper sine,
hand gaff dem Nymer tilkiende:
"Sterck Tiderich haffuer send oss Bud,
oc Skatten vil hand hende.

15. Enten vil hand Skatten haffue,
eller oc Striden saa haard:
Icke bliffuer hand den første Kong,
der Danmarck vinder i Aar."

---

*) „for."

16. Det da suared den Kempe god
alt til Kong Tiderichs Bud:
"Kommer de Berner i Danmarck,
de komme' icke alle her vd."

17. Saa lystig vaar hand Viff van Iern,
der de den Tidende finge:
Saa loe hand Hellede Hogen:
"de toffue nu alt for lenge."

18. Det vaar Vidrich Verlandsson,
hand bleff saa glad i Moed;
Det sagde Orm Vnger Suend:
"wi ride den Berner imod."

19. "Den forste i Spidssen vil ieg være,"
det sagde Herr Iffuer Blaa;
"Den sidste Mand skal ieg icke bliffue,"
det suared Herr Kulden graa.

20. Kong Olger oc Sterck Tiderich
de modtis paa den Hede:
De sloge aff Mact foruden Skemt,
de vaare i Hu saa vrede.

21. De slogis i Dage, de slogis i tre,
ingen vilde hin anden vige:
De Danske stride saa mandelig,
deris Herre vilde de icke suige.

22. Blodet rinder saa stride som Strom
vnder Bierge oc dybe Dale:
Den Skat, som forre vaar loffuet,
den maate de Berner betale.

23. Rogen dreff saa hoyt i Sky,
oc Solen giordis saa rød:
Det vaar stoer ynck at see der paa,
der bleff saa mangen Helledt død

24. Der laa Hesten, oc hissid laa Manden,
der skildtis gode Venner at:
De loe icke alle, til Gilde komme,
der stoed saa hedt it Bad.

25. Det vaar hoyen Bermerjss,
hand bleff da saa til Sinde:
"Her leffuer ickon Hundrede aff vore Mend,
hure skulle wi Striden vinde!"

26. Da tog Tiderich til sine Been,
hand saae icke meget tilbage:
Suerting glemte at sige god nat,
til Bern loed de drage.

27. Tiderich vende sig om igien
oc saae saa hoyt i Sky:
"Mig tyckis, Bern skal være oss best,
wi faa her huercken Læ eller Ly."

28. Det melte Vidrich Verlandsson,
hand holt vnder gronen lide:
"Fuld lidet skulle i rose der aff,
i vaare i Danmarck at stride."

29. Den tid de droge aff Bern Land vd,
vei attan tusind de vaare:
Fem oc halfftrediesinds tiue
komme hiem, saa foye en Skare.
Nu stander Striden Norden vnder Iutland.

18.

Svend Vonved.

En Redaction af denne Vise er trykt hos Vedel (I, Nr. 16), optrykt hos Abr. (Nr. 10), samt som Flyveblad (et saadant uden Sted og Aar paa Univ. Bibl.), bearbejdet af Øhlenschlæger (Gl. danske Folkev. S. 29), oversat paa tydsk (W. Grimm: Altdän. Heldenl. Nr. 56) og paa islandsk (Gísle Ivarssöns Visebog, Nr. 35). Paa dansk eje vi af den i Haandskrift tre meget forskjellige Opskrifter (A B C), foruden Vedels Redaction (D), der som sædvanlig viser sig at være en Sammenblanding af flere.*)

*) En Række af interessante Bemærkninger om nærværende Vise findes i N. M. Petersens Afhandling "Om Kjæmpeviserne" (Annaler f. nord. Oldkyndigh. 1843-44. S. 194-208).

Alle de danske Opskrifter stemme overeens i Begyndelsen: Svend Normand (A B; jfr. Vedels Indledn. der endnu nævner Formen: Svend Urmand) eller Svend Vonved (C D) slaaer Harpen i Bure, hans Moder kommer til og beder ham hellere drage ud at hævne sin Faders Bane.*) A giver hende intet Navn, B D kalde hende Adelin, C: Enerlil eller Ellin, og Vedel nævner desuden i Indledningen: Ermelin. Herpaa følger hans Afsked fra Moderen, der først bander og siden signer ham og hans Færd. Saavidt ere Opskrifterne enige, men nu skille de sig. Ifølge A var hans Fader Kong Karl, hvis Banemand, en unævnt Kæmpe med Lossen paa Bag og Bjørnen paa Haand, Svend møder og fælder. Han kommer derpaa til en Hyrde, der vogter Fæ, stiller ham en Række Gaader, som han gætter, og skjenker ham saa en Guldring. Han vender derpaa tilbage til Moderen og slaaer hende og alle hendes Troldkvinder ihjel. B har intet om Gaaderne og veed ikke Navn paa Svends Fader, ligesom den ikke heller mælder noget om Fuldbyrdelsen af Faderhævnen. Svends første Møde er her med Hr. Tule Vang og hans tolv Sønner, der alle fældes**); hans næste Bedrift er at overvinde og dræbe Dyr-Karl med Basse paa Bag og Bjørn ihænde; han træffer saa en Hyrde paa en Høj, der, da han skal vise ham Kæmper flest, viser ham til Sønderborg. Der (?) finder han Randulf og Strandulf, Hans Under og Egge Under, Egge Karl og "Fjenden selv", hvilke alle falde for Svends Sværd. Saa rider han hjem og dræber Moderen og hendes Troldkvinder. Opskr. C er paa en Maade den uiforligste af de tre, men dog maaskee i Grunden den yngste, da den inddrager Svend Vonved i Diderikskredsen, hvad vel maa ansees for en senere vilkaarlig, skjøndt folkelig Tilknytning. Han kommer her først til en stor Hyrde paa en Høj, der tier til hans Spørgsmaal og Gaader og derfor nedhugges; dernæst møder ham en Kæmpe (det er nok en Fejltagelse, naar ogsaa han i V. 30 kaldes en Hyrde) med Bjørn paa Bag og Basse paa Lænd, der tilstaaer, at han har vejet Svends Fader Kong Esmer, og derfor efter en haard Kamp fældes af Svend.***) Han rider videre og møder en anden Kæmpe (Hyrde?), hvem han forelægger sine Gaader (der her alle ere forskjellige fra de i A opregnede), som han slutter med det Spørgsmaal: hvor Kong Vidrik (saaledes tre Gange. een Gang Diderik) drikker med sine Kæmper. Gaaderne gættes og paa Spørgsmaalet svares, at Kong Vidrik er at finde i Holland (hvoraf Vedel gjor Halland — see her foran S. 94). Svend giver Kæmpen en Guldring, rider for Kong Vidriks Borg, sætter lukt over Muren, gaaer ind i Stuen, sætter sig overst tilbords hos Kongen og Kæmperne, æder og drikker og siger endelig: at aldrig var han nogensteds samlet med saa mange forbandet dumme (ɔ: stumme) Folk, hvorpaa Kongen byder at binde den galne Mand; men da Svend, efter spottende at have udfordret Kongen og alle hans Mænd, siger sin Byrd, hilser Kongen ham som sin kjære Søsterson. Svend Vonved gaaer da ind i Stuen og slaaer Harpen, til alle Strenge briste****), farer saa op ad Land og fæster en Jomfru, Datter af Kong

*) "Vonved" bruges i P. J. Coldings Etymolog. Lat. (1622) som et Tillægsord = snedig, trædsk, til at oversætte det latinske callidus. N. M. Petersen forklarer det (anf. Sted) ved: den vanvittige (vanvite) og finder samme Betydning i Urmand (svensk: yr ɔ: galen, rasende). Svanehvit anseer han for en Fordrejelse af Vonved, ligesom Normand af Urmand. — Navnet "Svein Nordmann" forekommer ellers i en norsk Vise (Landstad, Nr. LXIX).

**) Det Træk: at Tule Vang og hans Sønner, da de i Frastand see Svend, forud skifte hans Vaaben imellem sig (smlgn. Tyge Nold i Opskr. B), det forekommer i Vilkinasaga, da Vidga nærmer sig Borgen Briktan med dens tolv Røvere.

***) Om Kong Esmers Forekomst i Diderksviserne, see her foran S. 78. Her kan endnu tilføjes, at Fabelhelte af dette Navn forekomme flere Steder: 1) i "Le dit de Flourence", hvori optræder en romersk Kongeson Esmére (see her foran S. 196); 2) i den flamske Folkebog om Svaneridderne, de syv Oriantssønner, af hvilke Essmer er een (Deut. Sagen, II, S. 302. Jfr. v. d. Hagen i Abhandl. d. Akad. der Wissensch. zu Berlin, 1846. S. 561); 3) kan nævnes det hos Jornandes forekommende Navn paa en oldgothisk Sagnhelt: Ethespamara.

****) Dette maa vel snarest tænkes at gaae for sig i hans Hjem, hvorfra han drog ud, og hvor han for "slog Guldharpen saa prude"; her maa da fattes hans i de andre Opskrifter berettede Drab paa Moderen.

Sejver ("Sieddffuer"), som blev vejet af Orm saa leed*). Opskr. D er som sagt Vedels Composition, hvori vi gjenkjende Dele af alle de tre bevarede ægte og desuden af en fjerde, som vi nu savne i sin Heelhed og Ægthed. Fra denne sidste er da laant deels nogle Gaader, deels Fortællingen om Hr. Tyge Nold og hans tolv Sønner, der kun er en Variation af den i B beskrevne Kamp med Hr. Tule Vang, hvilken ogsaa er optagen i Vedels Text.**)

De svenske Optegnelser, man har af denne Vise: en hos Afz. (Nr. 45) og en i Atterboms Poetisk Kalender f. 1816 (S. 38), ere kun Fragmenter, grunde sig væsenlig paa trykte Flyveblade***) og nedstamme tildeels fra Vedels Udgave. De kalde Helten Sven Svanehvit, Søn af "Iselands konung" eller "kung Vise". Dennes Banemand, en Pilgrim (vallareman), dræbes af Sven, der dernæst træffer en anden "vallare", som besvarer hans Gaader og derfor faaer Guldringe til Gave.

Endskjøndt vor Vise upaatvivlelig hviler paa et meget gammelt Grundlag, der kan antages at have tilhørt Nordens Oldtid, saa staaer den dog nu ligesom ene og frændeløs, uden andre Beviser paa sin gamle Byrd end sit eget Ansigt, naar vi undtage Gaaderne der, skjøndt de ganske fattes en af Opskrifterne, dog nok væsenlig høre med til vor Vise. Disses Ælde er utvivlsom, de have deres Forbilleder i den gamle nordiske Poesi, tildeels alt i Vafþrúðnismál, Alvíssmál og Fjölsvinnsmál, men dog nærmest i Hervörs og Heidreks Saga, hvor det f. Ex. hedder:

Hverr byggir há fjöll? hverr fellr i djúpa dali?
hverr andalauss lifir? hverr æfa þegir?

Hrafn byggir há fjöll, dögg fellr i djúpa dali,
fiskr án anda i flóði lifir, en þjótandi fors þegir aldregi.

Vore Forfædre have sikkert ejet en stor Mængde af slige Gaader; og at de i vor Vise benyttede kun ere at betragte som Prøver, sees ogsaa deraf, at de to ægte Opskrifter (A og C), som have Gaader, ikke have nogen tilfælles, men hver sine. De svenske i Sven Svanehvits Vise ere vel for det meste de samme som dem i Vedels danske, men ogsaa her komme nogle nye til. De norske Gaadestev, der endnu leve i Folkemunde (Landstad: Norske Folkeviser, S. 369), ligge nærmere ved Hervararsagas, saasom:

Hot er deð, som týt og aldri tiger? og hot er deð, som andelaust liver?
Og hot er deð då fer eit tré, som rúti snúr up og toppen neð?

*) Om denne ubekjendte Helt, hvis Spor foruden her findes i Viserne Nr. 9 og 11, see her foran S. 82 og 132. (Jfr. ogsaa Indl. t. Nr. 23.)

**) Denne fjerde Opskrift (X) anseer jeg for Kilde til følgende Dele af Vedels Text: V. 7, L. 3-4; 9, L. 3-4; 10, L. 3-4; 12; 28, L. 2-3; 29, L. 3-4; 32-39 (heri dog adskillige uægte Tilsætninger); 40, L. 3-4; 41, L. 4; 42, L. 1-2 og 4; 44, L. 3-4; 45, L. 4; 46, L. 1-2 og 4; 58, L. 3; 59, L. 2; maaskee ogsaa V. 13, L. 3-4; 23, L. 3-4; 56, L. 3. Alt øvrigt i Opskr. D, som ikke er taget fra en af Opskr. ABC, anseer jeg for Vedels eget; og at de med nogen af de tre bevarede ægte Opskrifter stemmende Dele af Vedels Text ere ligefrem pillede ud af disse, og ingenlunde kunne formodes at være hentede fra en egen, med dem i disse Dele stemmende Opskrift, — det sees klarlig af, at Vedel Side om Side oplager disse Opskrifters forskjellige, indbyrdes tilsvarende Læsemaader, saasom af Verset om Guldringen, som Svend Vonved gav Hyrden, der i D kommer ikke mindre end tre Gange, nemlig V. 31, optaget efter A; V. 50, efter B, og V. 60, efter C. — "Tyge Nold og Sivert Bo bygte Glenstrup-Kirke og Stenild-Bro", anføres som et gammelt jydsk Riim (foregiven Indskrift) i D. Atlas, V, S. 22. D. Magazin, VI, S. 66. Thiele: Danm. Folkes. I, S. 225.

***) Et saadant (Gefle, 1800) nævnes af W. Grimm (Altdän. Heldenl. S. 527) og hos Abr. (I, S. 379), og Afz. omtaler ogsaa (II, S. 140) "de tryckte visbladen." Et Aftryk (Gefle, 1802) ligger for mig.

Nærmest ved Sagaen ligge dog de færøiske Gáturímur (Antiq. Tidsskr. f. 1849-51, S. 75). Ogsaa andre Folk have ganske lignende Gaaderim. Det ældste og mærkeligste af disse er den tydske Trougemundslied, bevaret i Haandskrift fra 14de Aarhundrede (Brüd. Grimm: Altdeut. Wälder, II, S. 8. [Erlach, I, S. 124.] Uhland, Nr. 1), der heel og holden bestaaer af en Række Gaader med deres Opløsninger, med Undtagelse af to Indledningsvers, hvoraf erfares, at Gaadegætteren Meister Trougemund er en "varender mann" (jfr. den svenske Vises: vallaremann), der kjender 72 Lande*). Gaaderne tilhøre samme Forestillingskreds og fremtræde i samme Simpelhed som i vor danske Vise, f. Ex:

> Waz ist wisser denne der sne? waz ist sneller denne daz rech?
> waz ist höher denne berg? waz ist vinsterre den die nacht?
> waz ist swerzer den der kol? waz zeltet rehter den der vol?

hvorpaa svares: die sunne — der wint — der boum — die rame — die agelster. Denne Gaadedigtning gjenlyder deels i tydske Mestersange (Uhland, Nr. 2 og 3) og deels i nyere Folkesange. Saadanne ere: 1) "Räthsel über Räthsel" (Des Knab. Wunderh. II, S. 407. [Erlach, I, S. 439.] Zuccalmaglio, Nr. 316), der lader en Jomfru gætte Gaaderne og til Løn blive Spørgerens Brud. 2) Visen "Es ritt einmal ein Ritter" (Büschings Wöchentl. Nachrichten, I, S. 65. [Erlach, III, S. 37.] Zuccalmaglio, Nr. 317. Erk und Irmer, V, Nr. 29), med en lignende Ramme som forrige og tildeels de samme Gaader. 3) en østerrigsk "Räthsellied" (Tschischka und Schottky, S. 28), der kommer den første af disse tre nærmest. Uagtet Gaaderne i disse nyere Viser tildeels have et andet og modernere Indhold, som naar det hedder:

> Was für ein König ist ohne Thron? was für ein Knecht hat keinen Lohn?

hvorpaa Opløsningen er: en Kortkonge og en Støvleknægt, saa er Snittet dog ganske det gamle. Af engelske Sidestykker kan nævnes: 1) den i mine Engelske og skotske Folkeviser (Nr. 27) oversatte (Jamieson, II, S. 155. Gilbert's Christmass Carols, S. 66. Richardson: Borderer's Table Book, VII, S. 83), hvis Gaader ligge vore danske meget nær, saasom:

> What is louder than a horn? and what is sharper than a thorn?
> what is broader than the way? and what is deeper than the sea?

(ɔ: thunder — hunger — love — hell). 2) "Captain Wedderburn's Courtship" (Jamieson, II, S. 159), en nyere Efterdigtning med samme folkelige Grundlag som den forrige. 3) et dejligt lille Digt, der vel kan være fra det 14de Aarh. (Wright's Songs and Carols, from a muse. in the British Museum. Lond. 1836. 16mo. Nr. 8), hvis hele Indhold er: Min lille Søster hinsides Havet sendte mig Gaver: et Kirsebær uden Steen, en Due uden Been, en Tjørn uden Torn (egl. Bark), og bad mig elske min Kjærest uden Længsel. Nu spørges: naar er et Kirsebær uden Steen? o. s. v. — hvorpaa Svarene følge: da Bærret var Blomst, da Duen var Æg, da Tjørnen var Spire, naar Møen har den hun elsker, — da ere alle disse Ting mulige. 4) en ypperlig humoristisk Folkevise om Kong John og Abbeden af Canterbury (Percy's Reliques, Ser. II, Book III, Nr. 6), der minder stærkt om Hejdriks Saga: Kong John stævner Abbeden til sig og siger, at han skal dø eller løse hans tre Gaader. Abbeden faaer tre Ugers Frist, søger forgæves Raad hos de Lærde i Cambridge og Oxford; men endelig lover hans egen Hyrde at drage til London i hans Sted og løse Gaaderne, hvad han da lykkelig udfører. Ogsaa hos de slaviske

*) Et lignende folkeligt Grundlag har kjendelig Legenden om St. Andreas, der som Pilgrim kommer til en Biskops Gaard, og ved at gætte Djævelens Gaader rædder Bispen fra den ondes Snare (Fornsvenskt Legendarium, S. 143). Jfr. ogsaa en lignende Legende om St. Bartholomæus (Fornsv. Legend. S. 212).

Folk finde vi lignende Sange: to vendiske Folkeviser hos Haupt og Schmaler (I, Nr. 150 og II, Nr. 74), hvis Gaader (f. Ex: hvad er lettere end en Fjær? hvad er tungere end en Steen?) høre til samme Klasse som vore; sammesteds (I, S. 472) gives et Vers af en med disse nær beslægtet lillerussisk (Wójcicki, I, S. 206) samt af en polsk (Wójcicki, I, S. 203), og det bemærkes, at lignende findes i flere slaviske Sprog. Af saadanne har jeg videre fundet en russisk ("Helrathsanträge", Goetze, S. 163), der har Gaaderne: Sig, hvad gløder uden Ild? og hvad flyver uden Vinger? og hvad løer uden Fødder? og Svarene: Solen — Skyen — Bækken; og en servisk (Talvj, II, S. 77. Bowring, S. 184), der lader en Mø sidde ved Havbredden, tale med sig selv og spørge: Hvad er vel bredere end Havet? videre end Marken? rappere end Hesten? dyrebarere end en Broder? — og en lille Fisk i Vandet svare: Himlen er bredere end Havet, Havet videre end Marken, Blikket rappere end Hesten, den elskede mere dyrebar end en Broder.

Lighed, ja endog Overeensstemmelse mellem forskjellige Folks Digtning af denne Art lader sig vistnok meget vel forklare, uden at man behøver at tænke sig nogen traditionel Overgang, da Formen jo er den allersimpleste: det ligefremme Spørgsmaals og Svars, og Indholdet for det meste ligesaa simpelt: den umiddelbare Opfattelse af den ydre Natur og de fælles religiøse Forestillinger *). De kunne paa ethvert Sted, hvor de findes, være indfødte (autochtoniske). Naar vi derimod mellem forskjellige Landes Folkedigtning træffe Overeensstemmelser, der omfatte saadanne Forbindelser af Omstændigheder, som ikke sammenholdes af nogen indre Nødvendighed, men bære Tilfældighedens eller rettere en særegen digterisk Skabelses Præg, da kunde vel ogsaa saadanne ved en Leg af Tilfældet tænkes selvstændig opstaaede paa forskjellige Steder, men Tanken falder dog snarest paa en traditionel Forplantelse, selv om dennes Veje endnu ligge dunkle. En saadan Overeensstemmelse finder Sted mellem hele den Deel af Svend Vonveds Vise, hvortil Gaaderne høre: hans Ridt over Heden og hans Samtale med Hyrden paa Højen, hvem han derefter giver en Guldring, og — en gammel keltisk Folkesaga (Lady Guest's Mabinogion, II, S. 271—72), hvor Kilhwch, Kong Arthurs Frænde, der af sin Stifmoder er "runebunden for" Olwen, Datter af Jetten Yspaddaden Penkawr, i Følge med nogle af Arthurs ypperste Kæmper drager ud at søge denne Mø og kommer, efter i fulde tre Dage at have redet over en uhyre øde Slette, for en stor Borg, den dejligste i Verden. Udenfor denne Borg seer han en uoverskuelig Faarehjord, og paa Toppen af en Høj sidder en stor Hyrde med sin Hund, større end en fuldvoxen Hest. To af Kilhwchs Følgesvende gaae frem, hilse Hyrden og spørge ham om, hvem han er og hvis Borgen er, som ligger for dem. De spørge og han svarer i Gaader **): Borgen er Yspaddadens, og selv er han dennes Broder, tvungen til at røgte denne lave Gjerning. Kilhwch kommer til og giver ham en Guldring ***). At en saadan Overeensstemmelse skulde være tilfældig og uden Grund i en traditionel Forbindelse, kan jeg vanskelig tænke mig; men paa den anden Side, hvis en Tradition her maa antages: hvorledes den da har fundet Vej — det bliver en Gaade, vanskeligere at raade end nogen af dem i Visen.

*) Først senere komme de lærde, sentimentale og vittige Gaader.

**) Udgiverinden føjer til sin Oversættelse (S. 272) den Anmærkning, at "denne Samtale bestaaer af en Række af Spørgsmaal og Svar, fulde af Ordspil, som det er umuligt at gjengive i Oversættelse."

***) Hvad der sammesteds fortælles om Kilhwchs Ankomst til Kong Arthur, har ogsaa en mærkelig Lighed med vor Opskr. C's Beretning om Svend Vonveds Ankomst til Kong Vidrik. — Ved samme Lejlighed kan jeg ikke undlade at gjøre opmærksom paa, at den i nærværende Vise forekommende underlige Skikkelse: Dyre-Karl har en paafaldende Lighed med den stygge Hyrde i den oprindelig keltiske Owein. (Mabinogion, I, S. 45—46. Den svenske Ivan Lejon-Riddaren, V. 245 flg.)

A.

(a. Langebeks Foliohaandskrift, Nr. 68.
b. Rosenbergs Haandskr. Nr. 142.
c. Thotts Foliohaandskr. Nr. 142.)

1. Suendtt Normanndtt sider y burre
och slaar guld-harpenn prude.
Du see dig om, Suend Normand!

2. Hand slog guld-harpenn under sin skindt,
der kom hanss moder gangenn indt.

3. "Beydre saa motte du ride,
blant andre kiemper at striide —

4. Och heffnne faders banner din.
end du slar guld-harpenn min."

5. Suend Normand binder sit suerd ved side,
alt som hand ville *medt* kiemper stride.

6. "Nar maa ieg lade blande vin?
nar maa ieg venthe komme din?"

7. "Naar stennen tager thill att flyde,
och raffnen begynnther at huidtnne."

8. "Och aller flyder stiennen,
och aller huidner raffnen."

9. "Aller flydder stienen,
och aller thor y mig venthe mehr."

10. "Och da skall jeg dig for uarre:
ille skalt du farre.

11. Och verre der unndt udi din ferdt,
och undt verre y din guode auerdt."

12. Och hand klapit binder ved huidenn kind:
"Y stiller eder, kierre moder min."

13. "Och da skal ieg dig signe:
och vel saa skalt du farre.

14. Sier skall verre y din heste-foed,
och sier verre y dit suerdt saa guodt."

15. Og hand reed sig under lide:
saa underlig kiemper udtride.

16. Och hand haffde laassen paa sin bag
och bieornnenn paa sin hoyre handt.

17. "Och hør du, kiempe, huad ieg siger dig:
du skal skiffte dyer medt mig."

18. "Och denn vor aldrig, der mig thurde byde,
sidenn ieg vog kong Karl thil døde."

19. Da loo Suend Normand under sin skind:
"Da est du fader-hannemandt min."

20. Dy veydis y dage, dy veydis y tho,
denn thredie giorde di ligge-saa.

21. Denn tierde dag at quelle
Suend Normand den kiempe felde.

22. Suend Normand binder sit suerdt vedt side,
da løster hand beydre udt at ride.

23. Och hand kom thill denn første bouff,
der gick enn hiorde och vocthit fhee.

24. "Hor du, hiorde, huad ieg siger dig:
huis er dett fee, du driffuer for dig?

25. Huad er thrinder en it hiuell?
huor dricker mand feyrste iiull?"

26. "Sollenn er thrinder en it hiull,
i Himmerig holler mandt feyrste iiull."

27. "Huad fyller alle dalle?
huad kleder feyrste y salle?"

28. "Sne fyller alle dalle,
mandenn kleder feyrst y sadtle."

29. "Huad er sorther en enn slaann?
huadt lydder hoier enn thraann?"

30. "Søndenn er sorther enn slaaenn,
thorde*n* lider hoier enn thraann."

31. "Huur ehr broenn bredest?
huad er meniskenn ledist?"

32. "Issenn er broenn bredist,
throllenn er menniske*n* ledist."

33. "Huor saa er denn hoieste vey?
huor saa er denn lediste drick?"

34. "I Paradis er denn hoieste veye,
y Helffuede er denn lediste drik."

35. "Huor ebr der mur och feste?
buor pleyer kiemper at gieste?"

36. "Hissit ligger mur uch feste,
och der pleyer kiemper at gieste."

37. Hand tog enn guldring aff sin barm,
hand satte denn paa denn hyrdis arm.

38. "Nu erst du denn forste mand,
der nogit gott aff Suendt Normandt vaant."

39. Suend Normand bant sit suerdt vedt side,
hand loater da hiem thil sin moder at ride.

40. Der hand kom thil denn burre-leed,
femthenn throllquinder sadt der vedt.

41. Suend Normand hand sit suerd uddrug,
hand hugh di throlquinder neder thil iordt.

42. Hans moder fick saa undt enn lycke:
hand hug hinde y thussenn stycke.
Du ae dig om, Suendt Normandt.

B.

(a Rentzels Haandskrift, Nr. 13. b. Det storre stokholmske Haandskrift, Nr. 70.)

[I.] 1. Suend Normand seder y bure,
hannd slor guld-harpenn prude.
Se diig udtt, Suend Normandtt.

2. Hand slor guld-harpenn unnder skindtt,
hans moder kom der ganngenn indtt.

[II.] 3. Ind kom hans moder Adelin,
hun motte were drotning fin.

4. "Suend Normand, du skallt udride,
mett riige kemper att striide,

5. Att heffne faders hane din
och icke slo guld-harpen min."

[III.] 6. "Skall ieg mig ud-riide,
mett andre kemper att striide,

7. Att heffne faders hane min,
rett aldriig komer ieg hiem tiill din."

[IV.] 8. "Da skall ieg dieg galle:
rett aldriig skall ieg dieg skade.

9. Seyir y din hoge hest,
sieir y deg allermest.

10. Seyr i din haand, seeyr y din fod,
seyr y alle dine ledemaad.

[V.] 11. Siignie dieg Gud, sanctenn drathin diure,
denn helliige mandtt skall for dieg styre."

12. "Y styller ether, stiller eder, Adelin,
y stiellen er, kiere moder myn.

13. Y lad nu broge uch blende win,
och biud saa kongen hiem tiill din."

[VI.] 14. Suend Normand binder siig suerdtt wed siide,
hanum lyster mett kemper att striide.

15. Suend Normand riider att weyin fram,
der motte hanum her Tulle Wanng,
der motte hanum hans sonner tholff.

[VII.] 16. "Hør du det, kiere sonne min:
harnisk wiill ieg giffue dieg.

17. Och sieyreth wiille wy skiffte emellum [osa],
fore wy wiille mett kemper slois."

[VIII.] 18. Suend Normand rogtte sitt suerd fra siide,
hanum lister mett kemper att striide.

19. Forst weyit han her Tulle Wang,
och saa hans sonner tholff.

[IX.] 20. Suend Normand hantt sit suerd wiid siide,
hanum lister icke liennger mett kiemper at stride.

21. Hand red siig under lide,
Diur-karll saa hand ther riide.

[X.] 22. Bassin haffde hand po sin hag,
och biorn y bende.

23. Huer en finger, ther han haffde,
der spiller bode raaer och harer.

[XI.] 24. "Hor du, Diur-karll, huad ieg siiger dieg:
du skalt skiffte diur mett mig.

25. Huad heller willt du fiigtte,
eller diur mett mig att skiiffte?"

[XII.] 26. "Heller wiill ieg fiigtte mett dieg,
end skiffte diuren mett dieg."

27. Suend Normand drager sitt suerd fra side,
hannom liister da mett kemper att striide.

[XIII.] 28. De fiigthet y dag, de fiicthet y thoff,
den tridie dag giorde de och saa.

29. Den tridie dag att quelle
Suend Normand Diur-karll felle.

[XIV.] 30. Suend Normandt binder siig suerd wiidtt siide,
hand liiste mett kemper att striide.

31. Han frem att hoy saa,
fæ-hiorde saa hand ther gaa.

[XV.] 32. "Hor du fæ-hiorde, ieg thror diig best:
du skalt wiisae mig kemper miest."

33. "Ieg wiiser ether tiill Sonderhoriig,
ther driicker kemper uden soriig."

[XVI.] 34. Hand tog en gulderiug aff sin finger,
hun weytt XV pund.

35. Den gaff han then fæhiorde,
for hand hannom kemper wiisae thore.

[XVII.] 36. Normand kom der ridende y gaar,
ud stor Ramulff suoptt y moor.

37. "Hor du, din horin-sonn,
huad willt du y mitt landtt?"

[XVIII.] 38. "Ieg wiill mett mine enne hand
blesae diig aff alle dine landtt.

39. Ieg wiill mett mynn enne thaa
slaa diig alle dine land fraa.

40. Ieg wiill mett min mindste finger
sloo diig alle dine lede-mod sonnder."

[XIX.] 41. "Du skalltt icke mett din enne haandtt
blisae mig fra alle mine landtt.

42. Du skalt icke mett din enne thaa
slaa mig alle mine lande fra.

43. Du skalt ick mett alle dine finger
slaa mig itt aff mine ledemod sønnder."

[XX.] 44. Suend Normand drog sitt suerd fraa siide,
han liiter da mett kemper att striide.

45. Forst weytt hand Randulff,
och saa weygde han Strandolff.

46. Saa weygde han Hans Under
och Egge-Unnder.

47. Och saa weygde han Egge-Karll,
och saa weygitt hand fiennden aelff.

[XXI.] 48. Suend Normand siette sitt suerd y skede,
han listitt tha tiill egitt land att riide.

49. Suend Normand kom der riden y gaar,
well tholff trolquinder stod der for.

[XXII.] 50. De stod for hanum mett rock och theen,
de sloo hannom offuer hans huide been.

51. Suend Normandtt kaste sin hest om -kring:
tolff trolquinder slo hand y en ring.

52. Hans moder nodtt den heste liicke:
hand slo hinder y fem thusind stocke.
See dieg ud, Suend Normandtt!

C.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 203.)

[I.] 1. Suend Wonn-wed sedder y burre,
hand slar guld-harpenn saa prudde.

2. Hand legtte alt saa offtte,
th*ett* horde frw Enerlild y lufftte.

[II.] 3. "Hør thw, Suend Wonwed, sonnenn mynn,
hui slaar thu saa guld-harpe dynn?

4. Beeddere matte thu theg vd-ridde,
blantt anddre kiemper att stridde.

5. Findder thu, kieere sone mynn,
thinn faders hanne, tha hoffuene thend."

[III.] 6. "Skaall ieg meg vd-ridde,
tha flyr meg wabhen dyrre.

7. Fynder ieg mynn faadders baanne,
tha hoffner ieg thend saa gierne.

8. Hoffner ieg icke kierre faaddera baanne mynn,
tha komer ieg rett aldrig igenn."

[IV.] 9. Frw Ellind bleff y synddee saa wred:
"Ieg hør, myn sonn, att thu est redtt.

10. Ieg sier th*ett* paa thinn gyltte auerd:
ett ord er vdj thinn ferdtt.

11. Hør thu, ridder Suend Wunuedt,
tha aegne thieg saa brattynn."

[V.] 12. "Stteeller ethtter, frw Enerlinn,
stteeller etthter, kier muodder mynn.

13. Ønsker meg ingenn vsieer att faa,
y wydde ieke, huor myn riese weel gaa.

14. Y-huor ieg rider offuer marcke och hieedde,
ieg achter icke quinde-wreedde."

[VI.] 15. Suend Wonueedtt rider aff gaarde,
saa vnderlig wor hans ferdt.

16. Hans hielem hand wor hrenddendde,
hans spuore thi wor klingendde.

17. Hans heste wor springende,
seelliff ridder den herre saa syngende.

[VII.] 18. Hand red y dage, hand red y thuu,
icke kunde hand byen naa.

19. "Hye-iaa," suaridtt Suend Wonuedtt tiell,
"er her icke hy y ald werden till?"

[VIII.] 20. Hand suo seeg weed hyffue
saa stuor en hiordde driffue.

21. Hannd thaallede till hanom saa offuer-bratt:
"Wyass meg gaatt herberig y theene natt.

[IX.] 22. Huor thaa staar thend fiesk y fluodt?
huur daa gaar dy fuoller y stuodh?

23. Huor da bleser thend baste wynd?
huor drieeker Widdrick med kiemper synn?"

[X.] 24. Hiurddenn saad och thauffuede der-tiell,
ingen ann-suar hanum giffue weell.

25. Hand haar op synn neffue haard,
sluo thend hiurde wed yee:

26. "Lieg nu død paa thette saand,
ieg finder weel kong Widrik y Hullandtt."

[XI.] 27. Suend Wonuedt red icke langtt der-fraa,
saa stuor en kieempe suo hand der gaa.

28. Hand haffde biornen paa sinn bag
och hassi paa synn leenndde.

29. Huer end finger, der hand aae,
ther speller anddre smaa dyr paa.

[XII.] 30. Hand red till thenn hiyrde,
saa giorlig hand hanom spurdde:

31. Om hand wilde med hanum fecte
och dyrenn med hanom skyfftte.

32. "Rett aldrig wordtte meg huodett thet huod,
sidden ieg Esmer koning wuoff."

[XIII.] 33. "Wuoff thu Esmer kongge fynn,
thaa wuoff thu kierre faadder mynn.

34. Nu loster meg att fecte
och dyren med thieg skyffite."

35. Thy skreff enn kriends alltt som thi stuod,
thi ginge der-y, thi kieemper guod.

[XIV.] 36. Tthi feggttia y dage, thi fegttis y thuo,
ingenn kund sieer aff andden faa.

37. Then thridi dag att queldde
Suend Won-wedt kiempenn feelde.

38. Hand bantt synn suerd weed syddee,
muod fierre kieemper att stridde.

[XV.] 39. Tther hand kaam paa willddenn marck,
ther motte hanom en kieempe sterck:

40. "Sigg meg, edelig ridder guod,
huor daa staar thi feak y fluod?

41. [Huor daa staar thi fesk y fluod?]
huor gaar thi beste fuoller y atuodh?

42. Huor daa blesser theend haaredeste wynnd?
huor dricker kong Widdrick med kieemper synn?"

[XVI.] 43. "For ostenn stuod thend feeak y fluod,
for westenn staar thi fuoller y stuod.

44. For nuorddenn bleser denn haardde wynd,
y Holland drecker kong Widdrick med kieemper synn."

[XVII.] 45. Suend Won-weed thog guld-ringenn aff synn barum,
hand saatte denn paa denn kieempis arum:

46. "Nu sig, thw warst thend forste mand.
som gaatht vd-aff Suend Wonn-wed fandtt."

[XVIII.] 47. Suend Won-wed red for byggenn thindde,
hand bad thend wegttter lad sieg ind.

48. Haud wilde icke ladde hanom ind,
saa luod hand offuer murenn springge.

49. Hand bantt synn best weed thuoffue.
[saa giek hand i stoffue].

50. Saa gick hand i stoffuen ind
for Widdrick konge och kieemper synn.

[XIX.] 51. Suend Wonne-wed saatte sieeg onerst till huords,
men icke thaalde hand till nogenn ett ord.

52. Hand oed och drack och fieeck sieeg maad,
icke spurdde hand kongenn att.

53. "Aldrig wor ieg nogenn steed,
saa mange forbandit dome y waar."

[XX.] 54. Kong Diderick thaaller till kieemper feem:
"Bindder y meg dene gallnne mand."

55. "Thag thu IIII till thi feem,
staatt sielliff mitt emellom denom.

56. Enn hyrrenn-sonn thaa bliff tu theg,
til du faar bunditt ther band paa meg.

[XXI.] 57. Kong Essmer wor myn faadder,
frw Ellind waar mynn muoder.

58. Thi baad meg ey saa giorre:
mitt guld paa huer skaalck att olde."

59. "Waar Esmer konge thinn faadder,
frw Ellind [thinn] kerr muudder,

60. Suend Wonwed saa er thitt naffuen,
kieer soster-sonn saa est du mynn.

[XXII.] 61. Suend Wonne-wed, willthu bliffue huosz meg,
huodde hieder och erre wiell ieg gior thieeg.

62. Mynn ridder skaall paa deg waare,
y-huor du willdt y landitt faarre.

63. Naar thu wildtt fraa meg faare,
mytt guld weell ieg icke weed thieeg apaarre."

[XXIII.] 64. Saa gick hand sieg y stuoffuen ind,
haund oeed och hand drack thennd
klaare wynn.

65. Saa sluo hand harpe saa lennge,
att syndder gick allo guld-strennge.

[XXIV.] 66. Saa faar hand sieg op att land,
saa feste hand siceg en inmfru skonn.

67. Hindis faadder hand hieedder kong
Sieddffuer,
hand bleff wieett aff orum saa licedt.

D.

(Vedel, I, Nr. 16.)

Denne Vise siungis icke aff en som aff anden, oc gieris stort forskel baade paa Naffn oc denne Suend Vonueds Bedrifft. Nogle kalder hannem Suend Vrmand eller Normand oc hans Moder Frue Ermelin. Nogle kalde hende Frue Adelin oc fortælle denne hendis Sona Ferd oc Bedrifft anderledis. Men Summen oc Meningen her paa er kaarteligen denne, at hana Moder Adelin ryster oc afffcrdiger hannem met en vnderlig Signelse, at hand skal drage vd at heffne ain Faders Dod. Oc hand drager vd i fremmede Egn oc kommer der først i ferd met Herr Thule Vang oc sine Tolff Sønner, huilcke hand offuervinder oc dræber. Dernest kommer Diure Karl aff Iagt imod hannem, oc der de kunde icke anderledis forenis om Bytten, da slaa de huer anden en Kamp til, vdi huilcken Herr Diure Karl bliffuer paa det sidste slagen. Saaledis heffner hand sin Faders Kong Esmers Dod paa hannem oc rider saa frem bedre vdi Landet oc kommer først i ferd met Tre Hiurder, den ene effter den anden. Den Første, som ingen viss beskeden giffuer fra sig, den dræber hand. Den Anden giffuer hand en Guldring, fordi hand viser til Tyge Nold oc hans Tolff Sønner, huilcke maatte alle holde for hannem oc miste deris Liff. Den Tredie Hiurde giffuer hand nogle vise oc snhtilige Sporsmaal faare, til huilcke hand suarer oc viser hannem Veyen til Sonderborg. Denne Hiurde begaffuer hand met it Guld Armbaand oc drager saa til Sønderborg oc dræber der Herr Randulff met sine Kemper. Paa det allersidste kommer hand i ferd met en Kempe, som viser hannem, huor Vidrich Verlandsson er. Denne begaffuer hand ocsaa met en Guldring oc drager saa til Vidrich oc bliffuer kiend aff hannem for sin Syster Son. Der hand en kaart tid haffuer dueld her, forlengis hannem til sin Moder oc drager saa hiem oc betaler hende aff met sine Troldquinder oc fester sig Kong Sigfreds Daatter etc.

1. Svend Vonued sider i Bure,
hand slaar Guld Harpen prude:
Hand slaar Guld Harpen vnder Skind,
hans Moder kom der gangendis ind.
See dig vd, Suend Vonued.

2. Ind kom hans Moder Adelin,
hun maatte vel være en Dronning fin:
"Du skalt dig, Suend Vonued, vdride,
met rige Kemper at stride.

3. Oc du skalt heffne din Faders Bane,
en anden maa du din Harpe laane
Den stund du rider aff Landet hen,
det er mit Raad, min kiære Søn."

4. "Skal ieg fare aff Landet hen,
ret aldrig kommer ieg her igien:
Ieg passer icke paa Harpe Leeg,"
oc da giordis hand i Kinder bleg.

5. "Da skal ieg dig galde i Dag,
aldrig skal dig nogen Mand skade:
Seyr vdi din høye Hest,
Seyr i dig selff aller mest.

6. Seyr i din Haand, Seyr i din Foed,
oc Seyr vdi allo dine Lædemod:
Signe dig Gud, Sancte Drotten Dyre,
hand skal dig baade vocte oc styre."

7. "Stiller eder nu, kiære Adelin,
I ere allerkiæriste Moder min:
I tør icke brygge, i tør icke blande,
ieg agter ret aldrig igien til Lande.

8. I ynske mig ingen Wseyr at faa,
i vide icke, hure min Reyse kand gaa:
I huor ieg rider, i Marck eller Hede,
ieg agter saa lidet om Quinde Vrede.

9. Naar Steen tager til i Vandet at flyde,
oc Raffne begynde at vorde huide:
Da maa i vente Suend Vonued hiem,
alle mine Dage kommer ieg icke igien.

10. Alle mine Dage kommer ieg icke igien,
vden ieg beffner Faders Bane min:
Herre oc Suend ieg slaar ihiel,
saa fanger ieg for min Fader skel."

11. Frue Adelin bleff i Sind saa vred:
"ieg hør, min Søn, du est icke red:
Ieg skal dig end bedre foruare,
saa visseligen skalt du ilde fare:

12. Her haffuer du det haarde Suerd,
der lid ickon paa i Herre Ferd:
I huor du rider at Veyen fram,
du faa baade Laster oc Skam."

13. Suend Vonned bant sig Suerd ved Side,
hannem lyster met Kemper at stride:
Saa saare vnderlig vaar hans forde,
ingen Mand hannem møde tordę.

14. Hans Hielm vaar blinckend,
hans Spore vaar klinckend,
Hans Hest den vaar springend,
selff vaar den Herre saa suingend.

15. Hand reed i Dage, hand reed i tre,
ingen By saa kunde hand see:
"Eia," sagde den vnge Maod,
"er her ingen By i dette Land!"

16. Hand rider sig at Veyen frem,
der møder hannem Herr Thule Vang:
Herr Thule met sine Sønner Tolff,
de vaare alle Riddere bolde.

17. "Hør du det, min yngste Søn,
Harnsket skiffte met mig saa giern:
Pantzeret skiffte wi mellem oss,
forend wi met denne Kempe slaaes."

18. Suend Vonued rycte sit Suerd fra Side,
da lystet hannem met Kemper at stride:
Først da vog hand Herr Thule selff
oc siden alle hans Sønner Tolff.

19. Suend Vonued binder sig Suerd ved Side,
hannem lyster frem bedre at ride:
Hand reed sig frem vnder lide,
der saae hand Diure Karl bide.

20. Bassen haffde hand paa sin Bag,
oc Biørnen vaar i Armen lagd:
Hver den Finger, hand haffde paa Haande,
der spiller paa baade Harer oc Hinde.

21. "Hør du, Diure Karl, deele met mig,
eller ieg met Mact vil tage fra dig:
Hoad helder vilt du Diurene skiffte,
eller met mig om Liffuit fecte?"

22. "Langt helder vil ieg slaaes met dig,
end du skalt faa min Bytte fra mig:
Ret aldrig bleff mig budet det Bud,
siden ieg Esmer Konning vog."

23. "Vog du Esmer Konning,
da vogst du Fader min:
Ieg tager for hannem ingen anden Bod,
du bøder for hannem met dit eget Blod."

24. De screffue Kredzen vdi sorten Iord,
de Hellede vaare begge saa haarde:
Det vil ieg for Sanden sige:
de vilde hin anden ey vige.

25. De fectedis i Dage, de fectedis i tho,
den tredie giorde de oc lige saa:
Men forend fierde Dag kom til quelde,
da monne hand Diure Karl felde.

26. Suend Vonued binder sig Suerd ved Side,
hannem lyster da videre at ride:
Hand reed frem for de store Høye,
hand saa, huor Hiurden Fæet monne driffue.

27. "Oc hor du Hyrde, sige du mig:
hues er det Fæ, du driffuer for dig?
Huad er trindere end it Hiul?
oc huor da drickis den feierste Iuul?

28. Huor da staar der Fisk i Flode?
huor er Fogel rode?
Huor da blender mand den beste Vjn?
huor dricker Vidrich met Kemper aine?"

29. Alt sad Hiurden, hand tagde saa still,
hand kunde alet intet auare der til.
Hand slog til hannem met Tange:
der slap vd Leffuer oc Lunge.

30. Saa kom hand til den anden Hob,
der aad en Hiurde ved en Groh:
"Hor du goden Hiurde, du aiger mig,
hues er det Fæ, du driffuer for dig?"

31. "Hissed da ligger baade Borge oc Feste,
oc der plejer Kemper altid at geste."
Hand tog en Guldring aff sin Barm,
hand aette den paa den Hiurdis Arm.

32. "Her boer en Mand, heder Tyge Nold,
oc hand haffuer Sønner, de ere Tolff:
Hand fører en Biørn vdi sin Skiold,
selff er hand verre end en Trold."

33. "Hør du, kiæriste Hiurde god,
du løb hen til hannem mit Bud:
Du bed hannem Tyge Nold aaa graa,
at hand vil hid vd til oss gaa."

34. Der de saae den Kempe komme frem,
da akiffte de deris Bytte blant dem:
Nogle vilde haffue hans gode Suerd,
oc nogle hans Harnak oc Hest aaa bert.

35. Den gamle trode sig aller best:
selff vilde hand haffue sin gode Hest:
Sin Brynie oc Glaffuend vilde hand icke miste,
førre vilde hand Kampen met dem friste.

36. "Haffde du end Tolff til de Tolff,
oc stoed imellem dem alle selff:
Forre skulde du vride Vand aff Staal,
førre du skulde quiste mig til det Maal."

37. Saa tog Suend Vonued sin Hest met Spore,
hand sprang baade offuer Porte oc Mure:
Oc saa vog hand Herr Tyge Nold
der til hans vnge Sønner Tolff.

38. Saa kaste hand sin Hest omkring,
Suend Vonued, den vnge Edeling:
Oc hand reed frem at Bierge oc Dale,
ingen Mand kunde hand komme til tale.

39. Saa kom hand til den tredie Flock,
der aad en Hiurde met gule Lock:
"Hør du goden Hiurde met dine Faar,
du giffue mig visse Ansuar.

40. Huad er trinder end it Hiul?
oc huor da drickis den beste Iuul?
Huor gaar Solen hen til sede?
oc huor huiler døde Mands Fødder?

41. Huem opfylder da alle Dale?
oc huad klæder best i Konge Sale?
Huo raaber høyere end en Trane?
oc huad er huider end en Suane?

42. Huo bærer Skeggit paa sin Bag?
oc huo bærer Næsen vnder sin Hag?
Huad er sorter end it Slaa?
oc huad er rasker end en Raa?

43. Huor da er Broen bredist?
oc huem er Menniskeu ledist?
Oc huor da findis den høyeste Vey?
oc hueden kommer den kaaldeste drick?"

44. "Solen er trinder end it Hiul,
i Himmelen holdis den fauriste Iuul.
For Vesten gaar Solen til Sede,
for Østen huilis den døde Mands Fødder.

45. Sneen fylder alle Dale,
oc Manden klæder feirest i Sale.
Torden raaber høyere end en Trane,
oc Englene ere huidere end en Suane.

46. Viben bærer Skeggit vdi sin nach,
Trolden hand haffuer Næsen vnder sin Hag.
Synden er sortere end it Slaa,
oc Sinden er rasker end en Raa.

47. Isen er Broen brediste,
oc Padden er Mennisken lediste.
Til Paradiss gaar den høyeste Vey,
forneden driffuer den kaaldeste Drick."

48. "Nu haffuer du raad met vise suar
alt det, som ieg gaff faare:
Oc nu troer ieg dig allerbest:
du vilt vise mig Kemper flest."

49. "Ieg viser dig til Sønderborg,
der dricker de Kemper Miod vden Sorg:
Der finder du Riddere oc Kemper flere,
som sig tor fuld vel verie."

50. Hand tog en Guldring aff sin Haand,
hand vejet vel femtan Besmer Pund:
Den gaff hand den gamle Hiorde,
at hand hannem Kemper vise torde.

51. Suend Vonued kom der ridende i Gaard,
vdstaar hand Randulff suøbt i Maard:
"Hør du dig, du Horen Søn,
huad vilt du giøre her i mit Land?"

52. "Ieg vil met min ene Haand
rycke fra dig allo dine Land:
Ieg vil met min eniste Taa
slaa dig alle dine Borge fra."

53. "Du skalt icke met din Haand
tage mig it min eniste Land:
Langt mindre skalt du met din Taa
tage mig min ringeste Burg fra.

54. Du skalt icke met nogen din Finger
slaa mig it mine Lædmod sønder:
Ieg er dig alt for vuxen oc sterck,
det skalt du strax vel aff mig mercke."

55. Suend Vonued drog sig Suerd fra Side,
det vaar hans Lyst met Randulff at stride:
Først da vog hand Randulff selff,
oc siden Strandulff det fulde skiel.

56. Saa vog hand storen Ege Vnder,
saa vog hand Ege Karl, hans Broder;
Saa vog hand, meden det vand oc rand:
Hand vog der Fienden selff paa stand.

57. Suend Vonued stack da Suerd i Skede,
hand agtet end da videre at ride:
Hand fant paa den vildende Marck
en Kempe, vaar iu saa sterck.

58. "Sig mig, ædle Ridder god:
huor da staar der Fisk i Flod?
Huor da skenckis den beste Vjn?
oc huor dricker Vidrich met Kemper sine?"

59. "For Østen staar de Fiske i Flod,
fur Norden drickis den Vjn saa god:
I Halland finder du Vidrich hiemme
met sine Kemper oc mange Suenne."

60. Suend Vonued tog Guldringen aff sin Barm,
hand satte den paa den Kempis Arm:
"Du sig, du vaarst den sidste Mand,
der Guld aff Suend Vonued vand."

61. Suend Vonued reed for høyen Tinde,
hand bad de Vectere lade sig ind:
Ingen aff dem vd til hannem ginge,
saa monne hand offuer Muren springe.

62. Saa bant hand sin Hest ved Tuffue
oc gick der ind i Borgestue:
Hand satte sig selff offuerst til Burd
oc talede icke it eniste Ord.

63. Hand drack, hand aad oc fick sig Mad,
icke spurde hand Kongen at:
"Aldrig vaar ieg vdi den Ferd,
sum saa mange furbandede Tunger vaar."

64. Kong Viderich taler til Kemper Fem:
"binde i mig denne galne Suend:
Binde i icke denne fremmede Gest,
i tiene mig icke best."

65. "Tag du Fem, oc tag du Tiue der til,
du kom oc selff vdi dette Spil:
En Horen Søn da bliff du dig,
vden saa er, du binder mig.

66. Esmer Kunning min kiære Fader
oc stolten Adelin min Moder
De mig det io saa hart furbode:
ieg skulde mit Guld paa Skalcke forøde."

67. "Vaar da Esmer Konning din Fader,
oc Frue Adelin din kiære Moder:
Suend Vonued est du, Kempe skøn,
der til min kiære Syster Søn.

68. Suend Vonued, vilt du hoss mig være,
dig skal times baade Heder oc ære:
Huor du vilt i Landet fare,
mine Riddere skulle paa dig vare.

69. Mit Guld skal være for dig wspard,
naar du vilt giore din hiemferd."
Men dette lystet hannem ey at høre:
hiem til sin Moder vilde hand fare.

70. Suend Vonued reed at Veyen frem,
hand vaar i Huen saa meget gram̃:
Hand kom der ridendis i Gaarde,
der stode Tolff Troldquinder faare.

71. De stode for hannem met Rock oc Teen,
de sloge hannem offuer hans hnide Skenebeen.
Svend Vonued kaste sin Hest omkring,
Tolff Troldquinder slog hand i en Ring.

72. Hand slog de Troldquinder som de stod,
de finge aff hannem saa liden Bod.
Hans Moder ned den samme Lycke:
hand hug hende i Fem Tusinde stycke.

73. Saa giek hand i Høyeloffl ind,
hand sad uc drack den klare Vjn.
Saa slog hand Guld Harpe saa lenge,
at sønder ginge alle de Strenge.

74. Saa reed hand sig op paa Land,
feste sig saa skøn en Lilie vaand:
Hendis Fader hed Kong Sigfred,
hannem vog den Lindorm saa leed.
See dig vd, Suend Vonued.

A. *Omkræd:* om, *saaledes har* **a** 24 *Gange, men* 10 *Gange:* udt.
- *Vers* 5, *Linie* 1. Suend, **a** *her og i V.* 22: Snend.
- *V.* 10, *L.* 1. for uarre ɔ: *vare forud, ikke: forvare (som* **b c** *samt Vedel have det).*
- *V.* 13, *L.* 1. skalt, *staaer to Gange i* **a**.
- *V.* 15, *L.* 1. reed, *er vel en Fejl for:* seer.
- *V.* 19. *Dette Vers bærer i* **a** *Tallet* 20, *og saaledes fremdeles, saa V.* 42 *faaer Tallet* 43; *dog synes her intet at fattes.*
- *V.* 23, *L.* 1. houff, *er næppe, som Vedel forstaaer det: Hob = Flok (see* **D**, *V.* 30. 39), *men = Høj (jfr.* **B**, *V.* 31. **C**, *V.* 20).
- *V.* 25, *L.* 2. mand, *seer i* **a** *snarest ud som* mend (*ligesaa:* mandt *el.* mendt *i n. V.*).
- *V.* 28, *L.* 2. sadtle (ɔ: *Sadel*), *giver vel ligesaa god Mening som* salle (ɔ: *Sale*), *men denne sidstnævnte Læsemaade er dog nok den retteste. Ogsaa den norske Text (V.* 6) *har en lignende dobbelt Læsemaade.*
- *V.* 29, *L.* 2. huadt lydder høier enn thraann? *Heraf gjør Vedel* (**D**, *V.* 41)*:* Hvo raaber høyere end en Trane? *Denne Forklaring er dog næppe rigtig, men* thraann *et gammelt Ord af ganske anden Betydning, — af hvilken, det veed jeg endnu ikke. Jfr. den færøiske Gaade: "hvursu heitir sú reyða trumma, ið slær ivir allan heim" (Antiq. Tidsskr. f.* 1849—51. *S.* 76), *hvor Hr. Hammershaimb ogsaa er i Tvivl om Betydningen af Ordet "trumma," der jo aabenbart svarer til vort* thraann.

B. *Haandskrifterne inddele Versene, som i Texten med Romertal er angivet. Omkvædet staaer da først ved Textens V.* 2.
- *Omkvæd:* Se, *saaledes i* **a** 4 *Gange, een Gang (ved V.* 21 [*IX*]): Du see.
- *V.* 1, *L.* 1. y bure, *herover har Vedel* (?) *i* **a** *skrevet:* paa benche. *L.* 2. prude, **b**: puerde.
- *V.* 3, *L.* 2. were, **b**: well were en.
- *V.* 6, *L.* 1. mig, **b**; *fattes i* **a**.
- *V.* 9, *L.* 2. diig allermest, **b**: din adeling.
- *V.* 11, *L.* 1. sanctenn, **a**: atenn; **b**: sanchte. *L.* 1. drathin diure, *er ikke forstaaet i* **b**, *der har:* drætere siur.

B. *V.* 15, *L.* 3, *staaer nok istedenfor et heelt Vers, hvis* 1*ste Linie maaskee blot har været en Gjentagelse af Linie* 2. *Vedels Supplering* (**D**, *V.* 16, *L.* 4) *er kjendelig nyere Fyldekalk.*
- *V.* 16, *L.* 1. sonne, *i* **a** *kan læses:* sonen, *men* **b** *har tydelig:* senne.
- *V.* 17, *L.* 1. Och, *baade* **a** *og* **b** *have*: Och hand och.
- *V.* 22. *Forud for* 1*ste L. staaer i begge Hdskr.* 1*ste L. af V.* 24.
- *V.* 23, *L.* 2. spiller, **b**: leeger.
- *V.* 27, *L.* 1: side, **b**; **a**: siig. *L.* 2. da, **b**; *fattes i* **a**.
- *V.* 28, *L.* 2. och, **b**; *fattes i* **a**.
- *V.* 31, *L.* 1. **b**: Hannd sig frem at bierget saaé.
- *V.* 32, *L.* 2. **b**: du skalt mig kemper visse flest.
- *V.* 34, *L.* 2. Ramulff, **b**: Randulff, *hvilket begge Hdskr. have i V.* 45.
- *V.* 47, *L.* 2. fiennden, **b**: fandenn.
- *V.* 48, *L.* 2. **a** *har endnu Ordet:* hiem, *hvilket er til Unytte;* **b** *har Linien:* hannom lystet da till sit eget lannd hiem.
- *V.* 50, *L.* 1. rock, **b**: racke.
- *V.* 52, L. 2. fem thusind, **b**: fembtenn, *rettet til:* fembtenn tusin (*el. maaskee til:* tusin).

C. *Haandskriftets Inddeling af Versene er i Texten angivet ved Romertal.*
- *V.* 11. *Dette Vers havde maaskee rettere sin Plads mellem V.* 14 *og* 15. *L.* 2. brattynn, *Skrivfejl?* (*Jfr.* drathin *i* **B**, *V.* 11.)

C. *V.* 23, *L.* 1. haste. *Skrivf. f.* harste = baaredeste, *som V.* 42 *har?*
- *V.* 25. *Rimet ligger vistnok i Formerne:* owe (= ỹee ɔ: *Öje*) *og* nowe (noffue ɔ: *Næve*).
- *V.* 33, *L.* 1. Esmer, *saaledes i forr. V. men her har Hdskr:* Esnner (*jfr. Nr.* 7, **G**, *V.* 34).
- *V.* 44, *L.* 2. kong, *Hdskr:* kon.
- *V.* 48, *L.* 2. offuer, *Hdskr:* offner.
- *V.* 53, *L.* 2. dome. (ɔ: *dumme* = *stumme, hvorved da kan være sigtet til alles Taushed ved hans besynderlige Optræden?*)
- *V.* 67, *L.* 1. Siedfluer, *Hdskr. har:* Siedfiner *el.* Siedffeer, *men det dobbelte* ff *synes at kræve et* u *efter sig, hvoraf altsaa Toddelen er glemt her, som saa ofte ellers.*

D. *Overskrift:* Suend Vonued.
- *Indledn. L.* 12. huilcke, *Vedel:* hnilcke.
- *V.* 28, *L.* 4. met, *Vedel:* mer.
- *V.* 35. *Dette Vers er, sagtens ved Vedels ubehændige Benyttelse af sin nu tabte Kilde, meningsløst.* Den gamle *maa være Tyge Nold, ikke Svend Vonved, og dog kunne Versets sidste Linier kun passe paa denne.*
- *V.* 46, *L.* 3. er, *Vedel:* ere.
- *V.* 54, *L.* 3. for voxen, *Vedel:* fornoxen.
- *V.* 66. *Dette Tal fattes hos Vedel, der giver dette Vers Nummeret* 67, *og saa fremdeles til* 75 = *Textens V.* 74.

19.

Angelfyr og Helmer Kamp.

Denne Vise er trykt hos Vedel (I, Nr. 23), optrykt hos Abr. (Nr. 18), oversat paa tydsk af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. 38), samt paa islandsk i Gisle Ivarssons Haandskrift (Nr. 147). Vedels Text (**D**) er en meget ubeldig Sammensætning af de herunder meddeelte Opskr. **A B** og maaskee endnu en tredie (see Noten til **C**). Den savner den Holdning og Heelhed, som de ægte Opskrifter hver for sig have, og er tildeels endog ganske uden Mening (see f. Ex. V. 16—18 og 19—21).

Det danske Oldsagn, som denne Vise besynger, er fuldstændigt forbaanden i den islandske Hervararsaga, der fortæller, at Arngrim heed en Kæmpe af Jetteslægt, men dog ogsaa af Kongeæt. Han boede paa Øen Bolm (el. Holm) ved Norge, ægtede Kong Svafurlames Datter Eyfura og havde med hende tolv Sønner, alle Bersærker og store Vikinger, af hvilke Angantyr var den berømteste. En anden af de Brødre var Hjörvard; han bejlede til Upsalakongen Yngves Datter Ingeborg; men da en Kæmpe i Kongens Gaard ved Navn Hjalmar ogsaa bejlede til Møen, og hun foretrak ham, saa stævnede Arngrims Sønner Hjalmar til Kamp paa Samsø, hvor han da med Örvar-Odds Hjælp fældede dem alle, men fik selv Banesaar, hvorpaa Ingeborg døde af Sorg. Denne Hervararsagas Beretning er kjendelig hentet fra et gammelt Kvad*), og det samme gjælder vistnok om en anden og yngre Sagas (Örvarodds) noget afvigende Beretning om samme Begivenhed. Den tredie Kilde for Sagnet er Saxo, der i sin 5te Bog omtaler Arngrim, hvem han kalder en svensk Kæmpe og lader faae Fred-Frodes Datter Ofura tilægte. Han nævner ved denne Lejlighed deres tolv Sønner omtrent med de samme Navne som Sagaen, beretter deres Møde paa Samsø med Hjalmar og Angantyr, men taler ikke et Ord om den svenske Kongedatter, Kampens Aarsag og Priis. Desuden nævnes Arngrim og Eyfura med deres Sønner i Hyndluljóð, men uden at der findes noget Spor til det her behandlede Sagn. Foruden Saxos nysnævnte, med de islandske Sagaer overeensstemmende Omtale af Arngrimssønnernes Kamp paa Samsø, har han paa et andet Sted (i 6te Bog) en Fortælling, som jeg med P. E. Müller anseer for en Variant af selvsamme Sagn, skjøndt i en meget forandret Skikkelse, Fortællingen nemlig om de ni sjællandske Brødre og Berserker, af hvilke den ældste og stærkeste Angantyr bejlede til Frode den gavmildes Datter Helga og, da han fik Afslag, æskede hendes Brudgom den norske Prinds Helge til Kamp. Denne formaaede Starkader til at paatage sig Kampen, og han fældte da alle ni Brødre paa Sletten Rolyng i Sjælland. P. E. Müller siger herom (Notæ uberiores in Saxonis Hist. p. 187—88): Angaterus eller, som Saxo siden skriver, Anganturus er næppe nogen anden end Angantyr, Arngrims og Ofuras Søn, om hvis Kamp med Örvarodd paa Samsø vi læse i Saxos forrige (5te) Bog .... Vi antage altsaa, at Folkesagnet har sammenblandet to Fortællinger og overført adskilligt fra Kampen paa Samsø til Starkaders Historie, hvilket saa meget lettere kunde skee, som Hovedrollen i begge spilles af en vis Odd (?) med forskjelligt Tilnavn: hist Örvar-Odd, her Stærk-Odd.

Paa Færøerne lever Sagnet i to Viser (Antiq. Tidsskr. f. 1849—51. S. 58. 61), af hvilke den første, "Kappin Angantýr", lader denne Kæmpe, en af Arngrims tolv Sønner fra Blaaland, bejle til en Bondedatter, der, da Faderen henskyder Afgjørelsen til hende, foretrækker Hjalmar og giver Angantyr samme Lov som den danske Vise:

"Angantýr er so ljótt eitt tröll: — so er hans folk og ættin öll."

De to Medbejlere kæmpe da og falde begge. Omkvædet siger mere end Visen, nemlig at Arngrims Sønner kæmpede paa Samsø. Den anden, "Arngrims sinir", ligger Hervararsaga nærmere: det er "Uppsalands" Kongedatter Ingeborg, til hvem Angantyr af Bjarnaland bejler (her dog for sig selv, ikke som Sagaen har: for sin Broder Hjörvard), og Hjalmar er en Kæmpe ved Kongens Hird ligesom i Sagaen. Valget gives Ingeborg, der da vælger Hjalmar med de Ord:

"Eg hàvi ikki Angantýr, — hann er so leitt eitt tröll:
so er faðir, so eru bróður, — og so er hirðin öll."

*) N. M. Petersen siger i Fortalen til sin Udgave af Hervararsaga (Kbhvn. 1847), at Sagaen i sine væsenlige Dele "oprindelig udgjorde en Samling af episke Smaadigte". Af samme Mening var P. E. Müller (Sagabibl. II, S. 567). En bestemt Antydning heraf finder jeg ogsaa deri, at det i Sagaens prosaiske Deel hedder om Hjalmar, der sidder ved Kongens Bord og hører Bersærkernes Frieri, at han "sté fram yfir borðit", hvori vi gjenfinde det i danske Viser almindelige: han sprang over breden Bord.

Striden staaer paa Samsø, hvor Örvarodd er med i sin Sejerskjorte, og Angantyr fører Sværdet Tyrfing. Brødrenes Bersærkegang og Kampen beskrives som i Sagaen, kun med det Træk, at Angantyr ved Svig bliver Hjalmars Bane. Den døende Hjalmar beder Örvarodd bringe sit Lig til Uppsaland og give Ingeborg hendes Ring tilbage. Han gjør saa, og hun døer af Sorg. Visen fortsættes med Beretningen om Angantyrs Datter Hervik (= Hervör), der henter Tyrfing fra Faderens Høj og dermed hævner hans Død paa Örvarodd (hvilket sidste staaer i Strid med Örvarodds Saga).

Vor danske Vise har vistnok lidt en Deel i de tusind Aar, den er gaaet fra Mund til Mund, indtil den for 300 Aar siden blev optegnet, men den fortjener dog næppe at kaldes "en Forvanskning og Forkvakling med saare ringe poetisk Værd" (N. M. Petersen i Ann. f. nord. Oldkyndigh. 1842—43. S. 210). Endnu indeholder den mere af det gamle Sagn, end hvad Saxo fortæller derom, og er altsaa det eneste Beviis vi have paa, at ogsaa denne Deel af Sagnet har tilhørt den danske Sagnform; thi vi maae bestandig huske paa, at den islandske Saga, som har Sagnet fuldstændigst, deels ikke kan bruges til at vise, hvorledes Sagnet har seet ud her i Danmark, og deels kun giver een af de flere Sagnformer, der i Oldtiden gaves, saa ikke enhver Afvigelse fra den kan kaldes en Forvanskning. En saadan er det dog utvivlsomt, at Medbejlerne her gjøres til Brødre; men selve den danske Vise har Spor af, at denne ikke altid har fundet Sted, i det Vers (A, 11. B, 10), der stemmer med de færøiske Visers som med den islandske Sagas Udsagn om Angantyrs Slægt, at "han er halv en Trold" som baade Fader, Moder og al hans Slægt; hvilket jo forudsætter, at Helmer er af anden Byrd.*) Den nævnte Forandring af Sagnet maa dog være meget gammel; det seer man deraf, at den consequent har medført en anden, der vistnok ikke kan frakjendes poetisk Værd og Interesse, nemlig det i sit Væsen ægte tragiske, og i sin Fremstilling ægte kæmpemæssige Træk: at Faderen, der i det fjærne hører Klangen af Sønnernes Sværd, iler til, vrider Egen op med Rod og tager Hævn for sin ene Søn paa den anden. Personerne i vor Vise ere: Ove af Udlskær eller Alf (?Ulf) af Odderskær, hans to Sønner: ungen Angelfyr og Helmer Kamp, samt Kongen af Opsal og hans unævnte Datter. Den førstnævnte maa nærmest tænkes at svare til Sagaens Arngrim, men W. Grimm gjør den vistnok rigtige Bemærkning (Altdän. Heldenl. S. 525), at han i Visen tildeels svarer til Örvarodd. Angelfyr er naturligviis Angantyr (= Otte Hr. Angeltu i vor Nr. 8? see her foran S. 86), og Helmer Kamp = Hjälmarr kappi (N. M. Petersen i Ann. f. nord. Oldkynd. 1842—43. S. 210), Opsals Konge den samme, som i Hervara kaldes Yngve, i Örvarodds Saga Hlodver, og Datteren den i Sagaerne nævnte Ingeborg.

Denne Vise er den eneste danske, der med Føje kan siges at behandle Oldsagnet om Kampen mellem Hjalmar og Angantyr, og det er en Misvisning, naar det i den nysnævnte svenske Afhandling om Kampen paa Samsø antages, at det samme Sagn skulde ligge til Grund for vor Nr. 26 om Iiden Grimmer, der kæmper med Hjelmer Kamp. Det er kun Navnet paa denne sidste der er det samme, Personen er en heelt anden: en Jette eller Kæmpe paa Bernerö eller Birtingsland, som lykkelig besejres af Grimmer. Den anden Overeensstemmelse: at Møen, for hvem der kæmpes, hedder Ingeborg, kan vel ogsaa være en Reminiscens fra Hjalmarsagnet, men hele Situationen og Udgangen er saa ganske forskjellig, at selve Grundlaget for denne Vise kjendelig er et ganske andet end vort Sagn. Endnu slettere begrundet er en nylig fremsat Gætning af Hr. Landstad (Norske Folkeviser, S. 99 flg.): at det samme Sagn skulde ligge til Grund for vor Nr. 11 om Orm Ungersvend og Bermerrise.

*) Dette er alt bemærket i en Afhandling om Kampen paa Samsø i det svenske Tidsskrift "Iduna" f. 1822 (S. 64), til hvilken iøvrigt ikke kan tages noget Hensyn, da den er en forvirret Sammenblanding af græsk, nordisk, indisk og phønicisk Mythologi med historisk-geographiske Hypotheser i Rudbecks Smag, der sammenfører Samsø med de græske Øer Samos og Samothrakos, ligesom den indiske Sama med Odin, gjør Bohnr = Bornholm, og vil oplyse Odderskær ved Henvisning til bornholmske Stednavne, som Alskier eller Aaskier, skjøndt dette kier (ikke som Forf. læser: skier) er = kirke (Olsker er St. Olai, Larsker St. Laurentii Kirke). Desuagtet synes Finn-Magnussen (den ældre Edda, IV, S. 301) at lægge megen Vægt paa denne "lærde svenske Forfatters" sidstnævnte Gætning.

Endnu maa nævnes nogle foregivne Folkesagn fra Samsø, der lige til det 17de Aarhundrede skulde have bevaret Mindet der om Örvarodd og Kampen. Forfatteren til Örvarodds Saga, der vel har levet i det 14de Aarhundrede, siger, at man endnu dengang paa Samsø saae Spor til de Høje, som Odd rejste over de faldne. Hertil føjer da Torfæus den Bemærkning, at een saadan "Örvarodds-Høj" endnu var Beboerne bekjendt*), og Thura siger i sin Beskrivelse af Samsø, at man der endnu viste Bersærkernes tolv Høje**). Begge de sidstnævnte Forfattere vare imidlertid velbekjendte med Örvarodds Saga, som i den Tid, og da endnu langt senere, gjaldt for et historisk Skrift; saa P. E. Müller har vistnok god Grund til at være i Tvivl om, enten disse Vidnesbyrd grunde sig paa Folkets Sagn eller paa lærde Hypotheser.***)

A.

(Anna Basses Haandskrift, Nr. 38.)

1. Offue hannd hoer i Uthiss-kier,
baade righ och buld med alle:
saa wenne da haffuer hand soner thou,
denem lader hand kiemper kalde.
Men nu driffuer wreden paa huiden sannd fur nordenn.

2. Dell ware ungen Helmer Kamp,
hand beder legge sadell paa hest:
"Ieg ridder mig thil Opsell i dagh,
och kongens datter adt feste."

3. Ded suaredt ungen Angelfyr,
hand stod i skarlagen roed:
"Icke skal du i afften
winde den skonne møe."

4. Ded ware ungen Angel-fyr,
beder sadell sinn hest:
"Aldt skal ieg ride thil Opsell i dagh,
adt iurden skal under migh bryste."

5. Midt udi den burge-gaard
der agsler di deris skind:
saa ganger di i hoieloffl
fur Opsall-koning ind.

6. Innd kom ungen Helmer Kanp,
och stedes hand for hnord:
"Konge, du giffuer mig datter din,
och wid mig annd-suar guod."

7. Innd kom ungen Angelfyr,
och hanem skinner guld offuer hannd:
"Konge, du giffuer mig datter dinn,
och rom sielffuer aff dine land."

---

*) Series Regum Daniæ, p. 35: "Ostenditur præterea in Samo Balthica ingens tumulus, quem ab illo (Aurvaroddo) excitatum, eoque undecim athletas ... illorumque antesignanum Angantyrem, conditos esse, ista illius vita perhibet." Id. lib. p. 50: "...tumulus Aurvaroddi, accolis, uti antea dictum, fama notus."

**) S. 55: "Ved samme Skov med Stranden sees de tolv Kæmpebegravelser, hvorom Vellejus taler (?) og hvorom her neden vidtløftigere skal blive mældet; og kan de Kjendetegn (? kjendeligen) endnu tælles alle tolv, anlagte ret som i en Circel." S. 70: "Alle disse Brødre bleve der paa Øen begravne i store Høje, tilligemed deres Vaaben. Og skal, efter gamle Relationer, de tolv Begravelsehøje, hvorom heroven er mældet, ... være disse tolv Brødres Lejersteder." Med Hensyn til Thuras Citat af Vedel (Vellejus) maa jeg sige med Werlauff (Antiq. Ann. I, S. 36): "mig har det ej været muligt at finde det." Werlauff anmærker ellers (anf. Sted, S. 37), at Torfæus selv besøgte Samsø i Aarene 1671-72. Han synes i det hele at tillægge disse Vidnesbyrd større Vægt, end jeg med P. E. Müller troer at de fortjene. (See Antiq. Ann. I, S. 30-37.) Det samme gjælder om N. M. Petersen (Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 132).

***) Notæ uberiores in Saxonis Hist. Dan. p. 168.

8. Lennge stod Opsall-koning,
och thenrkte hand der-paa:
huad hand skulle di helter thou
fur edtt snnd-suar faae.

9. Ded ware Opsall-konning,
hand suaredt edt urd der-thill:
"Ieg giffuer icke min datter anden mand,
end hun sielff haffue will."

10. "Ieg thacker eder, kiere fader min,
men i setter raaded thil migh:
i giffuer mig ungen Helmer Kamp,
hand bliffuer vel mand fur sigh.

11. Ieg will icke haffue Anngelfyr,
och hand ere halff en thruld:
saa ere hans fader, saa ere hans moeder,
saa ere hans slecttning alle."

12. Ded suaredt ungen Angelfyr,
uch saa thog hand oppaa:
"Vi wille gaa uss i gaarden
och fectte um iumfruen baade."

13. Ded ware Opsall-koning,
och saa suaredt hand der-thill:
"Suenene ere raske, och suerden ere skarpe,
i maa vell proffue dett spill."

14. Ded ware ungen Angelfyr,
och hannd sedt suerd ud-drogh:
och dett vare ungen Helmer Kamp,
der hand thil iorden hogh.

15. Offue hannd stander i Uttiss-kier,
och sier hand ud saa wide:
"Mig wurder saa wee thill hiertte min,
och huor moene Helmer lide?"

16. Offue hand stander i Uthiss-kier,
sier offuer di brede hiede:
"Huad moene mine soner skade i dagh?
hui moenne di verre saa wrede?"

17. Ded ware Offue i Uthiss-kier,
hand springer thil ganger hinn rode:
end kum hand thill kongens gaard,
forennd Helmer gick thill doede.

18. "Hor du, ungen Helmer Kamp,
uch kierre sonne min:
hui da vare dett goede suerd
saa lost udi hender dinne?"

19. "Ieg haffuer well otte uliffs-saar,
di ere baade dybe och unnde:
haffde ieg icke uden edt aff denem,
ieg kunde icke leffue en stunde."

20. Ded ware Offue i Uthess-kier,
och hannd sedt suerd uddrug:
ded vare ungen Angelfyr,
der hand neder thil iurden hogh.

21. "Leegh nu, ungen Angelfyr,
och bloded rinder dig thil doede:
saa wee vare ieg thil hiertte min,
der ieg saa Helmmer blode.

22. Leegh nu, ungen Angellfyr,
och blodett rinder dig med alle:
saa wee ware ieg thil hiertte min,
der ieg saa Helmmer falde."

Men nu driffuer vreden paa huiden sand for nordenn.

B.

(Rentzels Haandskrift, Nr. 56)

1. Alff hand boer i Odderskier,
er rig oc kaad met alle:
saa raske dem haffuer hand sonner to,
de lader dem kemper kalde.

Oc nu drifuer grun aff huiden sand for norden.

2. Alff hand boer i Odderskier,
hand haffuer de sonner saa snilde:
oc de vil kongens daatter bede
alt ud-aff Upsals felde.

3. Det [var] unge Helmer Kamp,
hand beder sadel sin hest:
"Oc wi vil ride oss op paa land,
oc kongens dotter at fest."

4. Det vaar unge Angle-fyr,
hand beder op-aadele ain heate:
"Oc wi vil ride til Opaal,
at iorden akal under oaa bryste."

5. Mit udi den borgegaard
der axler de deris skind:
oc aaa gaar de i hoyloft
for kongen aff Opsal ind.

6. Ind kam unge Helmer Kamp,
oc stedis hand for bord:
"Herre, vil i mig edera daatter giffue?
i vider mig antsuar god."

7. Ind kom unge Anglefyr,
oc stedis hand for bord:
"Oc kongen, giff mig daatter din,
oc rom selff ud aff land."

8. Det vaar kongen aff Opsal,
hand suared alt saa der-til:
"Ieg giffuer min daatter gerne den mand,
aom hun selff haffue vil."

9. "Haffuer tack, kiere fader min,
for i satte kaared hosa mig:
da giffuer mig hin unge Helmer Kamp,
hand bliffuer vel mand for sig.

10. Ieg vil icke haffue hannem Anglefyr,
hand er saa led en trold:
oc aaa er fader, oc aaa er moder,
oc aaa er slegtet alt."

11. Det auared unge Angle-fyr,
hand bleff i huen saa mod:
"Da gaa wi oss i gaarden ud,
wi fecte om hende bode."

12. Alff hand stander i Oderskier,
hand lyder alt offuer de felde:
da maatte hand hore aaa lang en vei:
hans aonner der suerde gielde.

13. Det vaar Alff i Odderakier,
hand sprang til ganger rod:
oc ind kom [hand] til Opsal,
for drengen de ginge til døde.

14. "Sig mig thet, unge Helmer Kamp,
oc kiere sonne min:
oc hui da rinder de blodige stromme
alt ud aff hoffuedet din?"

15. Det vaar unge Helmer Kamp,
hand auarde sin fader aaa:
"Thet giorde mig Angle-fyr, broder min,
hand kunde icke iomffruen faa.

16. Ieg haffuer vel XV uliffa-saar,
de ere alle met eder bland:
haffde ieg icke uden en aff alle dem,
ieg kunde icke leffue en stund."

17. Thet vaar Alff i Odderkier,
vred op en eg met rod:
hand slog til unge Angle-fyr,
det hand fald død paa iord.

18. Nu da ligger de kemper to,
de ligge nu bode i graff:
oc kongen giffuer vel daatter ain
den auend, aom hand vil haffue.
[Oc nu drifuer gron aff huiden aand for norden.]

C.

(Rentzels Haandskrift, i Randen ud for Nr. 56.)

(1.) Det auarede kongen aff Opsal,
hand auaret it ord der-til:
"Suerde de er huasse, oc drengen de ere raake,
de maa vel proffue gaat spil."

(2.) Det hord Ulff aff Oderskier
nd offuer den grone hede:
"Huad monne mine sønner gange til hande?
hui monne de være aaa vrede?"

(3.) "Hor du, unge Angle-fyr,
oc kere aon min:
hui aider dit gode suerd
aaa ilde i hande din?"

(4.) "Furdi da sider mit gode suerd
saa ilde i hannde min:
for ieg haffuer *XVIII* uliffs-saar,
de gior mit hierte stor pin.

(5.) Ieg haffuer vel *XVIII* uliffs-saar,
de ere mig alle saa onde:
haffde ieg ickon it aff de,
ieg kunde icke leffue en stund."

(6.) Dett vaar Ulff aff Oder-kier,
hand vred up egen met roed;
hand slog til gamel Hielmer Kamp,
thet hand fald død til iurd.

(7.) Nu ligger Ulffs aff Ødiskier
hans sønner her slagne ihiel:
end raader kongen aff Opsal
for daatter sin selff.
End driffuer ulff paa huiden sande for norden.

D.

(Vedel, I, Nr. 23.)

Alff eller Vlff i Odderskiær haffuer tuende Sønner: Helmer Kamp oc Angelfyr. De bedis begge til Kongens Daatter aff Opsal, Oc kommer der offuer vdi saa haard en Kamp, at de paa begge sider giffue huer andre deris Banc saar. Oc end kommer Faderen til dennem, forend de dø, oc dræber selff vdi sin Harm Helmer Kamp, oc begge Brødre bliffue saa lagd vdi en Graff. Blandis her Historie oc Fabel tilsammen, som vdi saadanne Dict brugeligt er.

1. Alff hand boer i Odderskiær,
er rig oc kaad met alle:
Saa raske da haffuer hand Sønner to,
de lade sig Kemper kalde.
Oc nu driffuer Vlffuen paa hoiden Saad for Norden.

2. Alff hand boer i Odderskiær,
hand haffuer de Sønner saa snilde:
De ville til Kongens Daatter bede
alt vdaf Opsals Felde.

3. Det vaar vngen Helmer Kamp,
hand beder sadle sin Hest:
"Wi ville ride oss op paa Land,
oc Kongens Daatter at feste."

4. Det vaar vngen Angelfyr,
hand beder opsadle sin Hest:
"Oc wi ville ride til Opsal,
skulde lorden end vnder oss bryste."

5. Der de komme i den Borggaard,
der agselet de deris Skind:
Saa ginge de vdi Høyeloftt
for Kongen aff Opsal ind.

6. Ind kom vngen Helmer Kamp,
oc stæddis hand for Bord:
"Herre, ville I mig edera Daatter giffoe?
I vide mig strax Ansuar."

7. Ind kom vngen Angelfyr,
oc hannem skinde Guld paa Haand:
"Kongen, giff mig Daatter din,
oc romme saa selff aff Land."

8. Melte det Kongen aff Opsal,
suarede hand saa der til:
"Icke giffuer ieg min Daatter Mand,
vden den, hun haffue vil."

9. "Haffuer Tack, kiæriste Fader min,
at I satte Kaaret hoss mig:
Ieg loffuer mig vngen Helmer Kamp,
hand bliffuer vel Mand for sig.

10. Icke vil ieg haffue Angelfyr,
hand er saa lød en Trold:
Saa er Fader, oc saa er Moder,
oc saa er Slectet met all."

11. Det suarede vngen Angelfyr,
hand bleff i Huen saa mod:
"Wi gaa oss paa Borggaarden,
wi fecte der om hende baade."

12. Det melte Kongen aff Opsal,
hand suarede saa der til:
"Suerdene de ere skarpe, oc Drengene ere raske,
de maa vel proffue gaat Spil."

13. Alff hand stander i Odderskiær,
hand lyder offuer de Felde:
Da maatte hand hore saa lang en Vey
hans Sonners Suerde gielde.

14. Det hørde Alff aff Odderskiær
saa vjt offuer gronea Hede:
"Huad monne mine Sonner gange vdi Haande?
hoi monne de være saa vræde?"

15. Hand toffuede da icke meget lenge,
hand sprang til Ganger rød:
End kom hand til Opsal,
farend hans Sønner ginge til Død.

16. "Sig mig, vngen Helmer Kamp,
Søn allerkiæriste min:
Huorfaare rinder dig Blodige stromme
saa stride fra Kiød oc Been?"

17. Det suarede vngen Helmer Kamp,
sin vaande hand klagede saa:
"Det giorde Angelfyr Broder min,
hand kunde icke Iomfruen faa.

18. Ieg haffuer vel Femtan wliffs Saar,
de ere met ædder bland:
Haffde ieg ickon it aff alle dem,
ieg kunde icke leffue en stund."

19. "Hør du, vngen Angelfyr,
oc kiæriste Søn min:
"Huorfaar sider dit gode Suerd
saa ilde i Haanden din?"

20. "Derfaare sider mit gode Suerd
saa ilde vdi min Haand:
Ieg haffuer vel Attan wliffs Saar,
det er min høyeste vaande.

21. Ieg haffuer vel Attan wliffs Saar,
oc ere mig alle saa onde:
Haffde ieg ickon it aff dem,
Iag leffde icke en stunde."

22. Det vaar Alff aff Odderskiær,
hand vrider op Egen met Roed:
Hand slog til gamle Helmer Kamp,
det hand falt død til Iord.

23. Nu da ligge de Kemper To,
de ligge baade i en Graff:
Oc Kongen giffuer vel Daatter sin
den Suend, som hun vil haffue.

24. Sørger hand Alff aff Odderskiær,
hans Sønner ere slagne ihiel:
End raader Kongen af Opsal
for kiæriste Daatter sin selff.
Oc nu driffuer Viff paa huiden Sand for Norden.

A. *Omkræd:* paa ... for, *ved Vers* 1 *staaer:* for ... paa; *men alle andre Steder som i Texten.*
- V. 1, L. 3. søner, *Hdskr. her:* søskind; *men i V.* 16 *det rigtige:* søner.
- V. 9, L. 3. anden, *Hdskr:* andre.
- V. 19, L. 4. stunde, *Hdskr:* stunde.

B. *Denne er heelt skreven med Vedels egen Haand. De over Linierne skrevne Læsemaader ere senere tilskrevne af Vedel, der desuden i Randen har tilskrevet de syv Vers, der i Texten aftrykkes som Opskr.* **C.**
- *Omkrædet staaer kun ved* 1*ste Vers; over* grøn aff *har Vedel siden skrevet:* vliff paa (*jfr. Opskr.* **C**).
- V. 3, L. 1. unge, *over Linien:* gamle.
- V. 4, L. 4. at ... skal, *over Lin:* skulde ... end.
- V. 7, L. 2. bord, *over Lin:* brønde.
- V. 9, L. 3. Helmer Kamp, *over Lin:* Angle fyr.
- V. 13, L. 4. drengen, *over Lin:* hans sønner.
- V. 17, L. 3. unge Angle-fyr, *over Lin:* gamle Helmer Kamp.

C *er, som nys bemærket, den Række af varierende Vers, som Vedel har tilskrevet i Randen ved* **B**. *De af dem, som gjenfindes i* **A** (*nemlig* 1, 2, 3 *og* 5; *jfr.* **A**, V. 13, 16, 18 *og* 19), *stemme saa meget overeens med denne, at der vel kunde være Grund til at formode, at de kun vare Vedels unøjagtige Gjengivelser af den; men da bliver tilbage V.* 4 *og* 7 (*Grundlag for Vedels trykte V.* 21 *og* 24; — *V.* 6 *er det samme som* **B**, 17), *hvilke da ogsaa maatte være Vedels eget Arbejde. Der er efter mit Skjøn intet til Hinder for, at de kunne være dette; ligesom da ogsaa Navnet Ulv for Alv, det forandrede Omkvæd og Ombytningen af de to Brødres hele Personlighed (skjøndt jeg ikke indseer nogen Grund til vilkaarlig at foretage denne) m. m. godt kunde være Vedels egenmægtige Æn-*

drenger. Vi vilde isaafald i Opskr. A *og* B *hove alt, hvad den ægte Tradition har levnet os af Visen, og* C *vilde, ligesom Vedels trykte Text* (D), *kun være denne Udgivers egne Bearbejdelser heraf. Da imidlertid ogsaa det andet Tilfælde kan tænkes: at Vedel har kjendt en tredie Opskr. og derfra hentet de under* C *opførte Vers, har jeg anseet det for sikkrest at gaae ud fra den sidstnævnte Betragtning.*

C. V. 7, L. 2. her, *der stod forst:* er, *hvilket er overstreget.*

D. *Overskrift:* Alff i Odderskiær.

20.

Hagbard og Signe.

Oldsagnet om Hagbard Hamundssons og Signe Sigarsdatters trofaste Kjærlighed findes, foruden i Folkeviseu, kun fortalt af Saxo i hans 7de Bog; men skjøndt mærkelig nok intet Kvad i den gamle Tunge, ikke engang en Gjenklang af et saadant i islandsk Prosa, giver os Sagnet selv, saa er det dog saa: at intet mundtlig forplantet Sagn findes at have været saa bekjendt blandt vore Forfædre som dette, hvis Ry i mere end tusind Aar har opfyldt Norden.*) Vi finde i de norske og islandske Skjaldes Sange fra 9de til 13de Aarhundrede Vidnesbyrd nok om, at de alle kjendte Sagnet om Sigar, som lod Signes Elsker Hagbard hænge**), ligesom da ogsaa en Saga fra det 12te Aarhundrede lader et Billed af Hagbards skjæggede Hoved pryde et islandsk Huus i det 10de.***) Brødrene Hake og Hagbard nævnes desuden flere Steder i islandske Kilder****), af hvilke eet Sted er at mærke, fordi det antyder en meget forskjellig Form af selve det her omhandlede Sagn; det er Stedet i Völsungasaga (Cap. 25), der her har benyttet Oldkvad, som nu ere tabte, hvor Brynhild, adspurgt af Gudrun om, hvem hun anseer for den ypperste Konge, svarer: "Hermunds Sønner Hake og Hagbard: de udførte store Bedrifter i Krigen"; hvortil Gudrun svarer: "Ja vel vare de store og berømte Kæmper, men dog tog Sigar deres Syster

---

*) P. E. Muller: Notæ uberiores in Hist. Dan. Saxonis Gramm. S. 198. Om Hagbardssagnet i Almindelighed kan foruden til dette udmærkede Skrift (S. 198-202) henvises til: Gramms Noter til Meursii Hist. Dan. S. 58-59. Suhms Crit. Hist. III, S. 243-65. P. E. Müllers Critisk Undersøgelse af Danmarks og Norges Sagnhist. S. 101-04. N. M. Petersens Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 433-37. P. A. Munchs Det norske Folks Hist. I, 1, S. 310-15, samt Abr. Nyer. og Rahb. III, S. 402-09.

**) Fra 9de Aarh. Thjodolf, Harald Haarfagers Skjald (Heimskr. Ynglingas. capp. 22. 28): temja hest Signyjar vers ɔ: at hænges, og Hagbarðs auðnu leif ɔ: Strikken; fra 10de Eyvind Skaldaspillir (Ynglingas cap. 26): Guðlaugr tamdi Sigars jó ɔ: han blev hængt; fra 11te Sighvat, Hellig-Olavs Skjald (Heimskr. Olafss. helga, cap. 57): ríða Sigars hesti; fra 12te Haldor Skvaldre (Heimskr. Haraldss. gilla, cap. 4): grandmeið Sigars fianda; fra 13de (Grettiss. cap. 52): mægða laun, er Sigarr veitti.

***) Kormaksa. cap. 3 Fortolkerne have været enige om, at det just maa være Signes Hagbard, her menes; men derimod uenige om, enten hans Billede var udskaaret paa Højsædespillen eller indvævet i Tapetet.

****) Heimskr. Ynglingas. cap. 25: "Haki ok Hagbarðr hétu bræðr tveir, ok voru ágætir mjök, þeir voru sjákonúngar, ok höfðu lið mikit." Sn. Edda (Skálda) nævner da ogsaa mellem Søkongerne: "Hagbarðr, Haki." (At en af Hundingssønnerne i nogle Hdskrr. af Völsungas. kaldes Hagbarðr, har intet at betyde, da Eddadigtet kalder ham: Havarðr.)

bort og brændte de andre inde; og ere de sene til at hævne."*) Uden Forbindelse med Hagbards forekommer Sigars Navn paa mange Steder i vore Oldkvad, som vise, at en Konge af dette Navn, og som det synes netop i Danmark, var fra de ældste Tider vide berømt i Norden.**) Men naar islandske Forfattere fra 12te og 13de Aarhundrede drage den Sigar, som lod Hagbard hænge, ind med i Völsungsagnene, saa er dette vist kun at ansee som deres egne Gætninger og tør ikke tillægges videre Vægt.***)

Saxo, der har Sigar i sin danske Kongerække, antager Hagbardsagnet for historisk og paaviser endog Stedet, hvor denne Begivenhed skal have tildraget sig, nemlig Sigersted (Sigari oppidum), hvor endnu i hans Dage vistes Spor af gamle Volde (agger elatior ɔ: Sigarsvold?), og en Slette eller Landsby (pagus) endnu bar Hagbards Navn, ligesom ogsaa en Mand havde fortalt Absalon at have seet en Bjælke, som en Bonde der havde fundet ved Pløjning.****) Endskjøndt Saxo ikke udtrykkelig siger, hvor dette Sigersted var beliggende, kan det dog ifølge samtlige Omstændigheder ikke betvivles, at han jo herved mener Landsbyen ved Ringsted i Sjælland, som endnu bærer dette Navn. Der er ej heller nogen Grund til at betvivle, at han heri har havt Støtte i Folkets Sagn. Dette synes ogsaa lige indtil vore Dage at have knyttet Hagbards Historie til denne Egn. Hvitfeldt vidner, at der Aar 1595 ved Sigersted i Sjælland fandtes "it Bierg, heder Habordshøy" (Danmarks Hist. 4to. I, S. 20). Ole Worm beretter Aar 1642, at han selv faa Aar forud havde besøgt Stedet, ladet sig alle Localiteter forevise og benævne af Stedets Præst og ældste Beboere og da der fundet et Hagebur og et Signebur, to Høje paa Marken sønden for Sigersted, sønden for disse igjen en Hagehøy og norden for dem tæt ved Byen endnu en Høj, hvis Navn han ikke anfører, men hvor Kong Sigar sagdes at ligge begraven; desuden et Hul paa Marken nordvest for Byen, benævnt Valbrynd, hvilken ogsaa nævnes af Saxo. Et Kort over Egnen, hvori disse og flere Punkter ere afsatte, optoges af

*) "Brynhildr svarar: sonu Hermundar [? Hámundar] Haka ok Hagbarð [efter en anden Læsemaade, som udelader "Hermundar", bliver det: Hakes Sønner og Hagbard; efter en tredie: "Hagbarðs" blev det: Hakes og Hagbards Sønner]; þeir nunu mörg frægðarverk i hernaði. Guðrún svarar: miklir voru þeir ok ágætir, en þó nam Sigarr [el. Sigurðr] systur þeirra, en helir aðra inni brenda', ok eru þeir seinir að hefna."

**) I Guðrúnarkv. II (Str. 13–15) fortæller Gudrun, at hun sad i Halfs Sal i Danmark og udsyede allehaande Billeder, deriblandt ogsaa Sigmunds Skibe og — hvorledes Sigar og Siggeir kæmpede sønder paa Fjon. (Finn Magn. oversætter det [den ældre Edda, IV, S. 111] ved Fyn, og bemærker, at Membranen har Fion, hvor de andre have Five el. Fron. P. A. Munch har dog i sin Udg. beholdt Læsemaaden Fívi. Völsungas. Cap. 32 har, efter Rafn, baade Fjóni og Fróni.) I Helgakv. Hundingsb. II (Str. 3) nævnes to Brødre: Ylfingerne Sigarr og Högni, og denne Ylfingslægt har man (efter Ynglingas. cap. 41) villet antage for hjemmehørende i Danmark. I Helgakv. Hundingsb. I (Str. 8) nævnes mellem de Ejendomme (i Danmark?), som Sigmund gav Sønnen Helge, ved Siden af Hringstaðir ogsaa Sigarsvellir. Baade Sigarsvellir, Sigarsvöllr og Sigarsholmr forekomme i Helgakv. Hjörvarðss. (Str. 8. 35). I det gamle engelske Widsidsmaal (Traveller's Song) fra 10de Aarh. nævnes mellem Landenes berømteste Konger: Sigehere, som længe raadte for Sødanerne (Sigehere lengest Sæ-denum weold). Ogsaa det tydske Digt om Dideriks Ahner kjender mellem disse en Sigeher (Grimms Mythol. 2den Udg. S. 1215). Endnu kan nævnes den upaalidelige Fortale til Sn. Edda, der lader Odin paa Rejsen til Norden indsætte tre Sønner til Høvdinge i Saxland, deriblandt Veggdegg, hvis Sønnesøn var "Sigarr, faðir Svebdegg, er vèr köllum Svipdag."

***) Sn. Edda, Skálda (Arnam. Commiss. Udg. S. 522) har mellem den fabelagtige Halvdan den gamles ni Sønner: "Sigarr, þaðan eru komnir Siklingar, þat er ætt Siggeirs, er var mágr Völsúngs, ok ætt Sigars, er hengði Hagbarð", og dette udføres nøjere i Fundinn Noregr (Cap. 2) saaledes: "Sigarr var faðir Siggeirs, er átti Signýju, dóttur Völsúngs konúngs; Sigarr var ok faðir Sigmundar, er átti Hildi, dóttur Grjótgarðs konúngs af Mæri; hans [ɔ: Sigmundar?] son hèt Sigarr, faðir Signýjar; hann lèt hengja Hagbarð; þat heitir Siklinga ætt."

****) "Et ne cuiquam antiquitatis vestigia prorsus exolevisse credantur, prædictæ rei fides præsentibus locorum indiciis exhibetur, quum et Hagharthus pago vocabulum extinctus intulerit, nec longe a Sigari oppido locus pateat, ubi plano paululum agger elatior veteris fundi instar protuberantis humi specie demonstrat. Sed et quidam Absaloni, trabem se eo loci repertam vidisse, narravit, quam agrestis vomere glebam rimatus offendit." (Saxo, ed. Müller, p. 346–47.)

Professor Laurenberg og indførtes af Worm i hans Monumenta Danica.*) Endnu maa nævnes Sognepræsten S. M. Beyers romantiske Beskrivelse over Bringstrup og Sigersted Sogne (1791); thi skjøndt den Mand, der, for at give sin Beretning større Interesse, ligefrem opdigtede en Runeindskrift**), ikke kan skjænkes nogen Tiltro, saa synes indre Kjendemærker dog at hævde Ægtheden af noget af hvad han fortæller, saasom at der ogsaa fandtes en "Signes Brønd, bekjendt deraf, at Prindsessen skal have kastet sine Prætiosa deri, da hun satte Ild paa sin Residence: et Sted, som nu seer ud som et dybt Vandhul. I Henseende til denne Tradition har man det Ordsprog, at Sigersted ejer mere Guld og Sølv end de veed selv, om de vilde grave efter det."***)

At Saxo ved sin "Sigari oppidum" har tænkt paa det sjællandske Sigersted, antager jeg som forhen bemærket for afgjort; men dette har dog ikke altid været erkjendt, thi mellem de mange andre Steder, som have gjort Krav paa Æren af at have været Beglvenhedens Skueplads, er der et, som af adskillige Forfattere er antaget for at være netop det af Saxo betegnede. Dette er Sigersted i Sønder-Halland, hvorom alt Vedel taler 1575, naar han siger (Overs. af Saxo, S. 149), at "Nogle mene, at dette skulde skeed vdi Sieland, hart ved Ringsted; men nogle mene, at det skulde skeed vdi Halland, icke langt fra Falckenbierg", ligesom Hvitfeldt tyve Aar senere (Danm. Hist. I, S. 20) bemærker, at "Andre ville, dette skal vere skeed vdi Hallind, icke langt fra Falckenberge." Nærmere Oplysning om dette Krav giver først Chytræus (Vejanus), som skrev Aar 1598 (Brings Monum. Scan. I, S. 313—14), og som fortæller, at "i det sydlige Halland i Aarstad-Sogn, mellem Aarstad og Asige, sees et højt Bjærg, omgivet af Stene, som af de indfødte (indigenæ) kaldes Sigershjærg (rupes Sigertina), og hvor den Kong Sigert siges at have boet, hvis Datter Habart forførte. I en lystelig Dal ved Foden af dette Bjærg ligger Laudsbyen Signestad, og ikke langt fra Bjærget, ved Asige Kirke, sees to uhyre Stene at stikke i Sky, hvilke Beboerne kalde for Habårds Stene; thi man troer, at det var her han blev hængt, hvilket stemmer med Saxo, som siger, at paa det Sted, hvor han var hængt, fandtes af Bønderne en Bjælke, hvilken da har ligget over disse Stene. Paa Sletten søndenfor Kirken siges Signes Bunr (Signes palatium) at have ligget." Om dette samme Sted er det da vel ogsaa Anne Krabbe har hørt tale, og om hvilket hun i sin Aar 1600 skrevne Indledning til Visen (Opskr. K) vidner,

---

*) O. Wormii Monum. Dan. 1643. S. 133-38. Han udskreves af Stephanius (Notæ uberiores in Hist. Saxonis, 1645. S. 158-60), der ogsaa optog Worms Kort. P. Syvs Omtale af Stedet (i Anm. til hans 11te Vise) er vistnok ogsaa kun efter Worm. Ligesaa Resens (Atlas, I, S. 55) og Hoffmanns (D. Atl. VI, S. 326). Naar endelig Pontoppidan (Theatrum Daniæ, I, S. 127. D. Atl., III, S. 59) nævner Haugbords Bancke, da er dette vist kun at ansee som en mindre nøjagtig Gjengivelse af Worms og Hvitfeldts Angivelser.

**) Paa to Steder i Bogen (S. 40 og 172-75) fortælles omstændelig, hvorledes Forfatteren selv paa "Kong Sigers Gravsted" fandt en flad Steen, 4 Alen lang, som "da den blev afskruppet og afvadsket viste Traditionens Rigtighed, da man i Runebogstaver fandt denne Gravskrift: RUNR UFUER SIGUR KUNU RISTI AF ALGER DEKN." For Præstens Skyld maatte man ønske, at disse Runer virkelig vare ristede af Degnen; men Sandsynligheden heraf taber sig ved hvad han tilføjer: "Stenen holdt jeg Haand over længe, men med Smærte finder jeg nu, at denne ældgamle Steen er borte, og at den skal, som man siger, være solgt til Steenhuggerne, som til den nye Landevej have deraf faaet mange herlige Afvisere."

***) De andre af Beyer anførte Localiteter ere: "Signelilles Bunr eller Borg, hvor Rudera sees i Grunden til en mærkelig og vigtig Bygning; Signes Spadseretour, en Lund ned ad Alsted, hvor Habor adskillige Gange mødte og talte med Prindsessen; Signes Hul, paa Øen ved Vrangstrup, saa kaldet, fordi hun paa Jagt med sin Fader og Habor faldt der i Aaen med sin Hest, og hvor Habor vovede sig i Fare for at redde hende; Ternehullet, det Sted, hvor hendes Kammerpige blev druknet og nedsænkt; Valbrønds-Agrene ɔ: Valpladsen, hvor endnu er en Brønd eller et Vandhul, hvorefter Stedet saa kaldes; Galløhøj, hvor en Galge var oprejst, hvoraf Bjælken [nemlig den af Saxo omtalte] er siden funden i Jorden; nogle kalde denne Høj Knollehøj, andre Kalvehøj, andre Gallehøj, hvilket sidste er det rigtigste; Elmer-Høj ɔ: Alger-Høj; Hage-Høj ɔ: Habors Høj, hvor Habor og Signe ligge begravne [Worm antager "Hagehøy" for den, hvorpaa H. hængtes]; Stang-Høj, saa kaldet, fordi Prinds Habors Kammertjener derfra skulde give Signal ved et paa Stang ophængt Flag." — Hvor lidt eller hvor meget heraf der kan have havt folkelig Grund, lader sig nu næppe mere udfinde. Thiele optager i Danmarks Folkesagn (I, S. 11-13) det meste heraf efter Beyer.

at det "siges, at det er skeed udi Skonne, her ved Sonderop [ɔ: Sannarp?]: at der skulle end-nu paa denne dag sees 2 stoere stienne staa, som skulle were slett thiemne [ɔ: jævne?] och beye, som di war * * och kloffet offuen udi, lige-som der skulle haffde [ɔ: haffue] leget noget thuert offuer, som hand skulle were hend [ɔ: hængt] ved; och staar disse stienne emellum 2 höge, emellom Sonderop och Vorblerig, som mig er beret fore i fordoms tid at skulle were seet aff en sandro mennlskee." Senere Vidnesbyrd om dette Sted findes hos Tuneld (Sveriges Geogr. 1741. S. 250), som derom har modtaget Underretning af Assessor Richardsson, hvilken senere (1752) selv udgav en "Hallands Beskrifning", hvori (S. 102—10) findes en udforlig Afhandling om Haborssagnet, med Aftryk af Worms Kort, samt Kort over Assigehede og Afbildninger af Habors Stene m. m. Han finder i Halland det af Saxo beskrevne Sted: ogsaa her findes en Susaa, samt et "Signils Bur, hwarwid en källa, som än i dag kallas Signils. Kongsberget eller Sigers Berg, såsom det än i dag heter, är längre up wänster om wägen, hwarwid är at märka, thet öfverst på Berget synas märken efter wall och gråsteus mur. Nedan för Berget ligger Sigerstad, och icke långt therifrån the hos Vejanum omtalte upreste Stenar, [samt en] måssa, i hwilken gamle män ther å orten berätta Kong Sigert wara slagen. Habors Stenar ses och, hwilka kallas af folket Galgen. Längre bort åht Lands-wägen moht Abild är en hög, som kallas Habors."*) Endelig har Brunius besøgt Stedet og giver (Antiq. Resa. 1839. S. 348—50) en Beskrivelse af de der forefundne Mindesmærker: Sigarsberg, Signesbur: "en aflång fyrkant, som fordom liknat en tomtplats", Signeskälla, Haborsstenar eller Galgen, hvilke han erklærer for Bautastene, og Haborshög. Efter at have gjengivet Saxos Beretning og omtalt nogle af Localisationerne, slutter han saaledes: "Det säkra är åtminstone, att Habor icke kunnat för sin kärlek blifva på mer än ett ställe hängd, och att, om han verkligen fått en sådan död, man icke för detta ändamål framsläpat så ofantliga stenar som de, hvilka här kallas Habors galge." Denne Localitet er det, som Lagerbring troer at burde give Fortrinnet blandt de mange Medbejlere med de Ord (Swea Rikes Historia. 1769. I, S. 100): "Man bör förmodligen lämna hedren åt Halland, om det är någon, at kunna upwisa en kjärlekslös fader, et awagt fruentimmer och en narraktig älskare."

En anden Plet i Sverigs forhen danske Provindser, hvor Sagnet har sat sig fast, dog uden at man her har villet bruge Saxo som Hjemmel, findes i Bleking, i Lister-Herred. Herom skriver Præsten i Gammelstorp og Ysanne Hr. Peder Povisen i sin til Ole Worm Aar 1624 eller 1625 indgivne Beretning: "Her er ingen gamble monumenter at skriffue om; Haffburs eeg oc Signelillis buer, standendis ved landsveien i Ysande-vang, er tillforne vitterlig."**) Hvorfra dette skulde være tilforn vitterligt, siges ikke, men senere Forfattere beraabe sig paa en Kilde, der kan antages at være ældre end 1624, nemlig Upsalienseren Petrus Petreius, hos hvem jeg dog ikke har fundet noget derom.***) Floræus (Flores antiqu. Scan. 1743. S. 88—89) nævner

*) Bexells Omtale af Stedet (Hallands Hist. och Beskrifn. 1818. II, S. 173-75) indeholder intet nyt, uden den vildledende Bemærkning, at "Signestad" nævnes paa "Langebeckska charten af år 1277." Hermed er nemlig meent Kortet i Script. Dan. ad Tom. VII, p. 536, som ikke er af 1277 (dette Åarstal gjælder kun Hallands derpaa afbildede Vaabenskjold) og ikke heller af 1300 (hvilket Tidspunkt det er bestemt til at fremstille), men af Aar 1790 (forfattet af Suhm?). Det er derfor en ganske intetsigende Omstændighed, at Navnet "Signestad" (efter Chytræus) findes afsat herpaa, tilligemed "Monumentum Haborinum", hvilken sidste Paaskrift ogsaa findes ved Ysanna i Bleking, hvorom strax skal tales.

**) Saaledes den originale Beretning (Univ. Bibl. Rostg. Saml. Nr. 35 qu.). Sandvig giver heraf (i Suhms Saml. til den danske Hist. I, 1, S. 124) det mindre nøjagtige Referat: "I Gammelstorp-Sogn mener Præsten Hr. Peder Povlsen Haffburs Eg og Signelilles Bur at have staaet", hvilket giver Sjöborg (Blekings Hist. S. 15) Anledning til at sige: "Jag får härvid anmärka, at prästen icke varit af en riktig mening vid det tilfället, ty desse minnesmärken finnas i Ysanna socken [Annex til Gammelstorp], ej långt ifrån byen;" — men, som man ovenfor seer, hersker mellem Præsten og Sjöborg ingen Uovereensstemmelse.

***) I "Een kort och nyttigh Chrönica om alla Swerikis och Göthis Konungar" (Stokh. 1611. qu.) af Petrus Petreius findes intet herom, hvor han (S. 21) omtaler Habor og, kjendelig efter Folkevisen, beretter, at "han bleff fången (doch slog han först 60 Konnngens Tienare ihiel medh sin brynia blå) och vti een Eek

ikke denne Petrelus, men fortæller kun, at "wid Ysana är et rum, ther Habor säges wara hängd, och kallas eken, ther wäxer, Habors Eek; tätt här wid är en wall och stenröskia, som hafwer namn af Signils Bur."*) Bring derimod siger i sin Aar 1748 udgivne Beskrivelse af dette Sogn (Listria, S. 39): "Petrus Petræus fører i sin Kronike (in chronico) Bickings Sag, idet han beretter, at en stor Eg der har været Hagbarts Galge, hvilket Folkesagn paa Stedet bekræfte." Strax forud har han givet følgende Skildring af Stedet: "Ruudt om paa Markerne sees opkastede Smaahøje spredte, og 800 Skridt nord for Kirken [i Ysanna] hæver sig en Høj, 50 Skridt i Omkreds, som af Indbyggerne kaldes Signilds Bur. Et Pileskud herfra ved Kougevejen, som fører til Kroen Norje, sees en Eg med udstrakte Grene, hvilken de indfødte kalde Habors Ek." Bring (siden Lagerbring), der, som forhen bemærket, gav den hallandske Localisation Fortrinnet, forkaster denne, fordi ingen Kongsgaard findes hos, men anmærker dog, at Folket antager Göngegård for at have været en saadan. Sjöborg endelig (Blekings Hist. 1792. S. 15—16) giver en noget nøjere, som det synes paa eget Eftersyn grundet, Beskrivelse af de to nævnte Mindesmærker, men veed ellers intet nyt at anføre.**)

Følge vi Sagnets eller rettere Visens Spor dybere ind i det egentlige Sverig, saa finde vi saadanne i Uppland fra Midten af 16de Aarhundrede, hvor Erkebispen Laurentius Petri i sin svenske Historie indfører Haghard, som Søn af en svensk Kong Amund, og da, efter at have gjengivet Saxos Fortælling, tilføjer (Fants Script. Svec. II, 2, S. 35—36): "Och säljes, at thetta skall hafva skedt i Juthlandh, på een plats, ther sedan bygdes een by, som af Habardhs nampn skulle nämbder vara Hagby, som man ville säija Habards by***)... Men hos oss här i Sverige gåå också andre sagor om thenne Habardh och Signill, såsom man af gambla svenska vijsor hördt hafver, nembliga, at han icke skall hafva varit Svensk uthan Norrsk, och Signill skall hafva varit Konungens dotter i Sverige, och at Habardh, som skulle vara Konungens son i Norrige, vart hängdh i Uplandh, icke långt ifrån Sigtuna, på een plats, som ännu i dagh kallas Habardhs slätt, belägen tvertöfver slöön emoot een by i Håtuna Sochen." Denne Localisations historiske Rigtighed forfægtedes siden af Joh. Messenius, der i en Aar 1611 udkommen lille latinsk Pjece, "Sveopentaprotopolis" kaldet, (Cap. XII) beskylder Saxo for at have stjaalet dette dyrebare Blad ud af den svenske Historie for dermed at pryde sit Fædrelands. Han veed dog foruden Laur. Petri's Vidnesbyrd intet at anføre uden Visen, som han, vistnok med Urette, beraaber sig paa****), samt at "det nylig er ham berettet af en meget troværdig Mand, at Bønderne faa Aar tilforn havde paa Haborsslätt ved Sigtuna i Jorden fundet en Bjælke af Galgen, hvori Habor blev hængt Aar 222 efter Christus, hvilken Bjælke var vilst mange Mennesker." For

---

ophengd... såsom aff monga gambla wisor ståår til at sehe och förfara;" men maaskee findes Localisationen i en senere Udgave af samme Bog. Foruden Bring beraaber Salvius (Upland, S. 236) sig paa ham og nævner da udtrykkelig 'Petr. Petreii Svenska Krönika, pag. 29."

*) Han søger desuden flere meget uholdbare Støttepunkter for Localisationen: i Hanö finder han Hamunds, i Håkenry Hakes, og i Heilwik Helvins Navn; dette sidste vilde han da langt snarere kunne have identificeret med Saxos Hærvig, om han havde kjendt det.

**) Han omtaler vel (S. 354) nogle Stene i Wesa-sö, der fordum, da denne stod i Forbindelse med Havet, tjente som Sømærke, og som nu kaldes "Habors sten", men han har selv forud (S. 34) anmærket, at disse i ældre Tider findes betegnede som "Abborssteen." Jfr. Brings Listria, S. 5.) Han skjænker desuden (S. 358-59) de andre Localisationer en kort Omtale.

***) Dette antager jeg ikke for andet end en urigtig Gjengivelse af Saxos Ord: "Hagbarthus pago vocabulum extinctus intulerit". Messenius veed heller ikke rettere, end at Saxo hensætter Sagnet til Jylland (Cimbrica chersonesus), for hvilken Uvidenhed han maa høre meget ilde af Worm.

****) "Ipsa de Haboris et Signes vulgatissimis amoribus, plurimis ante sæculis concinnata et publicata, cantio ipsum Saxonem, historiam contexentem, erroris arguat." I sit Referat af Laur. Petri lader han denne gjøre samme Paastand, men dette har dog maaskee ikke været dennes Mening. I ethvert Tilfælde er det lidet sandsynligt, at den svenske Vise paa Laur. Petri's, og da end mindre paa Messenii Tid skulde have indeholdt nogen Localisation, hvortil i dens ældste bevarede Text fra 1633 ikke er noget Spor; saa lidt som nogen af alle de danske Texter indlade sig paa sligt.

dette sit Forsøg paa at svække Saxos Troværdighed og berøve Danmarks Historie en af sine gamle Prydelser, blev Messenius haardt medtagen af O. Worm (Monum. Dan. 1643. S. 133—38), der kalder ham et uforskammet og uvidende Menneske og beskylder ham (maaskee ikke med Urette) for at have ligefrem stjaalet den omtalte Bjælke ud af Saxos Bog; men, føjer han meget rigtig til: selv om Bønderne virkelig havde fundet en gammel Bjælke i Jorden i Nærheden af Sigtuna, saa vilde dog Messenius have ondt ved at bevise, at det netop var den, hvorpaa Habor blev hængt, og at, hvis dette virkelig, som Messenius paastaaer, var foregaaet henved 1400 Aar før hans Dage, saa var det ikke meget troligt, at Bjælken endnu kunde have holdt sig saa godt. Forinden imidlertid Worm og efter ham Stephanius, udslyngede Tordenkiler mod Messenius og knuste hans skjønne Bygning, var den stakkels Mand alt død efter 20 Aars Fængsel og Udlændighed, og havde forinden (i nota 277 i Censura chronologiæ Scondianæ, som han skrev i Kajaneburg 1631, men som først blev udgiven 1704 af Peringskiöld i Messenii Scondia illustrata, Tom. XIII, S. 28) tilbagekaldt sine kætterske Meninger med Hensyn til Habor, idet han siger, at "den rigtigste Mening er dog den, at Signe var dansk, og Habor norsk." Hvad det imidlertid her kommer os an paa, er jo ikke, hvilken Localisation der er den historisk rigtige, om nogen af dem er det, men kun, hvorvidt ikke blot lærde Patrioter, men selve Folket har henført Sagnet til Upland; og at denne Localisation virkelig er folkelig, synes Laur. Petri's troskyldige og derfor troværdige Vidnesbyrd at vise. Derimod bliver det vanskeligt at have nogen Mening om Ægtheden af de yderligere Beviser herfor, som senere Forfattere, efter at det var blevet til et saa brændende Spørgsmaal, have fremført, saasom naar Salvius (Beskrifn. öfver Sverige, 1, Uppland. 1741. S. 236) foruden Habors-slätt endnu tæt ved lægger "en by, som kallas Signils-Berg eller Forn-Sigtuna", eller naar Tuneld (Sveriges Geogr. 1773. S. 96) foruden Signilsberg og Habors-Slätt desuden har et Tärne-Sund i samme (Håtuna) Sogn.*)

Endnu et Sted i Sverig har gjort Krav paa at være Haborssagnets Hjem, nemlig Segersjö i Nerike; men om denne Fordrings folkelige Grund er der Anledning til Tvivl, da den fremkommer saa seent og kun støttet til een iøvrigt ubekjendt Mands Vidnesbyrd. Tuneld siger nemlig i første Udgave af sin Sveriges Geogr. (1741), at "Segarsö i Lennäs Sokn, [Nerike] 2½ mil ifrån Örebro är en märkwärdig Kungsgård, som menes hafwa fådt sit namn af Konung Sigvart, som ther bodt. Några wilja med skiäl wisa, at Historien om Habor och Signil har sig på thenna orten tildragit"; og som Hjemmel for dette Udsagn angives udtrykkelig "kyrkioh. Hallmans anmärkn." Salvius (Uppland. 1741. S. 236—37) siger, efter at have nævnt forskjellige andre Localisationer af Sagnet: "men Kyrkoherden i Ladugårdslandet Herr Mag. J. G. Hallmann tänker framdeles visa (uti en Beskrifning öfver Nerike), at denne handelen sig tildragit vid Segersiö Kongsgård i Nerike, som namnen af Habors Röse, Signilds Källa och Kong Sigurs Högar eller Grafställe derstädes än i dag skola intyga."**) Saafremt de angivne Stedbetegnelser ere de ægte folkelige, er det klart nok, at Localisationen ogsaa er det; men ofte ere saadanne Navne, om ikke ligefrem opdigtede, saa dog betydelig ændrede, for at tjene en forudfattet Mening. Segarsö eller Segersjö allene er nemlig langtfra nok til at constatere Sagnet, thi fast i alle Sveriges Provindser findes lignende Navne.***)

*) Endnu kan nævnes Afzelius (Swenska Folkets Sagohäfder, I, S. 73), der ogsaa har Signildsberg. Men paa denne Forfatters Vidnesbyrd i slige Sager tør man imidlertid ikke lægge videre Vægt. (See her forud S. 89. 93.) Det første Sted, hvor jeg har fundet det sigtunske Signildsberg nævnt, er ellers den i Sverig i Slutningen af 17de Aarh. opdigtede Hjalmars og Ramers Saga, om hvilken fornøden Oplysning findes i Müllers Sagabibl. II, S. 663-67.

**) Samme Hallmann's Magisterdisputats af 1725 handler netop om "Nericia", men i den finder jeg intet herom. Hårlemans "Dag-Bok" (Stokh. 1751), S. 216 nævner ved Segersjö Herregaard "en af jord och små sten ihopsamlad kulle, som bär namn af Signels hög." — Om Afzelius veed mere herom, skal jeg lade være usagt. Hans Ord (Swenska Folkets Sagohäfder, I, S. 73) ere disse: "I Nerike finnas kanske de flesta namn och minnen af den händelse.

***) Segerstad, Sigsta, Siggesta, Hagby, Hakstad og Hakunge i Uppland; — Segersta, Hageby og Hagestad i Vestergötland; — Segerstad, Hageby og Hängeryd i Småland; — Segerstad desuden paa Öland, i Värm-

Ogsaa i Norge har Haborssagnet knyttet sig til flere Steder, af hvilke her først maa nævnes det, som næst Saxos Sigersted har den ældste Hjemmel, nemlig Engeloen (Aungley) ved Helgeland, det nuværende Nordland, hvorom en Text af den islandske Landnámabók fra 14de Aarhundrede siger, at her boede Sigar Konge, og her er Signesbur og Hagbardsholm (eller: Signesbrønd paa Hagbardsholm).*) Disse Stedsavnes vedvarende Brug bevidner Torfæus**), siden Schöning (Norges Historie. 1771. I, S. 201—05), der siger, at "ogsaa nu om Dage fører bemældte Holme samme Navn, og man viser ej langt fra bemældte Steig eller Stegen et Sted, kaldet Signils Sal", endelig i dette Aarhundrede Kraft (Beskr. over Norge, VI, S. 343), der vel ej nævner Signes Brønd, Bur eller Sal, men kun, at "en Holme paa Gaarden fører endnu Navn af Hagbarthsholm", ligesom ogsaa P. A. Munch (Det norske Folks Hist. I, 1, S. 314) regner dette Sted imellem dem, som "hvert af sine Indbyggere nævnes som det Sted, hvor Begivenheden skal have tildraget sig", og vidner, at "endnu gaaer ogsaa Sagnet derom paa Engeloen, og Signys Buur m. m. vises."

Foruden denne nordlandske Localisation, kjendte Torfæus endnu to norske, og andre Vidnesbyrd, ældre eller samtidige med ham, paavise endnu tvende; saa i alt ikke mindre end fem Steder paa Norges udstrakte Kyster have gjort Saxos Sigersted Rangen stridig. Et af dem, som Torfæus nævner (Series Reg. Dan. S. 280), er "Urnæs i Sogn, i Bergens Stift, ikke langt fra Forbjærget Aungulsnæs", og herom giver han (Epistola circa Sogniæ chorographiam, Torfæana, S. 177) følgende nærmere Oplysning: "I Havslo-Sogn ligger Urness, som af nogle kaldes og skrives Odnæss: Næsset paa Odden mellem Almendingsfjorden og Lysterfjorden..... Paa dette Odness' Grund paastaaes den Hagboor Kongens Søn at være hængt, som elskede den berømte Signild (Cyngillem), hans Bopæl vises paa en Bjærgtop, og dernedenfor en oprejst Steen, hvor Hagbor siges at være henrettet, hvorom endnu mellem Almuen synges en Vise." Om denne Localitet haves fra flere Vidner, der i dette Aarhundrede have besøgt Stedet, nærmere Oplysninger. Biskop Neumann fortæller (Bemærkn. paa en Rejse i Sogn og i Söndfjord 1823, "Budstikken" f. 1824, S. 556—60): "Dagen efter forlod jeg det skjønne Lyster og stævnede til Urnæs (Ournæs, Ornæs), hvor jeg havde besluttet at tage den gamle Kirke i Øjesyn og gjøre mig fortrolig med de foregivne Minder om Habør og Signe. Det mærkeligste i denne Kirke, aldenstund man fæster ubetinget Tro til gammelt Sagn, er Signes Væv. Man vil nemlig have Urnæs med dens Omgivelser som det rette Sted for Habors og Signes tragiske Kjærligheds Historie. Her viser man for Exempel paa en Klippe ved Fjorden det Sted, hvor Galgen stod, i hvilken Habor blev hængt. Højt oppe paa Fjældbrinken skal Signes Buur have staaet. Nogle Bauner skal endnu staae paa Fjældenes Top, der tændtes for Habor, at han skulde finde Vejen fra Aardal af til Signe, og denne Vej betegnes ved Steder, hvor han har sædvanligen hvilet, og hvor han for Tidsfordriv har hugget i Klippen med sit Sværd. En Høj kaldes efter Habor, i hvilken han skal ligge begraven; ja, Almuen troer endog at eje Signes og Habors livagtige Billeder inde i Kirken [hvilke erklæres for den hellige Jomfrues og en eller anden Helgens Billeder, hvornæst nærmere Underretning gives om "Signes Væv"]. Vesten for det Sted, hvor Signes Buur skal have staaet, sænker sig en høj og mærkelig Skraaning nedad mod Fjorden til, hvor vilde Kirsebærtræer findes i uhyre Mængde paa et Quadrat-Areal af $\frac{1}{8}$ Miil. Kirsebærskoven hedder

land og i Helsingland; — Sigarsbäck (= Sisebæk) i Skaane; — Signils skär paa Åland; — Hageby og Tärnö i Vestmanuland; — Hageby og Hågsta i Östergötland.

*) "Í Aungley á Hálogalandi hafði búit Sigarr (el. Siggeirr) konúngr, á Steig, ok þar er Signýjarbrúðr (= brunnr; andre læse: Signyarbúðir) ok Hagbarzsholmr (el.: í Hagbarðsholmi)." Islendíngas. I, S. 225. not. Denne Bemærkning findes kun i en af de yngre Bearbejdelser af Landnáma, i den saakaldte Melabog fra først i 14de Aarhundrede.

**) "Illa locorum ruderumque nomina perpetua fama, quasi per manus ad posteros tradita, in hodiernum usque diem illic durare, confirmavit nobis.... Canutus Gedde, qui provinciam illam.... multis annis gubernavit." (Torfæi Series Regum Daniæ. 1702. S. 280.)

som billigt er Signes Skov, og hende tillægger man Fortjenesten af det første Anlæg." Amtmand G. P. Blom, der, da han nedskrev sine Bemærkninger, ikke kjendte Neumanns, beretter herom (Historisk-antiq. Anmærkn. paa en Rejse i Bergens Stift; "Norske Vidensk. Selsk. Skrifter i det 19de Aarh." 1827. II, 2, S. 154—56): "Urnæs ligger paa en Odde ved Lysterfjordens Udløb, Næsset er temmelig højt og afgaaende til begge Sider. Over det hæver sig et temmelig højt, men mere stejlt Bjærg, paa hvis Top er et lidet jævnt Plateau. Paa Solsiden af dette Fjæld er en vild Kirsebærskov i Uren ligetil Fjorden og omtrent ⅛ à ¼ Mil lang. Fra det omtalte Plateau, der kaldes Signessalen, gaaer en Sti over Fjældet og gjennem en Dal, Offerdalen, hvori vises en Steen, kaldet Haborastenen, i hvilken er et Mærke, som foregives at være efterladt af Habors Sværd, det han der skærpede, naar han drog til Urnæs. Signe havde sit Jomfruhuur paa Signessalen, hvor hun dyrkede Kirsebær, hvis Stene med Vandet randt ned ad Uren og der frembragte den vilde Kirsebærskov. Habor boede i Aardal og besøgte Signe ad den omtalte Sti, hvor han bandt sin Hest i Haborsstenen og skærpede sit Sværd paa den, det han vel behøvede til denne farlige Fart. Signes Fader boede paa Urnæs. Her vises et Sted, hvor Galgen stod, han blev hængt i, og derfra kunde han godt see Luen af Signes Buur. En stor Høj ved Urnæs-Kirke [kaldes] Signehøjen. Til Reliquierne, henhørende til Signes Sagn, høre endnu en Væv, som foregives at være virket af hende, og to Træbilleder, der skulle forestille Signe og Habor. Væven røber en høj Alder, da den er aandsynligviis træd, ej vævet i Stol, og senere baldyret. Signes Billede er et Mariebillede, og Habor troes at være Moses, men er nok en Helgen, thi Tonsuren røber hans catholske Fødsel." Kraft gjentager i sin Beskrivelse af Norge (1830. IV, S. 824—26) væsenlig Neumanns og Bloms Efterretninger, men tilføjer 1) at Signe ifølge Sagnet skal have været en Datter af den Kong Ragnvald, hvis Høj endnu vises ved Urnæs (hvilken Høj alt omtales af Torfæus og siden af Neumann og Blom, uden af nogen af disse at sættes i Forbindelse med Haborssagnet), 2) at Signessalen ogsaa bærer Navn af Möaalen, 3) at Habor, "for at finde Vejen over Fjældet fra Aardal til Urnæs, som er fladt, opkastede paa dette Varder af Steen; disse sees endnu og kaldes Habors-Varderne." Efter mundtlig Fortælling, nærmest overeensstemmende med Kraft, har endelig Faye berettet Sagnet (Norske Folkesagn, 2den Udg. S. 151—52).

Den tredie af de Torfæus bekjendte Localisationer er den paa Listerland, en Halvø i Christianssands Stift paa Norges Sydkyst, hvor han (anf. St.) siger, at der paa hans Tid fandtes en Slette (campus), Sigarsvoll kaldet, med videre Spor (cæteraque rudera). Kraft meddeler (Beskr. af Norge, III, S. 569) herom følgende: "Gaarden Sigersvold ligger paa Sydsiden af Eidsfjorden og paa en anseelig Højde over samme. Her skal efter Sagnet have været en Kongeborg, og paa en højt op over Gaarden stigende Bjærgtop har man troet at have fundet Levninger af Fæstningsværker. Disse seer man nu intet Spor til, og Gaarden selv, der er ubetydelig og afsides beliggende, synes lidet at have egnet sig til et Kongesæde; skjøndt der ved samme sees nogle, men næsten sammenfaldne Gravhøje, og der ved bemældte Eidsfjord, neden for den Højde, hvorpaa Gaarden ligger, er en Steenrös, Ternehougen kaldet, hvori efter Sagnet en af Hoffets Terner, der paa Grund af slet Opførsel blev stenet, skal have sin Grav." Kraft siger vel altsaa ikke her, at det var Haborssagnet, som Folket henlagde til Sigersvold, men paa et senere Sted (VI, S. 343) anfører han det mellem de Steder i Norge, hvor dette Sagn findes hjemme.

Det fjerde Sted i Norge, som har gjort Krav paa at være Sagnets Hjem, er en Holm i Vigen, ved Frederiksstad paa den østre Side af Christianiafjord, og herom har jeg kun fundet et Vidnesbyrd i Biskop Jens Nielsens Tegnebog fra 24de September 1582 (Kgl. Bibl. Thotts Saml. Nr. 502. 8vo, forhen meddeelt af Nyerup i "Norske Vidensk. Selsk. Skr." 1798. I, S. 56), hvori mældes, at han paa en Visitats "seglede fra Hualer met en sterck storm, andsuduest vind, til Fredericstad om Korsshaffn, frem att Krogeroe, der-fra om Bisp-krogen, som sigis at haffue sit naffn aff en biscop, som der i fordom tid skulle haffue verit med sin kritzmaet emod dronning Margrette aff Danmarck, som da oc laa i Vigen med sit kritzfolck paa en sted, som endnu kallis Snertebouder. Siden om Haubortzholm paa Fredrichstads oe, huilcken som saa kaldis

aff Haubord kong-son, som der bleff hengt. Oc lidit der-fra ligger Snilborig, paa hulleken Zigne kongens daatter brende sig i sit egit burd." Om disse sidste Stednavne med den dertil knyttede Tradition endnu have holdt sig, derom savner jeg al Underretning.

Det femte Sted i Norge, som her bliver at omtale, er ligeledes beliggende i Vigen, skraas over for det sidstnævnte, nemlig ved Laurvig, og vort første Vidne herom er den udødelige Arne Magnussen, der har efterladt sig følgende Optegnelse paa to Octavblade, der forvares paa Universitetsbibliotheket: "En half fierding oven for Stavern i Norge, noget nær midt i mellem Laurvigen og Stavern, staar en stor bondegaard, som heeder Angenæs (mand fortæller, at den haver tilforne veret kaldet Hangenæs); rundt om kring gaarden er nu tyck granskou. Paa den kant af gaarden, som er i mellem gaarden og soen (der gaar fra Stavern ind ad Laurvigen) staa inde i skoven 4 opreiste steene i den form og distance, som her hos præsenteres, og ere den vesterste og den osterste steene langt hojere end de andre, som staa i sønder og nor (de ere ongefer en mands hojde). Ingen bogstaver sees paa nogen af disse steene. Imellem vester steenen og øster steenen skal vere ongefer 66 fod (ɔ: 33 korte alne). Om disse steene og stædet hår bonderne denne relation, at her er begraven Hagbaard konge, efter at hand var bleven bængt, fordi hand hafde locket en konge daatter oven for Laurvigen, hvor der heeder Nannset. Sige de, at den konge daatter (Signelild) blef brændt (brændte sig self op) paa forskrefne Nannset, og det kunde sees der hen til stædet, hvor Hagbaard blef bængt og begraven; og skal der da icke have været skou, som der nu er. Angaaende steenene sige de, at vester steenen staar hos Hagbaardz hovet, øster steenen ved foderne, og de 2 side steenene ved hans axler, og hår hand i saa maade været temmelig stor af vext. Af Hagbaards bængende meene de, at gaarden haver faaet det nann Hangenæs. Steenene (de 4) haver ieg self seet. Foruden disse 4 steene skal der for nogen aar siden endnu have været 4 andre, som nu er uf bonden paa Angenæs bort tagen, og ville bønderne sige, at de have staaet hos Hagbardz albuer og knæer, ongefer som prickerne staar der paa den første side. Og er det visseste her om at giette, at dette er en familie begravelse, men icke en mands; ingen høj eller steenrosse sees her." Kraft, som ikke nævner og ikke synes at have kjendt denne først af Nyerup (Abr. III, S. 407) fremdragne Notits, omtaler i sin Beskrivelse af Norge (II, S. 896) samme Sted som følger: "Ved Gaarden Agnæs er paa en Slette ned mod Søen Levninger af en aflang Thingkreds af nogle og tyve Skridts Længde. Adskillige af de Stene, der have dannet Kredsen, ere endnu tilværende. Stedet kaldes der i Egnen Habors Grav, og Saguet vil, at den i Kæmpeviserne ved sin Kjærlighedshistorie med Signe og sin tragiske Død bekjendte Prinds Habor her skal hvile, ligesom og, at det Sted, hvor hans elskede Signe af Hengivenhed til ham frivilligen endte sine Dage, skal have været paa Gaarden Fritzöes Grund ved Farisvandet, hvor endnu er et Sted, som kaldes Jomfruburet." Faye nævner (Norske Folkesagn, 2den Udg. S. 153) ogsaa Stedet: "Fritsökullen, et yndigt Sted ved Faritsvandet i Nærheden af Laurvik, hvor Sagnet fortæller, at Signes Jomfrubuur har staaet. Sagnet ber tilføjer, at Kongen frigav Habor, da han fik at vide hvo han var, og endog lovede ham sin Datter; men da en skinsyg Terne hidsede Hagbars blaa Kappe op i Galgen, brændte Signe sig inde. Til Straf blev Ternen levende begraven, og ved Nattetid hører man endnu hendes Skrig og Signes Sang." Skjøndt ingen af de nævnte Forfattere har bemærket det, turde dog muligvis Navnene Seleratad og Haavardsrud, to Gaarde, der paa P. A. Munchs Kort findes aflagte i Nærheden af Laurvig, staae i Forbindelse med denne Localisation.

I det foregaaende har kun eet Sted i Danmark, det sjællandske Sigersted været omtalt som den antagne Skueplads for Hagbards og Signes Skjæbne; dog har Sagnet ogsaa her sat sig fast i det mindste paa eet Sted foruden, om end dette maaskee først er skeet i en senere Tid. Dette Sted er beliggende paa den jydske Hede, ikke langt fra Randers, i Sønderlyng-Herred, Viborg-Amt, og Vidnesbyrdene herom ere følgende. I en Indberetning til Commissionen for Oldsagers Opbevaring, dateret 26de Sept. 1808 melder Præsten til Nørbæk, Sønderbæk og Lesten

Sogne Hr. N. Sadolin, at "paa Grændseskjellet mellem Norbæk, Hammershoj, Hvidding og Rejstrup-Hede findes en Mose, kaldet Haugburs Mose, samt en meget lang Høj eller rettere Vold, kaldet Haugburs Doss, endelig en Steen nedenfor ved Mosen, kaldet Ternestenen. Herom er Sagnet følgende: paa det Sted, hvor Højen eller Volden (thi det har ikke egenlig Skikkelse af en Høj, men af en lang Vold) nu er, boede Kong Haugbur [? Sibert], som havde en smuk Datter. Kong Sibert, som boede nordenfor ved Glenshøjene i Glenstrup-Sogn, havde en Søn. Denne saae Haugburs Datter [og] elskede hende, men kunde ej erlange Faderens Tilladelse til at ægte hende.*) Han klædte sig da ud som en Tjenestepige, og kom i Tjeneste som Sypige hos Prindsessen. Deres Forbindelse blev bemærket af en Terne, hun angav det for Haugbur, som derpaa lod Prindsen hænge paa en Høj, som ligger vestenfor Dosset. Hans Datter, der havde svoret sin Elsker evig Troskab, indebrændte sig selv; og Haugbur, der for sildig saae, til hvilken Højde de elskendes Kjærlighed havde naaet, lod nu sin Harme bryde ud over Angiversken, der levende blev begraven under den Steen, som endnu bærer Navn af Ternestenen. Gamle Folk her i Egnen synge endnu en Vise herom, der begynder saaledes: Haugbur Kong og Sibert Kong de ypped sig en Kiv. Sønden for Lesten ligger en høj Bakke, kaldet Kragbjærg; her siger Sagnet at Skibe i gamle Dage ere sejlede op; efter Beliggenheden er det ikke usandsynligt." Dette gjentages kortelig i samme Mands senere Indberetning til Commissionen af August 1809, kun at han her skriver Habor og Sivert (ogsaa Habors Mose), og kalder Ravnebjærg, hvad han forhen kaldte Kragbjærg. Nabopræsten Jørgen G. Blicher til Vorning og Hammershøj Sogne har i sin Indberetning til samme Commission af 21de August 1809 følgende: "Af Gravhøje store og smaa, baade med een og flere Rader Stene, findes en usædvanlig Mængde i disse Sogne. Mærkelige synes især at være Habors Høj, beliggende i Lyngheden sydost for Hvidding-By, hvorom mere siden, og 2 Høje omtrent 100 Skridt fra hverandre, der ere som forenede ved en Rad store Stene, der rage frem af Jorden i lige Linie fra den ene til den anden. Disse Høje ligge lidet sønden for de saakaldte store Bavnhøje..... Et mærkeligt Voldsted findes som oven mældt i Lyngheden sydost for Hvidding-By, Bønderne kalde det Dosset; er en Forhøjning omtrent 150 Al. lang, 12 Al. bred og nu ikkuns halv saa højt. Dette Dos eller Voldsted ligger i en stor jævn Hede ved Siden af en stor Mose, kaldet Hagins Mose; har tilforn været en Sø, da der for faa Aar siden ere fundne Skibsaarer deri. Dosset har Anseelse af at have været et Brystværn i Krigstider. Paa adskillige Steder i samme findes grønne Fordybninger, ligesom Jorden kunde være skudt sammen; maaskee er det sammenfaldne Kjeldere eller Hvælvinger. Omtrent et Par 100 Skridt nedenfor Dosset, ved Siden af Hagins Mose, sees i en liden Fordybning 2 temmelig store Stene, hvoraf den ene staaer opret, den anden omfalden; disse kaldes Ternestenene.... Angaaende den anførte Habors Høj og ommældte Dos og Ternestene er her en almindelig Folkesagn: at den Tildragelse her skal være foregaaet, som besynges i Kæmpevisen: Sivor Konge og Habor Konge.... Signelille Kong Sivors Datters Buur, som hun opbrændte tillige med sig selv, siges at have staael paa Dosset. Habors Høj siges at være den Høj, hvorpaa Habor blev hængt og er begraven; den ligger meget højt, ovenpaa en stor Bakke eller Bjærg. I den Fordybning, hvor de endnu saa kaldte Ternestene findes, skal den Terne være levende begravet, som forraadte Habors og Signelilles Kjærlighed, hvorom det heder til Slutning i Kæmpevisen.... Almuen siger, at der altid sidder en lille Fugl paa Ternestenene og hvipper; det skal være den forbandede Terne selv, der sidder og beklager sin og de ulykkelige elskendes Ulykke. Jeg har seet Fuglen der ofte, men den er der vist ikke altid." I en følgende Indberetning fra samme Mand af 28de Maj 1811 kaldes den nævnte Mose "Hagens eller, som de fleste kalde den: Habors Mose", hvoraf synes at fremgaae, at Mosen først for nylig har taget Navn af Habor, for bedre at svare til de andre Navne og det dertil knyttede Sagn.**)

*) Denne Forvexling af Personer maa nok ene skrives paa Præstens Regning, thi Visen har sikkert ikke havt den, her saa lidt som andensteds, hvilket ydermere sees af Blichers Beretning.

**) Sadolins og Blichers Indberetninger forvares i det med oldnordisk Museum forbundne Antiquarisk-topographiske Archiv. — Jeg maa her udtrykkelig anmærke, at jeg ikke anseer denne jydske Localisation for

Som en tredie dansk Localisation af Sagnet, men som dog kun skyldes en ny Formodning, og ikke vides at være stottet af noget Folkesagn, maa nævnes hvad P. E. Müller (Notæ uber. in Sax. S. 200) gjør opmærksom paa, at nemlig i Stevnsherred i Sjælland forekommer i et Register over det til Roskilde-Bispestol ved Aar 1370 hørende Gods (Langebeks Script. Dan. VII, S. 3) et Sigheralef og ved dette et Sigbnebws, de nuværende Sigerslev og Sejnhuusgaard, da som nu beliggende i Storeheddinge Landsogn.

Endnu maa nævnes en fjerde dansk Henførelse af Haborssagnet, nemlig til Sønderborg paa Als, som jeg imidlertid antager beroer paa en Forvexling med et lignende Sagn, som der har hjemme, og som egenlig kun svarer til den sidste Deel af Haborssagnet. Dette Sagn fortælles i Pontoppidans Theatrum Daniæ (I, S. 243—44), i Michelsens Archiv für Staats- und Kirchengesch. der Herzogth. Schlesw. Holst. und Lauenb. (IV, S. 277—79), i Müllenhoffs Sagen, Märchen und Lieder (Nr. LI), samt i Thieles Danmarks Folkesagn (I, S. 322; jfr. I, S. 269), og er desuden besunget i en dansk Folkevise, der ogsaa haves paa islandsk, om Hr. Bjørn og liden Kirstin, hvilken paa sit Sted vil blive meddeelt. Dette sønderborgske Sagn har alt ved Aar 1500 været Krantz bekjendt, og han henfører det da uden videre (Svecia, lib. I, cap. 46) til Habor, skjøndt han ellers efter Saxo sætter Scenen i Sjælland. Efter Krantz have flere Forfattere omtalt denne Localisation, hvilket nærmere bliver at omtale ved den nævnte danske Vise om Hr. Bjørn.*)

Efter nu at have opregnet alle de Localisationer af Haborssagnet, som jeg veed noget om, maa jeg endnu til Slutning nævne eén, som jeg ikke veed noget om, nemlig den af P. A. Munch (Det norske Folks Hist. I, i, S. 313) nævnte ved Dragsmark i Bohuslæn. Indtil jeg bliver bedre oplyst, tillader jeg mig imidlertid at antage dette for en Ukommelsesfejl af Munch, der kan have forvexlet Habor og Signe med Axel og Valborg, hvis Historie rigtignok er localiseret der. Ved Dragsmark er altsaa Haborssagnet næppe localiseret, hvorimod der findes Spor, som kunde vække Formodning om, at det kunde være henført til andre Steder i Bahuslæn, hvorom maaskee Munch veed mere; og han vilde isaafald kun have taget Fejl i at nævne Dragsmark istedenfor et andet Navn fra Bahus.**)

Vi have nu afhørt Vidner nok, ikke for at erfare, hvor virkelig Habor blev hængt, og Signelille brændt; men for at see, hvor dybt og hvor levende alle Stammer i Norden have været grebne af dette simple lille Sagn, og hvor omhyggelige de have været for at bevare det. Thi det ulærde Folk har i den physiske Natur, som omgiver det, sin store Billedbog, hvori det søger og finder Illustrationerne til, hvad der griber det mægtigst. Det har Indbildningskraft nok til at nøjes med lidt: en enkelt Steen eller et enkelt Træ, hvortil et kjært Navn er knyttet, er for det det usvigeligste Beviis paa Sandheden af de Sagn, hvori dette Navn har hjemme, og ubevidst bruger det disse simple Midler til at gjemme Erindringer, som maaskee ellers mangensteds vilde været gangne ad Glemme. Til slige tause, men for Folkets barnlige Sands saa talende Vidner knytte sig da atter nye Sagn, som naar Almuen i Norge hører Ternens Skrig og Signes Saog, og Almuen i Jylland, ja Præsten med, seer den lille Fugl sidde og hvippe paa Ternesteuen. Og den Følelse, der saaledes har bevæget Folkene til helst at tænke sig Begivenheden foregaaet paa deres egne Enemærker, den synes endog at have indvirket paa mange lærde Mænd, der

---

at have noget at gjøre med Laur. Petri's "Hagby i Iutlandh", hvilket, som forhen bemærket, vist ikke er andet end en Misforstaaelse af Saxos Ord.

*) Omtalen af denne Localisation hos Abr. (III, S. 405) er vildledende, da der gaaes ud fra den urigtige Formodning: at en Trykfejl hos Crantz var Oprindelsen til det hele, hvilhet de andre Vidnesbyrd om det sønderborgske Sagns Tilværelse modbevise.

**) I Tegneby-Sogn er en Haborgs kulle, hvor der skal have været et hedensk Gudehuus og være fundet en stor Guldring (Tunelds Swer. Geogr. 1773. I, S. 466) og ved Gaarden Tålleröd i Fossella-Sogn ligger Hack-åsen, med Minder om en Kong Hacke, som der skal have boet og ligge begraven (Oedman: Bahusläns Beskrifn. S. 190). Dragsmark, Tegneby og Fossella ligge imidlertid paa tre forskjellige Egne af Bahuslæn.

gjærne have foretrukket den Localisation af Sagnet, som laae dem nærmest; saaledes har blandt Svenskerne selv Lagerbring, skjøndt han søger at lade hasnt om Sagen, dog udtalt sig for et svensk Localsagn, Schöning for et norsk (Landnámas Aungley), Worm, Stephanius og P. E. Müller for et dansk (Sigersted). Undtagelser herfra gjøre Gramm, der havde en særegen Uvillie mod alle Folkesagn og derfor forkastede dem alle*), Torfæus, der vedblev at give Saxo Fortrinnet**), Suhm, der søgte at mægle ved at antage flere Konger af Navnet Sigar, af hvilke en da kunde have boet paa Engeløen i Norge, en anden her nede i Sjælland, hvorhos han da troede at burde overlade den norske Sigar Æren for at have hængt Hagbard***), endelig Werlauff, der nærmest slutter sig til Gramm, naar han siger, at "ligesom enhver, der paa forskjellige Steder seer forskjellige Hoveder, som alle tilskrives Johannes den Døber, falder snarest paa, at intet af dem er det rette, saaledes maa det og falde Kritikeren ind, at Signe og Habor have aldrig været til";****) men herved maa dog bemærkes, at denne skarpsindige lærde her gjør sig skyldig i et Spring i Tanken, som fører til en urigtig Slutning; thi dersom man deraf, at Scenen for Haborssagnet vises saa mange forskjellige Steder, skal slutte, at Habor og Signe have aldrig været til, saa maa man ogsaa af de mange Johanneshoveder slutte — ikke at intet af dem er det rette, men at Johannes den Døber aldrig har havt noget Hoved. Den rigtige Slutning, naar det nævnte Tilfælde sættes som analogt, vilde blive: at intet af de paaviste Steder var det rette Aasted, og vistnok maa man give Schöning Ret i, at "Navne, som forekomme flere end eetsteds, som ej ved andre Omstændigheder bestemmes til visse Steder og Personer, bør reent til Side sættes, som de, der hverken løse eller binde" (Norges Hist. I, S. 203), men Sagen er dermed ikke afgjort, thi det kommer da an paa, hvor megen Vægt man tør lægge paa disse "andre Omstændigheder", hvor saadanne ere tilstede, og her har da P. E. Müller med megen Styrke fremhævet de Omstændigheder, der tale for det ældste af alle Local-Vidnesbyrd, nemlig Saxos. Han bemærker, at af de mange Localisationer "have nogle villet slutte, at Begivenheden ingensteds havde hjemme; men dette er ligesom man vilde sige, at et Træ maatte kun have liden Rod, fordi det bar den største og skjønneste Krone.... En anden Sag var det, naar en religiøs Idee blev iført en mythisk Dragt†), men da dette ej her kan være Tilfældet, ansee vi det for rimeligere, at Daaden virkelig er skeet, og at Dannerhjærtet har bevaret den.... Af de forskjellige Vidnesbyrd om Stedet, hvor Sørgespillet opførtes, komme kun de tvende ældste i Betragtning: Saxos Kronike og Landnamabog††).... Spørges nu, enten Halogaland eller Sjælland var Fortællingens Hjem, blive Grundene overvejende for Sjælland. Allerede dette kommer i Betragtning, at Saxo ikke blot kjender Stedet, hvor Signe og Habor døde, men han bestemmer og med megen Nøjagtighed de

*) Gramm aabner sine Anmærkninger til Hagbards Historie (Noter til Meursii Hist. Dan. S. 58—59) med de Ord: "Quasi res magni momenti, aut insignia alicujus foret gloriæ, sive apud Svecos, sive in nostra terra, ipse Venereus nepotibus ob regiæ puellæ raptum in patibulum esset actus", og slutter med det haanlige Udraab: "I nunc, atque in tantæ vetustatis rebus, ubi scriptores coævi desiderantur, traditionibus vulgi & monumentis, quæ commostrantur, fide!"

**) "Qua de causa ea, quæ in Dania acciderunt, huc in Norvegiam translata sint, nescitur." (Torfæus, S. 177.)

***) Saaledes skrev Suhm Aar 1776 (Crit. Hist. af Danm. III, S. 243. f.), men 1782 fortæller han (Hist. af Danm. I, S. 160-67) hele Hagbards Historie som foregaaet i Danmark, og gjør da Sigar til Frodes Underkonge i Middelsyssel.

****) Werlauffs Afhandl. i Skand. Litt. Selsk. Skrifter (1807), I, S. 8.

†) Svenskeren Floræus (Flores Antiq. Scan. 1743. S. 89) var nok den første, der havde den sublime Idee, at der i Haborssagnet kunde ligge en hedensk Naturmythe om Solens Gang, hvilket optoges af Suhm (Om Odin, S. 25-26). N. M. Petersen har ogsaa omtalt og forkastet denne Tanke (Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 436-37); men dog senere igjen ladet sig friste af den (Nord. Mythol. S. 242).

††) Hertil seer jeg egentlig ingen Grund; thi jeg veed ikke, hvorfor f. Ex. Biskop Jens Nielsens el. Arne Magnussens Vidnesbyrd ikke alle Dage ere lige saa gode som den ubekjendte Bearbejder af Landnáma; de øste alle af samme Kilde: Folkets Sagn, saa der bliver kun Forskjellen i Tid tilbage; men hvor rimeligt er det ikke, at Navnet Hagbardsholm er lige saa gammelt i Vigen som i Helgeland!

Egne, hvorigjennem Hake drog for at hævne dem. I ingen anden Egn findes saa mange Stedsnavne samlede, der tyde hen til denne Begivenhed." *) Efter at have omtalt Eddadigtenes forhen anførte Vidnesbyrd om en dansk Kong Sigar og et Sigarsvold ved Ringsted, tilføjer han, at "hertil kommer endnu, at vi vel have Exempler paa, hvorledes danske Sagn om Froder, om Hrolf Krake have i den fjærne Oldtid udbredt sig højt op i Norge; men derimod savne vi Exempler paa, at Sagn fra Halogaland ere blevne localiserede i Danmark. Fra Sjælland af kunde Sagnet derimod lettere udbredes over hele Skandinavien." Endnu maa nævnes en nylig fremkommen Forklaring af de mange Localisationer, som deri er enig med Gramm og Werlauff, at den ikke indrømmer nogen af dem noget Fortrin for de andre, men som gaaer videre, ved at opstille en tænkelig Grund, rimeligere end den solmythiske Gætning; naar nemlig P. A. Munch (Det norske Folks Hist. 1, 1, S. 314) bemærker: "Den store Udbredelse af Sagnet kan ikke andet end gjøre det saare mistænkeligt i historisk Henseende. De fleste Sagn, der saaledes som dette ere blevne National- og Local-Sagn hos forskjellige germaniske Folk eller Folkeafdelinger, tilhøre atrængt taget ikke nogen enkelt Folkeafdeling, men kun det oprindelige Stammefolk; de ere, hvad vi allerede have paapeget med Hensyn til Völundsagnet og Niflungsagnene, for det meste Oldsagn, medbragte fra Folkets oprindelige Hjem, men localiserede hos de enkelte Stammer i de Egne, hvor de senere kom til at nedsætte sig."

Vi have nu seet, hvorledes dette gamle Folkesagn, som Erik Pontoppidan (Theatr. Dan. S. 127) saa naivt kalder "ein merkliches Zeichen grosser, obschon heidnischer und barbarischer Liebe", har givet ikke blot ulærde men ogsaa lærde Folk nok at bestille, uden at de sidste have bragt det til nogen større Enighed end de første. Dog, om eet kunne vel alle Meninger samle sig, baade de lærde og de ulærde, derom, at det er Folkevisen om Habor og Signe, der er Kilden til alt, hvad vi vide derom, ogsaa til Saxos Fortælling og latinske Vers, at det er den, der fra umindelige Tider har lydt overalt i Norden og baaret Sagnet saa vide om Land; og vi faae her et slaaende Beviis paa den Kraft der kan ligge i saadant et lille Kvad, udsprunget af Folkets inderste og baaret paa dets Tunge, saa vidt som den: "den danske Tunge", kunde bære det. Thi er end Tonen bleven noget lavere, Klangen noget mattere, saa er vor lille Vise dog endnu det selvsamme Kvad, der lød for Saxos, som forhen for Thjodolfs Øren.

Forinden vi gaae over til at tage Visen, som vi nu have den, i nøjere Øjesyn, maae vi dvæle et Øjeblik ved Haborsagnet i Almindelighed. I sin Heelhed forekommer dette, mig bekjendt, ikke udenfor det skandinaviske Norden; dog ligger et lignende Stof til Grund for en russisk Folkevise om en Kongedatter af Litthauen (P. v. Goetze: Stimmen des russischen Volks in Liedern. 1828. S. 131). En Yngling ved Hoffet praler i en Ruus af at have nydt Kongedatterens Gunst; dette mældes Kongen, som byder at gribe og hænge ham. Han faaer forinden Tid til at tilraabe Prindsessen sit Farvel, og hun iler strax ind i sit Kammer, griber en Kniv og gjennemborer sig; og det hedder da:

Knabe schaukelt auf der Feide, Fräulein sinket auf die Messer.

*) De her anførte Ytringer af P. E. Müller findes i hans "Critisk Undersøgelse" (S. 101–03). I hans senere "Notæ uberiores" gjentages adskilligt heraf og bemærkes (S. 198) om Landnámas Vidnesbyrd, at det sandsynligviis kun skyldes de to Stednavne, som Forfatteren der forefandt. Da Sagnet imidlertid endnu knytter Fortællingen til dette Sted, er det rimeligt, at dette alt var Tilfældet, da den omtalte Notits indskodes i Landnáma. — Hertil skal jeg tillade mig at knytte den Bemærkning, at der er Spor tilstede, som kunde vække Formodning om en videre Indflydelse paa Sagnets Vandring af Stednavne, end den, der naturlig udøves af saadanne, der umiddelbart kunne minde om de handlende Personer selv; thi medens Landnáma har Aungley el. Aungulsey, saa knytter en anden norsk Tradition Sagnet til Aungulsnæs, en tredie til Angenæs; en norsk Tradition har Ornæs og Aardal, den hallandske Årstad; de sidstnævnte norske Stæder ligge ved Lysterfjord, og Sagnet knytter sig foruden baade til det norske Listerland og det blekingske Listerherred; endelig kan anmærkes Ligheden mellem Halland og Hálogaland.

Kongen kommer til, seer hende i sit Blod og udraaber nu, som i Habors Vise: "Hvi vidste jeg ikke før, at du havde ham saa kjær! da havde jeg ikke været saa grusom." Vender sig saa til sine Tjenere og byder dem hente Boddelen, at hugge Hovederne af Angiverne.

Haborssagnet henføres ingensteds i Norden til andre Personer end til Hagbard Kongeson og Signe Sigarsdatter, thi den ovennævnte danske og islandske Vise om Hr. Bjørn og liden Kirstin paa Sonderborg med dertil knyttede Folkesagn svarer, ligesom den russiske Parallel, kun til Sagnets sidste Deel. Andre Dele af Sagnet, navnlig Forklædningen, gjenklinge i en Række af nordiske Folkeviser, der dog alle deri skille sig fra Habørsvisen, at de have en lykkelig Udgang: 1) den danske om Kong Görels Datter og Grev Henrik (Syv, Nr. 11); 2) den danske om Karl af Rise og Rigmaar (Syv, Nr. 56; Navnene i andre Opskrifter: Remolt og Ludselille — Nilaus og Bodild); 3) en utrykt dansk om Grev Henriksen og liden Kirstin; 4) en utrykt dansk om Hr. Karl af Norrejylland; 5) en utrykt dansk om Hr. Albrets Brudefærd; 6) en norsk Vise, nærmest svarende til sidstnævnte danske, om Alvar Leldesak (Landstad, Nr. 32), og 7) en islandsk, nærmest den norske og sidstnævnte danske, om Gunnlaugr af Upplöndum. Med disse kan endnu sammenlignes en tydsk Folkevise "Der junge markgraf" (J. W. Wolfs Zeitschr. f. deut. mythol. u. sittenkunde. 1853. S. 92). Motivet med Forklædningen forekommer flere Steder: saaledes faaer Odin Adgang til Rind (Saxos 3die Bog), Regner Lodbrog til en unævnt Elskerinde (Saxos 9de Bog), saaledes Achilles til Deidamia (Apollodor, III, 7, 13. Hygin. Fab. 96; en gammeltydsk Behandling heraf i v. d. Hagens Gesammtabenteuer, Nr. CXI), saaledes ogsaa Hugdietrich til Hilburg (Heldenbuch, Udg. af 1504; jfr. Haupts Zeitschr. f. deut. alterth. IV, S. 401. f.). Dette sidste fortjener her noget nøjere Omtale, da det asbenbart grunder sig paa en gammel tydsk Folkevise, der maa have havt en ikke ringe Lighed med vor Habørsvise.*) Hilburg er af sin Fader Kong Walgunt og Moderen Liebgart af Salneck sat under stræng Bevogtning i et afsides Jomfrubuur, og Kougen har svoret, at ingen Mand skal faae hende til Ægte. Den unge Hugdietrich, hvem dette kommer for Øre med Ry om Prindsessens store Dejlighed, bruger da et heelt Aar til at lade sig lære Jomfruværk og Jomfrunoder, som det hedder:

Nach einer junckfraw sinne So stellet er seinen mů̊t,
Recht als ein küniginne Zuch sich der fürste gů̊t.
Sein har was mynnigklich Als ich vernommen han:
Es swwang im sicherliche Bisz auff die hufft hindan.

Saa drager han da til Salneck og udgiver sig for en Søster til Hugdietrich af Grækenland, hvem denne har villet gifte med en Hedning, og som derfor er flygtet. Dronningen har først nogen Mistanke, men lader denne fare, da hun seer hans Kunstfærdighed, thi:

Sy kunde das gold treen, Darin seyden fein,
Und kund hoflichen neen Vil maniges vogelein.

Dette behager Dronningen saa vel, at hun vil selv lære det, og Hugdietrich udsyer nu hos hende en Borddug med Lover og Lindorme, Hunde og Harer, Hjorte og Hinde:

Am dritten urt alleine Stů̊nd der falck wie er flug,
Vnd alle vogel gemeine Im nach zů̊ walde zug.

*) J. Grimm, der rigtignok er vel stærk i Gisninger og stundom vel hurtig i Slutninger, er nærved at antage Hugdietrich og Hagbard for samme Person, naar det (Mythol. 2den Udg. S. 1215) hedder: "Hugdieterich, der in frauenkleid um Hildeburg wirbt, fällt zusammen mit Hagbardr, dem geradeso die werbung um Signý gelingt, obgleich hier die geschichte tragisch endet und die namen abweichen: doch weisen hug und hag, die beide einer wurzel sind, auf einander hin..... Das ganze stück von Hugdieterich im heldenbuch ist ungemein lieblich und sicher uralt."

Og det hedder da, ligesom i Hshors Vise, at:

Do ward das ingesinde Ir alles samment hold.

Kongen synes saa godt herom, at han lover at opfylde en Bon, og denne er da at faae Prindsessen at see. Dette synes Kongen et stort Forlangende, men han maa opfylde det: ved Pindsetid kommer Hilburg at gjeste sin Fader og synes da saa godt om Hugdietrich, der kalder sig Hiltburg (el. Hildegunt), at hun beder sin Fader om at faae den fremmede Jomfru med sig:

Ich bet euch also geren, Mocht es mit hulden sein:
Das du liessest mit mir keren Die maget mynnichleich.
Sy wolte mich geren leren Würcken die hauben reich.

Dette tilstaaes hende, og i tolv Uger sover han ved Prindsessens Side, inden han giver sig tilkjende.

Do sprach die küniginne: O wee der grossen not,
Wirt es mein vatter inne, Es ist unser beyder todt.

Saa vidt følger Fortællingen vort Sagn, men nu skiller den sig derfra: Prindsessen undfanger og føder en Søn (Wolfdietrich). Hugdietrich er imidlertid dragen hjem, men kommer siden tilbage og ægter hende. Hermed ville vi tage Afsked med Haborssagnet, for at vende os til Hoborsvisen, der, som alt bemærket, paa første eller anden Haand er den eneste Kilde til vor Kundskab om Sagnet.

Paa **svensk** nævnes Visen midt i det 16de Aarhundrede af Laur. Petri, og fra samme Tid er vistnok den Text, der som Flyveblad har været ofte trykt lige til dette Aarhundrede, og hvoraf det ældste bekjendte Aftryk fra 1638 findes optrykt i Stephens og Cavallius Svenska Folkvisor (Nr. 3, A), forhen efter yngre Udgaver hos Afz. (Nr. 24) og i Afzelius' Swenska Folkets Sagohäfder (I, S. 73. f.). To andre lidet afvigende Optegnelser, bevarede i Haandskrifter fra 16de og 17de Aarhundrede, findes hos Stephens og Cavallius (B—C).

Paa **dansk** nævnes Visen først 1575 af A. S. Vedel i hans Oversættelse af Saxo (S. 146), hvor det hedder: "Om denne efftersølgende Hagbarts Historie er lagd en Vise, som siungis endnu almindeligen paa denne dag." Alle de i Haandskrift bevarede danske Opskrifter ere vistnok fra 16de Aarhundrede, skjøndt to af dem (F og G) først haves i Haandskrifter fra 17de. Trykt haves Visen først i Tragica af 1657. Dennes Opskrift (I), forsynet med Vedels Mærke, bærer samme Præg af Forandring, Tilsætning og Sammenstykning, som andre Viser fra hans Haand. At han til Bearbejdelsen af sin Text benyttede adskillige af de ægte Optegnelser, som vi endnu have, er vist nok, dog er det nok troligt, at han desuden har kjendt andre end disse. Flyvebladet, hvis Text (H) er meget forskjellig fra hans, har han ikke benyttet, men det kan derfor gjærne have været til paa hans Tid, uagtet den ældste Udgave, jeg endnu har seet, er fra 1665. Foruden disse to er en tredie Opskrift (B) forhen trykt, nemlig i Lævn. (I, Nr. 6) efter det her til Grund lagte Haandskrift, dog med mange vilkaarlige Forandringer. Endelig optoges Visen, væsenlig efter Tragica, hos Abr. (Nr. 111). Den er behandlet af Øhlenschlæger (Gl. danske Folkev. S. 51) og oversat paa tydsk af Sander (Auswahl altdän. Heldenl. Nr. 12) og af W. Grimm (Altdän. Heldenl. Nr. 9).

Hvor overordenlig yndet og udbredt Visen var i det 16de Aarhundrede, sees af de mangfoldige Opskrifter, vi have fra denne Tid. Gangen i Sagnet og Hovedtrækkene deri ere saa simple og store, at Visen ikke kunde erindres, uden at de overalt maatte blive væsenlig uforandrede; men ikke alene er Afvexlingen i Udtrykket overordenlig stor, ogsaa en Mængde Smaatræk ere forskjellige i de forskjellige Opskrifter, der derfor hver især besidde en Individualitet som selvstændige Behandlinger af det fælles Stof med Bibeholdelse af de samme store Grundtræk, udtrykte paa mange forskjellige Maader og gjennemskudte med en Mængde Smaatræk, der snart findes, snart fattes, snart ombyttes med andre. Enhver Opskrift leverer saaledes egne

Bidrag til Sagnets folkelige Behandling, egne Spor af den gamle Grund, hvorpaa de mange nyere Bygninger ere opførte; thi ingen af Opskrifterne kan opstilles som Hovedformen for Visen eller endog kun som væsenlig nærmest ved denne; de ældste og fortrinligste ere selv fragmentariske, saasom A, der fattes hele Slutningen, og C (der dog findes i den fortrinlige Codex fra Karen Brahes Bibliothek), der fattes Trækket med Habors Snitteri i Fruerstuen, Signes Mistanke ved "den grove Særk" eller ved, at Brysterne ej vare som paa en Kvinde, og Kong Sihors Mistro til Ternens Angivelse, og endelig kun antydelsesviis har Kaabens Ophængelse i Galgen. Som Exempler paa Afvigelser mellem Opskrifterne kunne nævnes: 1) Drømmens Udtydning, der snart tillægges Habors Moder (H K L) eller Fostermoder (G), snart Elvens (D I) eller Dværgens Datter (F), snart en Spaakvinde (A B C). Et Par Opskrifter (A B) lade atter denne Drømmetyderske hente til Habor, og een af dem (A) tilføjer her hans Moders og Søsters Fortvivlelse; andre (C D F I) lade Habor gaae til hende, en Opskrift (C) føjer hertil: med Sværd i venstre Haand, samt at hun forud vidste, hvad han vilde. 2) Signes Forhold ved Habors Ankomst, hvor da de fleste Opskrifter (B D E F H I L) lade hende selv besvare hans Bøn om at komme i Lære hos hende; nogle (A G K) lade hende gaae til sin Fader og spørge om Forlov hertil, og endelig een (C), som her har den ældste Form, lader hende i ærbødig Taushed afvente Faderens Svar paa den fremmede Jomfrues Begjæring. Af mindre Træk, som kun en enkelt Opskrift har bevaret, kunne nævnes: 1) Habors Svar paa Drømmens Udtydning i K, hvis V. 7—8 gjenfindes i den svenske Vise. 2) Det ypperlige Vers, som kun H har (V. 7), om Habors Ridt til Signes Gaard. 3) Erindringen om det fjendtlige Forhold, som ifølge Saxo bestod imellem Sigar og Hagbard, hans Sønners Banemand, den har kun holdt sig i een Opskrift (A, 36), hvor Habor siger, at: hver Sinde han (Kong Sigar) hører ham nævne, da truer han ham at hænge; medens de andre Opskrifter kun vide at anføre, at Faderen er en vantro, en hastig eller en ufrist Mand, som ej giver Svar paa, hvad man spørger om. 4) Den ældgamle Erindring om Skjoldmøer, der ride til Thinge i Brynje, som kun findes i een Opskrift (A, 29—30; hvorfra dette er gaaet over i Tragica: I, 40—41). 5) Signes Udsagn, at den Habor, hvem hendes Hu ligger paa, ham har hun aldrig seet, men vel hørt hans gyldne Luur, naar han rider til Thinge, det findes kun i A (V. 33; optaget i I, 45). 6) Signes Opfordring til Habor om ikke at skaane hendes Haar: hun har vel flere igjen, staaer kun i een Opskrift (A, 58; derefter i I, 71). 7) Signes Spørgsmaal, om hendes Mostre maae bede for den fangne, og Habors stolte Svar: saa lidet passer jeg paa det Liv, som Kvinder skulde mig til bede, findes ligeledes kun i een gammel Opskrift (D, 43—44; derfra optagne i I, 74—76). 8) Det smukke Vers, hvori Signe glæder sig til at finde Habor i Paradis, har kun ogsaa een af Opskrifterne (B, 46). Hvor afvexlende endelig de forskjellige Opskrifter kunne være i Udtrykket af een og samme Tanke, kan sees f. Ex. af Verset, hvor Habor siger, at maa han kun vinde Signe, saa agter han ikke Døden (A, 7. C, 8. E, 4. F, 10. G, 6. H, 5. I, 11. K, 6), eller af de forskjellige Opskrifters Beretning om Habors Snittekunst i Fruerstuen (A, 19. B, 15—16. F, 18. G, 17—18. H, 18—20. I, 30—31. K, 25—27. L, 31—36).

Men hvor kjendelig end Uligheden mellem de forskjellige Opskrifter viser sig for en nøjere Betragtning, saa forene de sig dog strax for Øjet til en Eenhed, naar de stilles ligeoverfor Saxos Uddrag af det gammeldanske Kvad, der behandlede samme Emne. Ved denne Sammenligning maa dog vel tages Hensyn til to Ting: først, at Folkevisen om Habor og Signe kun er os reddet som en Brand af Ilden: har ved sin Folket til enhver Tid tiltalende Skjønhed holdt sig, medens dens jævnaldrende, der skulde støtte og forklare den, forlængst vare nedsjunkne i Glemsel. Haborssagnet maa nemlig i den Stand, hvori det findes hos Saxo, tænkes behandlet ikke i een men i tre særskilte Folkeviser, af hvilke vor Vises Forbillede har været den mellemste, indledet ved en Vise om Habors første Besøg ved Sigars Hof og hans Forhold til Signes Brødre, og sandsynligviis efterfulgt af en tredie om Hakes Hævn med den vandrende Skov.*) Vi kunne

*) Dette sidste Motiv findes af et jydsk Folkesagn henført til en gammel Kong Ran (Ann. f. nord. Oldk. 1840-41. S. 149. Thiele Danm. Folkes. I, S. 172), af et fynsk til Slaget ved Oxnebjærg (Vedel-Simonsen:

derfor kun tage den midterste Deel af Saxos Fortælling til Jævnførelse med vor Vise, og her kommer da det andet til, som ligeledes faaer Indflydelse paa vor Betragtning, nemlig: at det ikke er afgjort, at vi i Saxos Beretning have noget umiddelbart Uddrag af Folkevisen paa hans Tid, men maaskee snarere af en paa saadanne Viser grundet episk Kunstdigtning, der altsaa kan baade have bortskaaret Dele, som allerede dengang fandtes i Folkemunde, og tilsat andre, som Folkevisen aldrig kjendte*), men som fremfor alt har ganske anderledes kunnet give sig Tid til at udmale og udvide de givne Træk, saa at f. Ex. Hagbards Ord ved Galgen, da han seer Signes Buur brænde, der i vor Vise kun udtrykkes med nogle faa Linier, og som vel i en Folkevise aldrig vil have indtaget større Plads, de ere hos Saxo, og da maaskee alt hos hans Kilde, svulmede op til et heelt lyrisk Digt, hvilket ogsaa er Tilfældet forud med Hagbards og Signes Svar til Ternerne, der undre sig over Gjestens haarde Fødder. Strax i Begyndelsen af vor Vise træffe vi Uovereensstemmelse med Saxo: i hele Fortællingen om Drømmen, som der ikke er Spor til hos Saxo, men som er saa ganske i gammel Stiil, som vi ogsaa kjende fra Eddadigtene (Guðrúnarharmr og Atlamál), at den vel kunde have hørt til Folkevisen alt i Saxos Dage. Dernæst er der den Forskjel mellem Saxo og Visen, at medens Hagbard efter Saxo kun kommer og giver sig ud for et Bud med et tilfældigt Ærinde, og altsaa kun vil gjeste Signe for en Nat, saa har Visen, at han ordenlig giver sig i Lære og kjendelig belaver sig paa at forlænge sit Ophold betydelig, om det kan lykkes. Men den allerbetydeligste Forskjel mellem Visen og Saxo er imidlertid den, at Signe hos Saxo strax gjenkjender Hagbard, hvem hun alt forud har givet sin Tro, hvorimod hun efter Visen først da de hvile i Højeloft af hans egen Mund erfarer, at han er den Habor, som hun hidtil kun kjendte af Rygtet, men elskede useet; thi dette frem-

---

Fyns Vilkaar i Grevens Fejde, S. 50), af et skaansk til en Strid mellem danske og svenske (Suhms Saml. t. d. danske Hist. I, 1, S. 100) og af et holstensk til Grev Geerts Krig med Ditmerskerne Aar 1320 (Krantz' Saxonia, lib. IX, cap. 9); det gjenfindes ogsaa i flere tydske Folkesagn (Grimm's Deut. Sagen, Nr. 91 og 429), ligesom det ogsaa i Skotland har tilhørt Traditionen og der været henført til Macbeth (Holinshed: Hist. of Scotl. Lond. 1577. fol. S. 251, hvorfra da Shakspeare har sin "Birnam wood" i Sorgespillet Macbeth). — Antagelsen af flere Viser, som Grundlag for Saxos Fortælling, skyldes P. E. Müller (Danm. og Norges Sagnhist. S. 103-04), der bemærker: "En Deel Vers anfører Saxo i sin Beretning om Signe og Habor, og næppe have disse Vers hørt til en eneste Sang; thi een saadan vilde uden Tvivl være bleven for lang, hvis den skulde have omfattet alle de didhørende Begivenheder. I det mindste tvende Sange kunne vi adskille hos Saxo, hvoraf den første skildrer Bolvises Forræderi (?) der bragte Hagbard til at fælde sin elskedes Brødre; den anden angaaer Hagbards Forklædning og Endeligt. Det er aldeles efter slige Sanges Analogi, hvilket saavel de eddiske, som de færøiske Kvad kunne vise, at et Emne fortsættes gjennem flere Sange. Ligesom det og er naturligt, at den mindeværdigste Sang bliver længst erindret, hvorfor den Kæmpevise, vi have tilbage om Signe og Habor, er den som skildrer Catastrophen." Samme Mening gjentager han i sine latinske Noter til Saxo (S. 200), men nævner der strax efter (S. 202), hvor han omtaler Hakes Hævntog, Muligheden af, at, skjøndt Saxo i Beretningen herom ingen Vers har, kunde denne dog ogsaa grunde sig paa en Vise, som da tilsammen med de to andre havde dannet en Trilogi, hvis mellemste Led, som den der mest tiltalte Folket, havde holdt sig længst. Naar Müller imidlertid (Notæ uber. S. 200) finder sin Antagelse af flere Viser bestyrket ved Laur. Petris Ord om "gambla svenska vijsor" (hvortil endnu kunde føjes P. Petreii "monga gambla wisor") saa troer jeg ikke, at man af dette Fleertal er berettiget til at slutte, at denne Forfatter midt i det 16de Aarh. skulde have kjendt flere Viser om Habor end den, vi endnu have tilbage; Fleertallet er kun en Talemaade, ligesom naar O. Worm mod Messenius siger: "Sueticis cantilenis Danicas contrarias opponimus." Ligesaa lidt som Worm eller Vedel kjendte flere danske, kjendte Messenius Aar 1611 flere svenske, end denne ene. Intet Localsagn tyder heller paa Kjendskab til flere end den.

*) Jeg tænker herved paa Saxos Fortælling om Kong Sigars to Raadgivere: Bilvis og Bölvis, der er reent mythisk og vel her kunde være vilkaarlig benyttet af Kunstdigtets Forfatter. J. Grimm (Deut. Mythol. 2den Udg. S. 347. 441-46) har begge disse to mythiske Væsener Bilwiz og Balwiz, men han fejler aabenbart i, at de "slet ikke optræde i de nordiske Myther", thi foruden hos Saxo forekommer "Blindr Bölvísi" ogsaa i Helgakv. Hundingsb. II og i Hromund Greipssons Saga. Den sidstnævnte findes ogsaa bekjendt i England i Layemon's Brut fra 12te Aarh. (ed. by Madden. 1847. II, S. 294. Jfr. N. F. S. Grundtvig i "Danskeren", III, S. 391-92).

kalder en heel Deel Træk, som ikke kunne have noget tilsvarende hos Saxo: at hun først anviser Habor Sæng sammen med sin Terne; at hun bliver ængstlig og mistænkelig ved ham, da de gaae tilsængs, hvilket atter udtrykkes paa flere Maader; at hun bebrejder ham at have sveget hende og ej bedet om hende med Ære, samt hans Svar herpaa, tillige med deres Samtale om, hvem hun har kjær. Saxo lader Ternerne fatte Mistanke ved Fodtvætningen, da de see hans laadne Reen og barkede Hænder; disse sidste nævnes i een af Visens Opskrifter (C, 19, optaget i I, 27), og de første synes at skjule sig i et Vers af en anden (D, 24; jfr. F, 24). Ellers er det i Visen hans Ukyndighed i kvindelige Færdigheder og hans stærke Tørst, ogsaa hans djærve Øjne, som vække Ternens Mistanke. Hvad Saxo slet ikke taler noget om, skjøndt han godt kan have kjendt det, er Habors Færdighed i at tegne eller udskære allehaande Billeder (kun Tragica lader ham urigtig baldyre disse skjønne Sager), der synes at have tiltalt Folket meget, siden det er ligesaa smukt som mangfoldig varieret. Visen og Saxo ere enige i at lade en Terne robe ham for Kongen, Drabanterne banke paa Døren, Habor kæmpe med dem, dræbe mange, endelig overmandes og lægges i Baand; men her har vor Vise for det første det Træk, at Ternen forud har stjaalet hans Vaaben, saa han maa kæmpe med Sængestolper og hvad andet der findes i Buret, og for det andet det berømte Træk med Signes Haar, der ene kan binde ham, fordi han ikke vil bryde det (een af de senere Opskrifter, F, 34, har opfattet dette mere prosaisk som en Slags Trolddom). Dette Træk tilhører ikke den nordiske Oldtid, men er tilkommet i den christnede Middelalder og kunde godt staae i en af de franske Romaner fra 12te eller 13de Aarhundrede; men saa længe man dog ikke har fundet det noget andet Sted, maa det gjælde for indenlandsk Arbejde.*) Efter at Hagbard er fangen, har Saxo en heel Fortælling om hans Dom paa Thinge, om de to Raadgivere Bilvis og Bölvis, samt om Sigars Dronning, der med bittre Ord byder ham en bitter Drik. Til alt dette kjender vor Vise intet: den lader Habor sidde stolt og rolig i sit frivillige Fangenskab i Borgestue, medens Siguild grædende staaer ved hans Side, og han gjør Aftalen med hende om at følges ad i Døden, hvilket sidste Saxo ogsaa har, men han henlægger det, ligesom et Par Opskrifter af Visen (B K) til deres tidligere Enetale i Højeloft. Hvad der nu følger hos Saxo: om Hagbards Færd til Galgen, Kappens Ophængelse, Signes Antændelse af Buret og Hagbards Dødslyst ved dette Syn, — det findes ganske ligedan i Visen, kun med den Forskjel, at medens Møerne efter Saxo frivillig gaae ind paa Signes Forslag: at følge hende og Hagbard i Døden, er dette ikke antydet i Visen, hvor Signe derimod seer heri en Hævn over dem i Kongens Gaard, som have voldet Habors Død, og hvis Fæstemøer nu skulle brænde med hende. Endelig er hos Saxo intet Spor til Visens Slutning: Kong Sigars Fortrydelse og forgjæves Forsøg paa at gjøre sin Udaad god igjen, og dernæst Ternens Straf: at hun sættes levende i Jord. Denne hele Slutning er saa væsenlig for at give Visen sin Runding, at jeg antager det for alt i Saxos Dage at have hørt til Visen. Det sidstnævnte Træk gjenfindes i Guðrúnarkviða III, hvor en bagtalersk Terne faaer samme Straf. Det er ikke her Stedet, at gaae ind paa nogen æsthetisk Vurdering af Sagnet selv eller af dets forskjellige Former, saa lidt som af dets mange nye Behandlinger; kun kan her mindes om W. Grimms Yttring (Altdän. Heldenl. S. 510): at Visen, selv som vi nu have den, i poetisk Henseende maa gives ubetinget Fortrin for Saxos Fortælling, og man turde vel hertil føje: for alle nyere Digteres Forsøg paa at behandle det gamle Sagn.

*) P. E. Müller mener (Danm. og Norg. Sagnhist. S. 104), at "havde Saxo kjendt dette Træk, der var saa skikket til at udmales rhetorisk, han havde vist ikke gaaet det forbi."

A.

(Svanings Haandskrift, II, Bl. 70.)

1. Hagbard konning oc Sigvord
de ypide en hadings-kiff:
dett kam for stalltenn Signe,
det aller-weniste liff.
Huad eller om adt i winnder mig eller en saa wenen.

2. Hagbor konng hand drømpte enn drom
om natten som hand laa:
wognid hannd saa modig,
hand sagde sinn moder der-aff.

3. "Meg togte, ieg var udi Himmerig,
der nar saa faurenn by:
ieg haffde stalt Signill udi min arm,
ieg falt igemen denn skye."

4. "Hor du, Hagbord kongen sønn,
du giff det icke giem:
ieg skall hente dig spaa-quinnde,
der raade skall dinn drøm."

5. Innd daa kom de apsa-quind,
der dromen skulle raade:
hanns moder gred oc hender slaa,
hanns søster hun felder thaare.

6. "Alt er det eder till locke lagt,
at y skall vinnde denn møe:
men vide-mend, Hagbor kongen sønn,
for hinnde skall i dø."

7. "Er dett mig till locke lagt,
ad ieg kannd winde denn møe:
saa lidet ieg det wurde vill,
at ieg skall for hinde døe."

8. Hagbor lader sig voxe har
oc iumfrue-kleder at skere:
saa drager hand till Dannemark,
enn stolt iomfrue att vere.

9. Mit udi denn borge-gard
der axlid hannd sinn skinnd:
saa gaar hand i fruer-stue
for stalt Signill inndt.

10. "Hør y, stalltenn Signill,
vill y meg det unde:
ad ieg maa sligmid aff eder lere?
saa faa er de, hinnde kunde.

11. Minn fader har mig till eder send,
ieg skulle her sligmid lerre:
ach, vill y mig dett kiende,
da beder ieg eder saa giernne.

12. Lenge stoed stalstenn Signild
oc tengkte, huad hun skulle suare:
"Ieg vill mig i loffdid gaa
oc spørge min fader till raade."

13. Op stoed staldstenn Signilld,
oc suobte hun sig udi skinnd:
saa gaar hun y hoffuid-lofft
for sinn kierre fader ind.

14. "Hor y, min kiere fader,
vill i stede der-till minde:
meg er sent en skonn iomfrue,
der ieg skulde sligning kiennde?"

15. "Leger y eders kleder samell
ald med saa mogen god vilge:
wogter eder for herre Hagbard,
hand kand saa lystelig gillie.

16. Well maa y till-sammen vere
effter bege eders raad:
och vogter eder for her Habord,
hand daarer eder icke baade."

17. Alle sad de skonne iomfruer
oc syde huer som kunde:
for-udenn Hagbor kongen sønn,
haand haffde sinn nsell i munde.

18. For-udenn Hagbor kongen sønn,
hannd hade sinn nall i munde:
hannd fick aldrig saa stor en skaall,
hand drack denn io ud till grunde.

19. Hannd tog ud sinn lidenn kniff,
alt som hand fuld well kunde:
hannd skreff bade hiort oc hind,
som de i skovenn runde.

20. Suarid det den thieniste-moe
det neste der hun torde:
"Ieg saa alldrig nogenn skionn iomfrue,
der dranctker hade fore.

21. Aaller saa ieg nogenn skionn iomfrue,
der vere kunde somme lynn:
ieg saa aller naagen stalt iomfrue,
der bere kunde dricke winn.

22. Hunn syer alldrig saa lidenn en som,
hun har io naall i munde:
hun faaer aldrig saa stor enn skoell,
hun dricker denn ud till grunde."

23. "Stat oc thie, du thieniste-mo,
oc skal slet intet om mig:
huad eller du gaar ud eller ind,
daa acer ieg slet intet till dig."

24. Dett led fast ad afftenn,
der de skulle aengenn hyge:
alt spurde Haghord konge,
oc huor hand skulle lige.

25. "Hor i det, min skionne iumfrue,
ieg siger eder det saa giernne:
i skall edde aff fad med mig
uch soffue hos min thernne."

26. "Ieg haffner slit rod skarlagenn
oc souid hos konngenns bornn:
skall ieg hos denn terne soffue,
daa dor ieg aff denn harm."

27. "Hor i det, min skionne iomfrue,
enn bonn vill ieg eder vide:
y skall ede aff fad med mig
oc hoss mig sellff at lige."

28. De tennde op de voxliua,
de ware med eren snod:
saa fulde de de iomfruer tho
till deris soffue-stuffue.

29. Hun lagde hand paa Hagbords bryst,
denn skinner aff guld saa rod:
"Hui er icke brostenn voxen paa eder
alt som paa anndenn moe?"

30. "Det er saa sed paa min faders land,
at iomfruer de rider till thinnge:
fordi er icke brystenn voxenn paa mig:
udaff de bronie-ringe.

31. I sige mig, stalltenn Signill,
men wi ,ere enne tho:
oc er der naagenn i verdenn till,
der eders huff liger paa?"

32. "Der er ingenn i verdenn till,
der min huff liger paa:
for-udenn Haghord kongenn son,
oc ham maa ieg icke faa.

33. For-udenn Hagbord kongen sonn,
ieg alldrig med ogenn saae:
udenn ieg horde hanns forgylte liud,
hannd rider till tingit oc fra."

34. "Er det Hagbord kongenns sonn,
i haffuer udi hiertet kier:
y wennder eder om, thager hannem udi arm,
hand soffuer eder alt saa ner."

35. "Hor y̌, Hagbord kongen sonn,
hui ville i mig saa skende:
hui red i icke till min faders gard
med hog paa huidenn hende?"

36. "Huor skulle ieg ride [i] eders faders gaard
med hog paa huidenn hende:
huer sinnde hand hor mig neffne,
daa truer [hand] mig att henge."

37. "Hor i, Habord kongen sonn,
her bliffuer fuldt ont at raade:
spor det kiere fader min,
hand lader os bode forraade."

38. "Hor [i], stalltenn Signill,
her bliffuer fuld god en ferd:
her liger under mit hoffuit-gierd
min bronie oc mitt suerdt.

39. Her liger vid mitt hoffuit-gierdt
min brynie oc mit suerd:
ieg [reddis] ick hundrit raaske hoffmend
oc alle udi enn ferdt."

40. Icke viste de ung[e] tho andit,
end de var enne tho:
der stod den føgte ternne
oc lydde paa deris ord.

41. Der stoed denn forbandede therne,
lyde hun der-paa:
hun stall bort hanns guode suerd
oc saa hans hronie blaa.

42. Hun staall hort hanns gode suerd
oc saa hans bronie blaa:
hun gick till Siguordt kongenn,
hun sagde ham ordenn saa:

43. "Waager op, Siguord konnge,
y soffuer alt-fur lenge:
det er Hagbord kongen sønn
allt med eders datter i senge."

44. "Stat oc ty, du thernne,
oc liu du icke paa hinnde:
i morgenn førind solenn ned-gaar
daa skall ieg lade dig brende."

45. "Hør y, Siguord kongenn,
i maa mig vell throe:
her er Hagbors gode suerd
oc saa hans bronye blaa."

46. Dett vor Siguord kongenn,
hand raaber offuer all sinn gard:
"Oc vell op, alle minne mend,
y drager eders brynie paa.

47. Well op, alle mine mend,
drager hrønnen paa uden all falsk:
her er Hagbor kónngenn,
hand er saa haar en hala."

48. Wogenn laa stall Signill,
oc lyde hun der-paa:
"Uoger op, Haghord konngenn sønn,
min fader hand kallder saa."

49. Det var Haghord konngenn sønn,
hand lette under hoffuidt-gier:
horte war hans bronie
oc saa hans gode suer.

50. "Hør i, staltenn Signill,
her bliffuer fuld und en ferd:
borte er min brønie
oc saa mit gode suerdt."

51. Støtte de paa dørenn
bode med glauend oc spiud:
"Du stat op, Hagbord konngenn sønn,
du gack i gardenn udt."

52. Det var Hagbord kongenn sønn,
hand ud aff døren løb:
XXX ud-aff kongens mend
dem slog handd for sit skiødt.

53. Somme hand med hender slo,
[s]om hand med føder støtte:
de var vell siu oc siu sinde XX,
for Signila bur laa døde.

54. Toge de Hagburd kongenn sønn,
de lagde ham fiederne paa:
alle da stuncke de sønnder,
som de haffde verit aff straa.

55. Skam daa foe den therne,
hun gaff ud det raad:
"I for icke Haagbord bondenn udi dag
uden med stalt Signills haar.

56. Tager it haar aff Signillds hoffuidt,
y binnder om Hagbors hender:
før da brøster hans hierte,
enud hand slider det sønder."

57. De thuge it har aff Signills hoffuid,
de band om Hagbors hender:
daa stod here Haaghord,
som hand [vaar] smed udi iernn.

58. Melte det stalltenn Sinelld,
hinnde rand thar paa kinnd:
"Habord, i slar det haar i sønder,
ieg haffuer vell fler igienn."

59. Tog de Haabord kongen søn,
lagde ham i boyenn hin haarde:
stalt Signill gaar hanem bode till oc fra,
hun fellte saa modige thare.

60. Toge de Hsabord kongennsson,
lagde ham y hardenn iernn:
stalt Signill gar bode ud oc ind,
hun beder for hannem saa girrnne.

* * * *
* * *
* * * *

B.

(a. Langebeks Foliohaandskrift, Nr. 25. b. Reenbergs Haandskr. Nr. 131. c. Thotts Foliohaandskr. Nr. 131.)

1. Haffbor konge och Siffuertt kong
dy oppit dennem en kiff:
alt om hin stolthen Sinnelille,
hun var saa vennen liff.
I vinder ret aldrig saa vennen.

2. Haffbor vogner om midie-nat,
och taller hand sin dromme:
och vogenn las hans kierre moder,
hun gaff den vell y giemme.

3. "leg dromthe, ieg var y Dannemarck
och stodt paa Aasse-bro:
ieg haffde en vox-kierthe y min handt,
och ud gick brennende loffue."

4. "Di stercke dromme, som du haffuer dromt,
det volder enn skonn iomfru:
thi skall ieg sennde bud effter thenndt,
der oss denn drom skall raade."

5. Haffbor med sin moder
di sidder thil-sammen offuer bordt:
di sennde bud effter enn quinde,
ther thennum skulle drommen raade.

6. Och det da var denn spaa-quinde,
hun ind aff derenn threnn:
och op stod Haffbor kongens sonn,
thalde hinde sin stercke dromme.

7. "Alt ehr det ether thill lycke lagt,
det y denn iomfru skall vinde:
i voctter eder, ungenn Haffboer,
y lader icke liffuit for hinder."

8. Hauffbor lader sig voxe haar
och iomfru-kleder skierre:
saa red hand thil Dannemarck,
det motte saa mangen mand kierre.

9. Det var Hauffbor kongens sonn,
klede sig y skarlagenn-skindt:
och saa gaar hand y hoy-lofft
alt for stolt Sinnelille indt.

10. "Her sidder y, stolthenn Sinnelil,
medt ederss iomfruer och mor:
Hauffbor hand haffuer mig thil eder sendt,
y skulle mig slignet lerre."

11. "Alle denn slegnit, der ieg kand,
lerrer ieg eder saa giernne:
y skulle side medt mig thil borss
uch aoffue hoss min terne."

12. "leg haffuer eedt med kungens born
och soffuit hoss deriss side:
soffuer ieg hoss den thernne y nat,
daa dor ieg y den quide."

13. "Hor y det, min skionne iomfru,
y berrer der icke for quide:
da skal y side medt mig thil bordtz
uch soffue hoss migh sidde."

14. Och alle da sadde dy skionne iomfruer
och sydde huer som de kunde:
alt sad Hauffbor kongens sonn,
hand haffde sin naal y munde.

15. Alle da sadde dy skionne iomfruer
och snackit huer som thorde:
alt sad ungen Hauffboer,
kaste udt dy dyer paa borde.

16. Hand kaste udt bode hiorte och raa,
som dy [y] skoffuen runde;
effter ayde stolthenn Senellille
thet beste der hun kunde.

17. Och det da melthe den thienniste-quinde,
och saa tog hun oppaa:
"Ret aldrig saa ieg enn skionner iomfru,
der mindre slignet maa.

18. Hun syer aldrig saa lidenn enn som,
hun haffuer io naalen y mund:
hun faar aldrig saa stor enn skaall,
hun dricker den aff thil bundt."

19. "Hor du det, du thieneste-moo,
och spotte du icke mig:
huad heller du gaar udt eller ind,
da tencker ieg icke paa dig."

20. Och det lide fast afftenn ad,
och dagen hand monne frem-gaa:
och thet vaar stolthen Sinnelille,
bad thende op di vox-kierther tho.

21. Saa thende dy op di vox-kierther,
som var med erenn snod:
saa fulde di ungen [Hauffbor]
med stolt Sinnelill att soffue.

22. "I siger mig, stolthenn Sinnelille,
men wy erre enne tho:
er der ingenn y werdenn thil,
der eders huff ligger paa?"

23. "Ingen vedt ieg y verdenn,
der min huff ligger paa:
for-udenn Hauffbor kongens sonn,
hannem maa ieg icke faa.".

24. "Er det Haffboer kongens sonn,
y haffuer y hierthet saa kier:
saa mendt vid, stolthenn Sinnelille,
handt ligger eder alt saa ner."

25. "Hor y, Hauffbor kongens sonn,
hui ville y mig saa skindt:
hui redt y icke thil min faders gaardt
och bad um mig med erre?"

26. Och suarit det Hauffbor kongens sonn
baade medt tuet och erre:
"Ethers fader ehr enn hastig mandt,
hand giffuer ingenn suar thil ennde."

27. "Hor y det, Hauffbor kongens sonn,
det maa vell verre den quide:
fornemmer thet min kiere fader,
thet koster ethers unge liff."

28. "Der ligger vedt min hoffuit
et saa gaat it suerdt:
och vaare di thredue raske hoffmendt,
ieg reddis iicki for den fordt.

29. Der ligger vedt min fodder
min bronie alt saa nye:
och vaare di thredue webnit mendt,
ieg vil icke for thennem fly."

30. Icke viste Hauffbor kongens sonn andit,
enn di vaare [ene] tho:
ude stod denn thieniste-quinde,
och lyde hun der-paa.

31. Hun stal bort hindt guode suerdt
och saa hanss bronie nye:
saa gick hun y hoieloffft,
lod Siffuert kongen det sye.

32. "I wogner op, Siffuer konge:
— hand souff alt i-saa hartt —
thet ehr Hauffboer konngens sonn,
soffuer hoss ethers datter i natt."

33. Och det var Siffuert konge,
hand roffuer offuer alt sin gaardt:
"Vogner op, alle mine mendt,
och drager edersa bronie paa.

34. Wogner op, alle minne mend,
kleder ether for-udenn falsk:
och dot er Hauffbor kongens sonn,
hand ehr saa haard enn halss."

35. Och di stotte paa dorren
medt glaffuend och [medt] spiud:
"Stat up, ungenn Hauffbor,
och gack y gaardenn udt."

36. Hand tog thill hans hoffoit,
borthe var hanss guode suerd:
"Staar op, stolthenn Senelille,
her bliffuer enn underlig ferdt.

37. Hør y, stolthenn Sennelille,
y lader ethers guode villie kiende:
forste y ser, det ieg ehr dødt,
y lader eders burre brennde."

38. Tack haffue Hauffbor kongens sønn,
hand verrit sig som enn mandt:
di kunde hannem icke fange,
men senge-stochenn vandt.

39. Saa bant dy hans hender
med di liner smaa:
och det var Hauffbor kongens søn,
hand monne dennem sonder slaa.

40. Och det da melthe thend gamle thiernne,
och saa tog hun opaa:
"Tager y it aff Sinne[li]llis haar,
och binder hans hender tho.

41. Tager y itt aff Sinnelill haar,
och binder hans Hauffbors hender:
att thend guode villie, hand haffuer thil hinde,
hand slar dennem icke y sønnder."

42. Saa toge di it aff hindis har
och bant hanss hennder tho:
saa monne hand sig fangenn giffuo
och ville det ey sønnder slaa.

43. Saa toge dy Hauffbor kongens sønn,
folde hannem for offuen bye:
dy hengde hannem y en gallie,
der-aff bleff saa stor enn rye.

44. Och det melthe Hauffbor kongens sønn,
hand var y boffuenn saa vee:
"Henger først op min kaabe,
och lader mig ther-paa see.

45. Henger først op min kaabe,
och lader mig der-paa see:
huad heller hin stolthen Sinnelille
hun er vel eller vee."

46. Och melthe det stolthenn Sinnelille,
hun melthe it ord med pris:
"I dag skal ieg mig selffuer døde,
finde Hauffbor y Paradis.

47. Det er saa mangenn y kongens gaardt,
er glad vedt her Hauffborss dødt:
i dag skal ieg det heffne
paa derris festemøer."

48. Det var stolthenn Sinnelile,
satte ild y hoer enn vraa:
sig selffuer monne hun quelle
alt under di bolster blaa.

49. Det da melthe denn lidenn smaa-dreng,
var kled y kiorthell rodt:
"Stolthenn Sinnelil brender y bure
med al sin skionne moer."

50. "Thager y ner min kaabe,
den maa vell paa iordenn ligge:
haffde ieg hundrit-tussen liffue,
ieg vill icke it aff dennem thygge."

51. "Somme y løber thill burre,
i lader icke Sinnelil brennde:
och somme løber thil galienn,
y lader icke Haffbor henge."

52. Och der dy kom thill galien,
da var Hauffbor hengt:
och der di kom thil burre,
daa var Senelill brendt.

53. "Haffde ieg det forre vist,
der elskoffuen haffde verrit saa sterck:
ieg ville icke haffue giort den gierning y dag
for all Dannemarck."

54. Hauffbor var hengt, och Sinnelill var brendt,
det vaar saa onckeligt it mor:
saa toge di den forbandit thiernne
och satte hinder leffuendis y iordt.
I vinner ret aldrig saa venenn.

C.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 72.)

1. Habur kong och Syuertt kong
thi ypett dennom en kyff:
alt om hynd stalten Syenild,
ther-for luod Habuor sitt liff.
Huad helder om y wynder meg saa weenen.

2. Huabuor hand wogner om midinatt,
der hand skuld soffuen suoffue:
for synn dreng thollde hand synn drom,
th*ett* giorde hand y vnde hoffue.

3. "Hor y th*ett*, myn eedelig herr,
ieg well eder raden giffuo:
y drager till en spo-quinde,
hun kand eders drom well sigge."

4. Tth*ett* war Huabuor kongens sonn,
thager suerd y wienster hand:
saa gick hand till denn same huaz,
alt som den spaa-qui*n*de wer inde.

5. Saa klaper hand paa dorren med skiend,
med liden smaa finger och leettee:
waagen luo den spaa-quinde,
hun weste well, huad th*ett* sette.

6. "Meg togtte, ieg waar y Hiemerig,
th*ett* wor saa faurr en byy:
meg togtte, th*ett* hiemelenn brast y thuo,
ieg faldt igienem den skyy."

7. "Tth*ett* y thogtte, y war wdj Hiemerig,
th*ett* huor, y skall wynnde enn moo:
men th*ett* y togtte, y skulde falde igienem
denn skyy,
th*ett* buor, y skall for hynd doo."

8. "Imen th*ett* er meg til glede giffuett,
att ieg matte winde den moo:
tha skall th*ett* icke werre meg ymod,
om ieg skall ind for hinnd doo."

9. Hanborr lader seeg wexe haar
och iumfru-kleder skerr:
ingen mand th*ett* andtt west,
ind hand en iumfru mon werre.

10. Haubuor lader seg kleder skeerre
sit vdj iumfru-ligge:
saa rider hand seg op att land,
kong Syuerdtt datter att suigge.

11. Mett vdj den horriggaard
der axller hand synn skiend:
saa gaar hand y fruerstuoffue
for frwer och iomfruer ind.

12. "Hell seder y, fruer och stallttenn iumfruer,
med morr och hoffskenn quinde:
men miest hynd stallte Sienild,
alt om y er her inde.

13. Hell sieder y, stallttenn Sienelld,
y spender th*ett* sylcke-tuinde:
Huabuor kongen sonn haffuer meg tiell eder
aend,
om y well meg slongning kinnde."

14. Allt saad stallttenn Sienild,
hun thuorde icke suare ett orrd:
for th*ett* meltte Syuerd konge,
hand saad offuer breden buord.

15. "Haffuer Hauhuor theg enn iumfru [send],
thu skalt hynd slongninng lerre:
tha skalt thu lerre hindir sax och som
och wogtt hinndis hiedder och erre."

16. Alle thaa saad thi stallite iumfruer,
och huer siud, som dy kunde:
for-vdenn Haubuor kongenn sonn,
hand lieger med nollenn y muonde.

17. Tth*ett* thaa melltte thend for-bande therna
vdy saa vnd enn stund:
"Rett aldrig suo ieg saa stalten iumfru,
ther minder sloffuend kunde.

18. Hun syrr aldrig saa lidenn en som,
hun haffuer ioo syn noll y munde:
och hun faar aldrig saa stuor en skaall,
hun dreker thend ioo aff till bunde.

19. Ieg suo aldrig thuo saa dierrig oggenn
y nogen iumfrus hoffuett:
der-thill baffuer hun thuo hiender,
thi er som iarnn hynn hornn."

20. "Faa du skaam, dyn thiernne,
och huy daa spotter du meg:
om ieg wender myn øgenn antten vd eller ind,
daa wender ieg denom inthe*tt* til thieg."

21. Tthe*tt* lide fast att afftenn,
thi skullde aenngy rede:
thaa spuorde Haubuor kongen sønn:
"Och huor daa skall ieg leege?"

22. Tthe*tt* suaridt stalltenn Sienild,
och suarid hun daa saa:
"Y skall soffue y hyffue-lofft
paa thi bolster blaa.

23. Alle thy søme, der leg kaand,
der lerer ieg eder saa gierne:
y skall edde med meg aff fad
och suoffue huosz myn taarne."

24. "Ieg haffuer ett med kongens bornn
och soffuedt vdj theris arum:
skulde ieg suoffue huosz thend thaarne y natt,
daa døde ieg y den harum."

25. "Hør y daa, mynn stallte iumfru,
y thør huerkenn sorge eller quide:
y skall ede med meg aff fad,
suoffue huer natt huosz myn side."

26. Op stuod stalltenn Sienild,
thog Haubur wed huidenn hand:
"Y kommer nu, stalltenn iumfru,
om y løster att suoffue gange."

27. Tthe*tt* thas war thi stallte iumfruer,
gick offuer hyffue-luffts broo:
the*tt* wor Haohuor kongens søenn,
hans hiartt y bresten luo.

28. Tthe*tt* melltte Husbuor kongensonn,
hand logtte [loffte]s-dør:
"Mon der wer nogenn y werdenn till,
stallt Sieneld, y haffuer kieer?

29. I sygger meg, staltenn Sieneld,
men wy er iene thuo:
om der er nogen y werden till,
och der eder huoff leger paa."

30. "Ther er slett ingenn [y werden] till,
der myn huoff leger paa:
for-vdenn hanom iene Hauburr kongens sønn,
ieg maa hanom dog icke faa."

31. "Er the*tt* Huabuor kongenn sønn,
y haffuer y hiartt saa kieer:
saa men wed, stalltten Sienild,
hand suoffuer eder nu saa ner."

32. "Er y nu Haffbuor kongens sønn,
huy wilde y meg saa skeend:
huy red y icke y myn fadera gaard
med høgg och hund paa hennd?"

33. "Ieg red y eders faders gaard
med høg paa hyffuen heende:
eeders fader hand er en wuon-throff mand,
hand suaritt meg icke ett sinde."

34. Alltt thaa snackitt thi kongens bonn,
dy mientte, thi war iene thuo:
vde stuod denn forbanede thaarnn,
hun lyde paa heggis deris ord.

35. "Hør y, Haubuor kongenns sønn,
y føffuer well edera ord:
ieg frøgtter for, myn tharne
hun tør staa och linde der-paa."

36. "Sttaar her nogenn aff eders mørr
och lyder paa myn ord:
thaa haffuer ieg her mitt guode suerd,
dertill min bryne blaa.

37. Ieg haffuer her mitt brynne,
der-till mit guode suerd:
saa mend wed, stalltten Syeneld,
ieg frøgtter icke for myn fardtt."

38. Skam saa [faa] denn tharnne,
hun war synn iomfru icke thro:
saa stald hun hortt hans bryne ny
och stalt Sienels soleff-spendt skuo.

39. Hun tog och bortt hans guode suerd,
[stalt] Sienels sølffspendt skuo:
saa bar hun the*tt* y hyffue-lufft
och lagde the*tt* paa kongens bord.

40. "Her sedder y, Syffuertt konge,
och dreker mod och wynn:
kinder y Haubuor kongens sonn?
hand suoffuer hnoss eder dater inde."

41. Tthe*tt* wor Syffuett konge,
hand robher offuer alt syn gaard:
"Wall op, alle myne mend,
y drager nu wahen paa.

42. Wall op, alle mynne mend,
thager wabhenn for-vden al falsk:
ieg aigger eder paa myn ehrestellig thro,
Haubuor er saa baard en halaz."

43. Saa stotte dy paa dorrenn
buode med skiold och spiud:
"Thu waag op, Haubuor kongen sonn,
thu gack y gaardenn vd."

44. Op sprang Hauborr kongensonn,
hand tog til hoffuet-giaar:
hortte war hana bryne
och aas hana guode auerd.

45. "Nu er hortte myn hryne,
der-till mytt guode auerd:
aaamennd wed, stallten Sieneld,
her blyffuer en ynckelig fardtt."

46. Tthe*tt* wor Hauhorr kongens sonn,
hand thnog thy sparlagenn for seeg:
hand weritt seg saa mandelig
for XXX raske hoffmend.

47. Saa grebh thi Hauhuor kongenns sonn,
thi fulde hanom vd och ind:
thi kunde ike faa saa sterke iaarn,
thi kunde hans hender med mynde.

48. Skaam faa denn thaarnne,
hun gaff sytt rad der-till:
"Y thager en haard aff Sienels hoffuit,
y binder [hans] hynder der-med.

49. I thager enn haard aff Sienelds hoffuett,
y binder hans hinder ther-*med*:
forre hand roker the*tt* haard y thuo,
tha luod hand sitt hiartt forre broste."

50. Saa thuug thy haard aff Sieneids hoffnett,
thi band hans hynder der-y:
hand luod the*tt* for atalltt Sienels skyld,
hand brod ike iett aff dy.

51. "Ieg heder eder, Sienelld allerkereste myn,
y lader guodwilig kiende:
alltt om y sier meg henge,
daa lader eders bure hrende."

52. Tthe*tt* suarede stallttenn Sieneld,
hun wilde hanom aldrig snige:
"Saa mend wed, Haubuor kongen sonn,
thend bonn skall ieg eder widde."

53. Hand had thag buortt syn mantell,
thend wor aff skaarlagenn rød:
"Alle thi fruer, y staden er,
thi sørger well for myn død."

54. Sss fierde [thi] Hauburr y markenn vd,
der lnod thi denn harre henge:
atalltt Sieneld hun gaar y fruerstoffuen ind,
der lnod hun seg inde-hrende.

55. Tthe*tt* melltte Syuerd konge,
der hand ilden suo:
"Y reder nu, alle myne mend,
y lader the*tt* ike aas ilde gaa.

56. Sume y løher till gallenn,
och lader ike Huahnor henge:
och suomme y løber y fruerstoffuen ind,
och lader ike Sieneld brende."

57. Der dy kam til gaallien,
daa wor Haubuor hend:
och forind dy kaam y fruerstuoffuen ind,
daa war stalt Sieneld hrend.

58. "Habuor er hend, och Sienelid er brend,
the*tt* er fuld ynkelig ett muord:
daa thager y nu den forbanede tharrnn,
setter hinder atrax leffuende y iord."
Huad helder om y winder meg saa wenen.

D.

(Svanings Haandskrift, I, Bl. 84.)

1. Her Hauhor kong oc Siguord kong
oc de yppis dennem en kiff:
alt om hind stalten Seinel,
hun var saa ven en viff.
Huad heller da vinder i mig eller en aa vennen.

2. Det vaar Haubor konge,
hand vogner aam middinagt:
talde hand sin stercke drømme
baade skøt oc offuerbrat.

3. Alle da laae de stalte iomfruer,
de gaffue det icke igiemme:
foruden hans kiere moder,
hun raadte saa vel hans drømme.

4. "Mig tøckte, ieg vaar i Himmerig,
udi den fauuer by:
ieg haffde stalt Seinel udi min arm,
wy falt igienem den sky."

5. "Gack du dig i biergen ind,
du est vel suept i skind:
hed du elffuens daatter,
hun raadar vel drømme din."

6. "Her sidder i, elffuens daatter,
i er vel suabt i skind:
ieg beder eder for den offuerste Gud,
i raader vel drømme min.

7. Mig tøckte, ieg var i Himmerig,
udi den faffuer by:
ieg haffde stalt Seinel i min arm,
wy falt igienem den sky."

8. "Er det dig til lecke lagt,
det du vinder den moe:
da er det dig til sorrig lagd,
du skalt for hende dø."

9. Her Haubor lader sig voxe haar
oc iomfru-klæder skiere:
saa rider hand til stalt Seinels bur,
oc tager hand teniste der.

10. "Her sidder i, stalten Seinel-lild,
oc i oc eders quinde:
her Haubor haffuer mig til eder send,
om i vil mig sleffuin kiende."

11. "Alle de sleffuinn, der ieg kand,
dem lerer ieg eder gierne:
i skal ede aff fad hoss mig
oc soffue hoss min terne."

12. "For haffuer ieg et *med* konge-børn
oc soffuit i deris arm:
skal ieg nu hoess den terne soffue,
da suelter ieg udi den harm."

13. "Hør i, stalten iomfru,
i skal huercken sorrig eller quide:
i skal ede aff fad hoss mig
oc soffue hoss min side."

14. Alle da sade de stalte iomfruer,
huer syde det beste hun kunde:
her Haubor kaste sin gierning paa bord
udi den same stund.

15. Det da melte den terne,
for hun vaar altid oend:
"Ret aldrig saa ieg en saa stalt en iomfru,
der minder sleuind kunde.

16. Aller saa ieg saa stalt en iomfru,
der minder sleffuind kunde:
hun sier aller saa liden en søm,
hun haffuer io naalen i mund.

17. Hun syer aller saa stacked en søm,
hun haffuer io naalen i mund:
hun faaer aldrig saa stor et glas,
hun dricker det aff til bund."

18. "Hør du, gode terne sent,
oc spot du intet *med* mig:
huad heller du syer ilde eller vel,
ieg laster det icke aff dig."

19. Det lidde fast ad afften,
oc huer skulde gaa til seng:
alt da spørde den fremmede iomfru,
alt huor hun ligge skulde.

20. Det suaret stolten Seinel:
"I skal huercken sorrig eller quide:
thet skal i nyde her Haubor ad:
oc soffue hoss min side."

21. Saa tende de aap de voxe-liuss,
saa herlig vaare de anaad:
saa fulde de stolten iomfru
i deg fruffuer-stue.

22. Saa fuldo de den stolte iomfru
i den fruffuer-stoffue:
effter gick den terne,
hun haffde saa uendt i huffue.

23. Hun førde sig aff sin kiortel,
den vaar aff silcke smaa:
oc under da vaar her Haubors
brønnie blaa.

24. Her Haubor settis i sengen ned,
den terne drog aff hans skoe:
det vil ieg for sandigen sige:
saa hiertelig hun loe.

25. "Ieg beder eder, iomfru Seinel,
oc vil i sige mig sant:
huem eder er kierist udi eders huff
aff alle iurdzens mend."

26. "Ingen er der i verden til,
oc der min hu ligger paa:
foruden Haubor kongens søn,
hannem maa ieg ey faa."

27. "Er det Haubor kungens søn
alt den i haffue saa kier:
saa soffuer [hand] for-inden eders bure,
eders huide sider saa ner."

28. "Hør i, Haubor kongens søn,
hui vil i mig saa skiende:
spør det min broder,
hand gier oss baade stor meen."

29. "Hør i, staalt Seinil,
i reddis icke fur min ferd:
der ligger ved min hoffuid-gierd
min brønnie oc gode suerd.

30. Her ligger ved min hoffuid-gierd
brønnie oc suerd aff ny:
vaar der troduffne vaabnet mend,
ieg vilde icke for dem fly."

31. Alt det de snaeket,
de tenekte, de vaar icke uden tho:
uden da stod den terne,
oc lydde hun der-paa.

32. Skam da faa dan terne
oc baade leffuende oc død:
oc hun stal bort hans gode suerd
oc saa hans brønnie ny.

33. Hun stal bort hans gode suerd
oc saa hans brennie blaa:
saa ganger hun til Siguords kongens gaard,
oc siger hun der-fraa.

34. "Waager aap, Siguord kongen,
oc i soffuer alt-for lenge:
Seinels bur er inden sat
med Haubors raske suenne."

35. Det vaar Siguord konge,
hand raaber offuer al sin gaard:
"Hør i det, i danne-suenne,
i drager nu brynnie paa."

36. Stette de paa doren
baade med glaffuind oc spiud:
"Stat aap, her Haubor,
oc gack i gorden ud."

37. Hand tog til sin hoffuid-gierd,
borte vaar brynnie ny:
"Hør du, stalten Seinel,
her bliffuer fuld oend at fly."

38. Tack haffue her Hanbor,
hand verrede sig som en mand:
[hand verrede sig] alt saa lenge,
som fielen i sengen vand.

39. Hand med hans hender slog
oc med hans fødder stette:
trodiffue aff de kongens mend
de laa paa iorden døde.

40. "Tager et haar aff Seinels hoffuid,
i binder om Hauhors hender:
hand haffuer det io saa kier,
hand recker det icke i sønder."

41. De tog et haar aff Seinels hoffuid,
de handt aam Haubors hender:
hand haffde hende i hiertet saa kier,
hand vilde ei recke det sønder.

42. Saa toge de Haubor kongens søn,
satte hannem i horden iern:
stalt Seinel ganger hannem til oc fraa,
hun beder for hannem saa giern.

43. "Hør i, Hauhor kongens søn,
oc vil i lenger løffue:
saa venne dem haffuer ieg moder-søster tho,
de skal eder i liffue hede."

44. Det suarede Hauhor kongens søn
udaff saa megen vrede:
"Saa lidet passer ieg paa dett liff,
der quinder skulle mig til hede.

45. Hør i, stalten Seinel,
i lader eders god-vilge kiende:
først i sier mig henge,
i lader eders bure brinde."

46. "Saa mange er i min faders gaard,
der skyldig er i eders død:
saa vel skal ieg det hoffne
paa deris festemøø."

47. Saa toge de Haubor kongens søn,
fulde hannem aff slottit neder:
der græd for hannem hode fruer oc møer,
de skar saa ilde der-ved.

48. "I henger aap min kaabe,
den er aff skarlagen rød:
i lader det fruer oc iomfruer see,
saa ynckis de offuer mig."

49. Det vaar stalten Seinel,
hun saa den kaabo udhenge:
stack hun ild i bure,
siden lod sig inde brende.

50. Det var stalten Seinel,
stack ild i tag oc rør:
saa brende hun sig inde
med mange deris feste-møer.

51. Haubor vor hengd, oc Seinel vaar brend,
det vaar saa ynckelig en mord:
saa toge de [den] terne,
satte hende leffuendis i iord.
Aller da vinder i mig saa vennen.

E.

(a. Svanings Haandskrift, I, Bl. 70ᵃ. b. Rentzels Haandskrift, Nr. 60.)

1. Haffbor konnge oc Sybor konnge
di begynte enn kiff:
alt om den stalte Senild-lill,
dett er saa wentt itt wiff.
Rett aldrig winder y mig saa wennenn.

2. "Ieg drømdo, ieg war y Himmerig,
dett wor saa guodt enn hye:
himmellenn handt reffnedis,
ieg faltt igemmen denn skye."

3. "Haffuer du drømd om Himmerig,
daa skalt du winnde enn møø:
drømde dig, du falt igemmen den sky,
da skalt du for hinder døø."

4. "Er dett mig till øde lagd,
att ieg kandt winde en møe:
y-saa hiertelig gerne
will ieg for hinnder døe."

5. Haffbor lodt sig wexe haar
oc iomffrue-kleder skiere:
saa foer hand till konngh Sybordz landt,
handt wille slyngninge lære.

6. Dett wor Haffbor konngens søn,
kom ridendis op y gaardt:
ude stodt stalte Senild-lill,
hun wor well suøbt udy mordt.

7. "Hel stander y, stolten Senild-lill,
oc y met alle ethers quinnde:
Haffbor haffuer mig till ether sendt,
y skulle mig slyngning kiende."

8. "Alle den slyngning, der ieg kandt,
den will ieg ether well kiennde:
y skulle ede mett mig aff fadt
oc soffue huoss min terne."

9. "Ieg haffuer ædit mett herre-børn
oc soffuit paa deris arm:
skall ieg huoss en terne soffue,
daa døer ieg udaff den harm.

10. Ieg haffuer ædit mett herre-børn
oc soffuit huoss deris side:
skall ieg huoss en terne soffue,
daa døer ieg aff den quide."

11. "Lader dett, min stolte iomffrue,
y bør huerkenn anngist heller harm:
y skulle æde mett mig aff fadt
oc soffue paa min arm.

12. I lader dett, min stolte iomfrue,
y bør huerchen angist eller quide:
y skulle æde aff fadt mett mig
oc soffue huoss min side."

13. Alle da sadt stalte Senildz møer
oc ayde huer som di kunde:
foruden Haffbor konngens søn,
hand hagde sin noel y munde.

14. Di syde hiort, oc di syde hindt,
paa skoffuen som di runde:
aldrig fick Haffbor saa stuor en skaale,
hand drucken io ud till bonde.

15. Suarede dett den terne,
dett hendiste der hun tuorde:
"Aldrig saa ieg en skiønner iomffrue,
der drucke di dryck saa stuore."

16. "Lad du, lad du, terne,
see icke effter mig:
gaar du udt, oc gaar du indt,
ieg skotter inthett effther dig."

17. Sildig om afftenen,
der dug driffuer offuer guldspange:
daa løstett Haffbor kongens søn
mett stolt Senild til senge att gange.

18. For gick stolten Senild-lill,
rød skarlagen effther sig drog:
effther gick Haffbor kongens søn,
saa inderlig hans hierte dett loe.

19. Dett wor Haffbor kongens søn,
handt sette sig y sengen nedt:
dett siger ieg paa min christelig tro:
hans harnisk dett skingrett der-widt.

20. Suaritt dett stolten Senild-lill
oc rett aff hiertens werck:
"Aldrig saae ieg saa skøn en iomffrue
der hagde saa haarder en serck."

21. "I siger dett, stolten Senild-lill,
men wy ære enne to:
er der nogen y werden till,
der ethers hue leger paa?"

22. "Aldrig er nogen y werden till,
der min hue liger paa:
foruden Haffbor kongens søn,
hanom kandt ieg icke faa."

23. "Er dett Haffbor kongen søn,
der y haffuer y hiertit kier:
daa wender ether hid, aller-kieriste min,
ieg er ether ganske nær."

24. "Ere y Haffbor konge-søn,
hui wille y mig saa skende:
hui redt y icke udy min faders gaardt
mett hundt oc hog paa hende?"

25. "Ieg wor y ethers faders gaaardt
alt bode mett høg oc hundt:
dett war ethers kiere fader,
hand spaattet mig mangelunde.

26. I grue icke, stolten Senild-lill,
y denne her samme ferdt:
y-men ieg haffuer min brynie
oc der-till mitt guode suerdt."

27. Dett wor stolten Senild-lill,
hun mente, di wor enne to:
skam da faa den terne,
hun stodt oc lydde der-paa.

28. Skam da faa den terne,
hun stodt oc lydde der-paa:
hun tog bort hans gode suerdt
oc saa hans brynie blaa.

29. Hun tog bort hans gode suerdt
oc saa hans brynie blaa:
saa gick hun till hoyelofft,
som Sybor konge laa.

30. "Soffue y, eller woge y? min edelig herre,
y soffuer alt-for lenge:
nu liger Haffbor konge
mett ether dather y sennge."

31. "Lad du, ladt du, tienniste-moo,
oc sig du icke saa:
Senild er enn iomffrue,
hun Haffbor aldrig saae."

32. "Hor y dett, min edelig herre,
wille y dett icke troe:
da haffuer y her hans gode suerdt
oc saa hans brynie blaa."

33. Dett war Sybor konge,
handt rober offuer all sin gaardt:
"Stander y op, min gode hoffmendt,
oc drager brynie paa.

34. Drager y paa ethers brynie
oc rett foruden falsk:
ieg siger ether paa min christelig tro:
Haffbor er fuldt hordt en halss."

35. Dett war stolten Senild-lill,
oc sucker hun y-saa saare:
"Ieg horer min kiere fader
robe udy woris gaardt."

36. "Hor y, stolten Senild-lill,
y giffuer ether icke y denne ferdt:
imen ieg haffuer min brynie
oc saa min guode suerdt."

37. Dett wor Haffbor konge-son,
hand sig tilbage saa:
buorte wor hans guode suerdt
oc saa hans brynie blaa.

38. Dett wor Sybor konnge,
handt stotte paa dorren mett fodt:
"Statt op, Haffbor konge-son,
oc kom till mig her udt."

39. Dett wor Haffbor konge-son,
handt warde sig som en mandt:
men di sengi-stolper
udy hans hender randt.

40. Dett wor Haffbor konge-son,
hand warde sig som en snend:
y-men hand bagde nogit
oc nogit aff sengen igen.

41. Toge di Haffbor konge-son,
saatte hanom y bolte fem:
dem brodt hand saa snarlig synder,
som di hagde werit aff tin.

42. Toge di Haffbor konge-son,
satte hanom y bolte ny:
dem brodt hand saa snarlig synder,
som di hagde werit aff bly.

43. "Tager y to aff Senilds haar
oc binder der-mett hans hender:
er der kierlighed y hans liff,
handt bryder denom icke y synder.

44. Saa toge di to aff Senilds haar
oc bunde Haffbors hender:
daa sadt hand saa stille,
wille icke bryde denom synder.

45. "Horer y, stolten Senild-lill,
y lader god willie kiende:
allt forst y seer mig henge,
y lader ethers bure opbrende."

46. "Er her nogeu y min fadera gaardt,
som wollit haffuer y ethers dodt:
da akal ieg det y dag heffne
paa deris featermee."

47. Dett wor stolten Senild-lille,
hun kaller sine iomffruer tillsammen:
"Wy wille gaa y hoye-lofft
oc haffue bode lyst oc gammen."

48. Dett wor stolten Senil-lille,
hueger bode udt oc indt:
hun satte ildt y sitt bure
oc ildt der trint omkring.

49. "Hennger y op min kobe blaa,
y lader stolt Senild-lille hinder see:
y lader det stolt Senild see,
huadt heller mig er well eller wee."

50. Dett wor Haffbor konge-sen,
handt aig tilbage saae:
da stod stolte Senilda bure
oc brennde y loffue hin blaa.

51. "Tager y neder min kobe blaa,
y lader hinda paa iorden ligge:
hagde ieg nu tre liffue,
ieg wille icke itt aff denom tigge."

52. Dett war Sybor konge,
handt ud att winduit saae:
da stod stolten Senilds bure
oc brende y lue hin blaa.

53. "Somme gaar till burit
oc redde Senilds liff:
oc somme gaar till gallie
oc huge Haffbor nedt."

54. Och der di komme thill bure,
och da war Senild brend:
och der di komme thill gallie,
daa var Haffborrd hengd.

55. Saa thog di Haffborrd kongins søn,
suebte hanom y huidin liin:
saa lagde di hannom y christin iordt
thill alle-kieriste siin.

56. Saa thogh di di unge thoe,
lagde dennom i christin iord:
och saa thog di den therne.
och giorde aff hindir det ynckelig mord.

57. "Hagde ieg thit fore vist,
ath kierlighed vor saa sterck:
ieg vilde dem icki att-skiellet
for hundridde-thusindt marck."
Reth aldrig vinder y meg saa veninn.

F.

(Kirstin Basses Haandskrift, Nr. 26.)

1. Haubor kong och Sifuer kong
de yppet dem en kyf:
alt om hind' stalte Seine-lille,
hun vaar saa ven en vyf.
Huad heller om i vinder mig eller en saa ven en.

2. Det vaar Haubor kongens søn,
hand vogner om mid-nat:
saa teller hand sin stercke dromme
baade skot och ofuer-brat.

3. Alle da sadde de stalte iomfruer,
de gaf det icke igiem:
foruden hans kiere moder,
hun raade saa vel hans drøm.

4. "Ieg tocte, ieg vaar udi Himmerig,
der vaar saa fauer en bye:
ieg hafde stalten Seinelille i min arm,
wi falt igiennem den skye."

5. "Gack du dig i bergit ind,
du est vel suobt i skind:
bed du duerrigens daatter,
hun raader vel drømmen din."

6. "Her sider i, duerrigens daatter,
i er vel suebt i skind:
ieg heder eder for den ofuerste Gud:
i raader vel drømmenn min.

7. Mig tøgtes, ieg vaar udi Himmerig,
der vaar saa faur en bye:
ieg hafde stalt Seine-lille i min arm,
wi falt igiennem den skye.

8. "Er det dig til lycke [lagt],
det du skalt vinde den moe:
da er det dig til sorrig lagt,
du skalt for hindis skyld doe.

9. Det i drømte, i vaar i Himmerig,
det er, i skal vinde den moe:
det i hafde stalte Seine-lille i eders arm,
i skal for hindis skyld doe."

10. Det waar Haubor kongens søn,
hand tog sig det icke til harm:
"Gif det Gud-fader i Himmerig,
ieg laa i hindis arm."

11. Hauhor hand lader sig voxe haar
och iomfru-klæder skere:
saa drager hand sig op ad land,
en iomfru hoes stalt Seine-lild at vere.

12. Det vaar Haubor kongens søn,
hand ind ad døren trind:
hilsed hand fruer och stalte iomfruer,
for hand vaar dydig i sind.

13. "Her sider i, stalten Seine-lild,
iblant møer och gode quinde:
min moder hafuer mig til eder sendt,
vil i mig slefned kiende?

14. Min moder hafuer mig til eder sendt,
ieg gierne det slefned nam:
der er faae paa vort land,
det døtte slefnet kand."

15. "Hafuer eders moder eder til mig sendt,
ieg lerer eder i-saa gierne:
i skal æde med mig af fad
och sofue hoes min terne."

16. "Ieg hafuer ædet med kongens børn
och sofuet i dronningens arm:
skal ieg sofue hoes den lede terne,
da døer ieg i den harm."

17. "Hør i det, min skionne iomfru,
i skal ey derfor quide:
i skal æde af fad med mig
och sofue wed min side."

18. Saa tog hand ud saa liden en knif,
hand skref baade hiort' och hinde:
hand skref stalt Seine-lild med hindis møer,
huer efter deris sinde.

19. Alle da sadde de stolte iomfruer,
de syde alt som de kunde:
alt sad Haubor kongens søn,
hand legte med naal i munde.

20. "Aldrig saa ieg en skionner iomfru,
der minder slefnet kunde:
aldrig syer hun saa liden en søm,
hun hafuer io naalen i munde.

21. Aldrig syer hun saa liden en søm,
hun hafuer io naalen i munde:
aldrig kommer der saa stor en kande,
hun dricker den io ud tilbunde."

22. "Du tie quer, du furhaade terne,
du tal' slet intet um mig:
huad heller du gaar ud eller ind,
ieg passer slet intet paa dig."

23. Saa tende de op de voxe-lius,
de brende saa høyt i lofue:
saa glad var Haubor kongenss søn,
hand skulle hoes stalt Seinelild sofue.

24. Hand satte sig paa hindis sengestock,
hindis terne drog af hans skov:
det maatte mand høre saa langt af lee,
alt huor hans hierte det lov.

25. Det melte den stalte iomfru
af ret hiertens werck:
"Aldrig hafuer ieg føre seet
slig en iomfru-serck."

26. "I siger mig, stalten Seinelild,
mens vi ere enne tbo:
om der er ingen i verden til,
och der eders hu ligger paa?"

27. "Ieg ved slet ingen i verden til,
och der min hu ligger paa:
foruden Haubor kongenss søn,
och hannem kand ieg icke faa."

28. "Er det Haubor kongens søn,
i under i hiertet best:
i vender eder om, tager hannem i faufn,
hand ligger eder aller-nest."

29. "Hør i, Haubor kongens søn,
hui vil i mig saa daare:
hui red i ey til min faders gaard,
feste mig for heder och ære?"

30. "Ieg vaar i eders faders gaar
med hog och hund i hende:
eders fader er en ufrest mand,
hand suared mig icke et ord til ende."

31. "Tie quer, Haubor kongenss søn,
och siger nu icke saa:
vogen ligger min terne,
och lyder hun der-paa."

32. "Ligger hun vogen, den terne,
och lyder hun der-paa:
ieg hafuer med mig mit gode suerd,
der-til min brynie blaa.

33. Ieg hafuer med mig mit gode suerd,
der-thil min brynie blaa:
der er ingen i eders faders gaard,
och der mig binde maa.

34. Der er ingen i eders faders gaard,
der mig med bond kand binde:
foruden tho af eders hofuit-haar,
der-med lader ieg mig tuinge."

35. Vogen laae den forbandede terne,
och lyde hun der-paa:
saa stal hun bort hans gode suerd,
der-til hans brynie blaa.

36. Det vaar den forbandede terne,
tog ofuer sig kaaben blaa:
saa gaar hun til høye-loft,
som Sifuert kongen laa.

37. "Sofuer du, Sifuerdt konge,
under det huide liin?
det vil ieg for sanden sige:
Haubor sofuer hoes datter din."

38. "Du tie quer, du forbandede terne,
du siger slet intet saa:
saa mange fruer och stalte iomfruer
saa blifuer der løggen paa."

39. "Hør du, Sifuerd konge,
ieg lifuer ham intet paa:
ieg hafuer med mig hans gode suerd,
der-til hans brynie blaa."

40. Det vaar Sifuerdt konge,
hand raaber ofuer al sin gaard:
"I vebbener eder, mine gode hofmend,
i drage eders harnske paa."

41. De stotte alt paa det lofs dør
baade med glavind och spiud:
"Stat op, Haubor kongenss søn,
du gack i gaarden ud."

42. Saa tog hand til hans hofuid-gier,
til foderen ligge-saa:
borte vaar hans gode suerd,
der-til hans brynie blaa.

43. Bortte vaar hans gode suerd,
der-til hans brynie blaa:
der vaar ingen i kongens gaard,
der hannem binde maa.

44. Det melte den forbandede terne,
hun smilte under sin skind:
"Tager i thu af hendis hofuid-haar,
der-med lader hand sig bind'."

45. Det melte Haubor kongenss søn,
den tid hand lod sig binde:
"Hør i, stalten Seine-lild,
i lader god vilie kiende.

46. Hør i, stalten Seine-lild,
i lader god vilie kiend':
naar i seer mig henge,
da lader edera hunr ophrondo.

47. Ach tender du ild i huren din
och lader god vilio kiend':
ieg heder dig for den øfuerste Gud,
du brend dig icke der ind."

48. De tog Haubor kongens søn,
fulde ham til galien hen:
det vaar stalten Seinelild,
hun sad saa sorrig igien.

49. "Tager i nu min kappe,
henger den i galgen hen:
naar ieg seer Seinelildss gode vilie,
i tager den ned igien."

50. Det vaar stalten Seinelild,
hun seer den kappe henge:
hun tenckte, at det Haubor vaar,
hun strax den ild optende.

51. Det melte Haubor kongens søn,
der luen stod alt i sky:
"Hafde ieg nu hundred' lifue,
ieg ynckate ey en af di."

52. Det melte danner-konning
udaf stor hiertens verck:
"Hafde ieg det føro vist,
den elskov hafde veret saa sterck:

53. Hafde ieg det føre vist,
at mig skulle hendet den nød:
ieg vil icke ladet Haubor henge
for hundred marck guld saa rød."

54. Saa tog de Haubor kongenss søn,
fulde hannem til galie och gren:
det var stalten Seinelild,
sat ild paa huren sin.

55. Det giorde stalten Seinelild,
der hun saa Haubor henge:
saa stack hun ild i huren sin,
hun monne sig sielfuer indbrende.

56. "Sommo i løber til galie
och lader icke Haubor henge:
somme i løber til bure
och lader icke Seinelild indbrende."

57. Der de kom til galio,
daa vaar Haubor hengt:
der de kom til bure,
da vaar Seinelild brendt.

58. Haubor hengde, och Seinelild brende,
det vaar saa ynckelig en mor:
saa tog de den forhandede terne,
de satte hinde lefuend i iord.
Huad heller i vinder mig eller en saa ven en.

G.

(Comtesse Christianes. Haandskrift, Nr. 3.)

1. Haborg konge och Siverdt konge
de yppede dem en kyff:
alt om hin stolten Seinell-lille,
det vaar saa ven en viff.
Huad heller om i vinder mig eller en saa ven.

2. Det vaar Haborg kongens søn,
hand vogner om mitt-natt:
teller hand sin stercke drømme
baade skott och offuerbratt.

3. "Ieg drømte, ieg vaar i Himmerig,
det vaar saa faur en hye:
ieg haffde stolt Seinell-lillie i min arm,
ieg falt i-giennem de skye."

4. Det vaar hans kiere forstermoder,
raade hun drømmen saa,
"Hielp Gud-fader i Himmerig,
huor det vil affgaa.

5. Det i drømte, i vaar i Himmerig,
det volder, i vinder den møe:
i drømt, i falt i-giennem den skye:
for hendis skyld bliffuer i død."

6. Det suared Haborg kongens søn,
hand huildis under fløyell rød:
"Kand ieg iomfruens venskab vinde,
saa gierne vill ieg død."

7. Haburg lader sig voxe haar
oc iomfru-klæder skære:
hand aiger, hand vill till hoffue,
en iomfru vill han vere.

8. De satte paa hannem hoffuet-guld,
slog offuer ham skarlagen-skind:
kaldte de ham liden Kirstin
effter yngste søster sin.

9. Det vaar Haborg kongens søn,
trener till høye hest:
saa rider hand till Siverd kongens gaard,
som hand kunde allerbest.

10. Det vaar Haborg kongens søn,
hand kommer till borge-leed:
uden staar stolten Seinell-lille
och huiler sig der-ved.

11. "Her stander i, stalten Seinel-lillie,
eder sømmer baade tucht och ære:
Hoffborg min bruder haffuer mig till eder sen(t),
i ville mig slynge lære."

12. "All den slynge, der ieg kand,
den vill ieg eder gierne lære:
først sporger ieg min fader ad,
fordi hannem bør den ære."

13. Det vaar stolten Seinell-lille,
suøber hun sig i skind:
saa gaar hun i høye-lofft
for Sivert konge ind.

14. "Her sidder i, min her fader,
med megen hæder oc ære:
Hoffborg haffuer mig sin søster tilsendt,
ieg vill hende tuchte oc lære."

15. "Hør du, stolten Seinell-lille,
kiereste datter min:
du vochte dig for Hoborg kongens søn,
hand krencker icke ære din."

16. Det giorde stolten Seinell-lille
alt med saa megen ære:
hun fulde Hoffborg i fruer-stuffuen,
som hand skulde slynge lære.

17. Alle sadde de stalte iomfruer,
huer sømmed som de kunde:
foruden Hagborg kongens søn,
hand ritzer de diur i lunde.

18. Hand ritzer hiort, oc hand ritzer hinde,
hand ritzet den vilde raa:
saa dreff hand den dag till ende,
till mørcke natt komme paa.

19. Alle sad de skiønne møer
och sydde deris silcke-søm:
foruden den forbandet terne,
hun gaff det vell i giem.

20. "Aldrig sae ieg en stalter iomfrue,
der minder synen kunde:
aldrig faer hun saa liden en søm,
hun leeger io med nael i munde.

21. Aldrig faar hun saa liden en søm,
hun leeger io med nael i mund:
aldrig faar hun saa stor en skall,
hun dricker den io ud till grund."

22. Silde vaar det om afftene,
duggen den falt paa:
det spurde Hugborg kongens søn,
huor hand skulde ligge da.

23. "Hør i, Hogborgs søster,
ieg vill eder elske och ære:
i skall ede aff fad med mig
och soffue hoss min terne."

24. "Ieg haffuer ædet med herre-børn
och soffuet hoss deris side:
skall ieg soffue hoss den forbandet terne,
da daer ieg i don quido.

25. Ieg haffuer ædet med herre-børn
och soffuet i deris arm:
skall ieg soffue hoss den forbandet terne,
da doer ieg i den harm."

26. "Hør i, Hagborg søster,
i skall huercken sørge eller quide:
i skall æde aff fad med mig
och soffue ved min side."

27. De tende op de høye vox-liuss
udi forgylte kloe:
saa fulde de de to kongeborn
i høyeloft at souffue.

28. Det saa vaar de iomfruer,
de lucker den dør saa brat:
"Herre Gud giffue eder frøkener baade
en saa god en natt."

29. Sammen ligger de to konge-børn,
de soffuer huer-andre saa nær:
saa begyndte de at snacke
om huem de haffde kier.

30. "Hør i, stalten Seinell-lille,
men wi beggo ene ere:
er der ingen i verden till,
i haffuer i hiertet kier?"

31. "Der er ingen i verden till,
der min hue ligger paa:
foruden Hogborg kongens søn,
ham mae ieg icke faa."

32. "Er det Haffborg kongens søn,
i haffuer i hiertet kier:
i vender eder om, tager hannem i arm,
i ligger ham alt saa nær."

33. "I tier still, Hagborff kongens søn,
i siger det sagte fraa:
om der staar nogen aff mine møer
och lider der-paa."

34. "For offuen wed mit hoffuedt
der ligger min brinnie blau:
det suerd er icke i verden till,
som der kand bide paa.

35. For nedden wed min fødder
der ligger mit suerd saa god:
den er icke aff quinde fød,
som der kand stande i-mod."

36. Samme[n] lae de konge-børn,
de tenckte, det ingen mand sae:
alt stod den forbandet terne,
och lyde hun der-oppa.

37. Saa gick hun till hans hoffuedt,
staal bort hans brinnie blae:
saa stall hun bort hans gode suerd,
som hand forlod sig paa.

38. Det saa vaar den lede terne,
tager offuer sig kaaben blae:
saa gaar hun till det samme bur,
som Siverdt konge ind lae.

39. Det saa vaar den lede terne,
hun klapper paa dørren med skin:
"Du stat op, Siverdt konge,
du luck mig snarlig ind.

40. Du stadt op, Siverdt konge,
du luch mig snarlig ind:
det er Hagborg kongens søn,
der soffuer hoss datter din."

41. Det vaar Siverdt konge,
hand raaber offuer alle den gaard:
"I staar op, min gode mend,
kleder eder i brynnier hord.

42. I klæder eder i brynnier hord,
i klæder eder uden falsk:
i vocter eder for Hoborg kongens søn,
det er saa haar en halss."

43. Det saa vaar de kongens hoffmend,
Do stotte paa dørren med spiud:
"Stot op, Houffborg kongens søn,
du gach hid till oss ud."

44. Lenge lae Hogborg kongens søn,
hand gaff det intet i giemme:
"Tager ieg mit suerd och min brynnie,
ieg kommer eder vell igien."

45. Der hand kom till hans hoffuit-gær,
borte vaar hans brynnie blae:
borte vaar hans gode suerd,
som hand forlod sig paa.

46. Borte vaar hans gode suerd,
som hand forlod sig paa:
"Hielp nu Gud, stalt Seinell-lillie,
nu er wi begge forrsd."

47. Hand verget sig med senge-stolper,
och alt det, det hand verie kunde:
indtill de falt, de kongens hoffmend,
som løben falder i lunde.

48. Det melte Hogborg kongens søn,
hand stod i begge sin knæ:
"Nu er ieg en fattig fangen mand,
ieg haffuer intet at verie mig med."

49. Saa tog de bast och baarde bond,
de band her Hogborg bænder:
det bond vaar icke i verden saa sterck,
hand kunde io reycke det sønder.

50. Ud saa kom den ledige terne,
gaff hun ses for raad:
"Binder i Hogborg kongens søn
med et aff Seinell-lillies baard.

51. Tager i et aff hendis haar,
i binder her Hogborgs hender:
hand haffuer hende vel i sit hierte saa kier,
hand rycker det icke i sønder."

52. De tog et aff Sinner-lillie hoffuit-haar,
de band her Hogborgs hænder:
"Nu ville ieg heller miste mit liff,
end ieg ville reycke det sønder.

53. Her i, stalten Sinnell-lillie,
i lader god vilie kiende:
i-naar i seer mit liff at ende,
lader i eders bure brende."

54. Toge de Hogborg kongens søn,
slog offuer ham floyell rød:
førde de ham till det samme sted,
alt som hand skulde døe.

55. Det melte Hagborg kongens søn,
der hand den galge saa:
"I henger nu op min kappe,
i lader mig see der-paa."

56. Det vaar stalten Sinnel-lillie,
hun ud aff vinduet sae:
hun tenchte, Hogborg i galgen hengte,
da var det hans kappe blae.

57. Det vaar stalten Sinnell-lillie,
stach ild i huer en vra:
selff gich hun under bulsteret,
under bulsteret blae hun lae.

58. Lenge stod Hagborg kongens søn,
sagde, hand vilde verden skue:
till hand sae, stalt Sinnell-lillesa bur
stod i linsena lue.

59. "I tager nu neder min kappe,
hun maa vell paa iorden ligge:
haffde ieg nu siuff-tusind liff,
ieg ville icke en aff dem tigge."

60. Det melte Siverdt konge,
saa tog hand op-paa:
"Aldrig sae ieg to konge-børn
saa ynckelig on skebne faa.

61. Somme i løber till bure,
lader icke denn iomfru bliffne brendt:
och somme i løber till galgen,
lader icke den herre bliffue hengt."

62. Der de kom till buret,
da vaar det brendt i glød:
oc der de kom til galgen,
da vaar den herre død.

63. Hogborg bleff hengt, och Sinnel-lille bleff brend,
det vaar saa ønckeligt et mord:
saa tog de den forbandet terne,
de sette hende leffuende i iord.
H[uad] h[eller] o[m] i w[inder] m[ig] e[ller] e[n] s[aa] w[en].

H.

(Flyveblad af 1665.)

1. Sigvord konge oc Habor konge
de yppede dennem en kiff:
om hin skionne Signe-lille,
hun var saa ven en viff.
Hvad heller om i vinder mig heller en saa ven
en mø.

2. Habor hand vogner om midnats-tid,
fortæller hand sin drøm:
vaagen laa hans kier moder,
hun gaff vel ordene igiem.

3. "Mig tøckte, ieg var i Himmerig,
der var saa faffver en by:
ieg haffde stolt Signelil i min arm,
vi falt igiennem en sky."

4. "Drømde du om stolt Signe-lille,
hun er saa ven en mø:
hør du, Habor konge-søn,
for hende saa skalt du dø."

5. "Var det mig lodden,
at ieg kunde vinde den mø:
motte ieg en nat hos hende soffve,
da vilde ieg gierne dø."

6. Habor lader sig voxe haar
oc qvinde-klæder skiære:
hand siger, hand vil til Sigvord konge i aar,
ue slæben vil hand lære.

7. Der hand kom paa heden ud,
der proffver Habor sin hest:
men der hand kom til Signe-lillis gaard,
hand rider som en iomfru kunde best.

8. Det var Habor konge-søn,
hand kom der ridendis i gaard:
ude stander iomfru Signe-lille,
hun var vel svøbt i maar.

9. Helser hand fruer oc stolte iomfruer,
saa mange som der monne være:
"Først oc sidst iomfru Signe-lil,
all ære saa er hun værd.

10. Baade først oc sidst iomfru Signe-lil,
all ære saa er hun værd:
herr Habor haffver mig til eder sendt,
i ville mig sleben lære."

11. "Hvad ieg kand giøre for Habors skyld,
det giør ieg end saa gierne:
i skal æde aff fad med mig
oc soffve hos min therne."

12. "Ieg har faaet mad med konge-børn
oc soffvet i deris arm:
skal ieg soffve hos den furbandede therne,
da døer ieg i den harm."

13. "Har her Habor eder til mig sendt,
ieg skulle eder sleben kiende:
saa gaar i eder til sleben-bord,
i skierer der hiort oc hind."

14. Alle da sade de skønne iomfruer,
de syde det beste de kunde:
foruden Habor konge-søn,
hand legte med naalen i mund.

15. Det da svarede den forbandet thern,
hun haffde saa falsk en tunge:
"Aldrig saae ieg nogen skøn iomfru,
der mindre sleber kunde.

16. Aldrig syer hun saa liden en søm,
hun leger io med naalen i munde:
aldrig faar hun skaalen saa dyb,
hun dricker den io ud til bunde."

17. Hand kaste baade sax oc søm,
baade mod burd oc bencke:
hans øyen de løbe all stuen omkring:
hvad monne den iomfru tencke!

18. Alle da sade de skønne iomfruer,
de syde guld uffver knæ:
foruden Habor konge-søn,
hand skar de diur paa træ.

19. Foruden Habor konge-søn,
hand skar de diur paa træ:
stolt Signelil sad oc saa der-paa,
hun vilde det gierne lært.

20. Hand skar ud baad hiort oc hind,
der-til de lille smaa loffver:
"Hør du det, du forbandet therne,
der kand du see min sleber."

21. Det var silde om afften,
der solen ganger til hvile:
alt spurde Habor konge-søn,
hvor fremmed iomfruer skolle ligge.

22. "Hvad ieg kand giør for Habors skyld,
det giør ieg med got skel:
i skal æde aff fad med mig
oc soffve hos mig selff."

23. Saa gick iomfru Signe-lille,
oc guldet effter hende drog:
effter gaar Habor konge-søn,
saa hiertelig hand loe.

24. Det var aarlig om morgenen,
de unge to laa tilsammen:
ude stod den forbandede therne
oc lydde paa deris gammen.

25. "Ieg spørger eder, iomfru Signe-lille,
men vi ere kun ene to:
er der ingen i verden til,
som i haffver giffvet eders tro?"

26. "Der er ingen i verden til,
som mig ligger huen paa:
foruden Habor konge-søn,
oc hannem maa ieg icke faa."

27. "Er det Habor konge-søn,
sum all eders hu ligger paa:
oc hør i det, iomfru Signe-lille,
hannem skal i vel faa.

28. Hør i det, iomfru Signe-lil,
har i Habor i hiertet kier:
da er det Habor konge-søn,
der soffver eder alt saa nær."

29. "Oc hør i det, Habor konge-søn,
hvi ville i mig saa svige:
hvi red i icke til min faders gaard
oc baad om mig om lige?"

30. "Ieg haffver værit i eders faders gaard
med ridder oc raske hoffmænd:
eders fader er en ufrist mand,
hand gaff mig icke svar [til ende]."

31. "Hør i det, Habor konge-søn,
i siger sact her-fra:
min therne hun ligger icke langt her-fra,
hun giffver vel act der-paa."

32. "Hør i det, iomfru Signelille,
ieg er icke saa sky:
for offven ved mit hoffvet
der ligger min brynie ny.

33. For offven ved mit hoffvet
der ligger min brynie huld:
forneden ved mine fødder
der ligger mit sverd aff guld."

34. Det da giorde den forbandet therne,
hun var saa svigefuld:
stal hun bort hans brynie ny,
der-til hans sverd aff guld.

35. Det da giorde den therne:
hun svøber sit hoffvet i skind:
saa gaar hun i høye-loft
for Sigvord konning ind.

36. "Hil sidder i, min naadige herre,
[ieg] haffver i-saa meget at kiære:
det er Habor konge-søn,
der soffver eders daatter saa nær."

37. "Gack bort, du forbandede therne,
ieg vil dig icke tro:
der er saa mange i kongens gaard,
som du haffver løyget paa."

38. "Oc hør i det, min naadige herre,
det maa icke saa være:
her har ieg Habors brynie ny,
der-til hans gode sverd."

39. Det var danner-konning,
lader raabe offver all sin gaard:
"Vaager i op, mine gode hoffmænd,
oc drager harnisk paa."

40. De stotte paa dørren med glavind oc spiud,
de naugler ginge alle i stycker:
"Hielp nu Gud oc stolt Signe-lille!
her er vel konge-lycke."

41. Saa toge de Habor konge-søn,
lagde paa hannem bolt oc baarde baand:
det vil ieg for sandingen sige:
hand brød dennem sønder med haand.

42. Det da svared den therne,
gaff hun saa for raad:
"Binder hannem med et stolt Signe-lillis haar,
saa kand i Habor faa."

43. Saa toge de et aff Signe-lillis boffvid-haar,
bant det om hans hvide haand:
"For ieg skal det sønderbryde,
for skal ieg opgiffve min aand.

44. Hør i det, iomfru Signe-lille,
i lader god villie kiende:
naar I seer mig henge,
i lader eders bur brende."

45. Der hand kom for offven den by,
da kom hand saa megit ihu:
"Nu vil ieg prøffve stolt Signe-lil,
om hun vil holde sin loffve.

46. Tager I nu min kappe blaa,
lader den gallien klæde:
alle de fruer, der hende monne see,
de monne got for mig bede.

47. Tager i min kappe blaa,
der-til min skarlagen rød:
alle de fruer, der hende mon see,
de beder got for min død."

48. Der hun saae hans kappe ophenge,
hun tenckte, det var hannem selff:
sette hun ild paa hendis bur
oc stack sig selff ihiel.

49. "Nu seer ieg et bur brende
alt offver saa ven en mø:
haffde ieg end tuainde liffve,
da vilde ieg gierne dø."

50. Det svarede danner-konning,
hand holt icke langt der-fra:
"Hvem eyer det brendendis bur,
den store røg driffver aff?"

51. Det da svared den liden smaa-dreng,
saa saare hans øyen monne rinde:
"Det er stolte Signe-lillis,
hun lader god villie kiende."

52. "Somme i løber til gallien,
lader icke den herre bliffve hengt:
oc somme i løber til bure,
lader icke den iomfru bliffve brendt."

53. Der de kom til gallien,
da var den herre hengt:
oc der de kom til buere,
da var den iomfru brendt.

54. "Haffde ieg det tilforn vist,
god villie haffde været saa huld:
ieg ville icke haffve skilt de unge to ad
for tusend tønder guld."

55. Habor bleff hengt, oc stolt Signe-lille brent,
det var saa ynckelig et mord:
saa toge de den forbande therne,
satte hende leffvendis i iord.
Hvad heller om i vinder mig heller en saa ven
en mø.

I.

(Tragica, Nr. 1.)

Haffbur Kongens Son bedis om Signild Kong Sivards Daatter. Oc efflerdi hand kand icke faa hende med Minde, kommer hand med Listighed ind udi Signilds Iomfru Stue oc blifver saa forraad aff hendis Terne oc deruffver fangen oc paa det siidste hengt, oc Hun aff sig selff udi sin egen Bure opbrendt.

A. S. V.

1. Kong Hafbur oc Herre Konning Sivard
De yppede dem en Kiff:
Alt om hin stolten Signild lille,
Hun var saa ven en Viff.
Hvad heller i vinde mig eller en saa ven en Mo.

2. Oc det var Haffbor Kongens Son,
Hand vogner om midde Nat:
Talde hand aff sin stercke Dromme
Baade skot oc offverbrat.

3. Alle da sadde de Iomfruer oc Moer,
De gaffve det icke i giemme:
Foruden hans Allerkieriste Moder,
Hun raader saa vel hans Dromme.

4. "Mig tyektis, Ieg var i Himmerig,
Vdi den fanre By:
Ieg haffde min Kieriste i min Arm,
Vi fulde igiennem den Sky."

5. "Gack du dig udi Bierget ind,
Oc vær du dig ey seen:
Bed du Elffvens ældste Daatter,
Hun raader dig Drommen din."

6. Det var Haffbur Kongens Son,
Tog Sverdet i venstre Haand:
Saa giek hand sig til Bierget hen,
At søge den lillie Vand.

7. Hand klappet paa Bierget med sit Skind
Med liden smaae Finger oc lette:
Vaagen saa laa hun Elffvens Daatter,
Hun vidste vel, hvad det sette.

8. "Hil sidder I, Elffvens finiste Daatter,
I er vel svobt i Skind:
Ieg beder eder for den Offverste Gud,
I raade vel Drommen min.

9. Mig tyektis, Ieg var i Himmerig,
Vdi den fanre By:
Ieg haffde min Kieriste i min Arm,
Vi fulde igiennem den Sky."

10. "Det du dromte, du varst i Himmerig,
Da skalt du vinde den Moe:
Tyckte dig, du falt igiennem den Sky,
Du skalt for hende doe."

11. "Oc er det mig til Lycke lagt,
At Ieg maa vinde den Moe:
Da bliffver det mig [ey] til Sorrig vendt,
Skulde Ieg end for hende doe."

12. Her Haffbur lader sig Haaret voxe
Oc Iomfru Klæder skære:
Saa rider hand til Kong Sivards Gaard,
Hand acter der slyngende at lære.

13. Her Haffbur lader sig Klæder skære
Alt udi Iomfru lige:
Saa rider hand sig op ad Land,
Kong Sigvards Daatter at svige.

14. Midt udi den Borgegaard
Der axler hand sit Skind:
Saa gaar hand udi Hoyeloffi
For Fruer oc Iomfruer ind."

15. "Hel sidder I, Fruer oc stolte Iomfruer,
Baade Moer oc hoviske Qvinder:
Oc allermest Daner Kongens Daatter,
Om I er eliers her inde.

16. Hel sidder I, Signild Kongens Daatter,
I spinder det Silcke tvinde:
Her Haffbur haffver mig til eder send,
I skulle mig Slyngende kiende."

17. "Oc haffver Her Haffbur eder til mig send,
I er en velkommen Giest:
Ald den Slyngende, der jeg kand,
Den kiender jeg eder til beste.

18. Oc ald den Slyngende, der jeg kand,
Den lærer jeg eder saa gierne:
Oc I skulle æde aff Fad med mig
Oc soffve nest hos min Terne."

19. "Oc jeg haffver ædt med Konge Born
Oc soffvet hos deris Side:
Skal jeg med Terner til Senge gaa,
Da maa jeg sige aff Qvjde."

20. "I lader det fare, min skone Iomfru,
I faar hos mig ingen Harm:
Oc I skal æde aff Fad med mig
Oc soffve alt paa min Arm."

21. Alle da sadde de stolte Iomfruer,
De syde sit hvad de kunde:
Foruden Haffbur Kongens Søn,
Hand leegte med Naalen i Munde.

22. De syde Hiorte, oc de syde Hind,
Som de paa Skowen runde:
Haffbur fick aldrig den Skaale saa stor,
Hand drack den jo ud til bunde.

23. Ind da kom den arge Terne
Vdi saa ond en stund:
"Aldrig saae jeg nogen skønner Iomfru,
Der mindre Slyngende kunde.

24. Aldrig saa jeg nogen skønner Iomfru,
Der mindre kunde somme Liin:
Aldrig saae jeg nogen stolt Iomfru,
Der bedre kunde dricke Vjn."

25. Oc det da meldte den onde Terne
det hendiste der hun torde:
"Aldrig saa jeg en Ædel Iomfru,
Der drack de Drick saa store.

26. Hun syer aldrig saa liden en Som,
Hun haffver jo Synaal i Munde:
Oc hun faar aldrig saa stor en Skaale,
Hun dricker den jo ud til bunde.

27. Aldrig saa jeg to saa derffve Øyen
Paa nogen stolt Iomfrue:
Der til saa haffver hun oc to Hænder,
De ere som Iern at skue."

28. "Hør du, liden Terne, hvo du est,
Hvi spotter du mig usnilde:
Icke du laster Ieg dig et Ord,
Hvad du syer vel eller ilde.

29. Du lad din Spot, du lad din Spee,
Du vocte icke saa paa mig:
Hvad jeg vender Øynene ud eller ind,
Ieg passer icke deert paa dig."

30. Oc det var Haffbur Kongens Søn,
Begynte omsider at sye:
Hand syde Hiort, oc hand syde Hind,
Som de for Rachen monne fly.

31. Hand syde Lilier, oc hand syde Roser,
Hand syde liden Fugl paa Qviste:
De andre Iomfruer de undrede der paa,
De vilde hannem icke miste.

32. Oc de syde dem den Dag til qvelde
Oc ud paa Natten saa lenge:
Opstode baade Iomfruer oc Moer,
Dem lystet at gaa til Senge.

33. Saa silde om den Afftens stund,
Der Dug dreff offver de Spange:
Da lyster hende stolten Signild
Med andre til Seng at gange.

34. Da spurde Haffbur Kongens Søn,
Hvor hand en Seng skulle faae:
"I skulle soffve i høye loft
Alt paa det Bolster blaae."

35. For da gick hun stolten Signild
Neder offver den Høyeloffts Bro:
Effter gick hand Haffbur Kongens Søn,
Saa hiertelig der hand lo.

36. Saa tende de op de voxe Lius,
Saa herlig vare de snaa:
Effter da kom den arge Terne,
Saa ont hun tenckte paa.

37. De Lius vare slucte, oc Ternen udgick,
De meente, de vare alleene:
Her Haffbur drog aff sin Kiortel rod,
Hans Sverd monne der først skinne.

38. Konning Haffbur med stor Liste
Satte sig i Sengen ned:
Det siger Ieg paa min gode Tro:
Hans Brynie schringet der ved.

39. Svared det stolten Signild lille
Ret ndaff Hiertens verck:
"Aldrig [saa Ieg] saa ven en Iomfrue,
Der haffde saa groffve en Serck."

40. Hun lagde sin Haand paa Haffburs Bryst,
Den skinde aff Guld saa rod:
"Hvi er icke Brysten paa eder voxen,
Som paa en anden Mo?"

41. "Det er saa skick paa min Faders Land,
At Iomfruer rider til Tinge:
Fordi er icke Brysten paa mig voxen:
Vdaff de Brynie ringe."

42. Der laae de den Nat saa lang,
Den Konge Søn oc den Iomfrue:
De snacket saa mangt, de soffve saa sact,
De haffde saa meget i hue.

43. "Hør I, stolten Iomfru Signild,
Medens vi ere ene to:
Hvo er den kieriste i Verden til,
Der eders Hu ligger paa?"

44. "Ingen saa er i Verden til,
Min Hu ligger mere paa:
Foruden hin bolde Konning Haffbur,
Oc hannem maa Ieg icke faa.

45. Foruden hin bolde Konning Haffbur,
Den Ieg aldrig med Oyne saae:
Vden Ieg horde hans forgylte liu,
Naar hand rider til Tinge oc fra."

46. "Oc er det Haffbur Kongens Son,
I haffver aff Hiertet saa kiær:
I vender eder hid, Allerkieriste min:
Ieg soffver eder jo saa nær."

47. "Er I ungen Haffbur Kongens Son,
Hvi vilde I mig saa skiende:
Hvi rider I icke til min Faders Gaard
Med Hog oc Hund i hende?"

48. "Ieg var udi eders Faders Gaard
Alt baad med Hog oc Hund:
Eders Fader sagde mig bradelig ney,
Spottet mig saa mangelund."

49. Ald den stund de snackede sammen,
Meente de vare ene to:
Vde da stod den falske Tærne,
Hun lydde saa vel der paa.

50. Skam da faa den slemme Tærne,
Hun giorde der aff stor Ry:
Staal hun bort hans gode Sverd
Oc saa hans Brynie ny.

51. Hun tog med sig hans gode Sverd,
Der til hans Brynie blaa:
Saa gick hun til Hoyloffl hen,
Som Sivard Konning laa.

52. "Vaager op, vaager op, Sivard Konge,
Oc i soffvar alt for lenge:
Nu er hand Haffbur Kongens Son
Hos stolten Signild i Seng."

53. "Icke er Her Haffbur Kongens Son,
Det du monne mig affsige:
Hand er langt borte i Østerleden,
Mod Kemper at fecte oc krige.

54. Du stat oc tie, du slemme Tærne,
Oc linff dog icke paa hende:
I morgen forend Solen opstaar
Da skal Ieg lade dig brende."

55. "Horer I det, min ædelige Herre,
Troer I mig icke saa:
Her haffver I hans blancke Sverd,
Dertil hans Brynie blaae."

56. Konning Sivard bleff i huen saa vred,
Hand raaber offver ald sin Gaard:
"Staar op, alle mine raske Hoffmænd,
Her er en Kæmpe saa haard.

57. I tager eder Sverd oc Skiold i Haand,
I giorer det uden falsk:
Her Haffbur Konge hand haffver os giest,
Hand er saa haard en Halss."

58. Det horde hun stolten Signild,
Hun vreed sine Hænder saa saare:
"Hor i, Haffbur, I giffver paa act,
Hvor det her udi tilgaar."

59. "Oc hor i det, min kieriste Liff,
Gode Raad vi finder oppaa:
Ieg vil os saa mandelig verie,
Om mit gode Sverd holde maa.

60. Foroffven ved mit hoffvit gierd
Der ligger mit gode Sverd:
For neden mine Fødder min Brynie staar,
Her bliffver saa god en Ferd."

61. Her Haffbur var ey meget seen,
Hand saa sig om i vraa:
Borte da var hans gode Sverd,
Der til hans Brynie blaa.

62. Det melte Haffbur i sin harm,
saa nogen som hand stod:
"Skam da faa du Svigefuld Tærne,
Hvor haffver du mig forraad!"

63. De Hoffmænd stotte paa Dorren saa hart
Alt baade med Glavind oc Spiud:
"Est du, ungen Haffbur, her inde,
Da kom til os her ud."

64. Tack haffve hin unge Her Haffbur,
Hand varde sig som en Mand:
Saa lenge at de senge Stolper
Vdi hans Hænder raad.

65. Tack saa haff unge Her Haffbur,
Hand fectede som en Kempe:
I medens der var i Høyeloffl
Enten Stole, Borde eller Bencke.

66. Saa vel brugte hand sin hoyre Haand,
Hand stotte med rasken Fod:
Vel tredive aff de beste Hoffmænd,
Hand saa deris Hierte blod.

67. Saa toge de Haffbur Kongens Son,
Spendte hannem i Bolter Tre:
Dem brod hand saa snarlig sonder,
Som de haffde værit aff Snee.

68. Toge de Haffbur Kongens Son,
Sloge hannem i Haand kloffver ny:
Hand vred dem sonder i letten mag,
Som de haffde været aff Bly.

69. Det da melte den arge Tærne,
Hun gaff det onde Baad:
"Binde i hannem i Signilds Haar
Hand rorer ey Haand eller Fod."

70. Toge de to aff Signilds Haar
Oc bunde der med hans Hænder:
Hand haffde hende i Hiertet saa kier,
Hand rockte dem ieke sonder.

71. Meldte det Stolten Signild lille,
Oc hende raand Taare paa Kinde:
"Haffbur, i slaar det Haar i sonder,
I giør det med ald min minde."

72. Satte de Haffbur Kongens Søn,
Vdi den Borgestue:
Hannem gaar til baade Mand oc Møer
Oc mest hans egen Iomfrue.

73. Toge de Haffbuer Kongens Søn,
Lagde hannem i Boien bin haarde:
Stolt Signild gaar hannem til oc fra,
Hun felder saa modige Taare.

74. Hun taler til hannem med Sorrigfuld Mod:
"Vil I det, Haffbur, tilstede:
Her ere mine Mor Søstre tre,
De skulle for Eder bede.

75. Min Fader hand truer eder i saa fast
At lade eder henge i Græn:
Saa aarlig i Morgen i høyesten æg,
For Solen oprinder igien."

76. Svarde der til bin ungen Haffbur
Vdaff saa megen vrede:
"Ieg giffver det saa ilder i act,
At Qvinder for mig skulle bede.

77. I fare vel, kieriste Signild,
Oc lader god Villie kiende:
Naar i seer mig for været svenge,
Lader eder i Buret brende."

78. Det svarede Stolten Signild,
Saa saare da monne hun qvide:
"Saa mend ved, Haffbur Kongens Søn,
Den Bon skal jeg eder vide."

79. Hand bad dem tage sin Mantel bort,
Den var aff Skarlagen rod:
Alle de Fruer, i Staden ere,
De sorger hver for hans Død.

80. Fulde de Haffbur Kongens Søn
Saa tycke aff Slottet ned:
Der græder for hannem saa mange, ham saae,
De skare saa ilde ved.

81. Der de komme nu til den Plan,
Som Haffbur Liffvet skulle miste:
Hand bad dennem bolde en liden stund,
Hand vilde der Elskow friste.

82. "Henge I op min Kaabe rod,
I lade mig det forst see:
Det maatte Kong Sivard end fortryde,
At jeg skulle henge i Træ."

83. Stolt Signild bieff den Kaabe vaar,
Det monne hendis Hierte bedroffve:
Hun tenckte: de onde Tidende ere visse,
Det hielper ey lenger at leffve.

84. Saa snart kalder hun sine Iomfruer sammen,
Hun var saa mod i Sinde:
"Vi ville os i Hoyeloft gaa,
Nogen Tids fordriff der at finde.

85. Oc er her nogen i vor Selskab,
Som voldte Her Haffburs død:
Da heffuer Ieg det i samme stund:
Vi brender tilsammen i Glod."

86. Satte hun Ild paa Hoyelofts Bure,
Saa hastelig den opbrende:
Det maatte hver mand for Oyen see,
Hun lod god Villie tilkiende.

87. Det var Haffbur Kongens Søn,
Hand Ojet offver Axel skod:
Da stod ald Signilds Fruer Stue
Vdi en brendendis Glod.

88. "I tager nu ned min Kaabe rod,
Lader den paa Iorden ligge:
Haffde Ieg ti Liffve i volde for It,
Ieg vilde dem ieke tigge."

89. Kong Sivard udaff Vinduet saa,
Hand var saa bange i Hue:
Der seer hand Haffbur henge i Æg
Oc Signilds Bure i Lue.

90. "Haffde Ieg det forre vist heller hort,
Elskoven haffde været saa sterck:
Ieg skulle disse ædelinge ey atskilt
for Norge oc Dannemarck.

91. Lobe I nogle til Signilds Bure,
Oc redde i hendis Liff:
Lobe I nogle til Galgen hen,
Her Haffbur er ingen Tiuff."

92. Oc der de komme til Signilds Bure,
Da laae hun der i Glod:
Oc der de komme, som Galgen stod,
See da var Haffbur død.

93. Saa toge de Haffbur Kongens Son,
Svohte hannem i hviden Liin:
Lagde de hannem ndl Christen lord,
Hos Signild Kieriste sin.

94. De toge den Tærne i Hals oc Haar,
Der bleff det ynckeligste Mord:
Hende rede de sin rette Brudeseng:
De satte hende leffvendis i Iord.

95. Vel er den Iomfru oc kyske Qvinde,
Hvad hun er hoy eller laff:
Sin Ære forvarer i Lina oc Lon,
Forer den med sig i Graff.

96. Vel vorde den Svend, som gillie vil,
Ieg vil hannem Raadet kiende:
Hand tale med Fader, hand tale med Moder,
Ellers faar det en sorgelig Ende.
Hvad heller I vinde mig Eller en saa ven en Mo.

K.

(Anna Krabbes Haandskrift, Nr. 7.)

Denne neste effter-skreffuen wisse er lagt om en koning-son aff Suerig och en koning-datter aff Dannemarrh; orh siges, at det er skeed udi Skonne, her ved Sonderop: at der skulle end-nu paa denne dag sees 2 stoere stienne staa, som skulle were stett thiemne orh hoye, som di war • • • orh kloffet offuen udi, lige-som der skulle haffue leget noget ihnert offuer, som hand skulle were hend ved; och staar disse stienne emellum 2 hoge, emellom Sunderop orh Vorbierig, som mig er beret fore, i fordoms tid at skulle were seet aff en sandro menniskee. Aar 1600. Skreffuet paa Stienit med-hosten. Och for-mienis wisi, at det var en kuning-son aff Suerig och en koning-datter aff Dannemarrh, denne effter-skreffuen neste wisse er giorde um.

1. Siuord kong och Haffbuord kong
di ypped dennem en kiff:
alt om hin stalten Signelilie,
hun war saa wen ehn wiff.
Huad helder om I winder mig eller en saa wenen.

2. Haffbord wogner op om medie-nat,
hand thoide sin sterche dromme:
wogen da laa hans kiere moder,
hun gaff dennem saa wel udi giemme.

3. "Mig thogte, ieg war i Himmerig,
der war saa foffuer en bye:
himmelen den reffnede,
ieg falt igiennom den skye."

4. Det war Hoffbordz moder,
hun kunde den drom wel raade:
"Hor du det, min kiere son,
dend drom monne dig for-raade.

5. Haffuer du drompt om Himmerigh,
da skalt du winde en moe:
det du drompte, du falt igiennom den skye,
det wolder, du for hinder doer."

6. "Er det mig thil odde lagt,
at ieg skal winde en moe:
i-saa giernnr, kiere moder min,
wil ieg for hindis skyld dod.

7. Ret aldrig skal ieg aff-wende,
forind ieg faar wondet den wiff:
ieg holder det for ingen hoffmand at were,
der frochter for sit liff.

8. Ret aldrig skal ieg affuende,
forind ieg faar vonden den moe:
ieg holder det for ingen at frist vere,
der frochter for sin dod."

9. Haffbord lader sig woxe haar
orh iomfrue-kleder sklere:
hand siger, hand wil til kongens gaard,
och sleffuende wil hand lerre.

10. Thog di Haffbord kongens son,
satte hannem paa for-gyldene skrin:
saa wende di hans naffn om-kring
och kaldet hannem liden Kierstin.

11. Haffbord rider til Siuordz kongis gaard,
hans haar det skiende som guld:
det wil ieg for sandigen sige:
hand war stalt Signe-lild huld.

12. Mit udi den borge-gaard
der axeller hand sin skind:
saa gaar hand i hoffueloffl
for fruer och iomfruer Ind.

13. Helsener hand fruer och iomfruer,
moer och goede quinde:
miest hin stalten Signelilde,
fordi hand elskede hinde.

14. "Her sider i, stolten Signelilde,
i och alle eders quinde:
Haffbuord haffuer mig til eder send,
att i skulle mig sleffuenda kiende."

15. "Ieg wil sporge min fader til raad
och det aff hannem begiere:
om ieg maa thagge nogen iomfrue
och dennem sleffuende lere."

16. Det war stolten Signe-lille,
slog offuer sig floigel blaa:
saa gaar hun i sallen ind,
sporger hindis kiere fader til raad.

17. "Her sider i, min kiere fader,
i er en mand saa fin:
her er kommen saa skion en iomfrue
aff oster-rige och her ind.

18. Det ehr hindis begiering
och hindis forset offuer alle:
at hun aff mig wilde lere det,
vi monne sleffuinde kalde."

19. "Fuld wel maatte du lerre hinde
och det iche begiere aff mig:
du wogte dig for Haffbord kongens son,
hand agter at swige dig."

20. Saa ginge hun i hoffueloffl
for hindis iomfruer ind:
det war Haffbord kungens son,
han stander hinde op igien.

21. "Ald dend sleffuende, der ieg kand,
den kiender ieg eder saa giernne:
i skall ede aff fad med migh
och soffue hoes min therne."

22. "Alt haffuar ieg edt med kongens born
och soffuld wid deris side:
men skal ieg hoes den thernne soffue,
da snelter ieg i den quide.

23. Ieg haffuar edt med kongens born
och soffuid i deris arnm:
skal ieg soffue huos den liede therne,
da suelter ieg i den harum."

24. "Hor i det, min skionne iomfrue,
i skal hnerchen sorge eller quide:
i skal ede aff fad med migh
och soffue wid min sidde."

25. Alt sad Haffbuord kongens son,
skreff hiorte och hinde paa buord:
det war stalten Signe-lilde,
hun ganger hannem thil och fra.

26. Hand skreff baade hiortte och hinde
och loffuen l-saa neer:
det war stolten Signelille,
fich hannem i hiertted saa kier.

27. Hand kaste ud baade hiortte och hinde,
som di paa skoffuen runde:
effter ayed stalten Signe-lille
det feyerste, der hun kunde.

28. Det da melte den thernne
det werste, der hun thuorde:
"Ret aldrig saa ieg en skionen iomfrue,
der minder sleffuende kunde.

29. Hun ayer aldrig saa liden en som,
hun haffuer loe naallen i munde:
hun fanger aldrig saa stuor en skolle,
hun dricher den ud til bunde."

30. "Hør du det, du thernne,
och spotte du iche mig:
huad heller du gaar ud eller ind,
saa lidet agter ieg dig."

31. Huad heller den thernne var ude eller inde,
betenchte hun Haffbordz ord:
alt om hun kunde i nogen maade
stande hannem imod.

32. Det lide fast ad afften,
den thernns skulle senge rede:
alt spurde Haffbord kongens son,
huor hand skulle om natten legge.

33. Och di thende op di woxse-kierter,
di war med lid optenda:
saa fulde di den fremmede iomfrue
med stalten Signelild thil seng.

34. For ganger stalten Signelild,
hun drager rod skarlagen paa iord:
effter ganger Haffburd kongens son,
saa hierttelig hand lou.

35. Det war staitten Signeiild,
satte sig i sengen need:
det war Haffbord kongens son,
hand dueide iche ienge der-wed.

36. Det war Haffbord kongens son,
satte sig i sengen need:
det wil ieg forsandingen sige:
hans pandser di skingered der-wed.

37, Det melte staiten Signelille
udaff ret hierttens werch:
"Ret aldrig laa ieg hoes nogen skionne iomfrue,
der haffde saa baard en serch."

38. "Hore i det, staiten Signe-lille,
om i mig hore wiil:
er der ingen udi ald werden,
der edera hoff atander till?

39. Siger mig, stoiten Signeliide
men wi er enne tou:
er der nogen i ald werden thil,
der eders bonff liger paa?"

40. "Der er siet ingen i aid werden til,
der min houff liger paa:
for-nden Haffbord kongens son,
och hannem maa ieg iehe faa."

41. "Hor i det, min skionne iomfrue,
for hannem bær ingen quide:
det wii ieg forsandingen sige:
nu ligger hand hues eders sidde.

42. Er det Haffbord kongena sun,
i haffuer i hiertted saa kier:
da wender eder om, thager hannem i arum,
ieg er eder gandtzske neer."

43. "Er i Haffbord kongens son,
hui wiide i mig saa skiende:
hui red i iche thil min faders gaard
med hog och hund paa hende?"

44. "ieg war i eders faders gaard
baade med hogh och hund:
det war eders kiere fader,
hand spottedt mig mangelund."

45. "Hor i, Haffbuord kongens son,
ieg frochter alt for eders liff:
fremmer det min fader,
det koster eders unge liff."

46. "Der liger wid mit boffued
och ett saa got et suerd:
ieg frochter iche thredue webned mend
udi denne samme ferd.

47. Der liger wid mit boffuedt
en brynne, ehr giort aff nye:
ieg redis iche throdue raske hoffmend,
ieg wil iehe for dem flye."

48. Alt mientte Haffbord kongens son,
at di war iche uden enne tou:
ude stoed den forbannede therne,
och liude hun der-paa.

49. Saa lenge laa di kongens born,
och dennem falt soffnen paa:
alt da stod den for-bannede therne,
hun sig wel wogte maa.

50. Hun stal bort hans goede suerd
och saa hans brynnie blaa:
saa lob hun til hoffue-luffts dor,
och banchet hun der paa.

51. "I woger op, danner-kongen,
i soffuer alt-for lenge:
for-di hand Haffbord kongens son
er med eders datter i senge."

52. "Hor du det, du therne,
ieg wil iche throu din ord:
otte saa var di skionne iomfruer,
som hinde skulle wogte paa."

53. "Hor i det, min edelig herre,
wil i mig iehe throu:
daa haffuer i her hans goede suerd
och saa hans brynie blaa."

54. Det war Siuord konge,
hand raaber offuer alle sin gaard:
"i waager op, alle min goede mend,
i drager nu brynie paa.

55. Wei op, alle mine mend,
i drager paa brynie uden falsk:
det wil ieg for sandingen sige:
her Haffbord haffuer saa haar en hals."

56. Och det da war di kongens mend,
di stotte paa dorren med spiud:
"Du stat up, Haffbord kongens son,
du gach i gaarden ud."

57. Hand tog til hans hoffuit,
borte war hans goeda suerd:
"Waager op, stolten Signeliide,
her bliffuer saa haard en ferd."

58. "O wie," robte stolten Signeliide,
hun war saa wen en viff:
"Ieg frochter nu, min hierttens-kiere,
det koster beggi worla liff."

59. "Hør i det, hiertte allerkiereste min,
i skal huerchen sorge eller quide:
for-di her liger saa got it suerd
alt wid min wenster sidde."

60. Haffbord war vid saa frit et moed,
drog i hans skiortte smaa:
det giorde hannem i hans hiertte wee:
bortte war hans brynie blaa.

61. Haffbord thog til hans side,
bort war hans goede suerd:
"Raade Gud-fader i Himmerig
aldt min loche och ferd!"

62. Det melte stolten Signelilde
alt med saa sorig-fuld hoffue:
"Bliffuer i for min skyld død i dag,
ieg skal mig brende i loffue."

63. "Hør i, stolten Signelilde,
alt om i sier mig henge:
ieg beder eder for den offuerste Gud,
i lader eders bure brende."

64. "I lader sette op en thegn
och giffuer mig det thil kiende,
at ieg kand i den samme stund
laade min bure brende."

65. Det suared stoltten Signelilde:
"Ieg loffuer som en quinde,
ieg skal holde det som en mand:
i lige død med eder at gange."

66. Det war Siuord konge,
hand stotte paa døren med spiud:
"Du stat op, Haffbord kongens søn,
du gach til os her ud."

67. Det war Haffbord kongens søn,
hand werget sig som en mand:
i-medens di senge-stolper
udi hans hender randt.

68. Det war Haffbord kongens søn,
hand werget sig som en suend:
i-medens hand haffde noget aff sengen,
och noget war igien.

69. Thog di Haffbord kongens søn,
satte hannem i bolter femb:
dennem brød hand snarlig sonder,
som di haffde werid aff thin.

70. Tog di Haffbord kongens søn,
satte hannem i bolter ni:
dennem brød hand saa snarlig sonder,
som det haffde werit blye.

71. Det da melte den thernne,
som onde raad kiende:
"Thager i thon aff Signelils haar,
i binder der-med hans hender.

72. Tager i thon aff Signelildtz haar,
i binder der-med hans hender:
er der kierlighed i hans liff,
hand bryder dennem iche sønder."

73. Saa tog di thon aff Signelilds haar,
di bant der-med hans hender:
hand sad alt saa stille,
hand wilde iche bryde dennem sønder.

74. "Er der nogen i min faders gaard,
der skyld haffuer i eders død:
ieg skal det heffne saa saare
paa deris festemøer."

75. Saa tog di Haffbord kongens søn,
fulde hannem for offuen den hye:
det wil ieg for sandingen sige:
hand klede den gallie nye.

76. Der hand kom til bierget,
som hand skulle liffuet lade:
da bad hand den rettermand,
hand skulle ophenge hans kaabe.

77. "Ieg haffuer lost at sie der-paa,
huor det wil skiche sig:
om min allerkiereste Signelilde
wil holde det, hun haffuer loffuet [mig]."

78. Det skiede straxt effter hans begier,
och Signelild det saa:
da bleff hun meget sorig-fuld
och ind til iomfrueren monne gaa.

79. Straxt mientte stollten Signelild,
att det war Haffbord foruist:
saa satte hun ild paa hindis bure
och brende sig sielff uden liste.

80. Der Haffbord saae den ild opstaa,
som kom aff Signelildtz bure:
"Ieg sier min allerkierestis huldskabs thron,
nu er min glede dis store.

81. Huad sorig mig kand paa-komme
aff denne werdsens død:
da skynder eder med min pinne,
ieg ehr nu glad i nød.

82. Tager i nu min kaabe neder,
lader den paa iorden legge:
haffde ieg nu thusinde liffue,
ieg wil iche en aff dennem tege."

83. Hand sagde: "Jeg døer nu gladelig,
hindis throu och loffue haffuer hun holden:
Gud lade os findis i Himmerig,
der wii vi bou thilsammen.

84. Der wil vi were tilsammen,
udi ald lost och glede:
endt-da maa huer mand wide at sige
om woris throu kierlig endeligt."

85. Der kongen saae den kierlighed,
som hun thil Haffbord haffde:
[da] war hannem saa saare imod,
at hand lod hannem forraade.

86. "Somme i løber til gallie,
lader iche her Haffbord henge:
somme i løber til bure,
lader iche stolt Signelild brende."

87. Dend tid di kom til gallie,
och da war Haffbord hængd:
och der di kom til bure,
da war Signeilde brend.

88. Der Haffbord war hengd, och Signelille war brent,
det var saa oneheligt it mord:
saa thog di den forbandede therne
och satte hinde leffuendis i jord.
Huad heller om i winder mig eller en saa wenen.

L.

(a, b, c, d. Optegnelser fra Færoerne.)

1. (a, 1. b, 1. c, 1.) = II, 1. I, 1.

2. (a, 2.) Alt om bende stolten Fru Signelille,
hun var saa væn en Viv:
og det vil jeg for Sandheden sige:
det kostede Habors Liv.

3. (a, 3. b, 2. c, 2.) = II, 2.
L. 3. a: vaagen lase hans mindste Svend.

4. (b, 3.) Vaagen lase hans kjære Moder,
hun gav det saa nøje i Gjemme:
"Du vogte dig vel, kjære Sønnen min,
for Sorrig og megen Vaade."

5. (a, 4. b, 4. c, 3.) = II, 3. I, 4.

6. (a, 5.) = II, 4.

7. (a, 6. b, 5. c, 4.) = I, 10.

8. (a, 7. b, 6. c, 5.) = I, 11.
L. 1. a: Er det mig saa i Lodden lagt.
b: Er det mig til Lykken spaaet.
c: Var det mig til Lykken lagt.
L. 3. da er [c: var] det mig til Sorgen sagt.

9. (a, 8. c, 6.) = II, 5.
L. 1. a: Men kan jeg mig den Lykke love.
c: Var det mig falden i Lodde.

10. (a, 9. b, 7. c, 7.) = II, 6.

11. (a, 10.) = I, 13.

12. (a, 11. b, 8. c, 8.) = II, 7.

13. (a, 12.) = I, 14.

14. (b, 9. c, 9.) Det var Habert Kongeson,
han ind ad Dørren treen:
[og der stode Fruer og skjønne Jomfruer,
de række ham Haanden igjen.
[c: alle de Jomfruer, inde vare,
de stande hannem op igjen.]

15. (a, 13. b, 10. c, 10.) = I, 15.

16. (a, 14. b, 11. c, 11.) = II, 10.

17. (a, 15. c, 12.) = I, 17.

18. (a, 16.) Og alt hvad jeg gjør for Habors Skyld,
det gjør jeg med fuldgod Skjel:
al den Sømmen, som jeg kan selv,
den lærer jeg eder fuld vel.

19. (a, 17.) Og alt hvad jeg gjør for Habors Skyld,
det gjør jeg jo saa gjærne:
I skulle æde af Fad med mig
og sidde her hos min Terne."

20. (a, 18.) Mældte det Habor Kongeson,
slog Øjnene ned for sig:
"Skal jeg sidde hos den forbandede Terne,
da skeer mig her stor Svig.

21. (*a*, 19.) Jeg har faaet Mad med Kongeborn
og siddet ved deres Side:
skal jeg sidde hos den forbandede Terne,
da tykkes det mig stor Kvide.

22. (*a*, 20.) Jeg har faaet Mad med Kongeborn,
ja sovet i deres Arm:
skal jeg sidde hos den forbandede Terne,
da doer jeg her af Harm."

23. (*a*, 21.) "Og alt hvad jeg gjør for Habors Skyld,
vil jeg gjøre med god Skjel:
I skal nu her æde af Fad med mig
og sidde her hos mig selv."

24. (*a*, 22. *b*, 16. *c*, 13.) = II, 14.

25. (*c*, 15.) Alle da saade de skjønne Jomfruer
og syede den Silkesøm:
foruden den arge Terne,
hun gav det saa nøje i Gjemme.

26. (*a*, 23. *c*, 16.) *c* = II, 15.
a: Det da var den forbandede Terne,
hun nøje derpaa monne agte:
"Aldrig saae jeg nogen skjønne Jomfrue,
der sye vilde saa sagte.

27. (*a*, 24. *b*, 17. *c*, 17.) = I, 24.
L. 3. *c*: aldrig saae jeg nogen Ridder bold.

28. (*a*, 25. *b*, 18. *c*, 18.) = II, 16. I, 25.

29. (*a*, 26.) Aldrig saae jeg nogen skjønne Jomfrue,
som Øjen kunde vende saa vel:
og aldrig saae jeg nogen stolten Jomfrue,
der gjorde i Fad bedre Skjel."

30. (*a*, 27. *b*, 19. *c*, 19.) = I, 29.

31. (*a*, 28. *b*, 20. *c*, 14. *d*, 1.) = II, 18.

32. (*a*, 29. *c*, 20. *d*, 2.)
a: Han skar ud Hjort, og han skar ud Hind,
som de for Rakken monne flye:
stolt Signelille sad og saae derpaa,
sagde, de detefter skulde sye.
c: Det var Haabor Kongens Søn,
han skar de Dyr paany:
han skar Hjort, og han skar Hind,
som de for Rakken flye.
d: Han skar Hjorte, og han skar Hind,
som de for Rakken monne flye:
han skar den vildene Fugl i Skov,
som den til Kvisten monne tye.

33. (*a*, 30.) Han skar ud Roser, og han skar ud Liljer,
som de i Skoven oprunde:
stolt Signelille sad og saae derpaa,
saa gjærne hun selv sligt kunde.

34. (*a*, 31. *b*, 21. *c*, 22. *d*, 3.) *b* = II, 19.
L. 1-2. *a*: Han skar ud Løg, og han skar ud Bøg,
som de i Skoven syntes være.
d: Han skar Liljer, og han skar Roser,
som de i Skoven monne være.
c: Han skar Hjort, og han skar Hind
og vildene Dyr af Træ.

35. (*a*, 32. *c*, 21.)
a: Saa skar han ud de vildene Fugle,
som sidde i Skoven paa Kviste:
alle da sagde de skjønne Jomfruer,
sligt vilde de ikke miste.
c: Han skar Hjort, og han skar Hind
og vildene Fugl paa Kvist:
stolt Signelille stod og saae derpaa,
saa nødig hun hannem miste.

36. (*c*, 23.) Han skar Hjort, og han skar Hind
og vildene Dyr af Træ:
"Nu kan du see, du arge Terne,
hvordan jeg kan min Slæbe."

37. (*a*, 33. *c*, 24.)
Saa [leed da hen den lyse [*c*: forgik den klare] Dag,
og [Nat kom paa [*c*: Natten kom] saa brat:
[men ikke vidste [*c*: efter spurgde] Habor Kongeson,
hvor han skulde [sove den [*c*: ligge i] Nat.

38. (*b*, 22. *c*, 29.)
b: Saa silde om den Aftenstund,
da Duggen faldt paa de Straa:
da lyster alle de skjønne Jomfruer
til deres Sænge at gaae.
c: Silde var det om Aftenen,
og Duggen den faldt paa:
op stod Jomfru Signelille,
hende lyster til Sængs at gaae.

39. (*a*, 34.) = II, 21
L. 1-2. Silde var det om Aftenen,
da Solen var gaaet til Trygge.

40. (*b*, 23.) Det da vare de skjønne Jomfruer,
dem lyster til Sænge at gaae:
efter spurgde Habert Kongeson,
hvor han sin Sæng skulde faae.

41. (*b*, 24.) Op stod stolten Fru Signelille,
hende lyster at sove gange:
efter spurgde Habert Kongeson,
hvor han skulde Sængen fange.

42. (*b*, 12. *c*, 25.) = II, 11. (Jfr. I, 19.)

43. (*a*, 35. *b*, 14. *c*, 26.) = II, 12. (Jfr. I, 22.)

44. (*a*, 36. *b*, 13. *c*, 27.) = I, 19. (Jfr. L, 21.)

45. (*a*, 37. *b*, 15. *c*, 28.) = II. 22. (Jfr. L, 23.)

46. (*b*, 25.) Det var stolten Fru Signelille,
og saa tog hun oppaa:
"Vi ville gaae inden Hojeloft,
at hvile paa Bolster blaa."

47. (*a*, 38. *b*, 26. *c*, 30.) = II, 23.
L. 2. *ab*: hun Silke [*b*: Perler] efter Jorden drog.

48. (*a*, 39. *b*, 27. *c*, 31.) = I, 37.
L. 1. *a*: Lyset blev slukt, og Doren blev lukt.

49. (*a*, 40.) = I, 38.

50. (*a*, 41. *b*, 28. *c*, 32.) = I, 39.

51. (*a*, 42. *b*, 29. *c*, 33.) = I, 40.
L. 2. *a*: det skinnede som en Lue.
b: hende kom saa mangt i Hue.
c: udaf slig Hjærtens Ynde.
L. 4. *ab*: Jomfrue. *c*: Kvinde.

52. (*a*, 43. *b*, 30, *c*, 34.) = I, 41.
L. 3-4. *c*: Hjælmen haver voldet det
og saa de Brynjeringe.

53. (*a*, 44.) = II, 24.
L. 1-2. Saa lagde sig da de unge to
den Nat saa lang tilsammen.

54. (*b*, 31. *c*, 35.) Det da vare de unge to,
de laae hinanden saa nær:
begyndte de hinanden at sporge,
hvem de meest havde kjær.

55. (*a*, 45. *b*, 32. *c*, 36.) = II, 25. I, 43.
L. 4. *b*: som dig staaer Huer paa.
c: som eder staaer Huen paa.

56. (*a*, 46. *b*, 33. *c*, 37.) = II, 26. I, 44.

57. (*b*, 34.) = I, 45.
L. 3. det volder alt hans gode Rygte.

58. (*a*, 47. *b*, 35. *c*, 38.) = I, 46.

59. (*a*, 48. *b*, 36. *c*, 39. *d*, 4.) = II, 29.
L. 4. og bad om mig, eders Lige.

60. (*a*, 49.) = I, 48.

61. (*a*, 50. *b*, 37. *c*, 40. *d*, 5.) = II, 30.
L. 2. *bcd*: med [Hog paa hojre [*d*: Hund og Hog
paa] Hænde.
L. 4. *a*: han vilde mit Bonord ej kjende.
bcd: han vilde mig ikke kjende.

62. (*c*, 41.) = II, 30.
L. 4. vilde ikke min Vilje fremme.

63. (*a*, 51. *b*, 38. *c*, 42.) = II, 31.

64. (*b*, 39.) Hører I, Habert Kongeson,
I vogte saa vel eders Liv:
fornemmer det min Tjenestekvinde,
hun ypper saa ondt et Kiv."

65. (*a*, 52. *b*, 40. *c*, 43.) = II, 32.

66. (*a*, 53. *b*, 41. *c*, 44.) = II, 33.

67. (*c*, 45.) = II, 34.

68. (*a*, 54. *b*, 42. *c*, 46.) = I, 50.
L. 2. *a*: hun fandt paa saa ondt et Raad.
bc: [og, *b*[lydde hun derpaa.

69. (*a*, 55. *b*, 43. *c*, 47.) = I, 51.
L. 3-4. *c*: hun gaaer til Siver Konge
og siger ham Ordene saa.

70. (*b*, 44.) Deri hun kom i Hojeloft,
da axler hun Kaaben blaa:
saa gaaer hun til Sigvart Konge
og siger hannem Ordene saa.

71. (*a*, 56. *b*, 45. *c*, 48.) = I, 52.

72. (*a*, 57.) = I, 54.

73. (*b*, 46. *c*, 49.) = II, 37.
L. 2. *b*: jeg vil dig ikke hore.
L. 4. *b*: som du haver lojet paa forre.

74. (*a*, 58. *b*, 47. *c*, 50.) = I, 55.
L. 2. villen [*bc*: og ville[I mig ikke troe.
L. 4. *b*: hans Brynje og solvspændte Sko.

75. (*b*, 48.) Det var Sigvart Konge,
han taler til sine Hovmænd:
"I vaagen op, det er nu Tid,
thi os komme Tidende til Hænde."

76. (*a*, 59. *b*, 49. *c*, 51.) = I, 56. II, 39.

77. (*b*, 50. *c*, 52.) = I, 57.

78. (*b*, 51. *c*, 53.) = I, 63.
L. 1. De stødte paa Doren, de gave god Bulder.

79. (*a*, 60. *c*, 54.) = II, 40.
L. 1. De stødte paa Doren, [det gav stort [*c*: de
gave god] Bulder.
L. 3. *a*: Nu hjælp os Gud, stolten Signelille,
L. 4. [her seer I vor [*c*: nu prover jeg] Konge-
lykke.

80. (*b*, 52.) Det var Jomfru Signelille,
hun vaagner af Søvnen saa brat:
"Hore I, Habert Allerkjæreste min,
hvad Larm her er i Nat?"

81. (*b*, 53. *c*, 55.) = I, 61.
L. 1–2. Det var Habert Kongeson,
han [rundt omkring sig [*c*: sig over Axel]
saae.

82. (*c*, 56.) Det var Haabor Kongens Søn,
han blev saa sorrigfuld:
borte var hans gode Brynje,
dertil hans Sværd af Guld.

83. (*b*, 54.) = I, 62.

84. (*c*, 57.) = I, 64.
L. 3–4. saa længe han i Jomfruens Buur
baad' Stole og Bænke fandt.

85. (*a*, 61. *b*, 57. *c*, 58.) = I, 65.
a: Det var Haabor Kongens Søn,
han værde sig alt saa længe:
til der var intet i Jomfruens Buur,
hverken Bord, Stol eller Bænke.

86. (*a*, 62. *b*, 55. *c*, 59.) = II, 41.
L. 2. *a*: bunde ham med Liner og Baand.
b: og bandt hans hvide Haand.
c: lagde hannem i Bolt og Baand.
L. 3–4. han [rykkede dem [*b*: sled de Liner —
c: rev dennem] saa snarligen sønder,
som [om, *b*] de [havde været et [*bc*:
vare gjorte af] Vaand.

87. (*b*, 56.) Toge de Habert Kongeson,
og lagde de hannem i Baand:
der holdt hverken Liner eller Lænker
alt om hans hvide Haand.

88. (*c*, 60.) Toge de Haabor Kongens Søn,
lagde hannem i Jærnlænker ny:
han rev dem saa snarligen sønder,
som de vare gjorte af Stry.

89. (*a*, 63. *b*, 58. *c*, 61.) = I, 69. II, 42.

90. (*a*, 64. *b*, 59. *c*, 62.) = II, 43.

91. (*c*, 63.) = I, 72.
L. 1–3. Toge da Haabor Kongens Søn,
lagde hannem i Borgerstue:
der ginge til baade Moer og Kvinder.

92. (*a*, 65. *c*, 64.) = I, 71.
L. 1–2. *c*: Der ginge til baade Moer og Fruer
og mest hans egen Kvinde.

93. (*b*, 60. *c*, 65.)
b: Svarede Jomfru Signelille,
hun talte de Ord for sig:
"Du ryk mine Haar saa snarlig sønder,
det skader slet intet mig."
c: "Hør det, Haabor Kongens Søn,
alt hvad jeg beder dig:
du ryk det Haar isönder,
det skader slet ikke mig."

94. (*a*, 66. *b*, 61. *c*, 66.) = II, 44.

95. (*b*, 62.) "Hører I, Habert Kongeson,
den Bøn skal du vist vinde:
naar jeg seer dig i Galgen hænge,
vil jeg lade Buret brænde."

96. (*a*, 67.) Det var da stolten Fru Signelille,
taler til sine Moer og Kvinder:
"Vi gaae os nu inden Højeloft,
saa Længselen kan hensvinde."

97. (*c*, 67.) = II, 45.

98. (*a*, 68.) Mældte det Habor Kongeson,
der han den Galge saae:
"Jeg beder eder for den øverste Gud,
tager hid min Kappe blaa.

99. (*b*, 63.) Tager nu først min Kjortel,
hænger den saa højt op i Sky:
thi det skal Sigvart Konge fortryde,
at jeg hænger her som en Tyv.

100. (*a*, 69. *c*, 69.) = II, 46.
L. 4. *a*: de monne fast over mig græde.

101. (*a*, 70. *c*, 68.)
a: I hængen nu op min Kappe blaa,
lader mig nu selv kun see
hjem til hende stolte Fru Signelille,
hvad hende gaaer mod eller med.
c: Tage I nu min Kappe rød,
hænge den saa højt i Træ:
saa kan jeg see Jomfru Signelille,
hvordan hun haver mig kjær."

102. (*a*, 71. *b*, 64. *c*, 70.) = II, 48.

103. (*a*, 72. *c*, 71.) = II, 49.

104. (*a*, 73. *b*, 65. *c*, 72.) = I, 88.

105. (*a*, 74. *b*, 66. *c*, 73.) = II, 50.
L. 2. han ud af Vinduet saae.
L. 3. [Og, *a*] hveden er [os, *ab*] det [store
Huus [*b*: brændende Baal — *c*: br. Buur].

106. (*b*, 67.) Det da svarte den liden Smaadreng,
og hannem skinner Guld paa Hænde:
"Det er Jomfru Signeliile,
hun lader sig indebrænde."

107. (*a*, 75. *b*, 68. *c*, 74.) = **II**, 51.

108. (*a*, 76. *b*, 69. *c*, 75.) = **II**, 52.

109. (*c*, 76.) = **II**, 53.

110. (*a*, 77. *b*, 70. *c*, 77.) = **I**, 92.

111. (*a*, 79. *b*, 71. *c*, 78.) = **II**, 54.
L. 1. *bc*: Havde jeg vidst det for som nu.

112. (*b*, 72. *c*, 79.) = **I**, 90.
L. 1. Havde jeg vidst det for som nu?

113. (*a*, 78. *b*, 73.)
"Havde jeg [vidst det for som nu [*ɔ*: *a*: kun det tilforne vidst],
[de havde hinanden [*ɔ*: at Elskoven var] saa kjær:
[jeg vilde ikke [*ɔ*: da skulde jeg ej] skilt de unge to ad
for alt det, i Verden er.

114. (*a*, 80. *b*, 74. *c*, 80.) = **II**, 55.

A. *Skriveren er ikke bleven færdig med sin Afskrift af denne Opskrift (hans Forskrift har mooskee alt været defect); han har efter det sidste Vers skrevet det følgende Verse-Nr.* 61 *og ladet Resten af Siden, somt hele næste Blad staae aobent, hvorved er ladet Plads til en* 13-15 *Vers.*
- *V.* 3, *L.* 3. ieg, *Hdskr:* meg ieg.
- *V.* 4, *L.* 3. dig, *Hdskr:* dig dig.
- *V.* 5, *L.* 2. skulle, *Hdskr:* sknlle sknlle.
- *V.* 8, *L.* 2. oc iumfrue, *staaer i Hdskr. to Gange.*
- *V.* 10, *L.* 2. unde, *kan agsaa læses:* wede, *men Rimet afgjør Sagen.*
- *V.* 15, *L.* 1-2. kleder samell — ald, *Hdskr. har Comma efter* kleder *og regner altsaa* samell *med til L.* 2*; for* ald *staaer i Hdskr:* ad (samell ad med saa mogen god vilge).
- *V.* 20, *L.* 2. neste, *Skrivf.? (jfr.* **E**, *V.* 15 *og* **I**, *V.* 25: hendiste; **K**, *V.* 28: verste).
- *V.* 28, *L.* 3-4. fulde . . . stuffue, *Hdskr:* fnlde . . . stuffne.
- *V.* 33, *L.* 2. øgenn, *maaskee:* øgnne.

B. *V.* 8, *L.* 1. Hauffbor, *Hdskr:* Hanffbor (*ligesaa i V.* 30.)
- *V.* 13, *L.* 4. migh sidde, bc *rette det til:* min side; *men* sidde *kunde jo her være* = *siden el. sider. (Jfr. dog* **C**, 25; **D**. 13; **E**, 12; **F**, 17; **G**, 26; **K**, 24, *der alle have Læsemaaden: min Side.)*

B. *V.* 26, *L.* 2. erre, *her vilde* sinde *give Riim.*

C. *V.* 1, *L.* 1. *Registeret har:* Haubor konng uch Syffuer kunng.
- *V.* 2, *L.* 2. soffuen, *Skrivf. for:* søffnen.
- *V.* 15, *L.* 4. hinndis, *Skriverens Rettelse for:* hinne.
- *V.* 19, *L.* 4. hornn, *er vel en Skrivfejl for:* horde; *eller ogsaa er* hynd *fejl* (*for:* eller?).
- *V.* 24, *L.* 1. bornn, *Hdskr:* sarum.
- *V.* 28, *L.* 2. *Hdskr:* hand logttes dor.
- *V.* 31, *L.* 2. hiaritt, *el:* hiarett, *Skrivf. for:* hiartitt?
- *V.* 32, *L.* 4. høgg och hund, *burde nok hedde:* hund och høgg, *som i* **F**, *V.* 24.
- *V.* 35, *L.* 4. liude, *Hdskr:* liuder.
- *V.* 40, *L.* 3. *Bør mooskee læses:* kinder y, Haubnor k. s. (*uden Spørgsmaalstegn efter*).
- *V.* 47, *L.* 4 mynde, *Skrivf. for:* bynde?
- *V.* 48, *L.* 3. Y, *Hdskr:* thy. *L.* 3. haard, *Hdskr:* haand.
- *V.* 49, *L.* 4. luod, *Læsemaaden uvis.*
- *V.* 53-54. *Disse to Vers staae her som Brudstykker af et heelt Afsnit, hvis største Deel er borte. Der fattes noget baade før, efter og imellem dem; men da Hdskr. intet Spor viser til nogen Lacune, har*

ingen saadan kunnet antydes i Texten. (*V.* 53 *er tankeløst aptaget i Tragica som V.* 79.)

C. *V.* 56, *L.* 4. brende, *Hdskr:* hengge.
- *V.* 58, *L.* 3. daa, *senere tilskrevet, dog maaskee af Skriveren selv. L.* 4. leffuende, *Hdskr:* leffnede (*der er glemt Toddel over* n *og Streg over* e).

D. *Omkvæd:* heller, *ved V.* 4: eller. — da, *udelades ved V.* 9. — vennen, *ved V.* 9: venne.
- *V.* 3, *L.* 4. raadte, *maaskee:* rsader.
- *V.* 9, *L.* 1. voxe, *maaskee:* vexe.
- *V.* 12, *L.* 4. barm, *Hdskr:* arm.
- *V.* 17, *L.* 3. glas, *maaskee:* glar.
- *V.* 18, *L.* 1. sent. *Versemaalet synes at anvise dette mig ubegribelige Ord Plads i denne Linie, men Skriveren har nok regnet det til næste. Er det et Tillægs- eller Biord, saa hører det til 1ste, er det et Gjerningsord, til 2den Lin.* (*Er det maaskee Skrivf. for:* seet ɔ: *sid?*)
- *V.* 19, *L.* 2. seng, *maaskee Skrivf. for:* bude.
- *V.* 23, *L.* 4. blaa, *Hdskr:* laa.
- *V.* 24, *L.* 2. skoe, *Hdskr:* skre. *L.* 4. hun, *Hdskr:* hu.
- *V.* 25, *L.* 3. huem, *Hdskr:* huen.
- *V.* 34, *L.* 1. kongen, *Hdskr:* kongens søn.
- *V.* 39, *L.* 4. *Hdskr:* de døde paa iorden laa. (∾ slog, *naar L.* 1 *og* 2 *ombyttedes.*)
- *V.* 40, *L.* 4. røcker, *Hdskr:* rockte.
- *V.* 47, *L.* 4. de skar. (*Skrivf. for:* dem var, *el.* de bar sig? *Tragica beholder det dog* [*V.* 80]: de skare. *Jfr. norsk:* skjerrsst.)
- *V.* 48, *L.* 4. mig, *skulde vel hedde:* min død. (*Jfr.* **C**, 53. **B**, 47.)

E. *Omkvæd. Efter det denne Opskrift tilhørende Omkv. staaer i* **a** *ved V.* 1 *med Vedels Haand:* el. Hued helder da vinder i mig eller en saa venen, *hvilket er Omkvædet i* **D**.
- *V.* 1, *L.* 1. *Over Linien staaer i* **a** *med Vedels Haand:* Herr Hagbyr kong oc Siguord kong; **b**: Habor (*i V.* 34: Habord) kong oc Siuord kong (*siden bestandig:* Sibor konge). *L.* 4. **b**: hun er saa ven en viff.
- *V.* 3, *L.* 1. drømd, **a**: drømde.
- *V.* 4, *L.* 1. øde lagd, *begge Hdskrr. skrive:* ødelagd.
- *V.* 5, *L.* 4. slyngninge, **a** *her:* slygninge; **b**: slyngen (*saal. overalt*).
- *V.* 8, *L.* 1. den, **b**; **a**: dem.
- *V.* 10, *L.* 3-4. skall ... en ... døer, **b**: skulde ... den ... døde (*ligesaa i næste V.*).
- *V.* 11, *L.* 2. y hør, **b** *her:* i hør, *men i n. V.:* ether hør, *og denne sidste Læsemaade vilde være den rette, om ikke* hør, *hvad jeg antager, er* = bær (*bærer*).
- *V.* 13, *L.* 2. sydc, **b**; **a**: sy der.
- *V.* 14, *L.* 2. runde, *begge Hdskrr:* rende; *men den i Texten indsatte Form, som giver Riim, findes i* **A**, 19; **B**, 16 *og* **I** 22 (*rende derimod i* **K**, 27). *L.* 4. drucken io, **b**: drack den ey.
- *V.* 15, *L.* 1. den, **b**; *fattes i* **a**. *L.* 2. hendiste, **b**: hendeste.
- *V.* 16, *L.* 4. skotter, **b**: skøder.
- *V.* 21, *L.* 4. hue, *fattes i* **a**; **b**: hu.
- *V.* 26, *L.* 2. **a**: hun mente, di wore enne, *hvilken Lin. hører hjemme i n. V.*; **b**: i thenne her samme ferd. (*Jfr. V.* 36.) *L.* 3. y-men, **b**: emeden (*ligesaa i V.* 36 *og* 40; *i V.* 39: meden).
- *V.* 39, *L.* 2. warde, **b**: vorde (*ligesaa i n. V.*). *L.* 2. som, **b**; *fattes i* **a**.
- *V.* 41, *L.* 2. bolte, **b**: bolter (*ligesaa i n. V.*). *L.* 4. tin, **b**; **a**: tre.
- *V.* 42, *L.* 2. ny, **b**: ni.
- *V.* 46, *L.* 2. y, **b**: i. (*Begge Hdskrr. have altsaa denne Partikel, som frembringer en meget usædvanlig Construction.*)
- *V.* 49, *L.* 3. *fattes i* **a**; **b**: i lader det stalt Senild see. *L.* 4. er, **b**; *fattes i* **a**.
- *V.* 52, *L.* 2. att, **b**: aff. *L.* 4. **b**: i brennende lue hin blaa.
- *V.* 53, *L.* 2. redde, **b**: redder (*ligesom i L.* 4: hugger).
- *V.* 54, *L.* 4. hengd, **b**; **a**: død.
- *V.* 56, *L.* 4. det, **b**; **a**: den.
- *V.* 57, *L.* 3. dem, **b**; **a**: den. *L.* 3. skiellet, **a**: skielle; **b**: skilliet.

F. *V.* 8, *L.* 3. sorrig, *Hdskr:* sorrigt.
- *V.* 28, *L.* 3. faufn, *Hdskr:* faufu.
- *V.* 54-55, *staae her ikke paa deres Plads, men lade sig dog heller ikke vel anbringe*

paa noget andet Sted i denne Opskrift; de man derfor rettest betragtes som løse Varianter til V. 48 og 50.

F. V. 55, *L.* 1. giorde, *Hdskr:* mette.

G. *Overskrift:* En vise om Hsburgh konges søn udi Norge och stalten Seinell-lillie kongens datter aff Dannemarck, om deris elskow och endeligt. *En anden Haand har tilføjet:* Vide Saxo: Gram: Lib: 7.

- V. 1, *L.* 3. Seinell, *er her og et Par Steder til i Begyndelsen med en anden Haand rettet til:* Signell.
- V. 3, *L.* 3. haffde, *Hdskr:* haffuer.
- V. 4, *L.* 2. drommen, *Hdskr:* drommen. (*I V.* 17, *L.* 2: sommed; *omvendt staaer i V.* 13, *L.* 3: tofft; *i V.* 15, *L.* 3 *og V.* 35, *L.* 1: for; *i V.* 16, *L.* 1: giorde; *hvilke Fejl i Texten ere rettede til:* sommed, lofft, for, giorde.)
- V. 6, *L.* 2. huildis, *Hdskr:* hinldis (*i V.* 10, *L.* 4: hinler, *for:* huiler).
- V. 7, *L.* 3. hand. *Hdskr:* hans.
- V. 8, *L.* 2. ham, *Hdskr:* hans.
- V. 17, *L.* 1. sadde, *maaskee:* sodde.
- V. 19, *L.* 4. i giem, *Hdskr:* i giennem.
- V. 20, *L.* 4. nael, *Hdskr:* mael (*ligesaa i n. V.*).
- V. 21, *L.* 4. den, *Hdskr:* de.
- V. 29, *L.* 3. snacke, *Hdskr:* shnacke (*i V.* 40, *L.* 2: shnartig *for:* snartig). *L.* 4. om huem de, *Hdskr.* (*der her synes at have skrevet efter Lyden*) *har:* och venlig.
- V. 34, *L.* 1. offuen, *Hdskr:* offuer (*i n. V., L.* 1: nedder *for:* nedden). *L.* 2. blau, *maaskee:* blaw. *L.* 3. det, *Hdskr:* der.
- V. 38, *L.* 3. det samme, *Hdskr:* detsamme.
- V. 49, *L.* 4. io, *Hdskr:* det.
- V. 54, *L.* 1. Toge, *Hdskr:* Hugge.
- V. 63, *L.* 3 den, *Hdskr:* dem.

H. **a**: En smuck Vjse Hvor udi trofast oc retskaffen Kierlighed lader sig tilsione, alle elskendis Personer til Villie, til Trycken forferdiget. [*Træsnit.*] Sangvjsz befattet Under den Melodie: Som Axel Torsons Vijse, Prentet Aar 1665. (8 *Blade smaat* 8vo *i Lector G. Stephens' Eje.*) **b**: En smuk Vjse Om Habor Konge Søn Oc Stolten Signe lild, Hvor udi Trofast oc retskaffen Kierlighed lader sig tilsiune, alle elskendis Personer til Villie, Componeret. [*Træsnit, forskjelligt fra det paa* **a**.] Oc kand siungis som: Axel Tordsons Vjse. Prentet i Kiøbenhavn, Aar 1672. (*Har været 4 Blade, men de 2 mellemste med V.* 10–42 *fattes i det Universitetsbibl. tilhørende Explr.*) **cdef** *Udgaver af* 1708, 1710 *og to uden Aarstal fra Midten og Slutningen af 18de Aarh. Hver af dem er paa 4 Blade med væsenlig samme Titel som* **b**. (**cdf** *findes paa Universitetsbibl.,* **e** *paa kgl. Bibl.* **de** *tillige i Hr. Stephens' Eje.*) **bcd** *ere fra eet og samme Trykkeri, hvilket sees af, at Vignetterne ere Aftryk af een og samme Blok. — At der maa have været ældre Udgaver af dette Flyveblad, end den ovennævnte af* 1665, *slutter jeg deels af de mangfoldige Trykfejl i den, og deels deraf, at de senere Tryk undertiden have saadanne rigtigere Læsemaader, som ikke vel kunne tænkes indbragte ved en Bogtrykkers vilkaarlige Rettelse, men synes beholdte fra en ældre og renere Text, saasom i V.* 26, *hvor* **a** *isteden for det gamle sprogrigtige:* m i g l i g g e r H u e n p a a (*som alle de senere Tryk have*) *har det urigtige:* j e g l æ g g e r H u e n p a a.

H. V. 2, *L.* 4 igiem, **b**; **a**: igien (**cdef**: giem).

- V. 4, *L.* 3. Habor, **a** *her:* Haber.
- V. 5, *L.* 1. lodden, *saal.* **ab**; **cdef**: falden i lodden.
- V. 6, *L.* 4. vit hand tære, **bcdef**; **a**: dil hand tore.
- V. 8, *L.* 3. ude, **bcdef**; **a**: udi.
- V. 9, *L.* 3. iomfru, **bcdef**; **a**: skon iomfru. *L.* 3. tit, **a**: til.
- V. 13, *L.* 3. sleben-bord, **a**: sleben bond; **cdef**: slæbens bord.
- V. 15, *L.* 4. sleber, *saal.* **a** *her og i V.* 20; *de andre Udgg. her som ellers:* slæben.
- V. 16, *L.* 4. hun, **cdef**; **a**: hand.
- V. 18, *L.* 1. sade, **a**: sagde.
- V. 19, *L.* 4. lært, **bdef**: tære.
- V. 21, *L.* 3. konge-søn, **a**: kong-søn.
- V. 25, *L.* 3. i, *fattes i* **a**.

H. V. 26, *L.* 2. mig ligger, **c d e f**; **a**: ieg legger. *L.* 3. foruden, **a**: forudeu.
- V. 29, *L.* 4. om lige, **c d e f**: eders lige.
- V. 30, *L.* 3 eu, **a**: er. *L.* 4. *Tilsætningen* [til ende] *er gjort i Overeensstemmelse med* **F**, V. 30; **B**, V. 26; *i* **c d e f** *er Lin. for at skaffe Riim forandret til:* hand vilde mig icke kiende.
- V. 31, *L.* 2. her, **a**: ler.
- V. 33, *L.* 2. huld, **c d e f**; **a**: saa huld.
- V. 34, *L.* 3. brynie, **a**: bynie.
- V. 35, *L.* 1. therne, **c d e f**: slemme tærne (*i V.* 42: forbandede t.).
- V. 36, *L.* 2. [ieg] haffver i-saa, **a c d**: haffver i ["I"] saa; **e f**: haver jeg saa.
- V. 41, *L.* 2. paa hannem, **c d e f**: hannem i.
- V. 42, *L.* 3. et, **c d**; *fattes i* **a** (**e f**: et af).
- V. 46, *L.* 2. gallien, **c d e f**; **a b**: i gallien.
- V. 47, *L.* 3. hende, **b c d e f**; **a**: det.
- V. 51, *L.* 4. kiende, **a**: kiendt.
- V. 54, *L.* 3. skilt de unge to ad, *saal.* **b c d e f**; **a**: forraad de unge to.
- V. 55, *L.* 3. toge, **b e f**; **a**: tager (**c d**: tog). *L.* 4. sette, **a**: oc setter, **b**: sett, **c d e f**: sætte.

I. *Omkvæd. Saal. ved 1ste og sidste V. og endnu* 4 *Gange; men* 8 *Gange:* Hvad heller om I *a. s. v.*
- V. 8, *L.* 4. raade, *Trag.ra:* raae.
- V. 9, *L.* 1. i, *Trag:* I (*ligesaa i V.* 52, *L.* 4; 53, *L.* 3).
- V. 10, *L.* 4. skalt, *Trag:* skalt.
- V. 13, *L.* 2. Iomfru, *Trag:* Iomfruer.
- V. 14, *L.* 4. Iomfruer, *Trag:* Ivmfruer.
- V. 21, *L.* 4. Hand, *Trag:* Hang.
- V. 36, *L.* 1. Saa, *Trag:* Sa.
- V. 38, *L.* 4. schringet, *Trykf. f:* schingret? (*Jfr.* **I**, 19. **K**, 36. **L**, 49.)
- V. 43, *L.* 2. ere ene, *Trag:* ene ere.
- V. 58, *L.* 4. tilgaar, *Trag:* tilgaae.
- V. 62, *L.* 2. nogen, *Trag:* nogen.
- V. 63, *L.* 3. Haffbur, *Trag:* Haffbure.
- V. 69, *L.* 3. Binde, *Trag:* Bünde (*ligesaa i n. V.*, *L.* 2).
- V. 75, *L.* 3. aarlig, *Trag:* arlig. *L.* 4. For, *Trag:* For.
- V. 76, *L.* 4. Qvinder, *Trag:* Qvinden.
- V. 81, *L.* 1. Plan, *Trykf. for:* Platz? *L.* 3. Hand, *Trag:* Hun.

I. V. 86, *L.* 3. maatte, *Trag:* maacte.
- V. 87, *L.* 3. Fruer Stue, *Trag:* Frue Stue. *L.* 4. Glod, *Trag:* Ild.
- V. 95-96. *At disse to dumme Vers ere et senere Paahæng, er sikkert nok; men jeg troer ikke at Ahr.* (**II**, *S.* 411) *har Ret i at tillægge Vedel dem; derlil ere de dog altfor ringe.*

K. *Denne er ligesom den foregaaende Text en Bearbejdelse af flere Opskrifter, dem vi dog tildeels ikke mere have i deres oprindelige Skikkelse. Adskillige Vers ere kjendelig nyere og skyldes, tilligemed den hele Behandling, sandsynligviis Anna Krabbe. Som ligefrem uægte Vers kunne nævnes V.* 18. 31. 64. 78. 80. 81. 83. 84. 85.
- *Indledn. Lin.* 6. slett thiemne, *ɔ: slet jærne? L.* 7. ○ ○ ○ *Afskriveren har her ladet Plads aaben, sagtens til et Ord, han ikke har kunnet læse. L.* 8. haffue, *Hdskr:* haffde. *L.* 13. med-hosten, *ɔ: Midt-Høst?*
- V. 8, *L.* 3. ieg holder det for ingen at frist vere, *den rette Læsemaade turde maaskee være:* ieg holder den for **ufrist** at vere. *L.* 4. sin, *Hdskr:* sit.
- V. 12, *L.* 2. axeller, *Hdskr:* axeseller.
- V. 14, *L.* 4. att i, *Hdskr:* atti.
- V. 26, *L.* 2. neer, *Skrivf. f:* bert?
- V. 27, *L.* 2. runde, *Hdskr:* rende (*jfr.* **E**, V. 14).
- V. 28, *L.* 1. den, *Hdskr:* der.
- V. 35, *L.* 4. duelde, *Hdskr:* deelde *el:* dnelde.
- V. 41, *L.* 4. hand, *Hdskr:* hans.
- V. 43, *L.* 4. hog och hund. (*Jfr.* **C**, V. 32. **E**, V. 24.)
- V. 66, *L.* 4. ud, *Hdskr:* iud.
- V. 68, *L.* 3. noget, *Hdskr:* nogen.
- V. 69, *L.* 2. bolter, *Hdskr:* boltere.
- V. 80, *L.* 3 *og* 4. *staae i Hdskr. i omvendt Orden.*

L. **a**, **b**, **c** *og* **d** *ere Optegnelser efter Nutidens Tradition paa Færøerne, der vel for en stor Deel er en Gjenklang af Flyvebladets og Tragicas Texter, men som dog tildeels synes at grunde sig paa*

umiddelbar mundtlig Overlevering, hvilket navnlig synes at være Tilfældet med saadanne Vers og Læsemaader, som ikke findes i nogen af de trykte Texter, men vel i vore ældre skrevne. I Texten er kun meddeelt saadanne Vers og Læsemaader, som især kunne vække Formodning om at tilhøre en af de trykte Texter uafhængig folkelig Tradition; hvorimod en Mængde mindre Afvigelser i Udtryk fra de trykte Texter ikke ere anmærkede, fordi saadanne altid indkomme, hvor en Text gaaer over og i længere Tid forplantes i Folkemunde. Navnlig er det i slige Tilfælde let for den færøiske Tradition paa fri Haand at ombytte de givne Udtryk med andre, ligesaa gamle og ægte, ofte endog ældre og ægtere, fordi et saa stort Antal danske, saavel som færøiske Viser haves i frisk Minde.

a *og* **d** *ere i Aaret* 1844 *optegnede af Pastor Schröter; sidstnævnte, som kun bestaaer af* 5 *Vers, saaledes som han selv erindrede den fra Sydero, førstnævnte* (80 *Vers*) *derimod efter en gammel Kone fra Sando, der sagde, hun havde lært den af sin Mormoder, som igjen skulde have den fra sin Mormoder; hun bemærkede, at hun ikke mere erindrede den ganske fuldstændig i Slutningen.* **b** (74 *Vers*) *er optegnet* 1845 *af Skolelærer H. D. Matras paa Videro.* **c** (80 *Vers*) *er optegnet af mig selv* 1847 *efter Dictat af Jomfru Christiane Schröter. Da baade Versetallet og Versefølgen i disse Optegnelser ere forskjellige, har det, for at de kunde behandles som een Opskrift, været nødvendigt at give samtlige Vers nye Løbenummere, hvorhos dog de særskilte Versenummere for hver Optegnelse især ere vedføjede.*

L. V. 2. *Kan være et nyere Vers; jfr. dog* **C**, V. 1.
- V. 3, **a**, *L.* 3: *jfr.* **C**, V. 2.
- V. 4, *L.* 2. *Burde vel hedde:* hun kunde vel Drømmen raade (*Jfr.* **K**, 4).
- V. 8, *L.* 3. *Jfr.* **D**, 8. **F**, 8.
- V. 14. *Jfr.* **F**, 12. *Er dog maaskee hentet fra Syvs Nr.* 11 (V. 24).
- V. 18, *L.* 1-2 = **H**, 22.

L. V. 19-23. *Disse Vers* (*med Undtagelse af* V. 20, *der ellers ingensteds forekommer, men som kjendelig er ægte gammelt*) *komme igjen som* V. 42-45, *og have deres Forbilleder i de trykte Texter; men her ere de indførte efter* **a**, *som gjør en dobbelt Anvendelse af dem, ved først her at benytte dem til en Trist om, hvor Habor skal* s i d d e, *og siden igjen, hvor Talen bliver om, hvor han skal* s o v e. *Denne Gjentagelse kan være opstaaet ved en Bestræbelse for at holde med begge Parter, af hvilke den ene* (*Opskr.* **ADEFIK**) *lader Tvisten om, hvor Habor skal sove, finde Sted her, strax ved hans Indkomst i Fruerstuen, den anden* (**ACG**) *derimod flytter den længere frem, til efter Sammenstødet med den næsvise Terne.* **H** *vakler paa en Maade mellem begge, ved at have nogle af de herhid hørende Vers* (**H**, 11-12) *paa første, eet af dem* (**H**, 22) *paa sidste Sted. Medens denne Scene altsaa med den nævnte Modification gaaer dobbelt i* **a**, *staaer den i* **b** *ene paa denne, men i* **c** *paa den sidste Plads.* (*Jfr.* V. 42-45.)
- V. 25. ɔ: **G**, 19.
- V. 26. **a**'s *Læsemaade her er nok nyere.*
- V. 29. *Jfr.* **I**, 27.
- V. 32. *Jfr.* **I**, 30.
- V. 35. *Jfr.* **I**, 31.
- V. 36. ɔ: **H**, 20.
- V. 37. *Gjenfindes i Syvs Nr.* 11 *som* V. 28, *og er vel hentet derfra.*
- V. 38. *Jfr.* **I**, 32-33.
- V. 40-41. *Jfr.* **I**, 33-34.
- V. 46. *Jfr.* **I**, 34.
- V. 49, *L.* 4. *I alle tre Optegnelser:* skingred, *jfr. Noten til* **I**, V. 38.
- V. 54. ɔ: **G**, 29; *men findes ogsaa* (*som* V. 32) *i Syvs Nr.* 11.
- V. 64. *Synes vel at minde om* **H**, 27 *og* **K**, 45; *men er snarest taget lige ud af Syvs Nr.* 11 (V. 38).
- V. 68. *Jfr.* **A**, 41. **C**, 38. **E**, 28. **F**, 35.
- V. 69, *L.* 3-4. **c** *stemmer her med* **A**, 42.
- V. 70. ɔ: **F**, 36. **G**, 38. (*Jfr.* **A**, 42.)
- V. 74, *L.* 2. *Jfr.* **E**, 32. **A**, 45. *L.* 4. *Jfr.* **C**, 38-39. (*Begge Læsemaader kunne dog være hentede fra Syvs Nr.* 11, V. 43.)

L. V. 80. *Jfr.* **I**, 58.
- V. 81. *Jfr.* **E**, 37.
- V. 82. *Jfr.* **H**, 34.
- V. 88. ɔ: **I**, 68.
- V. 95. *Jfr.* **I**, 78.
- V. 96. ɔ: **I**, 84, *smukkere udtrykt.*

L. V. 98. *Jfr.* **G**, 55.
- V. 99. ɔ: **I**, 82.
- V. 101. *Jfr.* **B**, 45. **E**, 49.
- V. 105, *L.* 3. hveden er, *er vist den oprindelige Læsemaade, hvor* **H** *har:* Hvem eyer.

21.

Longobarderne.

Saxo fortæller i ottende Bog af sin Danmarks Kronike, at i Kong Snios (Snjós) Dage var der saa stor en Misvæxt og Dyrtid i Danmark, at Landet umulig kunde føde alt Folket. Da vedtoges paa Thinge, at man skulde slaae alle Børn, gamle Folk og Krøblinge ihjel, saa der kunde blive Føde nok til de vaabendygtige og arbejdsføre. Dette Forslag var gjort af Brødrene Ebbe og Aage (Ebbo og Aggo); men da de kom hjem og fortalte deres Moder Gambaruk det, skammede hun dem ud for deres umenneskelige Forehavende og gav et bedre Raad: at en Deel af Landets Ungdom, hvem Lodden traf, skulde drage ud og forsøge sin Lykke i fremmede Lande. Dette Raad blev da ogsaa vedtaget paa Thinge, Lodderne kastedes, og den trufne Skare drog ud, først til Bleking, saa over Gulland til Rygen, og derfra videre over Land, indtil den hinsides Alperne slog sig til Ro og stiftede det longobardiske Rige. Denne Saxos Fortælling er næppe heel og holden runden af hjemlig Rod; men har sikkert en dobbelt Kilde: deels gamle danske Folkesagn om den oude eller ulykkelige Kong Snio eller Snede*), om en Hungersnød under hans Regjering og da vel ogsaa om en derved fremkaldt Udvandring; deels det longobardiske Stammesagn, som Povel Varnefrid meddeler: at hans Forfædre i gamle Dage vare udvandrede fra en Ø eller Halvø højt oppe i Norden, der heed Scandinavia, hvor der dengang var saa stor en Hungersnød, at det ved Lodtrækning blev bestemt, hvem af Folket der skulde vandre ud. Anførere for denne Skare vare Ibor og Aglo, hvis Moder Gambara, en saare viis Frue, fulgte med dem.**)

Endskjøndt det er sikkert nok, at Saxo kjendte og her benyttede Pauli Beretning, saa er der dog i hans Gjengivelse af den adskilligt, som tyder paa, at denne Forbindelse af det lærde fremmede og de folkelige indenlandske Sagn alt for hans Tid var bragt tilveje, og det saaledes forbundne Sagn alt da var underkastet de Brydninger, som altid finde Sted med et

*) Andre, fra Saxos ganske forskjellige, Sagn om en saadan Konge, der engang skulde have hersket i Jylland, findes i de esromske Aarbøger, hos Petrus Olai, i den saakaldte Kong Eriks Krønike, samt hos Messenius, hvorom kan sees Suhms Crit. Hist. III, S. 501. flg. N. M. Petersens Nord. Mythol. S. 81.

**) Pauli Diaconi de gestis Longobardorum lib. I, cap. 2-3. Han veed naturligviis intet om nogen Kong Snie eller om noget Danmark; ikke heller har han noget om det første Forslag: at dræbe de hjælpeløse, hvilket Træk derimod, som P. E. Müller har viist, har flere nordiske Paralleler, og da sagtens har hørt til Saxos hjemlige Snie-Sagn.

mundtlig forplantet Stof.*) At det saaledes forbundne Sagn ialfald efter hans Tid blev Folkeejendom, sees af, at den saakaldte Kong Eriks Kronike veed at fortælle, at den kloge Frue var fra Skaane og heed ikke Gambara eller Gambaruk, men Maggæ**), som hun ogsaa kaldes i begge de gamle Udtog, man har af Saxo (det plattydske og Thomas Gheysmers), saa det var ikke umuligt, at allerede Saxo selv har havt dette Navn, og at Gambarue først senere, efter Paull Bog, er sat i Stedet; — og det bekræftes endvidere ved den Vise, som her for første Gang offentliggjøres i sin folkelige Skikkelse, der vil findes meget forskjellig fra Vedels med alskens Boglærdom og egne Gætninger udsmykkede Text (I, Nr. 3; optrykt hos Nyer. og Rasm. II, Nr. 57; islandsk i Gisle Ivarssöns Hdskr. Nr. 130; her aftrykt som Opskr. D), hvoraf den allerstørste Deel (ɔ: alt hvad der ikke er taget af Opskrifterne B C) er hans eget Arbejde.***) I de ægte Opskrifter bærer Snie det folkelige Navn Snede****), Fruen er fra Sjælland og hedder Inger eller Ingeborg. Men selv uden disse Afvigelser fra Saxo vilde vor Vise i de tre først meddeelte Texter (A B C) selv bære Vidnesbyrd om sin folkelige Oprindelse og folkelige Brug, saavel som om en høiere Alder end den, Nyerup tillægger den ved at antage den for at være "forfattet" i det 16de Aarhundrede.†) Ialfald trænger den paa ingen Maade til at støttes ved det langt yngre og aldeles ufolkelige, i sproglig Henseende aldeles umenneskelige Rimeri, som ikke blot i det 16de Aarhundrede, men endnu langt senere er blevet taget for gode Vare, og som Vedel var den første til at bringe frem, som Støtte for den af ham omredigerede Vises historiske og folkelige Characteer.

Det er det i Vedels Indledning citerede Riim om "Ebbe oc Aage de Hellede saa fro", hvorom jeg skal tillade mig her at give nogle Oplysninger, der vel næppe kunne ansees som overflødige, da endnu N. M. Petersen, som (Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 469—70) meddeler hele Verset "i et noget forstaaeligere Sprog" (ɔ: i dets sande, i det 16de Aarhundredes Sprog), kalder det "det gamle gullandske Vers, som meddeler et Omrids af dette Folks Historie," uden at han med eet Ord antyder, at dette "gamle" Vers tilhører ikke det 9de, men det 16de Aarhundrede. Vedel, der som sagt er den første, hos hvem jeg har fundet Spor til dette Vers, betegner ikke sin Kilde nærmere end som "den gamle Gudlandske Krönicke, sereffult paa gamle Rim", og ligesaa liden Underretning faae vi i den Henseende fra nogen af de andre ældre For-

*) Herom kan navnlig sees P. E. Mullers Crit. Undersøgelse af Danm. og Norges Sagnhist. S. 131-38. Notæ uber. in Sax. S. 239. flg. — Jfr. Gramms Noter til Meursius, Sp. 81-85. Pontoppidan: Gesta et vestigia Danorum, I, S. 101-11. Suhm: Om de fra Norden udvandrede Folk, 1, S. 558. flg. Crit. Hist. III, S. 492. flg. N. M. Petersens Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 465-76. 490-91.

**) Lyschander (Slectebog, S. 269) har den Bemærkning: "deris moder kalde de vdlendiske Historici Gambara, oc Saxo (som dennem haffuer efflerfuld) Gambaruch, som andre neffne gamle Fru Berette aff Vendel." Herfra har saa atter Strelow (Guthilandiske Chronica, S. 103): "den gode gamle Quinde Gambarue eller gamle Frue Birgette." Men da Lyschander fandt paa at oversætte Saxos Lathgertha (ɔ: Hlaðgerð) ved Lange Gjertrud, saa var han maaskee ogsaa istand til af Gambarue at danne sit gamle Fru Berette.

***) Derfor har den jo imidlertid ikke før gjældt og maaskee ikke kunnet gjælde, saa længe man ikke kjendte Vedels Kilder og hans Behandling af dem. Det kan derfor ikke forundre videre at see endnu N. M. Petersen med en vis Agtelse omtale dette Product, som han kalder "Kæmpevisen" og meddeler i sin Danm. Hist. i Hedenold (I, S. 470-75) med den Bemærkning, at "Visen oplyser os om Oprindelsen til Folkets Navn, Langbarder, som Povel Diacon forklarede af deres lange Skjæg. De kaldtes nemlig saa formedelst deres lange Barder og Breder." Paa denne "Oplysning" vilde han sandsynligviis have sat mindre Priis, om han havde vidst, at dens Opfinder er A. S. Vedel.

****) At dette er Navnets folkelige Form, sees af, at saavel Øster-Snede i Aarhuus Stift som Nørre-Snede i Ribe Stift (og maaskee ogsaa de andre jydske Sneder) skulle efter Folkesagnet skrive sig fra gamle Konger af Navnet Snede, som der skulle ligge begravne. (D. Atlas, IV, S. 476. V, S. 978.)

†) Denne Dom: at "disse Riim ere vistnok forfattede i samme 16de Seculum, hvori de tryktes af A. S. Vedel" (Nyer. og Rasm. II, S. 165), grunder sig paa den samme Forvexling af Vedels Redaction og dennes folkelige Grundlag, som N. M. Petersen gjør sig skyldig i, som dog ikke kan lægges ham til Last, men vel Nyerup, som burde kjendt Vedels Kilder, da han jo kjendte Rentzels og Sophia Sandbergs Haandskrifter.

fattere, der kappedes om at bringe dette latterlige Product for Lyset, som en stor Opdagelse, der langt bar Prisen for Pauli gamle Historie: Hvitfeldt, Lyschander, Pontanus, Strelow, Stephanius have alle aftrykt ikke blot de af Vedel anforte Dele, men hele Ramsen, 42 Linier lang, dog med nogen Variation indbyrdes, navnlig i de mange um-er.*)

Dette som saa mange andre Hjærnespind sogte Gramm at befrie os for, ved i sine Noter til Meursi danske Historie at vise dets Intethed. Han mener med Rette, at det til hans Tid knap var 200 Aar gammelt, og tilføjer, at det henhørte til de saakaldte gullandske Antiquiteter, hvormed Præsten Niels Pedersen (Nicolaus Petreius) ved Aar 1550 glædede sine lærde men troskyldige Venner i Kjøbenhavn.**) Rigtigheden af denne sidstnævnte Oplysning bekræftes ved et haandskrevet Exemplar af denne Petreii gullandske Guldgrube i sin fuldstændige Form som "Antiquitates Danicæ", hvoraf den under Titelen "Cimbrorum et Gothorum Origines" paa latin, tydsk og dansk udgivne Bog kun er et Fragment. Dette Haandskrift, der har tilhørt Arne Magnussen, er en Afskrift, som Lyschander har ladet tage og bestemt til Udgivelse***), og her

*) Hvitfeldt (Danm. Kron. 1603. I, S. 25) siger blot: "Om deris Vdgang er funden paa Gotland disse gamle Rim"; Lyschander derimod (Slectebog, 1622. S. 263): "Langt for Saxonis tid haffue de fordum hædenske Adelruner oc Gullandsfarer her om klarlige oc tydelige rimet oc opskreffuet som efterfolger." Pontanus (Hist. Dan. 1631. S. 36) er endnu mere hojtravende: "Nec omittendum isto præcipue loco vetustum quoddam rhytmicis metris lingua genti vernacula cantitatum olim apud Gotlandiæ incolas carmen; quo sane, quod ad istam emigrationem, multo verius multoque accuratius, quam est a Paulo præstitum, celebrari omnia comperio. ... Ex ultimo versu intelligi datur concinnatum hoc carmen finita jam imperii Longobardorum periodo, rerum per Germaniam Italiamque iste potiente Carolo." Strelow (Guthilandiske Chronica, 1633. S. 104) siger blot, at "der om findis i voris Guthlandiske Antiquiteter oc Optegnelser saadanne Riim paa Guthilandiske Sprock." Stephanius endelig, som meddeler Verset baade i Original og i en latinsk Oversættelse ved Vitus Bering, udskriver (Notæ uber. in Sax. 1645. S. 181) næsten Ord til andet Pontani Lovsang, ogsaa de ovenfor udhævede Ord. — Ogsaa Thomas Bartholin den yngre, der 1676 debuterede med en Disputats "de Langobardis", fæster ubetinget Lid til de nævnte Riim.

**) Gramms Ord (Meursi Hist. Dan. 1746. Sp. 85) ere blandt andre disse: "Miseret me, eruditissimi viri [Pontani], cui tam impudenter fucus factus. Est enim recentis admodum fabricæ cantilena, non modo Carolo Magno, quem regni Longobardiei destructorem ultimus versus celebrat, adeoque et Pauli Diaconi temporibus posterior, sed et, cum Pontano ad manus veniret, nondum, ut puto, centum annorum ætatem habens; ex quo nimirum eam, cum insigni plurium id genus adulterinarum mercium adparatu, ex insula Gothlandia commentatorum ferace, Nicolaus ille Petreius, Hafniam ad amicos suos misit circa annum 1550, et pro genuino antiquitatis foetu venditavit. Prodiit sane ex eadem ipsa officina, in qua ceteræ Antiquitates, quas Gothlandicas vocant nostri, cusæ et fabricatæ." (Det maa dog herved bemærkes, at blandt det meget falske, Niels Pedersen bragte fra Gulland, var dog eet ægte Guldkorn, nemlig den historiske Efterskrift til Gothlandsloven, som næppe før var bekjendt.)

***) Dette samme Haandskrift (Arnam. 846. qu.), hvori er foretaget nogle Rettelser af Skrivfejl med Lyschanders egen Haand, omtales i en Meddelelse til Torfæus (Series, S. 67) af Arne Magnussen, der erklærer Petreius for at være Lyschanders Hjemmel for det meste af dennes Slectebogs 3die Bog. Dets fuldstændige Titel er: "Antiquitatum Danicarum de Cimbris liber I, Gothis libri II, Danis liber I, in quibus gentium harum vera et nativa primordia, migrationes, coloniæ, patres, duces, judices &c ex vetustissimis Gotlandorum in regno Daniæ archivis et aliis probatis antiquitatibus, cum continua annorum serie, et assidua historiarum Danicarum collatione cum ecclesia Dei et Monarchiis ab initio ad nostra usque tempora per M. Nicolaum Petri Sielandum olim coacervati, nunc primum in lucem editi ex bibliotheca Claudii Christophori Lyschandri." Herpaa følger et Forord af Lyschander, dateret Herfolge, hvorefter nogle Oplysninger om N. P.'s Levnet, hvori det hedder, at han døde 1579 (en Angivelse som, om den er rigtig, imidlertid noget turde rokke denne Afskrifts Authenti, idet der i den danske Chronologi ved Aar 1577 staaer "Christianus IIII Frederichsburgi natus", hvorefter et Par Anmærkninger ved Aarene 1578 og 79, ligesom det i selve den N. P. tillagte Fortale hedder, at han havde skrevet sin 4de Bog "de Danis eorumque regibus a Dano ad illustrissimi principis Christiani quarti nativitatem"; thi da Chr. IV, fød 1577, antagen som Thronfølger i Danmark 1580, hyldet 1584, først besteg Thronen 1588, synes det noget usandsynligt, at han allerede 1579 skulde være kaldet Chr. IV). Herpaa følger "Præfatio Nic. Petr. Selandi in Antiquitatum Danicarum Historiam", af hvilken de to Fortaler i de trykte Udgaver af "Origines" synes at være udrevne Stykker. N. P.'s trykte Værk, der først udkom paa latin i Leipzig 1695 (som det i Forordet hedder: efter Forfatterens An-

findes da i den aldrig udgivne 4de Bog ved Kong Snie en lang Tale om Longobardernes Udvandring fra Danmark, hvori Forfatteren blandt andet forkaster Paull Udledelse af deres Navn, fordi "Bart" var tydsk, ikke dansk, og (det forudsættes som afgjort) Longobarderne vare danske. Endelig anføres da, som den bedste Kilde til ret Kundskab om dem det omtalte Vers, der siden af saa mange lærde tryktes uden Angivelse af Kilde.*) Haandskriftets Copi af Verset er imidlertid ikke at betragte som den mest authentiske, da de trykte paa flere Steder have (om man saa tor sige) ægtere Læsemaader, det vil sige saadanne, som snarest maae antages at have tilhørt den oprindelige Text. At denne imidlertid fra første Færd af er ligefrem opdigtet, det mener jeg fremgaaer deels af dens egen Beskaffenhed, der forbyder os at antage en Original endog blot 100 Aar ældre end Petreius**), deels af et andet Riim i samme Haandskrift og af selvsamme Caliber, der begynder:

> Cimbernis koning, som heyte Dan, aff hucken dar ganger saa vitum saun,
> hand vaar einum fanter kön oc strag, daa Tyskenum villum med hannum y lag.

hvilket indledes med de Ord: "i et meget gammelt Haandskrift, som jeg blandt andre Sager fandt paa Gulland, findes disse Riim"***), thi det er vanskeligt at tænke sig, hvorledes det skulde gaae til, at Petreius her kunde have været ikke Bedrageren, men den bedragne: hvorledes han med god Tro skulde kunne kalde det, han havde seet, et meget gammelt Haandskrift, skjøndt det dog maatte være skrevet i hans egen Tid.****)

Hermed skal jeg tage Afsked med disse foregivne Antiquiteter, for til Slutning kortelig at omtale et Par Sidestykker til det longobardiske Udvandringssagn, nemlig det gullandsk-gothiske og det sveitzerske. Det første findes i den gamle Gothlandslov, hvor det hedder, at paa Øen Gulland formeredes i Oldtiden Folket saa stærkt, at Landet ikke kunde føde det alt, hvorfor ved Lodkastning en Trediedeel af Befolkningen bestemtes til at udvandre, og denne Flok var det, som naaede ned til Grækenland og altsaa blev Stammefædre til de berømte Gother. Hvor gammelt eller oprindeligt Sagnet er, skal jeg lade staae ved sit Værd; det har dog vel alt paa

tographon), er nemlig kun de 3 første Bøger af det hele Værk, sammendragne til 2: een om Cimbrer og een om Gother, hvorimod den 4de Bog om de danske er ganske ladt ude, saa vel som den til de første Bøger hørende "Chronologi"; og denne latinske Udgave er uforandret fulgt i den danske som i den tydske Oversættelse.

*) Verset indledes med de Ord: "Videamus itaqve, qvid de hisce Gothi in vetustissimis Gothlandorum monumentis nobis reliqverint."

**) Dette troer jeg vil fremgaae ved en Sammenligning f. Ex. med vor danske Riimkronike. Jeg seer derfor slet ingen Grund til Suhms Mening (Crit. Hist. 1, S. 102): at "det bliver dog et Spørgsmaal, om det ikke er noget gammelt, og Sproget derudi forandret i nyere Tider." Thi da Indholdet er i høj Grad mistænkeligt, saa maatte det jo netop være Sproget, der skulde tale for dets Ælde. Naar altsaa dette er aabenbart forfalsket ɔ: ikke et ved Misforstaaelse og Fordrejelse fordærvet ældre Sprog, hvorigjennem det gamle Grundlag, om et saadant havde været til, dog maatte komme tilsyne; men derimod netop i sin Grund er ganske nyt (ikke ældre end Petreius selv) og kun overtrukket med en Fernis, som vedkommende dengang antog for gammeldags, men som nu enhver veed har ingensteds hjemme, — saa bliver der jo slet intet tilbage, som kunde give os Skrupler i Henseende til en ubetinget Forkastelse af det.

***) "In pervetusto codice in Gothlandia a me inter alia invento, in hæc verba exarati rhytmi extant."

****) Lyschander, der som nys bemærket engang stod i Begreb med at udgive hele Petreii Værk, men siden opgav dette og i dets Sted optog det meste deraf i sin mærkværdige "Slectebog", synes paa egen Haand at have forøget de gullandske Antiquiteter og selv at have gjort det prosaiske Forsøg i samme Sprogart, som aftrykt med Runer findes i Slectebogen, S. 23, begyndende: "Japhet tridium Noe Son aflede enum Son, hucken hieytte Gomer", og hvortil Verelius føjer følgende Anmærkn. (Torfæi Series, S. 70-71): "Gratulandum vobis censeo, antiquarii, de lingva Gothica remotissimæ vetustatis. Si sic scilicet unquam locuti sint Gothi, et non monstra sint hæc verborum detortorum & solæcismi. Putavit nempe pudiissimi figmenti parens deformem dictionem ut antiquissimam ab incautis exceptum iri: ideoque voces fere singulas in om terminari voluit. Dimove jam hanc larvam, et de genuina facie judicabis"! — hvilken ganske finder Anvendelse ogsaa paa de forhen omtalte gullandske Riim.

Saxos Tid været tilstede paa Gulland.*) Det andet, det sveitserske, gaaer ud paa, at Ureautonernes Bebyggere skulde paa Grund af Hungersnød og efter Lodkastning være udvandrede fra deres gamle Bopæle, der sættes deels i Frisland, deels i Sverig.**) Rimeligviis ere begge disse Sagn kun Gjenklang af eet og det samme, af det som vi, fastholdt i sin ældste Form, om end maaskee ikke i sin ældste Anvendelse, finde hos Paulus; men de ere begge af den Ælde og af den folkelige Characteer, at de her fortjente at nævnes. Den Vise, som det sveitserske Sagn i senere Tider (ved Aar 1550) er blevet iklædt, den saakaldte Ostfriesenlied, minder stærkt om vor her meddeelte Vise, som naar det hedder:

Die Theurung hat gewährt so lang,
Dass man in Schweden kein Nahrung fand
Und in dem Land Ost-Friesen.
Ds hand sie g'lidten grosse Noth:
Mancher starb durch Hungersnoth:
Das konnten sie nicht kiesen.

Der König besammelt seinen Rath,
Er sagt den Weisen von der Sach,
Denn er ging um mit Listen.
Es ward gemehret mit der Hand:
Der zehend musst vom Ysterland,
Den sudern s' Leben zu fristen.

A.

(Steen Billes Haandskrift, Nr. 62.)

1. Ther boer en konning i Danemarck,
konning Snede lagder hanndtt siig kallde:
stor hunger oc nødtt vor i hanss landt,
stor hunger oc nødtt m*ett* alle.
Thi maa saa vell i Dannemarck.

2. Oc kongen lagder eenn herre-dag biude
alltt for saa stor enn nødtt:
huer tredie mandt, i landen er,
wiillde handt lade slaa til døde.

3. Ther boer enn frue i Siellandtt,
hun fiick thi thiennder att hørre:
"Th*ett* forbiude Gudt-fader i Himmeriig,
th*ett* i skulle nu saa giore.

4. Rett alldriig hørde ieg ett slemmere mordtt,
enndtt som i wille nu bedriffue:
at tage thennom liiff oc leffnet fraa,
som herre Gudtt haffuer thennom giiffuit.

5. Ett heyre raadt wiill ieg ether giiffue,
eenn-dog ieg er enn quinnde:
I lagder theno*m* seiglle till soenn udtt,
i lagde thenom seyer vinde."

*) Siþan aocaþis fulc j gutlandi so mikit um langan tima, at land elptj [ɔ: eflti] þaim ai alla fyþa. þa tutaþu þair bort af landi huert þriþia þa þ, so at alt sculdu þair aiga oc miþ sir bort hafa, sum þair ufan iorþar attu. (Gotlandslag, Schlyters Udg. S. 94. Originalen i Haandskr. fra 14de Aarh.) Jfr. C. Säves Afhandl. i Hist. Tidsskr. (IV, S. 213), hvor Lovens Nedskrivelse sættes i det 13de Aarhundrede.

**) See herom Grimms Deut. Sagen, Nr. 508 og Fr. Schierns Afhandl. i Hist. Tidsskr. I, S. 76. flg.

6. Oc kongen tog strax paa hindis raadt,
lodtt folckenn tilsammen kallde:
the*tt* wiill ieg forsanndingenn siige:
the*tt* woer skonntt folck medtt alle.

7. Tenn frue i Siellandtt boer,
fru Innger lader hun siig kallde:
hun lader biigge saa stortt ett skiib,
the*tt* segler i soenn m*ett* alle.

8. Henndis sonner giorre thii tiill hoffuitz
-menndtt,
thi worre tho hellede fromme:
huer aff them gior tiilliist for eenn,
i-huort udt thi monne komme.

9. For Blegeun giiffue thii thennom tiill stranndtt,
thii worre skonnt folck medtt alle:
thennom fullde konningenn oc Danmarckis
raadtt,
thi badt thennom alle well farre.

10. Ter tii komme i soenn udtt,
ther loste thennom fuldtt vell att verre:
the*tt* viill ieg forsandingen sige:
thi vunde baade priss oc er*re*.

11. Tii seglett indt for Lumerdi,
som liger i Vallanndt inde:
ther sloe thi alle thi mendt ihiell,
behollde sidenn therriiss quinder.
Thii maa well saa i Dannemarck.

B.

(Rentzels Haandskrift, Nr. 44.)

1. Ther bode en konning udy Dannemarck,
kong Snedigh lader hand sig kalle:
stor hunger och nodt war y hans landt
och stor mistrost m*et* alle.
The maa saa vel y Danemarck.

2. Hand tog till sig sine rigens raadt,
hand lodt sig ther-till mode:
tridie parten aff folcken, y landet er,
then ville hand slaa till dode.

3. Tridie parten aff folcket, y landet er,
thenno*m* will hand slaa till dode:
for hand setthe icke thend tro till Gud,
ath hand kunde [thennom] fode.

4. Thet spurde en gammell frue och wis,
thed raadt, the haffde paa fundit:
hund sagde, them turde ey megen priis
for hondt, so*m* the haffde hondeth.

5. "Huo haff*ue*r hort et slemmer mordt
[y werden] ath bedriffue:
en tage dem liff och leffnet fraa,
som liff och leffnit er giffuen.

6. Eth raadt will iegh ether raade,
endt-dog ieg er en quinde:
y sender them heller aff landet udt,
the motthe en syer winde."

7. The tog tha strax paa hindis raadt,
dy lode dem lade thi wancke;
och thet will ieg forsandigh siige:
skont folck the maa samen sonrke.

8. Then frue hund bode y Sellandt,
fru Ingeborgh lodt hund sig kalle:
hun lader bygge saa stort etth skiff,
maa segle off*ue*r werde*n* alle.

9. Hund lader sig byge en snecke,
for-gyllen er all the strenge:
then sender hund y haffuit udt,
och well sath met raske hoffdrenge.

10. Hindis sonner tha giorde the till hoff*ue*ds
-mendt,
the war tho mendt allt saa fromme:
[huer aff them gior fyllest for en,
y-huort the mone komme.]

11. Tyll Blegint tha fulde the them till soes,
thedt war saa stor en skare:
kongen och alle hans riigens raadt
the bad the*m* alle well fare.

12. Ther the kom y haffuit udt,
ther loate the well ath werre:
y-huar the kom y fremmedt landt,
thy wand bode pris och ære.

13. Tyll Lonbardi bestride the och well,
som leger y Wallandt ynde:
ther slaa the alle theris mendt yhiell
och bleff ayden hoes theris quinde.
Dy maa saa well udy Danmarck.

C.

(a. Rentzels Haandskrift, Nr. 29. b. Sophia Sandbergs Haandskrift, Nr. 35.)

1. Der buode en koning y Danmarck,
koning Snede lader hand sig kalle:
hunger och nødt war y hans landt
och stuor mistrøst met alle.
Thy maa saa vell y Danmarck.

2. Hand lodt forsamle sith rigens raadt,
handt lodt sig ther-till møde:
tridie part folckens y hans landt
wilde hand lade slaa thill døde.

3. Tredie part aff folcket, i landet vaar,
vilde hand lade sla til døde:
for hand sætte icke ain hob til Gud,
at hand kunde dem alle føde.

4. En gamell fru udy Siellandt
hund fick thy tidenger att horre:
"En slemere mordt ieg aldrig haffuer hørt,
endt y nu vill lade gyorre.

5. En slemer mordt ieg aldrig haffuer hørt,
endt y nu vill lade giorre:
och thage thenom liff och leffnit fraa,
som liff och leffnit er giffuit.

6. Ith bedre raadt will ieg ether kinde,
indog ieg er en quinde:
y lader thenom segle y haffuit udt,
om thy kunde seyr winne."

7. The thog strax paa hindis raadt,
lodt folcken thill-samell kalle:
thett well ieg for sandligen sige:
thy war skionth folck mett alle.

8. Then gamle fru y Sielandt,
fru Ingebor lader hund sig kalle:
hund lodt thenom giore saa stercke skib,
thy matte segle y sioen for alle.

9. Hindis søner giorde the till hoffuitzmendt,
thett bleff II mendt saa frome:
the giorde hner fyllyst for en,
y-huor thy nune kome.

10. For Hallindt och Blegindt genge the till skiffs,
the vare saa foffuer in skarre:
kongen och hans rigins raadt
the badt thenom fuld well fare.

11. Ther thy kome y haffuit udt,
ther lostidt thenom well att werre:
y-huor thy wandrit y landen udt,
thy wanne stuor siiger met erre.

12. Thill Lombardi saa mone the stride,
som liger y Walandt inde:
ther sloge the alle mendt yhiell
och bleff siden hooss thieris qvinder.
The maa saa well y Danmarck.

D.

(Vedel, 1, Nr. 3.)

Denne Viae er lagd oc dictet om de Longobarders Vdfærd aff Danmarck. Orsagen til deris Vandring setter Sachsu, vor Danske Historiescriffuer, ind i Kong Snies tid, som regerede her i Riget hen ved 600 Aar effter Christi Fødsel. Saa at Aars tid oc Tal følges icke eller rimer sig offuer it met det, som aff andre scriffuis om den tid, at de komme først ind vdi Italien oc indtoge Lumbardi; Huilcket skede paa det Aar effter Christi Fødsel 568. Om huilcken vligelighed gioris behoff videre forklaring, som icke er fornoden paa denne stæd. Huad som disse Longobarders Naffn oc Fæderne Land er anrørendis, ere oc icke helder alle Scribentere lige ens met huer andre. Men de maa disputere her om saa meget som de ville, saa er Naffnet dog alligeuel aff Danske oprindelse: Huad helder mand vil, at de skulle kaldes aff deris lange Barder eller Breder, det er Øxe, som mand end nu neffner i Norge, eller lange Halffbarder, som Kongelige Drauantere gierne bære, eller aff hine lange Barder oc Border, det er lest oc haarde Aggre, som Istenones haffue Naffn aff, at de der paa haffue boet, i stæden at Marsi haffue boet paa Mersk Landet. Som her um videligere skal en anden steds ordelis i sin tid. Men at de ere vdgangne først aff disse Lande, vidner deris Tungemaal oc Sæder. Saa oc atskillige Scribentere: Paulus Diaconus oc andre. Vdi besynderlighed hærer her om Vidnisbyrd den gamle Gudlandske Krønicke, screffuit paa gamle Rim, iblant andet met disse Ord:

Ebbe oc Aage de Hellede saa fro, Siden de for Hunger aff Skaane drog,
Da steddis de nest vorum gute Gutland Met gamle oc vngum, Quindum oc Mand.
Derum Snekum vorum halff fierdum Sil, Oc Hundrum Mandum inden huerum de.
De neffnde sig Vinnilende, iag sege kand, Effter Ebbe, som kom aff Vendelbo Land,
Meden Aage vaar einum Goding Koner, Dog de varum baadum einom mutter Soner.

Item følger iblant andet fremdelis:

Saa lodum de sik Longumbarder kaldum, Pannonien bestridde de ok met allum,
Ok tognm saa indom Vallandom der nest, Der timedis dennum Lukkun allum best
Hæd er vel screffnet, hæd er vel spurt, Huad de haffuer siden mandelikum giort,
Ok mest siden de inden Vallandum kom, Hæd er vel kind allum Veridum om.

Oc saa huad her følger mere met, effter som oc vdi Visen fortelles, oc icke nu her, men paa en anden beleiligere stæd, skal videre forklaris. Effter at disse tvende Hoffuitzmend Ebbe oc Aage vaare hen døde, toge de Hamonder Aages Søn til Konning oc haffde saa effter hannem i midler Tid, førend de komme ind vdi Italien, til Albuinum Ti Konger, som førde atskillige Krig met atskillige Landskaff oc atskillige Lycke. Met Albuino vaare de Tiue Konger ind til Kong Desiderium, som Keyser Karl Magnus offueruand, der de haffde regered vdi Longobardia Fire Aar oc to Hundrede.

1. Der bode en Konning i Danmarck,
Konning Snie loed hand sig kalde:
Hunger oc Nød vaar i hans Land
oc stor Mistrøst met alle.
De maa saa vel i Danmarck.

2. Hand screff der Low baade haard oc streng,
den skulde den menige Mand holde:
Til Druckenskaff, Gestebud oc Fraadzeri
sig ingen fordriste skulde.

3. Men Gud forøgte sin Heffn oc Straff
fra Aar til Aar diss mere:
Iorden loed sig bruge der til,
ingen Fruct saa vilde hun bære.

4. Kong Snie til sig forsamlet sit Raad,
den Dom monne de affsige:
Den Tredie Part aff Folcket alt
den skulde mand dræbe tillige.

5. Tredie Part aff Folcket, i Landet vaar,
det skulde mand sla til døde:
Thi de haffde icke til Gud deris Haab,
at hand saa mange kunde føde.

6. Ebbe oc Aage vaare ypperste i Raad,
de vaare to Hellede Bolde:
Deris Moder bede Gambaruck,
som de dette Oplag fortalde.

7. Vdi Iutland bode den vise Frue,
hun vaar de Vindelboers Ære:
Saa ilde behagede hun dette Raad,
hun soer, det skulde icke saa være.

8. "It slemmere Mord er aldrig hørd,
end i ville nu lade giore:
Forbiude det Gud, denne Tidende oad
vore Fiender skulde komme til Ore.

9. Ville i mig lyde oc følge mit Raad,
Ieg vil eder bedre vnderuise:
Lodden i kaste paa gamle oc vnge,
huilcken part aff Landet skal reise.

10. Mig tyckis at være den beste Paafund,
endog ieg er en Quinde:
I lade dem seile aff Landet vd,
at de kunde Søen offueruinde."

11. Alle da tycktis dem raadeligt
den vise tale at følge:
Saa snart vaar Lodden paa Folcket kast,
oc Skibene lagd for Bølge.

12. Lodden den falt, som den kunde best,
de vnge maatte sig ryste:
Aff Landet skulde de fare bort,
oc Lycken maatte de friste.

13. Ebbe oc Aage vaare ey sene i Ferd,
de lode deris Fancr flye:
Snecke saa haffde de store oc stercke,
icke minde end halffiierdesinds tiue.

14. Ebbe hand forde de Iuder met sig,
en Vendelbo loed sig kalde:
Fra Skaffuen lagde den første vd,
for Skaane lode de Seilit falde.

15. Aage hans Broder ey dueldis ved,
met Gyndingerne frem mon fige:
Aff Halland oc Blekinge fulde de met
ret Mand oc alle til lige.

16. For Cimbrisshaffn de ginge til Skibs,
det vaar saa faur en Skare:
Kongen oc hans ædle Raad
de bade dem alle vel fare.

17. Saa seilede de først til Gutlands Vig
paa Monats tid end minde:
De faffuet deris komme, som de kunde best,
for Landmend de huer anden kiende.

18. De duelde hoss dennem vel Moneder to
oc lode sig der vel pleje:
It Tusind Mand vdi Snecker Ti
at følge vaar der til rede.

19. Til Ryland sætte de deris Kaass,
der kastis deris Acker paa Sande:
Den menige Mand forskingredis strax,
de maatte dem gaa til Haande.

20. Lycken vaar dennem baade mild oc god,
stor Seyr der de finge:
De dueldis i Ryland nogle faa Aar
oc icke end megit lenge.

21. Met Herre Skiold oc Mandoms Mact
monne de sig Veyen rede:
I huor de skulde i Marcken slaaes,
deris Styrcke de betede.

22. Lange Breder oc Halffbarder brugte de mest,
de lange Karle oc bolde:
Thi kallede mand dem de Longobarder,
det Naffn de end nu beholde.

23. Aage oc Ebbe de døde dem fra,
saa saare monne de det klage:
En Hoffuitzmand skulde de keyse aff ny,
før end de kunde frem drage.

24. Hagelmunder hede den Hoffding fiu,
som de til Konning vdualde:
For hans Mandom oc dydelig Sind
monne hand dem vel befalde.

25. Met hannem vunde de Priss oc Seyr,
huor de droge frem met alle:
Der hand vaar død oc lagd i Ljg,
en anden de strax omtalde.

26. Saa droge de frem fra Land til Land,
forsøgte, huad Lycken vilde giffue:
Paa siste komme de i Pannonien ind,
der lystet dem da at bliffue.

27. Met Herulers Hob hulde de en Strid,
monne dennem saa mandeligen tuinge:
Met Gepiders Hær giorde de oc saa,
baade Bytte oc Seyr de linge.

28. Albuinus vaar deris Konning gieff,
hans Naffn er kiend saa vide:
Hand drog den Romerske Mact imod,
haud lærde dem ræt at stride.

29. Paphie den megit beromte Stad
belagde hand Tre Aar end mere:
Hand vand den Stad met stor wmag,
met andre Stæder flere.

30. For mande liste, for Suerd oc Pjl
kunde hand sig vel foruare:
For Quinde Suig oc lønlig Had
falt hand i Dødsens Snare.

31. Rosemunda hed hans Dronning snild,
hun kunde den Falskhed raade:
Hun loed sin Herre i Soffnen slaa,
der vaar icke anden Naade.

32. Siden togis til Konger igien
den ene effter den anden i sæde:
De Rommere tycktis da være got,
lade fare denne lange Feide.

33. Saa giordis der den stadige Fred,
som mand vel meente, hin trygge:
Men Tiden lærde det anderledis,
paa den vaar icke at bygge.

34. De Romere baare der ved stor nag,
at see de fremmede Geste:
Thi falde de dem saa offte i Land
oc Krigen met dennem friste.

35. Der de icke selff aff egen Mact
dem kunde i Orlog bestande:
De badis om Hielp aff Keyser Karl,
hand kom aff fremmede Lande.

36. Naar mange Muss ere om en Kat,
da nødis hand til at vige:
Saa gick det met vore Longobarder,
for Sanden maa ieg det sige.

37. Saa lagdis da ned deris Kongeligt Naffn,
Landet monne de beholde,
Som de haffde i to Hundrede Aar
vnder deris Haand at volde.

38. Landet bærer Naffn paa denne Dag
oc saa til Verdsens Ende:
Den Danske Adel oc Ridderskaff
lader sig end nu der kiende.
De maa saa vel i Danmarck.

A. *Omkvæd: staaer kun ved første og sidste Vers. Forandringen paa sidste Sted* (well saa *for* saa well) *er maaskee en Skrivfejl, maaskee en Skrivervittighed.*

B. V. 1, *L.* 2. Snedigh, *med Vedels Haand rettet til:* Snie.
- V. 6, *L.* 1. raade, *Hdskr:* raader.
- V. 13, *L.* 3. ther, *Hdskr:* the.

C. *Omkvæd:* y, **b**: udi.
- V. 1, *L.* 2. Snede, **a**: Snede (*med Vedels Haand rettet til:* Snie); **b**: Seno. *L.* 2. kalle, **a**: kulle.
- V. 2, *L.* 3. **b**: thridie partt aff folck, y landett war.
- V. 3, *er i* **a** *tilskrevet i Randen med Vedels Haand.* *L.* 1. folcket, **b**: folck. *L.* 3. sin, **b**: thenn. *L.* 4. dem, **b**: dennom.
- V. 4, *L.* 3. **b**: E. s. m. er aldrig hord (*ligesaa i n. V.*)

C. V. 5, *L.* 3. uch thage, **b**: att tage.
- V. 6. *L.* 1. Ith hedre, **b**: Enn heder. *L.* 3. y haffuit, **b**: aff landen. *L.* 4. **b**: att di kunde soenn winnde.
- V. 8, *L.* 3. lodt, *fattes i* **a**; **b**: lod. *L.* 3. stercke, **b**: sterck enn. *L.* 4. for, **b**: *met.*
- V. 9, *L.* 1-2. **b**: Hinnder sønner giorde dy thill thou hoffnidz-mend saa fromme. *L.* 1. till, *i* **a** *er over Lin. tilføjet:* tho.
- V. 11, *L.* 3. wandrit y landen udt, *i* **a** *over Lin. m. Vedels Haand:* fore i suen frem; **b**: drog y soenn frem. *L.* 4. **b**: di wannt stor priiss och ære. *L.* 4. siger, **a** *har nok:* siigen.
- V. 12, *L.* 3. ther sluge the, **a**: the sloge the (*jfr.* **B**, V. 13); **b**: der slog dy.

D. *Overskrift:* De Longoharders Vdgang aff Danmarck.

22.

Regnfred og Kragelil.

Det var en Sommerdag, seent om en Kvæld, at den danske Konge Regner Lodbrog laadede med sine Skibe i en lille Havn under norske Kysten, tæt ved en Gaard, som heed Spangereid (á Spángarheiði).*) Om Morgenen sendte han Svende i Land at bage Brød; men da de kom tilbage, og Brødet kom paa Kongens Bord, da var det ilde brændt. Kongen blev da vred, kaldte Svendene for sig og vilde lade dem straffe for deres slette Arbejde; men de undskyldte sig med, at de ikke havde kunnet passe deres Gjerning for en fager Møs Skyld, som havde hjulpet dem at ælte Dejgen, og som var saa dejlig, at de ikke kunde faae Øjnene fra hende. Hun kaldte sig Krage (Kráka) og gik for en Datter af en gammel Kællinge, som heed Grima; men lige saa smuk som den unge var, ligesaa hæslig var den gamle, saa hun saae kun lidt ud til at være hendes Datter. Hun havde været ude at vogte Faar, da Svendene kom til hendes Moder, men var snart kommen hjem og havde, som sagt, æltet Dejgen for dem; og derom vare de enige: at aldrig havde de seet Mage til Skjønhed; endikke Thora, Regners afdøde Dronning, kunde lignes ved hende. Kongen sendte da nogle betroede Mænd i Land, som skulde see, om Svendene havde løjet: havde de det, skulde de skee en Ulykke, men havde de seet ret og talt sandt, saa skulde Sendebudene bede Pigen komme til Kongen: hverken klædt eller uklædt, hverken mæt eller umæt, hverken ene eller i Mands Følge. Sendebudene fandt Krage saa skjøn, som de endnu aldrig havde seet nogen, og udrettede da deres Herres Ærinde. Næste Morgen kom Krage da til Skibs: hyllet i et Fiskernæt og med sit fagre gyldne Haar udslaaet derover, hun var saa vidt fastende, at hun kun havde bidt i et Løg, og uden Mands Følge, thi kun en lille Hund fulgte hende. Kongen blev da ganske indtagen i hende, førte hende med til Danmark og drak Bryllup med hende. Da der var gaaet nogle Aar, havde imidlertid Kongens Mænd, som fandt det usømmeligt, at Kongen var gift med en ringe Bondedatter, faaet ham til at fæste en Kongedatter af Sverrig; men skjøndt Kongen under Livsstraf forbød alle sine Følgesvende paa denne svenske Rejse at mæle derom, saa vidste Krage det dog, da de kom hjem: nogle Smaafugle, sagde hun, havde fortalt hende det. Og nu aabenbarede hun Kongen, at hun ikke, som han havde tænkt, var en Datter af den hæslige Grima, men at hendes Fader var Sigurd Fafnersbane, hendes Moder Brynhild Budledatter, og hendes rette Navn ikke Krage men Asløg; hvorpaa Kongen da lod den svenske Forlovelse fare og beholdt hende som sin Dronning. Men med hendes Byrd og tidligere Skæbne var det gaaet saaledes til, at da Sigurd var reden gjennem Flagreluen og havde hvilet hos Brynhild paa Hindarfjæld, da var Asløg undfangen. Hun var siden opfostret hos Hejmer i Hlymdal og var tre Aar gammel, da baade hendes Fader og Moder kom af Dage. Hejmer, som da ventede, at man vilde staae Møen efter Livet, flygtede med hende, skjult i en stor Harpe; et Løg var hendes Næring, og med Harpeslætten stillede han Barnets Taarer, og saaledes kom de til Spangereid i Norge. Der stjal Bonden Aage (Aki) og hans Hustru Grima Livet af ham i Søvne, fandt Møen i Harpen, kaldte hende Krage og opdrog hende som deres Barn, indtil Ragnar førte hende bort.

Dette er Indholdet af Asløgsagnet, som det er kommet til os i islandske Sagaer fra 13de Aarhundrede.**) Nu er det vel saa, at Sagnet forholdsviis kan kaldes nyere, for saa vidt som det ikke oprindelig har hørt til Völsungkredsen, eftersom denne Sagnkredses ældste og

*) Spangereid hedder nu den Landtunge, som forbinder Forbjærget Lindesnæs med Fastlandet.

**) Ragnarss. capp. 4. 5. 8. Völsungas. capp. 27. 43. Jfr. Snorra Edda: Skaldskaparmál. (Arnam. Udg. I, S. 370.)

ægteste Udtryk: Eddadigtene hverken kjende eller vel kunde kjende nogen Datter af Sigurd og Brynhild, ligesom det paa den anden Side er klart nok, at den historiske Regner Lodbrog i det 8de eller 9de Aarhundrede ikke kan have været gift med en Datter af den Sigurd, der, om han nogensinde har været til, maa sættes tilbage i den graa Oldtid, mange hundred Aar forud; men paa slige Tilvæxter til ældre Sagn og paa slig Sammenknytning af Sagn eller Mythe og Historie have vi saa mange andre Exempler, at dette ikke videre kan forundre os; og saa meget er jo lige vist: at Aslogsagnet har været bekjendt og troet i Norden i det mindste nogle hundrede Aar for det findes optegnet, da Landnáma med flere af de ældste Sagaer lære os, at norske og islandske Slægter gjennem denne Asløg forte deres Stamtavler op til Sigurd Fafnersbane.*) Sagnet har da ogsaa, som det synes ganske uafhængig af skriftlige Optegnelser, holdt sig i Norge, netop der, hvor Sagaerne sætte dets Skueplads, og derom have vi et Vidnesbyrd af Torfæus, som her skal anfores heelt (i Oversættelse fra latin) som et Monster paa, hvorledes slige Sagn skulle optegnes. Efter at have gjengivet Sagaernes Beretning, siger han da: "Og at ikke nogen skal antage dette for blot Fabel, saa lever endnu Mindet derom hos de i Historien ganske ukyndige Bonder paa Spangereid, som saaledes have modtaget det fra deres Fædre; thi da jeg Aar 1664 som Kong Frederik III.s Stiftamtskriver i Stavanger forst kom derhen, tog jeg ind hos en Mand ved Navn Reider paa Gaarden Niefe paa Spandereidtangen, hvis Hustru heed Aadlov; og hun forklarede, at dette hendes Navn stammede fra en dansk Dronning, som der havde vogtet Fæ, efter indsluttet i en Guldharpe at være funden paa en Ø, som endnu kaldtes Guldøen; og hun sagde, at en Bæk, hvorover hun plejede at drive sin Hjord, endnu kaldtes Krakubæk; Grunden til dette Navns Afledelse fra hende vidste hun ikke; men den har klarlig nok været, at hun dengang bar Navnet Krake. For at faae dette bekræftet ved sikkrere Vidnesbyrd, tilskrev jeg Aar 1698 Kongens Foged dersteds Hr. Andreas Toldroph hele denne Kones Beretning, og han begav sig strax derhen, undersogte med egne Øjne Stedet, samlede og sammenlignede Naboernes Beretninger og tilskrev mig 10de September samme Aar som folger: at Øen var der intet om, men at i Bugten ved Gaarden Øvre-Svenevigen var fundet en Guldharpe, hvori en lille Pige havde været, og hvoraf den inderste Deel af denne Bugt endnu kaldes Guldvigen, samt at Navnet Aadlov, som denne Pige bar, der forst her vogtede Faar og Geder, men siden blev Dronning, det var bestandig siden gaaet i Arv og bares foruden af den Kone, som havde fortalt mig det, endnu af mange andre; videre: at ikke langt derfra laae en Høj eller Bakke, hvor hun plejede at sidde, naar hun græssede sin Hjord, og som efter hende endnu heed Aadlovhougen. Hvad endelig Krakubækken angik, da fandtes den en norsk Fjerdingvej vesten for Guldvigen paa Spangereid-Landet, men det var uvist, hvorvidt hun her havde vogtet Fæ, og hvorvidt den skulde have Navn efter hende."**) En samtidig Forfatter Jonas Ramus fortæller, at "den Tale gik iblandt den gemene Mand ved Lindesnæs, at Aslog i sin Barndom kom flydendes did til Landet i en Guldharpe, til en Vig, som endnu kaldes Guldvig, ... og endnu sjunges en Vise i Norge om samme Guldharpe og en Konges Datter, som af sin Stifmoder blev udkastet i Soen. Samme Aslog i sin Opvæxt vogtede Kvæg, og vises der endnu en Høj, som kaldes Aatlogs-Hougen, og en Bæk, efter hende kaldet Kraake-Bækken, thi hun blev kaldet Kraake, fordi hun gik i sorte Klæder."***)

*) Om Aslogsagnet og dets Forhold til Völsungsagnene og til den historiske Regner kan sees: P. E. Mullers Sagabibl. II, S. 94-97. 476-78. Indl. til Lyngbyes Færoiske Qvæder, S. 25-26. Crit. Undersogelse af Danm. og Norges Sagnhist. S. 155-56. Finn Magnussens Den ældre Edda, IV, S. 57. N. M. Petersens Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 314-18. P. A. Munchs Det norske Folks Hist. I, 1, S. 362-72.

**) Saaledes i Hist. Norveg. (1711), I, S. 490-91. Alt forud havde han i Series Reg. Dan. (1702), S. 35-36 sagt det samme, men noget mindre udforlig.

***) Norriges Kongers Historie (1719), S. 62. Saavel Rami som Torfæi Vidnesbyrd gjengives af Schoning i Norges Hist. (I, S. 409) og i Topogr. Journal, XII, S. 35, samt af Faye i Norske Folkesagn (1841), S. 150, der vidner, at "dette Sagn ..... existerer endnu. En gammel Kone paa Svennevik har for nogle Aar siden fortalt det ligedan til Hr. Assessor Schwach, der besøgte Stedet og har besjunget Tildragelsen i sine Digte. Man viste ham endog den lille Ø eller det Skær, hvor Manden paa Svennevik

Endnu kan nævnes et lille norsk Æventyr (fortalt af Asbjørnsen i Norske Univ. og Skole-Annaler, ny Række, V, S. 256) om Pigen, som kommer til Kongesønnen: ikke nøgen og ikke klædt, og hvori adskillige af Asløgsagnets Træk ere kjendelige, som derimod ikke kjendes ved Spangereid, medens Æventyret atter ikke bar noget Navn, som kunde minde om Rognar eller Aslog.*)

Paa Færøerne har da Mindet om Asløg bevaret sig levende i Folkesaogen til denne Dag, knyttet til Sigurdskvadene. I Kvadet om Brinhild (V. 176—78 hos Hammershaimb, V. 159—61 hos Lyngbye) fortælles, at Brinhild, strax da hun fødte Ásla, lod hende sætte ud i Aaen, hvor Bølgen bor hende fra Land. Om hendes videre Skæbne haves to Kvad, eet som kaldes Gests rimo (Hammersh. S. 68; Lyngbye, S. 346, kalder det Áslu rimo) og som beretter, hvorledes Heimer, som her kaldes Gestur eller den fremmede, fører Møen i Horpen og dræbes af Hake og hans Kælling, som do opføde Barnet, indtil Kong Regner fører hende bort; det andet Kvad: Ragoors táttur (Hammersh. S. 59; Lyngbye, S. 308) omfatter baade Thora Borgarhjorts Historie (besungen i vor danske Vise Nr. 24) og derpaa Asløgs, og Overgangen dannes ved, at Thora paa sit Dødsleje siger Regner, at han skal ægte den Mø, der vel passer hendes Klæder. Regner sejler ud, kommer til Land ved Hakes Gaard, og alt gaaer her som i Ragnars Saga; kun slutter Visen med et Træk, som vi gjenfinde i nærværende Vise: at da Regner vil føre hende bort, kommer Hake, den gamle Karl løbende, raaber efter dem og vil have Krako tilbage, hvorpaa de give ham Guld og Fæ og føre saa Møen bort med sig.**)

Foruden paa Island, i Norge og paa Færøerne har Asløgs Minde bevaret sig her i Danmark: i denne og den følgende Vise, der ere to forskjellige Brydninger af somme Sagn.***) Nærværende Vise, hvoraf en Opskrift (A) er forhen trykt hos Syv i Anmærkningen til hans Nr. 4 (der er en Oversættelse of nogle Vers i Rognors Saga), optrykt hos Nyerup og Rasmussen (II, Nr. 63), oversat pao tydsk of W. Grimm (Altdänische Heldenlieder, Nr. VI), — er os

skal have fundet Guldharpen med Barnet i." — Hvad den af Ramus omtalte Vise angaaer, der, med nogen Afvigelse, f. Ex. med Hensyn til Stifmoderen, omtrent kan have svaret til det færøiske Gests rima, da er det mig ubekjendt, om den endnu skulde være til. Landstad har ingen saadan i sin Samling.

*) P. A. Munch bemærker (anf. Sted, S. 370), at "der endnu baade i Norge og Tydskland fortælles Æventyr om Kvinder af ringe Herkomst, der ere blevne gifte med Konger, efter at have løst den af dem fremsatte Opgave paa samme Maade som Aslog. Ved slige Overeensstemmelser er det altid rimeligere, at Æventyret er blevet benyttet til at forskjønne det historiske Sagn, end at dette skulde have givet Anledning til Æventyret. See f. Ex. die kluge Bauerntochter, Grimms Märchen, Nr. 94." — Paa saadanne Laan fra Æventyr til Sagn er forhen (S. 14) gjort opmærksom; og det kunde vel være, at flere Træk i Aslogsagnet, som findes i Ragnarssaga, men som fattes baade i det norske Sagn og i de danske Viser, kunde være tilkomne paa denne Maade.

**) Saaledes de nævnte færøiske Kvad, og foruden dem kjender jeg intet, der behandler Aslogs Historie og som kunde svare til P. E. Müllers Omtale, naar han siger (Sagabibl. II, S. 481): "Et andet færøisk Kvad [foruden Ragnars tattur], hvoraf hidtil kun et prosaisk Udtog er kommet til Kjøbenhavn, slutter sig til ... Sigurds Kvæde og fortæller om Aslaug, som kaldes Osla. Det gamle Sagn er her bleven iført en noget nyere Dragt. Osla svømmer til Land i en Kiste, opdrages af en fattig Mand [?] ved Navn Kraaka, der behandler hende ilde, fordi hun var kjønnere end hans Datter. Landets Konge, der var bleven Enkemand, vilde ingen anden ægte end den, der kunde passe hans afdøde Dronnings Klæder. Det kan Osla, som derpaa bliver Dronning, og da man bebrejdede hende hendes ringe Herkomst, fremviser hun det Brev, hendes Moder havde lagt i Kisten, og da denne endnu var ilive, bliver erkjendt af hende." — Skjøndt den unævnte Meddeler af dette "Udtog" vel kan have havt en fra de nu udgivne Optegnelser af Gests rima noget forskjellig Text at støtte sig til, saa er dog vistnok adskilligt, saasom Slutningen om Brevet og Moderen, Reminiscenser andenstedsfra og have aldrig tilhørt noget færøisk Kvad om Aslog.

***) Det engelske Sagn, som Suhm (Crit. Hist. IV, S. 168) henviser til som beslægtet med det om Aslog, hører ikke herhid. Det er John Bromton (fra 14de Aarh.) som fortæller, at Godiva, Grev Leofrics fromme Hustru i det 11te Aarh. bad sin Husbond eftergive Landet (Coventry) nogle trykkende Tynger. Han vægrede sig haardnakket, men svarede tilsidst i Utaalmodighed: ja, sæt dig til Hest og rid splitternøgen Byen igjennem, saa skal det være tilstaaet. Hun gjorde det, hyllede sig saaledes i sit lange Haar, at ingen blev vaer, at hun var nøgen, og naaede saaledes sit Maal. (Chronicon Jo. Bromton. ap. Twysden, Sp. 919.)

desuden bevaret i en fra den trykte temmelig forskjellig Opskrift (B), der har ganske andre Navne. Opskr. B fortæller, at Rosenkongens Datter er bortstjaalen, Rygtet herom naaer til Birtingsholm, Molmerkongens Gaard, og Kæmperne der lade Tærningerne afgjøre, hvem af dem der skal drage ud at opsøge hende. Loddet træffer Villemor Kongens Søn, som drager afsted, møder mellem Bjærgene en Dværg, der viser ham til den lede Bjærgmand for sønden ved Aa, der skal have den dejligste Jomfru nogen har seet. Villemor finder hende paa Marken, hvor hun vogter Rovernes Fæ, klædt i Bukkeskind og Fløjel, med Haar som spundet Guld og, som det synes, bevogtet af Bjørne.*) Han spørger om hendes Byrd og Navn, og hun svarer: at hendes Fader hedder Gammelmand og hun selv Fragnedlil; men han tvinger hende til at gaae til Bekjendelse: at hun er Sølverlad, Rosenkongens Datter, hvorpaa han da tager hende op til sig paa Hesten og rider bort med hende. Den gamle Bjærgmand kommer løbende efter, de give ham Guld og Sølv, og dermed lader han sig nøje, medens Villemor fører Møen til sit Slot, og snart naaer det glade Budskab til Rosenkongens Land: at hans Datter er funden og bærer nu Guldkrone og Dronningenavn i Molmerkongens Gaard. Ikke et eneste af disse Navne minde om Sagaens, og Fortællingen har flere Afvigelser fra denne, saasom at det er i Faderens levende Live Møen er bortstjaalen og gjenfindes, at det skeer til Lands og ikke til Skibs, ligesom ogsaa baade Bjærgmanden og Dværgen ere fremmede for den islandske Fortælling. Sammenligne vi nu hermed den af Syv trykte Opskrift (A), saa er vel Sagnet selv væsenlig det samme, kun at Bjærgmanden her er en gammel Mand og Dværgen en Smaadreng, men Navnene ere alle andre: det er Kong Sigurd, der har mistet sin Datter, ligesom det er ham, der lader kaste Lod om, hvem der skal opsøge hende; det er Regnfred Kongens Søn, der udfører dette, og Møen hedder Svanelil, eller i sin Forklædning: Kragelil. Syv har gjenkjendt Aslogsagnet i denne Vise, som han bemærker i sin Antegnelse: "Efterkommerne have tidt taged af disse og andre gamle viser og underligen omstøbt dennem, saasom det og her er skeet, hvor der sees forandring paa Navne, Omstændigheder og andet mere, ligesom Regner, hvilken her kaldes Regenfred (om hvilken i vore og fremmede Historier) skulde tjent da i K. Sigurs Hof, der hand selv var en vældig Konge over Danmark og flere Lande. Item at han ledte saa mange aar efter hende og siden førde hende bort til Hest og ej til skibs, dog begge deele kunde skee, først det ene, saa det andet. Saa kaldes hun her Svane lild, Men af Saxo Svanlaug og ellers i andre gamle Skrivter Aslang. Svane haver været ret et Kvindenavn fordom brugeligt hos os, som sees heraf og andre viser. Item Edda: Svanhilde Dottr Sigurdar hun var alra kvenna fegurst. Men Svanhvide eller Svanhvitar var et almindeligt Kvindenavn, saa og Svanleda og Svanhild." Her kunde da opstaae en Formodning om, at Syv paa egen Haand havde ændret Navnene, saa meget mere som Navnet Sigurd i sig selv er meget mistænkeligt, da denne Form ellers ikke forekommer i danske Viser, men derimod Formen Sivard eller Siver. Regnfred er samme Navn som Regner, en historisk Person af dette Navn endog af mange ældre Skribenter forvexlet med Regner Lodbrog**), og Svanelil kunde være en Tillæmpning til Saxo, hvis Svanløg (Svanloga) ganske rigtig her maa svare til Aslog.***) Dog vil jeg ingenlunde paastaae, at disse Navne skrive sig fra Syvs Haand, og det ligger heller ingen videre Vægt paa, da der, selv uden Navnene, ikke kan være nogen Tvivl om Sagnets Identitet. Versene om den gamle Mand, der løber efter og faaer Guld

*) Hvis dette er Meningen af B, V. 15, saa kunde man heri finde en Erindring om en anden af Regners Bedrifter, som Saxo beretter: hvorledes han vandt Lathgertha (Hlaðgerð), der var bevogtet af en Bjørn og en glubsk Hund.

**) N. M. Petersen: Danm. Hist. i Hedenold, I, S. 316. II, S. 562-63.

***) Schøning bemærker (Norges Hist. I, S. 109): "Saxo synes at have forbyttet Aslaug med hendes Halvsøster Svanhild og kalder hende Svanlaug." Jfr. N. M. Petersen, anf. Sted, S. 314. Da hun jo imidlertid ogsaa kunde antages at have baaret Navnet Svanløg i danske Sagn paa Saxos Tid, saa kunde Visens Svanelil ogsaa være ægte traditionelt.

og Solv, findes i begge Opskrifter af denne Vise og, som før bemærket, ogsaa i det færøiske Ragnarskvad, der herved viser sig som et Overgangsled mellem Sagafortællingen og den danske Tradition. Hvorledes denne selv kjendte flere Sagnformer, ville vi faae at see i den næstfølgende Vise.

A.

(Syv, Nr. 4b.)

1. Det springer nu saa vide,
Saa vidt over alle land:
Kong Sigurd haver sin dotter mist,
Hun blev hannem staalen fra.
I meden jeg rider selv eene.

2. Det var Sigurd Konge,
Hand svøber sit hovet i skind:
Saa ganger hand i højeloft
For Riddere og Hofmænd ind.

3. De kasted terning paa bord,
De terninger runde saa vide:
Det fald Regnfred Kongens Søn til.
Hand skulde den jomfru oplede.

4. Hand ledte efter hende i vintre,
Hand ledte efter hende i fem:
Icke kunde hand den jomfru finde
I allesammen dem.

5. Det var Regnfred Kongens Søn,
Hand reed i grønnen lund:
Der mødte hannem en liden smaadreng
Alt om en morgenstund.

6. "O hør du det, min liden smaadreng,
Alt hvad jeg siger dig:
Den første jomfru, der du veedst,
Og den saa viser du mig."

7. Hør i, fager ungen svend,
I tage det ikke til vrede:
Den første jomfru, der jeg veed.
Hun vogter Herr Habors geder.

8. Hendis kjortel er af kidskind,
Hendis kappe af vadmel graa:
Hendes haar det skinner som spunden guld,
Imellem hendes hærder laa."

9. Hand reed over de enge,
Igiennem den tykke torn:
Der fand hand den jomfru,
Hun gente de geder fra korn.

10. Hand tog hende listelig i sin arm,
Klapped hende ved hviden kind:
"Ieg heder dig ved den øverste Gud,
Du sig mig fader din."

11. "En gammel mand er min fader,
Hand genner de geder af mose:
Selv da heder jeg Kragelild,
Min byrd vil jeg ej rose."

12. Det var Regnfred Kongens Søn,
Og hand tog til sin kniv:
"Du skalt sige mig fader din,
Eller det skal koste dit liv."

13. "Sigurd Konning heder min fader.
Og Dronningen er min moder:
Selv da heder jeg Svanelild,
Det navn sommer mig at bære."

14. Det var Regnfred Kongens Søn,
Slog over hende kaaben blaa:
løfted hand hende saa listelig
Alt til sin ganger graa.

15. Og hand reed over de agre,
Og hand reed over de tofte:
Efter løb den gamle mand,
Saa fast paa Kragelild raabte.

16. Hand gav ham baade guld og sølv,
Og dermed løb hand bort:
Saa førde hand hende saa listelig
hiem til det højeloft.

17. Nu haver Regnfred Kongens Søn
Forvunded ald sin harm:
Hand sover i saa gladelig
Udi sin jomfrues arm.

18. Nu haver jomfru Svanelild
Forvunden ald sin kvide:
Hun sover i saa gladelige
ved sin Kongens side.
I meden jeg rider selv eene.

B.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 158.)

1. Thett sprenngger nu saa wydde
offuer Mollmer-konngenns bord:
thett Rosenn-kongenn haffuer synn datter miest,
hun bleeff hanom staallenn fraa.
Imenn ieg rydder seelliff ieenne.

2. Tthett sprenngger alltt saa wydde
y Mollmer-kongens gaard:
tthett Rosenn-kongenn haffuer synn datter miest,
hand byder hynd aldrig buod.

3. "Huelckenn aff mynne dannesuennd
weell rydde offuer landdenn och lieedde?
och huem weell seedde paa Byrttinngs-hollum
och gieeme woris fieedderne fee?"

4. Alle daa wyllde dy dannesuend
ryddee offuer lanndett att lieedde:
men iingenn wyllde seedde paa Horttings-hollum
och wogtte thett feederne fee.

5. Tthy saatte thauffuell paa thauellbuord,
thy terning thy runde saa wydde:
thett falltt tiell Wyldemoor kongenns sonn,
hand skulde om iumfruen vd-rydde.

6. Tthett wor Wyldemuor konnggenns soonn,
hannd thaalde till suene thuo:
"Y liedder graa ganger aff staaldenn vd,
leegger hanom gylltt saadell paa.

7. I lieedder graa ganger aff staaldenn vd,
leeger paa forgyldenne myll:
ieg finder weell Rosenn-konggens datter,
forind suollenn gaar til huill."

8. Tthy reed freem att bieerigett
och freem adtt biergenn aydde:
ther [saa thi] saa wild enn duerig
alltt vndder saa gronn en lyeedde.

9. Alltt saad wildenn duerrig,
och tengtte hand wed seeg:
"Herre Gud-faadder y Hiemerrig,
huor-effter daa mone dy lieedde?"

10. "Hor du thett, wyldenn duerrig,
och huad ieg sygger dieeg:
weedstu Roser-konggenns datter,
du dolle hynder icke for mieeg."

11. "Ieeg weed icke Roser-konggens datter,
thett ieg kand sygge vd-aff:
her buor saa lieed enn bierrig-mand,
hand buor her syndden weed aa.

12. Her buor saa lieed enn berrig-mand,
hannd buor her syndden wed aa:
hand haffuer saa heffsken iumfru,
som y haffuer horrtt eller spuordtt."

13. Dy reed offuer marcke
och offuer denn gronne thueed:
der gyck staalltteen iumfru,
hun wogtte dy roffuer dieris fiee.

14. Hynndis kiortteell war aff boocke-akyeennd,
hynndis kaabe aff floffuell bllaa:
haar haffde hun som spuonddenn gwld,
imellom hyndis haarre luo.

15. Hannd leegtte for hynnder meed tthy biornne
och med thy biornne three:
"Y sigger meg, staallttenn iumfru,
hueddenn y komen err."

16. "Gaamell-mand heedder mynn faader,
hannd huor her syondenn weed leed:
seelleff hieedder ieg iumfru Fragned-lild,
mynn heerre, y weed nu thett."

17. Hannd sluoo hynndder for bryste
med forgyldenne sperdtt:
"Y sigger meg saandingenn, myn stalltt iumfru,
y-huen y kumenn err."

18. "Roser-konngenn heedde mynn faadder,
hand rører y kieempeer dieris blod:
seellff daa hieedder ieg Sollffuerlaad,
myn herre, weell y meeg nu thro."

19. Saa thuog thy staallttenn iumfru,
slog offuer hynder kaabenn heest:
saa løffite dy hynder saa glaadelig
paa Wildemors hyffue heest.

20. Dy red offuer maarcke
och offuer denn grøne thueed:
ther kaam lohbind saa gambelld en maand,
altt effiter synn iumfru att lieedde.

21. Saa gaff thy hanum huodde guld och sølleff,
uch der-med lieb hand borrtt:
saa førrde thy staallttenn iumfru
till Wyldde-muor konnggenns slott.

22. Tthy førrdde hynnder y gaarde,
denn eddellig rosens-blome:
der kaam vd huode fruer uch moor,
thy faffnett saa well hyndis kume.

23. Freem gaar Wyllde-mnor konngenns sønn,
hand tuog hynnder y synn arum:
saa gaff hand staallte iunfru
guld-kronne och drooninge-naffuenn.

24. Tthett sprenngger nu saa wydde
uffuer Roaenn-konnggenn hans land:
hans datter her gulld-kronne och droninge-naffuen
y Mulmer-kongenn hans lannd.
Imen ieg ridder seelleff ieenne.

B. V. 11, *L.* 4. aa, *Hdskr:* aaa. (*Ligesaa i n. V.*)
- V. 13, *L.* 2. och offuer, *staaer to Gange i Hdskr.*
- V. 15, *L.* 1. biornne, *Hdskr:* biornne.
- V. 17, *L.* 4. y-huen, *Hdskr:* y-huem.
- V. 19, *L.* 4. Wildemurs hyffue heest, *Rettelse for Skrivfejlen:* hyffuemords heest (*Skriveren selv* [?] *har over Lin. skrevet:* Wildemors, *men glemt at overstrege* „mords" *i det følgende*).

B. V. 22, *L.* 4. faffnett, *Hdskr:* faffuett.
- V. 23, *L.* 4. naffuenn, *Hdskr:* naffnenn.
- V. 24, *L.* 3. hans, *Hdskr:* hannd her, *det sidste Ord er overstreget, men* hannd *forglemt at rettes til* hans. *L.* 4. kongenn hans, *Hdskr:* kongenns hand.

23.

Karl og Kragelil.

Syv føjer til sit Aftryk af forrige Vise den Bemærkning: "Der findes og en anden Vise siden, som og nogenledis kommer overeens hermed", og hvor han siden meddeler denne, siger han atter, at "Denne Vise kommer meget overeens med den anden K. Regners Vise (den 4. i dette hundret) og med den, som der hos findes, ja denne ubekiendte mø heder ogsaa Krage." Han har altsaa i denne som i den forrige gjenkjendt det gamle Aslogsagn. Syvs Aftryk af denne Vise (Nr. 76), optrykt hos Abr. (Nr. 205), bearbejdet af Grundtvig (Kæmpeviser, S. 225), synes hentet fra samme Haandskrift, som her er lagt til Grund for Opskr. A. De mange smaa Afvigelser herfra synes ligesaa mange Rettelser af Syv, hvorfor hans Text her meddeles i Noterne som A c. Foruden denne Opskrift have vi endnu tvende (B C), hvis væsenligste Afvigelse fra den første er, at Svendene her, efter at have fundet den dejlige Hyrdepige, drage hjem og berette deres Herre det, og først efter hans fornyede Befaling hente hende til ham. Vi saae i Indledningen til forrige Vise Sagnet, som det findes i islandske Sagaer, i færøiske Kvad og i norske Folkesagn, ligesom der ogsaa blev gjort opmærksom paa de betydelige Afvigelser derfra, som hin danske Vise indeholder. Nærværende Vise ligger kjendelig nærmere ved det islandske Sagn: det er ingen bortstjaalen Kongedatter, som en Kongesøn drager ud og opsøger; men det er Hyrdepigen, som ved sin Skjønhed vækker Svendenes Opmærksomhed, der da bringe deres Herre Budskab derom; hun er ikke i nogen Bjærgmands Vold, men hos de Bønder, der have dræbt hendes Fader. Hvad Navnene angaaer, da har denne Vise overalt det berømte Krage-Navn, hvorimod Aslog (eller Svanløg) er blevet til Adelrun (Adelrøm, Adelrod), og saavel Regner som Sigurd gaae under Navn af Karl, men hvad der er mærkeligt: den har som denne Adelruna Moder deels overeensstemmende med Sagaen: Brynild (A a) og deels (i B) Grimild (Kremolt), der jo i de tydske og de færøiske, tildeels ogsaa i danske, Sagn svarer til Gudrun, Brynilda Medbejlerske, Sigurds Hustru, Svanhilds Moder. (Jfr. S. 88—89.) Dette antyder atter, hvorledes ogsaa her engang maa have levet en sammenhængende Sagnkreds, der vel snart har ligget de nordiske, snart de tydske Sagn nærmest, men som, vistnok paa en ejendommelig Maade, tilligemed Sagnene om Völsunger og Niflunger har omfattet baade Regnerssagnet og vel mange flere indenlandske Sagn. Vor Vise giver os en ganske egen Oplysning angaaende Krages tidligere Skæbne: hendes Fader er myrdet af Bønderne og kastet i Ormegaard. Hertil kunde knyttes forskjellige Hypotheser: man kunde antage det for en Forvexling med Regners Skæbne, eller man kunde heri finde en Variant af Sagnfortællingen om Fosterfaderen Hejmers Drab, eller endelig: man kunde tænke paa Aslogs Fader Sigurd = Tydskernes Sigfrid, der myrdedes ved Worms, og da forbinde denne Vises Vidnesbyrd om Ormegaarden med det i vor Nr. 9 om Kong Sigfred, hvis Sværd Kong Diderik fandt i Lindormens Hule, det i vor Nr. 18 om Kong Sejver, der blev vejet af Orm saa leed, og det i Nr. 11 om Kong Seffred, der monne i Bjærget falde, — og da af alle disse Vink uddrage den Slutning, at danske Oldsagn virkelig skulde have ladet Sigurd, Ormens Banemand, finde sin Død i en Ormegaard eller i en Lindorms Hule. (Jfr. S. 82—83. 132.) Det eneste Stednavn i Visen er det paa unge Hr. Karls Borg, som ikke nævnes i A, som i B kaldes Axelborg eller Ausburg og i C Vosborg, hvilket sidste kunde antyde, at Visen havde været localiseret ved Vosborg i Jylland; dog maa jeg, saa længe intet videre Spor findes til noget saadant, antage saavel Vosborg som Ausburg for Fordrejelser af Axelborg, der da bliver et Fællesnavn som Axelkjøbing, Axeltorv, Axelsæng og vel ogsaa Axelhuus.

A.

(a. Aona Munks Haandskrift, Nr. 15. b. Karen Christensdatters Haandskr. Nr. 5. c. Syv. Nr. 76.)

1. Her Karll sider offuer taffle-bord
och thaller hannd thill suenne:
"Y skall mig enn iomffru himte,
denn veniste, solen offuer skinner.
Y-medenn hannd rider mod hinnde.

2. I skall lede offuer lannde,
och y skall lede offuer rige:
i skall hennthe mig denn iomffru,
der well kannd werre mynn lige.

3. I skall mig denn iomffru faa,
der well kand verre minn lige:
er hunn dania och dydelig,
ieg acter icki om hinndis rige."

4. Buurt da red dy danis suenne
baode offuer lannd och rige:
dy kunnde icki finnde denn mø,
der dennom totte verre hanna lige.

5. Hiem da red [dy] dania suenne
altt offuer dy gronne thuede:
da fannt de saa skonenn enn iomffru,
som voctett de bonnder dieris fæ.

6. Dett da melte denn gamle suennd,
hannd red y kiortelenn rød:
"Nu seer ieg unnder liden
och enn saa skonenn møe."

7. Dett da war denn gamle suennd,
hannd ned aff biergett red:
thallett hannd thill denn skonne mø,
hannd badt hinnde gannge thill sig.

8. "I siger mig dett, min skønne møe,
i siger mig dett y lønne:
huadsenns adell er y aff,
y-medenn y er saa skonne?"

9. "Hyrdenn er mynn fader,
hannd vocter dy geder y mosse:
sielff saa heder ieg Kragelille,
mitt naffnn thor ieg icki rosse.

10. Hyrdenn er minn fader,
hannd vocter dett fæ unnder lydenn:
sielff saa heder ieg Kragelille,
y-medenn y will dett wiide."

11. Reffuenn saa var hinndis kleder
alle y stycker smaa:
haar haffde hunn som spundenn guldt,
ymellom hinndis herder dett laa.

12. Hinndis hals war huid som hermelinn,
hinndis kinnder vor rosenns-røde:
dett under alle de daunske hoffmennd,
dett hunn skulde lide nødt.

13. Dett da war denn gamle suennd,
slo offuer hinde skarlagen smaa:
saa løffte hannd hinnder saa listelig
alt paa sin gangere graa.

14. "Will y meg saa buortt-fore
altt saa offuer-fua?
Lader y mig paa marckenn bliffue
och gienne dett fæ thill hus."

15. "Hør y dett, mynn skionne yomffru,
y skall huercken sorrig eller quide:
ieg skall eder føre aff lanndett ud,
saa rigenn ryder at giffue."

16. Klede dy hinnder y silcke
och saa y skarlagenn rod:
dett will ieg for sanndenn siige:
dett vor saa skonenn møe.

17. Klede dy hinder y silcke,
slog offuer hinder skarlagenn-skinnd:
saa fulde dy hennder y hoffueloffit
for unnge her Karll inndt.

18. Dett da var denn skonne mø,
hunn innd att dorrenn treenn:
der var ungen her Karll,
hannd stannder hinnder op igienn.

19. Dett [var] unngenn her Karll,
hannd klapper paa hyunndenn blaa:
"Høre y dett, minn skønne iomffru,
och vill y huile her paa?

20. I siiger mig nu, minn skonne mø,
y-medenns vy er aaa ehne:
huadzenns adell er y aff,
y-medenn y er aaa skønne?"

21. "Her Karll hede mynn fader,
hannd døde y worme-gaard:
fru Brynnyll hede minn moder,
selff heder ieg Adell-run.

22. Ieg war mig saa lidenn,
och enn saa lidenn enn mord:
dy bønnder slo minn fader yhiell,
kast hannom y vorme-gaard.

23. Dy bønnder slo minn fader ihiell
y orloff och y krig:
minn moder bleff mig aff lanndett fortt,
mig buode thill sorrig och quide.

24. Minn moder bleff udaff lanndett førd,
ieg vid icki, om hunn er død:
sydenn haffuer ieg hos dy bønnder werritt,
och dy haffuer mig opfød."

25. Dett var unngenn her Karll,
klaper hinnde ved huidenn kinnd:
"Y skall huerckenn sorrig eller quide,
y er aller-kieriste minn.

26. Wille Gud-fader y Himmerig
giffue mig der-thill effne:
da skall ieg inndenn monitzdag
dig offuer dy bønnder heffne."

27. "Will y mig offuer de bønnder heffne,
dett er mig icki ymod:
y skonner bundens hostru,
hunn war mig althid guod."

28. Tack haffue unngenn her Karll,
saa well holthe hannd sinn tro:
monedzdag der effter kom
lod hannd sitt brolup boo.
Y-medenn hannd rider mod hennde.

B.

(a. Karen Brahes Foliohaandskr., Nr. 141. b. Dorothea Thotts Hdskr., Nr. 22. c. Tegnérs Hdskr., Nr. 19. d. Det større stokholmske Hdskr., Nr. 68. e. Magd. Barnewitz's Hdskr., Nr. 32. f. Det mindre stokholmske Hdskr., Nr. 37. g. Anna Juels Hdskr., Nr. 30. h. Grev Holsteins Hdskr., Nr. 72.)

1. Her Kaall seeder offuer aytt breede buord,
och taaller hand till synn suene:
"Y skaall fly meg den weenist iunnfru,
der suollenn mone offuer skieenne."
Imenn haud rydder imuod hynder.

2. Op aaa stuod dy dannysuenne,
thy suaritt thieresz herre igenn:
"Huor skulde wy fynde denn weenist iunfru,
der suollenn offuer skieenn?"

3. "Lieeder y eder y laande,
och lieeder y eeder y ryge:
y skaall meg denn iumfru fly,
der weell maa were myn lygge."

4. Thy lieette denom y fyrre aar
och buode om laand och ryge:
icke kunde dy denn iunfru fynde,
sum weell maatte werre hans lygge.

5. Dy reed offuer dy ennge
och offuer thy gronne thued:
ther fandtt thy saa skønn enn iumfru,
hun wogttett thi boonders fiee.

6. "Her seeder y, mynn staalltt iumfrw,
op vnder den lynd saa grønn:
huad for sleegtt thaa er y aff,
men y er saa skoonn?"

7. "Hiurddenn er mynn faader,
hand wogtter dy bynnder derris fiee:
seelleff hieeder ieg Kraage-lylde,
altt om y weell the*tt* wydde.

8. Hiordenn er mynn faader,
hand wagtter the*tt* fiee y muose:
seelleff hieeder ieg Kraage-lilde,
mytt naffuen tør ieg icke rose."

9. Hieem daa red thy daannesuennd,
thy luod derria herre aygge:
thy kund icke denn iumfru fynnde,
som weell matte werre hans ligge.

10. "I loffuer osa the*tt*, mynn eddellig herre,
att giørre oss ingenn mieenn:
daa wyser wy edder denn weenist iumfru,
der suollenn kaand offuer skieenne."

11. "Tthe*tt* hun haffuer icke slott eller feeste,
och heelder hun er icke ryg:
er hun dandeia och dyddelig,
daa maa hun werre myn lyge."

12. "Wy red offuer dy enngy
och offuer den grønne thueed:
ther fantt vy thend skone iumfrw,
hun wogttett thi boondera fiee.

13. Hiorddenn er hynndia faader,
hand wogtter the*tt* fiee y muose:
seelleff hieeder hun Kragelild,
aynn naffuen thør hun ycke rose."

14. "Daa slaar y offuer hynnder aylcke,
seetter hynder paa ganger rod:
saa forrer y hynder till Axeelborig,
och laader meg sie denn moo."

15. Bortt daa reed thy danneauend
altt offuer denn grøne thueed:
thy red thieell denn staalltt iumfru,
alt som hun wugttet fiee.

16. Tthy sloff offuer hynder sylcke,
saatte hynder paa ganger rod:
saa forde thi hinder till Axlborig,
luod hynde dierris heerre siee.

17. Tthe*tt* wor staallttenn iunfru,
hun ind aff dørrenn thrend:
the*tt* wor vngenn herre Kaall,
hand stuod hynd op igenn.

18. Tthe*tt* wor vngenn herre Kaall,
hand klaper paa hende blaa:
"Y komer, mynn staallte iunfru,
och huyller edder her paa.

19. Sygger meg the*tt*, mynn skønne iumfru,
menn wy er her saa ienne:
huad fur sleegtt daa er y aff,
men y er saa skoonn?"

20. "Herr Kaall heedde mynn faader,
hand wur en mand saa hold:
frw Kremolt hieede myn muoder,
seelleff hieeder ieg Aaddellroonn."

21. Tthe*tt* wor vngenn herre Kaall,
tuog hynnd y aynn faffuen:
"Alt the*tt* guoda, ieg anffle maa,
the*tt* gaar oss buode till gaffuen."

22. Frem gick staallttenn iunfru,
hun gaff her Kaall synn throo:
the*tt* skieede ind for maanits dag,
hand luod sytt brølup buo.
Imen hand ryder imuod hynder.

C.

(Odense Stiftsbibl. Hdskr., Nr. 61.)

1. (Her) Karell sider offuer taffelbord,
och (t)haller hand till sin suenne:
"I skall fly mig den skionniste iomfrue,
der soellen offuer skin."
Hand red (i)mod hinnde.

2. Op da stoed di danne-suenne,
di suared deris here saa:
"Huor skulle vi den iomfru faa,
den wenniste, solen skiner paa?"

3. "Rider i eder offuer lande,
och leeder i (eder i rige):
(i skulle mig) den iomfru flye,
som well kand werre m(in lige)."

4. Di lete dennem i fire aar
om i alle lande (och rige):
(icke kunde di den) iomfru finde,
der dennem thogte at (werre hans lige).

5. Di red offuer di grønne enge
och offuer (di grønne thued):
(der fandt) di den skionne iomfrue,
hun wogte di bøn(der deris fæ).

6. "Hell sider i, min skionne iomfrue,
under (den lind saa grøn):
(huad for) slegt er i udaff,
men i er saa skion?"

7. "Hiorden er min fader,
hand wogter de (fæ under lide):
(selff da) heder ieg Kragelild,
om i wille det (wide).

8. Hiorden er min fader,
hand wogter (de fæ i mose):
(selff da heder) ieg Kragelild,
mit naffuen tør ieg (icke rose)."

9. Bort da red di dannesuenne,
di (mone deris herre sige):
"(Wi) kand icke den iomfru finde,
der we(ll kand werre eders lige).

10. I loffuer os det, min edelige herre,
at i (giører oa ingen meen):
(da) wille wi vise eder den skionniste iomfrue,
[der soellen offuer skin]."

11. "Endog hun haffuer icke slott eller feste
och ick(e kongerige):
(er) hun dandis och dydelig,
da maa hun vel w(erre min lige)."

12. "Wi red offuer di enge
och offuer di grønne th(ued):
(der fandt wi) den skionne iomfrue,
hun wogtet bønderne de(ris fæ).

13. (Hiorden war hindis) fader,
hand wogte de fæ i mose:
selff (da heder hun Kragelil)d,
hindis naffuen thor wi icke rose."

14. "(Slaar i offuer hinder) silcke,
setter hinder paa ganger rød:
(fører i hinder til) Wosborrig,
i lader mig see den møe."

15. (Bort da red di) dannesuenne
op under di grønne lide:
(di red til den) skionne iomfrue:
hun wogte de bønders fæ.

16. (Sloge di offuer hinder) silcke,
leffle hinder paa gangere rød:
(førde di hinder) till Wosborrig,
di lod deris here hinder see.

17. (Det da war den) skionne iomfrue,
hun ind ad døren thrin:
(det war ungen herre) Karell,
hand stander hinder op igien.

18. (Det war ungen herre) Karell,
hand klapper paa hiønde blaa:
"(I kommer, min skionne) iomfru,
och will i huile her paa.

19. (Siger mig det, min) skionne iomfrue,
mens wi ere her saa (ene):
(huad for ade)ll er i udaff,
mens i ere saa skion?"

20. "(Min fader hand hede) herre Karell,
hand war en here saa bold:
(fru Kremolt) hede min moder,
aelff heder ieg Adelrom.

21. (Min fader) hand hede herre Karell,
di bonder mone hannem (fange):
(ka)ste di hannem i orme-gaard,
ieg war (icke uden et) baren.

22. Ieg beder eder, ungen herre Karell,
(ieg troer eder vel der til):
i heffner mig offuer di bonder,
der slog m(in fader ihiel).

23. I heffner mig offuer di bonder,
som (slog min fader til dode):
i skaanner bondens hostru,
hun gaff (mig klede och fode).

24. Ieg war icke uden et baren,
di min f(ader tog aff liffue):
(ieg) beder, unge herre Karell,
at i di bonder (fordriffue)."

25. Det war ungen herre Karell,
thog hin(der udi sin faffn):
"(Alt det) goede, [der] ieg kand,
det skall i, stolten Ade(lrom nyde)."

26. Thack haffue unge herre Karell,
ha(nd holt saa well sin thro):
det skeede forend maanit thoe,
han(d loed sit brolup boe).

27. Nu haffuer iomfru Adelrom
(forwunden all sin quide):
nu soffuer hun alt saa gladelig
(hos unge herre Ka)rels side.

28. Nu haffuer iomfru Adelrom
(forwunden baade angist och harem):
hun soffuer alt nu saa gladelig
(forinden herre Karels) arem.
Hand rider imod hinder.

A. *Omkvæd:* mod, **b**: imod.
- *V.* 1, *L.* 2. suenne, **b**: sine svenne.
- *V.* 5. **b**:
  Hiem da rede de sendebud,
  de vaare baade ridder oc svenne:
  der fant de saa skon en moe,
  som voctede fæ i enge.
- *V.* 6, *L.* 3-4. **b**:
  Ieg seer bort under lindenn [? liedenn]
  sidde enn saa venn en moe.
- *V.* 7, *L.* 1. **b**: Saa tog hand sin hest ved miile.
- *V.* 8, *L.* 1. **b**; **a**: Siig mig dett, du sk. m. *L.* 2. i aiger, **b**; **a**: och slige. *L.* 3. **b**: huad for adell ehr i udaff.
- *V.* 9, *L.* 3. saa, **b**; *fattes i* **a** (*ligesaa i n. V.*)
- *V.* 12, *L.* 3. **b**: det tyckte de danske svenne ilde at verre. *L.* 3. dett under, **a**: de under.
- *V.* 13, *L.* 1. Dett da war, **b**: Saa tog hende. *L.* 4. gangere, **b**; **a**: ganger.
- *V.* 14, *L.* 1-2. **b**:
  Hvi ville i mig bortfore?
  hvi ere i met mig saa funss?
- *V.* 15, *L.* 3. eder ... ud, **b**; **a**: fore eder ud aff lanndett.
- *V.* 19. **b**:
  Hand tog hende ved sin arm,
  satte hende paa hiundet blaa:
  "Lyster eder, allerskonniste iomfru,
  att hvile met mig her-paa.
- *V.* 20, *L.* 3. **b**: huad adell ehr i kommen aff.
- *V.* 21, *L.* 2. worme-gaard, **b**: ormegaard (*i n. V:* ormegaar). *L.* 3. Brynnyll, **b**: Gyrild. *L.* 4. Adell-run, **b**: Adelrod.
- *V.* 23, *L.* 3. **b**: min moder bleff aff landet sendt.
- *V.* 24, *L.* 1. lanndett, **a**: lannd; **b**: landet.
- *V.* 26, *L.* 3. inndenn, **b**: ingen.

A c (Syv, Nr. 76).

Underligt Giftermaal.

1. Her Karl sidder over tavelbord
Og taler til svenne sine:
"I skulle mig en Iomfru hente,
Den venneste, solen over skinner.
I meden*) hand rider mod hende.

2. I skulle rede over lande
Og over de norde-rige:
Og hente mig en Iomfru ven,
Der vel kand være min lige.

3. I skulle mig den Iomfru faa,
Der vel kand være min lige:
Er hun dannis og dyderig,
Ieg agter ej om hendes rige."

4. Bort da rede de Danne-svenne
Baade over land og rige:
Og de kund' ikke finde den moe,
Som dem tykte være hans lige.

5. Hiem da rede de Danne-svenne
Alt over de grønne tvede:
Da funde de saa skion en Iomfru,
Som vogtede bøndernes fæ.

6. Det da mældte den gamle svend,
Hand reed i klortelen rød:
"Nu seer jeg under lide
Og end saa ven en mo."

7. Det da var den gamle svend,
Hand reed af bierget ned:
Taled hand til den skionne moe,
Bad, hun vilde følge med.

8. "Sig mig nu, o skionne moe,
Og sig mig det i løn:
Hvad Adel er I kommen af,
I meden I er saa skiøn?"

9. "Hyrden er min fader,
Hand vogter det fæ under lide:
Selv heder jeg Kragelild,
I meden I vil det vide."

10. Revne saa vare hendes klæder
Tilsammen i stykker smaa:
Haar havde hun som spundet guld,
Som mellem hendes hærder laa.

11. Hendes hals var hvid som hermelin,
Hendes kinder rosen-rød:
Det undred' alle de Danske hovmænd,
At hun skulde lide den nød.

12. Det da var den gamle svend,
Svøbte hende i skarlagen smaa:
Saa løfte hand hende saa listelig
Alt paa sin ganger graa.

13. "Vill' I mig saa bortføre
Saa brat og overfuus!
Lader mig paa marken blive
Og genne det fæ til huus."

14. "Hør I det, min skiønne jomfru,
I skal hverken sorg' eller kvide:
Ieg lør eder af landet ud,
Saa rig en Ridder at give."

15. Klædde de hende i silcke
Og saa i skarlagen rød:
Det vil jeg for sanden sige:
Det var saa ven en mo.

16. Klædde de hende i silcke,
Slog' over hende skarlagen skind:
Saa fulte de hend' i højeloft
For unge Her Karl ind.

17. Det var ungen Herre Karl,
Hand klapped paa Hyndet blaa:
"Hør I det, min skionne jomfru,
I hviler her lidet paa.

18. I sige mig nu, min skionne mø,
I mens vi ere saa eene:
Hvad for Adel er I af,
Men I er moe hin venne?"

19. "Her Karl heed min Fader,
En Ridder kæk og kion:
Fru Brynial heed min moder,
Selv heder jeg Adelrun.**)

20. Ieg var mig saa liden,
Og end saa liden en maard:
De bonder slog min fader ihiel,
Kaste hannem i urmegaard.

21. De bonder sloge min fader ihiel,
Der de mod hannem stride:
Min moder blev af landet førd,
Mig selv til sorg og kvide.

*) *Saaledes 3 Gange, 1 Gang:* medens. **) "Adebrun."

22. Min moder blev af landet fort,
Ieg veed ej, om hun er død:
Siden var jeg hos de bønder,
Og de have mig opfød."

23. Det var ungen Herre Karl,
Klapped hende ved hviden kind:
"I skal hvereken sorg' eller kvide,
I er allerkiereste min.

24. Vil Gud udi Himmerig
mig give der til evne:
Da skal jeg inden maanets dag
Dig over de bønder hevne."

25. "Vil I mig over de bønder hevne,
Det er mig ikke imod:
I skaane bondens hustro,
Hun var mig altid god."

26. Tak have ungen Her Karl,
Saa vel holdt hand sin tro:
maanets dag der efter kom
Lod hand sit brollup boe.
I meden hand rider mod hende.

B. *Omkvæd:* imuod, **e f**: med.

- *V.* 1, *L.* 1. Kaall, **h e d e f g h**: Carl, Karl *el.* Karel. *L.* 1. sytt breede buord, **h e**: breden bord; **d e f g h**: taffiebord *el.* taffuelbord. *L.* 4. mone, **f g h**: maa.
- *V.* 2, *L.* 3. **hedefgh**: Huor skulde (**efgh**: skall) vi den iomfru faa. *L.* 4. der, **h e d e f g h**: den' skionneste.
- *V.* 3, *L.* 1. eder y, **a**: edder y eder y. *L.* 3. **a**: y skaall fly meg denn skønne iumfru; **h e d e f g h**: i skulle mig den iomfru fly (**h e**: faa).
- *V.* 4, *L.* 4. hans, **h e d e f g h**; **a**: edders.
- *V.* 5, *L.* 2. thy ... thned, **hed**: det ... tved; **fgh**: de ... hede; **e**: de ... wolds. (*Jfr. V.* 12.)
- *V.* 7, *fattes i* **f**. *L.* 2. **h e**: hand wocter det fæe under lide (*jfr.* A, *V.* 10). *L.* 2. bynnder, **a**: hymder. *L.* 4. **e**: emens i spør mig at; **h**: i-mens i spør saa nær (∾ fæ); *denne sidste Læsemaade har* **g** *i n. V.*
- *V.* 9, *L.* 3-4. **hedefgh**: Wi kunde iche den iomfru finde, der vel maate (**d e**: maa; **f**: kand; **g h**: kunde) vere eders lige.

B. *V.* 10, *L.* 2. sit giørre, **h e d e f g h**: i giører (**e d e**: giørre; **f g h**: giør). *L.* 3. weenist, **a**: skønnist; **h d e**: wenneste.

- *V.* 11, *L.* 1. Tthett, **e f g h**: Dog. *L.* 2. **d e f g h**: eller mannge (**f g h**: nogen) kongerige (**d**: rige). *L.* 3. dandeis och dyddelig, **a**: dyddis och dandeis lig; **h e d e**: danis och dydelig. *L.* 3-4. **f g h**: hun er dogh dannes och dydeligh och maa well werre eders lige.
- *V.* 12, *L.* 2. den ... thueed, **h e d**: de ... tved; **e f g h**: de ... tue, *hvilket er en Misforstaaelse (de samme Afskrr. have forandret* thued *i V.* 5; *jfr. ogsaa V.* 15), *der da atter har fremkaldt den for disse Hdskrr. fælles Læsemaade af L.* 4: sollen skinde binde paa sadel-buffue. *L.* 3. fantt vy, *er i* **a** *en Rettelse fra:* hynttelt thy (*ligesom* Wy *i L.* 1 *fra* Tthy), *hvorved der nu er kommet til at staae:* fanttelt vy; **h e d e f g h**: fant wi. *L.* 4. **a** *har her:* alltt som hun wogttet fiee, *en Læsemaade, som er paa sin Plads i V.* 15, *men her indkommen ved samme Fejltagelse, som er rettet i L.* 1 *og* 3; *den rette Læsemaade maa være den i Texten (efter V.* 5) *optagne, som her ogsaa findes i* **h e**; **d**: hun wochte de bønnder dieris feed.
- *V.* 13, *L.* 1. Hiorddenn, **a**: hiorttenn, *med en anden Haand rettet til:* hiorddenn (*jfr. V.* 7. 8). *L.* 1. er, **h e d**: war, *ligesaa i L.* 2: wochted (**d**: vochte), *og* **d** *endnu i L.* 4: tuorde.
- *V.* 14. **f g h**:

  Slaar I offuer hende silcke,
  och (*fattes i* **h**) slaar I offuer hende skind:
  och sætter hende paa en (**g h**: dend) ganger rød,
  følger hende I Ausborrigh (**g**: Ausburg; **h**: Ausburig) indt.

  L. 1. Daa, *fattes i* **d e**, *ligesom* saa *i L.* 3. *L.* 3. till, **d**: udi. *L.* 3. Axeelborig, **h e**: Axelborrig; **d**: Auxborgh; **e**: Ausborg. *L.* 4. **d e**: i lader mig hennde see.
- *V.* 15, *L.* 2. denn ... thueed, **d**: de ... thued; **e f g h**: de ... tuer (**f g h**: thue). *L.* 3-4. **e f g h**: der fant de den samme (*fattes i* **f g h**) de epther (*fattes i* **e**) leette, det var saa skion en iomfru. (*Om denne Læsemaade gjælder, hvad sagt er om samme Afskrifters V.* 12.)

B. V. 16. **h e:**

Saa loffte de hinde paa ganger roed,
slog offuer hinde silche-tvinde:
saa forde de hinde til Axelborrig,
diers herre herre Carl udi hende.

L. 2. rod, **e f g h:** graa, *hvorpaa rimes L.* 4: deris herro mone hun faa. *L.* 3. Axlborig, **d:** Auxburg; **e:** Ausborg; **f:** Ausborigh; **g:** Ausburig; **h:** Ausburrig. (*Jfr. V.* 14.)

- *V.* 19, *L.* 2. **b e:** mens vi sidder her udi (**e:** i) lon; **f g h:** men wi erre enne tho (∾ fruo). *L.* 3. **d e:** huilchet (**e:** huadsens) addell ehre i aff (*jfr.* **A**, *V.* 20).
- *V.* 20, *L.* 2. wor, **a:** er (*ligesaa* **d e**, *men de have ogsaa* heder *i L.* 1); **b e** *have den for at skaffe Rim paa* "Adelrone" *tildigtede uægte Læsemaade:* hand er for de riddere en krone; **f g h:** hand er en mand saa godt (∾ Adell-rudt, **f**; **g:** Adel-roed; **h:** Adel-rød). *L.* 3. Kremolt, **b e:** Kremild; **d:** Kremboldt; **e:** Grimb-holt; **h:** Grimbolt; **f g:** Grinbolt ("her G."). *L.* 4. Aaddellroonn, **d:** Adelrun; **e:** Adel-vent.
- *V.* 21, *L.* 2. faffuen, **a:** arum; **e:** arm; **b e d f g h:** faffn. *L.* 3. ieg, **b c d e f g h:** wi. *L.* 4. gaar, **e:** ganger; **f g b:** kommer.
- *V.* 22, *L.* 1-2. *saal.* **a h e**; **d e f g b:** Thack haffve unnge her Carll, (hannd holdt saa vell (**e:** saa vel hult hand; **f:** saa well hand holt) sinn tro. *L.* 3. **f g h:** hand skreff thill fruuer och stalte iomfruuer.

Herefter have **f g h** *endnu følgende Vers* (*jfr. Opskr.* **C**, *V.* 27-28):

Nu haffuer ungen Adelrodt (**h:** Adel-rød; **g:** herre Karll)
forwundit baade angist och harm:
nu soffuer hun saa gladeligh
i unge herr Karls arm.

C. *Denne Opskrifts fragmentariske Tilstand er fremkommen ved, at Halvdelen af de Blade i Hdskr., hvorpaa den staaer, er afreven eller afgnavet paa langs. Den lader sig dog med temmelig Sikkerhed supplere, undtagen V.* 25, *hvoraf jeg ikke har kunnet udfinde en rimelig Form.*

- *Omkvæd:* red, *staaer ved* **V.** 1 *og* 21; *ved V.* 27 *og* 28: rider.
- *V.* 10, *L.* 2. at i, *Hdskr:* atj (*ligesaa i V.* 24). *L.* 4. *maa være glemt i Hdskr. eller ogsaa maa Verset inddeles anderledes:*

I loffuer os det, min edelige herre,
at i * * *
(da) wille wi vise eder
den skiønniste iomfrue.

- *V.* 12, *L.* 2. gronne th(ued), *Hdskr. har:* enge th**, *men dette enge maa være en Skrivfejl, hvis* th** *skal være* thued *og ikke f. Ex.* thre.

24.

Ormekampen.

Ligesom de to foregaaende Viser besynge Regner Lodbrogs Giftermaal med Aslog, saaledes denne, som her for første Gang udgives, samme Konges Æventyr med Ormen, der vogtede Thora Borgarhjorts Buur. Ere Navnene her forandrede, hvad de jo for største Delen ogsaa ere i de forrige Viser, saa er Indholdet det des mindre. Vor Vise fortæller, hvorledes en lille Hyrdedreng finder en spraglet Orm og bringer den til Lundegaard til Hr. Helsings Datter, der fostrer Ormen i tre Aar, da den er bleven saa stor og saa grum, at ingen kan komme til hende

for den. Da lover Hr. Helsing sin Dattera Haand til den Svend, der kan slaae den lede Orm, og Forsøget gjøres først af Sivord Ingvorsøn, der dog maa lade sit Liv for den, til stor Sorg for Møen som for alle de Fruer og Jomfruer, der fulgte hans Lig til Grimersløv (Grindesløv, Bryneslov) Kloster. Hr. Helsing fornyer da sit Tilbud i Kongens Gaard, og Peder Riboldsøn (Rimboltsøn) vover nu Kampen. Over sin Jærnbrynje drager han en Tyrehud, besmurt med Tjære; han lader grave otte Grave til Ormeblodet og staaer selv i den niende, fælder saa Ormen og faaer Møen til Ægte.

Islændernes Beretning herom er denne: Jarlen Herrød (Herruðr, Herrauðr) paa Gulland eller i Vestergotland havde en fager Datter Thora med Kjendingsnavnet Borgens Hjørt (Borgarhjörtr); hende bygte han et Jomfrubuur ej langt fra sin Gaard og plejede hver Dag at sende hende en lille Foræring. Saaledes sendte han hende en Dag en overmaade smuk lille Lyngorm, som hun syntes saare godt om og lagde i en Æske med Guld under sig; men Ormen voxte hastig, og Guldet med ham, saa der snart ikke var Rum til ham i Æsken, ikke engang i Buret, men han laae udenfor og var da saa stor, at hans Hoved og Hale naaede sammen om Buret. Ond var han og glubsk, saa ingen kunde komme ham eller Buret nær, uden den Mand, som bragte ham hans Føde: en Oxe hver Dag. Da lovede Jarlen, at den Mand, som kunde blive Ormens Bane, ham vilde han give sin Datter og alt det Guld, som laae under Ormen. Dette spurgte Regner, Kong Sigurd Rings Søn af Danmark, dengang kun 15 Aar gammel; han lod gjøre sig en laaden Kjortel og laadne Brøge (Buxer) og foer saa til Gulland paa sin Snekke. Sine laadne Klæder lader han indsmøre med Beg eller Tjære og vælter sig saa i Sandet, gaaer saa væbnet med et stort Spyd en tidlig Morgen, mens alle sove, op til Jomfruburet og borer Spydet i Ryggen paa Ormen, der vrider sig i Dødskampen, saa Jorden skjælver. En Strøm af Edderblodet træffer ham, men trænger ikke gjennem hans Klæder. Spydsodden lader han sidde i Ormen, men Skaftet tager han med sig og gaaer saa til sit Skib, uden at give sig tilkjende for Thora, som er vaagnet ved Gnyet, og spørger om hans Navn. Da Mænd kom til, laae Ormen død, men ingen kjendte dens Bane. Saa lod Jarlen da stævne Thing og lod der Spydsodden gaae rundt, for at den der ejede Skaftet kunde dermed bevise sin Daad og sit Krav paa dens Løn. Regner vedgaaer og viser, at Spydet er hans, og faaer da Jarledatteren til Ægte. Og af denne Daad fik han Tilnavnet Lodbrog.*) Med Sagaernes stemmer Saxos Beretning i 9de Bog, kun at Herrød (Herothus) kaldes Svenskernes Konge og istedenfor een finder to Orme i Skoven; at Regner bærder sin Lammeskindspelts ved at springe i Vandet og lade det fryse, saa den bliver som et Iispandser, hvorved han modstaaer den Gift, som Slangerne spye, og endelig, at medens Regner kæmper med Ormene, som begge dræbes ved eet Spydkast, saa er Kongen med sine Mænd krøben i Skjul i en Afkrog af Borgen.

Det forhen (S. 329) omtalte **færøiske** Kvad "Ragnars táttur", hvis første Deel behandler dette Sagn, stemmer temmelig nøje med de islandske Kilder; Thora er her en Datter af Kongen i Upland (eller Oplandene), og det er hendes Moer, som i Skoven finde "hin fræna orm". Før Regner er der en Greve fra de søndre Lande, som giver sig paa Vejen for at udføre Bedriften, men vender om, da han ude paa Havet hører Ormens Fnysen. Regner er saa ridderlig ved Tiltale at vække Ormen, før han angriber den, og den svarer ham. Efter at have dræbt Ormen og ladet Spydsodden sidde i Saaret, gaaer han ombord og sejler bort. Imidlertid udgiver en Træl sig for Ormens Banemand og sidder alt hos Kongedatteren ved Bryllupsbordet, da Regner kommer tilbage, gjør sit Krav gjældende og holder Bryllup med Thora, medens Trællen sniger sig bort.

En **norsk** Vise (Landstad, Nr. XI), som endnu lever i Folkemunde, behandler samme Sagn. Dens første Vers (der gjenfindes som Indgang til Landstads Nr. X) er ordret det samme, hvor-

*) Ragnarssaga, cap. 1–3. Kráknmál, V. 1. Þáttr af Ragnars sonum, cap. 1. Saga Herrauðs ok Bosa, cap. 16. Sidstnævnte fabelagtige Fortælling føjer til, at Ormen var funden i et gyldent Gams-Æg, som Herrød havde ført fra Bjarmeland.

med vor Vise begynder. Hyrdegutten finder "Lindarormen" og bærer den til stolt Lyselin i Island, der lægger den i Kiste; men i to Dage voxer den saa, at Kisten brister, og Ormen spiller paa Gulv og hviler i Lyselins Skjød. De sende da Bud efter Bejlere, som ville vinde Møen ved Ormens Drab, og Danerkongens femtenaarige Søn drager did paa sit Skib. Hans Hest "lisle Brónfolen", som har Mandemaal, siger ham, at han maa have Hænder som Steen og Hjærte som Staal, om han skal overvinde Ormen, hvis Gny de høre femten Mile ud paa Hav, og lærer ham da først at vælte sig i Tjære og Sand. Da Danerkongens Søn nu rider op i Land, finder han "den orme-terna, var sveipt i skarlaki röö", hende spørger han, om Lindormen er hjemme, og i det samme skrider den ud af Vinduet. Efter to Dages Kamp faaer Kongesønnen Bugt med Ormen, stikker dens Hoved paa Spyd og rider i stolt Lyselins Gaard. Hun byder ham ind at æde af Fad med sig og sove paa sin Arm, men Folen advarer ham imod at tage "fruga af Sönderliðborg", hvornæst han da svarer, at han alt har fæstet Kejserens Datter af Rom, som venter paa ham, og byder dermed stolt Lyselin tusind Godnat. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at her har fundet en Indblanding Sted af ganske fremmede Elementer: Brunfolen med Mandemaal hører saavel som Fruen af Sønderlidborg og Kejserens Datter af Rom, samt Stedbetegnelsen Island, hjemme i Visen om Graiver Kongesøn (Læsn. II, Nr. 14. Nærv. Saml. Nr. 29); men det er ikke muligt, efter de Friheder, som den norske Udgiver har troet sig berettiget til at tage sig med Redactionen af sine Texter, at afgjøre, hvorvidt denne Sammenblanding alt er foregaaet i Folkemunde eller maaskee først er fremkommen ved Udgiverens Feil, som kan have antaget Fragmenter af de forskjellige, i Indhold beslægtede Viser for at tilhøre en og den samme og da efter bedste Skjønnende deraf dannet sit Hele.

Sammenligne vi nu den danske Vise med de andre Overleveringsformer af Sagnet, da udmærker dens Sagnform sig ved stor Ægthed og Simpelhed, ikke blot i Forhold til den norske Vise, saaledes som den nu foreligger, men ogsaa i Forhold til den færøiske, hvor hele Tillægget om Trællen aabenbart er et Laan fra lignende Æventyr*), og hvor den fejge Greve er et carikeret Træk til at fremhæve Regners Manddom, som synes yngre end det tildeels tilsvarende, der er egent for den danske Vise: med den tappre men ulykkelige Sivord Ingvorson. Et andet Træk, der er egent for vor Vise: Gravene, bestemte til at modtage Ormens Blod, findes vel ikke her i den islandske Sagnform, men er ellers vel bekjendt som ældgammelt fra Sagnet om Sigurd, hvem Odin selv lærte denne List til Kampen med Fafner (Völsungas. cap. 18). Endogsaa i Forhold til Saxo har vor Vise paa flere Steder ægtere Træk: den har ikke to men een Orm, og den veed intet om Faderens og hans Mænds Fejghed. Visens Udtryk "den spragled Orm" svarer fuldkomment til "inn fráni ormr", som Fafner kaldes i det eddiske Fafnismál, det færøiske "fræni ormur", som ogsaa gjenfindes i den norske Vise hos Landstad Nr. X: "frånar ormen". Endskjøndt Navnene som sagt ere ganske forbyttede, og Visen maaskee har været localiseret her i Landet**), saa kan der dog ikke vel være nogen Tvivl om, at den engang har besunget Regner Lodbrog, som jo dog ingen kan nægte er Helten i de to forrige Viser, hvor Navnene vel ogsaa tildeels, i en enkelt Opskrift (Nr. 22, B) endog aldeles, ere fortrængte af andre, men dog endnu bære Vidnesbyrd om Visens Ophav. Vor Vise kan ikke vel antages at være udenfra indført og maa

*) P. A. Munch (Det norske Folks Hist. I, 1, S. 362) har vel Ret i, at vi i hele Regners Ormekamp "gjenkjende en i vore Folkeæventyr særdeles hyppig Vending: En Ungersvend befrier en Kongedatter ved at dræbe en Lyngorm eller Drage, hvis Drabsmand hendes Fader har lovet baade hendes Haand og det halve Rige. Han giver sig desuagtet ej tilkjende, men nøjer sig med enten at lade Spydsodden staae i Saaret eller at afskære Dyrets Tunge og gjemme den hos sig; først senere fremtræder han med disse Legitimationer"; — men det gjælder ene om det færøiske Kvad hvad han tilføjer: at dette skeer "sædvanligviis efterat en eller anden Ridder Rød har forsøgt at tilvende sig Æren af at have udført Heltegjerningen."

**) Herpaa tyder Lundegaard og Grinderslov Kloster. Et Kloster af dette Navn laa i Salling, Viborg Stift, og har været et af de ældste Klostre her i Landet (som første bekjendte Prior nævnes en Ingvar ved 1219). Et Lundegaard ligger en 4 Mile herfra i Fjendsherred. Helsing er et gammelt dansk Adelsnavn.

da vel ogsaa paa Saxos Tid have lydt i Danmark, hvilket leder til at betvivle Rigtigheden af P. E. Müllers Antagelse: at Saxo til Regners Historie "næppe har benyttet danske Sange", hvad her kun bemærkes som et Exempel paa, hvorledes man dog ogsaa ved den lærde Historieforskning kan have godt af at tage vore gamle Viser til Hjælp.*)

Sagnet om Regner og Thora, der saaledes engang har været vidt berømt i hele Norden, og jo endnu tildeels der er i Folkemunde, har maaskee allerede været kjendt af Bjovulfsdrapens engelske Forfatter i det 8de Aarhundrede, hvis nemlig den af N. F. S. Grundtvig fremsatte Formodning er grundet: at Kong Higelaks Dronning "Hygd Hæreths Datter, ligesom Thora Heroths Datter, synes at have været bevogtet af en frygteligt Udyr, hun dog selv vidste at besnære og fælde."**) Et lignende Sagn lever endnu i England, nemlig det om "The worm of Lambton". Lambton hedder en gammel Borg i Northumberland, hvortil knytter sig det Sagn, at engang i gamle Dage var der en ung Arving til den, som, da han en hellig Søndag-Morgen var gudsforgaaen nok til, istedenfor at gaae i Kirke, at angle i Floden Tyne, drog en underlig Fangst i Land: det var ingen Fisk, men en Orm, fæl at see til, saa lille den var. Han tog den af Krogen og kastede den fra sig i en Kilde, som endnu kaldes "Worm Well", og der laae den og voxte saa hurtig, at den snart ikke kunde faae Plads dernede, men maatte forlade den; og nu laae den da gjærne om Dagen snoet om en Klippe i Floden, men om Natten ved en Høj paa Marken, som endnu hedder "Worm Hill", og blev snart saa lang, at den kunde naae heelt om Foden af Højen, der er over 500 Alen i Omkreds. Nu blev den da en Skræk for Egnen, hvis Køer og Faar den tog til sin Næring; og snart laae hele Egnen øde. Mange tappre Helte forsøgte paa at skaffe Uhyret af Dage, men maatte alle bukke under for det, thi om de endog huggede det saa godt som heelt over, saa groede det strax sammen igjen. Den unge Herre, som havde først bragt det for Dagens Lys, var imidlertid i det hellige Land i Kamp mod Troens Fjender. Efter syv Aars Forløb vendte han tilbage og fandt da sin Fødeegn øde og forladt. Kun paa hans Fædreneborg boede endnu hans Fader; men Ormen kom hver Dag over Floden til den og tømte en stor Kumme af Mælk, som de satte for den i Gaarden, ni Køers fulde Malkning. Da sagde en gammel Hex ham, at han selv var Skylden til Ulykken, men at han ogsaa kunde befrie Landet for den. Han skulde lade sig gjøre et Pandser af Spydsodder og gjøre det Løfte, at han vilde dræbe det første levende, der mødte ham, efter at han havde fældet Ormen: holdt han ikke det Løfte, skulde i ni Slægtled ingen Lambton døe i sin Sæng, — og saa skulde han tage sit Stade paa Klippen i Floden og der oppebie Uhyret, som daglig lagde Vejen derover. Til sædvanlig Tid skred da Ormen fra Højen ned til Floden og over til Klippen, hvor Ridderen ventede den og huggede løs paa den. Rasende slyngede den sig om ham for at knuse ham, men derved borede den alle Pandserets Spydsodder i sig og tabte derved saa meget Blod, at Floden blev rød og den saa avag, at da Ridderen nu fik Rum til at hugge den tværtover, havde den ikke Magt til som den plejede at trække sig sammen, men den ene Deel flød bort med Strømmen, den anden laae livløs tilbage. Da dette var udført, blæste Ridderen i sit Horn, et aftalt Signal for hans gamle Fader, der med alle Borgens Folk laae i Bøn for Herrens Alter, at han skulde slippe hans Yndlingshund løs, saa den maatte blive det første levende han mødte; men i sin Glæde glemte Faderen det og ilede selv først Sønnen imøde. Da lod han atter Hornet lyde, Hunden slog sig selv løs og løb til ham, og han huggede den ned; men Løftet var ikke holdt,

*) Naar Müller her (Critisk Undersøgelse af Danm. og Norg. Sagnhist. S. 152), som baade han og andre ellers oftere, slutter saaledes fra, at "der forekommer intet Vers i den hele Fremstilling", saa holder denne Slutningsmaade visstnok ingenlunde Stik; thi Saxo maa paa flere Steder have havt gamle danske Vers for sig, som han gjengiver i Prosa, saasom i Fortællingen om Braavallaslaget og i den om Bisp Vilhelm og Kong Svend, medens han omvendt undertiden af et enkelt Vers, som tiltalte ham, tog Anledning til at give os et heelt langt Digt i classisk Stiil.

**) "Brage og Idun", IV, S. 518-19. "Dette staaer temmelig sikkert V. 3850-75." Jfr. Grundtvigs Bjowulfs Drape, S. 173.

og Forbandelsen hvilede over Slægten, saa de ni følgende Led alle døde en voldsom Død.*) Vi have i dette Sagn vel intet Spor til Møen**), men baade Oprindelsen til Uhyret og Kampen med det minde om Regnerssagnet. Hexen med Pandseret af Spydsodder kommer istedenfor Fostermoderen hos Saxo, der giver Regner Skiudpeltsen. Det er Forbindelsen af begge de to Hovedtræk i Sagnet, som leder mig til at tænke paa Muligheden af et traditionelt Forhold mellem Regners og Lambtons Ormesagn; thi enhver af Delene for sig er altfor almindelig til saaledes at turde fastholdes. Sagnene om Kampe med Orme og Drager ere ligesaa gamle, ligesaa mangfoldige og udbredte, som Troen paa Drager er det. Inder og Perser have lignende Oldsagn, Grækerne havde deres Kadmos, Nordboere og Nordtydskere Sigurd, Angelsaxerne desuden Sigmund og Bjowulf, Saxo har som Dragers Overvindere desuden en Frode, en Fridlev og en Alf, Islænderne have deres Guldthorer, Tydskerne blandt andre Wolfdiderik, Diderik, Hejmer og Winkelried, Englænderne Guy of Warwick, Kelterne Owain, Peredur (Perceval) Tristan og Vigalojs, Middelalderens Legender St. Michael og St. Jørgen, og en Mængde flere Exempler kunde endnu nævnes; men af denne Mangfoldighed lader sig dog udskille Grupper, der have en fælles særegen Formation af Dragekampen. Een af disse er forhen omtalt ved vor Nr. 9, characteristisk ved Løvens Tilkomst; en anden have vi her, hvis Kjendemærker ere: den fundne lille Orm, der opvoxer til en Drage og bevogter Møen, samt den særegne Dragt, hvormed Dragens Banemand maa være udstyret. Kun hvor begge disse Træk findes, seer jeg den ejendommelige Udvikling, som kommer tilsyne i Regnerssagnet; de enkelte Dele kunne vi ogsaa finde andensteds. Saaledes er baade Frode og Fridlev klædte i Tyrehuder i Kampene med de paa Guldet rugende Drager, og Alf Sigarssøn er hyllet i et blodigt Skind. Alfs Dragekamp er dog den, der stærkest minder om Regners: den gothiske Kong Sivard har indesluttet sin Datter Alvilde i et utilgængeligt Buur, bevogtet af en Drage og en Øgle; kun den, der overvinder dem, maa faae hende til Ægte. Her have vi altsaa Jomfrubnuret, og den ene Orm er ligesom i Regnerssagnet hos Saxo bleven til to, men her er intet om, at Ormen var funden og uventet havde opnaaet sin frygtelige Vævt.***) Paa den anden Side er Trækket om Ormens Opvæxt, som P. A. Munch bemærker (Det norske Folks Hist. I, 1, S. 362): "en Modification af et i Norden temmelig hyppigt Æventyr om en Kongedatter, der opføder et eller andet lidet Insekt eller Krybdyr, indtil det opnaaer en overnaturlig Størrelse." Dette Motiv, men uden nogen følgende Kamp, finde vi i svenske, tydske, italienske og valachiske Æventyr, og J. Grimm har gjort opmærksom paa, at det alt findes i Hinduernes ældgamle mythiske Sagn om Syndfloden.****)

*) Richardson: The Borderer's Table Book (Newcastle, 1846), VIII, S. 121 flg. Sagnet er behandlet i en ny Ballade, aftrykt sammesteds og i Moore's Pictorial Book of Ballads, S. 342.

**) I Lambton Castle, hvor Ridderens Billede findes udhugget i Steen med Spydsod-Pandseret paa og Dragens Hoved i sin Haand, staaer dog ved hans Side en kronet Kvinde, om hvem Sagnet intet veed.

***) Wilh. Müller sammenstiller (Haupts Zeitschr. f. deut. alterth. III, S. 43 flg.) ikke blot Frodes og Fridlevs Dragekamp med Alfs og Regners, men gaaer endnu videre ved at føre dem sammen med Sigurds og da endelig gjøre dem alle til eet med Guden Freyr.

****) I det tydske Æventyr "Die Seidenspinnerin" (Kuhn u. Schwartz: Norddeut. Sagen, S. 347) finder en Bonde en lille Orm i Skoven, som hans Datter plejer — men det er en forhexet Prinds, som siden ægter hende. En lignende Fortælling er "Lo serpe" i Basiles Pentamerone (II, Nr. 5). I det svenske Æventyr om "Ulf-Prinsen" (Cavallius og Stephens: Svenska Folksagor, Nr. 19, A) finder Prindsessen i sin Faders Haar en Luus, som er saa forunderlig stor, at hun forfærdes derved. Kongen lader den opføde, til den bliver saa stor som en Oxe, hvorpaa den dræbes, og kun den, der kan sige, hvad Dyr Skindet er af, skal have Prindsessen. Samme Fortælling i Grimms Kinder-Märchen (III, S. 257. "Bruchstücke, Nr. 2: Die Laus"), i Basiles Pentamerone (I, Nr. 5: Lo polece) og i Schotts Walachische Märchen (Nr. 16: Die Kaiserstochter und die Fullen). — Den indiske Parallel af Mahâbhârata fortæller Grimm (D. Mythol. 2den Udg. S. 543-44, efter Bopp's Die Sündflut; jfr. D. Mythol. S. 651) som følger: Kong Manus stod ved Bredden af en Flod, da han hørte en lille Fisks Røst, som anraabte om Redning. Han tog den med Haanden og lagde den i et Fad, men Fisken begyndte at voxe og forlangte en anden Bolig. Manus kastede den i en stor Sø; men Fisken blev immer større og vilde til Gangâ, Havets Hustru. Snart kunde den heller ikke længer nære sig der, og Manus maatte bære den til Havet. Da den var kommen der, forkyndte den Manus den store Oversvømmelses Komme og bød ham bygge Skibet, som kunde frelse ham og de syv vise. Denne Fisk var Brahmâ selv.

(a. Sophie Sandbergs Haandskrift, Nr. 66. b. Magdal. Barnewitz's Haandskrift, Nr. 9. c Dorothea Thotts Haandskrift, Nr. 117.)

---

1. Ieg war mig aaa lidenn enn barnn,
ieg giennd thett fæ unnder lyde:
ieg fanndt paa then apraglitt orm,
y gresset saa monu hannd skride.
Der hun ber prisett for dem.

2. Ieg tog op thenn apraglitt orm,
ieg suopte thenn udi kaabe blaa:
och bar ieg hinnd thill Lundegaard,
her Helsing hans datter att faa.

3. "Thu haffue tack, faffueren liden dreng,
du haffue tack for din gaffue:
du haffuer en honn med mig igien,
i-nar du wiltt denn haffue."

4. Fosterit hun ham y winter
och fulde vinter thry:
thett vorte enn thenn liediste orm,
ther nogen mand haffde seett.

5. Her Helsynng med hanna venn hostru
thi ber dageligh sorig:
di maa icke med dieria datter thale
altt for thenn lide orm.

6. Her Helsing hannd lader yppe enn hoff,
thett springer offuer lanndett saa wide:
i-huilkenn snenndt, den orm kand slaa,
den vill hannd sin datter giffue.

7. Thett suarde Siuord Innguorsenn,
hannd sprang offuer bredenn bord:
"Ieg will mig mod ormen strid,
her Helsing, holder eders urd."

8. Thi ficted alle thenn lannge dag,
thill soelen gick thill quelle:
dett wor Syuord Inngnord-sonn,
bleff dog altt paa di felde.

9. Ther kom bud y hyffuenn loffit,
att Siuord hannd war død:
saa saare da gred den stolte iomfru
altt unnder skarlagen rød.

10. Saa saare gred fruer och iomfruer
altt unnder dieris skarlagenn rød:
der di fuld Siuord Innguordsenn
thill Grimer-sloff-kloster død.

11. Dett stod saa y winter,
och thett stod saa y II:
dett ingenn torde y hyge loffit
altt thill thenn iomfru gaae.

12. Her Helsynng sennde bud til konngenns gaard,
om nogenn denn orm wille slaa:
da wille hannd hannem ain datter giffue
och altt thett godz, hand aae.

13. Thett spurde Peder Riboldsenn,
och saa tog hannd oppaa:
"Ieg will mig mod ormen giffue,
om ieg kannd iomfruenn faa."

14. Hannd førde sig i sin skiorte,
then var aff silcke smaa:
och offuer i sin bryni,
[war aff] dett ierne graa.

15. Hannd drog paa sin throy,
denn var med røde guld trennd:
och offuer y thenn thyre-hud,
hannd vor y thieren omuenud.

16. Hannd lod graffue de otte graffue,
de war alle fuld med blod:
dett war Peder Riboldsen,
hand y thenn nienndе stod.

17. Thi fictis alle thenn lannge dag,
thill soelenn gick thill quelle:
død da bleff then liede orm
altt paa thenn grønne felde.

18. Ther war glede y Lundegaard,
stor lost att høre der-paa:
her Helsinng hannd gaff sin datter bortt,
Peder Riboldsenn hind tog.

19. Nu haffuer Peder Ribold[sen]
forunnden all sin nød:
hand haffuer wundenn thenn skønne iomfru
och slagitt thenn orm thill døde.
Der hand ber priisen for dem.

Omkvæd. a *har det heelt udskrevet kun ved V. 1; ellers:* D. h. b. p. f. d. *Ved V. 19 er det i Texten optaget med den Variation, som det paa dette Sted har i* b, *der ellers to Gange har det gonske som* a *ved V. 1.* c *har ved 1ste og sidste V.* Der huu bær priisen for dennem.

V. 2, *L.* 3. hinnd, b: hanem; c: den.

V. 3, *L.* 2. faffueren liden dreng, b c (c: faure); a: for thenn, thu lidenn smaa dreng. *L.* 4. med, c: hos.

V. 4, *L.* 2. thry, b: nie; c: trey. *L.* 3. vorte enn, a: vorte; b: worte inn (*el.* ien); c: var een.

V. 5, *L.* 2. c: de herer baade sorrig och harm.

V. 6, *L.* 1. yppe, a c; b: ippe. *L.* 3. den orm kand slaa, b; a: dett orm kannd slaa y hiell; c: som ormen kand slaae.

V. 7, *L.* 3. mod, b c: med.

V 8, *L.* 1. ficted, b: fechte: *L.* 2. quelle, a *her:* huile; *saol. horde ogsaa* b *forst, men det er, maaskee af Skriveren selv, rett. til:* quelle; c: qvælde. (*I V. 17:* quelle, qvelle, qvelde.) *L.* 4. bleff dog, b: hand bleff; c: bleff dod.

V. 9, *L.* 4. uunder, b *tilføjer:* hendis.

V. 10, *L.* 3. Innguordsenn, b: konge-son. *L.* 4. thill Grimer-aloff, b: i Grindeslouff; c: udi Brynisløff.

V. 11, *L.* 2. b c: och saa i (c: udi) wintere thoe.

V. 12, *L.* 4. altt thett godz, c: helfften det guld. *L.* 4. aae, b: aadt.

V. 13, *L.* 1. spurde, b c: swaret. *L.* 1. Riboldsenn, b c *baade her og siden* (*V.* 16. 18. 19): Rimboltsen *el.* Rimboltson. *L.* 3. giffue, b c: woffue.

V. 14, *L.* 4. b: di war saa iarne-grue; c: det var aff iernet graa.

V. 15, *L.* 1. paa, c: aff. *L.* 2. trennd, b: rent; c: trende. *L.* 3. thyre-hud, b: thierre huid; c: tiure-hud. *L.* 4. b: hand i troyen om -went; c: hand den i tiære om-vende.

V. 16, *L.* 2. war, c: bleffue. *L.* 3. Riboldsen, a *her:* Hennrickson.

V. 17, *L.* 4. thenn, b c (*ligesom ogsaa* a *i V.* 8): di.

V. 18, *L.* 1-2. b c: Det (c: Der) w. gl. i L. (och linde (c: att horre) der oppaa.

V. 19, *L.* 2 all, b c; *fattes i* a. *L.* 3. hand, a: haud.

25.

Hævnersværdet.

Denne højst mærkelige Vise eje vi paa **dansk** kun i den ene her meddeelte Opskrift, hvoraf en Bearbejdelse findes trykt i N. F. S. Grundtvigs "Kæmpeviser til Skolebrug" (1847. S. 163). Den synges dog endnu i Norge, og Landstad har først i "Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur" (1849. III, S. 346) og siden i "Norske Folkeviser" (1853. Nr. XX) meddeelt en paa mange forskjellige, og som det af Anmærkningerne sees: meget afvigende Optegnelser grundet Redaction, eller rettere to Redactioner, thi den sidste har atter modtaget adskillige Ændringer. Denne **norske** Vise stemmer i Indhold med den danske, dog saaledes, at den har flere ægte Træk, som hiin savner, men savner atter andre, som den har. Noget af den Dunkelhed, der hviler over den norske Text, som den nu foreligger, turde dog maaskee skyldes den Maade, hvorpaa den er udgiven: de afvigende Elementer, hvoraf den er sammensat. Udgiveren har selv ikke forstaaet den, som sees af, at han ikke ret veed, om Mindre-Alf (ogsaa kaldet: Alf liten,

Liten eller Olaf), som der svarer til vor Vises Hr. Peder, er Faderhævneren eller dennes Modpart, den søgte Banemand. Udgiveren har nemlig af Navnet Mindre-Alf ladet sig forlede til at antage Visens Grundlag for historisk og mener, at den "er een af de faa, der kan henføres til en bestemt historisk Person", og "er derfor af megen Interesse." Han fremsætter som afgjort, at "den handler om den i Norges Historie navnkundige Alf Erlingson", og han søger da Visens Æmne i dennes Drab paa Hallkell Øgmundsson. Det behøver for kyndige Læsere næppe at siges, at denne Formodning er ganske uden Grund, og at vor Vises Grundlag er langt ældre. Den norske Vise nævner Banemanden (den danskes Danerkonge) "mannen i kufta blå", der atter synes at være den samme som "kong Salemon rike", et Navn, der sagtens er laant fra Middelalderens ogsaa paa gammel norsk oversatte Romaners franske Konge (egenlig bretoniske Hertug) af dette Navn. Sværdet kaldes Birting, ligesom Orm Ungersvends i den danske Vise (Nr. 11). En svensk Vise ("Salmon", Arw. Nr. 84), der lovrigt er en ganske anden end nærværende, har dog Samtalen med Sværdet tilfælles med denne, naar det hedder (V. 6-8):

Salmon gåhr till vegga, Tahlar til branden den snegga:
"Hör du brand, ässtu godh? Lyster dig dricka manna-blodh?"
"Bloden jagh gierna dricka vill, Men du skall hielps sielfver till."

og en færøisk Opskrift af samme Vise (Schroters Visesamling, kgl. Bibl., ny kgl. Saml. 346. 8vo Nr. 29) har samme Vers saaledes:

Selamon gengur undir hallarvegg, tålar við sína svörðs egg:
"Hoyrtú brandur rjóði, kannatú að vekja blóði?"
"Jà og menn að eg tað kann, ertú máður að vekja fram.
Jà og menn að eg tað vil, ertú máður að vekja til."

Den utrykte danske Opskrift af samme Vise (Karen Brahes Foliohaandskr. Nr. 86) har imidlertid ikke dette Træk, der ej heller synes ret at passe der, og som vel rettest hører hjemme i nærværende Vise. Men dette være som det vil: vi see heraf, at denne ejendommelige Forestilling om det talende Sværd har været bekjendt i alle nordiske Riger; ja endog udover den danske Tunges Enemærker kunne vi forfølge dette Træk, thi det forekommer i et finsk Kvad (Kullervo, oversat efter Runerne 31—36 i 2den Udg. af Kalevala, ved C. G. Borg i "Suomi, Tidskrift i fosterländska ämnen." 1850. X, S. 93 flg.), hvor Sværdet og dets Ejer føre denne Samtale (S. 155—56):

Kullervo Kalervosonen Rycker ut det skarpa svärdet,
Vänder om det och betraktar, Forskar ut och noga spörjer,
Frågar om sin klingas lusta, Om den hugad skulle vara
Skuldbelastadt kött att spisa, Dricka brottsligt blod med nöje.
Mannens afsigt anar svärdet, Klingan fattar hjeltens frågs,
Svarar så med dessa orden: Hvarför skulle jag ej gerna
Skuldbelastadt kött förtära, Dricka brottsligt blod med nöje:
Äfven skuldfritt kött förtär jag, Dricker blod, af brott ej söladt.

Hvad forhen blev sagt om Svend Vonveds Vise (Nr. 18), med hvilken (navnlig med dens Opskr. A) den har nogen Lighed, det gjælder ogsaa om nærværende Vise: at den, skjøndt sikkert hvilende paa et meget gammelt Grundlag, der kan antages at have tilhørt Nordens Oldtid, dog nu staaer ligesom ene og frændeløs, uden andre Beviser paa sin gamle Byrd end sit eget Ansigt. Navnene baade i den norske og i den danske Vise ere alle af yngre Oprindelse, og selve Æmnet gjenfindes, det jeg veed, ingensteds, navnlig ikke der, hvor man snarest maatte søge det: i det gamle Nordens mythisk-heroiske Oldsagn. Vel havde Sværdet, som Freyr gav Skirnir, den Egenskab, at det dræbte af sig selv, og Tyrfing maatte smage Blod, saa ofte det droges, ikke at

tale om, at Heltene ofte tiltale deres Sværd; men den Grad af Personlighed, som tillægges dette talende Sværd, har jeg udenfor de her nævnte Viser ingensteds fundet noget Vaaben tillagt. Naar derfor den norske Udgiver siger, at "Exempler paa saadanne ustyrlige Sværd, som t. Ex. maatte have Mandeblod hver Gang de bleve dragne, forekomme ofte i de gamle Sagaer", — da kan jeg ingenlunde være enig med ham, deels fordi det ikke er "ofte", at vi støde paa Tyrfings Mage, og deels fordi selv dette kun fjærnt ligner vor Vises Sværd.*) Til denne korte Oplysning, som er alt hvad jeg endnu veed at sige om nærværende Vise, skal jeg kun knytte det Ønske, at vi snart maatte komme i Besiddelse af selve det ædle Malm, hvoraf det norske Hævnersværd er smeddet: de uforandrede Optegnelser, hvoraf den norske Udgiver har dannet sin Text, — samt udtale det som min Formening: at denne Vise herefter vil blive regnet blandt de ypperste Perler fra vor gamle Folkedigtnings rige Hav.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 7.)

1. Saa vell hje!
Her Peder kaam tiill borgge-leedd,
th*ett* wor daner-kongen, hand stuod der wed.
Vall-ann, vell offuer sit ridde.

2. "Vellkomen, her Pedder, selle myn,
haffuer du icke indnu hoffnett faders dod
dynn?"

3. "Ieg haffuer veritt meg saa synderlig,
alltt som den suoll hun nicedder seg.

4. Ieg haffuer och weritt saa vesterlig,
alt som den suoll hun huiller seeg.

5. Ieg haffuer och werett saa nuordelig,
allt som denn frost hand fryser sieg.

6. Nu er ieg her saa osterlig,
alt som den dag hun liuser seeg.

7. Rett slldrig kunde ieg fiende denn mand,
myn faaders baane meg wise kand."

8. "Huad tha velltt du giffue den mand,
dinn faders hone deg wyse kand?"

9. "Ieg vell giffue hanom guld och sellff,
pening, men hand haffue well.

10. Ieg well giffue hanom merre:
enn snecke, legger til redde."

11. Tth*ett* melltte kongenn vnder skiend:
"Her fynder thu nu faaders haanne dynn."

12. Tth*ett* melltte konngenn vnder skieend:
"Her fiender thu nu faders haanne dyn.

13. Here Gud hand hielpe nu meg,
saa saant som ieg wuo dinn fader fraa theg."

14. Herr Peder hand sluoff seg for sin brost:
"Du leeg quer, hierthte, du werre well toss.

15. Du leeg quer, hiarthte, wer icke forbrad,
alt skall ieg hoffuene th*ett* snarist ieg maa."

16. Her Peder ganger y gaardde,
med sitt guode snerd att raade.

17. "Hor duu nu, suerditt hinnd guode,
kandst thu nu well rorre y blodde?

18. Suerdditt, wiltt du hielpe meg?
ieg haffuer icke hroder y liffue vdenn thieg."

---

*) Som Sidestykker til Tyrfing kunne nævnes Hrolf Krakes Sværd Sköfnung, som der omtales i Kormakssaga, der vel ikke taler, men dog skriger i sin Skede og skrider selv ud af den imod Kamp, — og Bersærken Hrongvids Sværd Brynþvari i Hromund Greipsons Saga. Ogsaa Gunnar af Hlidarendas "atgeir", som ved sin Klang varslede Kamp, kunde maaskee her komme i Betragtning.

19. "Huorledis kand ieg nu hielpe theg:
mitt guode hialt er y synder y meg."

20. Her Pedder hand ganger till smydy,
hand ladder syn suerdt der smeede.

21. Hand luod smedde bialttenn aff huide soleff
och knapen aff the*tt* røde guld.

22. "Suerdditt, willtt du nu hielpe meg?
ieg haffuer ike andere broder y liuffue vdenn thieg."

23. "Ver du konn y dynn hooff saa haardt,
som ieg skall were y aadenn anardt.

24. Blyff du nu ickonn y dynn huaff saa trost,
som ieg well were y hialttenn fast."

25. Her Pedder hand ganger seg till heellde,
som kemperen dy drock sneekde.

26. Her Pedder hand wild synn suerd der proffue:
otte kemper sluog hand till døde.

27. Her Pedder hand huog buod vde och indde,
hand spaaritt huerken mooer hellder guoden quiend.

28. Her Pedder huog op medd tiender,
hand spaaritt icke kongen och synn sønner.

29. The*tt* meelltte denn baarenn, y wuggen luo:
"Fulld ilde hoffuener du din faders død saae.

30. Fuld ildde haffuer du hoffuenett fadders død dynn,
Gud vnde meg enn gang att hoffuene mynn."

31. "Alltt haffuer ieg nu hoffuenet faadders død myn,
men aldrig skall du hoffuene dynn."

32. Saa thog haand the*tt* baarnn med willig,
hand huog the*tt* sønder y miydienn.

33. "Stelld deg nu, suerddit hind brune,
du stielle deg vdj wor herres naffuenn."

34. Tthe*tt* melltte suerditt buode threll och muod:
"Nu lostett meg efter ditt eggett blod.

35. Menn haffde du icke neffnett meg,
rett nu skuld ieg haffue weeiid deg."

36. Saa ginnge her Pedder till smidi,
luod slaa seeg med iarnn y mydy.

37. Hand luod slaa seg med iarnn om haand och fuod,
for hand willde gange aff landit vd.

38. Saa weell hieel
Her Pedder hand ganger offuer kongens graff:
alle daa sprang ham iiarnen aff.
W[all-ann], w[ell] o[ffuer] a[tt] r[idde].

***Omkvæd.** Det første af disse, der maaskee kunde kaldes et Farkvæd, er:* Saa vell hje (*Udtalen: hej*), *der kun staaer ved første og sidste Vers. I Registeret skrives det:* Saa well hey. *Det findes foruden ved denne Vise endnu ved to andre: een i Karen Brahes Foliohdskr.* (*Nr.* 161), *hvor ved 1ste Vers staaer:* Saa well heey, *og foran hvert af de følgende:* S. w. h.; *og een i Anna Basses Hdskr.* (*Nr.* 87), *der foran 1ste Vers har:* Saa wel heie, *men ved alle de følgende:* Och saa wel hei. — *Det andet:* Wall-ann *o. s. v. staaer heelt udskrevet kun ved første V.; ellers kun antydet ved:* W. w. o. a. r., *hvor altsaa* Vall-an *regnes for eet Ord.*

V. 2, *L.* 2. hoffnett, *Hdskr. har i den ene Linie:* hoffne- *og i næste:* nett.
V. 3, *L.* 2. nieedder, *Hdskr. har nu egenlig:* mieedder, *men dette synes fremkommet ved, at der først har staaet:* nneedder, *men den fjerde Streg er forandret til et* i, *hvorved Farlyden er bleven* m *for* n.
V. 12 *er det samme som V.* 11; *dog er jeg ingenlunde vis paa, at denne Gjentagelse er nogen Skrivfejl.*
V. 29, *L.* 1. wuggen, *Hdskr:* wggen.
V. 33, *L.* 1. suerddit, *Hdskr:* anerddit.
V. 35, *L.* 1. neffuett, *Hdskr:* neffuett. *L.* 2. weeiid (weend?), *rettet til:* wieyd.

26.

Liden Grimmer og Hjelmer Kamp.

Denne Vise er først trykt hos Vedel (I, Nr. 21); hans Kilde er Svanings Haandskrift (denne Udgaves B a); den er optrykt hos Ahr. (Nr. 13), oversat paa tydsk (W. Grimms Altdän. Heldenl. Nr. 74) og paa islandsk (Gisle Ivarssons Visebog, Nr. 145). Dens Æmne maa, som forhen (S. 252) hemærket, paa ingen Maade sammenblandes med Hjalmarsagnet; snarere kan det, som alt Vedel har anmærket, sammenlignes med det om Orm Ungersvend (vor Nr. 11). Visens Æmne findes behandlet i et islandsk Digt (Rimur af Karl ok Grým, eller som det rettere bør hedde: Grims rímur ok Hjálmars) paa 504 rimede Linier, der næppe er af højere Alder end fra det 15de Aarhundrede*), og som er trykt i Björners Kämpedater (1737). Heri fortælles, at Karl heed en Konge i Sverig; hans Datter var Ingegerd. Erik heed en Jarl i hans Rige, hans Søn var Grimer. Jarlesønnen vandt Kongedatterens Kjærlighed; men da han bad Kongen om hendes Haand, bød denne ham først at fælde Hjalmar, Søn af Harek, Bjarmelands Hersker. Da Grimer heretter ingegerd dette Svar, siger hun: min Fader vil have Livet af dig, siden han sender dig imod saa frygtelig en Kæmpe som denne Hjalmar; men nu vil jeg give dig et Sværd, hedder Trøst (Trausta) og dertil en Brynje; med de Vaaben kan du vel vinde Sejr. Grimer drager afsted med en Flaade og træffer den bjarmelandske Helt i "Gautalad" (Gotland?). Hjalmar foreslaaer ham at gaae i Brødrelag med sig: han vil da bortføre den svenske Kongedatter og selv beholde hende, men give Grimer sin egen Syster med Kongenavn i Bjarmeland. Grimer afslaaer Tilbudet og æsker ham til Kamp. Hjalmar falder, men Grimer føres haardt saaret fra Striden. Ingegerd læger hans Saar og bliver hans Hustru. Saa vidt følges vor Vise og de islandske Riim; men disse fortsætte nu med Fortællingen om Bjarmernes Hævntog til Sverig, hvor baade Grimers Fader og den svenske Konge falde, men Grimer dog gaaer af med Sejeren og bliver saa en mægtig Konge i Sverig. Björner ledsager disse Riim med den Anmærkning, at "om denna Hjalmar eller Hjälmer samt hans bruna brand, det är: blänckande swerd, sjunges ännu en Wisa af gamalt folk i Nordland, besynnerliga i Medelpa och Ångermannland, där Bjarmaland hafwa warit belägit", og i Fortalen (S. 13) meddeler han, at han har fundet disse Riim i "en senare Antiquitets Archivi afskrift"; han nævner derpaa den af Vedel udgivne danske Vise og gjør endelig opmærksom paa, at Johannes Magnus (der skrev 1554) i sin svenske Kongerække har en Karl og efter ham en Grimmer, uden at dog det, som han om dem veed at fortælle, har mindste Lighed med Rimenes og Visernes Indhold.**) Den svenske Folkevise, som Björner nævner, har jeg ellers ingensteds fundet noget Spor til, og den er vel nu desværre tabt; men Ahr. (I, S. 382) har vistnok Ret i, at den maa have "været den samme som den nærværende [danske] paa Tungemaalets Forskjellighed nær." Derimod kan det ingenlunde antages, at denne svensk-danske Folkevise skulde "grunde sig paa" de islandske Riim. Forholdet er uden Tvivl omvendt, og man har ikke heller kunnet paavise noget andet Grundlag for disse: intet ældre islandsk Kvad eller prosaisk Fortælling (Saga).

*) Denne Alder, som tillagdes dem af Suhm (Fortalen til Crit. Hist. IV, S. XXXV) er nok den rette. De findes alt i en Membran fra samme Aarh. i Arnam. Saml. Som en Curiositet kan anføres, at Mallet, der oversatte Digtet i sin "Introd. à l'histoire de Dannem.", antager det for ældgammelt, og Svenskeren Skjöldebrand mener endog, at Starkader kunde have været dets oprindelige Forfatter. (Svenska Vitterhets Akademiens Handlingar. 1802. VII, S. 335-44.)

**) Den svenske Erkebiskop Johannes Magnus sætter i sin Hist. Sveon. Gothor. lib. IV Karl som den 31te, "Grimmerus" som den 32te Konge. Den første roses for sin Godhed; den anden skildres som en ugudelig Tyran.

Ved en Sammenligning mellem de for Haanden værende danske Opskrifter viser det sig, at den her for første Gang fremdragne Opskrift A for saa vidt ligger de islandske Riim (og vel den fælles ældre Kilde) nærmere end den forben benyttede Opskr. B (paa hvilken Vedel grundede sin Text), som den har Navnet paa Grimmers Fader: Erik og har Hjelmer Kamp istedenfor den andens Kamper; derimod fattes den Navnet paa Kongedatteren: Ingeborg (det islandske Riims Ingegerd), samt Hjelmers Tilbud om Forbund og Svogerskab. Hjelmers eller Kampers Hjem sættes i A paa Bernerø, i B i Birtingsland eller Bremmerland; men P. Syv maa vel have havt endnu en anden Text for sig, siden han (i Anmærkningen til sin Nr. 9) nævner: "Bjarmeland, som det kaldes i en gl. Haandskr. bog i Grimers Vise, i stedet for Birtings land." Fra samme Kilde har han da sagtens de to Vers, som han indskyder i Vedels Text, og som her meddeles som Opskr. C. Endnu kan bemærkes, at Hjalmar, Konge af Bjarmeland, er en af Personerne i den sidst i det 17de Aarhundrede i Sverig opdigtede Hjalmers og Ramers Saga (om hvilken kan sees P. E. Müllers Sagabibl. II, S. 663, flg.). Om dette er tilfældigt, eller maaskee et Laan fra de islandske Riim eller den af Björner nævnte svenske Vise, skal jeg ikke kunne sige, og der ligger da heller ikke nogen Magt paa.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 19.)

1. Th[e]d war Gremer her Errick,
hand haffde dy søner vnge:
dy weell icke y dantzen gaa
for-vdenn dragen suerd y hand.
Ther seglier och Gremer her Ericksonn.

2. Thy well icke y dantzenn gaa
vdenn dragen suerdt y hennd:
och dy well icke till henkenn sieed
for-vden bryne hind thung.

3. Tthett wor Gremer hin vnge,
hand lader en anecke huo:
hand sigger, hand well till hien-kongens land,
hed om saa hoffsk enn iumfru.

4. Tthi tiill strandenn vdhare
therris acker och aarer saa rette:
thi feeck bor hind blidde,
theris skib then lebher saa leett.

5. Saa kaaste dy acker
paa den huiden saand:
thett war Gremer hin vnge,
hand threend ther først y land.

6. Thett wor Gremer hin vnge,
hand suober seg hoffuet y skiend:
saa gonger hand y hoffue-lufft
for hienske koning ind.

7. Thett war Gremer hin vnge,
hand ind ad dørren threnndt:
dett wor hienske koning,
hand stander hanom op igen.

8. "Her sieedder y, hiennske konning,
offuer ethters breede huordtt:
well y meg ethters datter giffue?
y wider meg anttsuar-ord."

9. "Tthu faar icke aff datter mynn,
icke aff denn wene moo:
for-vdenn [du] strider med Hielmer Kamp
vdenn-for Barnero.

10. Thu faar icke aff datter myn,
icke aff denn wenne quinde:
for-vdenn thu strider med Hielmer Kamp,
och dw kandt stridenn wiende."

11. Thett suaridt hienske konings datter,
hun war saa wenn enn moo:
"Denn kaam aldrig til-hage igenn,
som stride for Berner-ø.

12. Denn kaam alldrig tilhage igenn;
der stridde for Bernero:
saa liditt daa kand y der-paa skonn,
myn fader well haffue edder dod."

13. Tthett suarid Gremer hind vnge,
hand stuod y skaarlagenn rød:
"Ieg holder den suend att were en daare,
som reddis for synn død."

14. "Ths skall ieg giffue eder ett suerd aff guld,
y henger thett wed eders syd:
y-huur som y rider y marckenn vd,
saa frilig maa y ride.

15. Tthett suerd thett er aff røde guld,
aff sølleff er alle dy fiend:
saamen weed, Gremer hin vnge,
y skall well stridenn wiende."

16. Saa wonde dy op deris silcke-segell
med synne forgyldenne fløe:
saa feck dy børrenn hind hlide
ind for Berner-ø.

17. Tthett wsar Gremer hind vnge,
luod styrre syn snecke for land:
thett wor vnge Hielmer Kamp,
hand staar paa huiden sand.

18. Tthett thsa melltte hand Hielmer Kamp,
hand stuod paa huidenn saand:
"Huem eer osz den lidele musz,
som her komer wragenn fur land?"

19. "Thu kalder meg en lidenn musz,
ieg skall icke fraa deg løbe:
ieg suerer thett paa min chrestlig thro:
thu skalt thett dyre nock kobbe."

20. Tthett war Gremer hinn vnge,
hand sitt suerd vddrog:
saa led tha war hand Hielmer Kamp,
hand al y stocker hog.

21. Thett taa war ham Hielmer Kamp,
thj huogg hanom y stecker smsa:
saa thog dy huod guld och sølleff,
saa snart seglett dy der-fra.

22. Saa thog dy buod guld och søleff,
y-men att thi kunde førre:
saa segglitt dy fraa Berner-ø,
dy wond buod pris och erre.

23. Iumfruenn staar y hyffueloff,
och sier hun vd saa widd:
"Myn kerre fader, lader hrølup hliffue redde,
ieg sier nu skibbenn vdskrid."

24. Iumfruenn staar y hyffueloff,
och sier hun vd til strand:
"Myn kerre fader, lader hrølupet hliffue redde,
myn here hand er for lande."

25. Thett war Gremer hind vnge,
hand axller skarlagen-skiend:
saa gaar hand y hyffue-lofft
for hienske koning ind.

26. Tthett war Gremer hind vnge,
hand ind att dørren trend:
hienske koning och hans datter
dy stuod hanom up igen.

27. "Her seeder y, hienske koning,
uffuer edders hredde bordtt:
well y meg éders datter giffue,
daa widder mog anttsuar-urd."

28. Op stuod hienske koning,
hand axller skarlagenn-skieend:
hand gaff bortt staltten iumfru,
aler-kerste datter syn.
D[er] s[egler] och Grem her Erriksønn.

B.

(a. Svaninga Hdskr. II, Bl. 68°. b. Det større stokholmske Hdskr. Nr. 84. c. Anna Basses Hdskr. Nr. 62. d. Vedel, I, Nr. 21.)

---

1. Grimmer hand gaar paa gulffuet,
   hand kand vel lege met suerd:
   "I giffuer oss iomfrue Ingeborg
   alt i vor herris ære."
   Nu segler hand Gremmer aff landet.

2. "Mig tyckis, du est saa liden,
   du kanst dig icke um-høge:
   ehuor du kommer blant andre kemper,
   de driffuer dig alt til-rygge."

3. "Icke er ieg saa liden,
   ieg kand mig ey vel omhøge:
   første ieg kommer blant andre kemper,
   ieg driffuer dennem alt til-rygge."

4. "Kamperen boer paa Biertings-land,
   hand kand vel leege met suerd:
   kanstu hannem til iurden slaa,
   ieg giffuer dig min daatter met ære."

5. Grimmer hand ganger aff døren ud,
   hand quide for all sin sorg:
   "Huad suar fick du aff fader min?"
   sagde hun iomfru Ingeborg.

6. "Kamperen boer paa Biertings-land,
   hand kand vel leege met suerd:
   kand ieg hannem til iorden slaa,
   daa faar ieg eder met ære."

7. Det vaar iumfru Ingeborg,
   hun vred sin huide haand:
   "Min fader vil eder aff dage tage,
   i kand eder ey forstaa.

8. Ieg skal giffue dig det samme suerd,
   som du skalt fuld vel paa lide:
   oc ieg skal giffue dig den samme brynne,
   som icke skal suerd paa bide."

9. Kamperen staar paa Biertings-land,
   oc seer hand ud i strand:
   "I-huad er det, den lille tyg,
   her ligger ind til min land?"

10. Det vaar liden Grimmer,
    hand styrer sin snicke fur land:
    det da vaar hand Kamperen,
    hand recker hannem huiden haand.

11. "Du ver vel-kommen, liden Grimmer,
    oc hid til mine lande:
    ieg skal giffue dig min syster-daatter
    oc halffdelen aff min lande."

12. "Ieg vilde icke, iomfrue Ingeborge
    skulde spørge det hiem til lande:
    at ieg skulde tage din syster-daatter
    oc gaa dig saa vel til haande.

13. Ieg vilde icke, iomfru Ingeborg
    skulde spørge det hiem til lande:
    wi ville gaa paa Wiiniinn-høy,
    oc der skal striden stande."

14. Suarede det da Camperen,
    hand haffde saa raske haande:
    "Ieg skal hugge det første hug,
    det er udi mine lande."

15. Det første hug, det Camperen hug,
    for hand vur rammer i orr:
    da hug hand liden Grimmer,
    saa hand falt neder til iorde.

16. Det andet hug hug Gremmeren,
    hand hug met høyre hende:
    hand hug i Camperens gylte hielm,
    saa udden i hiertet vende.

17. Det da vaar Kamperen,
    oc hand falt død til iord,
    "Giffue det Gud-fader i Himmerig,
    kong Kortte min broder her vaar."

18. Saa glad vaar liden Grimmer,
    den strid vaar offuerstanden:
    hand tog der guld oc megen solff,
    førde hiem til iomfruens lande.

19. Iomfruen stander i hoye-lofft
or aeer hun ud mod strande:
"Hisse aeer ieg min feste-mand,
hand ligger til min lande."

20. Tack hafflue Grimmer hin unge,
hand holt aaa vel sin tru:
maanats-dag der-effter
loed hand ait brellup boe.
Nu [segler hand Gremmer aff landet.]

C.

[*En saadan Opskrift maa P. Syv have kjendt. Han omtaler den i Anmærkningen til sin Nr.* 9, *hvor det hedder:* "Bjarmeland, som det kaldea i en gl. Haandskr. bog i Grimera Viae, i atedet for Birtings land." *Derfra har han da vel de to Vers* (10 *og* 18), *som han indskyder i Vedels Text* (**B** d), *det forste mellem* V. 9—10, *det andet mellem* V. 16—17. *De lyde som folger:*]

* * *

(10.) Ieg skal gifve dig Sværdet
Og faa dig det i Haand:
det hider aaa vel det haarde Iern,
alt som do hug i Vand.

* * *

(18.) Op da atod liden Grimmer,
hand dvalde icke ret længe:
"Og du akalt atande mig et igien,
forend Solen ganger til Senge."

* * *

A. V. 4, *L.* 2. rette, *Rettelse af Skriveren selv for:* lette.
- V. 14, *L.* 4. frilig, *Hdskr:* frlig.
- V. 22, *L.* 2. thi, *Hdskr:* thu.

B. *Omkvæd.* aff, *staaer her i* **a** *to Gange; c har overalt:* ud aff.
- V. 1, *L.* 1. Grimmer, **b** *overalt:* Grimer; c: Grimmer *el.* Gremmer. *L.* 4. ære, **b**: ere; c: ferd.
- V. 2, *L.* 2. om-hoge, **a b**; c: op-hoige (*i* **a.** *V:* op-hogge; **b** *der:* om-huge).
- V. 3, *L.* 2. ey, *i* **a** *rett. til:* io; c: ion.
- V. 4-5, *fattes i* **b.**
- V. 4, *L.* 1. Kamperen, *over Lin. i* **a**: Kapparing. *L.* 1. Biertings-land, c: Bremmerland (*saal. c overalt*, **b** *har som* **a**: Biertinga).
- V. 6, *L.* 4. met, *Rettelse i* **a** *for:* til; **b** c: medt, med.
- V. 7, *L.* 4. forstaa, *er i* **a** *rett. til:* foratande; *Linien lyder i* **b**: i kunde dett icke for-atande; c: du kanndst ded icke for-ataae.
- V. 8, *L.* 1. det, **b**; *fattes i* **a**. *L.* 1. auerd, *i* **a** *over Lin:* hielm, *som ogsaa* c *har. L.* 2. paa, **b**; *fattes i* **a**. (*Over Lin. er i* **a** *skrevet:* lyater vel at bære, *og* c *har ogsaa:* som digh loster heldat adt herre.) *L.* 4. paa bide, *i* **a** *over Linien:* i akere (c: som icke auerd i akierer).
- V. 9, *L.* 2. i atrand, *i* **a** *over Linien:* saa vide. *L.* 3. tyg, *i* **a** *over Lin:* tiug (*el.* ting); **b**: thig (c: huad da ere den lidenn thinng). *L.* 4. ligger ... land, *i* **a** *over Lin:* monne aaa listalig frem-skride.
- V. 10, *L.* 3. hand Kamperen, **b**: hyen Kamper.
- V. 11, *L.* 2. *I* **a** *over Lin. med Vedels Haand:* har fanger du ingen vaande. *L.* 4. c: och helttenn Bremmer-lannd.

B. V. 12, *L.* 1. icke, *over Lin. i* **a** *tilføjes:* det.
- V. 13, *L.* 3. paa Wiinünn ["wijnijnn"]-høy, *i* **a** *over Lin:* Wininge; **b**: paa Weynen høy (ɔ: op ad biergedt høidt).
- V. 15, *L.* 2 orr, *saal. har der nok staaet i* **a**, *inden det blev rettet til:* orde. *L.* 4. neder, **b**: neer.
- V. 17, *L.* 4. kong Kortte, tt *er tvivlsomt, da der i* **a** *er malet et* l *derover, for at faae det mere bekjendte Navn Kong Karl ud af det; over Lin. har Vedel skrevet ait:* at Raadengaard; **b**: kung Karll (ɔ: adt minn broder ware her).
- V. 20, *fattes i* **c**.

B, d. (ɔ: Vedel, **I**, Nr. 21):

Liden Grimmer oc Kamper aff Bertings Land.

Denne Dict er fast lige ens Mening met Burmands oc Berner Rises Viser. Thi her paa endis de gamle Kempers Kamp meste parten: at de slaaes enten for styrcke skyld at beuise, eller Land at eje, eller Frenders Død at heffne, eller oc fur Iumfruer deris Ære skyld. Er vel mueligt, at en deel saa skeed er i Sandhed, oc en part er orsaa tilsæt aff hine gamle Danske Skialdrer oc Sangemestere etc. Vimmings Høy, som her neffnis, holder ieg faare at ligge vdi Skaane, som enten Vimmings høy oster eller vester Kircke nu ligge, Huor vdaff Vimmings høy Herrit haffuer sit Naffn. Oc findis der vdi den liden Aa, som løber ned til Dybbech, ved athel Veyen en stoer Kampesteen met Rune Bogstaffue paa, som videre skal omtalis vdi Danmarckis Rigis Bescriffuelse oc Antiquitatibus Danicis.

---

1. Grimer hand gaar paa Golffuet,
hand kand vel lege met Suerd:
"I giffue oss Iomfru Ingeborg
vdi vor Herris Ferd."
Nu seyler hand Grimmer aff Landet.

2. "Mig tyckis, du est saa liden,
du kand dig icke omhugge:
Huor du kommer blant andre Kemper,
de driffue dig alt til rygge."

3. "Icke er ieg saa liden,
ieg kand mig jo vel verje:
Naar ieg slaaes met Kemper,
mit Suerd kand ieg vel røre."

4. "Kamperen boer paa Bertinga Land,
hand er en Kempe saa bold:
Kand du hannem til Iorden felde,
min Daatter maa du volde."

5. Grimmer tager at Dørren vd
baade met Harm oc Sorg:
"Huad Suar fick du aff Fader min?"
sagde hun, Iomfru Ingeborg.

6. "Kamperen boer paa Bertings Land,
It Kempe Naffn monne hand bære:
Kand ieg hannem til døde slaa,
da fanger ieg eder met ære."

7. Det meite hun, den vnge Mø:
"min Fader vil eder forraade:
Kamperen er eder alt for sterck,
hand fører eder i stor vaade.

8. Men ieg skal laane eder Hielm saa god,
som I maa vel paa lide:
Ieg faar eder Brynie saa haard,
som Suerd skal ey paa bide.

9. Ieg skal giffue eder Glaffuend god
oc Harnisk, som i maa bære:
Det Vaaben er icke i Verden til,
som der vdi skal skære."

10. Kamperen staar paa Bertingsborg,
oc seer hand vd saa vide:
"Huad er det for it lidet Vrag,
her synis til oss frem skride?"

11. Det vaar liden Herre Grimmer,
hand styret sin Snecke faar Land:
Det vaar storen Kamper,
hand recker hannem hulden Haand.

12. "Du være vel kommen, liden Grimmer,
her timis dig ingen Vaande:
Ieg giffuer dig min Syster Daatter
oc helfften aff mine Lande."

13. "Icke vilde ieg, Iomfru Ingeborg
skulde sporie det hiem til Lande:
At ieg skulde tage din Syster Daatter
oc gaa dig saa til Haande.

14. Wi ville gaa oss paa Vimmings Høy,
or der skal Striden staa:
Enten skulle wi Liffuit lade,
forre wi aff Kredzen gaa."

15. Suarede der til Kamperen,
hand haffde saa raske Haand:
"Ieg skal haffue det første Hug,
det er vdi mit Land."

16. Det første Hug, der Kamperen hug,
hand vaar saa rammer i Ord:
Da hug hand liden Grimmer,
falt ned til sorten Iord.

17. Det andet Hug kom Grimmer til,
hand hug met høyer Hende:
Hand hug i Kamperens forgylte Hielm,
at Odden i Hiertet vende.

18. Det melte Kamperen samme stund,
hand falt der død til Iord:
"Giffue det Gud i Himmerig,
det viste min Broder Raadengaard!"

19. Saa glad vaar liden Grimmer,
den Strid haffde faaet en ende:
Hand tog der Guld oc meget Sølff,
førde hiem til Iomfruens Lande.

20. Nu ligger hand Kamperen slagen,
oc hannem rinder Blod til døde:
Igien leffuer Grimmer voger Suend,
tager bort hans Guld det røde.

21. Grimmer hand dueldis der icke lenger,
der hand den Seyr haffde vunden:
Saa glade seylede alle hans Mend,
at de den Bytte haffde funden.

22. Iomfruen staander i Høyeloffi,
oc seer hun vd mod Strande:
"Hissed seer ieg min Festemand,
hand legger sin Snecke paa Sande."

23. Tack saa haffue Grimmer hin vnge,
hand holt saa vel sin Tro:
Monata dag der effter kom
hand lod sit Bryllup bo.
Nu seyler hand Grimmer aff Landet.

27.

Rigen Rambolt og Aller hin stærke.

Skjøndt vi heldigvis i den først meddeelte Opskrift (A) besidde en langt fuldstændigere Optegnelse end den anden (B), hvorpaa Vedel grundede sin Text (I, Nr. 26; Abr. Nr. 19; oversat paa islandsk i Gisle Ivarssons Visebog, Nr. 150), saa foreligger nærværende Vise dog endnu i en som det synes temmelig ufuldstændig og forvirret Skikkelse. Det er Gangen i Visen der er uklar, thi de enkelte Træk staae klare nok. Vi skulle nærmere betragte den i sine Dele. 1) Rambolt (B: Rimbolt, hvoraf Vedel gjor Ribolt), den yngste af Adelgrevens syv Sønner, drager med Staalstang paa Bag til Kongen af Opsals Gaard; han vil der lære af Kongens Datter, "den vise Mø", for hvem mange have ladet deres Liv (A, 1—5). 2) Kongen staaer paa højen Værn og seer ud i Sø: en Flaade kommer sejlende, den fører Aller hin stærke; han lander, gaaer i Højeloft for Kongen og begjærer hans Datter. Kongen svarer, at først ville de prøve en Dyst (saaledes forstaaer jeg Udtrykket: ride under Vidriks Vold og prøve de raske Drenge; jfr. her foran, S. 69). Brynjer nedlages af Bjælkerne, og Hjælme kastes over Hoved, og saa drage de i Striden (under Vidriks Vold) at prøve Styrke. Rambolt følger efter med sin Staalstang, at see, hvor det vil gaae (A, 6—12. 13, L. 1—2. B, 1—7). 3) Aller springer i Kongens Baad eller Snekke, og Kongen blegner. Da kommer Rambolt til og kaster Aller overbord, der da i

en liden Baad maa redde sig til Land (A, 13, L. 3—4. 14—16. B, 8—10). 4) Kongen staaer i Fremmerstavn og seer ud i Sø: han seer en Mand komme seilende, som Fuglen flyver. Manden siger, at Dragen har taget hans røde Guld. Ramholt (det maa være ham, skjøndt det ikke udtrykkelig siges) beder ham vise sig did. Manden svarer, at did er ikke let at komme: der er imellem de stærke Bølger, og Børen er dem imod. Ramholt (thi det maa atter være ham) svarer, at da skulle de tage det store Skib (B: den store Skov) og gjøre deraf en Bro (A, 17—21. B, 11—15). 5) Manden taler til Ramholt og lover ham, om han kan overvinde Dragen, Sværdet Koldbrand og alt hvad der er inde (A, 22. B, 16). Ramholt støder til Aller med sin Haand, løfter sin Stasistang og affordrer ham Sværdet. Aller svarer, at Sværdet er i Bjærget (hos Dragen?), det er ham saa kjært, at ingen faaer det, saa længe han lever. I tre Dage kæmpe Ramholt og Aller, da undviger (forsvinder?) Aller. Ramholt staaer en Stund raadvild, saa støder han Hul paa Bjærget, kæmper med Dragen, overvinder den paa tredie Dagen, tager saa meget Guld han kan bære og drager dermed "under Vidriks Vold", hvor han spørger nye Tidende. (Saaledes A, 23—28. B har i dets Sted i V. 17—20 intet om Aller, men lader Ramholt affordre Dragen "Kolebrauds gode Sværd", den afslaaer ham det, og de kæmpe, Dragen fældes, og Guldet bortføres.) De Tidende, som Ramholt faaer at høre ved sin Tilbagekomst fra Dragekampen, fattes i A (hvor et Vers maa være udfaldet mellem 28—29), men B har dem saaledes (V. 21): at Kongen af Opsal er slagen, og Ramholts sex Brødre ere fangne. Ganske saaledes kan det dog ikke have lydt i A; eftersom Kongen af Opsal siden i den findes ilive. 6) Ramholt svinger i Harme Sværdet Koldbrand (som han altsaa maa have faaet i Bjærget hos Dragen), kæmper med Aller (der altsaa maa være den, der har herjet Opsal i hans Fraværelse) og fælder ham endelig paa tredie Dagen (A, 29—30. B, 22—23). 7) Kongens Mænd gaae i Gaarde og lege Bold; Ramholt spottes af dem for sine usle Klæder. Han sender da Jomfruen en Hampevæv og beder hende deraf skære sig Klæder. Strax da hun seer Væven siger den vise Mø, at slige Klæder sømmer sig ikke for ham, thi "han er fød med Lykke sin: med et Kongens Barn skal han boe;" han skal bære Skarlagen rød, Silke og Sindal skal bredes for hans Fødder (A, 31—36. B, 24—27). Ramholt træder ind, og den vise Mø, Jomfru Dadeirun (? Adelrun) rejser sig ved hans Komme. Ramholt hejler til hende, hun viser ham til sin Fader, der giver sit Minde dertil, om hans Datter selv vil have ham. Hun svarer da, at det var saa bestemt af Skjæbnen ("thett wor for ood") før Ramholts Fødsel, at de to skulde have hinanden; og hun bliver da hans Hustru (A, V. 37—45. B har heraf kun Slutningsverset [28], der siger, at Helten sover i den vise Møes Arme). Saaledes er Visens Indhold, som vi lære det at kjende af Opskr. A; thi B kan vel i det enkelte afgive nogle bedre Læsemaader og navnlig ved sit V. 21 tildeels udfylde en Lacune i A, men den kan i det hele taget ikke tillægges nogen Autoritet ligeoverfor denne: den synes at stamme fra samme skriftlige Kilde og at være et Slags Uddrag af Visen, der ved at udelade store Stykker af den efterstræber større Klarhed og Korthed. Hvad der ved første Øjekast især gjør det vanskeligt at faae ret Rede paa Visen, er Allers gjentagne Optræden. Denne lader sig imidlertid forklare ved at antage ham for en Trold eller Hexemester, navnlig begavet med en Locomotionsevne liig den, Fortunatus fik med sin Hat. Hans Forhold til Dragen er dog meget uklart: Koldbrand, Sværdet hvormed han fældes (og vel ene kan fældes), er i Dragens Værge. Hvad vor Vise fattes, synes navnlig at være Overgange. De udpegede Afsnit staae løsrevne hver for sig, om end maaskee i en rigtig Følge, ved et Spring kommer man fra det ene til det andet. Saaledes kan det ikke altid have været. Overgange fattes mellem det 2det og 3die Afsnit: efter Udrustningen befinde vi os pludselig i et Søslag; mellem 3die og 4de: der siges ikke, hvor Aller og hele hans Flaade bliver af; mellem 4de og 5te: Ramholt maa være rejst med Manden til hans Fædreneland og Aller være fulgt med; mellem 5te og 6te: Aller er atter pludselig tilstede ved Ramholts Tilbagekomst; og endelig mellem 6te og 7de, hvor Scenen pludselig flyttes fra Kampen med Aller til Kongens Gaard.

Ved at sammenligne denne Vise med den følgende om Ranild (Ramund) og den med denne beslægtede Hromund Greipssons Saga, vækkes der stærk Formodning om, at disse to Viser

have samme Grundlag: at Rambolt er den samme som Ranild (Hrómundr), Aller er Sagaens Helgi frækni, den norske Visea Hölgi Kvass, og Dragen ("draagern") enten er en Misforstaaelse for Þráinn eller Draugen (draugrinn) ɔ: Þráins Gjenfærd. I Sagaen dræbes ogsaa Hromunds otte Brødre af Helge, som derefter fældes af Hromund; ligesom ogsaa Allers Spring paa Kongens Snekke gjenfindes i Kampen mellem Olav og Hrengvid. I Ranilds Vise gjenfinde vi baade den vise Mø, det søgte Sværd og Trækket med Hampevæven, samt den "galne Mand", der kommer roende.

Jeg kan ikke undlade at tilføje nogle Antydninger med Hensyn til vor Vises benævnte Sværd Koldbrand (A: Kaallebrantt, Kallebrand; B: Kolebrand), ogsaa i B kaldet "Kolebrands gode suerd" og "Kollebrands suerd". Dette Navn minder unægtelig stærkt om Arthurs Sværd Caleburnus, som Gotfred af Monmouth kalder det paa latin, medens det i det keltiske Originalsprog (i Mabinogion) kaldes Caledvwlch. Herved kommer man let til at tænke paa det nordiske "brandr" og det tydske "dolch", og kunde da atter finde en saadan Forklaring bestyrket ved, at Rolands berømte Sværd i en norsk Vise (Landstad Nr. XIV) kaldes Dvelgedolg eller endog Dvelgedvolg*); ligesom man ogsaa kunde falde paa at sammenføre vort Koldbrand og Arthurs Caleburnus med Sværdsnavnet Kaldbamarsnautr i Skálda. Om disse Overeensstemmelser imidlertid ere mere end Spil af Tilfældet, skal jeg ikke driste mig til at yttre nogen Mening om, da Undersøgelsen heraf vilde tildeels føre ind paa Enemærker, hvor jeg er fuldkommen fremmed; kun skal jeg anføre, hvad der synes mig at tale imod Gætningen om, at Caledvwlch kunde være etslags Oversættelse af Koldbrand eller omvendt: at caled er et kymrisk (welch) Tillægsord, der betyder haard, og caledu et Gjerningsord, der betyder at hærde (d altsaa sagtens Rodens Udlyd og vwlch da maaskee blot en Afledsendelse). Ogsaa den anden, dog nok mindre rigtige Læsemaade: Koldbrands gode Sværd kunde vække Lysten til Hypotheser af en anden Art; thi Colbraunde er Navnet paa en dansk Jette, med hvem den gammelengelske Helt Guy of Warwick kæmper (Ritson's Engl. Metr. Romances, III, S. 348. Ellis' Specimens, II, S. 73. f. Warton's Hist. of Engl. Poetry, 1824. I, S. 93), og Kalebrant er det gammelnorske Navn paa en af Arthurs Kæmper (Ivan Lejonriddare, ved Liffmann og Stephens, S. XLVI), hvortil endnu maaskee kunde føjes den i Middelalderens tydske Digte forekommende Rise Kuperan. Men alt dette har maaskee aldeles intet med vort Koldbrand eller med vor Vise at gjøre; det vil da kunne staae her som Exempel paa, hvormange Lygtemænd der dandse paa Oldgranskerens Veje.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 98.)

1. Der buor en kong y Opsaall,
hand haffuer en datter med er:
hun her prisz, for hun er wyss,
hun tager saa mange att lerree.
Fordy rider hand saa fritt, hind vnge her Rambolt.

2. Hun ber priss, for hun er wyss,
den edlig roaens-lylly:
der lader saa mangee for hynder sytt lyff,
thett er ike med hyndis wilige.

3. Der huor enn første icke langtt der-fraa,
hand heder Adell-groffue:
hand haffuer saa raske sønner siu,
thi weneste der maa loffue.

*) P. A. M[unch] forklarer i sin Anmældelse af Landstads Viser (Morgenbladet f. 1853, Nr. 67) dette Navn ved: "Dvergadolgr, d. e. Dværgenes Fjende."

4. Ramboltt heder hans yngeste sønn,
hand wel ike hieme were:
hand rider seg til kongens gaard,
aff den wise moo wilde hand lerre.

5. Ramboltt ganger y syn faders gaard,
och hand tager till att lange:
hand tog en stall-stang paa syn røg,
till kongens gaard at gange.

6. Kongen staar paa hygenn warnn,
och sier hand vd y søo:
"Ieg sier saa mange skibbe y haab,
vnder deris forgyldne flye.

7. Ieg sier saa mange orluoff-skib,
thi forrer forgyldene brand:
ther er paa Aller hynd sterke,
och hand willde hyd til lande."

8. Saa kaaste dy derris acker
paa den huide saand:
the*tt* wor Aller hynd stercke,
haand threend ther først y land.

9. Mitt vdj den borig-gaard
ther axller thi therris skieennd:
saa gaar dy y hyffue-lofftt
for Opsalls konge ind.

10. "Hell sedder y, kongenn aff Opsaal,
offuer eders bredde bord:
well y meg eders dætter gyffue,
da wyder meg ansuar-ord."

11. Tthe*tt* suarde kongen aff Opsaal,
hand thaffuede das icke lenge:
"Først well wy ride vnder Widdriks wold
och proffue wor raske drenge."

12. Saa snartt wor hryni aff hilken røgtt,
och hiellem offuer huoffuedill kast:
saa drog thi vnder Widdriks wold,
y-huelckenn miest for-maatt.

13. Ramhbolt thager stallstang paa syn bag,
wild sie, huor the*tt* skuld gaa:
the*tt* wor Aller hynd sterke,
hand sprang y kongens haad.

14. Kongenn hand blegner y rosens-kyend
op vnder forgyldenne theeeke:
ther hand suo, Aller hynd sterke
sprang y forgyldene snekee.

15. Tthak haffue rige her Ramboltt,
for hand wor sterck y huoffue:
hand sluo neder Aaller hynd sterke
y kongens forgyldene staffuenn.

16. Hand sluo neder Aaller hynd sterke
y kongens forgylldene staffuen*n*:
saa sprang hand y en liden baad
och kaam saa wuod til land.

17. Kongen staar y fremer-staaffuen,
och sier hand vd y syo:
"Hiesitt sier ieg en gaallind mand,
hand segller som fuollen flyo."

18. "Ieg er ingen gaalind mand,
ind-dog ieg sieegller y syoo:
draagen haffuer hortte mitt mogle guld,
som ieg skuld meg aff føde."

19. "Er the*tt* nu saa sandelig,
altt som du sygger saa:
tha wise du meg the*tt* same land,
som draagern er opaa."

20. "Huor komer y till the*tt* same land,
som dragern er oppaa:
her er imellom thi sterke hylle,
och horren er oss imod."

21. "Er her imellom thi sterke hylle,
och horen er oss imod:
daa well wy thage wor stuorre skibb,
och giørre der-aff ett broo."

22. "Och hør du, vnge her Ramboltt,
och kandtt thu dragenn offuerwynde:
thaa skall ieg gyffue theg Kaalle-brantt
med aldt the*tt* guld der er inde."

23. Hand stotte paa Aller med synn haand,
staalstang monne hand oplette:
"Thu faa meg nu thitt guode suerd,
och gyff meg the*tt* til seette."

24. "Mitt suerd th*ett* er y bierigitt ind,
th*ett* er meg aldt saa kieer:
dett komer rett aldrig y dyn haand,
men lyffuett y meg err."

25. Dy slogis y dagge, dy sluois y thuo,
den thridy giorde dy och saa:
th*ett* wor Aller hynd sterke,
hand wiggiett fraa Ramboltt daa.

26. Lenge stuod vnge herr Rambboltt,
ham togtte th*ett* werre fuld ilde:
saa sluo hand huold paa haarden bald
alt med saa mogen snilde.

27. Hand sluos med draagen y daage thuo,
thend thridi dag til ennde:
saa sluo Rambboltt draagen nieder
med side syne wieeldde.

28. Saa tuog hand saa moggitt guld,
som hand alldermiest kund berre:
saa drog hand vnder Widriks wold,
der fieck hannd thiyding att herre.

29. Tthett wor rige her Ramboltt,
hand bleff y hoffuen saa gram:
daa gik Kallebrand y hans haand
som gluendis wor den klang.

30. Dy sloois y dage, thy sloffues y thuo,
den thridi dag till endde:
th*ett* wur vnge her Rambholt,
hand Aller till iordenn feldde.

31. Tthy kongens mend gaar y gaarde,
och boldenn der dy sluo:
Ramboltt gyck naagen och ilde kled,
thi spaatitt hanom alle och luo.

32. "Myn kledder er vndee paa myn bag,
th*ett* well ieg for iumfruen kieere."
Saa sende hand hinder en hampe-woff,
bad, hun wilde hanom kleder skierre.

33. Tth*ett* forste ther iumfruen woffuen suo,
saa hiemelig der hun luu:
"Th*ett* somer ike den her att bere,
saa well maa hand th*ett* thro.

34. Tth*ett* somer den herre icke att bere,
saa well maa hand th*ett* thro:
for hand er fød med leke syn,
med ett kongens haan skall hand buo.

35. Tthager y bortt thend hambpe-woff,
den somer hanom icke att herre:
thager y sylke och syndall,
lader vnder hans foder brede.

36. Tthager y bortt den hampe-woff,
den somer hanom icke att haffue:
y thager ind th*ett* skaarlagen rod,
th*ett* somer hanom heder att draue."

37. Tth*ett* wor rige her Ramholt,
hand ind aff dorren thrend:
th*ett* thaa wor den wisse moo,
hun stuod hanom op igenn.

38. "Her seedder y, iumfru Dadellrun,
ieg well eder bede for erre:
om y well gyffue meg eders thro
och blyffue myn hiarttens-kierre."

39. "Hør y th*ett*, rige her Rambholt,
saa gierne gyffuer ieg eder myn thro:
om y well gaa y hyffuelofflt
och sporge min faader til rad."

40. Tth*ett* wor rigge her Rambboltt,
suober hand seg y skieennd:
saa gaar hand y hyffue-lofflt
for kongen aff Opsaal ind.

41. "Her seder y, kongen aff Opsaall,
y er herre harre myn:
well y meg eders datter gyffue
till alderkereste mynn?"

42. Tth*ett* meltte kongen aff Opsaall,
och suaritt hand daa saa:
"Ieg well deg gierne myn datter giffue,
om hun well deg selliff haffue."

43. Tth*ett* thaa suaritt thend stalltt iumfru,
hun sagde: "Th*ett* wor for ood:
att wy skuld huode huer-anddre thro-loffue,
forind hannd bleff nogen thid foddt."

44. Nu haffoer rige her Rambolt
forwuonden ald syn harom:
loffuer hand seg den wyse moe,
hun soffuer vdj hans arum.

45. Nu haffuer rige her Rambbolt
forwuonden ald syn quide:
loffuer hand seg den wyse moe,
hun soffuer altt wed hans sydde.
Fordy rider hand saa fritt, hynd vnge her Rambboltt.

B.

(a. Rentzels Haandskrift, Nr. 55. b. Vedel, I, Nr. 26.)

1. "Ieg sier saa mangt it orlog-skib
under deris forgylte brande:
det er Aller hin stercke,
oc hand vil hit til lande."
[Thet vandt hand rigen Rimbolt ene.]

2. Kaaste di dieris ancker
paa den huide sandt:
det vaar Aller hin stercke,
hand tren der først paa landt.

3. Mitt udi den borrig-gaard
der axelit di dieris skindt:
saa gaar di i høyelofft
for kongen aff Opsal indt.

4. "Her sidder i, konning aff Opsall,
offuer eders egett bordt:
vil i mig eders daatter giffue?"
i wider mig antsuar-ordt."

5. Da toffuede kongen aff Upsal,
och thet vaar dog icke lenge:
"Alt ville wi først onder Vidriks vold
oc prise oc rose hodrenge."

6. Saa anart vaar bryne aff bielcken ryct,
oc bielm offuer hoffuit kast:
so droge de under Vidricks vold,
ihuilcken mest formatte.

7. [So droge de under Vidricks vold,
ihuilcken mest formatte:]
Rimbolt tog stolstangen paa sin bag,
vilde see, huor thet vilde gaa.

8. Thet vaar Aller hin stercke,
hand sprang udi kongens snecke:
kongen blegnet som it lig
under sine forgylte tecke.

9. Tack haffue rige her Rimbolt,
hand vaar sterck udi fauen:
hand slog Aller hin stercke neder
offoer kongens forgylte staffn.

10. [Hand slog Aller hin stercke neder
offoer kongens forgylte staffn:]
hand kom [i] saa liden en bod,
saa vel kom hand til land.

11. Kongen hand staar i sit forgylte skib,
oc seer hand ud i sø:
"Hisset s[eer] ieg en rode-galen mand,
hand seiler som fulen fløy."

12. "Ieg er ingen rode-galen mand,
endog ieg seyler i sø:
dragen haffuer borte mit megel rode guld,
som ieg skal mig met føde."

13. "Er det nu saa sandelig,
som du siger fra:
da vis du mig til thit ferne-land,
som dragen hand er paa."

14 "Huor kommer i thil thet same land,
som dragen hand er paa:
her er imellem saa sterck et vand,
oc vinden er oss imod."

15. "Er her imellem saa sterck et vand,
oc vinden er oss imod:
so huger wi neder den store skoff,
vi giore oss aff en bru."

16. "Hør i th*et*, rige her Rimbolt,
uc kand i dragen uffuer-uinde,
da vil ieg giffue eder Kolebrand
oc snd*et* huad der er inde."

17. Hand stødte paa bierget m*et* sin hand,
stolstangen monne hand oplette:
"Da faa mig Kulebrands gode suerd,
oc giff d*et* til fete."

18. "Icke for du aff Kollebrands suerd,
det er mig saa kiere:
det kommer ret aldrig i din hand,
medens liffuet i mig er."

19. De slogis dage, de slogis to,
den tredie dag til quelde:
da lagde her Rimbolt dragen neder
fra ald sin megen velde.

20. Saa tog hand saa meget guld,
som hand kunde allermest bære:
der hand kom under Vydericks vold,
da fick hand tidinde verre.

21. "Slagen er kongen aff Opsal,
oc th*et* er inth*et* minde:
oc fangen er Rimbolts brodre VI,
oc det er halff verre tideud."

22. Det vaar rige h*er* Rimbolt,
bleff i huen saa gram:
da gick Kollebrand i hans hand,
som gloendis ild den brend.

23. De slogis i dage, de slogis i to,
den tredie dag til quelde:
da lagde Rimbolt Aller neder
fra alle sin velde.

24. De kongens mend ganger i gaarde,
oc bolden der de sloge:
Rimbolt gaar nagen uc ilde kled,
de spaattede ha*nnem* oc laa.

25. "Min klæder er reffuet paa min bag,
det vil ieg for iomffruen kere:
Saa sende hand hende en hampe-veff,
bad hende skulde giore ha*nnem* mere.

26. "I legg*er* nu bort den hampe-veff,
den sømmer ha*nnem* inth*et* at eye:
lade i silcke oc sindal
neder for hans føder brede.

27. I tager nu bort den hampe-veff,
den somer ha*nnem* inth*et* at haffue:
lader hanoem skere det skarlagen rød,
d*et* sømmer hannem vel at bære."

28. Nu leffuer hin rige her Rimbolt
foruden angst oc harm:
hand soffuer sig saa gladelig
i den vise mø hendis arm.
Thet v[andt] h[and] r[igen] R[imbolt] e[ne].

A. V. 1, *L.* 1. Der buor en, *saaledes har Bogens Skriver givet Begyndelsen oven over Linien, efter først forgæves at have søgt at anbringe denne Læsemaade som Rettelse i Linien; den oprindelige Læsemaade er ved dette Forsøg bleven ulæselig. Registeret har:* Der boer enn konning y Opszall.

\- *V.* 11, *L.* 2. thaffuede, *rettet i Hdskr. til:* thoffuede. *L.* 3. wuld, *Hdskr. her:* skiolld. *L.* 4. drenge, *Hdskr:* denge, *med en Streg over.*

A. *V.* 15, *L.* 2. B (*V.* 9) *har her Rim:* fauen. *L.* 4. y: uffuer, *som* B *har, synes rettere.*

\- *V.* 16, *L.* 1. Aaller, *Hdskr:* kongen.

\- *V.* 17, *L.* 1. staaffuen, *Hdskr:* staaffnen. (*Ligesaa i V.* 42: snaritt, *og i V.* 45: baffner, *for:* suarit, haffuer.)

A. V. 20, *L.* 2. dragern, *Hdskr. maaskee her:* drageren (*i forr. V. tydelig:* dragern).
- V. 21, *L.* 3. *Opskr.* **B** (*V.* 15) *synes her at have den rigtigere Læsemaade.*
- V. 26, *L.* 3. saa, *Hdskr:* suo saa.
- V. 27, *L.* 1. Hand, *Hdskr:* Hans. *L.* 2. ennde, **B** (*V.* 19) *har Rimordet:* quelde. (*Saal. ogsaa* **A** *i* V. 30 = **B**, 23.)
- V. 28, *L.* 3. Widriks, *Hdskr:* Widrks.
- V. 28-29. *At her mellem disse Vers fattes noget, er vist; men om* **B** *i sit* V. 21 *har det rette, er uvist.*
- V. 29, *L.* 4. **B** (*V.* 22) *har nok her den rette Læsemaade.*
- V. 36, *L.* 4. somer, *Hdskr:* somen.
- V. 37, *L.* 2. dørren, *Hdskr:* dørren.

B. *De* 4 *første Vers ere skrevne med samme Haand som den foranstaaende Vise, men Resten med A. S. Vedels egen Haand. Vedel har næppe kjendt nogen anden Kilde end denne, hvarfor han ej heller har Omkvædet. Kun i* V. 5, *L.* 4 *har hans trykte Text en rigtig Læsemaade, som her er forvendt; men det kan være en heldig Conjectur. Nærværende Opskrift er i Grunden den samme som* **A** (*ɔ: den synes at stamme fra fælles skreven Kilde med den*), *skjøndt den fattes dennes* V. 1-6. 25. 26. 33. 34. 37-43. 45. *Den har derimod i sit* V. 21 *et Vers, som kjendelig er udfaldet i* **A** (*mellem* V. 28-29).
- *Omkvæd. Dette findes her ingensteds udskrevet, men kun ved sidste Vers antydet med:* Thet v. h. r. r. e., *og mere har Vedel ikke heller. Hos Abr.* (*I, S.* 388) *foreslaaes at læse: Det var Hr. R. rider ene, eller: Det var Hr. R. ramte en. Den første af disse Læsemaader kommer Opskr.* **A**'*s meget nær (den Abr. dog ikke kjendte), men er dog maaskee ikke den rette. Winding meddeler i Fortalen til sine „Kjæmpeviser“ (S. VIII; jfr. S.* 52), *at han har hørt en Færing synge: Der vandt han Riget, R. ene. Da Hdskr. har* Thet *og ikke* Der, *saa kan denne Læsemaade dog ikke ganske være den her tilsigtede; men antage vi denne færøiske Læsemaade for ægte traditionel, og tænke vi os da, at „Riget R.“ kunde være en Forvanskning af rigen R., som Helten jo kaldes i Visen, saa faae vi, med Bibeholdelse af Hdskr.s Begyndelse, denne Læsemaade:* Thet vandt hand rigen Rimbolt ene.

B. V. 1, *L.* 2. brande, *Rettelse i Hdskr. af Vedel for:* brønne. *L.* 4. hit, *rett. af Vedel til:* hid.
- V. 5, *L.* 3. Vidricks, *Hdskr. her:* Videicks.
- V. 7, *L.* 1-2. *Hdskr. har blot:* Repete.
- V. 9, *L.* 3. neder, *af Interpunctionen sees, at Vedel har regnet dette Ord til næste Linie.*
- V. 10, *L.* 1-2. *Hdskr. har atter her:* Repete.
- V. 11, *L.* 3. rode galen; galen *er her tilskrevet over Linien, hvori staaer:* rode gul. *Vedels trykte Text har:* rysk galen.
- V. 12, *L.* 1. galen, *Hdskr. maaskee:* galer.
- V. 15, *L.* 1. sterck et, *Hdskr:* stercket.
- V. 17, *L.* 4. fete, *er nok læst fejl for:* sette (*ɔ: Forlig*), *som* **A** *har.*
- V. 22, *L.* 4. brend, *burde hedde:* brand.
- V. 26, *L.* 3-4. *Hdskr:*
  lade i sticke oc sindal neder,
  for hana foder brede i thet.
- V. 27, *L.* 4. *Rimet: see* **A**, 36.

B, b (Vedel, 1, Nr. 26.)

Herr Ribolts Kamp met Dragen oc Aller hin stercke.

Hvo denne Konning aff Opaal eller Aller haffue været, kand intet vist faaregiffuis. Maa vel skee denne er en Suensker Dict, vden tuil gamel, som siunis aff denne Euentyr om denne Drage, sum mand i furdum tid haffuer hafft meget at skaffe met. At mand meente, det skulde været saadane Diur til, som skulde ligge vnder Iorden vdi sture Bierge paa Guld oc Solff oc saadane dyrebaar Liggendefæ. Haffuer dog ickon værit Sathana Spøgeri, som hand haffuer koglet met for dem, som leffuede vdi den Hedenske Blindhed oc Vildfarelse etc.

1. "Ieg seer saa mangt it Orlog Skib
vnder deris forgyldene Brande:
Der er Aller Kempe hin stercke,
hand agter sig hid til Lande."
Det v. b. r. r. e.

2. Kaste de deris Ancker paa den Grund,
de glæddis ved den Haffn:
Tog hand Aller arbe i Haand,
hand sprang aff fremmer Staffn.

3. Der de komme vdi den Borggaard,
der agselet de deris Skind:
Saa ginge de vdi Hoyelofft
for Kongen aff Opsal ind.

4. "Hel side i, Kongen aff Opsal,
en Herre offuer edera Bord:
Ville i mig eders yngste Daatter giffue?
I vide mig god Ansuar."

5. Det vaar Kongen aff Opsal,
hand toffuede icke ret lenge:
"Wi drage forst vnder Vidricha Vold,
oc proffue der vore Hoffdrenge."

6. Saa snart vaar Brynie aff Bielcken rugt,
oc Hielm offuer Hoffuit kast:
Saa seilede de vnder Vidricha Vold,
de gaffue sig ingen Bast.

7. Riboit tog sin Staalstang paa Bag:
hannem lystet at see den Dantz:
Hand tenckte paa Seyr aff Aller at vinde,
hand tenckte paa ære Krantz.

8. De sloge sammen met all deris Maet,
ingen vilde hin anden vige:
Saa mangen Heldt satte Liffuit til,
sin Herre ey vilde suige.

9. Aller hug, fast mere hand skod,
hand sprang i Kongens Snecke:
Kongen hand hiegnet som it Lig
vnder sit forgylte Tecke.

10. Tack haffue rige Herr Riboit,
hand vaar saa sterck i Faffn:
Hand slog Aller i Haffuet vd
offuer Kongens forgylte Staffn.

11. Aller kom vdi saa liden en Baad,
saa raskelig monne hand ro:
De skode til hannem met huassen Straale,
hannem kunde dog ingen naa.

12. Kongen aff Opsal vender sig om
oc seer vdi den So:
"Hissed seer ieg en rysk galen Mand,
hand seiler, som Fulen floy."

13. "Ieg er ingen rysk galen mand,
men mig tuinger Haffsens Nod:
Dragen haffuer borte mit meget rode Guld,
thi vaar ieg heller nu dod."

14. "Er det Aller, som du siger aff,
du dolle det icke til skade:
Du sige oss aff dit Fæderne Land,
den Drage ville wi vel raade."

15. "Hure kunde i komme til det Land
oc træde den Drage vnder Foed:
Her er imellem saa dybt it Vand,
oc Vinden er eder imod."

16. "Er her imellem den stride Strom,
vil Boren icke met oss staa:
Da hugge wi ned den store Skoff,
wi giore der aff en Bro."

17. "Hora i det, rige Herr Riboit,
kunde i Dragen offueruinde:
Da giffuer ieg eder Kolebrand
oc andet, huad der er inde."

18. De vunde op Seyl saa hoyt vdi Raa,
saa finge de Boren hin blide:
End komme de der, som Dragen vaar,
forre Aller fick det at vide.

19. Herr Riboit stodte paa Bierget saa hart,
Staalstangen monne hand oplette:
"Giff mig Kolebrand, det gode Suerd,
eller ieg skal met dig trædte."

20. "Icke fanger du Kolebrand i dag,
det Suerd er mig saa kiær:
Det kommer aldrig vdi din Haand,
medens Liffuit i mig er."

21. De slogis i dage, de slogis i To,
den Tredie dag at quelde:
Herr Riboit stoed saa mandeligen,
den Drage monne hand felde.

22. Saa tog hand det rode Guld,
som hand kunde allermest bære:
Der hand kom vnder Vidrichs Vold,
der modte hannem Tidende verre.

23. "Kongen aff Opsal er slagen ihiel,
der aff saa yppis den Quide:
Slagne ere alle dine Brodre Siu,
som troligen met hannem stridde."

24. Dette fortrod hannem rige Herr Riboit,
hand bleff saa gram i Hue:
Da gick Kolebrand i hans Haand
som brendende Ild oc Lue.

25. De slogis i dage, de slogis i Fem,
forend den Kamp fick ende:
Herr Ribolt hug paa Ailers Brynie,
at Odden i Hiertet vende.

26. De Kongens Mend gaar i Gaarde,
oc Bolden der de slaar:
De spottede den nogen Herr Ribolt,
hans Kiortel saa paltug vaar.

27. "Mine Klæder ere reffne, som i maa see,
for Iomfruen vil ieg det kære."
"Wi sende til hende den Hampe Veff,
den sømmer dig best et bære."

28. Det da suarede den Iomfru fin,
for hun Her Ribolt kiende:
"I spotte icke saa denne fremmet Mand,
langt bedre maa wi hannem hende.

29. I legge bort den graa Hampe Veff,
den bør hand ey at slide:
Fast bedre da er det Siicke Tield
paa Iorden vnder hannem at brede.

30. Hand vog Aller, den Kempe sterck,
hand kunde hannem ey vnduige:
Saa heffnde hand min Faders Død,
sine Sin Brødres til lige.

31. Der leffuer ingen i all Verden til,
min Faders Lande skal haffue:
Tager ieg selff den Ridder bold,
det bliffuer min Morgen Gaffue."
Det v. h. r. r. e.

28.

Ungen Ranild.

Ungen Ranild prøver Styrke med Svendene i Kongens Gaard og bærer Prisen for dem; de spotte ham da for hans ringe Klæder. Hans Moder giver ham en Blaargarnsvæv og sender ham til Kongens Datter, der er saa viis, at hun veed alt hvad der er i Verden og alt hvad der skal skee; hende skal han bede om at skære sig Klæder. Hun siger ham, at han veed kun lidt, hvad han er skabt til, skærer ham Klæder af Ivist og byder ham tage Tjeneste i hendes Faders Gaard. Han gjør saa, og snart drager han i Leding med Kongens Mænd ud paa det store Hav. Der møder dem en anden Snekke, som de give sig i Kamp med. Ranild hugger saa mange ned, at han maa standse, mens Blodet øses ud. Han knytter da en Samtale med Høvdingen paa det fremmede Skib(?), der i ham gjenkjender den yngste af sin Farbroders Kong Saxes Sønner; Ranilds to Brødre hedde Adsm og Kaare ("Koer"). Manden byder Ranild følge sig til det Land, som Trude boer paa, der har fratsget ham hans Guld, hans Hest og hans Sværd. Ranild spotter Manden, for han ikke bedre havde forsvaret sin Ejendom og mener, at denne gjør bedst i at følge ham (Ranild). Trude staaer paa Blide og seer Hærskibene komme sejlende; han vrider en Eg op med Rod og kaster for Fremmerstavnen; men Ranild styrer lige paa og skærer den sønder. Ranild gaaer paa Bjærget og finder det gode Sværd, kæmper saa mod Trude med Staalstangen og hugger først Hænder og Fødder, endelig Hovedet af ham. Men da han kommer til Stranden igjen, ere Skibene borte. Ranild blæser da i sin gyldne Luur, hans Snekke hører Lyden, sprænger de ni Ankertouge, hvormed den holdes, og skrider til sin Herre. Ranild lader den med det meget Guld og sætter Kaasen tilbage. Konge og

Dronning staae paa Borgen og see ham komme: de holde Raad om, hvorledes de skulle skifte det meget Guld, som Ranild har hentet til dem. Du skifte ej mit! siger Ranild, — og dermed er Visen ude i den Skikkelse, hvori den her for første Gang fremtræder, vistnok den ældste, hvori den hidtil kjendes. (Nogle Vers af den anføres hos Abr. IV, S. 370.)

En **norsk** Opskrift af samme Vise (Norsk Tidsskr. for Vidensk. og Litt. 1849. III., S. 336. Landstad, Nr. XVI) beretter: En Bonde paa Stein havde tolv Sønner, een heed Homlung (Homle), en anden Kaare, men ingen var som unge Raamund, for han bar Hjærtet af Staal. Han gaaer paa Legevold, hvor Hofmændene lege, ilde og pjaltet er han klædt, og Hofmændene lee ad ham. Hans Fostermoder, hvem han klager sin Nød, giver ham Tøj af Nælder og Vidjer, det han bærer til Kongens Datter med Bøn om, at hun deraf vil skære ham Klæder: hendes Fader vil have ham i sin Tjeneste, men hans Hofmænd spotte ham. Kongedatteren skærer ham Klæder af Silke. Der boede nu en Trold nordpaa i Bjærget, han vilde røve Kongedatteren, og Kongen vidste ingen Raad, hvor han skulde frie sin Datter fra ham. Det tager Raamund paa sig, og da Trolden Hölgi Kvass (Helge den hvasse) kommer frem med sit grove Frieri, svarer Raamund ham nej. Trolden seer sig over Hærde og spørger, hvad det er for en liden Gut, der er saa stor paa det. Raamund er dog ikke bange for ham, men lover at møde ham paa Legevolden. For ginge alle Kongens Mænd i side Brynjer; efter gik Raamund Bondens Søn og skæftede paa sin Kølve. Kampen begynder, Kongen og alle Hofmændene skælve som Ringen i Brynjesærk; men Raamund slaaer til Hölgi med Kølven, saa Hovedet gaaer i syv Stykker. Raamund seer ud over Fjord, der seer han Trúgin Úblið, Hölgis Sveud, komme roende i en Jærnbaad:*) han har drevet om den hele Nat og leedt efter Hölgi Kvass, sin Morbroder. Ja, var han din Morbroder, saa var han min Frænde, siger Raamund. De roe da frem mod Bjærgelide; saa siger Trugin Úblid til Raamund: her seer du dine Frænder. Det var da alle de Smaatrolde, de sad og viste Tænder og spurgte: hvor mon vel vort gode Sværd er kommet i Raamunds Haand? Saa hug han først Trugin Úblid hans otte Hænder fra, hug siden ham og alle Smaatroldene ihjel og tog alt Guldet. "No hev eg vorið der, sa' han unge Rámund;" — og dermed slutter den norske Vise, lige saa afbrudt som den danske.

Den **svenske** Text (Arw. Nr. 12) er kjendelig den yngste af de tre. Den er ikke længer troskyldig-gigantisk, men bevidst-burlesk. Den fortæller, at Ramunder var sig en hedre Mand, om han havde hedre Klæder. Dronningen gav ham Klæder af Bast og Blaargarn, men dem vil han ikke have. "Frøken" giver ham da Klæder af Silke: 50 Alen til Buxetøj og 15 til Buxeremme. Ramund gaaer til en Skrædder og lader det sye. Saa sejler han til Jetternes Lande, hugger først syv Jetter ihjel med sit Sværd "Dymlingen dyra" (ɔ: Rolands Dyrendal?) og brydes saa med Storjetten, som han endelig overvinder og dræber. Med Skibet fuldt af Guld og Ædelstene sejler han saa ind til Kejserens Land, hvor alle forfærdes over hans gruelige Størrelse og grumme Lader. Kejseren stænger Døren for ham, men Ramund bryder den, saa Murene revne. Kejseren byder ham sin Datter og sit halve Rige, men Ramund svarer, at dem tager han, naar han vil, og hugger saa Kejserens Hoved af, saa det fløj femten spanske Mile. Den svenske Text er tidlig bleven oversat paa dansk, trykt som Flyveblad 1710 og senere, synges endnu i alle Danmarks Landskaber og optoges efter Flyvebladene, der ogsaa ere den nærværende danske mundtlige Traditions eneste Kilde, hos Abr. (Nr. 222). Det ældste svenske Tryk jeg har seet er fra 1802, men Arwidsson optog den efter et Haandskrift fra 1700, der, som han anmærker, mest synes sammenskrevet efter trykte Flyveblade, hvad da vel ogsaa gjælder om denne Vise, der jo alt ti Aar senere findes oversat paa dansk efter selvsamme Text.**)

*) Trúgin er aabenbart et Navn = vort Trude (jfr. þráinn), og ikke hvad Landstad foretrækker at ansee det for: et Tillægsord = tro, trofast. Úblið er derimod her et Tillægsord.

**) De svenske Flyveblade (i Lector G. Stephens' Eje), som jeg har seet, stemme med Arwidssons Aftryk. Titlerne ere: 1) "En ganska lustig Kjämpe-Wisa, Om Den starke och dristige Ramunder, Ganska nöjsam och rolig at läsa. Gefle, tryckt hos Ernst Peter Sundqwist 1802." 2) "En lustig Kämpe-Wisa, Om den

Den har da vel været til i svenske Flyveblade alt i det 17de Aarhundrede, men ældre kan Texten i sin nærværende Skikkelse heller ikke være.

Visen omtales Aar 1737 af Björner i hans Kämpadater, i en Anmærkning til Hromund Greipssons Saga, saalydende: "Til bestyrkande af denna Sagas trowärdighet, enär mann Auctorens underbara tilsatser å sido sätter, tjenar den berättelse, som en förnäm Herre ej längesedan har inskickat til Kongl. Rika Antiquitets Archivum. Nämliga, at på skogen Tiwen (Thiodweden) i gräntseskilnaden emellan Wästergjötland och Nerike, ej allenast en gästgifwaregård än i dag heter Ramundaboda, förmodeliga af denna wår Hromund såsom en förnäm gjäst, således kallad, sedan han efter Wänerska striden sig en tid uppehållit hos den fattiga gubben Hagall, i des bybile eller gemena hus, som eljest i gamla språket warder Boda kallat, såsom jämwäl bemälte Ramundaboda nästan allmänt af bönderne kallas Bodarne; utan och, at i sama gård et swerd har blifwit för 50 åhr sedan ur jorden uptagit, med runsk påskrift: Ramunds swerd, hwilket warit ungefär twå och en half aln långt, twå händer brett och något krokugt såsom en sabel, samt litet spetsigt åt endan; men handtaget så breit, at twå händer fått rum inom knappen och stången. Förutan detta hörer man äfwenledes, så i Wästergjötland, som annorstädes i landsorterna, en Wisa allmänt sjungas om kämpen Ramund, hans swerd och stora bedrifter." Paa flere Steder i Sverige foruden i Ramundaboda har man villet finde Ramunds Navn, men heri kan naturligviis i det høieste sees Spor af Visen, men ingenlunde Vidnesbyrd om dens Oprindelse eller Hjemstavn. *)

Björners Udsagn: at Visens og Sagnenes Ramund var den samme som Sagaens Hromund, forkastedes af P. E. Müller (Sagabibl. II, S. 550), der maaskee heri kan have Ret med Hensyn til Sagnene, men utvivlsomt har Uret med Hensyn til Visen, hvilket dog først nu kan siges med Vished, efter at vi have den gamle danske Opskrift, saavel som den norske, der dengang begge vare lige ubekjendte. Men nu kunne vi ikke tvivle om, at jo den snilde Kongedatter er Sagaens Svanhvide, Trude af Bilde (Trúgin Úblið) dens Trond (þráinn) af Valland, Hölgi Kvass dens Helgi hinn frækni, ligesom vi ogsaa i Sværdet (Dymlingen), som Ramund gjenvinder, kjende Mistiltein, som Hromund hentede af Tronds Høj; og vi see da af Sagaen, at Slutningen, som

starke och drisige Ramunder, Som åtskilliga hårda och fast starka Kämpningar utstådt hafwer, och dock altid med seger återkommit. Calmar, Tryckt år 1808." — Det danske Tryk af 1710 (ligeledes i Hr. Stephens' Eje) har følgende Titel, der allerede viser dets Forhold til det svenske Flyveblad: "En meget lystig Kiempe-Viise Om Den stærcke og dristige Ramunder, Som haver udstaaet adskillige haarde og stærcke Kamper, og er dog altid igienkommen med Seyer. Siungis som Axel Tordsons Vise, Eller som en hver best sinnis. Prentet Aar 1710." To andre Aftryk af 1725 og 1729 med samme Titel haves paa Univ. Bibl. — Fem Optegnelser efter Nutidens Tradition ere mig tilstillede fra Sjælland, Moen, Jylland og Færøerne. De stamme alle fra Flyvebladet.

*) Oedman (Bahus Läns Beskrifn. 1746. S. 234) siger i Anledning af en Runeindskrift, hvoraf han giver den vistnok urigtige Læsning: I SAUVI AM STAIN DHENNA RAAMUND, som han forklarer ved: "Ramund hwilar under thenna Steu", — endvidere: "Om thet warit then berömmelige Kämpen Ramund, om hwilken görea mycket wäsende i Kämpa-wijsor, eller någor annar med sådant Namn, lämnar man ther hän, åtminstone kan af Stenens upresande med sådan Skrifft nog slutas, at thet icke warit någon ringa gemen Man. Här å orten är ett bekant ordspråk om Ramund: Ramund eller Råmund taga wid Tig. Hwar med gemene Man wil gifwa tilkänna någon olycka, som enom läter tima." — Arwidsson (I, S. 120) bemærker: "Uti allmogens munn lefver en forntida sägen om en jätte Ramunder, hvilken skulle hafva bebott ett berg invid Söderköping [i Östergötland], ännu benämdt Ramundershäll eller Ramshäll. Han hade sin brud, drottning Åma, boende på Omberget, hvilken han ofta besökte. En gammal sång omtalar, att: Grims Hrani paa Ramshäll Skal fara til sin jungfru på Omberg." (Jfr. Afzel. Sagohäfd. II, S. 111. Wieselgren: Sveriges sköna Litteratur, II, S. 432.) Det anførte Vers synes mig dog at vise, at denne Jette paa Ramshall intet har med Ramund at gjøre. — Dybeks "Runa" for 1844 (S. 73) har i et Sagn fra Dalarne "en jätte, Ramungen kallad", som bygte en Steenbro mellem to Holme i "Särnasjön". — Ogsaa i Middelalderens tydske Digte forekommer en Kæmpe af Navnet Ramune, dog er der af ham intet andet end Navnet tilbage, nemlig i Nibel. Noth og i "Biterolf": Râmune von Vlâchenlande og i "Dieterichs Flucht": Râmunc von Îslande. (W. Grimms Deut. Heldens. S. 140. 197.)

fattes baade den danske og den norske Opskrift, maa i det væsenlige være rigtig bevaret i den svenske og have fortalt, hvorledes Helten dræbte en Konge og ægtede den vise Mø. For Resten er det ganske rimeligt, at Björner kan have kjendt en anden og ældre Text af den svenske Vise end den, vi nu have; thi uden det vilde der rigtignok en stor Divinationsgave til at udfinde noget Forhold mellem den og Sagaen. Dennes Fortælling har nemlig ikke større Lighed med Visens, selv naar vi tage alle dennes Opskrifter paa Raad med, end hvad der netop udfordres til, som ovenfor er antydet, at vise Æmnets oprindelige Eenhed. Dens Indhold er, for saa vidt som det her vedkommer os, dette:

Olav heed en Konge, som raadte for Gaarde i Danmark.*) Brødrene Kaare og Arnulv vare hans Landeværnsmænd. En rig Bonde heed Grelp, han havde ni Sønner, den ypperste af dem var Hromund, for han var aldrig ræd.**) Engang Kong Olav var i Viking med sin Hær og laae ved en Ø under Norge, sendte han Kaare og Arnulv i Land at speide, om Hærskibe vare i Sigte. De saae sex ligge under Fjældene, eet af dem var et Drageskib. Kaare raaber til dem og sporger, hvem de er. Da rejser sig en Kæmpe paa Drageskibet og siger, at Hrøngvid heed han, havde herget Vinter og Sommer i 33 Aar og vundet 60 Slag, men aldrig faaet Saar; hans Sværd var Brynþvari, det skulde hver Dag have Blod. Kaare mener, at han havde aldrig seet saa leed en Karl og havde derfor Lyst til at hugge ham i smaa Stykker.***) Næste Dag staaer Striden mellem Kongen og Hrøngvid, der springer paa Kongens Snekke (Hraungviðr ljóp upp á konúngs skip) og dræber baade Kaare og Arnulv, men bliver selv saarfri, thi paa ham heed intet Jærn. Da rejser Hromund atter Kongens Mærke, tager Kølve i Haand og slaaer med den Hrongvid tildøde i tre Hug.****) Hromund gaaer nu i Hrøngvids Skib og finder der hans Broder Helgi hinn frækni, der er saaret, men dog ej vil hede om Fred. Hromund skaaner ham dog og lader læge hans Saar, hvorefter Helge sejlede til Sverig og blev der Landeværnsmaud. Kong Olav styrer videre til Syderøerne og over der Strandhug. En gammel Bonde, hvis Fæ de have røvet, siger til Hromund, at hedre sømmede det sig for Folk som dem at bryde Høje og tage død Mands Bytte (drauga fé), end at plyndre fattige Bønder. Paa Hromunds videre Spørgsmaal siger Bonden ham, at Trond (þráinn), som i fordums Dage vandt Valland og der var Konge, en stor Bersærk og fuld af Galder og Trolddom, han var højsat med sit Sværd og meget Gods; men kun faa havde havt Lyst at gjeste ham i Højen. Bonden siger ham videre, hvad Kaas de skulde sejle, for at komme did, og faaer da sine Køer igjen. Kong Olav følger Hromunds Raad og styrer til Valland. De finde Højen, grave i sex Dage og faae saa Hul paa den. Nede i den see de en Mand sidde paa en Stol, sort og tyk og heel klædt i Guld, saa det lyste af ham; han hrølede højt og syntes at spye Ild. Nu sporger da Hromund, hvem der vil vove sig ned i Højen: han skal faae Lov at udvælge sig tre Kostbarheder. De vare 60 Mand stærke, men ingen vovede det. Hromund sagde: havde Kaare levet, han havde gjort det; nu maatte han selv til det, skjøndt han hellere vilde give sig i Kast med otte andre end med den ene Trold (tröll). Han lod sig da ved et Reb vinde ned i Højen, samlede meget Gods og handt det i Rebets Ende; et Sværd fandt han hængende paa en Stolpe, det tog han og handt ved sin Side; gik saa hen til Stolen og sagde: Jeg kommer nok nu til at gaae

*) "fyrir Görðum í Danmörk". Dette "í Danmörk" staaer kun i det ene af Hdskrne, de andre udelade det, ligesom Björners Udgave; men Gaungu-Hrolfs saga (Cap. 38) kalder ogsaa denne Olav: Konge i Danmark. — Hvor "Garðar" ellers forekommer i Sagaer som Stednavn, er det = Garðaríki, og saaledes har ogsaa P. E. Muller forstaaet det her.

**) Dette "þó var Hrómundr fyrir þeim öllum, hann kunni eigi at hræðast" — seer ud, som det kunde være lige ud af en Folkevise, og har da ogsaa sit tilsvarende baade i den norske og danske.

***) Ogsaa dette "Ek veit engan verri enn þik, ok þarfyrir skal ek höggva þik í smá stykki" — ligner et Stump af en Vise.

****) Atter her gjenkjende vi Folkevisen. — Kongens Mærke nævnes ogsaa i den norske Vise, der ogsaa har Kolven.

af Højen, siden ingen hindrer mig. Men hvordan er det fat med dig, du gamle! Saae du ikke, at jeg har dit Gods sammen, mens du sidder der stille og krogrygget, din lede Hund! Har du faaet noget i Øjnene, siden du ikke kan see, at jeg har taget dit Sværd og dit Halsbaand og alle dine andre skjønne Ting. Trond svarede, at det kunde være det samme, naar han blot maatte faae Lov at sidde rolig paa sin Stol. Da sagde Hromund: Staa paa dine Been, du fejge Usling! og tag Sværdet fra mig, om du tør. Gjenfærdet (draugrinn) svarede: Det har du ingen Ære af: at bære Sværd mod mig, som er vaabenløs, lad os heller brydes; hvorpaa Hromund kastede Sværdet. Da satte Trond Kjedelen ned, som han sad og blæste paa, den var fuld af Ild, som han aad, og mange Emmer laa ved hans Fødder. Dagen var nu forleden, og det var blevet mørkt i Højen. Saa tog Trond Tag med Hromund, saa Gruus og Stene fløj omkring. Først sank Trolden i Knæ, og Hromund spottede ham; men da tog han til at trylle, saa Højen fyldtes med Stank, slog saa sine krumme Negle i Hromunds Nakke og skeed Kjødet fra Benene lige ned til hans Lænder, og lovede ham, at nu skulde han rive ham levende isønder. Hvad er det for en Kat-Unge her er kommen ned i Højen? sagde Hromund, tog sig saa sammen, spændte Been for Trolden, kastede ham til Jorden, hug Hovedet af ham med hans eget Sværd og brændte Liget; gik saa af Højen og tog for sig de tre Kostbarheder: Sværdet Mistiltein, en Ring og et Halssmykke. Alle de andre fik ogsaa meget Gods, og Kong Olav sejlede saa hjem til sit Rige. Kong Olav havde to Søstre, Dagny og Svanhvide.*) Mellem denne sidste og Hromund opstod der et meget kjærligt Forhold; men da Kongen fik det at vide, maatte Hromund med alle sine Brødre rømme af Kongens Gaard hjem til deres Fader. Imidlertid udfordrede to svenske Konger, som begge heed Halding (? Hadding, ligesom to af Arngrims Sønner) Kong Olav til Kamp paa den islagte Vænersø (Vænisiss), og med dem var Helgi hin frækni, Hrongvids Broder. Svanhvide overtalte Hromund til med sine Brødre at yde Kong Olav Bistand. De gjorde saa; Helge dræbte de otte af dem, men faldt selv for Mistiltein i Hromunds Haand. Hromund var haardt saaret, men lægedes af Svanhvide, med hvem han endelig blev gift, efter endnu at have staaet Kong Olav bi med at tage Hævn over Kong Halding, hvem Hromund dræbte.**)

Ihvor fabelagtig denne Saga end er, saa er den dog meget gammel, og vi have et uforkasteligt Vidnesbyrd om, at den alt Aar 1119 var til, væsenlig som vi endnu have den, i hvad Sturlungasaga (Cap. 13) fortæller om et Gjestebud paa Island i det nævnte Aar, hvor "der var Gny og stor Glæde, god Gammen og mangehaande Lege: baade Dandslege, Brydning og Sagneskæmt .... Hrolf af Skalmarnæs fortalte Sagaen om Hrongvid, Bersærk og Viking, om Olav Ledingskonge (Liðsmanna kóngr), Tronds Højbrud og Hromund Greipsson med mange Vers.***) Men denne Saga morede ogsaa Kong Sverre, og han sagde, at slige Lyvesagaer vare fornøjelige; dog kunne mange udlede deres Æt fra Hromund." Da nu ikke Sagaen kan være Visens, men Visen efter al Analogi — naturligvis i en ældre og meget forskjellig Form — maa være Sagaens Grundlag, eller maaskee snarere: en af de Viser, der have udgjort dette, saa tør vi vel antage, at den nu mindst i en 800 Aar har lydt i alle tre nordiske Riger. Paa Ligheden med den foregaaende

*) Gaungu-Hrólfs saga (Cap. 38) kalder dem: Dagný og Daghjört.

**) Rafns Fornald. Sög. II, S. 365. f. Nord. Fortids Sagaer, II, S. 293. f. Jfr. P. E. Müllers Sagabibl. II, S. 545. f. Den islandske Lærde Hr. Archivar Jon Sigurdsson har meddeelt mig, at der i Arnam. Saml. findes nogle Hrómundar rímur, eller som de kaldes "Griplur", der synes grundede paa en ældre Affattelse af Sagaen end den vi nu have. Sagaen har endnu flere Personer og Tildragelser, der ikke her ere medtagne, da Viserne ikke have noget tilsvarende. — Hromunds sidste Bedrift er det, som vi gjenfinde i den svenske Vises Beretning om Kejseren; men Møen, som Hromund vandt, gjøres der til en Datter af den dræbte, hvilket vel er en Forvexling af de to Konger. — Det vil sees, at Kampene med Hrongvid og med Trond ere i Viserne sammendragne til een. Den norske har saaledes Kolven, der hører til den første, den svenske: Brydekampen, der tilhører den sidste af disse.

***) Ved disse "margar vísur" forstaaes sagtens som sædvanligt de i Sagaerne indstrøede Vers, hvoraf Sagaen dog nu ingen har. Stundom ere de vel vilkaarlig tildigtede, men som oftest vidne de (som i Hervararsaga) om en tidligere poetisk Form for det hele.

Vise om rigen Rambolt er forhen gjort opmærksom. Saa underligt det end ved første Øjekast kan synes, vil en nærmere Betragtning dog lægge os det meget nær, at disse to Viser i Grunden ere Varianter af een og samme. Vor Vises Ranild-Ramund er altsaa den samme som Hrómundr Greipsson; men hvem han var, er ikke godt at sige. Hrolf Krakes Saga nævner ham mellem denne Konges Kæmper, ligesom han og nævnes i et Par senere, æventyrlige Sagaer (Gaungu-Hrólfs og Hálfdánar Eysteinssonar), samt i Fundinn Noregr; men Landnáma regner ham for en historisk Person, der da skulde have levet i det 8de Aarhundrede, og den beretter, at hans to Sønner for et Drabs Skyld maatte forlade Thelemark og bleve da Stamfædre til nogle af de ypperste Ætter paa Island, hvad jo ogsaa baade Hromunds Saga og Sturlunga vidner, saa det kan være meget vel begrundet, hvad Landstad, som har optegnet den norske Vise i Thelemark, men som intet veed om dens Forhold til Sagaen, i en anden Mening siger: at "Thelebønderne føle sig endnu i Slægt med Raamūnd den unge."

(Anna Bassea Haandskrift, Nr. 25.)

1. Konngen hand haffuer en datter,
hun ere baade unng och snilld:
men hun weed aldt dette udi werden ere
och aldt dette i verden skall skie.
Ware ieg saa wiis! sagde Ranilld.

2. Di suene di ganger i gaardo,
di erre ierne-kled:
Ranild hand bugger der faat i-blandt,
hand ere icke holde reed.
Ieg redes icke stordt, sagde Ranild.

3. Ded ware ungen Ranild,
ganger for sinn kiere moeder adt staa:
"Och modder, giffuer mig kleder,
di suene legger mig for had."
Ded for-trydder och mig, sagde Ranild.

4. Saa thogh hun frem en blorgarns weff,
och den thog Ranild thil sig:
"Gack nu thill denn unge moe
och lad hinder skiere kleder thill dig."
Saa wil ieg och giore, sagde Ranild.

5. Saa thog hannd den blor-garns weeff,
hand kaste den paa iomfruens knee:
"Wille i vel giore
och Ranild kleder skiere?"
I skier denem well! sagde Ranild.

6. Lenge sad den wiise iomfru,
och thencktte hun weed sigh:
"Du weest icke, ungen Ranild,
hnad skaberen haffuer skabt thill digh."
Dedt bliffuer well godt, sagde Ranild.

7. Saa thog hun frem edt stoeke iffuist,
saa skar hun Ranild kleder:
"Gack du i min faaders gaard
och thag du thieneste dere."
Ded vill ieg giore, sagde Ranilld.

8. Och de thill stranden udharre
baade ancker och aarer smaa:
saa glad vare alle di kongens mend,
der snecken thager thil adt gaa.
Saa glad ware och ungen Ranild.

9. Ded ware ungen Ranild,
for aff staffnen udsaa:
"Hised kommer en iernkled mand,
hand kand well aaren rou."
Hand will oss thil, sagde Ranild.

10. Och ded ware unngenn Ranild,
hand thaaller thill styrres-mand:
"Her gaar soe och store haff,
du seigler som en gallenn manud."
Du seigler i magh! sagde Ranild.

11. Ded ware ungen Ranild,
hannd i fremmer-staffnn stoed:
hand hoegh well femhten kiemper i hiell,
saa kaste hand denem for horde.
Nu legger i der, sagde Ranild.

12. Dedtt da meltte den liden kiempe,
i ring-skiorttenn som hand stoed:
"Du theff nu, ungen Ranild,
men ieg oser ud ded blod."
Du oss end dett well ud! sagde Ranild.

13. "Och ennd sinnd haffde iegh en farbroder,
kongh Saxe saa moene hand hiede:
saa hoffueske da haffde hand sønner threi,
iegh moene faat effter denem liede.
Du finder denem vel, sagde Ranild.

14. Den ene hand hiede Adam,
den anden hannd heede Koer,
den thredie hiede ungenn Ranild,
hannd haffde hiertte som staaell."
Saa haffuer och ieg, sagde Ranild.

15. "Och est du min farbroder soen,
och sigger du mig saa:
da skal du følge mig thill den oe,
som Thrud hand boer paa.
Du følge migh did! sagde Rannild.

16. Hannd thogh fra mig min goede guld
och saa min goede hest:
hannd thog fra mig medt goede suerd,
ded gior mig aller-verst."
Hui holdt du ded icke? sagde Ranild.

17. "Thogh hannd fra digh dett goede guld,
och saa dinn goede hest:
thog hannd fra digh dett guode suerd,
[da ware ded aller-verst.]"
Haffde ieg ickunn suerd! sagde Rannilld.

18. "Och est du nu min farbroeder soenn,
ieg gior i-mod dig well:
du skal følge mig thill ded lannd,
eller ieg slaar digh i-hiell."
Du følge mig langdt heller! sagde Rannild.

19. Thrude hannd stander paa Blide,
och sier hand ud saa vide:
hannd sier saa mangen here-skib,
ad sunden moene di skride.
Hised komer hannd ungen Ranild.

20. Och ded ware Thrude aff Blide,
hand worde i hoffuen saa gram:
hand wreed eggenn op med roed,
kaste den for fremmer-staffnn.
Huor kommer ieg innd? sagde Ranild.

21. Dett da ware ungen Ranild,
hand styred sin snecke aff wrede:
eggen brast i stocker siu,
och huer floed aff sinn leedt.
Ieg kommer ennd fuld well innd, sagde Ranild.

22. Ranild ganger sig paa biergedt,
som golffuedt ded moenne skienne:
der fandt hand ded goede suerd,
hand holdt ded i baade hender.
Nu holder ieg dig well, sagde Ranild.

23. Ded ware Thrude aff Blide,
hannd sinn staal-stang feck:
ded varre stoer onck adt siee der-paa,
huor hand thill Ranild gick.
Iegh bidder dig weest, sagde Ranild.

24. Thrude slogh, och Ranild hoegh,
ded vare for-udenn all skiemht:
hand hoegh aff Thrude baade haannd och foed,
och effter moene kropen dempe.
Der legger du nu, sagde Ranild.

25. Saa thog hannd ded blodige hoffued,
hand kaste ded udi sund:
saa kaste hand kropen effter,
bad, di skulle findes veed bond.
Di findes der well, sagde Rannild.

26. Ded ware ungen Ranild,
hand moene thill strannden gaa,
bordte vare alle di here-skib,
som fore for lanndenn laa.
Huor kommer ieg hennd? sagde Ranild.

27. Ded ware nogen Ranild,
bleste i sin for-gyldenne liidt:
linnern brast i stocker threi,
ded hørdes emellem begge land.
Kommer i icke ennd? sagde Rannild.

28. Ded ware denn for-gyldene snecke,
der hand den liud feck:
hun seigled i sønder di acker-strenge nie,
och hun thill Ranelld geck.
Wer du well-kommen! sagde Ranild.

29. Saa thogh hannd ded megle guld,
mnene ded udi sneckenn bancke:
saa seigler hand i haffned frem
aldt med saa megen thancke.
Hised seigler denn rigge Rannild.

30. Kongen stander paa sin borrig,
och droningen paa sinn thindte:
"Huor skall vi skiffte ded megle guld,
der Ranild moené thill oss sendte?"
Du skiffte ey midt! sagde Ranild.

V. 19, *Omkv.* komer, *Hdskr:* koner.
V. 22, *L.* 2. gulffuedt, *er vel en Skrivf. for:* guldet.
V. 26, *Omkv.* hennd, *burde vel hedde:* hiem.
V. 27, *L.* 3. linnern, *ved Tilføjelsen af en Toddel over* n *er det kommet til at see ud som* lnuern, *og det har vel Rettelsen ogsaa tilsigtet; men det var nok ikke Luren, men Linerne, der brast.*

29.

Gralver Kongesön.

Hvor denne Vise egenlig hører hjemme, veed jeg ikke. Min Søgen efter dens Æmne har hidtil været forgæves.*) En Opskrift (As) har forhen været trykt i Nyerups Levninger af Middelalderens Digtekunst (II, Nr. 14). Spor til den i norsk Tradition findes i Landstads Nr. XI, hvorom forhen er talt i Indledningen til Nr. 24, med hvilken Vise den der er sammenblandet.

*) I Diderika Sagnkreds har jeg ikke gjenfundet det, skjøndt vi her have Sværdet Adelring, ligesom Nr. 8, 9 og 13, og en Opskr. (F) har Stednavnet Bern. "Jetten af grønnen Ø" kunde lede Tanken hen til de mønske Sagn om Grøn Jette (Thieles Danm. Folkes. II, S. 119-20. Paludans Beskr. over Moen, I, S. 115 f.), men dette Spor er et Vildspor. Det samme gjælder om et keltisk Sagn, som jeg først stødte paa i Warton's Hist. of Engl. Poetry (1824. I, S. LXXVIII), hvor det hedder: "Bisclaveret ad nun en Bretan, Garwalt l'apelent li Norman," hvorved jeg strax troede at have gjenfundet vor Vises Helt (hvis Navn i den trykte Text fejlagtig skrives: Garvel); men ved at eftersee Rochefort's Udgave af "Poésies de Marie de France" (I. S 178), hvor Digtet findes, saae jeg da, at denne Garwall havde intet hermed at gjøre, da hele Digtet handler om en Varulv og "Garwal est une corruption du Wer Wolf des Teutons ou Were -wolf des Anglois" (hvoraf endnu det franske: loup-garou = homme-loup), hvorfor den gammelnorske Oversættelse (Strengleikar, udg. af Keyser og Unger. 1850. S. 30) ogsaa har: "Bisclaret het hann i brætko male. en Nordmandingar kallado hann vargulf."

Af de her meddeelte Opskrifter have især A og F Krav paa Opmærksomhed; B er, for saa vidt den skiller sig fra A, næppe andet end en vilkaarlig skjøndt gammel Bearbejdelse af den, og C D E adskille sig i selve Indhold kun fra A for saa vidt som de synes mindre fuldstændige. (Herfra maa dog undtages C, V. 13-14, der svare til F, 13 flg.) Opskr. F derimod har adskilligt, som minder om den i nogle Opskrifter af Nr. 9 om Kong Diderik og Løven forekommende Tale om en Mø, der af Ormen er indelukket i Bjærget, og som kunde være Reminiscenser af Sigurdssagnet i dets tydske Skikkelse. (See her foran S. 132.)

A.

(a. Anna Urops Hdskr. Nr. 103. b. Det større stokholmske Hdskr. Nr. 10. c. Rentzels Hdskr. Nr. 12.)

1. Ded waar Graffuell kongenns sonn,
hand beder legge sadell paa hest:
"Och wii wille ride thill Sylless borrig,
hinn stallten Sinild att gieste."
Wii giester hinn staldttenn Sinild-lille op under lidenn.

2. Ted waar Graffuell konngenns sonn,
hannd rider ud med denn lide;
der møder hannom dennd lede urm,
y gressett monne hann skride.
Wii giester hinn staldttenn Sinild-lille op under lidenn.

3. "Hör du, Graffuell kongens sønn,
huem loffuer dig her att riide?
och huemb wiste dig denn lonlig sti
thill Siinild-lilles burd att riide?"
Ald thill hinn stalttenn Sinild-lille op under lidenn.

4. "Alle de stie, och der ieg kannd,
te kommer mig vell till gode:
Ieg skall weye dinn lede orm,
som guld her offuer sinn boffue."
Ald thill hinn stalttenn Sinild-lille op under lidenn.

5. Hør du, Graffuell kongenns sønn,
er fød aff herrer og føster:
och icke stride du med mig udi dag,
du haffuer icke hiartte udi bryste."
Ald for hinn stalttenn Sinild-lille op under lidenn.

6. Suaredt ded Graffuell konngenns sønn,
for hannd waar frii aff hiartted:
"Ennd will ieg striide med dig i dag,
waarstu end tosswer saa sterck."
Ald for hinn stalttenn Sinild-lille op under lidenn.

7. Meldtte ded Graffuell kongenns sønns hest,
hannd suarede aff rett harmb:
"Sette dig paa min forgyldte sadell,
saa friilig ber ieg dig fremb."
Ald thill hinn stalttenn Sinild-lille op under lidenn.

8. Ted waar Graffuell kongenns sønn,
hannd drog ud Edelle-rinng:
ded maatte mannd høre saa lanng enn weig,
huor ormenn skiffte lydenn omkrinng.
Altt fanger hinn s[taltte] S[inild-lille] ormen [op] under lidenn.

9. De stride i dage, de stridde udi to,
denn tridie dag till quelle:
ted waar Graffuell kongenns sønn,
dend lede orm hannd felde.
Aldtt fanger hinn staaltte Sinild-lille ormen op under liden.

10. Saa tog hannd ded orme-hoffuett,
hannd satte ded paa sitt spyd:
saa reed hannd thill Sinils borrig
och bod de iomffruwer ud.
Och mest hinn stalttenn Sinild-lille op under lidenn.

11. "Hel stannder i, iomffruw Sinild-lille,
udi ethers skarlaggenn rød:
nu haffuer ieg weigett denn lede lindorm
och skildt eder ved denn møde."
I haffuer tack, Graffuell kongenns sønn, op under lidenn!

12. "Haffuer i weyett denn lede lindorm
och skildt mig ved denn mode:
daa skall i raade offuer Syllessborrig
och aldt mitt guld saa rødt."
Saa suarett hunn staldtenn Sinild-lille op under lidenn.

13. "Haffuer i weyett denn lede lindorm
och skildt mig wed den harm:
daa skall i raade offuer Syllesborrig
och soffue udi min armb."
Ded suarede hinn staltte Sinild-lille op under lidenn.

14. "Will i eter kristenn lade,
etter bude och aldt etters rige:
ieg loffuer eder paa minn christelige tro:
ieg will eder aldrig suige."
Ded suarett Graffuell kongenns sonn op under lidenn.

15. Suarett ded stalttenn Sinild-lille:
"Ded er fuld langtt der-fraa:
ieg will mig aldrig christenn lade
tennd slunnd ieg leffue maa."
Ded suarett hinn staldtenn Sinild-lille op under lidenn.

16. Suared ded Graffuell kongenns sonn,
hannd lod sig fuld well tycke:
"Giffuer ieg enn hedenng min thro,
mig skeer rett aldrig lycke."
Saa suarett hannd Graffuell kongenns sonn op under lidenn.

17. Ieg haffuer mig enn iomffru fest
i aster-kongens rige:
ieg loffuett hinder paa min christelige tro,
ieg vilde hinder aldrig suige."
Ded suarede Graffuell kongens sønn op under lidenn.

18. "Offerett haffuer ieg guld och solff
och ter-till ridder och suenne:
och farer i thill oster-kongenns lanndt,
y henter eders throe igienn."
I kommer igienn, Graffuell kungens sonn, op under lidenn!

19. Ted war Graffuell kongenns sønn,
hannd kaste sinn hest omkrinng:
"I haffuer god natt, staldt Sinild-lille,
ieg kommer her aldrig igienn."
[Ded suarett hannd Graffuell kongens sonn op under lidenn.]

20. Ted war Graffuell kongens sonn,
hans hest hannd gick y sprinng:
ude staar stalttenn Sinild,
och binde rannd taare paa kinnde.
Aldt for denn veniste Graffuell kongens sonn up under lidenn.

21. Ted war Graffuell kongenns sonn,
hannd rider att veyen fremb:
der motte hannom ietenn aff grønnen oe,
hannd vaar baade leed och lanng.
Her moder ieg dig, Graffuell kongens sonn, [op under lidenn.]

22. "Hor du, Graffuell kongenns sonn,
mig lyster med dig att striide:
ingenn skall fraa denn andenn wiige,
forennd hannd haffuer ladett sitt liff."
Ded sagde iettenn aff gronn oee op under lidenn.

23. Suared ded Graffuell kongenns sønn,
hannd waar i huffuen saa frii:
"Mig lyster med dig att striide i dag
om hegge vores liff."
Aldt for hinn staldtenn Blide-lille op under lidenn.

24. De fecchted i dage, de fegted i to,
tennd tridie dag till quelde:
daa fich hannd tend lycke saa godt,
och iettenn hannd thill iordenn felde.
Altt for hinn staldten Blide-lille op under lidenn.

25. Ted war Graffuell kongenns sønn,
hannd rider i rosens-gaardt:
ude daa stod denn skonne iomffru,
hunn waar vell susft y maar.
Hill stannder i, staltten Blide-lille, op under lidenn!

26. "Her stannder y, iomffrnw Blide-lille,
y er enn iomffruw saa fiienn:
wille y giffue mig eders tro
och vere alderkierreste min?"
Ded siger hannd Graffuell kongens sonn op
under lidenn.

27. Werrer vell-kommenn, Graffuell kongenns sonn,
i haffuer tack for eders quide:
y skulle vere alderkierreste min
och raade offuer three konge-rige."
Ted suarett hinn staldten Blide-lille op under
lidenn.

28. Op stod Graffuell kongenns sonn,
hannd tog hinnde i sinn armb:
saa gaff hannd staldtenn Blide-lille
krunne och dronningens naffnn.
Ded giorde hannd Graffuell kongens son op
under lidenn.

B.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 143.)

1. Dett wor Graller kongennsz sonn,
och heder hand saadell synn heeste:
"Ieg weell ridde till Sylliisburig,
hynd vnge frw Sienield att gieste."
For hind sttalten Sieneld vnder Stiernn-ffieeld.

2. Dett wor Graaller kongenns sonn,
hand rydder medtt thennd lydde:
motte hanom thend lieede orum,
vdj gressen mone hand skrydde.

3. "Alld dennd sttryd, och ther ieg kand,
och thend kome meg tiell guode:
ieg skall wiee thend lieede orum,
der gulditt ber uffuer syn huoe."

4. "Hor thu, Graller kongen sonn,
tthu est fod aff herer och forster:
iche fichter thu med meg vdj dag,
thu haffuer icke hiarttett vdj brystitt."

5. Suaritt th*ett* Graaller kungen sonn,
for ormen worr hand icke reed:
"End well icg fichte med thieg y dag,
vardat thu ind tosser saa stercker."

6. Suaritt th*ett* Graaller kongenn sons heest,
hand stuod saa weel optomptt:
"Dw scett dieg vdj mynn gylltte saadell,
weell skaall ieg berre deg fram."

7. Dett wur Graaller kongenn sonn,
hand drog vd Aadellring:
th*ett* matte mand horre saa langtt aff lieed,
huor ormen skyffite lyy om-krinng.

8. Tthy strydde y dage, thy stryde y thuo,
tthend thridy dag till enndde:
th*ett* wor Graaller kongen sonn,
hand da ormen feeldde.

9. Saa thuog hand th*ett* orme-hoffuet,
hand saatte th*ett* paa synn spyd:
saa rieed hand till Sollffuerborig,
hand bod stalltt Sieneld vd.

10. "Hell siedder y, stalltten Sienield,
vdj etters skaarlagenn rod:
nu haffuer ieg wieett den lieede orum
och skieeld edder weed den moode."

11. "Haffuer y wieett denn lieede orem
och skieeldt meg weed den moe:
tha skaall i raadde offuer Solborig
och offuer mytt guld saa rod.

12. Haffuer y wieett denn lieede orum
och skieeldtt meg wed thend harum:
thaa skaall y raade offuer Solborig
och suoffue vdj myn arum."

13. "Weell y laade edder chrestenn,
huode y och alld edders rygge:
ieg loffuer eder, staaltten Sieneld,
ieg weell eder alldrig suyge."

14. Suaridtt the*tt* stalttenn Sieeneld:
"The*tt* err saa laogtt der-fraa:
ieg weell meg alldrig ehreatenn laade
the*tt* stund ieg loffue maa."

15. Suarridtt the*tt* Graller kongen senn,
hand luod seg fuld weell tocke:
"Gyffuer ieg enn biening mynn thro y dag,
daa akeer meg aldrig locke.

16. Ieg haffuer meg enn iumfru feeat
y oster-kongens rygge:
ieg haffuer hynder loffuett myn ehreslelig tro,
ieg well hinder aldrig auige."

17. "Nock haffuer ieg huode gulld och solleff
och der-tieell rideer och suenne:
y faar buortt, Graaller kongenns sooo,
y hieotter edder thro igenn."

18. Dett wor Graaller kongens aonn,
hand kaaste syn ganger om-krinng:
"Haffuer guode natt, stalltienn Sieneld,
ieg komer her alldrig igenn."

19. Dett wor Graaller kongen sonn,
handa hest gyck alld y spronng:
vdde atnod stallten Sienelld,
och hynder rand thaar paa kynnd.

20. Dett wor Graaller kongenson,
hand rider att wieen fram:
der moedder hanom en ieette-groffne,
hand war huod wred och graam.

21. "Hell seell, Graller kongenn aonn,
meg loster med deeg at stride:
ingenn skaall fraa huer-anddree wygge,
forind ieenn haffuer laatt synn lyff."

22. Suaridtt the*tt* Graaller kongenaonn,
hand wor y hoffoen saa fry:
"Ieg loater meed deeg att fechtte,
men meg wyndis lyff."

23. Tthy fechttis y dage, dy fecthis y thuo,
den thrydy dag till quelde:
daa gaff Gud hanom lyckenn saa guod,
och the*tt* hand ieetten feeldde.

24. Tthe*tt* wor Graaller kongensonn,
reed tiell stalltt Siepeld igenn:
vdde atuod atalltind Sieenild,
atuor sorig haffde hun y aynde.

25. "Her staar y, ataallttenn Sieenild,
vdj eedders skaarlagen-skind:
well y ind nu lade eder chrestne
och blyffue aller-kereste myo?"

26. "Sttaar aff edders heeste, Graaller kongens sonn,
ieg gyffuer edder thro meed haand,
for edders skylld laader ieg meg chrestene,
huod ieg och ald myn land.

27. Ieg loffuer edder, Graaller kongen sonn,
y haffuer thack for edders quide:
y skaall blyffue alle-kierreste mynn,
raade for thre konge-rygge."

28. Op atuod Graaller kongenn senn,
hand tuog hynder y syn arum:
saa gaff hand staallttenn Sieeneld
gulld-kronne och droninge-naffuenn.
For hynnder staallttenn Sieeneld vnder Stiern-ffeeld.

C.

(Magdaleoa Barnewitz' Haandskrift, Nr. 57.)

---

1. Det var Graler kongens son,
hand akulle till Solff-berg ride:
hand fant aig under bierget
in lindorm i greset skride.
Alt for hin stoltin Senelild op under liden.

2. "Hor du, Graller kongens aen,
huort daa wilt du ride?
huem kiender dig de lonlig stige
thill Solffuer-berg at ride?"
Dennem kiende mig stoltin Senil under liden.

3. Alle de atige, som ieg weed,
dem haffuer mig kient en qvinde:
ieg skall vinde dig offuer i dag,
som guld her offuer ain buffue."

4. "Hør du, Graller kongensøn,
du est fød aff herrer och føster:
du strid iche i dag med orm,
do haffuer iche hiertte i brøste."

5. Det suared Graller kongensøn,
thrsade paa sin fuld-goede hest:
"Ieg skall sla den orm i-hiell,
var hand end threi gange saa sterch."

6. Hand drog ud sin goede suerd,
man kalder den Adel-ring:
det maate mand børre saa langt aff leed,
hor ormen hand skred om-kring.

7. De fichtis i dage, de fichtis i tho,
det var en onchelig kiff:
den tridie dag om morgen
da lod den orm sin liff.

8. Saa tog hand det orme-hoffuet,
hand [satte] det paa sin spiud:
saa rider hand till Solffuer-berg,
hand bød stolt Senel ud.
I ver-vell-kumen, Graller kongensøn, op under
liden!

9. "Haffuer du slaget den leede orm,
skild mig wed angest och harm:
da skall du raade for Solffuer-berg
och soffue huer nat i min arm."
Det sagde hun stoltin Zinel op under liden.

10. "Ieg haffuer min thro saa sandelig udsagt
till keiserens datter aff Rom:
henter ieg iche den till-bage igien,
ieg stander for saa haard en dom."
Det suaret hand Graller kongens søn op under
liden.

11. "Alt haffuer ieg baade solff och guld,
der-till baade rider och suenne:
faar du dig till keiserens gard,
du henter din tro igien."
Det sagde hun stoltin Senel op und[er] liden.

12. Det var Graller kongens søn,
hand kaaste sin hest om-kring:
effter stoed stoltin Sinnelild,
hinde raand taare paa kind.
Du faar vell, stoltin Sinelild, under liden!

13. "Hør du, stoltin Sinelild,
du tør iche saa qvide:
juncher Knud, min enneste broder,
den vil ieg eder giffue."
Det sagde Graller kongens søn op under liden.

14. "Iuncher her Knud, eders enneste broder,
den vill ieg iche haffue:
heller vill ieg leffue mande-løs
i alle minne dage."
Det sagde hun stoltin Senel-lild op under liden.

D.

(a. Anna Basses Hdskr. Nr. 37. b. Anna Munks Hdskr. Nr. 23 b.)

---

1. Dett war Gramwold konngens sonn,
hannd skulle thil solff-biergedt ride:
der møder hannem liden linde-orum
udi saa kranck en thid.
Ded suarer hand Gram-wold kongens sonn op
under lidenn.

2. "Wel mötte, Gram-wold kongens sønn,
och huor wildt du nu ride?
huem haffuer kiend dig disse lonlige stie,
thil solffuer-biergedt adt ride?"
Ded suarer hand Gram-wold kongens søn op
under liden.

3. "Den, mig haffuer kiend den lonlige stie,
ded haffuer wered Gud och wor frue:
aldt skal ieg i dag weie den lede lin-orum,
som guld herer offuer sin bone."
Ded suarer hand Gram-wold kongens søn op
under l[iden].

4. Ded suared den lede linorum,
hand svaredt aldt saa throst:
"Och icke weier du denn leede lin-orum,
du haffuer icke hiertte udi broat."
Ded suaredt hannd Gram-wold kongens søn op under lidenn.

5. Och ded ware Gram-wold kongens søn,
hannd sedt suerd uddrog:
och dett da ware den linde-orum,
hand aldt i stocker hogh.
Ded giorde hannd Gram-wold kongens sønn op under lidenn.

6. Saa thogh hannd ded blodige hoffuedt,
hannd satte ded paa sedt suerd:
saa reed hand thil sølffuer-bierig,
hand rosedt aff sinn ferd.
Ded giorde hand Gram-wold kongens [søn op under liden].

7. Saa thog hannd ded blodige hoffuedt,
hand satte ded paa sedt spiud:
saa rider hand thil sølffuer-biergedt
och hyder stalttenn Seignelille ud.
Ded giorde hannd Gram[-wold kongens søn op under liden].

8. "Haffuer i nu weied den lind-ornm
och skildt mig weed den harum:
da skal ieg giffue digh sølffuer-bierigh,
soffue huer nadt udi min arum."
Ded giorde hand Gram-wold kon[gens søn op under liden].

9. "Ieg haffuer mig en iomfru fest
udi øster-kongens rige:
ded for-byde den øffuerste Gud,
adt ieg skulle hinder saa suige.
Ded giorde hand Gram-wold kongens [søn op under liden].

10. Iegh haffuer mig en iomfru fest,
keiserens datter aff Rom:
huer en dagh der østen dages
da vendter hun min komme."
Farer nu vel, stalten Seignelille, op under lidenn!

11. Thack haffue Gramuold kongens søn,
saa vell holdt hand sinn thron:
hand førde den iomfru thil Issland,
hand lod sedt brøllup hoe.
Ded giorde hand Gram-wold kongens søn op nnder lidenn.

E.

(a. Svanings Hdskr. I, Bl. 66. b Det mindre stokholmske Hdskr. Nr. 24.)

1. Dett war Graller kongens søn,
handt beder sale hest:
"Wy wille ride till Sølffue-horrig,
stolte Senilde-lill will wy geste."
Wy gester hin stolten Senildt under liden.

2. Dett wor Graller kongens søn,
hand rider att weyen fram:
oc der møtte hannom den lede lindt-orm
udy di stier saa trange.
Alt till hindt stalten Senildt under liden.

3. Suaritt dett Graller kongens søn,
alt som handt fick y hue:
"Alle di stie, som iegh haffuer lordt,
dennom kiende mig alle wor frue."

4. "Hør du, Graller kongens søn,
alt huad ieg will dig sige:
est du y ditt hierte saa trøst,
du tørst well mett mig stride?"

5. Suaritt dett Grallers gode hest,
for hand kunde mandzens maal:
"End skal ieg stride met dig y dag,
war du end mere sterck."

6. Saa wogh handt den lede lindt-orm,
alt met saa mogen quide:
saa rider handt till Sølffue-horrig,
saa lystelig munne hand skride.

7. "Hør du, stolten Senildt,
om du est nu her inde:
nu haffuer ieg wogitt den lede lindorm,
din sorrig hun er diss minde."

8. "Haffuer du wogitt den lede lindt-orm
oc skildt mig widt min quide:
da haffuer du wundit Solffueborrig,
som liger y sellffuit hin huide.

9. Haffuer du wogit den lede lind-orm
oc skilt mig widt den møde:
daa haffuer du wundit Solffueborrig,
som liger y guldt hin rode."
Oc wundit haffuer du stalten Senil op under liden.

F.

(Svanings Haandskrift, II, Bl. 143*.)

1. Tet vaar Gralffuer kongens sonn,
hand skulle til Bern udride:
der fant hand paa den lede orm,
i gresset saa monne hand skride.
Det saae hand Gralffuer kongens sonn under liden.

2. "Hør du, Gralffuer kongens sonn,
hnortt da vilt du ride?
huem kiende dig den lønlige sti
under thisse grøne lide?"
Tha suarid Gralffuer kong[ens sonn under liden].

3. "Alle de steder, der ieg kand,
thennem haffuer mig kiend vor frue:
end skal ieg weige din liede orm,
som guld skinner offuer din boffue."

4. "Hør du, Gralffuer kongens søn,
vredis du icke ved mig:
see du under din sadel-bouff,
du rader endt heder dig."
Det giorde h[and] G[ralffuer kongens søn under liden].

5. Hand saae under sin sadel-bouff
de guld-nøgle saa smaa:
"Der-met skalt du til biergit gaa,
frelse din iomfrue saa gud."
Da laa hand G[ralffuer] k[ongens søn under liden].

6. Saa tog hand de nøgle saa smaa,
hand gick i biergit ind:
ther saae hand stalten Sylffuerlad
hoss thend orm aas ledt.
Det giorde [Gralffuer kongens søn under liden].

7. "Welkommen, Gralffuer kongens søn,
du est en rider med ære:
Gud vere loffuit, du hiid kommen er,
om du mig frelse tør."
Ia, sagde hand G[ralffuer] k[ongens søn under liden].

8. Thet bleff saa merct i biergit ind,
hand kunde aldel intet see:
saa saare hugh Gralffuer kongen søn,
hand vor aff hiertet vee.
Det giorde G[ralffuer] k[ongens søn under liden].

9. Den iomfru fick hannem steen i haandt,
den vaar som brendendis loffue:
handt saae det guld, i bierget vaar,
met glede och frydendis hoffue.
Tha gledis G[ralffuer] k[ongens søn under liden].

10. Det suarde iomfru Sylffuerlad:
"Men i haffue lidet den vonde:
ieg vill ether giffue thette møgle guld
och vil gaa ether till haandt."
Tha suarid G[ralffuer] k[ongens søn under liden].

11. "Ieg haffuer mig en iomfru loffuit
i øster-kongens rige:
ieg loffuit paa min christeligh tro,
ieg vilde hinde aldrig suige."
Thet s[agde] G[ralffuer] k[ongens søn under liden].

12. "Ieg vil faa ether guld och sølff
uch der-til ridder och suenne:
farer i ether til øster-kongens rige,
i henter edera tro igien."
Thet sagde hun stalten Sylffuer-lad under liden.

13. "Hor i det, min skonne iomfru,
ieg vil icke bryde min tro:
ieg vil ether giffue saa houisk enn ridder:
Benedict, min yngiste broder."
Thet s[agde hand Graffuer kongens son under liden].

14. "Noch haffuer ieg baade guld och solff
och der-til riger och lande:
maatte ieg ether sielffuer faa,
foruonden vor al min vunde."
Det s[agde] h[un stalten Sylffuerlad under liden].

15. Saa gaff hun hannem saa megit guld,
som hand vilde miest begiere:
saa gaff handt hinde sin broder igien
met megen tuct och ære.
Det giorde handt G[raffuer] k[ongens son under liden].

16. Nu haffuer den rider och den stolte iomfrue
foruanden al theris vande:
nu soffuer hand hosa sin festemoe,
och hun hosa sin festemand.
Thet volde hand Graffuer kongen sønn under liden.

A. a og b *ligge hinanden meget nær, hvorimod* c *er fjærnere, hvorom mere ved Opskr.* **B.** *Det bemærkes een Gang for alle, at* c *egenlig kun har Omkvæd ved* 1*ste*, 24*de og sidste Vers (ved Vers* 20 *og* 21 *er det tilskrevet af Vedel). Da* c *fattes V.* 3, *og* a *og* b *gjøre eet Vers af* 19-20, *saa har enhver af Afskrifterne kun* 27 *Vers. Opskriften som saadan har dog aabenbart* 28.

- V. 1, *L.* 1. Graffuell, *saal.* a *sædvanlig* (22 *Gange*), *her dog:* Greffue, *i Vers* 2: Greffuer *og i V.* 3: Glarffuer; b *har bestandig:* Graluer *eller* Gralluer; c *sædvanlig* (14 *Gange*): Graller, 3 *Gange*: Gralle, 3 *Gange:* Graffler *og* 1 *Gang:* Grannill. *L.* 2. b: hand beder io sadle sin hest; c: oc beder hand salle sine heste. *L.* 3. Och wii wille, b: Wii will; c: Ieg wiill. *L.* 3. Syllesaborrig, b *her:* Selues-borig, *i V.* 10: Syluedtzborig, *i V.* 12 *og* 13: Soluea [13: "soluea"] horig; c *her og i V.* 13: Solliigshoriig, *i V.* 10: Solleraboriig, *i V.* 12: Solburiig. *L.* 4. b: hus stalten S. will ieg g.; c: hin unnge fru S. att g. *L.* 4. Sinild, b *her:* Segnille, *ellers oftest:* Segnild, *men ogsaa:* Zegnild, Zegnille, Segnell, Signild, Segnellille, Segnellile, Signellile, Senelille; c *her:* Senildtt, *oftest:* Senild, *ogsaa:* Seniildtt, Siuild. *L.* 5. op, *fattes i* c (*ligesaa i sidste V.*).
- V. 2, *L.* 1. waar, a: waa. *L.* 3. orm, b: lindorm. (*Ligesaa i V.* 9.) *L.* 5, *staaer i* a *antydet med Begyndelsesbogstaverne;* b *har det hele, kun fattes:* op.

A. V. 3, *fattes i* c (*ligesom i Opskr.* **B E**). *L.* 3. *Saal.* b; a: huemb wiser d. d. l. vey. *L.* 5. *Soaledes* b *her og* a *ved n. V.;* a *her:* "W. g." (ɔ: Wii giester).

- V. 4, *L.* 1. b: Alle de stie, der ieg weed; c: All denn striid, der ieg kannd. *L.* 2. te kummer, c: denn, kume. *L.* 3. lede, a: lidde lede. *L.* 4. sinn hoffue, b: sin houe; c: hue. *L.* 5. op, b; *fattes i* a. (a *har efter dette Omkvæd endnu antydet det V.* 1-2 *tilhørende:* W. g.)
- V. 5, *L.* 2. er, b c: du est. *L.* 2. foster, b c: forster. *L.* 3. stride, b: strider, c: fiickter. *L.* 5. a: W. g. (ɔ: Wii giester); b: Alt for hin stolten S. op under. (*Samme Forhold finder Sted ved n. V.*)
- V. 6, *L.* 2. *Saal.* a b; c: for orme wor icke redtt. *L.* 4. waarstu, b: war du, c: vost du. *L.* 4. tosswer, b: thosuer, c: thysser.
- V. 7, *L.* 1-2. b: Suared det Graluer kongens sons ["sons"] hest, hand loed sig end well thoche aff harm; c: Suarett dett Graller kongens son, hans hest, stod saa well optemptt. *L.* 3-4. c: Du siett diig y min giltte sadiill, well skall ieg bere dieg frem. *L.* 5. a: W. g.; b: Alt thill hin.
- V. 8, *L.* 2. Edelle-rinug, b: Edell-ring; c: sin Adelle-ring. *L.* 3. lanng enn weig, b: lang aff lee; c: lanng pas liedtt. *L.* 4. huor,

b: hor. *L.* 4. lydenn, **c**: liud. *L.* 5. *Saal.* **a**; **b**: Alt faar hin.

A. V. 9, *L.* 1. to, **c**: thoff. *L.* 2. till, **b**: att. *L.* 4. **c**: hand ormen tiill iorden felde. *L.* 5. op, **b**; *fattes i* **a**.

\- V. 10, *L.* 2. **c**: h. sielle d. p. s. spiudtt. *L.* 4. **b**: hand bede stolt Signild ud; **c**: hand biuder den iomffru udtt. *L.* 5. **b**: Her boer stolte Segnild op under lide.

\- V. 11, *L.* 3. lindorm, **c**: orm (*ligesaa i n. V.*). *L.* 4. skildt, **b c**; **a**: skill. *L.* 5. op under lidenn, **a** *har kun:* "o. u. l." (*ligesaa i* V. 12-18. 20. 22-27).

\- V. 12, *L.* 1. weyett, **c**: weytt (*ligesaa i n. V.*). *L.* 2. mode, **b c**; **a**: harmb. *L.* 4. saa rodt, **b**: det rode. *L.* 5. *Saal.* **a**; **b**: Det thager [? thacker] den stalten S. op.

\- V. 14, *L.* 2. etter bude [? bude etter] .... **b**: och christne lade alt eders rige; **c**: och alle eders riige. *L.* 3. **c**: i. t. e. iomffru Seniildtt.

\- V. 15, *L.* 2. Ded, **a**: Der; **b c**: Det.

\- V. 16, *L.* 3. hedenng, **b**: hedning; **c**: hening.

\- V. 18, *L.* 1. Offerett [? Øfferett] haffuer ieg, **b**: Øvred h. i.; **c**: Altt haffuer ieg nock bode. *L.* 3. **b**: farer i thill Øster-kongens rige; **c**: Y farer burtt, Graller kungens søn.

\- V. 19-20. *Baade* **a** *og* **b** *have istedenfor disse to kun eet Vers, idet* 4*de Lin. af* 19*de og de* 3 *förste Lin. af* 20*de V. fattes i de to Hdskr. De nævnte* 4 *Linier, der aabenbart ere udeladte ved Uagtsomhed, ere her optagne i Texten efter* **c**, *med den fornødne Ændring i Skrivemaaden* (**c**: ieg komer her aldriig mer. Dett wor Graller kongens søn, hans hest hand giick y spronng: ude staar stoltenn Senild), *med Indsættelse af:* igienn *for:* mer *i* V. 19 *L.* 4 (*jfr.* **B**, V. 18) *og Tilføjelse af Omkvæd ved* V. 19.

\- V. 20, *L.* 5. *Saal.* **a** og **b** (**b**: hin *for:* denn); *i* **c** *har Vedel tilskrevet som Omkvæd:* Bort red Graller kongens søn under liden.

\- V. 21, *L.* 2. fremb, **bc**: fram. *L.* 3. ietenn aff grønnen øe, **b**: ietten aff grøner ["grøner", *men i n. V:* grønner] øe; **c**: ietten grønen øye (*rettet [af Vedel?] til:* øøe). *L.* 4. leed och lanng, **c**: wredt och gram. *L.* 5. *Saal.* **a b**; **c** (*med Vedels Haand*): Det giorde Graller kongens søn nnder liden.

A. V. 22, *L.* 1. Hør du, **b**: Hell dig; **c**: Hell siider. *L.* 3. denn, **b c**: hin. *L.* 5. Ded sagde, **a**: Sagde; **b**: For det sagde.

\- V. 23, *L.* 4. begge, **b c**: beges. *L.* 5. Blide, **b** ["Blidde"]; **a**: Sinild. (*Samme Fejl' har* **a** *i Omkvædene til de to følgende Vers.*)

\- V. 24, *L.* 2. tridie, **a**: 3; **b**: tride; **c**: tridie. *L.* 2. till, **b c**: at. *L.* 3. **b c**: da gaff Gud hannem lycken saa goed. *L.* 4. **b**: denn iette monne hand felde; **c**: att hand ietten tiill iorden felle. *L.* 5. **c**: Dett giorde Graller kongens søn [*Vedel tilføjer:*] under liden.

\- V. 25, *L.* 3. **b**: ude staar stolten Blidelille (*men hvor Linien ved en Fejlskrift er indkommen i* V. 27, *lyder den ligesom her i* **a**); **c**: der fanntt hann en sk. i.

\- V. 26, *L.* 3-4. **b c**: det giffne (**c**: giffue the*tt*) Gud-fader i Himerig, i wor (**c**: wore) allerkieriste min. *L.* 5. siger, **b**: sagde.

\- V. 27, *L.* 2-3. *I deres Sted har* **b** *L.* 2-3 *af* V. 25 (*jfr. ovenfor*).

\- V. 28, *L.* 3. Blide-lille, **c**: Senild. *L.* 4. dronningens, **b**: droninge; **c**: drotnings. *L.* 5. **b**: Dett suared; **c**: Dett giorde Graller kongens søn under lidenn.

B. *er egenlig ikke nogen egen Opskrift, men den samme som* **A** *og ligger da navnlig dennes Afskrift* **c** *meget nær: fattes ligesaa den Verset* **A**, 3, *men har* 18-19 (**A**, 19-20) *i Orden. Saaledes dens* 23 *første Vers; men derpaa skiller den sig fra de tre andre Afskrifter af* **A** *ved en heel factisk Afvigelse, der dog væsenlig bestaaer i en Ombytning af Navnet Blidelil med det fra det foregaaende bekjendte Signild. Endskjøndt jeg ikke troer, at det er en forskjellig Tradition, som her er benyttet, men antager det for en vilkaarlig, ved Pennen foretagen Forandring af Opskr.* **A**, *saa har jeg, da den dog skulde aftrykkes heel, skaffet den Plads i Texten ved at lade den passere for Opskr.* **B**, *istedenfor at sætte den her i Noterne som* **A d**.

\- V. 17, *L.* 1. Nock, *maaskee:* Nack, *er Skriverens egen Rettelse for:* Allt. *L.* 4. hientter, *Hdskr:* hiertter.

D. *Af* **b** *findes, foruden den 1ste Linie i Registeret, kun V. 10-11, da Resten er udrevet af Hdskr.*
- V. 1, *L.* 1. Gramwold, **b** *her:* Granuoll, *siden* Granuoldt, Grannuoldt. *L.* 2. aolff, *Hdskr:* solff.
- V. 8, *L.* 4. soffue, *Hdskr:* soffue.
- V. 10, *L.* 2. keiserena, **b**: som er k. *L.* 3. der, **b**: thett. *L.* 5. **b**: Farer nu vell, hynn stalthenn Synell unnder liidenn.
- V. 11, *L.* 1. Thack, **s**: Thaff, **b**: Tacke. *L.* 3. Issland, **b**: Iselsnndt.

E. V. 1, *L.* 1. Dett, **b**: Och det. *L.* 1. Graller, **b**: Gralver, *siden:* Graluer, Gralwer. *L.* 2. sale heat, **b**: legger sadell paa hest. *L.* 3. Wy wille, **b**: Och iegh will. *L.* 3. Solffue-borrig, **b**: Syllischborrigh, *siden:* Silitzborrigh, Syllytzborigh, Sylytzborigh. L. 4. Senilde-lill, **b**: Signelille, *siden agsaa:* Signeliille, Seinelille, Segnelille. L. 4. wy, **b**: ieg. *L.* 5. **b** *har baade her og ved sidste V:* Alt thill hin stalten [*V.* 10: stalte] S. op under lide [*V.* 10: liden], *og flere Steder har* **b** *ikke Omkvædet.*
- V. 2, *L.* 4. atier, **b**: atie (*jfr. n. V.*).
- V. 3, *L.* 2. fick, **b**: gick (hand *maatte da staae f:* hanom). *L.* 4. alle, **b**: Gudt och.
- V. 4, *L.* 2. **b**: alt hnad iegh siger digh. *L.* 4. **b**: at du tør atride med migh.

E. V. 5, *L.* 1. Grallers, **a**: Graller kongens sona; **b**: Gralwers. *L.* 2. mandzens maal, **b**: mande-mall. *L.* 4. **b**: waar du end thusindt faaldt. *Denne Læsemaade giver Riim, og vilde være i Orden, om vi antage de to sidste Ord ikke for tusindfold med et udeglemt* sterck, *men for:* thu sindt [= tosser *i* **A B**, *jfr.* threi gange *i* **C**] faal (*Tillægsord* = *fol i Molb. Glossar. eller falen i Aasens norske Ordbog*).
- V. 6, *L.* 4. monne hand skride, **b**: under de lide.
- V. 7, *L.* 3. wogill, **b**: alagit (*ligesaa i n. V.*). *L.* 3. lindorm, **b**: orm (*ligesaa i n. V.*).
- V. 8, *L.* 2. min, **b**: den. *L.* 4. hin, **b**: det.
- V. 9, *L.* 4. guldt hin, **b**: guldet det.

b *tilføjer endnu følgende V.* 10, *som dog ikke passer til denne Opskrift, men som Skriveren vel har kjendt andensteds fra:*

> Iegh baffuer migh en iomfru feat
> y oster-kongens rige:
> haffuer gode nat, stalten Segnelille,
> wy findis icke brat nu merre.

F. V. 5, *L.* 1. bouff, *Hdskr:* bonff.
- V. 7, *L.* 4. frelse, *Hdskr:* frelser.
- V. 10, *L.* 5. suarid, *Hdskr:* suor *el. noget lignende.*

50.

Holger Danske og Burmand.

"Den menige mand her i Riget viste icke før andet [om Olger], en at han hagde all eniste verit en dansk kempe, som want seyer aff Burmand, som den gamle kempe vise lyder: Olger dansk han want seyer aff Burmand. Men det findis nu her effter klarlige, huad mand han wor." I disse Ord af Christiern Pedersen i Fortalen til Olger Danskes Krønike, trykt i Malmø 1534, have vi da et sikkert Vidnesbyrd om, at nærværende Vise havde fundet Vej herind i Landet, forinden de trykte Krøniker gjorde Folket bekjendt med Heltens mange vidunderlige

Æventyr; thi skjøndt Krøniken om Karl-Magnus var trykt paa dansk i det mindste 25 (i det høieste 33) Aar før den om Olger, og der i den findes adskilligt om Olger (Udgerd), navnlig hans i nærværende Vise besungne Kamp, saa kunde Chr. Pedersen dog umulig have kaldt den en gammel Kæmpevise, om den først havde været digtet efter den trykte Krønike og altsaa havde tilhørt hans egen Tid. Visen haves nu først i Haandskrifter fra Midten af 16de Aarhundrede og er først trykt 1591 hos Vedel (I, Nr. 14), hvis Text er sammensat af de her meddeelte Opskrifter B C. Det kan herved bemærkes, at Vedel ikke synes at have kjendt meget til Olgers Krønike; han nævner den ikke i sin Indledning, men antager Burmand for en Hedning, og den i Visen forekommende Kong Karvel for "Keyser Karl". Vedels Text er siden ofte oplagt som Flyveblad (fire Udgaver af dette: een af 1691, een af 1723 og to uden Aarstal haves paa Univ. Bibl., en femte uden Aarstal ejedes af Lieutn. J. Homann, og en sjette ejes af Lector Stephens); den er optrykt hos Abr. (Nr. 6), oversat paa tydsk (W. Grimms Altdän. Heldenl. Nr. 79) og paa islandsk (Gisle Ivarssøns Hdskr. Nr. 140). Opskrift B findes desuden efter det her benyttede Haandskrift aftrykt i Flors Danske Læsebog (3die Udg. S. 42). To svenske Optegnelser af Visen, begge ganske uafhængige af den trykte danske, findes hos Arw. (Nr. 7). Et færøisk saakaldet "Olgars kvæði" er derimod ikke nogen Opskrift af samme Folkevise, men en senere Digtning (ríma), forfattet efter den bekjendte Roman.

Vor Visea Helt optræder foruden i denne ogsaa i vor Nr. 7 (E, V. 7) under Navn af "rasken Olgierd Danske" i Kong Dideriks Følge, med en rød Ørn i Skjoldet.*) Olger eller Holgerd Dansk nævnes mellem de hernske Helte ved Grev Genselins Bryllup (Nr. 16, A, 16; B, 17), og i vor Nr. 17 kaldes han baade Olger og Holger, er Konge af Nørrejylland og optræder bestemt som Repræsentant for dansk Nationalitet ligeoverfor den tydske Nationalhelt Diderik. Vi behøvede ikke Chr. Pedersens Ord for at vide, at han længe før hans Tid var kjendt baade her og i de andre nordiske Lande. Allerede vore esromske Aarbøger fra Begyndelsen af 14de Aarhundrede nævne som Konge i Danmark ved Aar 768 "Godefridus, pater Ozzyari Dani".**) Det gammelsvenske Legendarium, ligeledes fra 14de Aarhundrede, kjender ogsaa "Ødgerd, konungx son aff Danmark", som det gjør til en Søn af Thyra Danebod, der bygte Danevirke***), hvormed kan sammenholdes Navnet paa den angelske Vold Olgerdige.****) Den oldnorske Bearbejdelse af Karlskrønikerne, blandt hvilke ogsaa findes en "Oddgeirs Þáttr", haves nu først i Haandskrift fra 15de Aarhundrede, men er sikkert ældre. Den danske Kejser Karls Krønike haves i Stokholm i Haandskrift fra 1480 (jfr. Molbech: Hist. Tidsskr. IV, S. 160); den blev trykt hos Gotfred af Ghemen Aar 1509, om ikke før, og siden (gjennemseet og rettet, navnlig i Sprog og Stavemaade) paany udgiven af Christiern Pedersen Aar 1534, som Forløber for hans Olgers Krønike af samme Aar. I denne gammeldanske Karls-Krønike forekommer Holger under samme Navn som Opskr. B har, nemlig "Wdger", Søn af Joffror (de franske Digtes Joffroi, Godefroy, latinsk: Godefridus), hvilke

*) Saaledes angives hans Mærke ogsaa i den gamle franske Prosakrønike, der dog eetsteds lader Ørnen være sort, et andet Sted rød; medens det ældste franske Digt om ham lader ham føre en Løve i Skjoldet. (Rothe: Om Holger Danske, S. 46–47.)

**) Script. Dan. I, S. 227. Disse Annaler slutte med Aaret 1307, og Membranen, hvori de findes, angives af Langebek at være omtrent samtidig hermed.

***) "Han [Karolus franka konungh] wan ok vndi romaka rike alt holzæta (saxonia) laadh ok danmark ok thok til sin for gizla konungx son aff danmark odgerdaa han wardh en af xij iamnuaghum fremsto riddarom J konnagx gardhe. hans modher het thyri danaboot hon byghde dana virke hoghan mur fra ostra hafui til vestra mellaa danmark ok thydisland swa thiokkan . at wæi mathe thwe vaghna motas owan a murenom." (Stephens: Fornsv. Legend. S. 746–47.) Jfr. Petri Olai Chronicon fra 16de Aarh. (Script. Dan. I, S. 107): "Istius Gormonis filius dicitur fuisse Ogerus Danus, qui fuit unus de principibus exercitus Karoli Magni."

****) Dette omtales i D. Atl. VII, S. 302. 305–06. Müllenhoffs Sagen, DIV. Outzen siger vel i sit Skrift om det danske Sprog i Slesvig (S. 18): "Olger-Dige, das ist Schutzwall [af angelsax. ealgian], nicht Olgers Dige, als wenn er von Olger Danske wäre"; men Outzens hele Theorie, hvortil han benytter dette Olger-Dige, modsiges med gode Grunde af J. N. Schmidt i Antiq. Tidsskr. f. 1846–48. S. 274.

Navne først Chr. Pedersen gjør til Olger og Gottrik.*) I et skrevet Uddrag af Olgers Krønike, maaskee gjort af Chr. Pedersen selv, nævnes han ogsaa bestandig Wdgierd (Wdgierdt, Wdgiert) Danske, som naar det strax i Begyndelsen hedder: "Then anden edelligh høffding oc danske herre, som y fordum thiid wdfoer aff Danmarck, dett wor then, som danske mend kalde Holger Danske, men paa latine kaldis hand y de store krønicker hertug Wdgierd Daeus, aff fødzel oc fæderne land en dansk mand."**) At her siges, at danske Mænd kaldte ham ikke Udger men Holger, synes vel at vidne om, at Chr. Pedersen ikke paa egen Haand forandrede det sydfra modtagne Navn; men vor Opskr. B lærer os dog, at danske Mænd endnu efter hans Dage ogsaa brugte Formen Udger (det svenske Ødgerd, isl. Oddgeirr, franske Ogier, latiniserede Otkerus, Otgarius, Oecarius, Oggerius, Osigerius, Ozzyarus) ved Siden af den fordanskede: Holger eller Olger.***)

Under Navn af Holger Danske lever han endnu i danske Folkesagn som en uhyre Kæmpe (Thiele: Danm. Folkesagn, II, S. 311; I, S. 18—21. Müllenhoff: Sagen M. u. L. Schleswigs, Holst. u. Lauenb. DIV). Han er ikke død, men sidder slumrende med sine Kæmper, med Skjægget groet igjennem Steenbordet, i et Bjærg eller under en gammel Borg: under Kronborg ved Helsingør, i Havrebjærg ved Slagelse eller i et Bjærg ved Mogeltønder i Slesvig, ikke mange Mile fra det forhen nævnte "Olgerdige". Fra dette sit Skjul skal han engang udgaae, naar Fædrelandet er stædt i yderste Nød, og da frelse Danmarks Rige. Tæt udenfor Kjøbenhavn vises endnu Sporene af hans "Briller"; en stor Træbolle, der i dette Aarhundredes Begyndelse var paa Kunstkammeret, kaldtes almindelig Holger Danskes Grødfad.****) Der vistes for henved 200 Aar siden hans Slagsværd, og en Steenstøtte udenfor Kjøbenhavns Vesterport gjaldt dengang for hans Billede.†) Ved Horsens i Jylland har man fundet hans Sværd, i Viborg-Sø skal han vande sin Hest, i Fyen venter man at see ham med sit røde Skjold i Spidsen for den danske Krigsmagt.††) Sagnene om Holger som den slumrende Kæmpe, der ventes tilbage, naar Landet er i Fare, de vise os kjendelig den samme Opfattelse af ham som den, der fremtræder i Visen om hans Kamp

*) Chr. Pedersen forandrer Joffrør til Gottrik, der hvor han nævnes som Fader til Udger, men da han ikke vel kunde lade den danske Kong Gottrik færdes i Kejser Karls Følge i Spanien, saa beholder han der Navnet Jofrør, hvorved altsaa af een Person bliver tvende.

**) Dette Uddrag findes i et Hdskr. betitlet "Danorum migrationes et præclara facinora per universum fere orbem", der gjemmes i Stokh. kgl. Bibl., og som upaatvivlelig er den 4de Deel af de A. S. Vedel tillagte "Paralipomena", der nævnes i "Promus Condus" (Westphalens Monum. ined. IV, 1587), og som man har anseet for tabt. Dog er dette nok egenlig ikke Vedels, men snarere Chr. Pedersens Værk, hvilket nærmere vil blive oplyst i den nye Udgave af Chr. Pedersens Skrifter ved Hr. Cand. Carl Brandt, hvem jeg skylder denne saavel som de ovenfor anførte Oplysninger om den rette Sammenhæng med Karls-Krøniken og om den ældste Udgave af Olgers-Krøniken, om hvilke hidtil har hersket de urigtigste Meninger.

***) Rothe har Uret, naar han (Om Holger Danske, S. 31) siger: "Rusland er det eneste Land, som i sin ældre Historie viser os Navne, der have Lighed med Navnet Holger eller Olger"; thi førstnævnte Form er samme Navn som Holmgeirr og forekommer hyppig i svenske og danske Diplomer fra 14de Aarh.; det skrives da baade: Holm-, Hulm-, Holn-, Holin-, Hul- og Holgerus.

****) Dette sidste skyldes Conferenceraad Werlauffs mundtlige Meddelelse. Hos Abr. (I, S. 389) siges, at "man viste ved Opgangen til Kunstkammeret Olger Danskes uhyre Øllebrødspotte."

†) Dette sidste siger Th. Bartholin fil. "De Holgero Dano" (1677), S. 188: "Hujus Herois ad nostram memoriam monumenta manserunt duo: statua lapidea extra portam Hafniæ occidentalem, et gladius in prætorio Hafniensi non ita pridem asservatus, quem scalpellum Holgeri vulgo dixerunt." — Denne Statue, hvorom jeg ikke har kunnet erholde mindste Oplysning, har sagtens ikke egenlig forestillet ham, men kun af Folket været henført til ham. — Hans virkelige Billede, med Navns Paaskrift, smykkede tillige med hans drabelige Modstander Burmands for et halvt Hundredaar siden en gammel, nu nedbrudt Borgemestergaard i Aarhuus. Hvor disse nu ere, eller om de ere til, er mig ubekjendt. (Denne sidste Meddelelse skyldes Hr. Assistent Strunch ved Oldnord. Museum.)

††) Et svensk Sagn, der dog bærer Præg af at være meget nyt, beretter, at "på Holgenö... i sjön Öfvingen, ¾ mil ifrån Hultsjö, finnas lämningar efter en större stenbyggnad; man berättar, att Holger Danske hår på Herreberget i forntiden haft sin bostad." (Tuneld's Geogr. 8de uppl. 1832. III, 2, S. 852.)

med Diderik: han er for det danske Folk bleven til en Repræsentant for dets Nationalitet, til en folkelig Skytshelt, og det længe før Ingemann skrev sin "Holger Danske". Thi kun til saadanne henfører Folket dette Sagn, en Gjenklang af Ragnaroksmythen. Saaledes sidder efter Sagnet Kong Dan under Danevirke, Karl den store i Odenberg, Wittekind i et Bjærg i Westphalen, Kejser Frederik Rødskjæg i Thüringen, Siegfried i et gammelt Bjærgslot, Sveitserforbundets Stiftere i et af Sveitses Fjælde, ligesom Britterne vente Kong Arthurs Gjenkomst; ja endnu i vort Aarhundrede har Folket i Elsass og i Thüringen overført Sagnet paa Kejser Napoleon: han ventes tilbage med Tyrken, og han har afløst Kejser Frederik i Kiffhaüser-Bjærget, fra dets Tinde seer man ham i Aftentaagen stirre ud over Verden.*)

Det er ikke her Stedet at gaae ind paa en udforlig Undersøgelse af Holgerasagnenes tirund eller senere Vandringer. Hvormeget der end er skrevet derom, saa er det dog at vente, at fremtidige Opdagelser og Undersøgelser ville kunne bringe langt mere Klarhed i disse Forhold, end der endnu findes.**) Det er gjentagne Gange godtgjort, at Holger ikke kan hjemles vor danske Historie, men at Sagnene om ham, som vi nu finde dem, ere os tilførte sondenfra; ligesom det er tilstrækkelig oplyst, at mange af Hovedtrækkene i hans Historie ere laante fra historiske Personer af Navnet Autchar, Otgar, Ogger og lignende, for det meste af frankisk Stamme, der have spillet Roller i Karl den stores og i hans Fader Pipins Historie, og tildeels have været beslægtede med disse Konger; en af disse nævnes endog "Olgerum Daniæ ducem" og siges at have været med Karl den store i Kölln Aar 778, og da der at have opbygt et af Saxerne ødelagt Kloster.***) Men hermed er Sagen ingenlunde klaret; thi uanseet, at det aabenbart er forskjellige Personer, der mere eller mindre have bidraget til Udviklingen af Sagnene om ham, og at ingen af disse hans historiske Forbilleder har været af den Betydning, at Sagnkredsen oprindelig kan have samlet sig om ham, saa findes der i Holgers Historie andre Træk, som netop synes de ældste af dem alle, og som ikke kunne være laante fra nogen historisk Person, men vise ganske andre Veje. Sagnhelten Holger (Odger) er ifølge min Opfattelse ikke fra første Færd et tijenskin af en eller flere historiske Personer, og hans Fædreland lader sig derfor ikke udfinde ved at bestemme nogle af hans Forbilleders: den mythiske Baggrund, der egenlig er Billedets Grundlag, er ikke derved forklaret eller hjemlet. For saa vidt have nogle Forfattere været i deres Ret ved at søge Sammenligningspunkter mellem Holger og f. Ex. den i

*) Müllenhoffs Sagen, DV (jfr. DVI—XII). J. Grimms Deut. Mythol. 2den Udg. S. 903. f. Deut. Sag. Nr. 21-28. 295-97. 391. 488. Richardson: Borderer's Table Book, VII, S. 37. f. Stöber: Sagen des Elsasses (1852), Nr. 326. Bechstein: Sagenschatz des Thuringerlandes, IV, S. 52. — Disse Sagns Grundlag er aabenbart reent mythisk, og deres ældste Form da vel den, hvor det kjendelig er en fortrængt Guddom, der saaledes endnu lever i det skjulte, og saadanne Sagn haves ogsaa baade i Tydskland og i Norden. (Jfr. Grimms Mythol. anf. St.)

**) Af Værker, hvor saadanne Undersøgelser findes, kunne især nævnes: Mabillon: Acta S. S. Ord. S. Bened. (1677), sæc. IV, para I, 656. f. Eckhart: Comment. de reb. Franc. Orient. (1729), I, 632. f. Bartholin: De Holg. Dano (1677). Pontoppidan: Gesta et Vestigia Dan. I, 336. f. (jfr. I, 26. 113. 171. II, 355). Suhm: Crit. Hist. III, 587. f. Nyerup: Alm. Morskabslæsn. 99. f. Rahbek: Alm. ældgl. Morskabslæsn. I. Molbech: Fortale til Nis Hansens Udg. af Olger Danskes Kronike (1842). Mone: Anzeiger für Kunde d. deut. Vorzeit (1836), V, 63. f. 314. Mone: Übersicht der Niederländ. Volks-Litt. 41-42. Ferd. Wolf: Über die neuesten Leistungen der Franzosen &c. S. 35. Schmidt i Wiener Jahrbucher, XXXI, S. 126. f. Grässe: Die gross. Sagenkr. des Mittelalters, S. 340. f. Reiffenberg: Chronique rimée de Philippe Mouskes, II, pag. CCXVII. f. Du Meril: Histoire de la Poésie Scandinave (1839), 376. f. Barrois: Ogier de Danemarche (1842), Préface; og Éléments Carlovingiens (1846), 248. f. L. A. Rothe: Om Holger Danske. Kbh. 1847. 4to.

***) Chron. S. Martini Colon. ap. Pertz, II, 214. "Olgerum" kan man vel gjerne med Pertz antage for en Skrivfejl for Otgerum, da man jo ellers ikke finder denne Form, uden i Danmark, hvor man dog kjendelig har modtaget Navnet i Form af Udger; men dette "Daniæ dux" er saare mærkeligt hos en Forfatter fra 11te Aarh. der slet ikke røber noget Kjendskab til Turpins eller andre fabelagtige Kroniker om Karl den store.

Nordens Oldsagn berømte Helge Hundingsbane*); men som mig synes med mere Grund er for nylig af G. Brynjolfsson, (Ann. f. Nord. Oldkyndigh. 1851. S. 127—28) gjort opmærksom paa hans Lighed med den ham ogsaa i Navn (Oddgeirr) nærmere staaende Örvarodd. Adskillige Træk i Holgers Historie ere os bekjendte som gammelnordiske. Som Örvarodd og Blinde-Gest var han en vidtvandrende Kæmpe, der blev 300 Aar gammel; som ved deres og Helges Vugger, saaledes ved hans finde vi Völverne med deres Spaadomme; og Lyset, ved hvis Udbrænding hans Dage skulde have Ende, kjende vi fra Sagnet om Gest. Fortællingen om hans Stridshest, der maa slæbe Steen i Klosteret, medens han sidder fangen, er samme Sagn, som i Vilkinasaga henføres til Hejmer, i Chron. Noval. til Walther, i den gammeldanske Karls-Krønike til Vilhelm den hellige og endelig i vor næstfølgende Vise til Svend Felding (jfr. S. 217—18). En omfattende Undersøgelse af Middelalderens Digte med Hensyn paa saadanne Træk vilde i det hele taget lede til mærkelige Resultater, tildeels sikkrere end ad nogen anden Vej lade sig fremhringe. Det vilde derved maaskee hringes til en høj Grad af Sandsynlighed, at Holger, skjøndt paa en anden Maade end man tidligere har villet, dog oprindelig tilhørte Norden og i Syden med Rette havde gjældt for, hvad hans Navn kalder ham: Nordhoen (alle Nordhoer kaldtes jo dengang danske), og at Normannerne, Skaberne af Karl den stores Digtkreds, havde af deres egne hjemlige Erindringer fremdraget Grundlaget for Holgerssagnet og da deri indflættet forskjellige historiske Træk, hentede fra Personer af lignende Navn, som havde staaet i Forbindelse med Karl den store og hans Slægt. Og saaledes kunde da Franskmanden Du Meril have Ret, naar han siger (anf. St. S. 386. 388): "La tradition d'Ogier nous semble ainsi venir primitivement du Nord; mais elle ne put acquérir une aussi grande popularité en France sans se rattacher à l'histoire.... Mais aucune de ces circonstances ne tient à l'essence de la tradition; il n'en est pas une seule qui ne se grossisse de quelques allusions historiques, et les accessoires que les préoccupations de chaque génération lui font ajouter à ses récits ne peuvent rien prouver contre leur origine."

Medens danske Forfattere fra 14de til 17de Aarhundrede have villet hjemle os Holger som en historisk Person, som Søn af Kong Gorm eller Kong Gøtrik (Gotfred), saa har først Mabillon med megen Dygtighed viist, hvorledes de Historien tilhørende Dele af Holgerssagnet bestemt vise os hen til sydligere Lande og da navnlig maatte give ham en frankisk Herkomst, og siden have andre Forfattere, byggende videre herpaa, troet at kunne anvise ham sin Plads i den gamle nederlandske (austrasiske) Historie og have da forklaret Tilnavnet "le Danois" som eenstydigt med "l'Ardenois", og fundet forøget Støtte herfor ved Heltens tidlige Popularitet i Nederlandene. Dette er navnlig fremhævet af Barrois, der for første Gang har udgivet det ældste Holgerdigt, og det gjentages af Rothe; men hvor gode end de herfor anførte Grunde ere, saa staae vi dog nok her kun ved een af Sagnets Kilder; og hvad Tilnavnet angaaer, saa synes det kun lidet troligt, at han alt i det 11te Aarhundrede skulde (i den turpinske Krønike og i Chron. S. Martini) være kaldet baade Danus og Dacus, fordi han hørte hjemme i Ardennerlandet, hvis Indbyggere dog nok aldrig have heddet saa. J. Grimm synes (Deut. Mythol. 2den Udg. S. 913) at blive staaende ved den nederlandske Theori, naar han siger: "Die Dänen wandten alte mythen auf Olger, der gar nicht ihnen, sondern den Niederlanden gehört"; men i samme Aandedræt henkaster han en Antydning, der gaaer langt ud over denne. Han bemærker nemlig, at Ogier, Otger turde være samme Navn som Otacher; og jeg vover hertil at føje den Formodning, at ogsaa Personen tildeels kunde være den samme som den berømte Heruler af dette Navn, saaledes

*) Det var nok Bartholin, der først faldt paa, ved at gaae ud fra Navnet "Holger", at gjøre det = Helge (han tænkte dog herved paa en Søn af Kong Gottrik). Derfra henledesdes Tanken paa Helge Hundingsbane, saavidt jeg veed først af Price (Warton's Hist. of Engl. Poetry. 1824. 1, S. XXI), og denne Tanke optoges siden af andre, saasom af Keightley (Tales and Popular Fictions, S. 279. f.) og af Du Meril (anf. St.). Nogen sand Navnelighed er her dog slet ikke tilstede; og selv om der var en saadan, vilde den alene da ikke have nogen Betydning; ellers vilde man ogsaa kunne troe at finde vor Helt i Odgar, Søn af Aedd, Irlands Konge, der nævnes i Arthurs Vildsvinejagt i "Mabinogion". (Jfr. ogsaa Uggerus vates, under hvilket Navn Odin forekommer i Saxos 5te Bog. Mullers Udg. S. 238.)

som denne fremtræder i Sagnene; det vil — i Overeensstemmelse med det foregaaende — kun sige: at ogsaa denne i Diderikskredsen indflættede Sagnhelt fra den tidligste Middelalder kunde høre til den i Karlskredsen optrædende Odgers Forbilleder. Denne Mulighed har særlig Interesse for os, for saa vidt som vi, om den var rigtig, kom til paa en Maade at indrømme Holger gammel Hævd i Diderikskredsen, i hvilken vore Viser jo heusætte ham. Naar nemlig Sachsekrøniken taler om "de Konigk Odoacer (Ottrocus) Offeri Sone, de toch mit grotem Volke uth Ungeren" (W. Grimm: Die Deut. Heldensage, S. 286), saa mindes vi stærkt om Otger, Joffrois (Godefroys) Søn. "Ungerland" forekommer i vor Opskrift B, og Adenes' Holgerdigt fra 13de Aarhundrede lader Joffroi være gift med Dronningen af Ungern. Chron. Quedlinb. fra 11te Aarhundrede fortæller, at Diderik af Bern gav den af ham overvundne Odoacer nogle Byer højt oppe i Tydskland ved Elben (Deut. Heldens. S. 32-33), ligesom Desider (Desier = Didier ɔ: Diderik?) gav Otger Besiddelser ved Rhonen. Endelig har den gamle Hildebrandslied samt Chron. Ursperg. det fra de sædvanlige Sagn meget afvigende: at Otacher fordrev Diderik (Deut. Heldens. S. 24-25. 36-37). Vilde vi endnu vove i det gamle tydske Sagn om den bajerske Hertug Adelger (Deut. Sag. Nr. 491) at see en Erindring om denne samme Otacher, saa vilde vi ikke længer kunne undre os over i Beretningen om hans Kamp med den romerske Kejser, der gjorde Indfald i hans Land, at finde selvsamme Sagn, som ligger til Grund for vor Vise om Olger og Diderik.

Dette være nu imidlertid som det vil; derom kan ingen Tvivl være, at vor Holger, Olger eller Udger Danske ikke er nogen umiddelbar folkelig Erindring hos os, men er indkommen søndenfra, først i Viserne, der sagtens sammen og samtidig med Dideriksviserne ere indvandrede her i Riget, og som da vel ligesom disse skyldes den nedertydske eller nederlandske Tradition. Først senere modtoge vi gjennem skriftlige Oversættelser en Gjenklang af de franske Kunstdigte, der dog alt tidligere maae have været enkelte her i Landet bekjendte, hvilket skjønnes af det anførte Sted i Annales Esromenses, hvor Navnets Form (Ozzyarus = Ogier) røber en fransk, ikke enten latinsk eller nedertydsk Kilde. Folkesange om Holger nævnes maaskee i den saakaldte Turpins Krønike fra 11te Aarhundrede, men dette er dog tvivlsomt.*) De maatte da vel have været franske og sagtens have besunget den Otger, der var med Kong Desider i Pavia, da Karl belejrede og indtog denne By; Beskrivelsen heraf, som den findes hos Munken fra St. Gallen fra 10de Aarhundrede, bærer ogsaa Præg af at være tagen lige ud af en Vise. Fransk har vel ogsaa den Vise været, som nævnes af den bajerske Munk Metellus ved Aar 1160, og som besang den Occarius, der var samtidig og beslægtet med Kong Pipin af Frankrig, og hvis Søn blev dræbt ved Bretspillet af Kongens Søn, — en Fortælling, som vi gjenfinde i de franske Holgerdigte, hvoraf skjønnes, at ogsaa denne Occar var et af Ogiers Forbilleder, og at sagtens Folkevisen om ham er bleven benyttet af den nordfranske Forfatter. At denne Vise maa have været fransk, synes ogsaa at fremgaae af, hvad Metellus siger: at denne Occarius kaldtes i Folkevisen "Osigerius", hvilket kjendelig er det franske Ogier.**) Ligesom Kong Olav den helliges Skjalde sang Bjarkemaalet for Slaget ved Stiklestad, og Normannerne deres "Chanson de Roland" for Slaget ved Hastings, saaledes synes ogsaa Sange om Ogier at have været brugte i lignende Tilfælde. Noget saadant antydes i det mindste af en fransk Rimkrønike fra Begyndelsen af 14de

*) Ordene: "de hoc canitur in cantilena usque in hodiernum diem, quia innumerabilia fecit prodigia", — føjes i nogle Hdskrr. til Ogerii, i andre til en Oelli Navn. Sebast. Ciampi's Udgave (De Vita Caroli Magni & Rolandi Historia, Joanni Turpino vulgo tributa. Florens. 1822. cap. XII) har sidstnævnte Læsemaade, men den udmærkede engelske lærde Douce siger (Warton's Hist. of Engl. Poetry. 1824. S. XXI): "In the best M S S. of Turpin, the above passage refers to Oger king of Denmark."

**) "Diva progenie par geminum prodierat decus Fratrum bellipotens ac locuples divitiis honos,
Pipinum quibus et fama refert stemmate proximum Insignis Caroli, qui validus regna tulit, patrem:
Adalbertus eis nomina sunt Occarius quoque, Alter Bojarici jure Comes præcipuus soli,
Burgundis alius belligero robore Dux probus, Quem gens illa canens prisca vocat nunc Osigerium."
(Metelli, monachi Tegerseensis, Quirinalia, ap. Basnage: Thesaurus, tom. III, pars II, pag. 134-35.)

Aarhundrede, hvor Talen er om Richard Løvehjærtes Kampe i det hellige Land.*) Af særlig Interesse for os er imidlertid Vidnesbyrdet om Tilværelsen af nederlandske Holgerviser, da en saadan maa formodes at være den nærmeste Kilde til nærværende danske. Det er i Indledningen til det nederlandske Holgerdigt (der nu kun kjendes i en halv-højtydsk Oversættelse), som grunder sig paa de franske Digte, at det hedder:

"Munstrele singen in iren gesang, wie Baldewyn sin kint wart erslagen ....
Dise historie künnen wol munstrele in tütscher zale,
me sie wissent nit davon, wie er Broyfort gewan." &c.**)

Heraf see vi, at en Vise, netop af samme Indhold som den, Metellus nævner, var bekjendt i Nederlandene og blev sungen paa Folkesproget, forinden man fra Frankrig fik hele Beskrivelsen af Holgers Bedrifter.

Paa saadanne nu desværre forsvundne Folkesange grundede da i det 12te Aarhundrede en nordfransk (normannisk?) Digter Raimbert sin rimede Roman om Ogier-le-Danois. Denne omdigtedes, ligeledes paa franske Vers, først i 13de og siden i 14de Aarhundrede og var en af de første Romaner, som i det 15de, overført i Prosa, blev udgiven i Trykken, og da snart i Oversættelser spredte sig vidt over Europa og ogsaa, i Chr. Pedersens Oversættelse, indførtes i den danske Literatur, hvor den har holdt sig i udmærket Folkeyndest indtil denne Dag. Medens man for har sagt (Abr. I, S. 373), at vor Vise er enten overført fra den franske Roman, eller maa udledes fra en og samme Kilde, hvorfra Romanen er udflydt, saa kunne vi nu næppe være i Tvivl om, at det sidste er det ene rette.***) Det har ogsaa ganske Analogien for sig: vore ligeledes sydfra indvandrede Viser om Grimild og om Diderik grunde sig jo nemlig ikke enten paa Nibelungenlied eller paa noget andet Kunstdigt fra 12te, 13de Aarhundrede, men umiddelbart paa de samme Folkeviser, hvoraf hine Digte skabtes; ligesom vore Viser om nordiske Helte ikke grunde sig paa de Sagaer, vi have om dem, men ere rundne af samme Kilde som de: ældre fælles-nordiske Folkesange. I Overeensstemmelse hermed kunne vi altsaa antage i vor Burmandsvise at have bevaret en ene gjennem folkelig Tradition fra Land til Land indvandret Levning af de Viser, som vi vide gik forud og laae til Grund for selv det ældste franske Kunstdigt om Holger Danske.

---

*) "Ron pourquant tantost tourne en fuie, Sans ce qu'il oit chanter d'Ogier." (Branche des Royaux Lignages, Chronique métrique, de Guillaume Guiart, publ. par Buchon. Paris. 1828. V. 1909-10.)

**) Mone: Übersicht der Niederländ. Volks-Literatur, S. 39.

***) Jeg bør her ikke forbigaae, hvad der kunde synes at tale for den modsatte Anskuelse, nemlig den paafaldende Overeensstemmelse, lige indtil Udtrykket, der hersker mellem den gammeldanske Karlskronike (ikke Olgerskroniken, hvis Beretning om denne Kamp er noget anderledes) og denne vor Vise, som naar det i Kroniken hedder om Burmand: "alle hans dage hadde han warstth i krygh ok orloff . all hans madh skulle blandhes met blodh . han haffude oghen som en katth ok sogh bæther om natthen en vm dagen . wore han hær i landhet tha wore han lyger en troll . — — — Burnsmant sade: aff hwath slæght estu kommen eller hwor æstu fødder? Wdger sware: ther som jegh ær fødh kunne the engen troldom ok icke ædhe the rooth kodh ok dricke blodh . ther stridde the met rydderskab ok ey met trolldom som tw gior . willtw wyde myth slægh: hwerken ær jek k[oning] eller hertugh son . en om thw wordher ath spwrdh tha tw kommer till heluede hwo teg tyth sendhæ tha sygh ath Wdger danske giorde that." (Saaledes det forben nævnte stokh. Hdskr. [S. 169. 174], hvoraf Hr. Bibliotheksamanuensis G. E. Klemming har havt den Godhed at tage ovenstaaende Udskrift. — Chr. Pedersens Udgave har næsten beholdt det i de samme Ord.) — Saa længe Originalen til den danske Kronike ikke foreligger, maa det dog være tilladt at antage, at den danske prosaiske Bearbejdelse her snarere har laant af den danske Vise, end at det omvendte skulde være Tilfældet. Et saadant Forhold finder jo, som jeg tidligere har anmærket, Sted med den gammelsvenske Dideriksaga, der vel egenlig er en Oversættelse af den oldnorske (Vilkina), men som paa flere Steder har modtaget Ændringer, laante fra de af denne uafhængige Folkeviser, hvis Tilværelse i Sverig og Danmark allerede den oldnorske Saga bevidner.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 99.)

1. Kong Burmand hollder y marken vdd,
hand lader synn akiold well skienne:
spør hand wie till Islands kong,
om hand haffuer datter weenn.
Hollger Dansk hand wand sierr aff Burmand.

2. Burmand holder y felden vd,
hans huoff løber wyd omkring:
huor hand skuld finde lenpe der-till
den skone iumfru at winde.

3. Ind saa kaam kong Burmand,
och stedis hand for huord:
"Herre, well y meg eders datter gyffue,
daa wyder meg ansuar-ord."

4. "Myn datter er borttgyffuen
kong Karuell, saa er hans naffuen:
kand hand binder ike for throlden fri,
da ganger hun deg til haand.

5. Ieg haffuer ike datter for-vden ien,
Gloriantt mone dy hynd kalde:
ieg haffuer hynder kong Karuell gyffuett,
ieg throer hanom well med alle."

6. Tthe*tt* suarde vnge kong Burmand,
hand wredia weed thi ord:
"Kong Karuell haffuer wor Gud forsuorren,
thrasd til den chrestlig throo."

7. Tthe*tt* suaritt iumfru Gloriantt,
hun haffde kong Karuell kierr:
"Y-huilkenn thro som hand nu haffuer,
daa loffuer ieg aldrig harer fiierre."

8. Tthe*tt* suaritt iumfru Gloriantt,
och hynder rand thaar paa kind:
"Rett aldrig giffuer ieg mitt mynde der-till
att for-lade kerre harre mynn."

9. Tthe*tt* suaritt hyndia kerre fader,
hand wredis wed thi ord:
hand sluo hans datter wed huiden kiend,
hun fald nieder for hans fuod.

10. Tthe*tt* suaridtt iumfru Gloriantt,
der hun kaam op igenn:
"Skaam daa faa du, Burmand,
du woldtte meg den mienn."

11. "Ieg skaall deg [lad] brende,
kong Kaaruell skall ieg lad henge:
vden du kandt dieg den kiempe faa,
der thor stryd imod Burmand iene."

12. Tthe*tt* suaritt iunfru Gloriantt,
hun wilde icke lenger thieee:
"Her er en kiempe vdj eders wold,
ieg wienter, hand tor hanom bydde."

13. Tthe*tt* wor iumfru Gloriantt,
hun thaaller til Burmand saa:
"Med huelkienn kiempe daa vilt du stry,
om du meg wynde maa?"

14. Tthe*tt* thaa suaritt kong Burmand,
for hand wor gram y synde:
"Ieg well stride mod Ollger Danske,
men mitt lyff kand wynde."

15. Tthe*tt* suaritt iunfru Gloriantt,
hun stuod small som en wand:
"Wildt thu strid imod Ollger Danske,
the*tt* bliffuer deg lidtt til gaffnen."

16. Tthe*tt* suaritt hyndis kierr faader,
och saa tuog hand opaa:
"Thett er ingen iumfru-sied
att suare en konge saa."

17. "Well y lade alle dy fanger loss
och icke lade kong Karuell hennge:
daa hobbis ieg att fly eder den mand,
der thor stride ymod Burmand iene."

18. Hand suor om den ouerste Gud,
att hand thi ord wilde holde:
om hun kund fly hanom den mand,
der thuorde stry ymod Bwr-mand saa bollde.

19. Op stuod iumfru Gloriantt,
sluo offuer seeg kaabben blaa:
saa gaar hun till fange-thornn,
som alle dy fanger laa.

20. Tth*ett* wor innfrw Gloriasntt,
hun robber offuer alle dy fangge:
"Thu suaree meg nu, Olger Danske,
om du est foerr att gange."

21. "Ieg haffuer her lieeett itt aaar um-kring,
sitt som en fasttige fange:
well wurde eder, iumfru Gloriantt,
men y wilde till meg gange."

22. "Hor y thett, Ollger Danske,
ieg klager eder aff myn waande:
her er komen paa worr land
ien saa grum en mand.

23. Hans hest er grum, och manden er lied,
th*ett* sygger ieg eder fur saande:
ieg haffuer th*ett* for sandingen spurdtt:
hand hyder med vlffue-thaande.

24. Hand well icke anditt edde,
ind kiød aff chrestenn mand:
och hand well icke anditt dricke,
ind blod med ieder blend.

25. Myn fader well lade meg hreende,
kong Karuell well hand lad henge:
for-vden ieg kand fly hanum den mand,
der tør stridde ymod Burmand ienne."

26. "Ieg haffuer her lieett ett aar om-krinng,
haffuer lid huode hunger och thorst:
fuld liden styrke haffuer ieg der-til
att strid ymod Burmand først.

27. Kong Kaaruell er eder gyffuett,
hand er eders festemand:
kand hand eder icke forsuarre,
daa gaar y throlden till haand.

28. Men kand y fly meg myn hest igenn,
myn bryne altt saa guod:
thaa well ieg giorritt for eders skylld:
och ride hanom Burrmand imuod.

29. Kong Karuell er mynn wenn saa guod,
weslig skall hand th*ett* sporge:
att ieg skall lade mytt vnge lyff,
forind Burmand skall eder buortt-forre."

30. "Hør y th*ett*, Ollger Danske,
laader eder th*ett* inth*ett* fortyke:
ieg skall giffue eder saa gaatt ett suerd,
th*ett* skall bydde paa bryny hynd stercke.

31. Ieg skall gyffue eder saa gaatt ytt suerd,
och th*ett* skall fuldwell rade:
thuo allene bred och VII allnne lang
imelom hialtt och klodde."

32. Hun tog Hollger aff thorrnitt vd,
hun lnod hanom kleder skerre:
saa satte hun hanom øffuerst tilbords,
hun skenkitt hanom wyn hynd klaare.

33. Burrmand kaam der ridenn y gaard,
hand agthett denn iunfrw hiemførre:
Holger Danske red hanom vd igenn,
hand fiek hanom anditt att giore.

34. Tthi fegttis y stunde, thi fiegttis y thuo,
thend thridy giordde thy thiell-lyge:
saa saatte dy denom paa en stieen,
derr wilde thi seede att huile.

35. Tth*ett* wor vnge kong Burmand,
hand thaaller till Olgerr Danske:
"Wielt du nu thro paa myn Gud,
tha will ieg tage deg til faange."

36. Tth*ett* suarde vnge Olger Danske,
hand yppitt først denn kyff:
"Førsle du komer y holffuede ind,
sig, Ollger hand sennde deg dyd."

37. Samell daa rende thy heelleder thuo,
och thi war kiemper saa sterke:
synder daa gick derris guode hiellem,
och glaffuind flyo y marke.

38. Tthi stride daa altt saa mandelig,
thi war huode threll och muod:
th*ett* wor hynnd vnge kong Burmand,
faldt død fur Holggers fuod.

39. Olger red til denn skonne innfru,
gaff hynder huode hest och mand:
"Nu maa y beholde den chrestenn kong Karuel
fur den hiedenske hund."

40. Tthett wor daa byndia faader,
hand luod thett icke fortegke:
haand gick aeelleff Ollgger vd ymuod,
med erre hand hanom vnd-fieck.

41. "Tthu ataatt op, iunfru Gloriantt,
myn kerre datter aaa ween:
och gak du aelleff til Ollger Danak,
hand haffuer deg loat fraa myen."

42. Op atuod iumfru Gloriantt,
hun war aaa amall aom enn wannd:
hun loate aff hanom bryny och suerdt
alt med ayn huide hand.

43. Hun tog hanom lestelig y aynn arum,
hun myndditt hanom for hans mnond:
"Luoffuett were Gud-fader y Hiemerig,
y er huod karsk och sund."

44. Melltte thett hieddenn konge
huode med tuogt och aynde:
"Følge du nu Ollger y hyffuen lofft ind
och lad hans saar forbynde."
Holger Danske hand wand sieer aff Burmand.

B.

(Svanings Haandskrift, II, Bl. 117.)

1. Burmand holder i fellen ud,
hand lader ain akiold akinne:
aender hand hud til Unger-landz koning,
om hand hauer datter vennen.
Udgierd Dansk hand vont seir aff Burmandt.

2. "Ieg haffuer icke dotter uden en,
iomffruv Gloriant de hende kalle:
ieg haffuer hende koning Caruel giffuet,
ieg tror ham vel med alle."

3. Dett suarid iomffrua Gloriant,
hun vilde icke lenger tie:
"Her er en fange i tornid inde,
ieg tror, hand skall eder hiide."

4. "Viltu giffue mig dotter din,
den iomffrue alt aaa wen:
daa vill ieg fange dig Udgierd Danske
oe binde dig Caruel ene."

5. Det vor iomffru Gloriant,
tog offuer sig kaaben god:
aaa gick hun til fange-tarn,
som alle fanger laa.

6. Dett daa vor den akene iomffru,
hun robte offuer alle fanger:
"Suar mig, gode Udgierd Danske,
om du est førr at gange."

7. "Her haffuer ieg ligd y VIII aar
alt som en arme fange:
vel vorde eder, iomffrue Gloriant,
det y vill til mig gange."

8. "Herr y, gode Udgierd Danske,
ieg kand for eder klage min vande:
her er komen oppaa vor land
en saa haarden mandt.

9. Hand haffuer min fader beedit om mig,
dett er en kempe saa leed:
hand haffuer saa grum en hest,
som y haue nogen tid seet.

10. Manden er gram, oc hesten er grum,
det siger ieg eder for sant:
ieg haffuer hort, at dett er viat:
hand bider met ulffnens tand.

11. Hand vill icke andet æde,
end kiod aff christen mandt:
icke vill hand andet dricke,
end blod med eeder blend."

12. "Edera fader haffuer eder en mand giffuit,
koning Caruell er hans naffn:
kand hand eder icke for trolle verie,
daa gonger y ham till haandt.

13. Kunde y fly mig min hest igien,
min bryne oc suerd saa god:
alt vill ieg giore for eders skyldt:
oc rydhe ham imod.

14. Koning Caruell er min stoldbroder troo,
visseligen skall hand thet spore:
at ieg skal lade mit liiff,
feer Burmandt skall eder hiem-føre."

15. Hun tog Udgierd aff tornid ud,
hun lod ham klæder skierde:
ti satte ham der offuerst til bord
oc skenckede ham vin hin klare.

16. Burmand kam der ridin i gaard,
hand acted den iomffrue hiem-førre:
Udgierd Dansk hand imod ham reed
oc fick ham andet at giore.

17. Saa fictede de i stunde thou
ock end paa den tridie:
saa satte de dem paa en steen,
der ville de sidde at huille.

18. Det vor goden Burmandt Kammp,
hand talled til Udgierd Danske:
"Viltu troo oppaa min Gudt,
daa vill ieg tage dig til fange."

19. Daa suarde goden Holgerd Dansk,
hand ypped først den kiiff:
"Først du komer til helffued,
sig, Udgierd sende dig did."

20. Tillsamen daa red de herrer,
det vor thoo kemper stercke:
sønder daa giek dieris gode hielme,
oc glauend fløy langt i marck.

21. The stride alt saa mandelig,
de vor bode trett oc moedt:
slagen bleff goden Burmand Kamp,
hand fall død til iord.

22. Udgierd reed til den skone iomffrue
oc gaff hende [hest] oc mand:
"Beholler nu selff eders festemand
alt for den hedenske andt."
Udgierd Dansk hand vant seyer aff Burmandt.

C.

(Rentzels Haandskrift, Nr. 41.)

1. Burmandt holder y fellden udt,
hand lader sin skiol vell skine:
och sper hand vey till Islands konning,
om hand haffuer dother venne.
Olger Dansk hand vandt seer aff Burmand.

2. "Hør thu, Islands koning,
huad ieg siger thig:
thu skaltt giffue mig dotther din
och skiffte medt mig thine rige.

3. Thu skalt giffue mig dotther din
och skiffte medt mig thin land:
eller thu skalt fli mig then samme mand,
y striden kand *mett* mig stande."

4. "Icke for thu dotther min
och ingen aff myn landt:
ieg haffuer min dotther en kong giffuit,
kong Karll saa er hans naffn.

5. Ieg haffuer hinde en konge borth-giffuen,
kong Karll saa er hans naffn:
kand hand hinde icke fraa thügh werre,
saa gonger hund thig til gaffn."

6. Thet var Islans konge,
hand ganger y buren indt:
thet var iomfru Gloriant,
hund staar ham op igien.

7. "Hor thu, iomfru Gloriant,
huad ieg siger thig:
Burmand holder y felden udt
och hier fast effter thig.

8. Burmandt holder y felden ud,
hand hier fast effter thig:
uden thu kandt fli ham then samme kempe,
som striide vill for thig."

9. Thet var iomfru Gloriant,
tager offuer sig koben blaa:
saa gaar hund till fange-thorn,
som alle fanger laa.

10. Thet var iomfru Gloriant,
hund rober offuer fangerne alle:
"Och est tu leffuendis, Olger Dansk,
och vilt thu vid mig talle?

11. Est thu leffuendis? Olger Dansk,
ieg siger thig paa min aand:
min fader haffuer mig throeld giffuit
och ingen christen mand.

12. Myn fader haffuer mig en troeld giffuit
och ingen christen mand:
kand thu mig fra ham verre,
tha gaar ieg thig till gaffn."

13. "Her haffuer ieg liggit y XV aar
y buur och borden fange:
vel er ether, iomfru Gloriant,
ath y vill thill mig gange.

14. Her haffuer ieg liggit y femthen aar
och liidt boder hunger och torst:
lidet er myn formue
ath stride mod throllen forst.

15. Wel er ether, iomfru Gloriant,
ath y vill thill mig gange:
vil y giffue mig kosten godt,
ieg riider for ether saa gernne."

16. "Ieg vill giffue thig kosten god,
then beste thu villt ede:
ieg [vill] fly thyg then beste hest,
som thu lester selff ath riide.

17. Ieg vill giffue thiig then samme hest,
som thu lester sielff ath riide:
och ieg vil faa thig thet beste suerdt,
som thu vilt hinde vid siide."

18. Och the rede udt aff staden,
the vor II hellthe stercke:
kong Olger hand slaa then throll ihiell,
hans skioldt thet skinner y marcken.
Olger Dansk hand vandt seyer aff Burmandt.

D.

(Vedel, I, Nr. 14.)

Hedenske Kemper haffue værit holden i gamle Dage saa veyrstyggelige som halffue Trolde. Huilcket her sees vdi Burmand, som Kong Olger Danske her offueruinder, oc frelser Iomfru Gloriant, sin gode Vens Keyser Karls Festeme, som Visen siger. Men met Iselands Konning, som skulde være hendis Fader, holder ieg faare at maa forstaaes nogen anden, huo den nu værit haffuer. Det er icke mueligt oc icke helder for nøden at vide eller randsage alting til pricke, besynderlig i saadan Poetiske legeverck, som er iekun mest henrettet til en erlig oc lidelig Tids Fordrifft.

1. BVRmand holder i Felden vd,
hand lader sin Skiold vel Skinne:
Sender hand Bud til Iselands Kong,
om hand haffuer Daatter hin venne.
Olger Danske hand vand Seyr aff Burmand.

2. "Hør du, Iselands Konning god,
du hør, huad ieg sigor dig:
Du skalt giffue mig din Daatter,
eller skiffte dine Lande met mig.

3. Du skalt enten giffue mig Daatter din,
eller skiffle met mig dine Lande:
Eller du skalt skaffe mig den Kempe god,
som mig i Striden kand bestande."

4. "Ieg haffuer mig icke Daatter vden en,
Iomfru Gloriant de hende kalde:
Ieg haffuer hende Kong Carl troloffuit,
ieg troer hannem vel mot alle.

5. Ieg haffuer hende en Kong bort giffuen,
Kong Carl saa er hans Naffn:
Kand hand hende icke for dig verie,
da ganger hun dig til gaffn."

6. Det vaar Iselands Konning,
hand ganger i Buret ind:
Det vaar Iomfru Gloriant,
hun staar hannem op igien.

7. "Hør du, allerkiæriste Daatter min,
oc hør er Tidende aff ny:
Burmand holder i feldrn vd,
hand monne alt efftor dig hie.

8. Burmand er saa haard en Helled,
oc hand farer icke met tandt:
Hand vil endelige haffue dig,
vden nogen vil hannem bestande."

9. Det vaar Iomfru Gloriant,
hun vilde icke lenger tie:
"Her er en Fange i Tornet inde,
ieg tencker, hand skal hannem bie."

10. "Vilt du giffue mig ære din,
du Iomfru fanr oc væn:
Da vil ieg slaa dig Olger Danske
oc binde dig Carl alene."

11. Det vaar Iomfru Gloriant,
tager offuer sig Kaaben blaa:
Saa gaar hun til det Fange Taarn,
som alle de Fanger laa.

12. Det vaar Iomfru Gloriant,
hun raaber offuer alle de Fanger:
"Hør du, goden Olger Dansko,
oc est du før at gange?

13. Est du leffuende? Olger Danske,
ieg siger dig paa min Sand:
Her er en Trold, begerer mig,
oc det er sorten Burmand.

14. Icke vil ieg den fule gast,
ieg loffuer mig en Christen Mand:
Kand du hannem i Kamp offuervindr,
saa glad ganger ieg dig til haand."

15. "Her haffuer ieg ligget i femtan Aar
i Baand oc haarden Fange:
Vel vorde eder, Iomfru Gloriant,
at i vilde til mig gange.

16. Her haffuer ieg liggit i femtan Aar
oc lidt baade Hunger oc Torst:
Saa liden er min formue
at stride mod Trolden først."

17. "Høre i, goden Olgor Danske,
i hielpe mig aff denne Nød:
Førre ieg tager ved den lede Trold,
langt helder vaar ieg død.

18. Manden er grum, oc Hesten er gram,
det siger ieg eder for Sand:
Ieg haffuer det hort oc spurd for vist:
hand bider met Viffue Tand.

19. Oc huereken ville de andet æde,
end Kiød aff Christen mand:
Icke da ville de andet dricke,
end Blod met ædder bland."

20. "Eders Fader gaff eder saa fin en Mand,
Konning Carl saa er hans Naffn:
Kand hand eder icke for Trolden verie,
saa ganger i mig til Haand.

21. Vel eder, Iomfru Gloriant,
at i vildo til mig gange:
I giffue mig Spise oc Drick saa god,
ieg bryder mot Burmand en Stang.

22. Kunde i fly mig min Hest igien,
der til min Brynie oc Suerd:
Ieg giorde det for eders skyld:
ieg reed met hannem en ferd.

23. Kong Carl hand er min Staalbroder tro,
hand skal det visselig spare:
Førre da skal ieg lade mit Liff,
førre Burmand skal eder henføre."

24. "Ieg vil skaffe dig Kaasten god,
den beste dig lyster at æde:
Saa giffuer ieg dig den Hest igien,
som dig lyster heldst at ride.

25. Ieg vil giffue dig Suerd saa sterck,
som dig lyster at binde ved Side:
Der til fanger du Glaffuend saa fast,
som du maatte vel paa lide."

26. Hun tog Olger aff det Taarn,
de loede hannem Klæder skære:
De satte hannem offuerst til Bord,
de loede der Maden indbære.

27. Burmand kom der ridendis i Gaard,
hand actet den Iomfru bort fore:
Olger Danske hand mod hannem reed,
hand fick hannem andet at giøre.

28. De fectede i Dage, de fectede i tho,
den tredie Dag til quelde:
Saa satte de dem paa en steen,
der vilde de Kemper huile.

29. Det vaar goden Burmand Kamp,
hand taler til Olger Danske:
"Vilt du tro paa min Gud,
da tager ieg dig til fange."

30. Det da suared hand Olger Danske,
hand gadt det icke tjd:
"Naar du kommer til Helffuede hen,
sige, at Olger sende dig djd."

31. Tilsammen rede de Hellede paa ny,
de vaare jo begge saa stercke:
Sønder da gick deris gode Hielm,
oc Glaffuendet fløy langt i Marcke.

32. De stridde saa lenge, de stridde saa hart,
de vaare baade trætte oc mod:
Slagen bleff hand Burmand Kamp,
hand falt der død til Iord.

33. Olger reed til den skøne Iomfru:
"I tage nu eders Festemand:
Ieg haffuer dræbt met mit gode Suerd
den fule, forgifftige Aand."
Olger Danske hand vant Seyr aff Burmand.

A. V. 1, *L.* 1. Kong, *Registeret:* Konninng.
- V. 6, *L.* 4. thraad til den, *Hdskr:* thred til wor. *L.* 4. chreslig, *Hdskr:* chreslieg [?].
- V. 33, *L.* 2. hiemforre, *Hdskr:* hiend forre.

B. *Omkvæd:* Dansk, *et Par Gange:* Danske.
- V. 2, *L.* 2. iomffruv, *Hdskr. maaskee:* iomffrue.
- V. 4, *L.* 1. doller, *Hdskr:* ær. *Vedel* (D, V. 10) *har misforstaaet det. Jfr. Noten til Nr.* 11, C, V. 3. *Nærværende Afskrift er fra samme Haand som hine.*
- V. 5, *L.* 4. laa, *Hdskr:* lar.

B. V. 7, *L.* 1. liigd (o: *ligget*) *Hdskr:* liidg.
- V. 8, *L.* 2. for, *staaer to Gange i Hdskr.*
- V. 19, *L.* 3. helffued, *Hdskr. maaskee:* helffuedis.

C. V. 5, *L.* 2. kong, *staaer to Gange i Hdskr.*
- V. 13, *L.* 2. buur, *Læsemaaden uvis; det seer snarest ud som* luur; *Vedel* (D, V. 15) *gjør det til:* Baand.

D. *Overskrift:* Burmand oc Olger Danske.
- V. 13, *L.* 1. Danske, *Vedel:* Dauske.

31.

Svend Felding.

Om denne Suend Felding, huo oc hueden hand haffuer værit, ere atskillige Meninger. Visen siger, at hand haffuer boet paa Helsingborg, maa vel skee paa Seluffsborg. Thi det er alle mand vitterligt vdi Arhuss Stigt, at hand haffuer værit bosæt oc Barnfod vdi den skone Egn imellem Arhuss oc Hothersnes. Oc vises end nu hart ved Aakier vdi Skoffuen hoss Athel veyen Spegels Huss, som mand kaldet det, oc kort tid forleden haffuer værit affbrøt, der som Suend Feldings Staald skulde værit, oc hand der skulde bundet sine Heste vdi Ierne lencker, oc det saa dannet, at Vandet aff den Beck der hoss skulde løbet igiennem Staalden. Men dette er vist oc fast, at Erlig oc Velbyrdig Mand salig Iørgen Rostrup paa Seluff Skoffgaard vdi sin tid fant paa forneffnde Gaard en muret Grunduaal oc nederdeel aff it Huss, som Suend Felding skulde boet paa. Oc sees der end nu paa denne Dag Vinduerne oc Dørre der paa. Oc er tilstæde en mectig stor Kaaber Gryde, som der bleff funden vdi Gru[n]den vnder den grone Muld. Der fands oc samme tid it Harnisk oc it langt bret Suerd, som en tid lang hengde der i Borgstuen. Vdi Seluff Kirckebog findes indtegnet faare vdi Calendario, paa Latine screffuit, at den gamle Suend Felding er død paa S. Matthiæ Apostoli Dag, Hans Hustru Aase paa S. Michaelis Dag, Deris Daatter Ingret paa S. Poffuels Omuendelsis Dag, oc hendis Søn paa neste Søndag effter Aske Ousdag. Men dette feiler her, at Aars Talet er icke her hoss antegnet, Saa mand icke kand vide til visse, paa huad tid enten Suend Felding den vnge eller gamle haffuer leffuet. Her fandes vel en temmelig lang Kampesteen liggendis strax inden Kircke Dørren met sex Verss Runebogstaffue paa, huilcken tilforn haffde liggit op imod Choret. Bogstaffuene vaare meste parten wkiendelige oc en deel henslidne. Haffuer vden tuil været denne Slectis Ligsteen, som videre skal omtalis en anden stæd. Der findis end da en anden Vise om Suend Felding, som wi sette her nest effter, paa det mand kand see, at det uden tuil haffuer værit en Slect her vdi Riget. Oc er mueligt, den første haffuer værit en Siegfred aff Kongelig Stamme, som wi her effter i samme Vise skulle faa at høre.

Med disse Ord indleder Vedel sit Aftryk af nærværende Vise, og Anna Krabbe, som i sin Visebog (Nr. 84) optager efter Vedel baade Visen og Indledningen, føjer til denne:

Anno 1608 den 16 Iully da war ieg Anne Krabbe sl. Iacob BIørns med flire gaat folch paa Aakier och der saa baade Suend Feldings gryde och det staal-grimskafft ["gienskafft"], hans hest haffuer werit udi bunden. Disligeste saa vi och-saa deu pladtz, som hans staal haff*uer* standen, som grund-wolnen endnu aff kiendis; och ieg tog hiem med mig aff stieuen der-udi. Och-saa saae vi den bech, der haff*uer* løbbet igiemen stolden, huor-wed hand haffuer vandet hans hest, och er en rindendis bech, ligger en piel-skud uden for Aakier. *)

Angaaende de her nævnte Antiquiteter kan bemærkes, at et Sværd, der tilskreves Svend Felding, endnu i dette Aarhundrede har været paa Aakjær (Falling Søgn, Hads Herred, Aarhus

*) Paa Forsiden af Bladet, paa hvis Bagside Afskriften af Vedels Indledning begynder, staaer øverst oppe følgende Linier: "Suend Feldings waben, som findis i wor frue kierche udi Aarhus, paa den venstre side paa wegen aff-mallet, som her under staar;" men Vaabenet, der vel har staaet i Anna Krabbes originale Hdskr., findes ikke her, saa Siden staaer mestendeels tom. Dansk Adelslexicon har under Navnet Felding: "Af dette Navn findes følgende to Vaabener: 1) Feltet sølv, deri en oprejst rød kronet Løve; paa Hjælmen en halv Løve af samme Farve. En Tradition, som er bevaret i nogle gamle Slægtebøger, siger, at denne Familie nedstammer fra een af de danske Konger. 2) Feltet blaat, deri en guld Pilegrimsstav, pælvlis sat og overlagt af tre guld Bjælker. Dette Vaaben tillægges den berømte Hr. Svend Felding til Sjelleskovgaard, hvorom i Kæmpeviserne."

Stift). En Aftegning findes i det med Museet for nordiske Oldsager forbundne antiquarisk-topographiske Archiv: det er et smalt Tohaandssværd fra Middelalderen, Fæstet een Alen og Klingen to Alen lang (jfr. Abr. I, S. 390). Dette Sværd er da næppe det af Vedel omtalte, der havde hængt i Borgestuen paa Sjelle-Skovgaard, men som alt i hans Tid ikke mere synes at have været tilstede; derimod er det sagtens det, som omtales af Hofman 1756 (Fundat. II, S. 336; jfr. D. Atl. IV, S. 251-52), som "et rustet Kæmpesværd, siges at have tilhørt den bekjendte Svend Felding, som skal være fød i Falling og have opholdt sig noget udenfor Gaarden [Askjær] ved en Bro, som kaldes endnu efter ham Svend Feldings Bro; derved findes og nogle Rudera, som menes at være af hans Hestestald." Kobbergryden, som i Vedels Tid var tilstede paa Sjelle-Skovgaard, er nok ogsaa forbyttet, og der er blevet en Jærngryde ud af den, thi Pastor Morsing til Skivholme og Skovby indberetter (11te Nov. 1808) til Commissionen for Oldsager, at "der findes endnu en Jærngryde, omtrent paa to Skjeppers Rum, som kaldes Svend Feldings Davregryde; den er nu paa Lyngballegaard og blev flyttet dertil fra Sjelle-Skovgaard [nu: Vedelslund], i den Tid Grev Vedel-Frys ejede begge Gaardene." Svend Feldings Gryde paa Aakjær derimod, som Anna Krabbe omtaler, kan gjærne være den samme, som nævnes paa den nysnævnte Tegning af Sværdet fra Begyndelsen af dette Aarhundrede, hvor det hedder: "endnu findes paa Aakjær Svend Feldings Davregryde af Jærn". Den af Vedel omtalte Runesteen i Sjelle Kirke ligger vel endnu paa det angivne Sted, men hvad man kan læse af dens Indskrift (Fraustain sati stain ...) melder intet om Svend Felding.*) Svend Feldings Stald endelig, som baade Vedel og Anna Krabbe satte ved Askjær, den vises ogsaa andensteds. Hans Hofman siger (Fundat. IV, S. 761. D. Atl. IV, S. 474), at "paa Sebstrups Hede [Tem Sogn, Vrads Herred, Aarhus Stift, 5 Mil sydvest for Sjelle] ej langt fra Landevejen sees Rudera af Svend Feldings Stald", og videre (Fundat. IV, S. 761. D. Atl. IV, S. 476), at "en Mil fra Byen [Nørre Snede i Vrads Herred] ligger Hampensø, hvor Svend Felding lod vande sin Hest Blak daglig." Da nu just i samme Egn, kun en halv Mil fra Sebstrup og knap to Mil fra Hampensø, findes i Skoven Harebolund (Hørbylunde-Krat) ved Silkeborg et firkantet Sted, nu begroet med Træer, som af Almuen kaldes for "Blakstald", saa er det ganske rimeligt, at dette er Stedet, hvortil Hofman sigter.**)

Svend Felding er endnu berømt i Folkets Sagn paa Jyllands vestre som paa dets østre Side. Alt hvad hidtil er anført hidrører fra sidstnævnte: Falling og Aakjær, Sjelle og Sebstrup, Hampensø og Blakstald tilhøre eet og samme Sagngebeet. Herfra er ogsaa alt hvad Thiele meddeler i Danmarks Folkesagn (II. S. 228-31).***) Til Sammenligning hermed er jeg saa heldig at

---

*) Saaledes begynder Indskriften; af Resten er, ifølge Professor P. G. Thorsens Opgivende, kun nogle Brudstykker læselige. En tidligere urigtig Læsning findes i Resens Atlas (jfr. D. Atl. IV, S. 210. Abr. I, S. 398).

**) Denne sidste Meddelelse med dertil knyttede Combination skyldes Etatsraad Justitiarius Drewsen, der Aar 1850 gjorde en betydelig Samling af Folkesagn fra Silkeborgs Omegn. Meddelerne knyttede dog ikke Svend Feldings Navn til "Blakstald", men angave, at Stedet kaldtes saa, fordi Fjenden engang skulde have havt Hestestald der. — Hvad der kunde gjøre det tvivlsomt, om herved er tænkt paa Svend Feldings Hest, som jo først Hofman (ellers hverken Vise eller Sagn) kalder Blak, er deels, at et Sted af samme Navn vises i Sønderjylland, hvorfra ellers ingen Vidnesbyrd haves om Svend Felding, naar det nemlig i Præsten Petri Andreæ Indberetning til Dr. Ole Worm, dateret 14de Juli 1639 (Mss. paa Univ. Bibl. "e don. var." Nr. 45. fol.) hedder, at i Rodding, Ribestift, findes: "en enlig gaar, som heder Krostrup, ved huilke er en dyb huole, som kaldis Blackstold, huilke nogle mener at skulde værit en kempe-heste-stold eller oc en roffuekule i gamel tid;" — deels at Blak er et ældgammelt Hestenavn, der alt forekommer mellem Eddas mythiske Heste, ligesom ogsaa et Par følgende danske Viser, saavel som flere svenske, norske og færøiske, omtale en Hest "Blak" med vidunderlige Egenskaber. Ethvert Barn kjender jo ogsaa "Blak Skinnebeen". (Det nærmere herom ved de omtalte Viser i 2det Bind.)

***) Da denne Bog vil være i enhver af Læsernes Hænder, skal jeg ikke gjentage hvad der er anført, men kun anmærke, at det første af Thieles Sagn (1), det fra Aakjær, er taget af "Dansk Minerva" f. 1818 (I, S. 260), hvortil det var meddeelt af en unævnt. Thieles Referat er oversat i en bedre Stil, men ellers ganske det samme, kun at Thiele (vistnok mindre rigtig) forandrer Bynavnet Falling til Fælling, at han for "Bermans"

kunne meddele nogle Bidrag til Svend-Felding-Sagnene, hentede fra Jyllands Vesterside, hvor hans Minde er knyttet til tvende Landsbyer af Navnet Felding.

I. Svend Felding skal være født af en Trælkvinde i Nørre-Felding By og Sogn (Ulborg Herred, Ribe Stift), beliggende omtrent en halv Miil syd for Holstebro. Han tilhørte en Ridder paa Landting, som ligger henved to Miil nord for samme Kjøbstad, og tjente dersteds som "Dreng", i hvilken Egenskab han just ikke nød den bedste Medfart. Engang blev han af sin Herre sendt til Viborg, for at faae en Ridepidsk beslaaet med Sølv. Det var i December Maaned, kort før Juul, og Vejen til Viborg, som er en sex, syv Miil lang, gaaer over øde Hedestrækninger. Paa Vejen blev Svend Felding overfalden af et stærkt Sneevejr og vankede forvildet omkring indtil Mørket faldt paa, nær ved at fortvivle. Omsider saae han Lys langt borte, gik derefter og stod snart midt inde i Kalkbjærget Daugberg-Doss; foran ham stod en vældig Bjærgmand, som i korte Ord spurgte ham: "Hvorfra? hvorhen? og i hvad Erinde?" Svend tog Mod til sig og svarede kort og godt paa disse Spørgsmaal. "Godt," sagde Bjærgmanden, "det var ogsaa noget at jage et Menneske efter i sligt et Vejr over den vilde Hede; men har du vanket om paa Heden den hele Dag, saa er du vel baade træt og sulten og tørstig; sæt dig ned og faa noget at leve af." Svend lod sig ikke nøde, men aad af Hjærtens Lyst, og Bjærgmanden satte nu en Kande for ham med de Ord: "Drik engang og flyt saa dit Sæde." Svend drak, men Sædet var en Steen, som vel sexten Karle med Brækstænger ikke kunde flytte. Han prøvede dog derpaa, men Stenen blev hvor den var. Bjærgmanden bød ham anden Gang drikke, og nu kunde han rokke Stenen; og da han havde drukket tredje Gang, kunde han flytte den. Nu vilde Svend drikke end en Gang, men da tog Bjærgmanden Kanden bort og sagde: "Nej, nu er det nok, for at du ikke behøver at være Hundedreng paa Landting længer end du selv vil." Saa gav han Svend sin Spadserestok med til Viborg, for at faae den beslaaet. Stokken var en vældig Staalstang, og Svend tog den da næste Morgen med til Viborg. Han satte Stokken udenfor Guldsmedens Dør og havde sine Løjer af Guldsmedens Svende, hvoraf to ikke med forenede Kræfter kunde bringe den ind i Værkstedet, medens han selv spillede med den paa Fingrene. Efter at have udrettet sine Erinder, gav Svend sig da paa Hjemvejen, afleverede Stokken hos Bjærgmanden, som bad ham kun see ind til sig igjen, hvis han skulde komme i nogen Forlegenhed. Jule-Aften naaede Svend Landting. Der havde man for Skik, at Folkene den Aften fik saa meget godt Øl at drikke, som den stærkeste af Karlene paa een Gang kunde bære op fra Kjælderen i Borgestuen. Svend bad, om han maatte gjøre det denne Gang. Karlene vare vel ikke videre for at betroe denne Gjerning til slig en halvvoxen Knøs, men fandt sig dog deri, da han lovede for vist, at de ikke skulde komme til at fortryde det, og Husholdersken desuden borgede dem for, at de alligevel ikke skulde lide Tørst. Svend fulgte nu med hende ned i Kjælderen; han saae sig om mellem alle de mange Øltønder og spurgte da, hvormange han maatte tage. Hun svarede spottende: "Der ligger otte Halvtønder af det bedste gamle Øl, vi har; tag nu saa mange, du kan." Svend bad da om et Toug, saa vilde han tage dem alle otte, sagde han. Husholdersken loe ad ham, men vilde dog ikke lade ham faae noget Toug, og saa maatte han da lade sig nøje med, hvad han kunde haandtere: een Halvtønde tog han under hver Arm, og to andre tog han i Hænderne ved Spundshullerne, og saaledes kom han da op i Borgestuen med de fire Halvtønder. Folkene gjorde store Øjne over de Fandens Kunster, men gave sig dog i Lag med Øllet, og drukke af Hjærtens Grund tæt og længe, og sov derefter, saa da Ridderen Julemorgen skulde i Kirke, fandt han hverken Kudske eller Karle. Langt om længe fik

---

skriver "Bjærgmands" Trold, og at han efter Historien om Malkepigen, hvem Svend Felding (som den oprindelige Meddeler udtrykker sig) "kastede saaledes, at hun kom til at ride paa Raaen af Huset," — udelader følgende: "Mangen Gang løftede han Koen over Bæsningen til Kalven." Thieles andet Sagn (II) er en Omskrivning af Pastor Morsings Meddelelse i hans nys omtalte Indberetning, forhen gjengiven hos Abr. (I, S. 389-90), hvortil saa Thiele efter andre Kilder føjer: "Da han samme Dags Aften .... under hver Arm." Thieles tredie Sagn om Svend Felding (III) er nok første Gang meddeelt af ham.

han dem da jaget op og maatte nu lade sig nøje med Historien om de to Tønder Øl, hvor utrolig den end lød. Svend blev ved at være Dreng paa Landting, men blev stor og uvane, han bar sig ofte kejtet ad og brød Redskaberne itu, som han skulde arbejde med. Der blev da klaget til Herren, og han vilde da give ham en Revselse med egen Haand, men Svend greb en Steen, som endnu ligger der ved Borgporten, saa stor, at otte Karle knapt kunne flytte den, løftede den op over sit Hoved og bad Herren lade sig være, om han ikke vilde have den i Hovedet. Da blev Ridderen ganske stille, bad Svend lægge Stenen paa sit Sted igjen og følge sig op paa Gaarden, og nu gav han Trælien sin Frihed, gav ham Løbepas og en Tæreskilling. Svend tyede nu først til sin gamle Ven Bjærgmanden, som da raadede ham at søge østerpaa og tage Tjeneste der. Han gjorde da saa, men ingen vilde beholde ham i Tjeneste, for allevegne gjorde han gale Streger: i en Præstegaard, hvor han tjente, bar han Koen fra Kalven, istedenfor omvendt; hos en Degn fulgte han bogstavelig sin Ordre og kastede en gammel Hest ud over Kirkegaardsmuren, saa den brak Halsen. Da saa ingen vilde have ham i Tjeneste, tyede han atter til Bjærgmanden, som sagde: "Ja, Styrke kunde jeg give dig, men Forstand til at bruge den maa den give, som er over os alle. Men gaa du nu og søg Kongen paa Haand, han kan bruge stærke Folk; lær rettelig at lyde, saa kan du vel engang lære at byde. Og for at du ikke skal gaae tombændet fra mig, saa vil jeg give dig min Spadserestok; den slaaer dig ikke fejl, naar du bruger den for en ærlig Sag." Og dermed gik da Svend Felding i Kongens Tjeneste, som Viserne om ham videre mælde. *)

II. I Sønder-Felding (Hamrum Herred, Ribe Stift) har været sunget en Vise om Svend Felding, hvoraf Beboerne nu kun mindes dette ene Vers:

Svend Felding han sidder i Felding-Mose
og raaber over til Christen Bjerre:
Hvad enten skal du gi' mig en Skjeppe Havre til min Hest,
eller og en fire gode Kjærre (ɔ: Kjærve).

Her har man altsaa ogsaa villet hjemle sig Svend Felding; thi Felding-Mose strækker sig, to Miil bred, lige fra Sønder-Felding til Sønder-Omme og har tidligere været bekjendt som et heelt Uføre, og Bjerre er den sydligste By i Felding-Sogn. For at Svend Feldings Røst skulde kunne høres derop fra Mosen, maa den have kunnet lyde mindst en halv Miil bort. **)

Endnu et Vidnesbyrd om Svend Feldings Popularitet i Vesterjylland er Altertavlen i Borbjærg-Kirke, nordøst for Holstebro, hvorom Hofman siger (Fundat. IV, S. 613; jfr. D. Atlas, V, 761): "I Kirken er en anseelig, forgyldt Altertavle med Alabastes Billede, og forestiller den i den danske Krønike bekjendte Svend Feldings Historie, saasom Kæmpen, der ej vilde have andet end Fruer og Jomfruer; den stærke danske Hest, som kunde bære 15 Skpd. Korn, som Mølleren flyede Svend Felding at ride i Strid med; Risens Hoved, som Svend Felding huggede af; Jomfruerne, som vævede den tykke Sadelgjord; Præsten, som afløser Svend Felding af sine Synder, førend han gaaer i Striden." En meget udførlig Beskrivelse, indsendt (30te Dec. 1811) fra Provst Skou og Pastor Krarup, samt en Tegning af den fra 1834, findes i det forhen omtalte Archiv. Skjøndt det er en Fejltagelse, at denne Altertavle, der nok ikke heller er meget gammel (en ældre Altertavle af Eg fandtes ifølge D. Atl. V, S. 761 i samme Kirke), skulde forestille Svend Feldings i denne Vise besungne Bedrift, saa lader denne sig dog nok saa godt lægge ind

*) Denne Optegnelse er gjort af afdøde Etatsraad C. M. Winther efter Degnen i Borbjærg Westergaards Fortælling og mig meddeelt af Lic. theol. Pastor F. Fenger i Ljunge, der har gjort flere Samlinger til Svend Feldings Historie. Jeg har ikke fulgt Optegnelsens Ordlyd, men dog ikke heller turdet afvige fra den i noget Punkt, skjøndt adskilligt — saasom Bjærgmandens Optræden i Slutningen — næppe er saa aldeles folkeligt.

**) Denne Meddelelse fra Pastor Østergaard i Husby (forhen i Sønder-Felding) skyldes ligeledes Hr. Fenger i Ljunge, der ogsaa har gjort mig opmærksom paa Stedet i Pontoppidans Collegium pastorale, som herefter skal anføres.

deri, som enten St. Jørgens eller St. Michaels Historie, som man ellers senere har villet finde fremstillet paa den.*)

Alle disse Sagn og Mindesmærker høre hjemme i Jylland, ligesom den stærke Hest, der bar ham i Striden mod Trolden; kun Opskr. C af Visen lader ham sidde paa Helsingborg; og en af Opskrifterne fra hinsides Sundet gjør Gjengjæld ved at hensætte ham til Helsingør. Men vi have desuden Vidnesbyrd om, at Svend Felding var kjendt endog højt oppe i Norge, i Pontoppidans "Collegium pastorale practicum" (S. 140), hvor det hedder: "Et Exemplum satis lepidum, til Beviis paa hine gamle Præste-Vælgeres slette Smag og Øyne i den Sag, vil jeg anføre saaledes, som det, juxta traditionem fide dignam, har tildraget sig i forrige [17de] Seculo, da der skulle vælges en Præst til Skaaneviig i Bergens Stift. Trende Candidati havde prædiket paa Prøve, og der i syntes de lige gode. Men da de skulle til at messe og siunge paa Prøve, da sang de tvende første hver sin Psalme, nogenledes, men den sidste, som kiendte best Bondens Smag, begyndte med bedre Success den Kiæmpe-Viise, som brugtes i Kroer-Huuset: Svend Felding han sidder paa Helsingborg, og roser sig af sin færd &c. Strax havde denne Overvegten, og hver Mund aabnede sig for at udnævne ham til Præst."

Naar vi fra denne Udflugt vende tilbage til det af Vedel opkastede Spørgsmaal om, "hvo og hveden denne Svend Felding haver været," saa maae vi tilstaae, at om vi end nu ere bedre istand til at opfatte dette Spørgsmaal ret, saa ere vi dog ikke stort bedre istand til at besvare det, end Vedel var. Suhms Gætning (Danm. Hist. IV, S. 752)· at han kunde være en historisk Person, Svend Trundsen, som levede i det 11te Aarhundrede, er ganske greben ud af Luften. P. E. Müller. (Sagabibl. II, S. 419) mener vistnok med Føje, at "Svend Felding har været en gammel Fabelhelt, forskjellig fra den, hvis Dødsdag af Vedel fandtes indtegnet i Seluf (Sjelle) Kirkebog", men jeg seer ikke nogen tilstrækkelig Grund til at optage hans Formodning om, at han kunde være en Slags Gjengauger af Sigurd Fafnersbane (Sigurðr sveinn, Sivard Snarensvend, Sjúrður snàri), endskjøndt han jo i vor Vise Nr. 17, hvor han sættes imellem Holger Danskes Kæmper, etsteds kaldes Hr. Svend Felding snar, og hans Hest Graabeen jo unægtelig minder om Sivards Graamand (Grani). At hans Tilnavn Felding skulde have sin Oprindelse fra nogen By af dette Navn, synes mig ogsaa lidet sandsynligt; og ikke heller synes den Udledelse meget gammel eller meget rimelig, som gives i et østjydsk Sagn, der fortæller, at som Svend engang kom forbi en Smedje, hvor man just var i Færd med at skulle skoe en Hest, som var saa ustyrlig, at ingen kunde holde den, saa paatog han sig dette Arbejde. Han holdt da ogsaa trofast; men da Hesten drog lige saa trofast til sin Side, saa blev Enden den, at Svend beholdt Hestens Hov i Haanden: den var gaaet af i Fællingstedet (ɔ: Kodeleddet), og Svend, der altsaa her havde tjent som Fælling for Hesten, beholdt deraf Navnet alle sine Dage.*) Snarest

*) Folket forbinder naturlig de Billeder, det seer, med de Sagn, det kjender, og har gjort saa til alle Tider. Et Exempel er nævnt ved forrige Vise med Holger Danskes "statua lapidea". Allerede Snorre giver et Exempel derpaa, ved (Heimskr. Sigurðss. Jorsalaf. cap. 12) at fortælle om Asers, Völsungers og Gjukungers Billedstøtter i Maglegaard (Constantinopel), hvilke naturligviis have været antike græske Guder og Helte. Enhver Kjøbenhavner veed ogsaa at nævne "Samsons" Støtte i Rosenborg-Have, skjøndt det er en Herkules; men Folket kjender nu mere til den bibelske end til den antike Helt. — Det bedste Exempel af denne Art, jeg har fundet, er dog det gamle engelske Vidnesbyrd om en Støtte i Rom: "Der staaer et andet Tegn og Mindesmærke foran Pavens Borg: en Hest af Kobber og en Mand siddende paa den, holdende sin højre Haand, som om han talte til Folket, og holdende Tøjlen i den venstre. En Gjøg sidder imellem hans Hests Øren, og en Dværg ligger under dens Fødder. Pilgrimme kalde den Mand Theodorie, Bymændene kalde ham Constantin, men Hoffets Klærke kalde ham Marcus og Quintus Curtius;" — og nu følger da en Historie om hver af disse, hvorpaa Billedet skal passe. (Warton's Hist. of Engl. Poetry. 1824. Editor's Preface, p. 101.)

*) Dette Sagn fra Hvejsel ved Vejle skyldes Pastor Fenger. I Molbechs Dialectlex. findes Ordet "Fællingsted" og ligeledes i Tillægget det jydske Ord "Fælling, en af Reb eller Kviste snoet Krands, som fæstes om Smalbenet paa et Kreatur, for derved igjen at hæfte enten Tøjret eller en Klep ɔ: Klods." (Jfr. Ivar Aasens Norske Ordbog: "Fetling ɔ: Fod paa en Hud, Skindet af Dyrenes Fødder" og "Fetel ɔ: Baand, Stroppe".) — Den i dette Sagn angivne Maade at faae et Ögenavn paa, er ellers fuldkommen folkelig.

maatte man vel i Svend Feldings Tilnavn vente at finde et Udtryk for hans Væsen, og man kunde da tænke sig, at Tilnavnet kunde være det samme "Feling" (af det gammeldanske fol = engelsk: fool?), der ifølge Dialectlexicon skal betyde en Tosse. Som Støtte herfor vilde, foruden Svend Feldings Optræden i Folkesagnene og tildeels i den følgende Vise: som en Art Uglspil, ogsaa kunne henvises til de forskjellige andre Folkehelte, der have baaret Navne af samme Betydning: Toke — Tell — (Brutus).*) En fjerde Udledelse af Navnet, der synes mig bedre end den foregaaende at udtrykke Heltens Væsen, og som jeg i det hele taget er tilbøjelig til at give Fortrinnet, er følgende: Paa svensk kaldes han Färling eller Fotling, hvilke Navne vel, ligesom det danske Felding (Fælling), lode sig forklare som Færdling (af fare, Færd) ɔ: Vandringsmanden, Pilegrimmen (jfr. isl. róm-feriar og det gamle við-förull, hvoraf vort Vifferling, Svenskernes Widferling — see foran S. 67). Et saadant Navn vilde stemme med hans Optræden i denne Vise, ligesom jo ogsaa Sagnene lade ham være en omflakkende Kæmpe og give ham Jettens "Spadserestok"; hans Vaaben angives jo ogsaa som en Pilegrimsstav.

Sammenligne vi Folkesagnenes Svend Felding med Visernes, saa maae vi vel tilstaae, at foruden Navnet og Kæmpekræfterne er kun ringe Lighed at finde, det skulde da være Stalstangen, som vi træffe begge Steder; men vi maae da ogsaa huske, at Viserne have vi i det mindste saaledes, som de lode paa Herregaardene i det 15de og 16de Aarhundrede, Sagnene, som de lyde i Almuens Mund i det 19de. Visernes og Sagnenes Svend Felding ligge endda ikke saa langt fra hinanden, som Eddasangenes Sigurd, Nibelungenlieds Sigfrid er fra det nytydske Folkesagns "Saüfritz" (see her foran S. 14). Den først af Vedel fremførte og siden almindelig optagne Tale om en ældre og en yngre Svend Felding hjælper os ikke her, og er jo ogsaa kun et almindeligt Nødanker for Folk, der ikke ville tage Sagn for hvad de ere, men som, idet de søge at udpille en historisk Kjærne deraf, netop kaste Kjærnen bort og beholde Skallen. Svend Felding er en folkemythisk Personlighed, vistnok dannet i forholdsviis senere Tider, men ganske i gammel Stiil. Han er ligesom Holger Danske bleven et Symbol for den danske Nationalfølelse: han kæmper i Holgers Hær mod den tydske Kong Diderik, han hævder i denne Vise det danske Navn i fremmede Lande, ligesom han i den følgende stækker fremmed Overmod i Danmark selv. Jacob Grimm har bemærket (Deut. Mythol. 2den Udg. S. 364), at det er et Kjendemærke paa de mythiske Helte, at de have kloge Heste, med hvem de føre Tale, og anfører herpaa adskillige Exempler. Det samme gjenfinde vi i vore Viser: saaledes taler Sivard til Granmand (Nr. 2), Viderik til Skemming (Nr. 7), Gralver til sin Hest med Mandevid (Nr. 29) og saaledes ogsaa Svend Felding i denne Vise. Det er ovenfor omtalt, at Folkesagnet har givet ham den mythiske Hest Blak, den følgende Vise giver ham Graabeen, "er haglet som en Ørn", eller "den gamle graa", hvis Øjne gløde som Elversteen, som i otte Vintre ikke beskinnedes af Solen, og i femten ikke bar Sadel. Nærværende Vise lader ham i det fremmede Land finde "en dannebroget Hest" fra Danmark, der ogsaa synes at have "Mandevid".**) At den ædle Hest, der har været fornedret til en saa uværdig Bestilling som at gaae i Møllen, dog er den eneste, som kan bære Helten i den afgjørende Dyst, det er ogsaa, som forhen oftere er berørt, et ældgammelt og vidt udbredt Sagntræk (see S. 217-18. 388). Endnu kan med Hensyn til Visens sagnhistoriske eller mythiske Stof bemærkes, at Trolden, som Svend Felding dræber, og som ikke vilde have andet end Fruer og Jomfruer til Føde, her i Grunden er traadt isteden for en Drage, saaledes som denne Figur almindelig optræder i Folkeæventyrene, derfra overgaaet ikke blot i Middelalderens

*) Denne Hypothese skyldes Pastor Fenger.

**) "Dannebroget Hest, er ventelig en dansk blakket Hest", hedder det hos Abr. (I, S. 420); andre Forklaringer i Molbechs Dialectlex. Hertil kan føjes den Oplysning, at danbroget kaldes endnu paa Sønderjyllands Vestkyst en rød Hest med hvid Blis og fire hvide Sokker; man har der det Ord: "den er danbroget, som Mettes Føl å Røm'." (Paa Rømmø skal denne Aftegning være almindelig, og "Mette" er et slags Øgenavn for Rømmøs Beboere, der som oftest ere tilsøes, hvorfor Fruentimmerne udføre Mands Gjerning og dyrke Jorden.)

Romaner og Legender, men alt i det gamle Grækenlands Sagn. (Jfr. Warton's Hist. of Engl. Poetry, 1824. Editor's Preface, S. 87.)

Vor Vise er trykt hos Vedel (I, Nr. 24, her aftrykt som Opskr. C), hvis Kilde vi her ikke kjende; han har ikke benyttet nogen af de to andre bevarede Opskrifter (A B). Vedels Text er ofte uden Indledningen optrykt som Flyveblad (en Udg. af 1710 i Karen Brahes Bibl., tre af 1719 og uden Aarstal paa Univ. Bibl., en femte uden Aarstal i afdøde Lieutenant Homanns Samling, og en sjette i Lector G. Stephens' Eje); et saadant er endog aftrykt bag i Udgaven af Vedels Viser fra 1643. Den er optagen hos Abr. (Nr. 20), oversat paa tydsk af Sander (Auswahl altdän. Heldenl. Nr. 3) og paa islandsk (Gisle Ivarssons Visebog, Nr. 148), bearbejdet af Øhlenschlæger (Folkev. S. 41) og af Grundtvig (Kæmpev. S. 133).

To **svenske** Opskrifter findes hos Arw. (Nr. 14 og 1, S. 415). Her er det i den første en Havtrold, som Sven Färling besejrer, og han rider her "en liten brun fåle", i hvilken vi gjenkjende "Bisks" Mage: "lisle brúnfolen, han kunna mannemål", som forekommer i den norske Vise hos Landstad Nr. XI. Den anden Opskrift har "en brunbläset fåle", hvilket nærmest svarer til den daubrogede Hest. De svenske Opskrifter ere mindre vel bevarede end de danske, og give ikke nogen videre Oplysning til vor Vise, der vel ogsaa har hjemme i Danmark.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 112.)

1. Tth*ett* war her Suend Felding,
och hand red seg tell Rum:
th*ett* matte alle danske pylygrim luuffne,
att hand der nogen thid kaam.

2. Tth*ett* wor herre Suend Feelding,
hand skulde aff Danmarck ryde:
daa geste hand seg en staltt iumfru
saa syldig en afftens thyde.

3. Saa geste hand till enn frwe hiem,
en frwe offuer ald maade:
hun lood hanom sette ald offuerst tilbord
offuer ald den ryder-skaare.

4. Hun saatte Suend Felding offuerst tilbord
offuer alle rider-skaare:
och alt spurde hun hanom seleff att,
och hueden hand komen waare.

5. Hun suu altt paa hans skiortte,
waar syd med guld hynd beste:
"Th*ett* er ingen*n* pyllygrim,
oss haffuer y afften giest.

6. Tth*ett* er ingenn pyllygrym,
oss haffuer y afften giest:
th*ett* er antten kongenn aff Danmarck,
helder ienn vd-aff thy best."

7. "Ieg er ycke konnge aff Danmarck,
och ieg rider icke saa sterck:
ieg er en fattig pylligrim,
er fod y Danmarck.

8. Hor y th*ett*, myn stalltte iumfru,
y lader th*ett* icke fortocke:
ther fodis mange bon y Danemarck,
och huer alt med syn locke."

9. "Ieg haffuer th*ett* alle myne dage hortt,
dy danske mend er saa frume:
ieg thacker Gud-fader y Hjemerrig,
her matte ien aff denum kome.

10. Hor y th*ett*, myn edelig herre,
ieg klager eder aff myn waande:
her er enn throld woond y thette land,
hand well legge odde myn lande.

11. Her er en throld wonn y myn land,
hand well myn land forodde:
hand well icke haffue anden kost,
ind fruer och iumfruer til fodde."

12. "Haffde ieg hest, och haffde ieg haarensk,
ther meg wor well till maade:
tha wilde ieg giore th*ett* for eders skyld,
och brydde med throlden en staage."

13. Tthy liede vd thy spanske orsz,
thy war alle muore-bnide:
Suend Feldinng lagde paa deris huffuett syn
haand,
thy faltt paa iordenn som thygge.

14. "Tther wyllde ieg gyffue tiell th*ett* rode guld,
och well ett hundrett marck:
att ieg haffde nu en danske hest,
war fød vdj Danemarck."

15. Tther kaam gangind en moller-mand,
hand feck saa weell tiell orde:
"Ieg haffuer saa guod en danske hest,
y-huem hanom ride thuorde.

16. Ind haffuer ieg en danske hest,
er fød y Seeby-lund:
huer aynde hand tiell mollenn gaar,
daa her hand XV pund."

17. "Hør du, guodenn moller,
du lad meg heestenn siee:
daa well wy oss, wy danske thuo,
och stryde imod walske thry."

18. Den tyd der hestenn hand kaam fram,
th*ett* wur, som mollerenn sagde:
hyffuen hoff och breden bringg,
Suend Feldinng synn saadell paa lagde.

19. Hannd giorde hestenn saa offuer-fast
och miest altt efter synn tocke:
hestenn faltt for hanom y knee,
och giordenn-gyck alle y stocke.

20. "Ieg førde vd aff Danemark
well XV guode guld-rinnge:
haade ieg nu en saadell-giord,
thaa skulde thy alle springe."

21. Tth*ett* thaa waar fruer och stalltte iumfruer,
thy luod enn saadell-giord redee:
kortter-thyk och allne-bred,
Suend Felding luod thy thend gyffue.

22. Suend Felding drog aff syn haanske smaa,
hans hynder war murinde huide:
selleff giordett hand syn guode hest,
paa suenden thuorde hand icke lyde.

23. Hand giorddett heestenn saa offuer-fast
och seeg saa well till maade:
hestenn fald for hanom y knee,
Suend Felding th*ett* fold well suo.

24. "Veste ieg th*ett*, myn guode [hest],
att thu haffde mande-weed:
tha skulde ieg deg en precke liene,
alt førind ieg sieder til theg."

25. Tth*ett* forste red, thy samell red,
thy hellned war buode sterke:
Suend Felding hans sperrd y sønder gyck,
hans skiuld droff langtt y mark.

26. Suend Feldinng fandtt paa saa gatt ett rad
och seg saa well til frome:
"Thu mod meg y morgenn y marcken vd,
tha well ieg her weslig kome."

27. Saa gyck hand seg til kiercke,
och luod hand seg berette:
saa thuog hannd th*ett* wyde aufflad,
luod y syn sperre-stage sette.

28. "Leger y nu boortt th*ett* kronede suerd,
ieg kand der inth*ett* med giore:
y tager meg-hyd en skude-mast,
thend megtter ieg well att førre."

29. Tth*ett* anditt reed, thy saamell red,
thy hellned war buode wrede:
den vnde hans halsz y sønder brast,
hans hoffuet floff langtt y hyede.

30. Hans hoffuett y fem, hans rog y ny,
hans bycnn vdi thry styoke:
saa red hand tiell den skonne iumfrue,
hand mone hinder en skaalle till driecke.

31. Hun sende vd thy rider ny,
luud thage den herre fraa hest:
"Land och rige well wy eder gyffue,
om y well den lyly feste."

32. "Ieg haffuer meg en iumfru fest,
en harris datter aff Rom:
sniger ieg hynder myn thro y dag,
tha fanger ieg icke duom.

33. Ieg haffuer meg en iumfru fest
y øster-kongens rige:
for synff thønder aff thett rødo guld
wylde ieg hynder aldrig snige.

34. I lader nu biuge en stad her for
alt med saa megen frome:
y loffuer meg aldrig hereberig att spaare
for pillegrim, som her mone kome.

35. Geester eder nogenn dandske pillygrim,
daa spaarer huerckenn wynn eller brød:
hedder gatt for her Suend Felding,
hand er for langen død."

B.

(Magdalena Barnewitz' Haandskr. Nr. 168.)

1. Dett waar her Suend Felding,
hand skulde ride til Rom:
dett monne alle danske loffue,
att hand mone did komme.

2. Dett war *her* Suend Felding,
hand skuld til Rom gange:
geste hand sig en iomfru,
hun faffnede saa vel hans komme.

3. Hun satte Suend Felding øffuerst til bord
blant andre rider i skare:
i da spurde dend skiønne iomfru,
alt hueden hand kommen var.

4. "Dett er ingen pillegrim,
os haffuer i afften giest:
det er kongen aff Dannemarch,
for hand vil vide vor hest."

5. "Ieg er icke konge i Dannemarch,
ieg rider iche saa sterch:
ieg er ehn fattig bonde-søn,
er fød i Dannemarch."

6. Hør i dett, min skiønne iomfru,
i lader iche eder fortyche:
der fødis huertt barn i Dannemarch
huer med sin styrche."

7. "Ieg haffuer dett alle minne dagge hørtt:
de danske de ere saa fromme:
ieg tacher vor-herre saa gierne,
her vil nogen aff dem komme."

8. Dett var dend skiønne iomfr[u],
hun monne sig saa saare giffue:
"Her er en trold paa dette land,
hand vil min lande forderffue.

9. Her er en trold paa wor land,
hand vil mit land for-ødde:
hand vil iche haffue andet til kaast,
end fruer och iomfruer til føde."

10. "Haffde ieg hest, och haffde ieg harnisk,
som mig var vel til maade:
da vilde ieg for eders skyld
bryde med trollen en stang."

11. De lede fremb 300 heste,
och de varre alle huide:
det første Suend Felding lagde sin hand paa dem,
de fulde paa iorden til døde.

12. Dett da suaridt dend møller,
hand stud alt ved dend mur:
"Ieg haffuer mig ehn dansk hest,
huemb hannem ride torde."

13. "Hør du, goden møller,
du lader mig hesten see:
ærre vi baade danske,
vi strider med trollend leed."

14. "Ieg haffuer mig en dansker hest,
om i hannom ride torde:
huer gang hand til møllen gaar,
hand kand vel herre it pund."

15. Der den hest hand kom fremh,
hand war, som mølleren sagde:
sterch var hesten, och bred var bringen,
Suend Feld[ing] sin sadel paa lagde.

16. Suend Felding hand giorde sin hest
och merst offuer det tyche:
dett første hesten rørde sig,
da gich dend sadel-gior i styche.

17. "Ieg førde ud aff Dannemarch
vel 15 gode guld-ringe:
haffde ieg en sadel-gior for demb,
di tørde ieg lade springe."

18. Femtten saa warre de skiønne iomfr[uer],
de veffuede med silche alle:
førend de kunde faa ehn sadel-gior,
Suend F[elding] kunde vere til maade.

19. Saa aarlig om dend morgen
da war dend sadelgior rede:
3 allne lang och kortter tych,
och der-til alne-brede.

20. Suend Folding drog aff sine hanske,
hans hender vårre maadelig huide:
sielff giorde hand sin gode hest,
paa suenden torde hand iche liide.

21. Hand giorde hesten saa offuen bred
och sig saa vel til maade:
hesten fald for hannomb paa knæ
och neder til dend iord.

22. "Och hør du dett, min gode hest,
och haffuer du mande-wid:
da skal ieg dig ehn prich linne,
alt førend ieg stiger til dig."

23. Och der hand haffde hannem en prich linet,
da bleff hand saa glad:
dett var Suend Felding,
hand sette sig paa hans bag.

24. Dett første red,* de sammen red,
de warre baade saa sterche:
Suend Feldings suerd dett brast i tu,
hans skiold sprang lang i marchen.

25. Suend Felding fantt paa saa gott itt raad,
och sig saa vel til føye:
"Du møder mig i morgen paa dette sted,
saa vil vi hiin-anden beder for-søgge.

26. Dett war icke mit alusar i dag,
ieg vilde min hest ichun proffue:
du møde mig i morgen paa dette sted,
ieg vil dig mandeligen biide."

27. Saa gich hand til kirchen,
och lod hand sig berette:
saa tog hand dett allie,
hand lod dett for sig sette.

28. "I legger nu her dett lange sper,
som mand i marchen mone føre:
i tager mig hid min skude-mast,
ieg agter hind vel at røre."

29. Den anden reed, de sammen reed,
och de warre baade vrede:
trollens hals hand gich i tho,
och hand falt udi heede.

30. Trollens hals hand gich i to,
hans ryg i 15 stycher:
saa red hand til dend skiøne iomf[rn],
hand mon hin en skaal til-driche.

31. Ude da gich de ridere ni,
di løffte Suend Felding fra sin hest:
"Land och rigger skal verre eder til rede,
och iomfr[uen], om i vil hin fest."

32. "Min feste-møe sider i Dannemarch,
hun ber for mig stor quide:
for tusind ꝁ aff det huide sølff
ville ieg hin iche suigge.

33. I lader nu giøre en hye
neden wed dend søe
til de fattige pillegrimme,
och giffuer dem øl och brød.

34. I sparer iche øll, i sparer iche mad
til danske pille-grimme:
i lader dem nyde Suend Felding godt ad,
i-men i ære udi liffue.

35. I sparer iche for de pillegrimme
huerchen wiin eller brød:
i beder godt for Suend Feldings siel,
nar hand er død."

C.

(Vedel, I, Nr. 24.)

1. SVend Felding hand sider paa Helsingborg,
oc roser hand aff sin Ferd:
Oc hand vaar sig baade mild oc blid,
hand giordet sig met sit Suerd.

3. Suend Felding loffuer sig en Pillegrims gang
alt ind til Rom at gange:
Oc det loffuer huer Danske Pillegrim,
at hand skulde did komme.

3. Oc de rede vd aff Dannemarck,
de vaare icke Pillegrime vden tho:
Oc de geste dennem vdi en Stad,
hand heder Hoffdingso.

4. Oc de geste dennem vdi en Hoffuitstad,
hand heder Hoffdingso:
Oc de geste dennem en stolter Iomfru,
hun vaar saa væn en Mo.

5. Hun satte Suend Felding offuerst til Bords
blant andre Ridder i Skare:
Oc i da spurde den stolte Iomfru,
alt hueden de kommen vaare.

6. "I ere ingen fattige Pillegrim,
oss haffuer i Afften gest:
Ieg seer det paa eders Skiorte smaa,
hun er met røde Guld fest.

7. Ieg seer det paa eders Skiorte smaa,
hun er met røde Guld fest:
At i er Kongen aff Dannemarck,
thi ville i vide vort beste."

8. "Icke er ieg Konning aff Dannemarck,
oc ieg rider ey saa sterck:
Ieg er en fattig Pillegrim,
fød i Dannemarck.

9. Hør i det, min sto·te Iomfru,
i lade eder icke fortycke:
Der fødis end Børn i Dannemarck,
oc end huer met sin Lycke."

10. Oc alt da sad den stolte Iomfru,
oc syde hun Silcke søm:
Huer en søm, alt der hun syde,
hendis Øyne runde vdi strøm.

11. "Oc høre i det, min stolte Iomfru,
oc hui sørge i saa saare?
I sige mig noget aff eders vaade,
ieg løser eder aff denne Fare."

12. "Her er en Riser paa vort Land,
hand vil vort Land forøde:
Oc hand vil icke haffue andet til Kaast,
end Fruer oc Iomfruer til Føde.

13. Her er en Trold paa vort Land,
hand vil vort Land furdriffue:
Vden wi kunde faa den samme Mand,
som Dysten tør met hannem ride.

14. Ieg haffuer det alle mine dage hørd,
de Danske Mend ere saa fromme:
Ieg tacker nu Gud i Himmerig,
her maatte en aff dennem komme."

15. "Oc haffde ieg Hest, oc haffde ieg Harnisk,
min Ryg vaar ret til maade:
Da vilde ieg for eder, min stolte Iomfru,
met hannem bryde en Stage."

16. Oc de lede frem Try hundrede Heste,
oc de vaare alle huide:
Det første Suend Felding sin Saddel paa lagde,
hand bugnet til Iorden som en Tige.

17. De lede vd de Spanske Ørss,
deris Øyne vaare meget linse:
Suend Felding strøg dem Tomme offuer Heffuit,
saa snart lode de sig kyse.

18. Oc det vaar Herre Suend Felding,
hand klager sig saa saare:
"Oc haffde ieg en Hest aff Dannemarck,
haffde ædt aff Dannemarcks Foer!

19. Ieg førde mig vdaff Dannemarck
vel Femtan gode Guldringe:
Haffde ieg en Hest aff Intland,
de skulde alle for hannem springe."

20. Oc der kom gangendis en Møller mand
saa listelig offuer den Marck:
"Oc ieg haffuer mig en danne broget Hest,
er fød i Dannemarck.

21. Oc ieg haffuer mig en danne broget Hest,
er fød i Sæbylund:
Huer den gang hand til Møllen gaar,
hand bær vel Femtan Pund."

22. "Hor du, goden Møller,
du lad mig Hesten see:
Ere wi begge Danske tho,
wi hestyre vel Valske Tre."

23. Den tid den Hest oc hand kom frem,
hand vaar, sum Mølleren sagde:
Met høyen Hofft oc breden Bringe,
Suend Felding sin Saddel paa lagde.

24. Hand drog aff sine Handske smaa,
hans Hender vaare meget huide:
Oc selff giordet hand sin gode Hest,
paa Suenden torde hand icke lide.

25. Hand giordet sin Hest met Sadel giord,
oc saa met Sadel giorde Tre:
Det første Hesten hand rackte sig,
oc sender ginge alle de.

26. Hand giordet Hesten saa offuer maade fast
oc mest alt offuer det tycke:
Hesten falt for hannem paa Knæ,
oc Giorden vdi Ti stycke.

27. "Oc ieg gick mig aff Dannemarck
met Femtan gode Guldringe:
Haffde ieg en Sadelgierd for dennem,
da vilde ieg lade dem springe.

28. Sende i Bud saa bradelig
hen offuer den grone Hede:
I lade den skone Iomfru tilsige,
hun lader en Sadelgiord rede."

29. Femtan vaare de stolte Iomfruer,
som slyngede Guld met alle:
Forend de kunde faa den Sadelgierd,
Suend Feldings Hest kunde holde.

30. De Fruer af Hummer, de Fruer af Pemmer
oc mange Iomfruer flere:
De slynget baade Guld oc Silcke tøg,
som danne broge skulde bære.

31. Det vaar aarle om Morgen,
den Sadelgierd vaar rede:
Siu Alne lang oc quarter tyck,
Fem Spande vdi sin brede.

32. Den tid den Hest hand vaar nu gierd,
oc da vaar hand saa vred:
At ingen aff Østerige Kongens Mend
de torde til hannem see.

33. "Oc hør du det, min gode Hest,
oc haffuer du Mande Vid:
Ieg skal dig en Pricke finne,
alt før ieg stiger til dig.

34. Oc hør du det, min gode Hest,
du spiller som Bucke Kid:
Her maa i see, alle Tydske Ridder,
huad Dansk Mand haffuer for Sæd.

35. I tage nu hen det krenet Sper,
ieg haffuer det forleffuit at føre:
I henter mig hid en Skudemast,
ieg meener hende vel at røre."

36. Det første Rid, de sammen rede,
Dieffuelen hand vaar fuld sterck:
Deris Heste begge i knæene ginge,
oc Sperene dreffue i Marck.

37. "Oc det er ingen Dyst at ride,
ieg vil ickon Hesten preffue:
Du møde mig i morgen paa denne stæd,
ieg skal dig en krog stød giffue."

38. Suend Felding gaar sig om Kirckegaard,
lader sig fuld vel herette:
Oc saa loed hand sin Brynie hesla,
vor Herre loed hand i sette.

39. "Oc høre i det, min stolte Iomfru,
i lader eder icke fortycke:
Enten skal hand Sadelen romme,
eller Halsen vdi Try stycke."

40. Oc de fulde vdaff Staden met,
til lige haade Mand oc Quinde:
"Giffue det Gud Fader i Himmerig,
Suend Felding hand maatte vinde!"

41. "I ligge nu bort dette smale Sper,
som I ere vaan at føre:
I tage mig hid min gode Staalstang,
vdi Danmarck loed ieg den giøre."

42. Det Andet Rid, de sammen rede,
de Hellede vaare begge saa vrede:
Troldens Hals brast sønder i To,
hans Hoffuit dreff langt i Hede.

43. Hans Huffuit vdi Ni, hans Ryg vdi Fem,
hans Been i Femtan stycke:
Saa reed hand til den stolte Iomfru,
hannem lystet da først at dricke.

44. Vd da ginge de Riddere Ni,
de toge Suend Felding aff Hest:
"Land oc Rige wi eder antuorde:
Iomfruen om i ville feste."

45. "Ieg haffuer mig en Iomfru fest
vdi Østerlands Konge Rige:
For Siu Tønder aff det røde Guld
ieg vilde hende icke suige.

46. I lade ickon bygge it murede Huss
for vden ved Hoffdingssø:
I spare der aldrig for Danske Pillegrim
enten god Vin eller Brød."

47. Der spares icke for Danske Hoffmend
enten Vin eller fuld got Brød:
De hede gaat for Suend Feldings Naffn,
hand er for langen død.

A. V. 1, L. 1. her, *Registeret:* herre.
- V. 8, L. 4. locke, *Hdskr:* loske.
- V. 15, L. 1. *Hdskr. tilføjer:* gangendis, *det foregaaende* gangind *skulde da maaskee været udslettet.*
- V. 28, L. 1. suerd, *er nok Skrivf. f:* sperd.
- V. 29, L. 2. wrede, *Rettelse for:* sterrcke.
- V. 34, L. 4. som, *Hdskr:* y-huem som.

B. V. 17, L. 3. haffde, *Hdskr:* haffe.
- V. 20, L. 1. sine hanske, *Hdskr. har den aabenbare Skrivf:* sit harnisk. (*Jvf.* A, V. 22. *Nr.* 2, A, 4.) L. 2. maadelig, *Hdskr:* naadelig. (*Jfr. Nr.* 2, A, 4.)

B. V. 21, L. 1. offuen hred, *er vel Skrivf. for:* offuer brat.
- V. 22, L. 2. haffuer, *Hdskr:* huior haffuer. L. 3. dig, *Hdskr:* di. (*Ligesaa i* V. 26.) L. 3. linne, *Hdskr:* laane.
- V. 23, L. 1. linet, *Hdskr:* linet giffuet (*Skriveren har ikke forstaaet Ordet: at linde, hvad alt forr. V. viser*).
- V. 24, L. 2. sterche, *Hdskr:* vrede (*jfr.* V. 29).

C. *Overskrift:* Suend Felding.
- V. 24, L. 3. gode, *Vedel:* goge.

32.

Svend Felding og Dronning Jutte.

At denne Suend Felding skal være den samme, som den formere Vise omtaler, synis icke troligt. Thi denne Historie lader sig ansee at være noget yngre end denne anden formere Dict. Om det haffuer værit den vnge Suend Felding eller en anden, neffnd effter dennem eller vdi Siectet, lader ieg huer ain mening. Dog stemmer det offuer it met den almindelige Tale: at hand haffuer værit Siegfred oc dog i stor ære agt oc myndighed; Som det vaar sædvanligt met Fridle Børn baade her vdi Riget oc vdi Norge i gamle Dage. Det synes, at der er kommen en Nag imellem hannem oc den vnge Dronning, som hand haffuer ført Kongen i Landet, oc den kand icke endis met minde, end at hun giorer en aff sine beste Kemper vd paa hannem, som biuder hannem til Kamp. Vdi huilcken Kamp Herr Suend beholder Mareken oc dræber Herr Peder Kempe, en aff hendis fornemiste Mend, hun haffuer ført i Landet met sig. Huor vdaff hun haardelige fortørnes, dog hun icke kand fremme sin Villie; som det tilborligen er: at huercken de høye eller leffue lade sig tage Regimentet fra aff den forderffuelige Eua, om huilcken der siges: Quis obedinisti voci vxoris tuæ &c. derfaare kom all Wlycke.

Saaledes lyder Vedels Indledning; hans Text (I, Nr. 25, her optagen som B b) er ene grundet paa hans egenhændige Optegnelse eller Afskrift i Svanings Haandskrift (B a); de i Udgaven tilføjede Vers (18. 19. 24. 25. 26. 29 og 36) ere utvivlsomt hans eget Arbejde. Den findes indskreven i Anna Krabbes Visebog (Nr. 85), er optrykt hos Abr. (Nr. 21), oversat paa tydsk (W. Grimm's Altdän. Heldenl. Nr. 81) og paa islandsk (Gisle Ivarss. Visebog, Nr. 149), bearbejdet af Grundtvig (Kæmpev. S. 129). Som en Mærkelighed kan tilføjes, at den nylig af en tydsk Digter er lagt til Grund for et eget Digt (Zedlitz: Altnord. Bilder. Stuttg. 1850).

At denne Vise skulde handle om en anden Svend Felding end den forrige, er et ganske urimeligt Indfald, som aldeles ikke støttes af Suhms løselige Yttring (Danm. Hist. IV, S. 752; jfr. IX, S. 695—96): at "den senere Svend Felding synes at have levet i Erik Plogpendings Tid [og] stammede fra den ældre"; thi denne Suhms Formodning er ene hentet fra, at Visens Dronning hedder Jutte, ligesom Erik Plovpennings. Derimod kan der vel være noget i, hvad Vedel siger: at denne Vise er yngre end den forrige; thi saaledes som vi nu besidde den, har den vistnok modtaget et politisk Anstrøg fra en senere Tid, idet den har været brugt til at udtrykke Misfornøjelsen med tydske Dronninger og tydske Riddere i Danmark, hvad navnlig klart fremtræder i Begyndelsen af Opskrift B. Da nu Erik Plovpennings Dronning, den saxiske Jutte (Judith), er den eneste danske Dronning af dette Navn, saa kan der vel være Anledning til at antage, at Visen i hendes Dage har modtaget sit politiske Anstrøg; men naturligvis ikke til at gjøre Svend Felding til en virkelig og samtidig Personlighed. En Bestyrkelse af, at det er Erik Plovpennings tydske Dronning, som Visen er anvendt paa (men ikke digtet om), finder Hr. Pastor Fenger deri, at vor Opskr. A bruger det dobbelte Udtryk Kongen og Junkeren af Danmark om en og samme Person; idet han fremhæver, at Erik, fød 1216, blev kronet og salvet til Konge 1232, medens Faderen endnu levede. Denne levede endnu 1239, da Erik holdt Bryllup med Jutte, og Erik var altsaa dengang virkelig baade Konge og "Junker" af Danmark. At Opskrift C endvidere har modtaget en særegen localiserende Omarbejdelse, hvis nærmere Anledning jeg dog ikke veed at paavise, og at den derfor er den yngste af de tre, anseer jeg for afgjort; var den ikke det, saa maatte den være den ældste, og Svend Feldings Navn senere indkommet. Men betragte vi Opskrift A i Forhold til de to andre, saa ville vi i den baade erkjende den ældste Form og tillige et kjendeligt Slægtskab med den forrige Vise, der gaaer saa vidt, at man

endog kunde fristes til at betragte dem som Varianter af een og samme Vise, hvilket dog kun vilde gjælde om de to Kampe; thi ogsaa her spiller Hesten en egen betydelig Rolle, ogsaa her synes Lykken først at gaae Svend Felding imod, og ogsaa her lader A Svends Modstander være enslags Trold, der kun ved den hellige Hosties Misbrug lader sig beseire. Med Hensyn til den i nærværende Vises to første Opskrifter besungne Frierreise, saa synes adskilligt af den omstændelige, hofmæssige Beskrivelse ikke egenlig at tilhøre denne; dette har langt naturligere sin Plads i Visen om Stranges Hjemfærd med Dronning Dagmar og i dennes Efterligninger (om Erik Menved, om Kong Hans og flere), og kunde da være løbet med her, fordi ogsaa her en Dronning hentedes til Danmark. Ogsaa her finde vi Bejerland ("Bederland" i A), ligesom i de ægte Optegnelser af Dagmars Viser, hvor først Vedel har indsat Bohmerland.*) Jeg antager altsaa, at ingen af Opskrifterne gjengive denne Vise nogenledes i sin oprindelige Skikkelse, men at enhver af dem har modtaget fremmed Indvirkning: deels af andre Viser, deels af Tendenser, som Visen fra første Færd ikke kjendte. Kampen med Peder Kæmpe, navnlig som den beskrives i A, tilligemed Udbruddene af Svend Feldings djærve Humor anseer jeg da for Resterne af Visens gamle Kjærne; og heri finde vi da paa een Gang den samme Svend Felding, som forrige Vise besynger, og langt mere af den Svend Felding, hvis Kæmpekraft og grove Spas Folkesagnene bære Vidne om.

A.

(Karen Brahes Foliohaandskrift, Nr. 31.)

1. Dett wor daner-kongen,
hand taller tell auene tho:
"Beder y her Suend Felding
y stoffuen ind for meg gaa."
Fører y wor vnge dronin*g* ind till Danmarck.

2. Ind kaam her Suend Feilding,
och stedis hand for bnor:
"Huad well y, daner-kongen,
huy haffuer y sendt meg ord?"

3. "Hør thu, her Suend Felding,
thu est en rider med erre:
thu skall ind till Bede-land,
hiente meg en hiarttens-kier."

4. "Skall ieg ind till Beddere-land
och hientte eders hiarttens-kere:
aaa men wed, daner-kongen,
ieg kand icke iene faare."

5. "Saa men wed, her Suend Fellding,
du skallt icke ienne faarre:
ieg laner theg errke-bespen aff Skaane,
hanom følger saa stuor en skaar.

6. Deg følger ercke-bespen aff Skaane
och ter-till rider IX:
saa men wed, her Suend Felding,
du mat well lide paa dy."

7. Saa wand thi op derris silcke-segell
med deris forgyldeoe flye:
saa seglett dy till Bedere-land
mynder ind maneter thre.

8. Kaste dy derris acker
paa den huide saand:
the*tt* wor her Snend Felding,
hand trend ther først y land.

9. Mett vdj den borig-gard
der axler dy skaarlagen-skiend:
saa gaar dy y hyffue-lofft
for Bedder-lantz konngen ind.

*) Dette Bederland eller Bejerland er næppe oprindelig det samme som Bohmen eller Bajern, om det end i nogle Viser kan være forvexlet dermed. Det er sikkert et gammelt mythisk Navn. Som saadant findes det i flere danske Viser (jfr. ogsaa Bederlund og Bojeland i vor Nr. XII) saavelsom i norske: Landstad, Nr. 42, 43, 47, hvor det endog ligefrem modsættes Elverland, ligesom "mannheimr" — "álfheimr". (Jfr. Landstad, S. 459.)

10. Dett wor her Suend Felding,
hand ind at doren trend:
th*ett* wor heder-konning,
hand recker hanom huiden hand.

11. "Her sieder y, beder-koning,
y och ettera kerre:
myn edlig herre aff Danmark
heder om ehters datter met erre."

12. "I eddellig herre aff Danmark
y kand well foffue eters ord:
legger y aff etters skaarlan,
y ganger med meg tilhordts."

13. "Wy legger icke neder wor skaarlagen,
wy ganger icke tilbord:
forrind ethers nade
wider osz ansuar-ord."

14. "Leger neder edera skarlagen
och ganger m*et* meg tilbords:
hider her til y morgenn,
ieg wider eder ansuar-ord."

15. Der luo dy y monethter,
och der luo di y moneter thre:
dy kunde icke frecken lyttelild
for deria egen sie,

16. Borren bleser saa mildelig,
orb byller leger paa saand:
thi edlig herer aff Danemark
dy ganger for kongen att staande.

17. "Borenn bleser saa mildellig,
och skibben tager til att skridde:
myn herre, y wider osz ansuar-ord,
wy kand icke lenger bide."

18. Dett wor beder-koning,
hand thaller til rider thuo:
"Bedder y myn kerr datter
y stoffuen ind for meg gaa."

19. Ind daa kaam dy rider thuo,
och stedis thi for bord:
"Stander op, froken lyttelild,
ethtera fader haffuer send ether ord."

20. Dett melltte freckenn liuttelild,
hun suaritt saa blidlig tiell:
"Rad th*ett* Gud-fader y Hiemerrig,
y-huad myn fader hand weell."

21. Dett war silcke och skarlagen,
dy paa iordenn bred:
th*ett* wor froken*n* liuttelild,
hun bleff der-offuer lied.

22. Dett war frocken lyttelild,
hun ind att doren thrend:
dy edlig rider aff Danemarck
dy stander hender op igenn.

23. Dy edellig rider aff Danmarck,
dy stander hinder op igenn:
th*ett* war herre Suend Felding,
hand [recker] hender huiden haand.

24. Frem gaar frockenn liutelild,
och stedes hun for bord:
"Huad well y, myn kerr fader,
huj haffuer y sendt meg ord?"

25. Dett melltte herre Suend Feldding,
forste hand bruden saae:
"Skam daa faa dyn hender,
och der dyn egen skuld thuo!"

26. "Hor du, myn kerr datter,
herre Gud haffuer bewist deg erre:
du skallt ind til Danmarck,
den danske droning at werre."

27. Tth*ett* suaritt frockenn liuttelild,
och hinder rand tharre paa kiend:
"Skall ieg y aar til Danmarck,
saa longt fra moder min?"

28. Op stuod beder-konning,
hand axller skarlagen-skiend:
hand gaff hortt frecken liutelild,
aller-kereste datter synn.

29. Frem gick herre Suend Felding,
kand tager hinder y synn faffuen:
"Myn herre och Danmarcks krone,
th*ett* skall gaa etter till gaffuen."

30. Saa giorde dy *thett* geste-huod
well y dage thre:
dy edlig rider aff Danemark
dy gledis y alle dy.

31. Dett war silcke och skaarlagen,
thett bleff paa iorden bred:
thett war fraeken Iiuttelild,
hun bleff till stranden lidd.

32. Dett wor herre Suend Felding,
hand tog hinder y syn faffuen:
saa leffte hand froeken Iiuttelild
y forgyldene staffuen.

33. Saa wonde dy op deris sillcke-seggell
med deris forgyldene flyoff:
saa seglet di till Danmarck
minder ind maneter tho.

34. "Wy well tage froeckenn Iuthtelild
och dobe hinder vdde for staffuen:
wy kalder hinder frocke[n] Iiulan,
thett er ett hallff feeder naffuen."

35. Tt*hett* suaredt frocken Iiuttelild,
och saa tog hun oppa:
hun suarit da her Suend Felding,
hun bleff y hoffuen saa muod.

36. "Tt*hett* er alldrig saa arrig en skalck,
haffuer hand tho broggitt erme:
komer hand ind til Bederland,
dy kalder hanom io wer en herre."

37. "Dog er *thett* alldrig saa arrig en wyff,
haffuer hun en sprungitt huffue:
komer hun ind til Danemarck,
dy kalder hinnder io were en frue."

38. Denn kurre hand stander paa Kobenhaffuens
husz,
och sier hand vd saa wid:
"Ieg sier saa mangen Bederlands skib,
ferre forgyldene flyo.

39. Ieg serr saa mange Bedderland skib,
dj stunder til Danmarcks land:
"Chrest segne eder, ionckeren aff Danemark,
dy well eder alle till hand."

40. Tt*hett* wor herre Suend Felding,
hand styrer sin skib for laund:
thett wor iunkeren aff Danemark,
hand rider paa huiden sannd.

41. T*hett* wor her Suend Felding,
hand woffler med syn hatt:
"Min herre, y sprenger icke orrsz i dag,
wy haffuer icke ind fryden faatt.

42. Kaaste dy derris acker
paa den huiden sannd:
tog dy frokenn Iiuttellild,
dy lofft hinder først y land.

43. Tt*hett* wor frockenn Iiuttelild,
hun threend ther først y land:
frem gaar daner-kongen,
hand recker hind huiden hand.

44. Tther bleff silcke och skaarlagen
thett bleff paa iorden hred:
thett wor frocken Iiuttelild,
hun bleff till slottett lied.

45. Tt*hett* meltte frockenn Iiuttelild,
thett forste hun hrud-husen suo:
"Skaam faa alle thj themermeend,
som her lagd wiend paa.

46. Skam faa alle thj themermend,
som her tog oll och mad:
hed først och sidst her Suend Felding,
hand war der radsmand for."

47. "Sttollperenn er alle aff egge,
tiellien er alle aff bog:
thett er ett halleff heder hrude-husz,
ind deg somer y att legge."

48. "Fuld wusenn maa ieg droning
y Danmark at were:
skuld ieg nu bliffue saa suaritt
aff ett barnn, der sleffred er."

49. "Inddog ieg er ett sleffred-harnn,
thett worder ieg at at lide:
ieg suo rett aldrig nogen moddera son,
ieg thuorde io fuld well bide."

50. "Suost du aldrig nogen modders søn,
du thuord io fuld well bid:
daa mod y morgenn y marcken vd,
ther skalt du dysten ridde."

51. Dett wor daner-kongen,
hand thog hinder y ayn arum:
saa gaff hand frøckenn Iiutelild
guld-krone och droninge-naffuen.

52. Dett wor aarlig om morgen,
hun kreffuet hindia morgen-gaffue.
"Y giffuer meg her Suend Felding,
ieg well icke andit haffue."

53. "Ieg haffuer guld, och ieg haffuer solff,
och der-til borig och feste:
y faar icke aff myn guode mend,
som ride skall myn beste.

54. Ieg well giffue eder guld och solleff,
och der-til borrig saa bolde:
selleff well ieg haffue min guode mend,
der-med myn land at holdde."

55. Thett [wor] aarlig om morgen,
der dagenn wor liusz:
thett wor her Suend Felding,
hand ganger till brude-husz."

56. Tthett wor herre Suend Felding,
hand kam y brude-huasz:
"Myn herre, y lanner meg orrsz i dag,
ieg er til dyster fusz."

57. "Taa skall ieg lanne theg ganger graa,
leg hanom gylt saadell paa:
thett er well utte wienter,
siden hand suolen suo.

58. Tthett er well otte wentter,
siden hand suolen suo:
fuld well er dy XV,
sidenn hanom kaam saadell paa."

59. Saa lieede dy vd den gamell graa,
lagd paa forgyldene miell:
hans øgen dy gloffued som ellueratieen,
til heaten matt hand well lidde.

60. Tthett første reed, thi aamell red,
thi heelled war buode stercke:
Suend Feldings auerd thett sønder gick,
thett droff saa langt y marck.

61. Daa luo droning frw Iiutellild
op vnder hindis skaarlagen-skiend:
"Slig war alle myne meend,
ieg førde til Danmarck ind."

62. "Du bid meg, her Per kieempe,
du bide meg vd for by:
imen ieg rider y staden ind
och hienter meg ett sperd aff ny."

63. Suend Felding hand ganger i kercken ind,
hand lader seg wel herette:
sa lader hand wie Guds legom,
y aitt spere-stage att sette.

64. Lader hand wiee Guds legom,
lader sette y syn sperre-stage:
saa snarlt daa flyde den lieede throld,
som saad paa mandens bag.

65. Tthett andit red, thi aamell red,
thi hellid war hode stercke:
thett wor her Pedder kempe,
hans halsz y sønder gick.

66. Daa gred droning frw Iiutlild
op vnder hindis skarlagenn skiend:
"Fuld wusen kaam saa mange aff mine
her til Danmark ind."
Førr y wor vnge droning ind til Danmarck.

B.

(a. Svanings Hdskr. II, Bl. 56. b. Vedel, I, Nr. 25.)

1. Der stunder ind til Danmark
saa mangen erlige mand:
oc flere tydske riddere,
end ieg neffne kand.
De stunder ind til Danmark.

2. Det vaar daner-koning,
hand heder paa auenne tho:
"I beder hannem her Suend Felding
i stuen for mig indgaa."

3. Ind kom her Suend Felding,
oc steddis hand for bord:
"Huad vil i, daner-koning,
hui haffuer i send mig ord?"

4. "Hør du, her Suend Felding,
du skalt mit ærinde bortfare:
du skalt ind til Tydskland
oc hente min hiertens-kiere."

5. "Skal ieg ind til Tydskland fare
oc hente eders hiertens-kiere:
da vide i vel, daner-koning,
ieg kand icke ene fare.

6. Hundrede riddere vel iernklede
oc dem skulle i mig faa:
i skal lade min kiortel
met morskind underdrage."

7. Vunde de op deris forgylte seyl
op i forgyldene raa:
saa seylede de ind til Tyskland
vel minde end maanet tho.

8. Der kaste de derris ancker
oppaa den huide sand:
det vaar her Suend Felding,
hand trindde der først paa land.

9. Mit vdi den kongens gaard
der axelet de deris skind:
saa gaa de i høyelofft
for Tydsklands koning ind.

10. "Hel sider i, Tysklands koning,
offuer eders brede bord:
oc koning udaff Danmark
oc hand haffuer send eder ord."

11. "Tager i nu molling oc bandkle,
i sætte de herrer til bord."
Det skede lenge for mitnat,
hand vider de herrer ord.

12. Det snarede her Suend Felding,
det første hand Iudtelille saa:
"Skam da faa de hender tho,
der dine oyen skulde to!

13. [Skam da faa de hender tho,
der dine oyen skulde to:]
saa faa oc den tieniste-quinde,
som dig skulde vandet faa."

14. "Hør du, her Suend Felding,
du spotte mig icke for had:
ieg haffuer det for sanden spurt:
du est it slegfred-barn."

15. "Oc det ieg er end slegfred,
da haffuer ieg frender nest:
da vil ieg slide rød skarlagen
oc ride min egen hest."

16. "Det er aldrig saa arge en skalck,
haffuer hand tho røde hose:
huor hand kommer i Tydskland,
hand kalder sig være en rose."

17. "Det er aldrig saa arg en suick,
haffuer hun en spronget hue:
i-huor hun kommer i Danmark,
hun kalder sig være en frue."

18. Det vaar her Suend Felding,
tog Iudtelille i sin arm:
saatte hand hende i boncken ned,
det reffnede i fremmer-staffn.

19. De vand op deris forgylte segel,
høyt i forgyllen raa:
seylede de ind til Danmark
saa vel i oger tho.

20. Det vaar *her* Suend Felding,
hand styrde sin snecke til land:
det vaar daner-kongen,
hand render sin gang*er* paa sand.

21. D*et* vaar h*er* Suend Felding,
hand vefller met sin hat:
"Herre, i sprenger icke orss i dag,
wi haffuer icke fryden faat."

22. Det suared iomffru Iudte-lille,
det forste hun brud-husa saa:
"Skam da faa de tommermend,
som her lagde vind oppas!

23. Skam da faa de tommermend,
som h*er* tag*er* oll oc mad:
mest hand h*er* Suend Felding,
som h*er* vaar hoffuitzmand at."

24. "Stulperne ere aff ailie,
och nafflerne ere aff eg
det sammer icke dig, iomffru Iudte-lille.
hos danner-koning at ligge."

25. Det melte Peder kempe,
hand vaar en hellede sterck:
"Nu vil ieg dyste met dig i dag
om it orss oc hundrede marck."

26. "Icke haffuer ieg pending,
oc icke pending here:
ieg vil dyste met dig i dag
fur alle iomffruer ære."

27. Den farste red, de sammen red,
de hellede vaar baade saa sterck:
i sonder gick Suend Felding sper,
hans skiold dreff langt i marck.

28. (Da) lo hun i[umffru] (Iu)dte-lille,
hun (lo) under skarlagens skind:
"(Sl)ig ere alle (m)ine mend.
(i)eg forde m*et* (m)ig i Danm*ark* ind."

29. Det vaar h*er* Suend Felding
hand render til brudehuss:
"Herre, i laaner mig orss i dag,
ieg er aff dysten fuss."

30. "I leder nu ud Graabeen,
er hafflet som en orn:
i faar hannem h*er* Suend Felding,
ieg venter, hand er icke biern.

31. I led haonem ud nu Graaben,
i legge guld-saddel paa:
det er vel otte vinther,
siden hand sist solen saa."

32. Den anden red, de sammen red,
de hellede vaare hegge vræde:
da knellede Peder kempis hest,
hans halss dreff langt i hede.

33. Da gred iomffru Iudte-lille,
aff vræde hun hender sammen slog:
"Usen ieg til Danmark kom
met stercke hellede thu."

34. Da lo danner-koning,
hand lo under skarlagen rad:
"Slig er alle mine mænd,
som ieg giffuer klæde oc føde."

35. Aarle om morgenen, d*et* vaar dag,
fru Iudte kreffuer sin morgen-gaffue:
"I giffue mig h*er* Suend Feldings huffuit,
oc ande*t* vil ieg icke haffue."

36. "Ieg skal giffue dig borig oc slotte,
oc land oc riger at volde:
du faar icke en aff mine dannesuend,
som ieg (skal landet met holde)."

37. Det suared h*er* Suend Felding,
hand stod paa iorden alene:
"Knæler ieg for Iudte i dag,
da broste baade mine beene!"
[De stunder ind til Danmark.]

C.

(Anna Basses Haandskrift, Nr. 81.)

1. Ebbe hannd boer i Skaane,
hannd ere baade riigh och kaaed:
saa wene da haffuer hannd soner threi,
saa wide ganger der saffuenn aff.
Fordi threder all Danemarckis herer saa herlig.

2. Den ene heeder herre Peder,
den andenn herre Karll:
den thredie heeder iuncker her Amoer,
nu weed i deris naffnn.

3. Alle da sad di kongens mend,
di drucke den klare wienn:
och saa sad iuncker her Amor,
hand thaaller med lidenn Kierstinn.

4. Innd kom herre Peder
med staallestang i hennde:
"Ere her nogen aff i danske hoffmend,
der dysten thor med mig rende?"

5. Och alle da sadde di kongens mend,
di suaredt redt aldrig edt ord:
for-odenn iuncker her Amor,
hand sprang offuer breden buordtt.

6. Ded ware iuncker her Amor,
spranng offuer breden buord:
och ded wil iegh for sandingen sige:
hand thaled edt mandomss-ordtt.

7. "Iegh haffuer huercken slodt eller leen,
icke heller gyldenn adt therre:
men ieg wille brydde en speer med dig
om alle iomfruer deris ere."

8. Ded ware aarlig om morgenen,
ded forste dagenn giordis lyss:
da ware der saa mangen sadeled heste
uden fore den dyster-huss.

9. Den forste reed, di sammel reed,
di herrer vare alle stercke:
ded ware iuncker her Amor,
hans speer ginge alle i stocker.

10. Ded ware danaker droning,
hon smiller under skinnd:
"Saa-dan ware alle di thyske heremend,
ieg førde i Danemarck ind."

11. Ded ware dannaker droning,
hon suaredt edt ord for sigh:
"Saadan ware alle di thyske herremend,
ieg førde i Danemarck med mig."

12. Ded ware iuncker her Amor,
hannd falder for kongen paa knee:
"Ieg beeder eder for den offuerste Gud:
i laaner mig edt speer."

13. Ded anden reed, di sammel reed,
och ded ware uden all falsk:
och ded ware herre Peder,
och hanem slog hoffued fra halsa.

14. Ded ware danner-kongen,
hand smiller under guld-kronne roed:
"Saa-dan erre di danske herremend,
ieg giffuer i Danemarck brod."

15. Ded suared daner-kongen,
och saa suared hand for sigh:
"Saadan ere alle di danske heremend,
ieg haffuer i Danemarck med mig."

16. Ded ware daner-droning,
hun ud aff windoett saae:
"Skam faa du, iuncker her Amor,
for guld, dig skinner oppaa!"

17. Ded suared liden Kiersten,
hon lod sig icke for-thocke:
"I giffuer mig iuncker her Amor.
Gud raade for beggea wor locke."

18. Ded ware aarlig om morgenen,
ded forste ded moene dages:
ded ware danaker droning,
hun kreffued hindes morgen-gaffue:

19. "Ieg will huercken haffue guld eller solff,
ieg ded aldrig wil haffue:
i giffuer migh iuncker her Amor
handtz hoffued thil morgen-gaffue."

20. "Ieg will giffue dig guld och selff
och der-thil borge holle:
du fanger icke di danske herremend,
ieg skal mine land med holde."

21. Ded ware fouerdt i kongens gaard,
och lest adt sie der-paa:
kongen hand gaff sin søster bordt,
iuncker her Amor hinnder thogh.

22. Nu haffuer ioncker her Amor
for-vonden baade angest och harum:
saa haffuer och den stoltte iomfru,
di soffuer i huer-andens arum.
Fordi threder all Danmarckis herer saa herligh.

A. *V.* 1, *L.* 3. Felding, *Hdskr. har:* Feldinig.
- *V.* 11, *L.* 4. met, *Hdskr:* metz (ↄ: *metet*).
- *V.* 20, *L.* 1. Iiuttelild, *Hdskr:* Iiuttellid.
- *V.* 21, *L.* 3. frøkenn, *Hdskr:* frokenn.
- *V.* 26, *L.* 1. Hor, *Hdskr:* Hor.
- *V.* 32, *L.* 3. Iiuttelild, *Hdskr:* Iiutte land. (*Jfr. V.* 34.)
- *V.* 34, *L.* 4. feeder, *er vel Skrivf. for:* beeder?
- *V.* 35. *Linierne burde vistnok staae i en anden Orden:* 1. 4. 3. 2.
- *V.* 37, *L.* 4. frue, *Hdskr. maaskee:* frw.
- *V.* 46, *L.* 3. bed, *Skrivf. for:* bod?
- *V.* 47, *L.* 3. beder, *Hdskr:* ieder.
- *V.* 49, *L.* 4. hide, *Hdskr:* lide.
- *V.* 57, *L.* 4. suolen, *Hdskr:* wienter.
- *V.* 65. *Umiddelbart efter dette staaer:* daa gred dron — *men Skriveren har strax mærket sin Fejl og begyndt forfra i en ny Linie med det sædvanlige Mellemrum, som lades mellem Versene.*

B. *Omkvæd: Far* ind, *staaer ved V.* 7: hiem.
- *V.* 14, *L.* 2. had, *aver Lin:* haan.
- *V.* 15, *L* 1. Oc, *Hdskr. maaskee:* Er.
- *V.* 19, *L.* 1. De, *Hdskr:* Det (*i V.* 22, *L.* 1 *har Hdskr:* De *for:* Det).
- *V.* 24, *L.* 1. Stolperne, *Hdskr:* Stølperne.
- *V.* 28, *er tilskrevet i Randen; de udfyldte Lacuner ere fremkomne ved Haandskriftets Beskæring. Da dette Vers intet Nr. har i Hdskr. saa er Hdskr.'s V.* 28 36 = *Textens* 29-37.
- *V.* 29, *L.* 4. aff, *burde vel hedde:* at, *skjøndt Vedel i Udg. behalder* aff.

B. *V.* 30, *L.* 4. hiern, *Ordet, som her staaer, og som efter Sætningens Form maa være et Tillægsord (af Betydning: ræd, sky el. lign.?), seer ud som* hiern *eller* bern, *men Læsemaaden er noget uvis. Vedel har nok ikke forstaaet Ordet, skjøndt hon selv har skrevet det, thi hon forandrer* (**B b**, *V.* 37) *hele Linien til:* hand er io icke it Barn; *det staaer der ikke i Hdskr., men det synes at tale for, at Vedel hor hørt eller læst og derefter skrevet:* bern *el.* biern.
- *V.* 36, *L.* 3. en, *kan ogsaa læses:* saa. *L.* 4. *De indsatte Ord ere bortskaarne ved Indbindingen.*

B, b (ↄ: Vedel, I, Nr. 25).

Suend Felding fører Droaning Iudte ind i Danmarck.

1. Der stunder ind til Danmarck,
saa mangen erlig Mand:
Did komme flere Tydske Riddere,
end ieg nu neffoe kand.
De stunde ind til Danmarck.

2. Det vaar Daner Konning,
hand heder paa Suenne To:
"I bede Herr Suend Felding,
i Salen for mig indgaa."

3. Ind kom Herr Suend Felding,
oc stæddis hand for Bord:
"Hued ville i, Daner Konning,
huorfaare haffue i send mig Ord?"

4. "Hor du, kiære Snend Felding,
du skalt mit ærende bortfare:
Du skalt ind til Tyskland,
at hente min Hiertens kiære."

5. "Skal ieg fare til Tysk land
oc hente eders Hiertens kiære:
Da vide i vel, Daner Konning,
ieg kand icke alene være?

6. Hundrede Riddere saa vel lernklædde
oc dem skulle i mig faa:
Selff vil ieg min Klortel oc Kaabe
met Maard oc Sabel vndersiaa."

7. Vunde de op deris forgylte Seyl
saa hoyt vdi forgyldene Raa:
Saa seilede de ind til Tydsk land
vel minde end Maaneder To.

8. Der kaste de deris Ancker
alt paa den hulde Sand:
Det vaar Herr Suend Felding,
hand træn der først paa Land.

9. Mit vdi den Kongens Gaard
oc der agseler de deris Skind:
Saa gaa de vdi Hoyeloff
for Kongen oc Dronning ind.

10. "Hel side i, hoybaarne Konning,
alt offuer eders brede Bord:
Konning vdaff Danmarck
hand haffuer send eder Ord."

11. "Tage i disse Danske Riddere,
oc sette i dem til Bord."
Det skede icke met det seniste,
hand vider de Herrer Ord.

12. Det suarede Herr Suend Felding,
det første hand ludte lille saa:
"Skam da faa dine Hender to,
som dine Oyne skulde toe!

13. Skam saa faa den Tieniste Qvinde,
som dig skulde Vandet tilbære:
Det er Sæd i Danmarck,
de Frøicken holdis til Tuct oc ære."

14. "Hor du, Herr Suend Felding,
du spaatte mig icke aff Harm:
Ieg haffuer det for sanden spurt:
du est it Siegfred Barn."

15. "Er ieg end it Siegfred Barn,
da haffuer ieg Frender hine beste:
Da maa ieg slide Skarlagen rød
oc ride met Hundrede Heste."

16. "Det er aldrig saa arg en Skalck,
haffuer hand it par røde Hose:
Huor hand kommer i Tydskland,
hand kalder sig være en Rose."

17. "Det er aldrig saa arg en Sulck,
haffuer hun en spranget Hue:
Huor hun kommer i Danmarck,
hun lader sig kalde en Frue."

18. "Huad hielper oss, wi toffue her,
Tiden den monne skride:
Min Herre hand lengis, hure ess menne gaa,
det vilde hand gierne vide.

19. Ville i følge, da er det tid,
Ieg gior min Herre hans Vilie:
Den Gud, som eder sammen føyer,
kand eder oc snart atskillie."

20. Det vaar Herr Suend Felding,
tog Iudte lille i sin Arm:
Satte hand hende i Boncken ned,
det giald i huer hendis Tarm.

21. De vunde op deris forgylte Seyl
saa hoyt i forgyldene Raa:
Seilede de ind til Danmarck
mindre end Vger To.

22. Det vaar Herr Suend Felding,
hand styret sin Snecke til Land:
Det vaar Daner Konning,
hand rende sin Ganger paa Sand.

23. Det vaar Her Suend Felding,
hand veffter op met sin Hat:
"Herre, i sprenge icke Orss i Dag,
wi haffue icke Fryden faaet."

24. Toge de strax den vnge Brud,
førde hende paa det Land:
Hende timles baade Heder oc ære
saa vel aff Quinde som Mand.

25. De satte hende vdi den forgylte Karm,
met ædle Steene besæt:
Den Gaff hende Daner Konning,
forre hand tog hende til ect.

26. Lidet gaat mand hoyt skal sætte
oc sielden see der til:
Der er saa mangt vdi Brudskebens Ferd,
saa vnderlige løber det Spil.

27. Det suarede Iomfru Iudte lille,
det første hun Brudhusit saa:
"Skam da faa de Tommermend,
som her lagde vind paa!

28. Ssom da faa de Tommermend,
som her toge Oll oc Mad:
Saa fss hand Herr Suend Felding,
som vaar Hoffuitzmand der at!"

29. Det melte Herr Suend Felding,
hand kunde den Spot ey lide:
"Vende i eders Vogn omkring,
at Tydsklsnd lade i skride.

30. Stolpene ere aff Silie,
oc Naglerne ere aff Eeg:
Dig burde icke, Iomfru Iudte lille,
hoss Daner Konning at ligge."

31. Det melte Herr Peder Kempe,
hand vaar en Helled sterck:
"I dag saa vil ieg dyste met dig
om Orss oc Hundrede Marck."

32. "Nock saa haffuer ieg Guld oc Pendinge
oc der til Pendings Verd:
Ieg vil dyste met dig i Dag
for alle Iomfruers ære."

33. Det forste Rid, de sammen rede,
de hellede vaare baade saa sterck:
sønder gick Suend Feldings Sper,
deris Skiolde dreff langt i Marck.

34. Da loe hun Iomfru Iudte lille,
hun smilet vnder Skarlagens Skind:
"Saadanne ere alle mine Hoffmend,
ieg forde i Danmarck ind."

35. Det vaar Herr Suend Felding,
hand render til det Brude Huss:
"Herre, I laane mig eders Orss i Dag,
ieg er aff Dysten fuss."

36. Det suared Daner Konning,
hand vaar hans egen Byrd:
"Saa gierne laaner ieg dig Graabeen,
men du haffuer icke Bless her."

37. De ledde Graabeen aff Staalden vd,
vaar hafflet som en Orn:
"I faa hannem Herr Suend Felding,
hand er io icke it Barn."

38. De ledde vd saaren Graabeen,
de lagde Guldsaddel paa:
Det er vel mere end Vinter Ni,
siden hand sidst Solen saae.

39. Det andet Rid, de samen rede,
de Hellede vaare baade saa vræde:
Da knælede Herr Peder Kempis Hest,
hans Hoffuit dreff langt i Hede.

40. Da græd Iomfru Iudte lille,
aff Harm hun Henderne slog:
"Wselig ieg hid til Danmarck kom
met sterckiste Hellede To."

41. Da loe hand Daner Konning,
hand smilede vnder skarlagen rød:
"Saadanne ere alle de Danske Hoffmend,
som ieg giffuer Klæde oc Fode."

42. Aarle om Morgen, det vaar dag,
Frue Iudte kraffde morgengaffue:
"I giffue mig Her Suend Feldings Hoffuit,
oc andet vil ieg icke haffue."

43. "Ieg skal giffue dig rige Borg oc Slot,
der til stor Rigdom at volde:
Du faaer icke aff mine Dane Suenne,
som ieg skal Landet met holde."

44. Det suarede Herr Suend Felding,
hand stoed for sig alene:
"Knæler ieg for Iudte lille i Dag,
da bryste strax begge mine Beene!"
De stunde ind til Danmarck.

B b. V. 11, *L.* 1. Riddere, *Vedel:* Ridddere.
C. V. 13, *L.* 4. slog, *Skrivfejl for:* flog?

Tillæg og Rettelser til 1ste Deel.

1. (S. 7-9.) En norsk Opskrift af Sivard Snarensvends Vise, langt fuldstændigere end nogen af de danske eller svenske, skjøndt vistnok ogsaa forøget med fremmede, den oprindelig uvedkommende Deie, var under Titel af "Ásgarðsreiðin" meddeelt af Professor P. A. Munch i Annaler f. nord. Oldkynd. 1846, S. 314, men var undgaaet min Opmærksombed, indtil Landstads Folkeviser bragte et fornyet Aftryk af den (Nr. 9), forøget med en Mængde Varianter og Tillæg. Den norske Opskrift giver Vished for min S. 8 yttrede Formodning: at Visen hviler paa samme Grundlag som det eddiske Gripisspá; thi Morbroderen, hvem "Sigurð svein" her gjester, er ganske rigtig "Greiper kongin" (eller "greivekongin").

2. (S. 14, L. 26.) Grässes Henvisning til "Lo dragone", som beslægtet med Sigurdssagnet, er ikke hans eget, men Grimmernes Indfald (Kindermärchen, III [2den Udg.], S. 279).

3. (S. 37; L. 26-27.) Det er urigtigt, at Universitetsbibliothekets Exemplar af den hvenske Kronike er "det eneste som man kjender". Af Molbechs Notitser om danske Haandskrifter i Stokholm (Hist. Tidsskr. 1843. IV, S. 138) sees, at ogsaa der haves en Afskrift, med selvsamme Overskrift og Efterskrift som Universitetsbibliothekets.

4. (S. 37, Anm ***).) Naar her er anført, at ifølge Hr. Professor P. G. Thorsens Opgivende "ejer Universitetsbibliotheket nu slet intet Haandskrift af Vensinus", saa er dette ikke ganske rigtigt. Hr. Thorsens Erklæring gik kun ud paa, at ingen særegen Samling af Venusini Optegnelser fandtes der, ligesom han dengang ikke mindedes, hvad han siden har været saa god at meddele mig: at en Afskrift af et af Venusini Skrifter, betitlet "de originibus populorum et vocabulorum Danicorum", virkelig findes paa Bibliotheket, forrest i 5te Deel af Thomas Bartholin den yngres haandskrevne Collectanea. I dette Vensinii Skrift, som vel er det, P. E. Müller har meent, har jeg ikke heller fundet noget om den hvenske Kronike; men heraf er man, som forhen (anf. St.) bemærket, ingenlunde berettiget til at drage den Slutning, at Venusinus ikke kunde have kjendt den, og da endnu mindre den: at Kroniken ikke, saaledes som det paa begge dens Afskrifter findes angivet, skulde kunne have været i hans Faders Eje.

5. (S. 57, Anm.) Det af Grimm omtalte "gammelfranske Digt om Visne" er "Girart de Vianne", ogsaa kaldet "Guérin de Montglave", hvorom kan sees Grässe: Die grossen Sagenkreise des Mittelalters, S. 345-46.

6. (S. 58. Nr. VI, A, V. 1-2.) Det indskudte [da] i V. 1, L. 2 bør udgaae, og Linien læses:

Soffuer du! waager, min skenne unng liff!

Anførelsestegnene efter 1ste og foran 2det Vers bør udgaae, da begge Vers ere Samsons Ord.

Samme Side, i samme Opskrifts V. 27 har Texten: dett wenne uage liff; medens Haandskriftet, som i Anm. er anført, har den, hvilken Læsemaade burde været beholdt i Texten, ligesom det i Opskriftens 1ste Vers forekommende: min skenne unng liff.

7. (S. 60.) Ved Omtalen af vore Visers Viderik, tydske Digtes Wittich, burde været bemærket, at en Widerie, Sannesons Sønneson af Hermenrie (hvis Broder Vnidnif var Farfaders Farfader til Theoderic), alt nævnes hos Jornandes. Denne Widerica Sønnedatter, Theoderics Datterdatter, Mathasnenta var ifølge Jornandes gift med Witiches (den anf. St. i Anm. nævnte "Vitiges, Ostgothernes sidste Konge"). Vi finde altsaa hos Jornandes ikke blot den tydske Form af Navnet (Wittich), men ogsaa den i vore Viser forekommende (Viderik), og den under dette sidste Navn optrædende Person sættes som samtidig med Theoderic. Et andet Bevis paa Viderik-Navnets Ælde er det, at en "Widricus abbas" levede ved Aar 1000 og skrev Biskop Gerhard af Toul's Levnet (Pertz, IV, S. 490).

8. S. 70, Anm. ***) er sagt: "alle de lærdes Phantasier om Willandsherred i Skaane have næppe nogen folkelig Grundvold."

S. 90 forkastes P. A. Munchs Formodning: at Vidga-Sagnets Localisation i Skaane skulde være begrundet i, at Sagnene om ham alt vare dannede hos de tydske Gother, forinden disse, efter hans Forestilling, udvandrede fra Sverig og Danmark til de sydlige Lande; — og det indvendes, at Vidga (Viderik) er med alle de andre gothisk-tydske Sagnhelte først senere indvandret søndenfra.

S. 91, Anm. *) er paaviist, hvorledes svenske Chronister efter Midten af 15de Aarh. røbe Kjendskab til Diderikssagaen (Vilkina), der just ogsaa foreligger i en svensk Oversættelse fra dette Tidspunkt (udgiven 1850 af Hyltén-Cavallius), oversat efter den norske Original, der væsenlig grunder sig paa tydske Kilder.

S. 93 bemærkes, at først hos Vedel (Aar 1591) fremkommer Combinationen af Villandsherreds Navn, dets Sigil og Videriks Grav ved Sisebæk, samt at Chytræus syv Aar senere "fortæller Velents Historie, som den findes i Vilkinasaga, den altsaa havde, men ikke Vedel, har kjendt."

Til disse Udsagn skal jeg her knytte nogle samlende Bemærkninger, væsenlig støttede paa Farta, som endnu dengang vare mig ubekjendte. I hvad S. 91 i Anm. er paaviist finder jeg intet at berigtige, saa lidt som i hvad S. 90 er sagt om den munchske Hypothese. Derimod maa jeg nu bemærke, at vistnok kan der ikke tillægges de skaanske Localsagn om Viderik større Ælde eller Oprindelighed end f. Ex. de Localsagn, der synes at ligge til Grund for den svenske Krønike, om hvilken er talt her foran S. 36-37; vistnok maae de være opstaaede efter Indkomsten af de nedertydske Viser, af hvilke en Deel endnu ere bevarede baade i Sverig og Danmark, Viser, hvis Tilværelse alt den oldnorske Diderikssaga fra 13de Aarhundrede bevidner, og som den svenske Saga-Oversættelses Laan fra dem i 15de Aarh. endvidere beviser; — men vi have dog god Grund til at antage, at disse Localsagn ere ægte: at de virkelig tidlig ere blevne til Folkesagn der paa Stedet, at Folket virkelig der har viist Videriks Grav og fortalt hans Historie, deels overeensstemmende med, deels afvigende fra Sagaens Fremstilling. Hvis vi nu ikke ville antage Localsagnene for dog at være udsprungne af den skrevne Saga, og deres Afvigelser fra denne for Forvanskninger, — og en saadan Antagelse af Overgang fra Skrift til Saga i en Tid, da Folket ikke læste, er aldrig saadsynlig, hvortil kommer, at Localsagnene, som vi strax skulle see, selv bære Præg af Uafhængighed af Sagaens Sagnform, — saa ledes vi til at antage: at flere Viser, henhørende til Diderikssagaens Ämne, end dem vi nu besidde, og navnlig Viser, indeholdende Dele af Velents Saga, til hvilke ellers ikke endnu er fundet noget Spor, maae engang have været kjendte herlade; en Antagelse, som dog paa ingen Maade afgiver nogen Bestyrkelse for de munchske, gotiske Hypotheser. At nu de tydske Sagn om Viderik og Velent virkelig have været folkelige i Skaane og af Folket selv været knyttede til den hjemlige Jordbund, altsaa ikke, som saa mange andre Localisationer, ere udsprungne af lærde Gætninger (hvilket jeg S. 70 og 93 antog), det finder jeg at fremgaae af følgende:

a) Mellem de af C. F. Wegener i Hist. Efterretn. om A. S. Vedel (2den Udg. S. 157. 159) omtalte vedelske Papirer med Optegnelser til Skaanes Beskrivelse (Kgl. Bibl.; gl. kgl. Saml. 2336. qu.) findes fra Vedels egen Haand følgende Notits, som gjenfindes i Indledningen til hans Nr 5 i 1ste Part (her VII, B): "Vdi Vidlandsherrit ligger Viderich Verlandsøn begraffuet ved Sisebech, fød i en by dar hoss. her Jacobs hostru vel veed, deris herritz signet er en hammer ad insignia." Denne Oplysning synes altsaa hentet fra ulærde Folk paa Stedet selv.

b) Chytræi Ord ere disse (Bring: Monum. Scan. I, S. 301-02): "Apud Insulam Iuam [ɔ: Ive] in ipso lacu a parte septentrionali rastrum Brattisburgicum ab indigenis conditum esse, atque inundatione submersum ferunt. Huius fundator Vitricus Vallandi filius perhibetur, de quo miranda prodidit antiquitas. Patrem eius fabrum fuisse eumque magica arte insignem produnt, qui hunc Vitricum ex filia Regia cuiusdam Nortvagiæ clandestino concubitu progenuit. Unde heroica parens, iræ effernescentia excandescens, artem suam exercendo, miserabile transigeret ævum. Huius ignominiæ vindictam faber moliens ipsius Regis filios in officinam suam passibus aversis allexit, eosque obtruncavit & membratim discerpsit. Ex quorum cranijs, auro circumdatis, crateres confecit. Ex tibiis capulos cultrorum, quos Regi dono obtulit, habituque plumeo fabricato, aufugit, eo tota per ignominiosam cantilenam Regi patefacta. Ante obitum filio Vitrico arma parauit, quæ sub saxo latente abscondit, matrique id significauit, mandans, ne id ipsi ante maturam ætatem significaretur. Vitricus, virili assumta toga, facinora egregia, magnæque fortitudinis specimen egregium coepit edere. Patria itaque egressus ad regem Didericum Bernam venit, aliisque conjunctus gigantibus, sub huius imperio in variis regionibus triumphos duxeruat clarissimos. Tandem in Patriam ad Regem Sivardum rediens, qui Sivisburgum ædificavit, Vitricum prouincia illa

vastissima Blekingiæ vicina donauit, quam a Patre Willanda Herwidt nominauit. In cuius memoriam incolæ adhuc in sigillo & vexillo suo malleum cum forcipe retinent. Gigantis sepulcrum apud omnem Sisebeck, plurimis saxis circumdatum, demonstratur." Hvad her i Begyndelsen siges om Brattingsborg vil strax herefter komme under Omtale. Det følgende ("Patrem eius .... patefacta") kunde vistnok være et Uddrag af Sagaen (Cap. 72-78 i Ungers Udg.), der dog isaafald vilde være mindre nøjagtigt: den jydske Kong Nidung er her bleven til en Konge af Norge; Velents Forhold til Kongedatteren gives en anden Plads og tillægges en ganske anden Characteer end i Sagaen, og det siges, at Velent i en Sang forkynder Kongen sin fuldførte Hævn. Hvad dernæst berettes om Sværdet, som Velent efterlod Kongedatteren som Arv til Sønnen, stemmer slet ikke med Sagaen, hvor Velent først langt senere, efter at have ægtet Kongedatteren (hvorom Chytræus intet har), selv giver Vidga Sværdet Mimung. Noget lignende findes der (Cap. 59 hos Unger) fortalt om Velents Fader Vade, som gjemte et Sværd til ham mellem Klipperne. Men selv om vi vilde antage, at Chytræus havde læst saa unøjagtig, at han ved en Fejltagelse havde henført det til Velent, som fortaltes om Faderen, saa kan en saadan Grund ikke vel bruges til Forklaring af dets Gjenkomst i det herefter anførte Folkesagn. Hvad Chytræus videre anfører om Videriks Manddomsgjerninger hos Diderik af Bern, kan være baade efter Sagaen og efter de bekjendte Viser. Men Slutningen: om hans Gjenkomst til Kong Sivard paa Syllesborg, det veed jeg ingen anden Kilde til, end enten Localsagn eller ligefrem Opdigtelse. Af disse to Muligheder maa den førstnævnte gives Fortrinnet, da det følgende sætter det udenfor Tvivl, at Localsagn virkelig have knyttet Viderik og hans foregivne Fader til det omhandlede Sted.

c) En Indberetning til Ole Worm af 1624 eller 25 fra Præsten i Ivetofte-Sogn i Villandsherred, hvoraf hidtil et ufuldstændigt Udtog findes trykt i Suhms Saml. (I, 1, S. 118), lyder som følger efter Originalen (Univ. Bibl. Rostgaards Saml., 35. qu.): "Der siges om den fornemiste gamlle klempe Viderick Villandzan, att skulle verett begraffuen paa Ederbecks slett i Grydby marck, paa denne side, eller vesten for Sisebecks mølle, som de store stene staa thill sinne paa denne dag, nest op thill lands-veien, som mand reiser thill Syllvitzborrig. Huorfore att Viderick ligger der begraffuen, mener de gamlle, att hand skulle sielff begierett der att ligge. Thi hans fader Villand afflede hannem der samme-steds med en haffrue, huilcken hand bantt saa lenge hand haffde sin handell med hende. Och siges dett, der hand haffde loat hende igien, att hun skulle sagtt thill Villand: nu undfick ieg en aan med dig, och haffde du icke bundett mig, da skullde hand bleffuett megett sterck baade thill land och vand, men hand skall bliffue saare sterck thill lands. Vidricks fader Villand siges att skulla verett en merckelig och kunstig smed. Thill dis ydermere vidnesbyrd haffuer Villantz herritt sitt naffn aff Villand smed, och forer Villands herritt udi sitt segnett en hammer och en thang; disligeste er førtt udi Villands herrittz fane en hammer och thang thill Viderieks Villandssøn amindellsse. Der siges, att der Viderick Villandson voxte nogett op, begierede hand aff sin fader, at hand villde giøre baanem itt suerd; och der hand dett bekom, villde hand strax bruge dett, huilckett Villand necktede och sagde, att hand villde legge dett suerd under en stor sten, som ligger vesten for Krogstorp i en liden backe, indthill saa lenge, att Viderick bleff saa sterck, att hand sielff kunde veltte stenen aff suerdett, och att hand skullde ride saa langt, att hand kunde komme thill dett vand, som skulde rinde op ad; der hand haffde nu lenge reist och kunde icke finde dett vand, som løb op ad, omsiger saa hand paa sin hest, der drack, saa mercktte hand, att vandett løb op ad. Saa giffuer hand sig thill stenen och veltter hannem sielff aff suerdett, och brugtte saa sitt suerd mandelig, som hans gierninger der-om bere vidnisbyrd; och samme sten, som laa paa suerdett, kalldes paa denne dag Smedsten." Denne Optegnelse bærer heelt igjennem det bestemteste Præg af ene at skyldes den folkelige Tradition. Medens Sagaen (og efter den de gamle svenske Kroniker) lade det være Kong Vilkin, der med en Havfrue avler Vade Rise, Velents Fader, saa er det her Velent, der ved en saadan bliver Fader til Viderik.*) Til hvad Chytræus nærmere overeensstemmende med Sagaen fortæller, findes her intet Spor, og det synes temmelig afgjort, at Optegneren ikke har kjendt Chytræi Værk. Scenen med Havfruen er her ledsaget af characteristiske Træk, som ellers ingensteds findes. Hvor vi her atter gjenfinde Sværdet under Stenen, er ogsaa dertil knyttet flere ejendommelige Træk: at Velent giver Sønnen Lov at tage det, naar han er stærk nok til at løfte Stenen, og at han videre siger ham et Kjendetegn paa, naar den Tid er kommen. (Saaledes maa det vel forstaaes, saa at Tidspunktet for hans Modenhed til at tage og bruge

*) Det kan her anmærkes, at i Ungers Udg. staaer baade i Indholdslisten ved Cap. 23 og i Forordet S. XX, L. 2 fejlagtig Velent istedenfor Vade. I Sagaens Text staaer det naturligviis rigtig.

Sværdet bliver bestemt ved, at han løser Faderens Gaade om det Vand, som rinder opad; thi det Vand havde han jo været ved, saa ofte han vandede sin Hest.)

Resultatet bliver altsaa dette: at der i det 16de og ind i det 17de Aarhundrede maa i Skaane have levet Sagn om Velent og om Viderik, som virkelig vare folkelige, som ikke synes at kunne forenes med den i Edda bevarede nordiske Sagnform, da denne, som den nu er os bekjendt, ikke kjendte nogen Viderik, saa lidt som den vidste noget om enten Velents eller hans Farfaders Forhold til en Havfrue, — som ikke heller kunne lade sig udlede af den skrevne Diderikssaga, men som maae antages umiddelbart at have grundet sig paa Viser, der nu ere — og vel alt dengang vare — tabte; Viser, der have dannet Sidestykker til de endnu bevarede om Viderik og Diderik og de andre tydsk-gothiske Helte, hvilke alle ad mundtlig Forplantelses Vej maae være indkomne fra den nedertydske i den danske og svenske Tradition, og det alt før det 13de Aarhundrede, paa hvilken Tid de, som Vilkina vidner, der vare almindelig bekjendte. "De lærdes Phantasier om Villandsherred" savner altsaa ikke folkelig Grundvold, hvilket S. 70 blev draget i Tvivl; men derfor bliver det lige vist, at de lærde i flere Retninger have overskredet det givne folkelige Grundlag og forvansket det med deres egne Phantasier.

9. (S. 85-86.) "Wlandriis", svarende til de svenske Navne "Rolan Rijs" og "Velan Vick", er nok ikke en Fordrejelse af Veland men af Roland Rise. En saadan "Rouland rise" (eller "riis") nævnes, som Fader til Sir Tristrem, i det engelske Digt om denne Helt (W. Scotts Udg. S. 13).

10. (S. 92.) For P. Syv havde O. Worm omtalt Langbeen Risea Gravhøj ved Birke i Monum. Dan. S. 8, hvor han, efter at have beskrevet en stor Gravhøj og Steensætning dersteds, siger: "Non procul hinc tumulus visitur alius, sub quo gigantem, Langbeen-Riser dictum, sepultum ferunt." Ved en mærkelig Fejltagelse er Langbeen Rise med samt Birke og Sjælland bleven flyttet ned til Nederlandene. I. W. Wolfs Niederländische Sagen Nr. 523 fører Overskriften "Riese Langbein" og fortæller (som det angives: efter Keyslers Antiquitates septentrionales et celticæ, S. 102): "Nicht weit von Birek in Seeland findet sich ein grosser Hügel .... In dem Hügel liegt der gewaltige Riese Langbein begraben, der ehemals die Gegend bewohnte." Wolf har forstaaet dette om det hollandske Seeland; men Keysler har udskrevet og endog udtrykkelig citeret Worm, der jo taler om vort Sjælland; saa Fejlen er Wolfs.

11. (S. 92. Anm. **).) Med de af Werlauff opregnede danske og svenske Brattens- eller Brattingaborge samt det af Müllenhoff nævnte Brattborg eller Braaborg i Sundeved — til hvilke sædvanlig er knyttet Sagnet om, at de paa Grund af en begangen Synd ere sjunkne — kan sammenstilles det hollandske Brittenburg ved Cattwyk i Nærheden af Leyden, der ogsaa siges at være nedsunket i Havet. (Det svenske Tidsskr. "Iduna" f. 1822. IX, S. 104. Anm. Der henvises til Professor Nelkters academiske Afhandling "de Cimbria", S. 18 og til Suhms Crit. Hist. V [ɔ: Om de fra Norden udvandrede Folk, II], S. 26. Nelkters Skrift har jeg ikke kunnet overkomme, og i Suhms nævnes vel Brittenburg, men intet meldes om, at den skulde være sunken.) Navnet Brittenburg, der ogsaa lader sig udlede af samme Rod som det gothiske bairhts, bringer os saare nær til Vilkinas "Briktan" (jfr. S. 92, Anm. *)).

12. (S. 93.) Med Hensyn til hvad her er anført om den skaanske Localisation af Videriks- og Diderikssagnene, saa er alt forud (under Tillæg 8) gjort en Berigtigelse for Videriks Vedkommende. Hvad derimod Diderik angaaer, og navnlig det skaanske Brattingsborgs Henforelse til ham eller Viderik, da har jeg hidtil ikke fundet nogen Anledning til at forandre min Mening: at denne Forbindelse hverken er gammel eller folkelig. Blandt de forhen anførte vedelske Antegnelser paa kgl. Bibl. (gl. kgl. 2336. qu.) findes ogsaa en egenhændig Notits af Vedel saalydende: "Bratensborig, norden for Iffuø i søen, kand sees, naar vandet er klart, oc .... vesten der faare en hull vey fra skoffuen aff vester i oster til vandet, oc haffuer i gamle dage værit tort." Ligesaa lidt som nu denne Vedels Antegnelse, som han har optaget i Indledningen til sin Vise Nr. 5 (nærv. Udg VII, II), giver nogen Anledning til at formode, at Folket der paa Stedet havde vidst at fortælle ham noget om dette Brattingsborgs Forbindelse enten med Viderik eller Diderik, lige saa lidt finde vi mellem de mange forskjellige Underretninger om dette Brattingsborg med dertil knyttede Folkesagn og Folketro, som indeholdes i de forhen anførte Præsteberetninger til Ole Worm (hvoraf Uddrag i Suhms Saml. I, 1, S. 112-13. 114. 117-18. 119) noget enten om Viderik eller Diderik. Da Chytræus skrev efter Vedel, kan det ikke tillægges nogen Vægt, at han — og det endda kun ganske løselig — drager Brattingsborg ind med i sin Omtale af Viderik.

13. (S. 144. Anm.) Naar her er sagt, at ogsaa N. F. S. Grundtvig i sin Oversættelse af Saxo ved Saxos Hiacmanni tænker paa Blekingsboerne, da er dette nærmere at bestemme saaledes, at

Oversættelsens Text (II, S. 106) har "Blakmanner", men Navneregisteret (III, S. 444): "Blakmanner, maaskee Blekinger."

14. (S. 159. Jfr. S. 252.) Foruden de danske Opskrifter og den hos Arwidsson trykte svenske, foreligger nu ogsaa en norsk Optegnelse af vor Nr. XI (Orm Ungersvend) i Landstads norske Folkeviser (Nr. 8). Den har Navnene Ormålen unge, Søn af Fjoðmor eller Heming, og Fjölmöy (Fjalmöy)-rysen. Den er næppe fuldstændig, thi den omfatter kun den første Deel af Sagnet, som det findes i den danske Vise: kun Kampen med Risen, men har intet om Faderhævnen. Af de Bemærkninger, hvormed den norske Udgiver ledsager sin Opskrift, erfarer man først, at denne ved Udgiverens første Øjekast viste sig at være "Originalen" til den danske, der kun er "en fabrikeret Oversættelse" af den norske. Denne underlige Tale om "Oversættelser" fra norsk til dansk, som idelig kommer igjen i Hr. Landstads Bemærkninger, skal jeg her ikke gaae videre ind paa; den viser kun en høj Grad af Uforstand paa Folkevisens Natur overhovedet og specielt paa det sande Forhold mellem de forskjellige nordiske Folks Viser. For det andet har Udgiveren det underlige Indfald, i denne Vise at see "det ældgamle og blandt alle nordiske Folkeslag bekjendte Tyrfingsagn". Dette skulde da først støtte sig til Ligheden mellem Orms Gang til Faderens Høj og Hervörs til Angantyrs; men da deels dette Motiv jo forekommer oftere i Viser og Sagaer, som intet have med Hervararsaga at gjøre, og deels Orm vel her maatte svare ikke til Hervör men til Hjalmar, skjøndt denne jo ikke havde Tyrfing (Birting), men faldt for det, saa er det vanskeligt at see nogen anden Forbindelse herimellem, end Anvendelsen af eet og samme fælles Sagntræk. En anden Støtte for sin Formodning søger Udgiveren i Visens Navn Fjalmöy- eller Fjölmöy-rysen, der skulde svare til Angantyr, og tænker da herved paa Øen Bolmr, Angantyrs Fædreneø, hvorefter hans Farfader kaldtes Eygrimr Bolmr. Desuden vil han ogsaa deraf udlede baade Bermer Rise og Helmer O. Denne Støtte er om muligt endnu svagere end den forrige. Endelig finder Udg. sin Tro bestyrket ved sin Opskrifts V. 8, hvor Risen siger til Orm:

Og er du sonen af manni dei,
som Djurin i haugi lagde,

i hvilket "Djurin" han seer Dværgen Durin, som gav Svafurlami Sværdet Tyrfing (men som ingenlunde lagde ham i Højen). Dette "djurin" er nok ikke andet end Dyrene, de vilde Dyr, der skulle have dræbt hans Fader (Sigfred = den Kong Sigfred, der blev vejet af Orm saa leed? See nærv. Udg. S. 75. 82. 132. 334). Men sæt ogsaa, at vi her havde Dværgen Durin, hvad førte saa det til? Til, at Orm, der jo skulde svare til Hjalmar, blev en Søn af Svafurlami, som efter Sagaen ingen Sønner havde, men var Morfader til Risen. Jeg kan derfor ikke skjønne rettere, end at hele denne Hypothese, som Hr. L. endnu vedkjender sig ved Værkets Slutning (S. 859), er fuldstændig greben ud af Luften og giver mig ingen Anledning til at modificere hvad forhen (S. 159) er sagt: at "om denne Vises Stof kan jeg ikke meddele nogen Oplysning."

15. (S. 173. Anm. til XI, E, V. 10-11. Jfr. S. 216, Anm. **).) Hertil kan føjes, at i den tilsvarende norske Vise om Ormalen unge (Landstad, Nr. 8, V. 30) hugger denne Helt saa stort et Stykke af Risens Laar, som to Føler kunne drage.

16. (S. 183.) Fortællingen om Gunild findes paa dansk alt i Vedels Paralipomena historiarum Danicarum, tomus II, der nok væsenlig er Chr. Pedersens Værk (Kgl. Bibl.; gl. kgl. Saml. 827. fol. Blad 43): "Om denne keyserinde Gunnild schrifuer Vincentius in speculo historiali" o. s. v. Den af Vedel (eller Chr. Pedersen) angivne Kilde (Vinc. Bellovacensis), der, som S. 196 anført, ogsaa har en anden Formation af samme Sagn, har dette om Gunild i sin 25de Bogs 17de Capitel. Hans Kilde er Will. of Malmesbury (see her S. 187), som han ogsaa selv nævner: "Gvillelmus in chronicis: Hardemietus Rex sororem suam Gunhildem Cuntonis ex anima filiam Henrico Conradi filio commisit" &c.; og denne sin Kilde følger han næsten ordret, paa nogle Udeladelser og Navnefordrejelser nær, hvorpaa alt de anførte Ord give adskillige Exempler.

17. (S. 214.) Vor Nr. XIV om Memering gjenfindes i en norsk Opskrift hos Landstad, Nr. 90. "Lagi liten" staaer der i Memerings Sted, "Bjönnevald" i den fremmede Ridders; men det følgende Mode med Viderik Verlandsson kjender den norske Opskrift intet til.

18. (S. 237.) Hvor Talen er om Gaaderne i den svenske Sven Svanehvits Vise kunde ogsaa været henviist til Dybecks "Runa" f. 1850, der S. 34 ("Gisse-gåtor", Nr. 2) har nogle Varianter til disse. (Jfr. ogsaa "Runa" f. 1847, S. 41; Gaaden Nr. 18.)

19. (S. 273. Anm.) Angaaende Sagnet om den vandrende Skov burde været bemærket, at Grimms Deutsche Sagen Nr. 429 er hentet fra Aimoin, en frankisk Forfatter fra 6te Aarh. Desuden kan henvises til Müllenhoffs Sagen, Nr. IX (jfr. X og S. 591).

Trykfejl.

S. *34*, L. *4* f. n. Atte *for:* Åtte
- *50*, V. *35*, L. *3*. Det volte Helled Hogen, *for:* Det volte, Helled Hogen
- *74*, L. *22*. Ivor *for:* I vor
- *83*, - *13*. Sigmunda son *for:* Sigmundarson
- *83*, - *1* f. n. Ormstunga *for:* Ormstungu
- *84*, - *8* f. n. Bertaugriand *for:* Bertangaland
- *90*, - *3* f. n. I *for:* in
- *126*, V. *46*, L. *5*. Borge *for:* borge
- *139*, - *17*, - *3*. Bondeu *for:* Bonden
- *144*, L. *20*. ikhe *for:* ikke
- *174*, V. *1*, L. *5*. y saa *for:* y-saa

Desuden maa bemærkes, at af Syvs **200** *Viser existerer i det mindste tre forskjellige Aftryk, alle med Aarstallet* **1695**. *Af det ene af disse ejer Kgl. Bibl. to Exemplarer, af det andet findes et Explr. paa Univ. Bibl., af det tredie ejer Pastor Grundtvig eet og Lector Stephens et andet Explr. For hvad i de første* **11** *Ark af dette Bind er aftrykt efter Syv, er det sidstnævnte Aftryk lagt til Grund; men en nærmere Undersøgelse har overbeviist mig om, at det førstnævnte bør gives Fortrinnet. Afvigelserne mellem Aftrykkene ere i sig selv af liden eller ingen Betydning, men da Kgl. Bibl.'s Explrr. herefter ville blive lagte til Grund ved alle Aftryk efter Syv, saa meddeles her de Afvigelser, som disse have fra de forhen benyttede. Som Trykfejl bliver dessaarsag at betragte:*

S. *62*, Sp. *1*, L. *30*. ere *for:* er
- *121*, - - - *23*. tvungen *for:* tvunged
- — - - - *30*. skoven *for:* Skoven
- — - - - *32*. Verlaudson *for:* Verlandsen
- *122*, - *2*, - *32*. femte *for:* femt'
- — - - - *36*. Skiold *for:* Skiod *[sic]*
- — - - - *38*. Memmering *for:* Mimmering
- *152*, V. *2*, - *2*. biorne *for:* bjørne
- — - *6*, - *1*. Hiem *for:* Hjem
- — - - - *2*. Icke *for:* ikke
- *153*, - *9*, - *1*. af *for:* ad *[sic]*
- — - *10*, - *3*. sloge *for:* floge *[sic]*
- — - *11*, - *1*. firekandt *for:* firekant
- — - *15*, - *3*. icke *for:* ikke
- — - *23*, - *2*. silke traad *for:* silke-traad
- *154*, - *29*, - *2*. kempe hænder *for:* kempe-hænder
- *158*, Sp. *2*, - *9* f. n. stod *for:* stoed
- *221*, - *1*, - *21*. kaldis *for:* kaldes
- — - - - *25*. Monich *for:* Mònich

